

ՀԱՆ ՀՈՒՆԱԿԱՆ
ՈՂԵՆԸՅՈՒՌՅՈՒՆՆԵՐ

ΑΡΧΑΙΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΤΡΑΓΩΙΔΙΑΙ

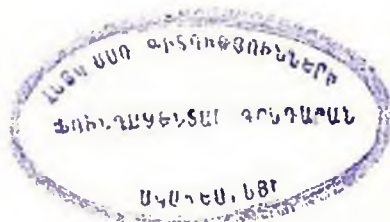
Μεταφρασις ὑπο
ΑΜΑΖΑΣΗ ΑΜΠΑΡΤΣΟΥΜΙΑΝ
ΣΙΜΩΝ ΚΡΚΙΑΣΑΡΙΑΝ
ΑΡΑΜ ΤΟΠΤΣΙΑΝ

ՀԻՆ ՀՈՒՆԱԿԱՆ ՈՂԷՐԳՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Թարգմանությունը բնագրից՝
ՀԱՄԱԶԱՍՊ ՀԱՄԱՐՁՈՒՄՅԱՆԻ,
ՍԻՄՈՆ ԿՐԿՅԱԾԱՐՅԱՆԻ,
ԱՐԱՄ ԹՈՓՉՅԱՆԻ

A II
81932

Կազմեց, ծանոթագրեց ու առաջաբանը գրեց
ԱՐԱՄ ԹՈՓՉՅԱՆԸ

Գրախոս՝ բան. գիտ. դոկտոր, Աթենքի ակադեմիայի
թղթակից անդամ Հ. Մ. ԲԱՐԹԻՎՅԱՆ

«Ուսանողի գրադարան» մատենաշարի
խմբագրական հանձնաժողով

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄՅԱՆ Ս. Ա. (նախագահ), ԱՂԱՅԱՆ Է. Բ., ԱՆԱՆՅԱՆ
Գ. Գ., ԹԱՄՐԱԶՅԱՆ ՀՐ. Ս., ՄԿՐՏՅԱՆ Լ. Մ., ՓԱՆՈՍՅԱՆ Ս. Ե.

Հիմնական ողբերգություններ/Երևանի պետ. համալս.։
Հ 590 [Կազմ., ծանոթագր. և առաջաբանը գրեց Ա. Թովչյանը]։
Թարգմ. բնագրից Հ. Համբարձումյանի, Ս. Կրկնաշարյանի, Ա.
Թովչյանի.—Եր.։ Երևանի համալս. հրատ., 1990.—512 էջ.—
(Ուսանողի գ-րան/Խմբ. հանձնաժողով՝ Համբարձումյան Ս. Ա.
(նախագահ) և ուրիշ.)

Գիրքն ընդգրկում է հին հույն մեծ ողբերգակներ Էսքիլոսի, Սոփոկլեսի, Եվ-
րիպիդեսի՝ մեզ հասած ողբերգություններից լավագույնները. 1950 թ. Երևանում
հրատարակված «Հույն ողբերգակներ» ժողովածուն ամբողջությամբ (Էսքիլոս,
«Պրոմեթևսը շղթայված», Սոփոկլես, «Անտիգոն», «Էդիպուս արքա», Եվրիպիդես,
«Մեդեա», «Հիպալիտոս») և չորս նոր թարգմանություններ (Էսքիլոս, «Ագամեմ-
նոն», «Քոնեփորներ», «Եվմենիդներ», Եվրիպիդես, «Իփիգենիան Ավլիսում»)։

Հ 4704030000 29—89
704(02) — 90

ԳՄԴ 84(0)3

ISBN 5—8084—0050—3

ДРЕВНЕГРЕЧЕСКИЕ ТРАГЕДИИ

(На армянском языке)

Издательство Ереванского университета

Ереван—1990

© Երևանի համալսարանի հրատարակչություն, կազմելու, առաջաբանի, ծանոթագրու-
թյունների և թարգմանության համար, 1990

ՀՈՒՅՆ ՈՂԵՐԳԱԿՆԵՐԻ ԺԱՌԱՆԳՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ողբերգության ժանրը Հին Հունաստանում սկզբնավորվեց մ. թ. ա. 6-րդ դարի երկրորդ կեսին, Դիոնիսոս աստծուն նվիրված հանդիսավոր ծիսակատարությունների հիմքի վրա. առաջին ողբերգությունը բեմադրվել է մ. թ. ա. 534 թվականին:

Բնության մահն ու վերակենդանացումը ներկայացնող արարողությունների ժամանակ խաղողագործության աստված Դիոնիսոսի բազինին այժ էր զոհաբերվում, և ծիսական երգերով հանդես էին գալիս երգչախումբ ու մեներգիչ: Վերջինս ժամանակի ընթացքում վերածվեց դերասանի, իսկ երգչախմբի ու մեներգչի հաջորդական ելույթները՝ թատերական երկխոսությունների:

Ժանրի սաղմնավորման շրջանում, երբ ողբերգությունները գրվում էին մեկ դերասանի համար, բնականաբար դրամատիկական սուր կոնֆլիկտներ չէին ընդգրկում: Դա հնարավոր եղավ միայն այն ժամանակ, երբ գործող անձերի մեջ մուտք գործեց երկրորդ դերասանը: Այդ հեղաշրջումը թատերական արվեստում կատարեց Էսքիլոսը՝ հնարավորություն ստեղծելով մարդկային կրքերի ողբերգական քախման համար:

Թատերական մշակույթի կենտրոնը Հին Հունաստանի կարևորագույն քաղաք-պետություններից մեկն էր՝ Աթենքը: Մ. թ. ա. 5-րդ դարի առաջին քառորդը հույների կյանքում բուռն իրադարձությունների շրջան էր: Հունաստանին հզորագույն թշնամի էր սպառնում. Պարսկաստանը, որի տիրապետության տակ էին արդեն ընկել փոքրասիական հունական քաղաքները: 490 թվականին սպարսկական բանակը ներխուժեց բուռն Հունաստան: Նվաճողների դեմ դուրս եկած հիմնական ուժն աթենացիներն էին, որոնք Մարաթոն գյուղի մոտ թշնամուն պարտության մատնեցին: Պարսիկների հաջորդ արշավանքի ժամանակ տեղի ունեցած հաղթական ճակատամարտերում նույնպես (480 և 479 թվականներին սպարսկական վիթխարի բանակը գլխովին ջախջախվեց) հիմնական դերն աթենացիներինն էր: Դա այնպես բարձրացրեց նրանց հեղինակությունը, որ հունական բազմաթիվ քաղաք-պետություններ,

հետագա թշնամական ներխուժումների դեմ միացյալ ուժ ստեղծելու համար. հույն-սլաւոնական պատերազմի հերոսների հետ դաշինք կընքեցին. 477 թվականին ստեղծվեց վիթխարի ծովային միություն՝ աթենացիների գլխավորությամբ:

Դաշնակից պետությունների հարստությունը լցվում էր աթենական գանձարան. Աթենքի քաղաքական հզորությունը, մինչև մոտ 5-րդ դարի վերջին քառորդը, մեծ վերելք ապրեց, և այդ հիմքի վրա ծաղկեց նաև մշակույթը: Այդպիսի բարգավաճման հետ, սակայն, քաղաք-պետության ներքին կյանքը 5-րդ դարի առաջին կեսում խիստ լարված էր. հասարակական տարբեր շերտեր (հողատեր արիստոկրատիան, արհեստագործ առևտրականները, ստորին խավերը) պայքարում էին իշխանության հասնելու, կառավարման մեջ այս կամ այն սկզբունքը մրտցրնելու համար: Հասարակական կյանքի այդ հակամարտությունների առկայության պայմաններում՝ գեղարվեստական գրականության մեջ մույնպես սկսեցին պատկերվել մարդկային բնավորությունների դրամատիկ բախումներ. գրական կյանքի այդ մոր երևույթը ստեղծեց նաև համապատասխան ժանրը: Սկիզբ առավ դրամատուրգիայի դարաշրջանը:

Մ. թ. ա. 5-րդ դարի հույն ողբերգակների վիթխարի ժառանգությունից մեզ ամբողջապես հասել են ընդամենը 32 ստեղծագործություն՝ երեք մեծ հեղինակի անունով. Էսքիլոս, Սոփոկլես, Եվրիպիդես: Այն, ինչ գոյություն ուներ Էսքիլոսից առաջ, հեռու էր դրամատիկական քարձր արվեստի պահանջները բավարարելուց. թեպետ նրան նախորդել են մի քանի այլ ողբերգակներ, այդուհանդերձ, իր կարևոր նորամուծությամբ (երկրորդ դերասանի մուտքը), ժանրի իսկական սկզբնավորողն Էսքիլոսն է համարվում: Նրա երկու հոշակալիոր հաջորդները մույնպես հանդես եկան որպես նորարարներ և ժանրի զարգացումը նոր մակարդակի հասցրին: Թեպետ երեք ողբերգակները ստեղծագործել են մույն հարյուրամյակում (իսկ Սոփոկլեսն ու Եվրիպիդեսը ժամանակակիցներ են եղել և մահացել են մույն թվականին), այդուհանդերձ նրանց ստեղծագործություններն ունեն աշխարհայացքային (քաղաքական, կրոնական, հոգեբանական և այլ հարցերում), գրական-կառուցվածքային զգալի տարբերություններ: Սույն գրքում ընդգրկված են 9 ողբերգություն, որոնք հույն ողբերգակների ժառանգության լավագույն նմուշներն են: Անհրաժեշտ ենք համարում համառոտակի մեկնաբանել դրանց էությունն ու մի քանի առանձնահատկություններ:

«ՕՐԵՍՏԻԱ»: Էսքիլոսից մեզ հասած այս միակ եռերգության հիմքում ընկած է դիցաբանական հերոս Տանտալոսի սերնդին վերաբերող

առասպելական շարքը, որ ծագել էր դեռևս տոհմական կարգերի շրջանում: Այդ շարքում ակնհայտորեն նկատելի են վաղեմի ժամանակների անողորմ օրենքներն ու պատկերացումները: Տանտալուն աստվածների հանդեպ չլսված ոճիր է գործում. նրանց հյուրասիրում է իր զավակի մոտ: Նրա որդին՝ Պելոպսը, ուխտադրուծորեն սպանում է իր օգնականին, որը մահվանից առաջ անիծում է նրան: Նախահայրերի հանցանքների համար պատասխան են տալիս նրանց շատավիղները (Ատրևս, Թիեստես, Ագամեմնոն, Էգիսթոս, Օրեստես)՝ միմյանց նկատմամբ պիղծ ոճիրներ գործելով: Առասպելական շարքի գործողությունն առաջ են մղում տոհմական կարգերին բնորոշ երկու օրենք. ա) նախահոր մեղսանքի համար պատասխանատու է նրա սերունդը, բ) թափված արյունը նոր արյուն է պահանջում (արյան վրեժի օրենքը): Սրա հետ միասին՝ առասպելական սույն շարքը մեկնաբանվում է նաև այլ տեսանկյունից: Տանտալիդների ինքնառնջացումը խորհրդանշում է տոհմական կարգերի քայքայումը. հանրույթից անջատվում են ստանձին անհատականություններ, որոնք իրենց ինքնահաստատման ճանապարհին չեն ճանաչում ոչ մի արգելք, ոչ մի ազգակցական, արյունակցական սոնջություն:

«Օրեստիայի» առաջին ողբերգության («Ագամեմնոն») գործողությունը ծավալվում է տրոյական պատերազմի տառներորդ, հաղթական տարում (դիցաբանական շրջայի Տանտալոս-Պելոպս-Ատրևս-Թիեստես օղակներն Էսքիլոսի ստեղծագործությունից դուրս են մնացել, բայց նրանց անունները հիշատակվում են, և արդիսով տոհմի պատմությունն ամբողջանում է): «Ագամեմնոնի» ֆաբուլայի հիմքում ընկած առասպելական դիպվածը (Տրոյայից հաղթանակով վերադառնալով Արգոս՝ հունական բանակի զորագլուխ Ագամեմնոնը սպանվում է ուխտադրուծ կնոջ՝ Կլիտեմնեստրայի ձեռքով) և դրան հաջորդող դեպքերն Էսքիլոսի երեքգության մեջ ձեռք են բերել խոր իմաստավորում, փիլիսոփայական նոր մեկնաբանություն ու դրամատիկական բարձրարվեստ կերպավորում: Իհարկե, մեծ ողբերգակը չէր կարող շրջանցել դեռևս մարդկային մտածողությանն իշխող պատկերացումները, տոհմամիջյան ոճիրների հին մեկնաբանությունները. փորձելով հասկանալ Կլիտեմնեստրայի հանցագործությունը՝ նա չի ժխտում մարդկանց արարքներն ի վերուստ կառավարող ճակատագրի, վրիժառության ոգու դերը, ընդունում է նաև «մեղքի դիմաց՝ մեղք», «նախահոր մեղսանքի հատուցում» օրենքները: Սակայն մարդու կամքին ուղղություն տվող ուժերի բանականության դիրքերից: Նախ, տանտալիդների գործողությունները նկատմամբ Էսքիլոսի մոտեցումը յուրօրինակ է. նա դրանք դիտում է

հիմնականում կառավարում է ոչ թե ճակատագիրը, այլ վրիժառության ոգին (Ալաստորը)։ Ճակատագիրն առավել տարերային է, նրա որոգայթը հավասարապես կարող են ընկնել և՛ մեղավորը, և՛ անմեղը։ Մինչդեռ վրիժառության ոգին բանական ուժ է։ Առ պատժում է միայն մեղսագործներին։ «Ագամեմնոնի» մի հատվածում ճակատագիրը նույնիսկ մեկնաբանվում է բոլորովին նորովի. այն ոչ թե անշեղ, միագիծ զորություն է, այլ կարող է բեկվել, գործել նոր ուղղությամբ (ճակատագրի աստվածուհիները՝ Մոյրաները, հաճախ հակադրվում են իրար, մեկը դեմ է կանգնում մյուսի հաղթանակին. տողեր 1025—1027)։ Նույնպիսի մոտեցմամբ է Էսքիլոսը դատում նաև մյուս աստվածների մասին։ «Եվմենիդներում» գործող անձերի մեջ հանդես են գալիս աստվածներ (Ապոլլոն, Աթենաս, Էրիհիսներ)։ Նրանք բնավ ամենագոր չեն, իջել են իրենց գերբնական բարձունքներից ու գրեթե հավասարվել մարդկանց։ Ապոլլոնն ու Աթենասը հակամարտության մեջ են Էրիհիսների հետ. այդ հակամարտության ելքը պետք է վճռի մայրասպան Օրեստեսի բախտը, սակայն կողմերից ոչ մեկն առանձին ի գորու չէ վճիռ հանել։ Ապոլլոնն Էրիհիսներից հալածվող Օրեստեսին ուղարկում է Աթենք՝ Աթենասից պաշտպանություն խնդրելու, սակայն Աթենասը կտրականապես հրաժարվում է միայնակ դատավոր լինել։ Նա խոստանում է միայն ազնվագույն աթենացիներից կազմել ատյան, որը և դատը կլարի (տողեր 471—490)։ Իսկ Էրիհիսները, թեպետ Օրեստեսին հալածում են, բայց դեռևս չեն հանդգնում նրան կործանել։ Այսպիսով՝ Օրեստեսի ճակատագիրը, ինչպես և հին (Էրիհիսներ) ու նոր (Ապոլլոն, Աթենաս) աստվածների հակամարտության ելքը վճռում են մահկանացուները։ Աթենասը հանդես է գալիս նրանց հետ հավասար, իբրև սուկ մեկ ձայն ունեցող դատավոր։

Գերբնական ուժերի հանդեպ այսպիսի մոտեցմանը, որ կարող էր ունենալ միայն ինքնատիպ մտածողը, համահունչ է ամենակարևորը՝ Էսքիլոս-դրամատուրգի վարպետությունը։ Նրա հերոսները ոչ թե տարերային ուժերին ենթարկվող անդամ գործիքներ են, այլ առաջին հերթին իրենց կամքով գործող անհատներ, արտահայտված (թեկուզև միակողմանի) բնավորություններ։ Արանցից յուրաքանչյուրն ունի իր գործողությունների դրդապատճառները։ Կլիտեմնեստրան, օրինակ, պարզապես ուխտադրուժ կին է, որ ամուսնուն չի սիրում և գերադասում է Էգիսթոսին։ Առ ինքնուրույն մտածողություն ունի, բերում է իր ոճրա-

գործության պատճառներ (Ագամեմոնը նույնպես իրեն դավաճանել էր, սիրել էր գերունիներ Քրիսեիսին ու Կասսանդրային, բացի այդ՝ նա աստվածների կամքով զոհաբերել էր իրենց դուստր Իփիգենիային): Թեպետ դրանք Կլիտեմնեստրայի բացասական կերպարի համար արդարացում չեն, այնուամենայնիվ ցույց են տալիս նրա ինքնորոշվածությունը: Այս կերպարը դեռևս միակողմանի է, չար ուժերի անխառն մարմնավորում. նա զերծ է տարրական մարդկային ապրումներից, նրա ձեռքը չնչին չափով անգամ չի դողում Ագամեմոնին մահացու հայվածելիս: Համեմատաբար ավելի կենդանի է Օրեստեսի կերպարը: Թեպետ նա հոր մահվան վրեժը լուծում է, մորը սպանում, այդուհանդերձ որոշ հատվածներում զգացվում է, որ այդ արդարացի հանցանքը գործելը նրա համար հոգեբանորեն հեշտ չէ. նա միանգամից չի հանդգնում դիմել արյունալի քայլին, այլ նախ խորհուրդ է հարցնում Ապոլլոնից: Ապանության պահին նա տատանվում է, նույնիսկ ուզում մորը խնայել, իսկ հանցանքից հետո ոչ թե Կլիտեմնեստրայի պես լկտիսբար պարծենում է իր արարքով, այլ, մեղքի ծանրության գիտակցմամբ, փորձում է արդարանալ, թողություն հայցել («Քոեփորներ», տողեր 1033—1043): Այս ամենը վկայում են, որ դրամատուրգիան Հաբիլոսի շնորհիվ բարձր վերելք ապրեց. դրվեց այն կարևոր հիմքը, որի վրա հունական ողբերգությունները հետագայում ձեռք բերեցին փիլիսոփայական նորանոր լիցքեր, և աթենական բեմում հանդես եկան խորապես դրամատիկ, հակասական կերպարներ:

«Օրեստիան» արտացոլում է տոհմական կարգերից հետո գիտակցության մեջ կատարված փոփոխությունները. Հաբիլոսը ներկայացրել է գեղեցիկի և բարու հաղթանակը՝ վաղեմի խավարի, դաժան պատկերացումների հանդեպ: Էրիսիսները մայրիշխանության ժամանակների երեվակայության, սահմանափակ ուղեղի ծնունդ են, սարսափի մարմնավորում: Գիտակցության որոշակի հասունացումից հետո, երբ աստվածները գեղեցիկ կերպարանք են ձեռք բերում, Էրիսիսներն այլևս չեն կարող իրենց գոյությունը շարունակել: «Եվմենիդներ» ողբերգությունն ավարտվում է նրանով, որ մայրական իրավունքի այդ ահեղ պաշտպանները մարդկանցից ու նոր աստվածներից պարտվում են և արհամարհվում. նրանց ոչինչ չի մնում անելու, քան մոռանալ իրենց կոչումը և վերածվել բարյացակամ աստվածուհիների:

Թեպետ «Օրեստիան» դեռ կրում է արխաիկ ողբերգությունների հետքերը (մեծ է երգչախմբի դերը, շատ են երգչախմբային հատվածները, որոնք խոհական, բարոյախոսական բնույթ ունեն և դուրս են գործողության բուն ընթացքից), այդուհանդերձ երկրգության մեջ ար-

դեն կա ռեռշակի դրամատիկ գործողություն: Որոշ դեպքերում երգչախումբն արդեն մասնակցում է գործողությանը, և զգացվում է, որ ժանրի հետագա զարգացման հետ այն պետք է կորցնի իր դերն ու փոխարինվի սովորական գործող անձով:

«ՊՐՈՄԵԹԵՎԱԸ ԾՂԹԱՅՎԱԾ»: Էսքիլոսի այս մյուս նշանավոր երկի հիմքում հունական ամենահայտնի առասպելներից մեկն է. Ջևհիր անհնազանդ հանդուգն տիտանն աստվածներից գողանում է կրակը և այն պարզեցնում մարդկանց, որի համար չարաչար պատժվում է:

Պրոմեթևսը հիշատակվում է դեռ Էսքիլոսից մոտ երկու հարյուրամյակ առաջ, Հեսիոդոսի (8—7-րդ դդ. մ. թ. ա.) «Աշխատանք և օրեր» ու «Թեոգոնիա» պոեմներում: Նույն կերպարը երկու հեղինակները մեկնաբանում են իրարից միանգամայն տարբեր մոտեցումներով: Հեսիոդոսի երկերում Պրոմեթևսը մի ճարտար խաբեբա է, որը, Ջևհիր խնաստությունը ստուգելու համար, փորձում է նրան խաբել. կրակն աստվածներից գողանալով՝ նա մարդկանց միայն վնասներ է բերում: Պրոմեթևսի այդ արարքից զայրացած Ջևսը մարդկությանը բազում չարիքներ է առաքում: Եթե Էսքիլոսյան Պրոմեթևսին համեմատենք Հեսիոդոսի այս հերոսի հետ, մի կողմից կերևա, թե երկու հեղինակների միջև ընկած ժամանակահատվածում ինչպես են փոփոխվել դիցաբանական պատկերացումները, իսկ մյուս կողմից՝ առավել ակնհայտ կդառնա Էսքիլոսի ողջ մեծությունը:

Հեսիոդոսի վերոհիշյալ պոեմներում Ջևսը բարձրագույն արքություն է. նրա կամքը խախտողներն արժանի են դաժանագույն պատիժների: Մինչդեռ Էսքիլոսը Պրոմեթևսի արարքին մոտենում է նոր, զուտ մարդկային տեսանկյունից: Ջևսի կամքը նա խախտել է հաճում մարդկանց, հետևաբար դա միայն փառաբանման է արժանի: Աստվածների ու մարդու բախումը պատկերող իր գրվածքում Էսքիլոսը մարդկության ոգեշունչ պաշտպան է:

Եթե Ջևսն ամենագոր է բռնությամբ ու տաբերային ուժով, ապա Պրոմեթևսը՝ մարդասիրությամբ ու իմաստությամբ: Քանի որ վերացական բռնակալին միայն բանականությունը կարող է կործանել, ուստի Պրոմեթևսն ի վերջո հաղթելու է. նա գիտե Ջևսի տապալման գաղտնիքը:

«Պրոմեթևսում» բուն իմաստով դրամատիկական գործողություն չկա. ամբողջը տեղի է ունենում նույն ժայռի մոտ, իսկ գլխավոր հերոսն անշարժ վիճակում է, զամված ժայռին: Ոլբերգությունը հիմնականում բաղկացած է նրա և տարբեր գործող անձանց երկխոսություններից: Գործող անձերը միակողմանի են, դրամատիկ հակասականությունից

գուրկ և կերպավորում են մեկ-երկու սահմանափակ հատկանիշներ (հատկապես երկրորդական կերպարները. Իշխանություն, Օվկիանոս-հինկր, Օվկիանոս, Իո, Հերմես): Բացառությունն չէ նաև գլխավոր հերոս Պրոմեթևսը. նրա մտածողությունը խիստ միագիծ ու վճռական է, պատժից առաջ նրա գործողությունները նույնպես միանգամայն նպատակաւսաց են եղել: Փոքր-ինչ հակասական է միայն էպիգոդիկ Հեփեստոսը. նա ստիպւած է Ջևսին ենթարկւել, բայց մշուս կողմից կարեկից է Պրոմեթևսին ու դժկարանում է նրան ժայռին գամել: Այսպիսով՝ «Պրոմեթևսը» ստաջին հայացքից զերծ է ողբերգության ժանրին բնորոշ կարևորագույն հատկանիշներից (լարւած գործողություն, հակասական իրաւիճակներ, գործող անձերի իրարամերժ ապրումներ):

Այդ դեպքում ո՞րն է այն գաղտնիքը, որի շնորհիւ Պրոմեթևսի կերպարը խորապես ողբերգական է, համաշխարհային դրամատուրգիայի ստեղծած ամենաողբերգական կերպարներից է:

Նախ և առաջ էսքիլոսն իր գրվածքում բարձրացնում է համամարդկային նշանակություն ունեցող փիլիսոփայական մեծ խնդիր. մարդկության լինել-չլինելու խնդիրը: Ամենագոր տիրակալ Ջևսը որոշել էր մարդկային ցեղը բնաջնջել. միայն Պրոմեթևսն էր հանդգնել նրան հակադրւել և մարդկանց փրկել, նա պատժւած է միայն իր անսահման մարդասիրության համար: Ողբերգական հակասությունը ոչ թե Պրոմեթևսի բուն կերպարի մեջ է, այլ նրա մեծագույն բարերարության և դրան հաջորդող անողորմ պատժի:

Թույլ և անգիտակից մարդկանց՝ իմաստուն տիտանը վերածել է բանական, ուժեղ արարածների. բոլոր գիտությունները, արվեստներն ու արհեստները մարդիկ սովորել են Պրոմեթևսից, բոլոր բարիքներով նրանք պարտական են միայն նրան: Եվ այդ ամենի դիմաց Պրոմեթևսը «վարձատրւել է» նրանով, որ դարեր շարունակ, կրճքում երկաթե ցից, ահեղ տանջանքների մեջ պետք է ժայռին շղթայւած մնա: Այս հանգամանքներում տիտանի մտածողության ու պատժին նախորդող գործողությունների վճռականությունը միայն ավելի է ուժեղացնում նրա կերպարի ողբերգականությունը: Չափազանց դրամատիկ հանգամանք է նաև այն, որ Պրոմեթևսը խորապես գիտակցւած է գործել՝ իբրև իմաստուն գուշակ նախապես իմանալով, թե իր բարերարությունների համար ինչպես է Ջևսի կամքով հատուցելու. նա այն միակ անմահն է, որը ոչ թե հանուն իր քմահաճույքների զոհել է մարդկանց, այլ ընդհակառակը, ինքն իրեն է զոհաբերել՝ հանուն մարդկության բարօրության: Այս ամենին գումարվում են նրա անսահման հայարտությունն ու արժանապատվությունը. Ջևսի կամակատար դահիճների ներկայությամբ

նա իր տառապանքները տանում է լռելյայն, առանց չնչին ձայն անգամ հանելու. Զևսին հնազանդվելու, նրա հետ հաշտվելու առաջարկներն ու տիրակալի սպառնալիքները նա արհամարհում է:

Ինչ վերաբերում է գործողության բացակայությանը՝ ապա Էսքիրոսն իր երկն այնպիսի վարպետությամբ է կառուցել, որ դա բնավ չի զգացվում: Պրոմեթևսի խոսակիցները, երկխոսությունների թեմաները հաճախ փոխվում են: Յուրաքանչյուր նոր տեսարանում հանդես է գալիս մի նոր հերոս, երգչախմբային հատվածները զարմանալիորեն կարճ են. այդ հատկանիշների շնորհիվ ողբերգությունն ընթերցվում է աճող հետաքրքրությամբ:

«ԱՆՏԻԳՈՆԵ», «ԷԴԻՊՈՒՍ ԱՐԳՍ»: Եթե Սոփոկլեսի ստեղծագործությունը դիտենք նրա կրոնա-փիլիսոփայական մտածողության տեսանկյունից, ապա նա թերևս Էսքիրոսից մի քայլ ետ է կանգնած: Սոփոկլեսը բարեպաշտ է. հավատի հարցերում նա, հակառակ Էսքիրոսի, ազատ մոտեցում չի ցուցաբերում, աստվածների հասցեին անպարկեշտ չի արտահայտվում և սրբությամբ հարգում է իշխող կրոնական պատկերացումները: Նա որպես այդպիսին է հանդես եկել թե՛ իր ըստեղծագործություններում, թե՛ կյանքում. և այնուամենայնիվ, նման գաղափարական լիցքով հանդերձ՝ Սոփոկլեսի ողբերգությունները թատերական մշակույթի մի նոր հույակապ աստիճան էին: Նա մոծեց երրորդ դերասանին, որը նպաստեց նրա գրվածքներում գործողության առավել աշխույժ զարգացմանը: Նրա հերոսները բացառապես մարդիկ են, կենդանի մարդկային բնավորություններ:

Սոփոկլեսի գրական ժառանգության մեջ արտահայտված է պատմական կարևորագույն մի երևույթ. տոհմական կարգերից ազատագրվող մարդու, անհատականության կատարյալ ինքնահաստատումը, որն, ինչպես տեսանք, արտացոլում է գտել նաև Էսքիրոսի ողբերգություններում: Երկու ողբերգակները, սակայն, նույն երևույթը ներկայացրել են տարբեր տեսանկյուններից. մարդու ինքնիշխանությունը ենթադրում էր աստիճանական ձեռքազատում՝ կրոնական կաշկանդիչ պատկերացումներից: Եթե Էսքիրոսի երկերում դա արտահայտված է հավատի նկատմամբ ազատ մոտեցմամբ, ապա Սոփոկլեսի ստեղծագործության մեջ՝ անկախության ձգտող անհատականության և ի վերուստ կառավարող ուժերի ողբերգական բախմամբ: Եթե Էսքիրոսի կերպարները դեռևս միակողմանի են, որոշ առումով անկենդան, ապա Սոփոկլեսի ողբերգություններում հանդես են գալիս լիավուն խառնվածքներ. իսկ որքան ավելի է մարդը լիակատար ինքնահաստատում ձեռք բերում, ձգտում անկախության, այնքան ավելի ճնշող է դառնում ավանդական մտածո-

ղությունը, այնքան ավելի ողբերգական՝ բխտումն աստվածների կամ
նավատագրի հետ: Ժամանակաշրջանը, առավել ևս բարեպաշտ Սո-
փոկլեսը, դեռևս գտնվում էին այդ ուժերի տիրապետության տակ. նա
անկարող էր դրանք հերքել, ուստի նրա հերոսները, փորձելով աստ-
վածային կամքից կամ նավատագրից ազատվել, կործանվում են:

«Անտիգոնեն» ու «Էդիպոս արքան» ստեղծված են առասպելնե-
րի՝ այսպես կոչված «թեքեական շարքի» հիման վրա. Թեքեի թագավոր
Լայոսը և նրա սերունդը դառնում են նախասահմանված նավատագրի
անմեղ, սկսմա գոհեր: Դեպքերի հաջորդականությամբ «Էդիպոս ար-
քան» նախորդում է «Անտիգոնեին»: Գլխավոր հերոս Էդիպոսը նակա-
տագրի քմահաճությամբ դատապարտված է. դելփյան պատգամախոսը
նրան հայտնել էր, որ նա պետք է հորը սպանի և ամուսնանա մոր
հետ: Դա արդեն իրականացել է, բայց Լայոսից հետո Թեքեի արքա
դարձած Էդիպոսն անտեղյակ է. այդ հանգամանքը նրա կերպարը
խիստ դրամատիկ է դարձնում: Մի կողմից դատապարտվածություն,
հարազատ հոր արշամբ պղծված ձեռքեր, ամուսնություն մոր հետ,
մյուս կողմից՝ թվացյալ երջանկություն, անտեղյակություն. Էդիպոսը չի
էլ կասկածում, որ Թեքե գալու ճանապարհին իր ձեռքով սպանված
ծերունին Լայոսն էր, որ ինքը սեփական մոր ամուսինն է: Իրավիճակն
էլ ավելի դրամատիկ է դառնում նրանով, որ Էդիպոսը չափազանց
համակրելի կերպար է: Նրա իմաստությունը թեքեացիներին փրկել էր
անեղ Սփինքսից. այդ արարքի շնորհիվ դառնալով Թեքեի արքա՝ նա
տարիներ շարունակ իր ժողովրդին իշխել է իբրև խելացի, արդարա-
դատ, հոգատար ու զորեղ թագավոր, ժողովուրդը նրան սիրում է ինչ-
պես հոր: Միաժամանակ Էդիպոսը սիրող, ուշադիր ամուսին և հայր
է: Լայոսի սպանությունը նրա վրա ստվեր չի գցում. այդ մեղսանքը նա
գործել է ինքնապաշտպանական բնագոյի մղումով: Լայոսի կառապանը
կտքը բռնել էր ողիղ նրա վրա և նրան կուտաբար հրել ճանապար-
հից, իսկ Լայոսն Էդիպոսին հարվածել էր: Այդ անտեղի բռնությունն
ու վիրավորանքը չհանդուրժելով և լինելով բռնկվող բնավորության
տեր՝ զայրացած Էդիպոսը սպանել էր իրեն անարգողներին:

Էդիպոսի բնավորության բոլոր կենդանի դրսևորումները, նրա
բոլոր գործողությունները, որոնք նա կատարում է ինքնուրույն մղում-
ներով, անհատականության կատարյալ ձևավորման արտահայտություն
են: Նա իրեն բարեբախտ ու անկախ է համարում, չի էլ ուզում հիշել
ահավոր գուշակությունը: Սոփոկլեսի համակրանքը լիովին այս հերո-
սի կողմն է, բայց... նա դեռևս անզոր է գերբնականության առջև: Էդի-
պոսի անխուսափելի, վերահաս կործանումը ողբերգության նման

սկզբում արդեն զգալի է, ընդ որում Սովոկլեսը դրամատուրգիական նուրբ հմտությամբ ցուցադրում է դաժան ճակատագրի հեզմանքը. հանցագործն ինքը՝ արքան է, բայց երբ Կրեոնը նրան հայտնում է Ապոլլոնի գուշակությունը (թեթևացիներին բնաջնջող համաճարակը կդադարի այն ժամանակ, երբ մահվամբ հատուցի կամ քաղաքից արտաքսվի Լայոսին սպանողը), Էդիպուսը ողջ ժողովրդի ստաջ խոստանում է մեղագործին վնաս չպատճառել, միայն Թեբեից հեռացնել. ապա սպառնում է, որ մեղավորի անունը թաքցնողին խտորեն կսպառժի: Երբ Տիրեսիասը հրաժարվում է Լայոսին սպանողի անունը հայտնելուց, արքան հենց նրան է կասկածում: Նրա սպառնալիքներն ու կասկածները փաստորեն ուղղված են հենց իր դեմ: Մինչդեռ Էդիպուսն անգիտության մեջ է և ինքնավստահ, գործողության ընթացքում հայտնվող յուրաքանչյուր նոր հերոս ասեղ եղելության վրա նոր լույս է սփռում. ճշմարտությունն աստիճանաբար բացահայտվում է, և այդպիսով՝ աստիճանաբար ուժեղանում է Էդիպոսի կերպարի ողբերգականությունը: Արքային բախտակից է նրա կինն ու մայրը՝ Իոկաստեն, որ նույնպես ձգտում է ինքնիշխանության, փորձում ամեն կերպ, ոչնչի ստաջ կանգ չառնելով՝ ճակատագրից խուսափել (նա նույնիսկ համաձայնվել էր իր նորածին որդուն լքել անտառում), չհավատալ աստվածային գուշակություններին:

Ե՛վ Էդիպուսը, և՛ Իոկաստեն ի վերջո կործանվում են, իսկ մյուս՝ «Անտիգոնե» ողբերգության մեջ նմանատիպ կոնֆլիկտի զոհ են դառնում նրանց դուստր Անտիգոնեն ու Իոկաստեի եղբայր Կրեոնը: «Անտիգոնեի» սլառմական հիմքն ու գաղափարական միտումն արտահայտված են երգչախմբի ստաջին ստասիմոնի մեջ. փառաբանվում է մարդը, որպես մեծագույն հրաշալիք, որ իրեն է եղթարկում նույնիսկ բնությունը: Սակայն մարդը նաև անօրեն, աստվածանարգ գործերի է ընդունակ: Այդպիսի դեպքերում նա միայն արհամարհանքի ու պատժի է արժանի: Դարձյալ ակնառու է հակասությունը մարդու ինքնահաստատման և աստվածային իշխանության միջև: Եթե «Էդիպոս արքայում» բախվում են մարդն ու ճակատագիրը, ապա «Անտիգոնեի» հիմնական կոնֆլիկտը գործող անձանց և աստվածային «չգրված» օրենքների միջև է: Թեբեի արքա Կրեոնը մահվան սպառնալիքով արգելում է հողին հանձնել զոհված Պոլինիկեսին, որ պատերազմով արշավել էր հայրենի քաղաքի վրա: Արքայի այդ հրամանն ու զայրույթն առաջին հայացքից պարսավանքի արժանի չեն. հայրենիքի դավաճանի վրա նա արդարացիորեն է զայրացած: Սակայն Կրեոնն անխոհեմաբար է գործում. նրա դաժան արգելքը թելադրված է միայն կրքերով, դեմ է բա-

նականությանը: Հանգուցյալին շթաղել՝ նշանակում էր ոչ միայն աստվածների սահմանած օրենքի կոպիտ ոտնահարում, այլ նաև սրբապղծություն՝ զուտ մարդկային տեսանկյունից: Այդ պատճառով Կրեոնը, ի տարբերություն Սոփոկլեսի՝ գերբնականության զոհ դարձող մյուս հերոսների, բացասական կերպար է: Ինքնակամ գործելու, աստվածային կամքն անտեսելու կրքի մեջ նա այնքան հեռու է գնում, որ իր պատվերն արհամարհելու համար չի խնայում մուլցիսկ որդու՝ Հեմոնի հարսնացու Անտիգոնեին: Վերջինիս կերպարը մուլցապես պետք է դիտել ինչպես ողբերգության հիմնական կոնֆլիկտի, այնպես էլ զուտ մարդկային տեսանկյունից: Նրա արարքի համար, իհարկե, կարևոր դրդիչներ են երկու սրբազան օրենք. մեղյակներին անթաղ չթողնելու աստվածային պատգամը և ազգակցական կապի օրենքը, որ տոհմական կարգերի մնացուկ էր: Իր վերջին մենախոսության մեջ Անտիգոնեն ասում է, որ Կրեոնի հրամանը խախտել է արյունակցության պատճառով. եթե եղբոր փոխարեն սպանված լինեիր ամուսինը, նա այդպես չէր վարվի (այլ ամուսին միշտ էլ կարելի է գտնել, բայց այլ եղբայր՝ ոչ): Այդպիսով, որպեսզի աստվածային օրենքների դեմ չմեղանչի, Անտիգոնեն գնում է անձնագոհության. փաստորեն և՛ Կրեոնը, և՛ Անտիգոնեն «չգրված» պատգամների զոհեր են, առաջինը՝ դրանց չենթարկվելու, իսկ երկրորդը՝ ենթարկվելու հետևանքով: Սոփոկլեսի միտումը պարզ է. երբ մարդն անարդար ճակատագրի զոհ է դառնում (Էդիպոս, Իոկաստե), նա միայն համակրանքի է արժանի, իսկ երբ, հավատից ազատվելու ճանապարհին, նա մեղանչում է նաև աստվածային արդար կամքի դեմ, վերածվում է չարագործի (Կրեոն) և իր հետ կարող է կործանել նաև անմեղին (Անտիգոնեին):

Այս ամենով հանդերձ՝ Անտիգոնեի կերպարը խիստ կաղքատացած, եթե նրա վարմունքը մեկնաբանվեր լույս իբրև հնազանդություն՝ աստվածային օրենքների: Ինչպես նշվեց, անհրաժեշտ է հաշվի առնել նաև անձնագոհ քրոջ սխրանքի սոսկ մարդկային կողմը: Անտիգոնեն ինքնակամ ճահատակվում է հանուն նրա, որ չանարգվի սիրելի եղբոր դիակը: Ի տարբերություն Պոլիսիկեսի մյուս քրոջ՝ հնազանդ ու երկչոտ Իսմենեի, Անտիգոնեն զգայուն հոգու, կանացիության հետ օժտված է նաև խիզախությամբ, վճռականությամբ ու անձնուրացությամբ: Լավ իմանալով, որ իրեն մահապատիժ է սպասում՝ նա այնուամենայնիվ անում է ճակատագրական քայլը, խորտակում իր երիտասարդ կյանքը, սպալող ամուսնությունն ու մայր դառնալու երջանկությունը (թեպետ նրա վերջին մենախոսությունից երևում է, թե ինչպես է կառչած կյանքին և որքան դեռևս չիրականացած երազանքներ ու-

նի): Այս հատկանիշներով՝ Անտիգոնեն համաշխարհային գրականության ամենացնցող ու վսեմ կերպարներից մեկն է:

«Էդիպոս արքայի» և «Անտիգոնեի» գործողությունները դրամատիկ են, արքնթաց ու բեկումներով հարուստ: Երկու գրվածքներն էլ այնպիսի մեծ արվեստով են կառուցված, որ բազմաթիվ գործող անձերից յուրաքանչյուրը, հանդես գալով, դեպքերի զարգացմանը մի նոր թարմ ուժ է հաղորդում: Սոփոկլեսի ողբերգություններում երգչախումբային հատվածներն արդեն բավական կրճատված են. դրանցում հեղինակը համառոտ արտահայտում է դեպքերի նկատմամբ իր վերաբերմունքը, իր աշխարհայացքը: Մնացած ժամանակ երգչախումբը համարյա չի տարբերվում մյուս գործող անձերից:

«ՄԵԴԵԱ», «ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ»: Սոփոկլեսի ստեղծագործությունը ողբերգության ժանրի զարգացման այն կարևորագույն աստիճանն էր, որի շնորհիվ հունական ողբերգությունները դարձան էլ ավելի՝ իրական, կյանքային: Դիցաբանական հերոսների մարդկայնացումը Սոփոկլեսի երկերում հող նախապատրաստեց նրա համար, որ գործող անձերն աստիճանաբար վերածվեն սովորական մարդկանց: Այդպիսի նոր, կենսաշունչ լիցք դրամատուրգիական արվեստը ձեռք բերեց Եվրիպիդեսի շնորհիվ:

Սոփոկլեսի հերոսները դեռևս իդեալականացված էին, և դա օրինաչափ էր. երբ դեռ ամուր էին հավատի դիրքերը, գերբնական ուժերին ակամա հակադրվող հերոսները բնականաբար պետք է հանդես գային իդեալականացված կերպարանքով: Ինքը՝ Սոփոկլեսն, ինչպես նշում է Արիստոտելը, ասել է, որ մարդկանց ներկայացնում է այնպիսին, ինչպիսին նրանք պետք է լինեն (ի տարբերություն Եվրիպիդեսի, որ մարդկանց ներկայացնում է այնպիսին, ինչպիսին նրանք կան. «Պոետական արվեստի մասին», 25): Եվրիպիդեսի ստեղծագործության մեջ նոր մակարդակով միավորված են նրա երկու նախորդների աշխարհայացքների առավել առողջ, կենսունակ կողմերը. դիցաբանության հանդեպ Էսքիլոսի բանական, ազատ մոտեցումը և Սոփոկլեսի հառում, բազմակողմանի վերաբերմունքը մարդու նկատմամբ: Անմահների հարցում Եվրիպիդեսը չափազանց ազատախոհ ու կասկածամիտ է: Նրա ողբերգություններում հաճախ գործում են աստվածներ, բայց նրանց գերբնականությունը, սրբությունը համարյա զգալի չեն. ընդհակառակը, երբեմն նրանք բոլորովին չեն տարբերվում ամենատարած, ճշմարիտ կրթերով առաջնորդվող մարդկանցից (դրա հիմնալի ապացույց է, օրինակ, Ափրոդիտեի կերպարը «Հիպալոխոոսում»): Այդպիսի աստվածների հետ հարաբերությունների մեջ մտնող մարդկանց բնավ կա-

26818
A 81932

րիք չկար իդեալականացնելու, և Եվրիպիդեսի երկերում մարդն իրոք այնպիսին է, ինչպիսին կա իրականում: Երրորդ մեծ ողբերգական առաջինն էր, որ ողբերգությանն նյութ դարձրեց սովորական, առօրին հասարակությունները, սերն ու ընտանեկան վիճաբանությունները: Նրա երկու հոշակավոր ողբերգությունների՝ «Մեդեայի» և «Հիպպոլիտոսի» նյութը դիցաբանական է, բայց Եվրիպիդեսը գրեթե վերացրել է առասպելական շղարշը՝ թողնելով միայն մարդու կեցցադն ու հոգեբանությունը: Արգոնավորդների առաջնորդ Յասոնը՝ դիցաբանական մեծագույն հերոսներից մեկը, վերածվել է մի սովորական փառասեր տղամարդու, որը, Կորնթոսի արքային փեսայանալու համար, դառնում է երախտամոռ, անհավատարիմ ամուսին («Մեդեայում» Յասոնի հերոսականությանն նշույն անգամ չկա), մի այլ դիցաբանական մեծ հերոս՝ Թեսևսը, կնոջ խարդալանքի միամիտ զոհ է, կրքերի յուպեական ազդեցության տակ գործող հասարակ մահկանացու, Յասոնի կողակիցը՝ հրաշքների, մեծ անձնագոհության ընդունակ կախարդուհի Մեդեան, հանդես է գալիս իբրև խանդից կուրացած, զազանացած մի կին, որն, ամուսնուց վրեժ լուծելու մոլուցքի մեջ, սպանում է նույնիսկ իր զավակներին (հատկանշական է այն, որ Եվրիպիդեսն առասպելը ձևափոխել է. առասպելի հին տարբերակի մեջ Մեդեայի զավակներին սպանում են կորնթոսցիները). գուցե անիրական թվա, որ մայրը սպանում է իր զավակներին, բայց դա սոսկ հիպերբոլա է, գրական միջոց՝ խանդով բռնընկած կնոջ հոգին առավել խորությամբ քննելու համար: Եվրիպիդեսի գրչի տակ առասպելական մթնոլորտը տեղի է տվել հոգեբանական խոր վերլուծությանը. նրա ուշադրության կենտրոնում մարդու հակասական ներաշխարհն է:

«Մեդեան» ցուցադրում է ընտանեկան ծանոթ մի կոնֆլիկտ. սիրահարվելով ոսկեզեղմը փնտրող արգոնավորդների առաջնորդ Յասոնին՝ Կորինթի արքայադուստր Մեդեան դարձել է նրա աջակիցը, լքել հայրենիքը, հարազատներին ու բռնել օտարության ուղին: Ծուտով ներքանք ւտիպված են եղել հեռանալ Յասոնի հայրենի քաղաքից՝ Իոլկոսից և թափառումներից հետո ի վերջո ապաստան են գտել Կորնթոսում (այդ ամենի մասին ողբերգության սկզբում պատմում է դայակը): Ստեղծված է անկաշուն իրավիճակ, որ հնարավորություն է տալիս պատճառաբանելու գլխավոր հերոսների գործողությունները. և՛ Յասոնի անհավատարմությունը, և՛ Մեդեայի վարմունքը հոգեբանորեն հիմնավորված են: Արքայազն, հերոս Յասոնը հազիվ թե կարողանար երկար հանդուրժել օթևան խնդրող աստանդականի վիճակը. բնական է թվում, որ նա ձգտեր օգտվել արքայադուստրից, հետ ամուսնանալու և

այդ ձևով Կորնթոսում մեծ կշիռ ձեռք բերելու հնարավորությունից: Մեղեայի հետ նրա երկխոսություններն Եվրիպիդեսն այնպիսի վարպետությամբ է կառուցել, որ Յասոնի արդարացումները, իր վարմունքը պատճառաբանող փաստարկներն առաջին հայացքից համոզիչ են թվում: Նույնպիսի հիմնավորվածությամբ է ներկայացնում նաև Մեղեայի կերպարը: Նրա ծանր հոգեվիճակի պատճառը միայն խանդը չէ: Մեղեան Յասոնի պես աստանդակաճ է, բայց էլ ավելի ծանր ու նվաստացուցիչ պայմաններում. անօգնական կին, որ ամենուրեք ստիպված է ապավինել ամուսնուն: Նա ուխտադրուծորեն հեռացել է իր հորից, որի մոտ վերադառնալ այլևս չի կարող: Յասոնից լքված՝ նա օտարության մեջ ծաղրի ու արհամարհանքի պիտի ենթարկվի: Այդ ամենին գումարվում է նաև այն, որ Կորնթոսի արքան վճռել է Մեղեային իր քաղաքից արտաքսել: Այսպիսի իրադրությամբ Եվրիպիդեսը հմտորեն պատճառաբանում է իր հերոսուհու պաթոլոգիկ հոգեվիճակը (հարկ է նաև նշել, որ զավակներին սպանելու քայլին դիմելուց առաջ Մեղեան դաժան ապրումներ, տատանումներ է ունենում):

Ողջ սավածը չի նշանակում, թե Եվրիպիդեսը ձգտել է արդարացնել Մեղեայի ոճրագործությունը (կամ Յասոնի դավաճանությունը): Մեծ ողբերգակի միտումը «Մեղեայում» շատ ավելի լուրջ է, քան հերոսներից որևէ մեկին արդարացնելը. իր կերպարներին դնելով ծայրահեղ իրավիճակներում՝ նա նպատակ է ունեցել այդ միջոցով մամրամանորեն քննել մարդկային բարդ հոգեբանությունը:

Նույնանման ընտանեկան կոնֆլիկտ է ներկայացնում «Հիպպոլիտոսը»: Տրեզենի արքա Թեսևսի որդին՝ Հիպպոլիտոսը, մերժում է կնոջ հանդեպ սերը և ողջ կյանքն անցկացնում որսորդությամբ: Բայց ահա, կամքին հակառակ, անդիմադրելի ուժով նրան է սիրահարվում նրա խորթ մայրը՝ Փեդրան: Դարձյալ ստեղծված է ծայրահեղ դրամատիկ իրադրություն, որ հիանալի հնարավորություն է տալիս ցուցադրելու ակամա անհուսալիորեն սիրահարված կնոջ, կնատյաց երիտասարդի և կնոջից խաբված ծեր ամուսնու ներաշխարհը: Նմանությամբ հանդերձ՝ «Մեղեան» ու «Հիպպոլիտոսն» ունեն նաև մի զգալի տարբերություն. Մեղեան և Յասոնը գործում են ինքնակամ և խոսքի մեջ հիմնավորում իրենց յուրաքանչյուր գործողությունը, մինչդեռ Փեդրան, Հիպպոլիտոսն ու Թեսևսն ակամա զոհեր են. նրանց հարաբերությունները կառավարում է մի ուժ (սերը, որ ~~ձևակամորեն~~ ~~մարմնավորված~~ է Ափրոդիտեի կերպարում), որ մարդուն կարող է իշխել հակառակ նրա ցանկության (Յասոնի դավաճանության գլխավոր պատճառը ոչ թե արքայադստեր նկատմամբ սերն է, այլ փառասիրությունը): Այդ պատճա-

նով Յասունն ու Մեդեան ավելի շատ հոգեբանական կերպարներ են, իսկ «Հիպպոլիտոսի» հերոսները՝ ողբերգական (կործանվում են իրենց կամքից անկախ):

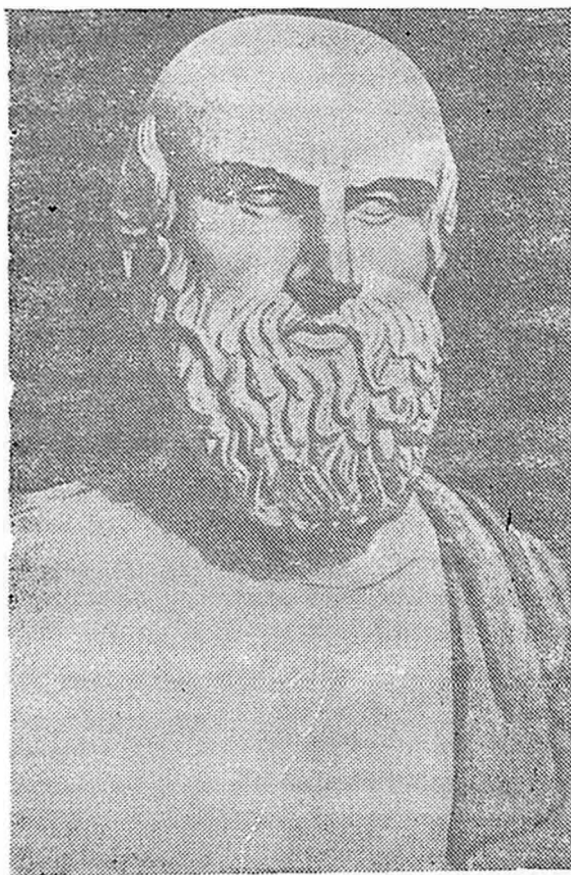
Այդպիսով՝ մեծ դրամատուրգն ու նուրբ հոգեբանն ընտանեկան նմանատիպ իրադրությունները ներկայացնում է երկու տարբեր տեսանկյուններից, բազմակողմանիորեն. նա դա անում է այնպիսի բարձր արվեստով, կյանքի այնպիսի ճանաչողությամբ, որ հաճախ դժվար է լինում որոշել՝ նրա հերոսը դրական կերպար է, թե՞ բացասական. մարդկային բարոյ խառնվածքին նրա մոտեցումը միակողմանի, պարզունակ չէ: Արդյոք դրական, թե՞ բացասական կերպար է Մեդեան, արդյո՞ք լիովին բացասական՝ Յասունը կամ Փեդրան, առավել ևս՝ Թեսևսը: Փեդրան դիմում է դաժան, անազնիվ քայլի, բայց այդպես է վարվում ստիպված: Նա խոհեմաբար թաքցնում էր իր հանցավոր սերը, բայց պառավ դայակը համառ հարցափորձով իմանում է նրա գաղտնիքն ու հիմարաբար հայտնում Հիպպոլիտոսին: Վերջինս զայրույթի մեջ անարդարաբար վիրավորում է Փեդրային. կնոջ պատիվը ոտանահարվելու վտանգի տակ է, շուտով խաչատաակությունը կիմանա նաև Թեսևսը... Մեկ ելք է մնում՝ ինքնասպան լինել ու պատիվը փրկելու համար նամակով զրպարտել Հիպպոլիտոսին: Թեսևս Փեդրան համակրանք չի հարուցում, այդուհանդերձ նա ավելի շուտ ոչ թե բացասական, այլ ողբերգական կերպար է: Այդպիսին է նաև անմեղ որդուն ականա կործանող Թեսևսը:

Գործող անձանց դրամատիկ, լարված հոգեկենսակերպին համապատասխան՝ սույն ողբերգությունների կառուցվածքը կոտ է, ավելորդ շեղումներից զերծ: Նախերգանքներում հեղինակը համառոտակի ներկայացնում է նախորդած իրադարձությունները, հանգամանքները, որոնցում գտնվում են հերոսները, ապա ակնարկություն անում, թե դեպքերն ինչ ուղղությամբ պետք է զարգանան. այնուհետև սկիզբ է առնում վերընթաց, նպատակապես գործողությունը: Եթե Էսքիլոսի «Օրեստիադում» արդեն նկատելի էր, որ երգչախումբն աստիճանաբար պետք է փոխարինվի սովորական գործող անձով, ապա «Մեդեայում» ու «Հիպպոլիտոսում» այդ փոխարինումը կարծես կատարված է: Գործողության ընթացքին երգչախումբը չի մասնակցում մույնիսկ այն ժամանակ, երբ այդ մասնակցության կարիքը խիստ զգալի է (կորնթոսիները, օրինակ, նախապես գիտեին Մեդեայի արյունալի մտադրության մասին, դեմ էին դրա իրագործմանը և կարող էին ոճիրը կանխել, բայց լուրն են): Երգչախմբի գոյությունն Եվրիպիդեսի երկերում պահպանված է ձևականորեն:

Բոլորի վարվելակերպն էլ հոգեբանորեն խորապես պատճառաբանված է: Եվրիպիդեսն այս ողբերգության մեջ ստեղծել է բնավորությունների մի փոշրիկ: Կատկերասրահ. ամենքն էլ (բացի Էպիգորիկի սուրհանդակից), նույնիսկ Ագամեմնոնի ծերունի ծառան, գծված են վառ, կենդանի ու իրական գույներով, ոչ մեկը ստվերում չի մնում: Ակնառու է նաև դրամատուրգիական մի նոր խոշոր նվաճում. «Իփիգենիայի» հերոսները ոչ թե պատրաստի կերպարներ են, այլ գործողության ընթացքում, իրարամերժ ապրումների բովով ներքնապես հասունանում են, մի վիճակից անցնում մի այլ՝ միանգամայն հակառակ վիճակի: Դա նկատելի է Ագամեմնոնի, Մենելաոսի, Աքիլլեսի և հատկապես Իփիգենիայի կերպարներում: Վերջինս սկզբնապես ուրախ, անհոգ աղջիկ է, որ երջանիկ է հոր հետ հանդիպմամբ և սպասվող ամուսնությամբ. բայց շուտով, երբ իմանում է իր ժամանման իսկական պատճառը, դառնում է հորից սրտանմլիկ աղերսաձրով գութ խնդրող անօգնական էակ: Այդ երկու հակադիր վիճակներն էլ պատկերված են նույնպիսի մեծ ուժով: Այնուհետև, հոգեբանական նուրբ անցումներով, Եվրիպիդեսը ցույց է տալիս, թե ինչպես է հեզ, բոլոր թելերով կյանքին կապված աղջիկն աստիճանաբար վերածվում ինքնակամ մահվանն ընդառաջ գնացող հերոսուհու, համամարդկային նշանակություն ունեցող կերպարի:

«Իփիգենիայի» կառուցվածքն ունի մոտավորապես նույն հատկանիշները, ինչ «Մեդեան» ու «Հիպպոլիտոսը». միասնական գործողություն, դրամատիկ երկխոսություններ: Երգչախմբի դերն այստեղ էլ երկրորդական է. քալկիստոհիների ելույթները պարզապես դեսպերի լարված ընթացքի մեջ փոքր ընդմիջումներ մտցնող գեղեցիկ, լիրիկական հատվածներ են:

Եվրիպիդեսի ստեղծագործությամբ նշանավորվեց հունական ողբերգության զարգացման գագաթնակետը: Նրա մահվանից հետո, իհարկե, ժանրի գոյությունը չդադարեց: Հանդես եկան այլ ողբերգակներ, ստեղծվեցին նոր երկեր, փոխվեցին ողբերգությունների թեմատիկան ու կառուցվածքը: Բայց երեք մեծերի հետևորդներն այլևս չունեին նրանց տաղանդն ու վարպետությունը. գեղարվեստական գրականության մեջ տիրապետող դարձավ դրամատիկական մյուս ժանրը՝ կատակերգությունը, որ ձևավորվել էր ողբերգությունից համեմատաբար ուշ:

ԷՍՔՐԼՈՍ

ՕՐԵՍՏԻԱ.

1. ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ
2. ԲՈՆԵՓՈՐՆԵՐ
3. ԵՎՄԵՆԻԴՆԵՐ

ՊՐՈՄԵԹԵՎՍԸ ՇՂԹԱՅՎԱԾ

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ

Թարգմանությունը՝
ԱՐԱՄ ԹՈՓՉԱՆԻ

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԵՐ

ՊԱՀԱԿ

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ— բաղկացած արգոսյան ծերերից

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ— Ագամեմոնի կինը

ՏԱԼԹԻԲԻՈՍ— բանբեր

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ— Արգոսի և Միկենեի արքան

ԿԱՍՍԱՆԴՐԱ— Պրիամոսի դուստրը, գուշակուհի

ԷԳԻՍԹՈՍ— Թիեստեսի որդին, Կլիտեմնեստրայի սիրեկանը

(Ագամեմնոնի ապարանքը: Կտորին, արմունկների վրա հենված, պառկած է պահակը):

ՊԱՀԱԿ.— Աստվածներից խնդրում եմ վե՛րջն այս տանջանքի.

Մեկ տարի է՝ պահակ եմ ես՝ պառկած այստեղ,

Ատրիդեսի տան կտորին, ինչպես մի շուն:

Զննել եմ ես աստղաբույլերը գիշերվա,

Նրանց, որոնք ցուրտ կամ տապ են բերում մարդկանց,

5

Վառ իշխանաց, որ ցոլում են եթերի մեջ,

Գիտեմ ժամը նրանց ծագման, վերջալույսի:

Սպասում եմ ես կրակային ազդանիշին,

Հրացուլքին, որ Տրոյայից պիտի հայտնի

Ավետիքը հաղթանակի. այդպես է ինձ

10

Պատվիրել գոռ ու հուսառատ սիրտը կնոջ:

Գիշերն անդորր չսպարգևող ցողոտ մահճիս

Չեն այցելում երազները ամենևին,

Եվ նիրհի տեղ զարհուրանքն է կողքիս առկա,

Քունը ամուր չի միացնում կուպերը իմ:

15

Իսկ երբ, նինջը կանխող միջոց որոնելով,

Փորձ եմ անում ես կիսաձայն երգ մրմնջել,

Լոկ ողբում եմ դառնակակի՞ծ՝ բախտը այս տան,

Ձի չեն իշխում այստեղ քաջեր, ինչպես առաջ:

Երանի՛ թե ցայգային հուրն ավետաբեր

20

Ազդարարեր տանջանքիս վերջն ուրախալի...

(Կարճատև դադար, ապա պահակը հանկարծ վեր է թռչում):

Օ՛, ողջո՛ւյն քեզ, ջա՛ն գիշերվա. խոստանում ես

Դու պայծառ օր և Արգոսում՝ բյուր շուրջպարեր,

Որ բերկրալի լուրի առթիվ կգումարվեն:

Ո՛հ, ո՛հ:

25

25

Պիտ իրագեկ դարձնել կնոջն Ատրիդեսի,
 Որ, ելնելով տանը հապճեպ իր անկողնու՛մ
 Խնդուն ճիչով բոցի ծնունդը ավետի:
 Ընկալ Իլիոն քաղաքն արդեն ու նվաճվե՛ց.
 Դա է այն հուրն ազդանշում ճաճանչելով:
 Առաջինը ես եմ ցնծուն կաքավելու,
 Ջի կարծում եմ՝ բարեբախտ եմ տերերը իմ
 Այս կրակով զառս երեք «վեց» բերեց ինձ:
 Միայն թե ես կարողանա՛մ իր տուն եկող
 Իմ սիրելի թագավորի ձեռքը սեղմել...
 Լոում եմ ես, զի «տրորեց ցուլը լեզուս»:
 Ապարանքն այս, եթե խոսել կարողանար,
 Կասեր ամենն առավել սյարզ. ինձ՝ հաճո եմ
 Տեղյակ մարդիկ, անգիտակի՜ն խոսքս մոյթ է:
 (Գնում է: Գալիս է երգչախումբը):

30

35

ՊԱՐՈՂՈՍ

ԵՐԳՉԱՆՍԻՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.—Տաաներորդ ամն է, ինչ Պրիամոսի
 Ոսոխները մեծ՝
 Ագամեմնոնն ու Մենելայ արքան,
 Ատրիդեսների երկյակը հուժկու,
 Դիոսից ստացած զույգ մականն ու զահ,
 Արգոսյան զորքը հազար նավերով
 Տարան այս երկրից.
 Սատար էր նրանց ուժը բանակի:
 Կոչեցին հզոր ցաամամբ Արեսին.
 Ինչպես ցիները,
 Շտերին կորցրած, վշտով ահավոր
 Պտույտ են գալիս բույնի վերևում՝
 Ծարժելով իրենց թիաձև թևերն,
 Ավա՛ղ զրկըված
 Բույնը հսկելու հոգածությունից,
 Բայց բարձրում մեկը՝ Փեբոս սաստվածը,
 Պանը կամ Ջևար, լսելով հանկարծ
 Նրանց թռչնային հեծեծանքը սուր,
 Հղում է քինոտ

40

45

50

55

- Էրինհաներին՝ գողին պատժելու,
Այդպես Ատրևաի զույգ զավակներին 60
Ալեքսանդրի դեմ հղեց Զևսն անեղ,
Որ բազմամուսին այն կնոջ համար
Մղվեն անհաշիվ մարտեր խոնջական,
Հոգնաբեկ ծնկներ կոթընեն հողին,
Կռվում փշովեն նիզակներ բազում. 65
Դա՛ շնորհեց Զևսն ազգին դանաչան,
Այլև տրոյացոց: Ինչ լինելու է՝
Պիտ լինի անշուշտ, կանխորոշվածը կիրականանա.
Ո՛չ ողջակեզով, արբազան հեղմամբ,
Ո՛չ արտասուքով չես մեղմի բնավ 70
Դից ոխը՝ անկեզ զոհերի համար...
Հեղզ, ծերունական մեր անպետք մարմնով
Մենք դուրս մնացինք օգնական զորքից:
Մանկան ուժ ունենք,
Քալյում ենք՝ հեռված գավազաններից: 75
Մանկան կրծքում դեռ հասունացած չէ
Կորովն սյրական,
Նման է ծերի, տակավին Արեսն իր մեջ չի մտել:
Իսկ ի՞նչ է ծերը. տերևագուրկ ծառ:
Եռատք է նա անցնում իր ուղին, 80
Քաջ չէ ստավել քան մի երեխա.
Մի ցերեկային երազ է նա սուկ:
**(Սպարանքից շքախմբով դուրս է գալիս Կլիտեմնեստրան՝ զոհաբե-
րության պատրաստությամբ):**
Ո՛վ Կլիտեմնեստրա,
Ո՛վ Տինդարևաի թագուհի դստրիկ,
Ի՞նչ նորույթ, ասա՛, ի՞նչ ես դու լսել, 85
Ի՞նչ լուր քեզ ստիպեց
Ամենուր զոհեր նախապատրաստել:
Քաղաքի պաշտպան ողջ աստվածների՝
Ե՛վ բարձրագահ դից, և՛ ստորերկրյա,
Երկնաբնակ դից, նաև երկրակյաց՝ 90
Բազիմներն արդեն հուրհրատում են ճոխ ընծաներով:
Ամենուր վեր է ամբառնում բոցը
Երկնահաս հրի՝
Սնունդ ստանալով անաղարտ յուղի

Մեղմիկ, անխարդախ շիթով բորբոքիչ,

Որ արքայական մառանից բերվեց:

Օ՛հ, ասա՛ մեզ այն, ինչ որ կարող ես,

Ինչ հա՛րկ է ասել,

Ձերբազատի՛ր մեզ այս տագնապանքից,

Որ մթագնել է միտքը ծերերիս:

100

Ուժգին ճառագող ողջակեզներն այդ

Հույս եմ ներշնչում անսփուփ մեր սիրտը՝

Տրտըմությունից սաստիկ տանջահար:

(Կլիտեմնեստրան շարունակում է արարողությունը):

ԵՐԳՉԱՆՈՒՄԲ.— Հաջող արշավ մեզ խոստացող կանխա-
նշանն այժմ հիշենք.

Ստրուիե 1

Աստվածներն եմ մեզ այս պահին, երբ զատամյալ
տարիքում ենք,

105

Երգելու ձիրք,

Այլև ավյուն, ուժ ներշնչում:

Երիտասարդ Հելլադայի,

Աքեացոց երկգահ ուժը՝

Միաբանված արքաներին,

110

Նիզակներով և բազուկով վրեժխնդիր,

Ժամոտ թոշումներն առաքեցին Տևկրիդաց դեմ:

Երևացին թոշումների արքաները

Արքաներին մավատորմի.

Սևորակը միշտ առջևից,

115

Սպիտակաթույրը՝ ետևից, թևածելով աջակողմում

Գեղեցկաշուք տան կտուրի,

Վար սուրացին, ծվատեցին մի հղի մայր

Նապաստակի, սերունդը իր՝

Հար գրկելով նրանց կյանքի բաբախյունից:

120

Հնչի՛ր, հնչի՛ր, ե՛րգ ողբալի, սակայն արդարը թող
հաղթի՛:

Վեհ գուշակը, այդ տեսնելով, ճագարակեր

հավքերի մեջ,

Անտիստրուիե 1

Ծանաչեց մեր արքաներին, համագոր ու կոիվ սիրող

Ատրիդներին:

Այսպես խոսեց գուշակը այն.

125

«Մի օր գորքն այս կնվաճի

Ծոխ քաղաքը Պրիամուսի,
 Եվ պարսպից ներս կուտակված՝
 Տըրոյացի ժողովրդի ողջ ինչքն անապառ
 Կկողոպտի Մոյրան ձեռքով իր բռնավոր: 130
 Միա՛յն թե դից անապասելի քենը ահեղ
 Զխորտակի բանակը այս՝
 Զորավոր սանձը Տրոյայի:
 Ատելի են միշտ կարեկից ու անարատ Արտեմիսին
 Իր հոր շները թևավոր, 135
 Որ հոշում են երկչոտ ու հեզ մորը հղի,
 Նախքան պահերը երկունքի.
 Գա՛րշ է նրան արծիվների կերը ահեղ:
 Հնչի՛ր, հնչի՛ր, ե՛րգ ողբալի, սակայն արդարը թող հաղթի՛:

ԷՊՈԴՈՍ

Ո՛վ չքնաղ կույս, ողորմասիրտ՝ 140
 Զորեղ ծնող սույունի թույլ ձագի հանդեպ,
 Հանուր վայրի գազանների ծծկերների
 Գորովագո՛ւթ դու հոգածու,
 Մի՛ արգելիր, որ իրանա կանխանիշն այն,
 Այն տեսիլքը՝ հաջողության ու չարիքի: 145
 Քեզ եմ դիմում,
 Ո՛վ մեծ Պեան-հովանավոր:
 Աստվածուհին դանաչացոց թող չառաքի
 Ընդդիմահար,
 Նավարկությունն արգելող հողմ՝ 150
 Ցանկանալով մի անօրեն, հրեշավո՛ր, չլավա՛ծ զոհ,
 Որ կծնի ռխ հարազատ մարդկանց սրտում,
 Կսերմանի զարհուրելի,
 Հար անմոռաց ու անմար քեն,
 Քեն՝ զավակի արյան համար, տան մեջ կեղծիքը կտիրի...»: 155
 Այսպես Կալքասն, այն հավքերի թոխչից, մեծ բարիքի հետ,
 Կանխազրգաց մի արհավիրք՝ արքայական տոհմի վրա:
 Արդ, խոսքերիս հետ դաշնաձայն՝
 Հնչի՛ր, հնչի՛ր, ե՛րգ ողբալի, սակայն արդարը թող հաղթի՛:
 Զև՛ս, կամ ո՛վ ես աստվածներից. Ստրոփե 2 160
 Եթե կուգես՝ «Զևս» անվանվիր:

Չեմ կարող քեզ կոչել այլերայ,
Երբ, հետամուտ ճշմարտության,
Փափագում եմ ես թոթափել
Իմ մտքի բեռը ընդունայն.
Քանզի Ջևան է ամենհմաց:
Այս պահին ես քեզ եմ դիմում:

165

Այլ հզոր էր իշխում առաջ,
Գոռ՝ իր ուժով ամենահաղթ,
Սակայն նախկինն էլ չի հիշվում...
Նա, ով նրան փոխարինեց,
Նույնպես պարտվեց, անդարձ կորա՛վ.
Արդ՝ լոկ Ջևան ինքնահոժար
Հաղթական երգ ներբողելով,
Դու կլինես խոհեմամիտ:

Անտիստրոփե 2

170

Դարձնում է մա մարդկանց խոհուն
Եվ մտացի՝ նրանց առմիշտ
Ենթարկելով մի փորձության:
Սիրտդ հանկարծ, երազի մեջ,
Խոցում է հուշը անցյալի տառապանքի ու հարկադրում
Քեզ ակամա խոհեմ լինել:
Բռնի է շնորհն աստվածների,
Որ բազմում են վերին գահին:

Ստրոփե 3

180

Աքեական մավատորմի
Առաջնորդը վեհապատիվ
Չընդդիմացավ այն գուշակին՝
Դժխեմ բախտին հնազանդված:
Մինչդեռ փչեց հակառակ հողմ, մավարկությունը արգելեց:
Սովն էր տանջում աքեացոց՝
Քալկիսի դեմ-դիմացն ընկած
Փոթորկածե՛ծ Ավրլիսում:

Անտիստրոփե 3

185

Ստրիմոն գետից անդուլ փչում էին հողմեր
Քաղց, հեղգություն, անհյուրընկալ մալակայան.
Մարդկանց խուճապն էր անդ տիրել,
Կորսվում էին մավերն՝ զրկված խարիսխներից,
Ժամը թվում էր կրկնակի երկարաձիգ,
Սին սպասումից դալկացել էր դեմքն արգիյանց:

Ստրոփե 4

195

Այնժամ գուշակն արքաներին,
 Արտեմիսի հրամանով,
 Հայտնեց ելքը՝ ձմռանից դառն...
 Խոր վարսեցին Ատրիդները
 Գավազանները հողի մեջ,
 Ալեկոծված՝ անկար եղան
 Արտասուքներն իրենց զսպել:

200

Եվ սոսալել տարեց արքան այսպես
 խոսեց.

Անտիստրոփե 4 205

«Ծանր է անշուշտ ճակատագրին չընթարկվել,
 Սակայն, ալա՜ղ, ծանր է ճակ
 Սրի քաշել տան պարծանքին՝ իմ զավակին՝
 Բագինի դեմ կույսի արյան բորբ ցայտերով
 Անարգելով այս հայրական ձեռքերը իմ.
 Ո՛հ, երկուսն էլ մեծ չարիք են:
 Արդյո՞ք լքել նավերը այս,
 Դալանճանել ընկերներին...
 Մոլի ցասմամբ նրանք կուգեն
 Կույսի զոհը փոթորկաաստ
 Եվ... կլինեն իրավացի.
 Ուրեմն՝ թող դա կատարվի՛»:

210

215

Երբ ենթարկվեց անխուսափի դաժան լծին,
 Նրա միտքը շնչավորվեց մի սրբապիղծ,
 Չարախորհուրդ, գարշ վճռով,
 Սիրտը լցվեց սաստիկ ժպիտի մտածմունքը:
 Օ՛հ, հանդուգն է մարդկանց դարձնում չարի ծնունդ,
 Ամոթալի մոլուցքը ժանտ.
 Պատրաստ էր հայրը իր դստեր
 Զոհարա՛րը դառնալ հանուն
 Կնոջ համար վրիժառու կոնվների,
 Հանուն տորմի ուղևորման:

Ստրոփե 5

220

225

Ո՛չ հորն ուղղված աղոթքը ու աղերսանքը,
 Ո՛չ կուսական տարիքն անմեղ չափեցին
 Մարտ տենչացող դահիճներին:
 Հայրն աղոթեց, ծառաներին հրամայեց
 Կույսին, իբրև մի այծիկի, դեպ բագինը

Անտիստրոփե 5

230

Առաջնորդել՝ հագին թիկնոց:

Եվ վճռաբար բարձրացնելով

Ծնկի եկած նվաղ զոհին՝

235

Պինդ փակեցին նրա բերանը գեղեցիկ,

Որ չամիծի տունը իր հոր:

Բռնության սանձն իսկույն բերանն անխոս դարձրեց, **Սարոփե 6**

Վար ծորացին զգեստի ծալքերը դեղնավուն...

Իր աչքերի սլաքները, պաղատանքով ու գթաշարժ՝

240

Ծրջել էր նա

Դեպ այրերը զոհամատույց՝ մի անբարբառ նկարի պես:

Ասես պատմել էր կամենում՝

Ինչպես հաճախ հոր հյուրընկալ սրահներում խրախճանքի

245

Ինքը երգում էր կուսական անեղծ ձայնով,

Երրորդ հեղման բույեներին ցնծության երգ

Ներթողում հորը սիրելի:

Չգիտեմ՝ ինչ եղավ հետո ու չեմ պատմի,

Անտիատրոփե 6

Բայց Կալքասի խոսքերն ունայն դեռ չեն եղել...

Տանջանքների բովով է մարդ տիրապետում իմաստության.

250

Արդար է դա:

Գալիքն այնժամ դու կիմանաս, երբ իր ժամին իրագործվի,

Ուստի չարժե սգալ կանխավ.

Ամենայն ինչ պարզ կդարձնի այգալույսը առավոտյան:

Արդ, թող իրավ իրագործվի այն բարիքը,

255

Որ տեղնում է Ապյան երկրի մեր հարազատ

Ապավենը՝ այժմ միակ:

(Կլիտեմնեստրան, զոհաբերությունն ավարտելով, նաժիշտներով մոտենում է երգչախմբին):

ԷՊԻՍՈԴԻՈՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Հարգում եմ քո գործությունը,

Կլիտեմնեստրա,

Քանզի կարգն է՝ պատվել կնոջն, երբ թափուր է

Ամուսնակից տիրակալի գահն ալրական:

260

Արդյո՞ք ուրախ լուր քեզ հասավ, թե՞ հեղեղ այնպես

Զոհեր ես դու մատուցանում՝ սոսկ հույսերով.

- Կուգեմ լսել, իսկ թե լոես՝ չեմ բողոքի:
ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ասացվածք կա. բարեգուշակ մայր
 գիշերվան
 Հետևում է այգաբացը ավետալուր:
 Գիտցի՛ր. վեր է ավետիսը քո սպասածից,
 Արգիյանք տեր են քաղաքին Պրիամոսի:
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ինչ ասացի՞ր... լեզուդ գայթեց,
 խոսքդ կեղծ է:
ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Աքեացիք Տրոյան առան. պարզ է ասված:
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Հանկարծահաս խնդությունից
 լալիս եմ ես:
ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Արցունքներիդ վկա են քո անմեղության:
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ստո՞ւյգ է համբավն, ունե՞ս
 արդյոք դու ապացույց:
ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ունեմ, այո՛, եթե աստվածն ինձ չի խաբում:
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Հավատում ես գուցե դու կեղծ
 մի երագի՞:
ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Չեմ վստահի միրհող մտքի ցնորքներին:
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Կամ գուցե քեզ բերկրեցնում է
 շինծու մի լո՞ւր:
ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ծաղրում ես ինձ, ինչպես տհաս մի
 աղջնակի:
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Եվ ե՞րբ արդյոք նվաճեցին այդ
 քաղաքը:
ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Այս այգն ծնած երախտագործ
 գիշերվա մեջ:
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Բանբերներից ո՞վ էր այդչափ
 արագահաս:
ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Հեփեստը, որ Իդայից բոց հղեց լուսե.
 Հուրը հրին ազդանշան ցուլն առաքեց
 Իդա պարից դեպ Հերմեյան ժայռը, Լեմնոս,
 Իսկ այդ կղզուց բոցալեզուն հսկայական
 Ցուք սփռեց մինչ լեռը Ջևսի՝ Աթոնը սուրբ:
 Վեր հորդելով վարագուրեց ծովը անես
 Հղված լույսի զորությունը զվարթափայլ,
 Ապա, նման ոսկեճաճանչ արեգակի,
 Բանբեր շողը Մակիստոսի ծայրը հասավ:
 Չհապաղեց դիտորդը անդ՝ պարտված քնից

265

270

275

280

285

290

33

Անդորրաշունչ, չանգոսնեց պարտքը բանքերի,
 Եվ հրայրքը դեպ Եվրիպի հոսքը ձգվեց՝
 Ավետելու Մեսասայիոնի պարեկներին:
 Ի պատասխան՝ անդ հուր վառվեց համբավաբեր՝
 Հրկիզելով խոիվ դարձած չոր ցարասին.
 Անմարելի, գորեղ ցուքը, վառ լուսնի պես,
 Թևապարեց Ասոպոսի դաշտավայրով
 Դեպ դարվարներն Կիթերոնի, ուր նույն պահին
 Այդ առաքված հրին այլ հուր արձագանքեց,
 Զի գանց չառավ դետը շողն այն հեռաթոիչ
 Եվ բռնկեց մի առավել հզոր կրակ:

295

Ու լույսն ահա Գորգոպիս լիճն է հեղեղում,
 Ծավալվում է մինչ Էգիպլանկտ սարն ու այստեղ
 Ստիպում հիշել պարտքը խարույկ բռնկելու:
 Առաքվում է վերստին ուժով անչափելի
 Բոցալույսի ահեղ մորուքն ու շանթելով
 Խոյանում դեպ Սարոնյան ջուրն հսկող լեռը,
 Հասնում, հորդում մեր ոստանին խիստ մերձակա
 Արաքնեռն ապառաժի կատարներին...

300

305

Եվ ի վերջո՝ Ատրիդեսի տունը լցվեց
 Մեծ Իդայի հրալեզվի ծառանգ լույսը:
 Այդկերպ, ահա, մրցորդների պես ջահակիր,
 Հուրն իրարու փոխանցելով հասցրին լուրն այդ.
 Իսկ հաղթեցին լոկ առաջինն ու վերջինը:
 Արդ, քեզ ասվեց, թե որպիսի ազդանիշով
 Հայտնեց համբավն ինձ Տրոյայից ամուսինն իմ:

310

315

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ո՛վ կին, աղոթք պիտ մատուցեմ
 աստվածներին,

Սակայն դարձյալ, մանրամասն, խոսքերը քո
 Լսել, ապշել եմ փափագում. կրկի՛ն խոսիր:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Աքեացիք գրավեցին Տրոյան այսօր.

320

Ենթադրում եմ՝ խառնակ ժխոր է քաղաքում:
 Փորձիր լուղին նույն ամանում բարդել քացախ.
 Անշուշտ կասես, որ զատվեցին նրանք անհաշտ:
 Այդպես՝ տարբեր են գոչյունները պարտվածի
 Ու հաղթողի. նույն բախտին չեն արժանացել:
 Ոմանք ընկել են դիերին ընտանեկից
 Տղամարդկանց, մանուկները իրենց ծնող

325

- Հորն եմ սգում. սիրած մարդկանց օրհասն, ավա՛ղ,
 Ձեն ողբալու նրանք ազատ շրթունքներով: 330
- Այլք՝ գիշերվա տաժանելի մարտից հետո,
 Սովյալ՝ նետվում եմ քաղաքի բարիքներին,
 Մոռացած կարգ ու հրաման՝ հարձակվում եմ
 Դեպ այն, ինչ բախտն է վիճակել իրենց համար:
 Արդեն կենում եմ տրոյական դոշակներում,
 Էլ չեն հիշվում տամուկ քարերը բացօթյա. 335
- Նրանք, բերկրուն, այսուհետև հար երջանիկ,
 Պիտ անցկացնեն գիշերն առանց պահակության:
 Իսկ թե պատվեն այդ քաղաքին զորավիգ դից,
 Պարտված հողի տաճարները աստվածընծա,
 Իրենք իշխող՝ չեն դառնա այլ իշխողի որս: 340
- Լոկ չտիրի՝ զորքին կիրքը անհագության,
 Հրահրի արգելվածը հափշտակել:
 Զի պետք է դեռ փրկվել, կրկին դեպ տուն դառնալ,
 Իրացնել դարձն՝ արշավանքի մյուս կեսը:
 Ցավոք, եթե անգամ դից դեմ չմեղանչեն,
 Չհանդիպեն անակնկալ աղետների,
 Արթուն է միշտ մեռյալների արյան քենը...
 Արդ, կնոջից հետևյալը դու կլսես.
 Թող արդարը անշուշտ հաղթի, դա է միայն
 Ինձ հաճելի՝ կյանքի բոլոր շնորհներից: 345
- ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ո՛վ կին, որպես իմաստուն այր
 դու խոսեցիր:
 Ես՝ լսելով ապացույցներդ հավաստի,
 Երախտապարտ խոսք պիտ ուղղեմ աստվածներին.
 Անբալ լկանքն ըստ արժանվույն գնահատվեց:

(Կլիտեմնեստրան գնում է պալատ):

ՄՏԱՍԻՄՈՆ ԱՌԱՋԻՆ

- ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Օ՛ Ջես արքա և սիրելի Գիշեր, 355
 Ո՛վ իշխանուհի անձայր եթերի.
 Տրոյայի որմին անքակտելի ցանց
 Դու արկանեցիր, ու ո՛չ անգորը՝

Ո՛չ քաջագորրը չեն խուսափելու
Ահեղ ստրկության 360
Ցանցից, չարիքից ամենախորտակ:
Հյուրընկալության սուրբ օրենքների
Մե՛ծն պաշտպան Ջևա, քեզ եմ մեծարում,
Աղեղդ ուղղվեց Ալեքսանդրի դեմ,
Բայց զուր չսուրաց նետն իր ժամից վաղ, 365
Զկորավ մարզում անդրաստեղյան:

Գերագոր է զարկը Ջևաի. Ստրոփե 1
Իրագործվեց տենչանքը քո,
Նրա վճիռը կատարվեց: Թող որ չասե՛ն,
Թե աստվածներն 370
Անպատիժ են մարդկանց թողնում,
Երբ որ նրանք անարգանքով
Ոտնում են փայլը սրբության:
Տեսե՛ք վարձը հանդգնության,
Նրանց, ովքեր անհրաժեշտ են 375
Եվ Արեսին գերառավել տուրք տվեցին,
Ովքեր, չափը քամահրելով, տներն իրենց
Լցրին բարիքը մերժելի: Խոհեմ մարդը
Պիտ գոհանա լոկ նրանով,
Ինչ չի ծնում պատուհասներ, 380
Զի նեցուկ չէ ինչքը նրան,
Ով անձնահաճ, գոռոզաբար
Տրորում է ու խորտակում
Վեհ բագինը Արդարության:

Ծնշում է նենգ Փորձությունը՝ Անտիստրոփե 1 385
Մեղսագործ զարմը Զարիքի:
Ապարդյուն է ամեն դարման. աղետն անսքող
Ցուլում է միշտ,
Մի չարագույժ կանթեղի պես:
Պղինձ դրամը անարժեք, 390
Հար շփվելուց, հպումներից
Դառնում է սև ու կարծրորակ:
Փառամոլն այն, ինչպես մանուկ,
Որը փորձում է մեծաթև թռչուն բռնել,
Նման անջինջ սև դրոշմ դրեց իր քաղաքին: 395

Նրա աղոթքն աստվածները չեն լսելու,

Զի անարդար չարագործը

Միշտ դից առաջ պիտ հատուցի:

Դա էր վերջը գոռ Պարիսի,

Որ, Ասորիդի տուն մտնելով,

400

Պղծեց սեղանը հյուրընկալ,

Առևանգեց տանտիրուհուն:

Իսկ գեղունին իր ուստանին բաժին թողեց

Սարոփե 2

Ասպարների, հիզակների աղմուկ, շառա՛շ,

405

Նաև նավեր գինավստված,

Եվ Տրոյային, իբրև օժիտ, արհավիրքներ լույ տանելով,

Հանդգնելով զարհուրելի մի արարքի՝

Փոթով ելավ դարպասներից, մինչ պալատի

Գուշակները կակամելով կծայնեին.

410

«Եղո՛ւկ, եղո՛ւկ տա՛նն այս, տա՛նն այս արքայական,

Եղո՛ւկ մահճին առաջ սիրված ամուսնակցի»:

Լուռ է այրը, որ լքվել է անարգանքով,

Նա չի տեղում նախատիճքներ,

Օտար երկիր փախած կնոջը անձկալով՝

Իշխում է իր տան մեջ ինչպես մի ուրվական:

415

Գարշ է նրան թովչություն՝ նն իսկ

Իր երկնագեղ արձանների.

Զի հմայում Ափրոդիտեն,

Երբ աշքերի լույսն էլ չկա...

Ո՛վ տեսիլներ, վշտահարո՛ւյց, անրջայի՛ն,

Անտիստրոփե 2

420

Հայտնվում եք դուք բերելով հրապուրանք՝

Ծնորական ու սնոտի,

Զի իզուր է մարդ երագում տեսնում չքնաղ ուրվականներ.

Նրանք ձեռքից կանւանա՛ն անմիջապես:

425

Զբաճում են այդ անմարմին պատկերները,

Թւածելով փնտրում ուղին երազների:

Այդպիսի վիշտ տիրեց տան մեջ, գերդաստանում,

Վիշտ՝ երագի ծնած վշտից էլ ահավոր:

Իսկ նրանք, որ նավարկեցին Հելլադայից,

430

Սրտակեղեք հեծեծանքներ

Ժառանգեցին օջախներին հայրենական:

Սրտերը անդ բզկտվում են մորմոքներից.

Հայտնի է, թե ով առաքվեց,
Բայց ո՞վ կհա... Այր մարդկանց տեղ
Դեպ տներն են վերադառնում
Աճյուններով լի սափորներ...

435

Արե՛ս աստված,
Դիակների առևտրակա՛ն.
Ինչպես կշռող՝ նա կշեռքով
Վճռում է ելքը մարտերի
Եվ Իլիոնի հրդեհներից,
Մերձավորին, իբրև ընծա,
Մարդու դիմաց հղում մոխիր,
Ծարտարագործ սգո սափոր՝
Լի ծանրաբեռ մի աճյունով...

Ստրոփե 3

440

Ու ողբում են, դրվատում են
Այն քաջափորձ այր ուզմիկին.
«Նա զոհ գնաց պատերազմում,
Ընկավ մահով վեհապատիվ,
Հանուն կնոջ՝ զոհվեց օտար հզերքներում»։ Բայց մեկն
անձայն կտրտնջա,

450

Եվ նախանձը Ատրիդաց դեմ ոխ կծնի...
Իսկ այլ քաջեր պարսպի տա՛կ,
Տըրոյական հողի ներքո՝
Նվաճեցին գերեզմաններ.
Ոսոխ հողը բիրտ իշխողին ներս կլանեց:

455

Ծանր է ոխը
Քաղաքակից խառնամբոխի.
Ժողովրդից նզովվածը
Հատուցում է դաժանորեն:

Անտիստրոփե 3

460

Ես տեղիային սպասման մեջ եմ.
Ի՞նչ նոր հոգս է բերում ցայգն այս...
Աստվածները մարդասպանին
Անպատիժ չեն թողնում երբեք.
Եթե չարը բախտավորվի,
Էրիցիսները ահավոր
Կբերեն ժանտ վերջը նրա
Եվ մոռացման մեջ կընկղմեն.
Անտեսների մութ աշխարհում

465

Նա կլիճի հար անտերունչ... Ծանրամարս են միշտ
բարիքները չափից շատ,
Որ ծնում են շանթեր Զևսի աչքերի մեջ...
Մերժում են տենչն անբավ ինչքի,
Կոիվները քաղաքավեր,
Թող որ հավետ մեզ անճանաչ
Մնա կյանքը թշնամու ձեռքն ընկած գերու:

470

ԷՊԻՍՈԴԻՆՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Բանքեր հուրը մեր քաղաքում

475

Սփռեց համբավն արագաթոփչ:
Ծշմարի՛տ է լուրը արդյոք,
Թե՛ կեղծիք է աստվածային. ի՞նչ իմանաս...

ԵՐԿՐՈՐԴ ԾԵՐՈՒՆԻ.— Ո՛վ է այնչափ խելակորույս կամ
մանկամիտ,

Որ առև հրի ավետիքով
Բորբորում է իր սիրտը, երբ պիտ մորմոքա,
Եթե համբավը սուտ լինի:

480

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ներհատուկ է կնոջ հոգուն
Ժամանակից վաղ ցնծության մեջ ընկնել:

ԵՐԿՐՈՐԴ ԾԵՐՈՒՆԻ.— Ո՛հ, ծայրահեղ դյուրահավատ կանանց
կիրքը

485

Բռնկվում է անմիջապես, սակայն շուտով հերքվում են միշտ
Այն լուրերը, որոնք նրանք են տարածում:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Այժմ իսկույն մենք կիմանանք,
թե լուսաձիր

Կրակները, ազդանիշներ փոխանցելով,
Ստո՛ւյգ լուր արդյոք հոչակեցին, թե՛, զերթ երազ,

490

Ցուքերն ուրախ մոլորեցրին սրտերը մեր:

Տե՛ս. բանքեր է գալիս ծովից, գլխին պսակ

Կա ձիթենու: Լավ վկա է իր վրայի

Թանձր փոշին՝ անթուսց հողի եղբայրն անհազ:

Արդ լեռնային ծառուտներում կիզված հրի

495

Համր բոցը չէ մեր միակ տեղեկատուն.

Մարդկային խոսքն է մեզ բերկրանք պատճառելու,

Եվ կամ գուցե... ո՛հ, գարշ է ինձ այդ ասելը:

Թող որ բարին այժմ բարի վիշ ունենա,
Իսկ ով ցանկա մեր քաղաքին դժբախտություն,
Թող պտուղներն իր չար մտքի ի՛նքը քաղի:

(Ծովափից գալիս է բանբերը՝ գլխին ձիթենու պսակ):

ԲԱՆԲԵՐ.— Օ՛ հայրենիք մեր հայրերի, հո՛ղ արգոսյան,

Օրն այս պայծառ ինձ աստ բերեց տա՛նը ամ անց:

Բազում հույսեր խորտակվեցին, մեկն՝ իրացավ.

Ձէի կարծում, թե պիտ մեռնեմ իմ Արգոսում,

Ծիրմափոսըս գտնեմ երկրում իմ հարազատ:

Արդ, ողջո՛ւն ձեզ, հայրենի՛ հող, լո՛ւս արևի,

Մեր երկրի տիրակալ Ջևս, Պիթյա՛ն աստված.

Էլ չես տեղում դու մեզ վրա նետերը քո,

Բավ է, որքան մոլեգնեցիր Սկամանդրի մոտ:

Դարձի՛ր վերստին ապաքինիչ ու փրկարար,

Տե՛ր Ապոլլոն: Դիմում եմ մեզ խնամարկու

Աստվածներին, քե՛զ, ո՛վ Հերմես, իմ պահապա՛ն,

Մեր սիրելի լրատար, կո՛տք բանբերների:

Դո՛ւք, հերոսներ՝ մեզ առաքած. արդ, հաճությա՛մք

Ընդունեցեք տեգից փրկված ռազմիկներին:

Ողջո՛ւն, պալա՛տ արքայական, տո՛ւն հարազատ,

Սրբազա՛ն գահ, դից անդրիներ՝ արեգունի.

Բյուր օրեր անց, ձեր լուսեղեն, ջինջ աչքերով,

Պատշաճորե՛ն ընդունեցեք թագավորին:

Գալիս է աստ, գիշերվա մեջ բերելով լույս,

Ագամեմնոնը՝ ամենքի ու ձեր արքան:

Արժանապես ողջունեցեք նրան, քանզի

Խորտակել է Տրոյան քինոտ Ջևսի շանթով,

Ամայացրել է այն եզերքը հիմնիվեր:

Տաճարները, դից բազիմներն ավերվել են,

Կործանվել են անդ սերմերը համակ հողի:

Այդպիսի լուծ հագցընելով Տրոյային՝

Բարեբախտ այրն՝ ավագ Ատրիդը տիրակալ,

Գալիս է աստ. նա բոլորից պատվարժանն է

Այրերի մեջ, զի Պարիսը և քաղաքն իր

Ձեն պարծենա, որ գործն իրենց մեծ էր կրած

Պատուհասից. կողոպտիչը, մեղսոտ գողը

Կորցրեց ավարն ու կործանեց հիմնահատակ

Հայրենիքը և հայրական օթևանն իր:

- Պրիամիդներն կրկնակի հատուցեցին:
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ուրախացի՛ր, աքեական զորքի
բանքեր:
ԲԱՆԲԵՐ.— Ուրախ եմ ես, չեմ երկնչի մահից անգամ:
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Քո հայրենի երկրի կարո՞տն է քեզ
տանջել:
ԲԱՆԲԵՐ.— Այո՛, այնպես, որ բերկրանքից արտասվում եմ: 540
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Օ՛, լկեղ է քեզ մի ախորժ
հիվանդություն:
ԲԱՆԲԵՐ.— Ձեմ հասկանում, սարգաքանի՛ր խոսքերը քո:
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ձեզ անձկացող մարդկանց
կարոտն էր քեզ տանջում:
ԲԱՆԲԵՐ.— Ասում ես՝ մե՞զ էր տենչում հողը հայրենի:
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ո՛հ, հաճախ եմք թախծոտ սրտով
մենք հառաչել: 545
ԲԱՆԲԵՐ.— Ինչո՞ւ էր դառն վիշտը պատել սրտերը ձեր:
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Վարժվել եմ ես կանխել չարիքը՝
լռելով:
ԲԱՆԲԵՐ.— Երկյուղե՞լ ես, ումի՞ց. չէ՞ որ արքան չկար:
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Կասեմ քեզ պես. այժմ մահն իսկ
հաճո է ինձ:
ԲԱՆԲԵՐ.— Այո՛, բարին իրացել է, այնինչ երկար 550
ժամանակում լինում են և՛ բարօրություն,
Ե՛վ աղետներ: Լոկ աստվածներն են հավիտյան
Ամենուրեք ապրում անհոգ ու բարեբախտ:
Պատմե՛լ արդյոք տաժանքը մեր. տնանկություն,
Սակավ հանգիստ մավակայքում, կոշտ մահիճներ... 555
Ցերեկվա ո՞ր վայրկյանին չենք մենք հառաչել:
Իսկ ցամաքում տվաշտանքներն ավելացան.
Վրանները զարկված էին պարսպի տակ
Թշնամական, անձրևում էր, հողը թաց էր,
Թրջվում էինք, բզկտվում էր հագուստը մեր, 560
Խոուն մազերով՝ մման էինք գազանների:
Իսկ ձմե՞ռը. հավքերն էին բնաջնջվում,
Երբ ահավոր ցուրտ էր շնչում Իդան ձյունե:
Իսկ տա՛յան անգույթ, երբ ծովն անհողմ ու անալիք
Իր կեսօրյա քնի մեջ էլ խորասուզվում: 565
Ինչո՞ւ ողբալ, մեր տանջանքի վերջը եկավ,

- Վերջը եկավ, այո՛, նաև նրանց համար,
Ովքեր չկան և էլ երբեք չեն հառնելու:
Պետք չէ հաշվել մեռյալներին, տանջել դառն
Հիշողությամբ նրանց, ովքեր ապրում են դեռ. 570
Կարծում եմ, որ աղետները պիտ մոռանալ:
Մեզ՝ փրկված արգոսացոց վիճակվել է
Հաջողություն՝ մեծ մեր. կրած չարիքներից,
Եվ կարող ենք այս լուսափայլ արևի տակ
Ցամաքի ու ծովի առջև հպարտանալ. 575
«Նվաճելով Տրոյան՝ զորքը արգոսական
Հելլադայի տաճարներին աստվածաբնակ
Ծոխ ավարով հավերժական փառք շնորհեց»:
Դա լսողներն կդրվատեն քաղաքը մեր,
Ստրատեգներին: Արդ, գոհություն մեծն Ջևսին, 580
Որ կատարեց այս ամենը. ես վերջացրի:
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Խոսքերովդ ինձ հաղթեցիր,
չեմ ուրանում.
Ծերը նույնպես տենչում է միշտ լավն ուսանել:
Բայց հարկ է, որ նորություններն այդ իմանա նախ
Կլիտեմնեստրան. ես՝ պիտ ցնծամ լոկ նրա հետ: 585
(Ապարանքից դուրս է գալիս Կլիտեմնեստրան):
ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ես դեռ այնժամ ցնծության ճիչ արձակեցի,
Երբ գիշերով ցոլաց հուրը համբավաբեր՝
Ավետելով կործանումը, վերջն Իլիոնի:
Միջոդեռ մեկը ինձ կշտամբեց. «Սոսկ մի հրով
Ավերվա՞ծ ես դու համարում Տրոյան իրոք. 590
Հեշտությա՞մբ է խանդավառվում սիրտը կնոջ»:
Անմիտ էի ձեզ երևում, այդուհանդերձ,
Ողջակեզներ մատուցեցի, և լուրն ուրախ,
Մեր կանացի սովորությամբ փոխանցվելով
Մեկմեկու, ողջ քաղաքի մեջ զվարթ թնդաց՝ 595
Տաճարներում բորբոքելով զոհեր լափող,
Բուրումնավետ բյուր կրակներ: Էլ ի՞նչ նորույթ
Պիտի ասես. արքան ողջն ի՞նքը կպատմի:
Արդ շտապում եմ լավագույնս ընդունելու
Վերադարձող իմ պատվելի ամուսնակցին: 600
Մի՞թե կնոջ սրտի համար կա առավել
Ցանկալի բան, քան թե այն օրը լուսավոր,

Երբ դարպասը պիտի բացի և ընդունի
 Կոպում փրկված իր կողակցին. հայտնի՛ր նրան,
 Որ ըշտապի, շուտ գա ոստանն իր սիրելի:
 Տուն դառնալով նա կգտնի կնոջը իր,
 Որպես տան շուն, հավատարիմ, ինչպես որ է՛ր
 Լքման պահին՝ տիրաւեր ու թշնամատյաց:
 Ամեն ինչում նախկինն եմ ես, ոչ մի դրոշմ
 Չի կոտրվել երկարատև այս ժամկետում:
 Տիրադրուծ կնոջ համբավն, հաճույքները
 Ինձ ծանոթ են եղել նույնքան, որքան արվեստը
 Դարբնության: Փծուն խոսքն այս մերժելի չէ,
 Զի շիտակ է, և այն ասաց ազնիվ մի կին:

605

610

(Գնում է ապարանք):

ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Նա պարզ խոսեց, ինչպես
 հարկն է՝ քեզ մեկնելով

615

Ինքնահավան իր խոսքերի էությունը:
 Իսկ դու, բանբեր, Մենելայի մասին պատմիր:
 Արդյո՞ք ողջ է, արդյո՞ք փրկված՝ ձեզ հետ կրկին
 Ետ դարձալ նա՝ իր երկրի տերը սիրելի:

ԲԱՆԲԵՐ.— Ձեռ պատճառի բարեկամիդ երկարատև
 Ուրախություն, եթե ասես հաճելի սուտ:

620

ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Թող համընկնի ուրախալի՜ն
 ճշմարտի հետ,

Իսկ եթե ոչ՝ չի մնա սուտը անիմաց:

ԲԱՆԲԵՐ.— Կորել է այրն իր տորմիդով, այլևս նա

Զորքի մեջ չէ աքեական. ահա՛ ստույգը:

625

ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Արդյո՞ք մե՜նակ նա նավարկեց
 Իլիոնից,

Թե՛ ձեր տորմի՛ց հողմը խլեց նավերը իր:

ԲԱՆԲԵՐ.— Որպես հմուտ մի գետնաձիգ՝ դիպար ուղիղ

Դու թիրախին. հակիրճ ասած՝ մե՛ծ է վիշտը:

ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Իսկ արդյոք նա կենդանի՞ է,
 Թե՛ մահացած.

630

Ձե՛ք իմացել ոչինչ ուրիշ նավորդներից:

ԲԱՆԲԵՐ.— Ոչ ոք չունի հավաստի լուր, բացի հողին,

Բնությանը սնունդ տվող արեգակից:

ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Պատմի՛ր. ինչպե՛ս փոթորիկը
 Բախվեց տորմին,

- Ինչպե՞ս լոեց դից գայրույթի այդ ծնունդը: 635
- ԲԱՆԲԵՐ.— Վայել չէ օրն այս բերկրալի՝ վատ համբավով
Թունավորել. արժանի՛ն պիտ դից մատուցվի:
Երբ գուժկանը, կոժռո դեմքով, իր քաղաքին
Ջարդված գորքից բերում է մի: ահավոր բոթ,
Եվ ոստանում համընդհանուր վիշտն է իշխում, 640
Երբ ընկել են բյուր տների այդ գավալկներ՝
Ժանտ Արեսի սիրած երկնղի խարազանից,
Ջույգ արնաներկ մկունդներից աղետաբեր,
Այնժամ հարկ է, որ վշտաբեկ գուժարարը
Պեան ձոնի Էրինիսներ բիրտ քույրերին: 645
Ես՝ բերել եմ ավետիսը մեր փրկության,
Մտել բերկրուն, զվարթատես քաղաքի մեջ.
Ծա՛նր է կցել ուրախալին չարիքի հետ՝
Պատմելով դից՝ մեր դեմ հղած հողմի մասին:
Դավ նյութեցին հավերժական թշնամիներ 650
Հուրն ու ծովը, դարձան միմյանց հավատարիմ՝
Կործանելու համար թշվառ գորքն արգույան:
Դիշերվա մեջ զարհուրելի մորիկ ծագեց,
Նավերն իրար հարվածեցին հոսանքներից
Թրակիական: Եղջրահարեց ասես հուժկու 655
Պտտահողմը՝ հորդ անձրևից մտրակվելով,
Ծովանդո՛ւնդն էր բշում նավերն ժանտ հովիվն այդ:
Երբ ճառագեց կրկին արևը լուսաշող,
Տեսանք մենք ծովը Էգեյան՝ ասես ծաղկած
Դիակներով, բեկորներով մեր նավերի: 660
Իսկ մեզ ու մեր նավն անվթար կարծես մեկը
Պահպանել էր, փախցրել վիհից կործանումի.
Գուցե դեկը մարդ չէր վարել, այլ մի աստված:
Հանել էր մեր նավը նստել Բախտը փրկիչ.
Չընկանք այլաց փոթորկահույզ շղթայի մեջ, 665
Չնետվեցինք ապառաժուտ մի մայրցամաք...
Ազատվելով մահվան ծովից կորստաբեր,
Պաշտո օրվա, երջանկության հույսը կորցրած՝
Մեր մտքերին իշխող մի նոր սրտմտանքով
Խորհում էինք լկված, ջարդված տորմի մասին: 670
Կորածները, եթե միայն կենդանի են,
Չէ՞ որ պիտի մեզ համարեն հանգուցյալներ.

Մենք էլ այդպէս ենք մտածում նրանց մասին...:

Բայց ես բարու հույս ունեմ դեռ. գուցէ արքան

Առաջինն է բարեհաջող վերադարձել:

675

Եթէ նրան արեգակի մի ճառագայթ

Տեսել է ողջ և անվնաս, եթէ Զևսը

Չի կամենում ոչնչացնել իր սերունդը,

Ապա հուսանք, որ նա իրոք տուն կդառնա:

Արդ, լսեցիք իսկությունը դուք ինձանից:

680

(Գնում է):

ՍՏԱՍԽՆՈՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ԵՐԳՉԱՍԽՈՒՄԲ.— Ո՛վ էր արդյոք, որ հորջորջեց

Ստրոփե 1

Նրան աղչափ հարմար անվամբ:

Հազիվ թէ մեկն, ով չունենար

Ծովատագիրն կանխազգալու

Ունակություն,

685

Լեզու՝ բախտին քաջատեղյակ:

Ռազմահարույց կնոջ անունն է՝ Հեղինէ,

Այլ կերպ ասած՝ «Նավակործան».

Նա կործանիչ դարձաւ մարդկանց ու քաղաքի՝

Ելնելով պերճ առագաստից

690

Ամուսնական, նավարկելով

Զորեղ շնչով Զեփիրոսի:

Նրա հետքով ասպարակիք

Բազում ալքեր շուտ նետվեցին,

Սակայն, ավա՛ղ, նավն աննշմար

695

Հասավ շուտով Սիմոնիսի

Անտառավետ եզերքներին՝

Որպէս արշան, պատերազմի խորհրդանիշ:

Իլիոնին հարսանիքն աղ՝

Անտիստրոփե 1

Իրականում մեծ արհաւիրք,

700

Հղեց Ոխը միտումնավոր.

Անվանարկված տան վրեժը

Մի օր անշուշտ

Պիտ լուծեր Զևսը հյուրընկալ,

Պատուհասեր նրանց, ովքեր ուրախաձայն
 Պատվում էին իրենց հարսին,
 Դարձած նրան ընտանեկից՝ երգում էին
 Հարսանեկան հիմեմեյներ:
 Այժմ ուրիշ հիմն է երգում
 Ծեր քաղաքը Պրիամուսի,
 Ողբում է նա մեծ կսկիծով,
 Ու նգովում է Պարիսին,
 Ամուսնությունը տարաբախտ:
 Վաղուց ի վեր տեսել է նա
 Թշվառ կյանքն իր զավակների,
 Հանդուրժել է նրանց արչան վիշտն ահավոր:

705

710

715

Սնուցում էր մեկն իր տան մեջ
 Ծնողական կրծքից գրկված,
 Դեռ կաթնակեր մի կորյունի:
 Ձեռնասուն էր նա ըսկզբում,
 Սիրելի էր փոքրիկներին,
 Եվ ծերերին՝ զվարճալի:
 Պահվում էր նա միշտ գրկի մեջ
 Մի նորածին մանուկի պես,
 Իսկ երբ սնվել էր ցանկանում,
 Ծարժում էր պոչն ուրախությամբ:

Ստրոփե 2

720

725

Բայց անելով ի հայտ բերեց
 Նա բարքը իր ծնողների.
 Իբրև վճար հոգածուին՝
 Հոշեց նրա ոշխարներին,
 Խնջույք տարքեց իր իսկ կամքով
 Եվ ողողեց տունն արյունով:
 Նա մի անհաղթ չարիք դարձավ,
 Հզոր դահին շատ-շատերի:
 Աստվա՛ծ սնեց օջախի մեջ
 Այդ ժանտ քրմին Արհավիրքի:

Անտիստրոփե 2

730

735

Այդպես էլ նա՛
 Իլիոն քաղաքը մուտք գործեց:
 Սկզբում ասես անհողմ ծովի
 Հեզաբարո ոգի լինեք,

Ստրոփե 3

740

Գանձերի մեջ՝ մեղմափայլ զարդ,
Աչքերի հեզ սլաքներով
Մի հոգետանջ սիրո ծաղիկ:
Բայց նա փոխվեց... դառն եղավ
Հետևանքն այդ ամուսնության:
Հյուրընկալ Զեսը՝ չարամիտ,
Կործանարար հյուր սուսքեց
Պրիամոսի զավակներին.
Արցունքաբե՛ր մի Էրինիս:

745

Մահկանացու

Անտիստրոփե 8 750

Մարդիկ գիտեն մի հին առած.
Իբր մեծ բախտը մարդկային,
Ապրելով բուռն բարգավաճում,
Չի մեռնում՝ չար զարմ չթողած.
Բարիքն աղետ է միշտ ծնում
Եվ դառնություն հավերժական...
Բայց ես այլ կերպ եմ մտածում:
Պիղծ արարքն է առաջնային

755

Նախասպառճառը չարիքի,
Զարմն իր հորն է միշտ նմանվում:
Արդար տունը հավերժորեն
Բախտավոր է լավ սերնդով:

760

Սիրում է մեղքը հնօրյա
Արատավոր մարդկանցից միշտ
Աշխարհ բերել
Մի նոր մեղսանք:

Ստրոփե 4

Եվ երբ հասնի օրը, ժամը աշխարհ գալու,
Ծնունդ կառնի

765

Անդիմակա,

Անսարտելի հրեշը այդ՝

770

Սև անեծքի զարմը լսիր՜ ու անօրեն,
Նմանակը իր արարիչ պիղծ ծնողի:

Ծխահարված հյուղերում է
Արդարությունը շողշողում.

Անտիստրոփե 4

Պատվում է սոսկ

775

Ծիտակ մարդկանց:

Փախչում է նա ոսկեկառույց դղյակներից,
Պիղծ ձեռքերից,
Լոկ անարատ

Մարդուն ուղղում աչքերը իր:

Չի ակնածում ոսկու ուժից, շինծու փառքից.

Ամեն գործի վախճանը միշտ հսկում է նա:

(Օրքեստրայի վրա մարտակառքով հայտնվում է Ագամեմնոնը՝
շրջապատված իր ռազմիկներով ու գերիներով:

Նրա հետ է Կասսանդրան):

780

ԷՊԻՍՈԴԻՈՆ ԵՐԲՈՐԴ

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Արքա՛, Տրոյայի մեծ կործանարա՛ր,
Ատրևա՛ի՛ զավակ.

Ինչպե՛ս քեզ կոչեմ, ինչպե՛ս մեծարեմ,

Որ խոսքիս ուժը չլինի նվազ կամ գերառավել

Քո փառքի կշռից:

Չէ՞ որ բյուր մարդիկ, արդարությունը խեղաթյուրելով,
Գերադասում են կեղծը ճշմարտից:

Տարաբախտներին ողբով ձայնակցել

Ամենքն են պատրաստ, բայց միշտ չէ օտար

Վշտի խայթո՛մ իրոք խոցում սրտերը:

Այդպես և հաճախ՝ իրականում դառն դեմքերին բռնի

Ժպիտ են ստեղծում ու կիսում մեկի ուրախությունը:

Բայց փորձված հովիվն իր ժողովրդի

Կզանազանի աչքերը նրանց,

Ովքեր թվացյալ անխարդախությամբ ցուցադրում են սեր,

Որը իրապես շինծու քծնանք է:

Չեմ թաքցնում. երբ դու, հանուն այն կնոջ,

Ժողովում էիր մարտական ուժեր,

Ինձ ներկայացար իբրև անձիրք այր,

Իբրև ղեկ ստանձնած անճար կառավար,

Որ սին քաջությամբ

Մարդկանց մղում է անխուսափ մահվան:

Բայց այժմ սիրով, սրտանց ցնծում եմ՝

Տեսնելով նրան, ով հաջողությամբ գործը ավարտեց:

785

790

795

800

805

- Իսկ քեզ ժամանակն անշուշտ ցույց կտա,
Թե ո՛վ է իրոք նվիրվածությամբ քաղաքդ հսկել,
Եվ ո՛վ է՝ իրեն պահել անպատշաճ:
- ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Նախ ողջունում եմ Արգոսին, հայրենի դից: 810
- Նրանք եղան ինձ գորավիզ՝ իրացնելով
Դարձն իմ, արդար կործանումը Պրիամի տան:
Ոչ մի լեզու՝ դից չհուշեց վճիռն իրավ.
Ի սկզբանե հույժ անտառան՝ նրանք մահվան
Քվեատուփի մեջ նետեցին Տրոյայի 815
Կործանման քվե՛ն. մինչդեռ սափորը փրկության
Հուսո ձեռքից չընկավ ոչ մի քվեագնդակ:
Արդ, ծուխը պարզ ցույց է տալիս տեղն ավերված
Այն քաղաքի, ուր լոկ չարյաց հողմն է ապրում,
Ծոխ գանձերի մուխն է լքում մեռնող մոխրի՛ն: 820
Հար շնորհակալ պիտի լինենք աստվածներից.
Սոսկյալի էր որոգայթը նրանց լարած:
Հանուն կնոջ՝ բիրտ գազանը արգոսական
Ոստանն օտար ոչնչացրեց հիմնահատակ:
Զիտ զարմը՝ ռազմաջուկը վահանակիր, 825
Այդ ժանտ սույուծը գիշատիչ, Պլեյադների
Հանգման ժամին ուտնեց պատի վրայով ներս
Եվ հագեցավ արքայական հորդ արյունով:
Արդ, արժան էր նախ սա՛ս ասել աստվածներին,
Իսկ քո խոսքը ես լսեցի ու կհիշեմ: 830
Նույն մտքին եմ և այդ հարցում՝ քեզ համախոհ.
Քիչ մարդիկ կան, որ կպատվեն, չեն նախանձի
Երջանկության հասած իրենց բարեկամին:
Եթե սիրտդ մի չարալլուկ թույն է լցվել,
Կտառապես կրկնապատիկ ավելի շատ, 835
Երբ սեփական վշտիդ բեռին ավելանա
Ողբալի փաստն ուրիշի բախտը տեսնելու:
Կյանքին գիտակ՝ ձեզ պարզ կասեմ. մի ուրու է,
Սովերային մի տեսիլ է սերը նրանց,
Որոնք ձգտել են բարեկամ ինձ երևալ: 840
Լոկ Ոդիսևսը, թեպետև դժկամ նավեց,
Անգենգ քաշեց իր լուծն ինձ հետ միշտ կողք-կողքի,
Բայց չգիտեմ՝ կենդանի՞ է նա, թե՞ մեռած...
Իսկ գործերը՝ դից, քաղաքին վերաբերող,

Մենք կքնենք համընդհանուր մի ժողովում՝
 Լավագույնս նկրտելով, որ բարիքը
 Տեսական և հար հաստատուն կյանք ունենա:
 Ու ինչին որ անհրաժեշտ է բուժարար դեղ,
 Կփորձենք այն բուժել հրով կամ երկաթով,
 Ապաքինվել ախտի ցավից տանջահարույց:
 Ելժմ մտնենք ապարանքը, օջախը մեր,
 Աստվածներից մի շնորհակալ աղոթք ուղղենք,
 Զի հղեցին մեզ և կրկին մեր տուն դարձրին:

845

850

(Ապարանքից դուրս է գալիս Կլիտեմնեստրան):

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ո՛վ արգույան ծեր այրեր ինձ
 քաղաքակից.

855

Ես չեմ շիկնում, որ ձեր առջև իմ ամուսնուն
 Սիրազեղ խոսք պիտի ուղղեմ. ձիգ ժամկետում
 Կորչում է և բարքն ամոթխած: Ուրիշներից
 Լսածը չեմ ես պատմելու, այլ սեփական
 Դառն կյանքս, երբ որ մեկնել էր նա Իլիոն:
 Զարհուրելի մի չարիք է կնոջ համար
 Մնալ լքված տան մեջ առանց ամուսնակցի:
 Անդուլ լսում է նա բազում դժնի լուրեր.

860

Եկավ մեկը ու վիշտ բերեց... Իսկ հաջորդը
 Տարփողում է տանն առավել վատթար մի բոթ:

865

Եթե իրոք ամուսինս վերքեր ստանար
 Այնքան, որքան լուրերն են մեզ տեղեկացրել,
 Կնմանվեր ձկնորսական մի ոռկանի:
 Եթե կովում նա զոհ գնար այնքան անգամ,
 Որքան նրա մահվան համբավն է մեզ հասել,
 Կունենայինք եռամարմին մի նոր Գերիոն՝
 Հերթով մեռնող մարմիններով. կպարծենար,
 Որ հողեղեն երեք պատան պիտի ստանա:

870

Նման դաժան համբավների հետևանքով,
 Քանի՜ անգամ վրա հասել, ճանկել են ինձ
 Եվ ազատել օղաթոկից կոկորդը իմ:

875

Ահա ինչու կողքիս չէ այժմ քո որդին՝
 Երաշխիքը մեր հարատև, անխախտ սիրո:
 Մի՛ զարմացիր. խնամում է Օրեստեսին
 Բարեկամդ և մարտական ընկերդ հին՝
 Փոկիսացի Ստրոփիոսը, որ զգուշացրեց

880

- Ինձ երկու մեծ վտանգներից. Իլիոնի տակ
 Հնարավոր վախճանը քո, աստ՝ ամբոխի
 Խռովություն. տապալվածին խփողները
 Անթիլ են միշտ, այդպիսին է բարքը մարդկանց: 885
- Ահա պատճառը, մի՛ փնտրիր խարդախություն:
 Ես չեմ սգում. ցամաքել են ակունքները
 Արտասուքի, ո՛չ մի կաթիլ չի մնացել:
 Խամրել են իմ աչքերն անքուն գիշերներից,
 Երբ քեզ համար կականելով սպասում էի
 Հար չվառվող խարույկներից. օ՛, ինձ հիրհից 890
- Սթափեցնում էր թևահարող մոծակների
 Մեղմ տզոցն իսկ, զի կարճ հինջիս ընթացքում էլ
 Տեսնում էի քո լկանքի բյուր երազներ:
 Բայց այդ ամենն անցյալում է, և ես հիմա 895
- Թեթև սրտով քեզ կկոչեմ նախիրի շուն,
 Նավի փրկիչ պարանասարք, տան կտուրի
 Հիմնական սյուն, հոր միճուճար արու զավակ,
 Նավորդներին երևացող հուսո ցամաք,
 Խիստ ձմեռվա մեջ հայտնված լուսագեղ օր, 900
- Ծարավահատ հեղձ ճամփորդին փրկող աղբյուր:
 Բախտ է, երբ մարդ խուսափում է սև օրհասից,
 Մեղսանք չէր քեզ այս խոսքերով մեծարելը:
 Նախանձը թող հիմա չքվի, բավ է, չարիք
 Մենք շատ տեսանք: Սիրելի՛դ իմ, այժմ իջի՛ր 905
- Մարտակառքից, սակայն մի՛ դիր, ո՛վ թագավոր,
 Տրոյան ճգմած քո ոտքերն այս հողի վրա:
 Ստրկուհիներ, էլ ինչո՞ւ եք դուք հապաղում.
 Կարգադրել են ձեզ գորգերով ծածկել ուղին:
 Թող Արդարը նրան, շավղով ծիրանագույն, 910
- Առաջնորդի այնպիսի տուն, որպիսին չէր
 Սպասի տեսնել. իսկ մնացյալն արթուն Հոգսը
 Դից օգնությամբ արդարաբար կիրագործի:
- ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.—** Լեդայի զարմ, ապարանքիս դու պահապան,
 Հարմար էր քո խոսքը մեր ձիգ անջատմանը, 915
- Քանզի երկար դու խոսեցիր: Բայց պատշաճ է
 Այլոց լեզվից ստանալ գովքի արգո ընծան:
 Պետք չէ բնավ որպես կնոջ՝ ինձ շողոմել,
 Երեսնիվայր գետնին մեկնված՝ ողջ կոկորդոս

- Ողջույն հղել, զերթ բարբարոս տղամարդու, 920
 Գետնին գորգեր փռել՝ նախանձ սերմանելով:
 Հարկ է այդպես աստվածներին լոկ մեծարել:
 Անկարող է մահկանացուն առանց վախի
 Ունահարել շքեղությունն այդ ծիրանի:
 Թող ինձ պատվեն իբրև այրի, ո՛չ աստըծու, 925
 Մեծ է փառքն իմ նաև առանց խաչտաքդեա
 Ծածկոցների. համեստությունը մեծագույն
 Պարգևն է դից: Երջանիկ է նա, ով կյանքն իր
 Ավարտում է բարօրության մեջ տենչական.
 Անհոգ եմ ես, եթե ինձ ա՛յդ պիտ վիճակվի: 930
 ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Օ՛հ, մի՛ ասա ցանկությունս մերժող խոսքեր:
 ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Գիտցի՛ր, կամքս անխախտելի է մնալու:
 ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Գուցե վախի՞ց դա ուխտեցիր
 աստվածներին:
 ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Ինչ ասված է՝ այն ասված է լավ մտածված:
 ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Իսկ ի՞նչ կաներ, քո կարծիքով, Պրիամոսը: 935
 ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Թերևս նա այդ ծիրանու վրա քայլեր:
 ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ուրեմն՝ մի սոսկա մարդկանց
 կշտամբանքից:
 ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Ժողովրդի կարծիքը ուժ է վիթխարի:
 ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Լոկ խղճալին չի հարուցում
 չարակնություն:
 ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Բայց կնոջը չի վայելում վիճող լինել: 940
 ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Բախտավորին հարմար է և պարտությունը:
 ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Մի՞թե այդչափ ձգտում ես այս վեճում հաղթել:
 ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ջիջի՛ր, ի՛նձ թող հաղթանակը հոժարակամ:
 ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Լավ, եթե այդ ուզում ես դու, թող շուտ քսվեն
 Կոշիկներս՝ ստրուկներին իմ ոտքերի, 945
 Եվ երբ ոտնեմ օթոցները այդ ծիրանի,
 Թող չնայեն աստվածները ինձ նախանձով:
 Ամաչում եմ տան ինչքն այդկերպ փչացնելուց.
 Պիտ տրորվեն մեր մեծարժեք բանվածքները:
 Սակայն բավ է դրա մասին:
 (Յույց է տալիս Կասսանդրային):
 Այս գերուհուն 950
 Դու մեղմորեն տուն ուղեկցիր: Բարեհաճ եմ
 Աստվածները նայում բարի՝ իշխողներին.

- Ոչ ոք հոժար չի հազնում լուծը ստրկության:
 Սա իմ ընտրած ծաղիկն է ողջ մեր ավարից,
 Աստ եկել է ինձ հետ պարզեմ իմ ուսմանս:
 Արդ, կի՛ն, դու ինձ համոզեցիր քեզ ենթարկվել:
 Տուն կմտնեմ ծիրանագույն ճանապարհով:
 ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐՍ.— Ո՛վ կարող է ցամաքեցնել ծովն անեզերք,
 Որ հար ծնում է թանկագին հյութը բոսոր,
 Անսպառ ներկը կտավեղեն ծածկոցների:
 Փա՛րք դից, արքա՛, տունն այս հարուստ է բավական,
 Ապարանքդ դեռ չի տեսել աղքատություն:
 Ես բյուր գորգեր կնետեի ոտքերի տակ,
 Եթե ինձնից պատգամախոսը պահանջեր
 Քո փրկության դիմաց այրկերպ հատուցանել:
 Եթե լինի արմատ, կաճեն և տերևներ՝
 Ստվերելով տունը տապից Սիրիոսի.
 Երբ դու եկար քո հարազատ օջախի մոտ,
 Ձմեռվա մեջ ասես ծնվեց գոլ, ջերմություն:
 Իսկ եթե այրն իր տուն դառնա հեղձուկ մի օր,
 Երբ մոր է դեռ Ջևար գինով լցնում տհաս
 Խաղողը դառն, այնժամ տան մեջ գոլ կծագի:
 (Ազամեմնոնը մտնում է պալատ):
 Ջևա՛ գերագոր, ո՛վ Ջևա, թախանձս կատարի՛ր,
 Իրագործի՛ր այն ամենն ինչ վճռել ես դու:
 (Գնում է Ազամեմնոնի հետևից):

ՍՏԱՍԽՄՈՆ ԵՐՐՈՐԴ

- ԵՐԳՉՍԽՈՒՄԲ.— Օ՛, որտեղի՞ց այս կամակոր
 Զարհուրանքը տառապալի
 Սիրտս մտավ,
 Իբրև չարի կանխանշան:
 Մի ինքնահաճ, անկոչ երգ վի՛շտ է գուշակում:
 Ինչո՞ւ վախն այդ չեմ քամահրում
 Որպես անմիտ, սին մի երագ,
 Արիությունն էլ չի նստած
 Հոգուս գահին իր հարազատ: Չէ՞ որ վաղո՛ւց

Իլիոն մեկնած նավատորմի
Ռազմիկները ծովագնաց
Կառանեցին իրենց նավերը Ավլիսի
Ծովեզերքին ավազաշատ:

985

Ինքս տեսա, իմ աչքերով,
Վկան եղա վերադարձի:

Անտիստրոփե 1

Էլ ինչո՞ւ եմ

Էրիմիսներն, ինձնից անկախ,
Հեզ հոգուցս կորզում սգո երգ անքճար,
Ինչո՞ւ լքեց ինձ տենչալի

Խիզախությունը հուսատու:

Ավա՛ղ, սիրտն իմ մոլորված չէ,

995

Իզուր չէ իմ կուրծքը մրրկում պտտահողմը

Թրհասական գուշակության:

Բայց դեռ հույսով՝ աղերսում եմ,

Որ մի պատիր ցնորք լինի սպասածը իմ

Եվ չիրանա՛ երբեկիցե:

1000

Անհատնում եմ պահանջները

Ստրոփե 2

Լիակատար

Առողջության, քանզի ախտը հավերժորեն

Հարևանն է նրա մոտիկ:

Բախտը հաճախ նավդ ուղիղ

1005

Հարվածում է մի ստորջրյա անտես ժայռի:

Բայց զգուշավոր ու զգոն այրը

Խոհեմաբար կնետի ծով

Որոշ մասն իր հարստության:

1010

Չի ընկղմվի նավն այդպիսով,

Չի կործանվի իր տունը ողջ

Անտանելի, ժանտ մի ախտից:

Իսկ շոալ Ջեսն ամեն տարի

Ծնորհում է բյուր պարզևներ,

1015

Անգամ սովի ախտն եմ բուժում

Անդաստաններն արգասաբեր:

Սակայն եթե հողին թափվի

Անտիստրոփե 2

Սպանված այրի

Սև արյունը կենդանագորկ, ի՞նչ կախարդանք 1020
 Նրան վերստին կյանք կընծայի:
 Չէ՞ որ մեկին, ով ունակ էր
 Արթնացնելու մեռյալներին,
 Ի գգուշացում այլոց՝ սանձեց Ջևար հավետ:
 Եթե մեկ Մոյրան շատ անգամ 1025
 Դից վճռող դեմ չկանգներ
 Հաղթանակին մյուսների,
 Սիրտս լեզվից շուտ կձայներ
 Գուշակությունը չարաղետ...
 Բայց արդ՝ հեծում եմ խավարում 1030
 Եվ իմ հոգով տառապահար
 Էլ հույս չունեմ խոհեմ մտքով
 Խառնակ կծիկն այս արձակել.
 Թայրտում է հեգ սիրտը իմ:

ԷՊԻՍՈԴԻՈՆ ՉՈՐՐՈՐԴ

(Պալատից դուրս է գալիս Կլիտեմնեստրան):

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Դո՛ւ էլ ներս եկ, քեզ եմ ասում, ո՛վ 1035
 Կասսանդրա:
 Վիճակել է քեզ գթասիրտ Ջևար տանն այս
 Այլ ստրուկների հետ մասնակցել հեղմանը սուրբ,
 Տողել բազինն Օջախների Պահապանի:
 Իջի՛ր կառքից և մի՛ լինիր գոռոզամիտ.
 Ասում եմ, որ Ալկմենեի որդին անգամ 1040
 Վաճառվել է և կրել լուծը ստրկության:
 Եթե բախտը այդ վիճակն է բաժին հանել,
 Լավ է ընկնել հնուց հարուստ տերերի մոտ,
 Քանզի հանկարծ ինչքի մեծ քերք հավաքողը
 Միշտ դաժան է ստրուկների հետ, անհանդուրժող: 1045
 Մենք կվարվենք այստեղ քեզ հետ ինչպես կարգն է:

(Կասսանդրան լուռ է):

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Նա քեզ ասաց հասկանալի ու պարզ
 խոսքեր,
 Քանի որ ցանցն ես դու ընկել ճակատագրի,
 Թե կարող ես՝ անսա՛, թե ոչ՝ մի՛ եմթարկվիր:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Եթե միայն ծիծառների վայրի ճուղղը
հիշեցնող

1050

Բարբարոսի խրթին լեզվին չէ նա հասու,

Հորդորական խոսքով շարժի՛ր սիրտը նրա:

ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Հնազանդվի՛ր, նա բարի է խոսում
քեզ հետ,

Լսի՛ր նրան, իջի՛ր կառքի նստարանից:

(Կասաանդրան շարունակում է լռել):

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Էլ չեմ կարող ես հապաղել դոների մոտ:

1055

Անդ, կենտրոնում, բագինի դեմ կանգնած խոլը

Վաղուց արդեն սպասում է իր ողջակեզին.

Երբե՛ք չէինք ակնկալի մամն բերկրանք:

Իսկ դու, եթե սիտ ենթարկվես, մի՛ դանդաղիր:

(Երգչախմբի գլխավորին)

Եթե ծանոթ չէ մեր լեզուն օտարումին,

1060

Նշաններո՛վ փորձիր նրան խոսք հասկացնել:

ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Թարգման է պետք օտարազգի այս
աղջըկան.

Կարծես լինի նոր բռնըված մի գազանիկ:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Մոլեգնած է նա, գերի է չար մտքերին.

Աստ եկել է նոր նվաճված մի քաղաքից:

1065

Չի հոժարի նա գերության սանձը կրել,

Մինչ արնատենչ իր մոլուցքի մեղմըվելը:

Բավ է, բառեր էլ չեմ վատնի, չեմ ստորանա:

(Գնում է ապարանք):

ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Կարեկցում եմ ես քեզ, վրադ չեմ
զայրանում:

Ո՛վ տարաբախտ, իջի՛ր շուտով դու այդ կառքից,

1070

Հագի՛ր բախտի՝ քեզ անսովոր այս նոր լուծը:

ԿԱՍՍԱՆԴՐԱ.— Ավա՛ղ, ավա՛ղ, օ՛, եղո՛ւկ ինձ.

Ստորոփե 1

Օ՛ Ապոլլոն, օ՛ Ապոլլոն:

ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ինչո՞ւ ես դու Լոքսիասին
դիմում ողբով.

Հարազատ չէ նրան սուգը ողբասացի:

1075

ԿԱՍՍԱՆԴՐԱ.— Ավա՛ղ, ավա՛ղ, օ՛, եղո՛ւկ ինձ,

Անտիստորոփե 1

Օ՛ Ապոլլոն, օ՛ Ապոլլոն:

ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Կրկին կոծով նա կոչում է
այն ասածուն,

Ով ընտել չէ ականջ դնել հեծեծանքին:

ԿԱՍՍԱՆԴՐԱ.— Ապոլլո՛ն, Ապոլլո՛ն,
Ողիների դու պահապա՛ն, իմ կործանի՛չ.

Ստրոփե 2
1080

Կորստաբեր երկրորդ հարվածը ինձ հասցրիր:

ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Երևում է՝ իր չար բախտն է նա
գուշակում.

Գերություն մեջ էլ չի եղծվում շնորհը դից:

ԿԱՍՍԱՆԴՐԱ.— Ապոլլո՛ն, Ապոլլո՛ն,
Ողիների դու պահապա՛ն, իմ կործանի՛չ,
Օ՛, որտե՛ղ ես դու ինձ բերել, ի՞նչ հարկի տակ:

Անտիստրոփե 2 1085

ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ասրիդի տուն. եթե ինքդ
չգիտեիր,

Քեզ ասացի, խոչքիս մեջ մի՛ որոնիր սուտ:

ԿԱՍՍԱՆԴՐԱ.— Աստվածներին ասելի՛ տուն,

ականատես՝

Ստրոփե 3 1090

Բյուր արյունոտ տոհմամիջյան ոճիրների,

Օ՛ւայրերի պիղծ սպանդանոց, հո՛ղ արձաներկ:

ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Օտարունին օծտված է շան
հոտառությամբ.

Կանխազգում է, հոտ է առել նա սպանության:

ԿԱՍՍԱՆԴՐԱ.— Օ՛, ինձ իրենք՝ վկանե՛րն են արդ

հավատում:

Անտիստրոփե 3 1095

Ահա լսում եմ ես մորթվող մանկան ճիչեր,

Հայրն ուտում է եփած մարմի՛նն իր զավակի:

ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Հասել է մեզ գուշակուհու
համբավը քո,

Բայց անցյալը գուշակելու կարիք չկա:

ԿԱՍՍԱՆԴՐԱ.— Ավա՛ղ, աւա՛ղ, այդ ի՞նչ գործ է նա

ծրագրել.

Ստրոփե 4 1100

Ի՞նչ նոր ոճի՞ր զարհուրելի.

Ի՛նչ վիթխարի պատուհաս է ծնվում տանն այս,

Անտանելի՛, անամո՛ք վիշտ, և հույս չկա

Արագահաս պաշտպան ուժի:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Չըմբռնեցի իմաստը այդ
գուշակության,

1105

Իսկ նախորդի մասին գիտե քաղաքն ամբողջ:
ԿԱՍՍԱՆԴՐԱ.— Օ՛ տարաբախտ, այդ ի՞նչ ես դու

միտում անել.

Անտիստրոփե 4

Մի՞թե քեզ հետ մահի՞ն կիսող

Ամուսնակցիդ լողացնելիս... ո՛հ, լոռ՛ւմ եմ:

Վախճանն իսկույն դուք կիմանաք: Ձեռքը ձեռքին

1110

Ինչ որ բան է տալիս հիմա...

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ձեմ հասկանում, խոսում է նա
հանելուկով:

Վարանած եմ. գուշակությունդ մութ էր խիստ:

ԿԱՍՍԱՆԴՐԱ.— Եղո՛ւկ, եղո՛ւկ, այս ի՞նչ բան է ինձ

երևում,

Ստրոփե 5

Ի՞նչ թակարդ է դժոխային:

1115

Նա՛ է, այդ կինը դավադիր, գործակի՛ցը ժանտ
սպանության:

Թող այս տոհմին թշնամի Ոխը անկշտում

Ուրախանա իր նոր զոհի հորդ արյունով:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ինչո՛ւ ես դու Էրիմիսներ
կանչում այս տուն,

Քո խոսքերը ընդունակ չեն քերկրեցնելու:

1120

Ո՛հ, դեպ սիրտս ժայթքեց արյունն իմ դժպունած:

Այդպես, ժամին օրհասական, շիջանում եմ

Մեղմ շողերը մայրամուտին հասած կյանքի:

Խիստ արագ է հասնում աղետն ամենուրեք:

ԿԱՍՍԱՆԴՐԱ.— Օ՛, նայեցե՛ք, դուք նայեցե՛ք,

հեռո՛ւ տարեք

Անտիստրոփե 5 1125

Կովին ցուլից: Արդեն որսաց

Նրան սքողի նեղ թակարդով, հարվածում է

եղջյուրը սև,

Տապալվում է նա գուռի մեջ ջրով լցված:

Գործն արվա՛ծ է լոգարանի մեջ տիրադավ:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ձեմ պարծենա, թե մեկնիչ եմ
գուշակության,

1130

Սակայն ինչ-որ առհավիրքի հոտ եմ առնում:

Եվ երբևէ ո՞ր գուշակն է մարդկանց բարի
 Լուր ավետել: Միշտ չարիքներ համբավելով՝
 Երկարաբան պատգամախոսն ուսուցում է
 Աստվածային իր այդ ձիրքից երկյուղածել: 1135

ԿԱՍՍԱՆԴՐԱ.— Ավա՛ղ, ավա՛ղ, իմ անողորմ

ճակատագիր. Ստրոփե 6
 Վշտի թաաը լցվեց նաև իմ մորմոքով:
 Ինչո՞ւ այստեղ դու բերեցիր տարաբախտիս,
 Որ ես այստեղ մեռնե՞մ քեզ հետ, ուրիշ ինչո՞ւ:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Համակվել է աստվածաբուխ
 մի մոլուցքով, 1140

Եվ երգում է նա իր վրա
 Մի տխուր երգ՝ նմանվելով գորշ սոխակին,
 Որը, միայն վշտով առատ իր ողջ կյանքում,
 Խոցված սրտով դալալյո՛ւմ է կսկծագին,
 Իտի՛ս, Իտի՛ս կանչում անվերջ: 1145

ԿԱՍՍԱՆԴՐԱ.— Օ՛ք քաղցրաճայն հեզ սոխակի

ճակատագիր: Անտիստրոփե 6

Աստվածները նրան թևեր շնորհեցին
 Եվ քաղցր կյանք. լոկ անարցունք պիտի երգի,
 Իսկ ի՞նչ մա՛հ է սպասում սակրից կրկընասայր:
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Որտեղի՞ց եմ քո մեջ այդ բուռն, 1150
 աստվածաձիր

Պոռթկումները ունայն վշտի:
 Ինչո՞ւ ես դու քո վախեցած ձայնով ճշում.
 Ա՛հ է հնչում կոկորդալի երգերիդ մեջ:
 Որտե՞ղ գտար միայն դեպ չարն առաջնորդող
 Կանխագուշակ ճանապարհն այդ: 1155

ԿԱՍՍԱՆԴՐԱ.— Օ՛ր Պարիսի ամուսնություն, իմ պրեյի

մարդկանց վախճա՛ն, Ստրոփե 7
 Օ՛ր Սկամանդրոս, գե՛տ հայրենի,
 Մի ժամանակ ափերիդ մոտ աշխարհ բերել,
 Մեծացրել եմ տարաբախտիս:
 Մինչդեռ շուտով Աքերոնի, Կոկիտոսի եզերքների՛ն 1160
 Պիտ փճակվի ինձ ապագան միշտ գուշակել:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Հիմա հանկարծ չափազանց
 պարզ դու խոսեցիր,
 Մանուկն իսկ քեզ կհասկանար:
 Եվ չար բախտիդ այդ եղերերգն աղիողորմ
 Սիրտս խրվեց արյունախում խայթի մման:
 Տանջալի՜ էր այդ լսելը:

1165

ԿԱՍՍԱՆԴՐԱ.— Օ՛ իմ լկյալ, լկյալ քաղաք՝

հիմնահատակ ավերակված,
 Օ՛ ճոխ զոհեր ինձ ծնած հոր,
 Խոտաճարակ գեր խաշների ողջակեզներ.
 Դուք չդարձաք փրկարար ուժ,
 Չազատեցիք մեր ոստանը աղետալի կործանումից:
 Իսկ այստեղ և ի՛մ տաք արյունը կթափվի:

Անտիստրոփե 7

1170

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Նման էր այս վերջին խոսքդ
 իր մախորդին:

Ո՛ր թշնամի աստվածն է քեզ
 Անագորույն հարկադրանքով հուշում երգել
 Չարալկյալ քո վշտի երգը մահագույծ:
 Օ՛, սրա վերջն անհայտ է ինձ:

1175

ԿԱՍՍԱՆԴՐԱ.— Այլևս թող գուշակությունը քողի մեջ
 Չթաքնվի մորապսակ հարսի մման:

Ալգաբացին կոհակները սյուքի շնչով
 Սլանում են դեպի արևը լուսափայլ:

1180

Այդպես գուշակ հողմն աշխարհ է այժմ քշում
 Մեծ մի աղետ: Չեմ խոսելու հանելուկով.

Ես կընթանամ հետքերով հին արհավիրքի,
 Իսկ դուք խոսքիս ստուգությունը կհաստատեք:

1185

Տունն այս երբեք չի լքում խումբը դաշնաձայն,
 Որի վայրագ երգը բերկրանք չի պատճառում:
 Հանդգնությամբ լի՝ հարբում է մարդկանց արշամբ
 Եվ մնում է մոլեգին հույն այս հարկի տակ.

1190

Օ՛, չե՛ս վանի Էրինիսներ ժանտ քույրերին:
 Հավետ լոված այս դղյակում, երգում են մախ
 Նրանք մեղսանքը առաջին ու մոլեգնալով
 Հիշում մրան, ով մահիճը պղծեց եղբոր:

Վրիպեցի՞, թե՞ դիպուկ էր զարկն իմ խոսքի,
 Չեր դուռն բախող մուրացի՞կ եմ դատարկաբան:

1195

- Օ՛, հաստատի՛ր դու երդումով, որ ճշմարիտ
Անվանեցի հնօրյա մեղքն այս օջախի:
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ինչո՞ւ կարող է հաստատուն,
ազնիվ երդումը
Մեզ օգնել: Ես զարմանում եմ քեզ վրա.
Մեծացել ես ծովից այն կողմ, օտար երկրում,
Բաց խոսում ես ինչպես բնիկ այս վայրերի:
ԿԱՍՍԱՆԴՐԱ.— Ապոլլոնն է ինձ գուշակի ձիրք շնորհել:
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Մի՞թե կրքով էր մա լցվել քո
նկատմամբ:
ԿԱՍՍԱՆԴՐԱ.— Մինչ այս պահը քաշվում էի այդ ասելուց:
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Օ՛հ, պարծենալ՝ բարեբախտին է
վայելում:
ԿԱՍՍԱՆԴՐԱ.— Ինձ էր տենչում, սիրահարված էր մա
սաստիկ:
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Եվ մրա հետ, ինչպես կարգն է,
դու մերձեցա՛ր:
ԿԱՍՍԱՆԴՐԱ.— Սուտ խոստումով ես խաբեցի Լոքսիասին:
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ստացե՛լ էիր արդեն ձիրքը
աստվածաշնորհ:
ԿԱՍՍԱՆԴՐԱ.— Այո՛, չարիք էի գուծել մեր քաղաքին:
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Եվ փրկվեցի՛ր Լոքսիասի
բարկությունից:
ԿԱՍՍԱՆԴՐԱ.— Ո՛հ, ինձ ոչ ոք ոչ մի բանում չի հավատում:
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ինձ թվում է՝ ճշմարտաբան
գուշակ ես դու:
ԿԱՍՍԱՆԴՐԱ.— Ավա՛ղ, ավա՛ղ, օ՛ արհավիրք:
Փոթորկվում եմ կրկին հողմից գուշակության,
Ալեկոծվում է իմ հոգին առաջվա պես:
Դուք մայեցեք տանը մատած մանուկներին.
Կարծես լինեն երազային ուրվականներ:
Արյունակցի սրով սպանված փոքրիկներն այդ
Իրենց ձեռքով սեփական միսն են մատուցում,
Աղիքները, ողջ փորոտին: Օ՛ գարշ պատկեր.
Ծաշակում է այդ ուտեստը հայրը մրանց:
Ոմն առյուծ դրա վրեժն է որոճում:
Երկչոտ է մա, անկողնային կյանքը մրան
Ծուլ է դարձրել, բայց ոխ ունի իր տուն եկած

1200

1205

1210

1215

1220

1225

- Իմ տիրոջ դեմ, ով լուծ հագցրեց ինձ սարկության:
 Օ՛հ, չգիտի առաջնորդը նավատորմի՝
 Իլիոնի նվաճողը, որ քիչ առաջ
 Իր ոտքերը լիզող քածը պղծաբարո
 Արդ սրել է ականջները և մահացու 1230
 Կծելո՛ւ է, իբրև չարիք հանկարծահաս:
 Հանդգնե՛լ է կինը այնքան, որ սպառնում է
 Իր ամուսնուն: Ի՞նչ գարշ հրեշ նրան կոչեմ.
 Ջազիր մի օ՛ճ երկգլխանի կամ մի Սկիլլա՝
 Ժայռաբնակ, նավորդների ահ ու սարսափ, 1235
 Դժոխային կի՞ն մոլագար, ազգակցին իսկ
 Չխնայող մի ժանտ Արե՛ս: Օ՛հ, ինչպե՛ս էր
 Մչում լսիրշ, ասես լինե՜ր մարտի դաշտում:
 Եվ թվում էր՝ երջանիկ է այրի դարձով:
 Թող ինձ ոք ոք չհավատա. ինչ պիտ լինի՝ 1240
 Լինելու է: Դու շատ շուտով, արտասովորի,
 Ինձ խիստ գիտակ գուշակուհի պիտի կոչես:
 ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Այո՛, Թիեստն իր ուսուրերի
 մտով ճաշեց:
 Ջարհուրած եմ ու զարմանքից դողդողում եմ,
 Ջի հույժ ստույգ էր լսածս, զուրկ՝ հերյուրանքից: 1245
 Բայց հետագա խոսքիդ շավղից շեղվել եմ ես...
 ԿԱՍՍԱՆԴՐԱ.— Գիտցի՛ր. մահը դու կտեսնես Ատրիդեսի:
 ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Սանձի՛ր լեզուդ, գոցի՛ր քերանդ,
 ո՛վ դժբախտ:
 ԿԱՍՍԱՆԴՐԱ.— Ոչ մի աստված չի կանխի այն, ինչ լսեցիր:
 ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Այո՛, եթե լինելու է, բայց երանի՛ 1250
 չկատարվի:
 ԿԱՍՍԱՆԴՐԱ.— Աղոթում ես, երբ անդ սպանել եմ
 պատրաստվում:
 ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Բայց ո՛վ է որ դավ է նյութել այդ
 այրի դեմ:
 ԿԱՍՍԱՆԴՐԱ.— Գուշակությունն դու իրոք չես ընկալել:
 ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Չեմ կռահում՝ ո՛վ է ոճիրը
 գործելու:
 ԿԱՍՍԱՆԴՐԱ.— Ես չափազանց պարզ եմ խոսում և հումարեն: 1255
 ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Պիթիան նույնպես, բայց իր
 խոսքը չեն հասկանում:

ԿԱՍՍԱՆԴՐԱ.— Ավա՛ղ, ավա՛ղ, այս ի՛նչ հուր է ինձ
սպարուրում:

Օ՛ր Լիկիյան, տե՛ր Ապոլլոն, վա՛շ ինձ, վա՛շ ինձ:

Երկոտանի էգ առյուծը, որ քնում է

Նեմգ գայլի հետ, երբ հեռու է առյուծն արի,

1260

Սպանելո՛ւ է տարաբախտիս. մահվան թաաք

Եվ ի՛նձ համար նա թույն հեղեց իբրև վճար:

Արդ, այրի դեմ սուր սրելով, սպրծենում է,

Որ, այս տունը ինձ բերելու համար, նրան պիտի սպանի:

Էլ ինչո՛ւ եմ կրում արդեն զավեշտական

1265

Գավազանը, այս պսակը գուշակուհու.

Պիտի ոտներ՝ իմ օրհասից առաջ դրանք:

(Գեոնի՛ն է շարտում և տրորում պսակն ու ցուպը):

Կորսըվեցե՛ք. շուտով ես էլ կգամ ձեզ հետ,

Մեկ ուրիշի՛ն հարստացրեք չարիքներով:

Նայեցե՛ք. ինքն՝ Ապոլլոնն է ինձնից պոկում

1270

Իմ հանդերձը գուշակուհու, զի տեսել է

Թե ինչպես են ինձ նրա մեջ հանդգնորեն

Ե՛վ բարեկամ, և՛ թշնամի միշտ ծանակել:

Հորջորջվել եմ ես մոլագար մի խաբեբա,

Թշվառական ու սովահար մի շրջմոլիկ:

1275

Օ՛ր, հանդուրժել եմ այդ ամենը, և ահա

Գուշակը դեպ մահն է բերել գուշակուհուն:

Արդ, առջևս զոհարանը չէ հայրական,

Այլ իմ արյանը ծարավի կառափնակոճղ:

Բայց չեն թողնի աստվածներն իմ մահն անպատիժ.

1280

Գալու է աստ վրիժառուն, սպանելու է

Մորը որդին՝ ոխակալը իր հոր մահվան:

Փախստական մի տարագիր է այժմ նա,

Սակայն կգա և կփակի՛ չարյաց շղթան:

Աստվածները երդվել են մեծ մի երդումով,

1285

Որ կլուծի նա վրեժը հոր դիակի:

Բայց ինչո՛ւ եմ կարեկցաշարժ ողբում այսպես.

Չե՛ որ արդեն տեսա ես վերջը Իլիոնի,

Տեսա նաև, թե քաղաքը նվաճողին

Դից վճրոով ի՛նչ վախճան է վիճակվելու:

1290

Արդ, գնում եմ դեպի մահը, դեպ բախտը իմ:

Ողջունում եմ, ձեզ, Հադեսի՛ սև դարպասներ:

- Լոկ խնդրում եմ, որ հարվածը դիպուկ լինի.
Թող նույն պահին, երբ դուրս ժայթքի իմ արյունը,
Անհոգեվարք փակեմ աչքերս առհավետ: 1295
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Բազմաչարչար, բազմիմա՜ց կին,
ձիգ էր խոսքդ:
Սակայն ասա՛. եթե իրոք բախտդ գիտես,
Ինչո՞ւ ես դու, իբրև ցլիկ աստվածընծա,
Դեպ բազիկը գնում աշդպես խիզախորեն:
ԿԱՍՍԱՆԴՐԱ.— Հապաղումը ինձ փրկություն չի բերելու: 1300
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Մարդկանց համար վերջին ժամերը
թանկ են միշտ:
ԿԱՍՍԱՆԴՐԱ.— Ժամս հասավ. խուսափելը քիչ շահ կտա:
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Գիտցի՛ր. իրավ դու տոկուն ես ու
քաջասիրտ:
ԿԱՍՍԱՆԴՐԱ.— Մեռնել փառքով՝ մեծ բերկրանք է
մարդու համար:
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Բարեբախտից ոչ ոք նման խոսք
չէր լսի: 1305
(Կասսանդրան մոտենում է ապարանքի դարպասներին, բայց
հանկարծ ցնցվելով ետ-ետ է գնում):
ԿԱՍՍԱՆԴՐԱ.— Ավա՛ղ, հա՛յր իմ, եղո՛ւկ քո քաջ
զավակներին:
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Այդ ի՞նչ սարսափ հարկադրեց
քեզ ետ ընկրկել:
ԿԱՍՍԱՆԴՐԱ.— Ավա՛ղ, ավա՛ղ:
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ինչո՞ւ ես դու ողբում սրտով
ահաբեկված:
ԿԱՍՍԱՆԴՐԱ.— Օ՛, սպանություն՝ն, արյո՛ւն շնչեց տունը վրաս: 1310
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Երևի քեզ ողջակեզի բույրն է
հասել:
ԿԱՍՍԱՆԴՐԱ.— Օ ո՛չ, կարծես դա ժահ լիներ գերեզմանի:
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Տունը շնչում է սիրիական խնկի
հոտով:
ԿԱՍՍԱՆԴՐԱ.— Ես մտնում եմ ներս՝ ողբալով Ատրիդեսի
Եվ իմ բախտը. հասել է կյանքն իր լրումին: 1315
Օտա՛ր մարդիկ,
Դողդողում եմ, ինչպես թփում վախից թաքնված
Մի հեգ թռչնիկ: Դուք կպատմեք իմ վախճանը,

- Երբ հատուցեն կինը կնոջ մահվան համար,
Այրը՝ աչրի՝ ապերջանիկ ամուսնակցի: 1320
- Այս երկըրում մահը եղալ հյուրընկալս:
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ողբում եմ քո բախտն, ո՛վ թշվառ
գուշակուհի:
- ԱԱՍՍԱՆԴՐԱ.— Մի խոսք ևս. դա կլինի մահվան երգն իմ:
Արեգակի վերջին շողե՛ր, աղերսո՛ւմ եմ,
Թող ոճրագործ ոսխներս ինձ կործանող 1325
Մեռնեն այնպես, ինչպես որ ես եմ մեռնելու,
Ես՝ տարաբախտ ու անպաշտպան մի ստրկուհի:
Օ՛ մարդկային ճակատագիր. բարի բախտը
Ասես լինի ուրվանկար, սոսկ մեկ աղետ՝
Եվ կշնջվի այն, ինչպես թաց մի սպումգի տակ: 1330
Դա առավել ցավալի է, քան մահը իմ:
(Գնում է ապարանք):
- ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Մարդը երբևէ չի գերհագեցնում
Բարօրությունից: Ոչ մի մեծատուն
Չի կարող կողպել իր դուռն ասելով.
«Ո՛վ երջանկություն, էլ մի՛ մտիր ներս»:
Երանելի դից ողորմածությամբ՝ արքան ավերեց 1335
Իլիոն քաղաքը
Ու վեհապատիվ՝ տուն վերադարձավ:
Բայց երբ մա հիմա արյամբ պիտ քավի
Այլ մեռյալների թափված արյունը, 1340
Իր հերթին վրեժ պահանջի այլոց սպանության գնով,
Ի՞նչ մահկանացու էլ կպարծենա,
Որ բախտն իր կայուն պիտի հար մնա:
- ԱԳԱՄԵՄՆՈՆԻ ՁԱՅՆԸ.— Օ՛, տանս մեջ հարված ստացա
ես մահացու:
- ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Լո՛ւ. ո՛վ գոռաց այնտեղ
զարկից օրհասական: 1345
- ԱԳԱՄԵՄՆՈՆԻ ՁԱՅՆԸ.— Ավա՛ղ, ավա՛ղ, մեկ անգամ էլ
ինձ զարկեցին:
- ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Մեր արքայի թառանչն էր դա.
գործն արված է:
Ինչպե՛ս վարվենք, պետք է վճռել խոհեմաբար:
- ԵՐԿՐՈՐԴ ԾԵՐՈՒՆԻ.— Ես ձեզ կասեմ իմ կարծիքը.
ձայնել է պետք,

Այստեղ կանչել մեր քաղաքի ժողովրդին:
ԵՐՐՐՐՐԻ ԾԵՐՈՒՆԻ.— Ես կարծում եմ՝ պետք է խումել ու
մերկացնել

1350

Ոճիրն իսկույն, երբ արյունոտ է սուրը դեռ:
ԶՈՐՐՐՐԻ ԾԵՐՈՒՆԻ.— Կողմնակից եմ այդ կարծիքին,
հարկ է գործել.

Էլ չպետք է մենք հապաղենք անվճռաբար:
ՀԻՆԳԵՐՐՐԻ ԾԵՐՈՒՆԻ.— Բանը սլարզ է, գործի սկիզբը
ցույց է տալիս,

1355

Որ քաղաքում բռնությունը պիտի իշխի:
ՎԵՑԵՐՐՐԻ ԾԵՐՈՒՆԻ.— Զուր ժամանակ ենք մենք վատնում,
երբ գործում է

Անդ ձեռքն արթուն՝ զգուշությունը քամահրելով:
ՅՈԹԵՐՐՐԻ ԾԵՐՈՒՆԻ.— Ես չգիտեմ՝ ինչ խորհուրդ է
անհրաժեշտ տալ:

Մինչ գործելը ամեն ոք նախ պիտի խորհի:
ՈՒԹԵՐՐՐԻ ԾԵՐՈՒՆԻ.— Ես նույնպես դեռ չեմ որոշել,
չեմ հասկանում՝

1360

Խոսքով ինչպե՞ս մենք կարթացնենք հանգուցյալին:
ԻՆՆԵՐՐՐԻ ԾԵՐՈՒՆԻ.— Բայց մի՞թե մենք, դողալով մեր
կյանքի համար,

Տունը պղծող իշխողներին պիտ ենթարկվենք:
ՏԱՍՆԵՐՐՐԻ ԾԵՐՈՒՆԻ.— Ո՛չ, անհանդուրժ դա կլիճի.

լավ է մեռնել,

1365

Քան հպատակ լինել ճնշմանը բռնության:
ՏԱՍՆՄԵԿԵՐՐՐԻ ԾԵՐՈՒՆԻ.— Բայց ունե՞նք մենք
ապացույցներ, ճի՞շտ է արդյոք

Լոկ մեր լսած հառաչներով այրին մեռած համարելը:
ՏԱՍՆԵՐԿՈՒԵՐՐՐԻ ԾԵՐՈՒՆԻ.— Հարկ է հաստատ նախ
իմանալ, նոր՝ աղմկել.

Ենթադրելն ու գիտեճալը նույն բանը չեն:
ԵՐԳԶԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Այդ կարծիքին հավանություն
եմ ես տալիս.

1370

Անհրաժեշտ է ստույգ իմանալ բախտն Ասորիդի:
(Ապարանքի դռները բացվում են: Ներսից երևում են
Սգամեմնոնի և Կասսանդրայի դիակները: Գալիս է
Կլիտեմնեստրան):

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Չեմ ամաչում, որ այժմ ձեզ պիտի ասեմ

- Իմ առաջվա ասածներին ներհակ խոսքեր:
Ուրիշ ի՞նչ կերպ թշնամուդ դեմ, որն արտաքուստ 1375
Բարեկամդ է, չարյաց թակարդ դու կլարես,
Այնպես, որ դուրս ցատկել նրան չհաջողվի:
Ատելությունն իմ մեջ վաղուց է բուն դրել,
Հասել էր ժամն, անսպասելի պայքար չէր սա:
Արդ, պարծենում եմ ձեր սոջև և չեմ հերքում. 1380
Ես եմ սպանել: Գործը այնպես իրագործվեց,
Որ ո՛չ փախչել, ո՛չ պաշտպանվել նա չէր կարող:
Ես որսացի նրան թոռի պես լիթխարի
Մի թիկնոցով. օ՛ր ճոխ զգեստի ժանտ պերճություն:
Հարվածեցի երկու անգամ, երկու հառաչ 1385
Արձակելով նա տապալվեց: Երբ ընկած էր
Արդեն գետնին, ստացավ երրորդ զարկն ի պատիվ
Մեղալների հոգվոց փրկիչ Հադես աստծու:
Այդպես փչեց նա իր հոգին հավերժորեն,
Սաստիկ ուժով ժայթքեց նրա արյունը տաք, 1390
Եվ ցողվեցի՝ այդ արյունի սև ցայտերով:
Թ՛, ցնծացի ես ո՛չ պակաս, քան հատիկի
Մաշկը պատռած ծիլը Զևսի անձրևներից:
Դա՛ կատարվեց, ո՛վ արգոսյան ծերունիներ:
Արդյո՞ք ուրախ եք, չգիտեմ. ես՝ հպարտ եմ: 1395
Եթե լիներ զոհին՝ հեղմամբ պատվելու ծես,
Սա լիովին դրան պիտի արժանանար,
Զի, լցնելով այս տան թասը ճգովքներով,
Այստեղ գալով՝ ինքք ըմպեց թույնը ամբողջ:
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Զարմացնում է ինձ անպատկառ,
պիղծ քո լեզուն. 1400
Պարծենո՞ւմ է սա սպանությամբ իր ամուսնու:
ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐՍ.— Փորձո՞ւմ ես ինձ՝ համարելով անմիտ
մի կի՞ն:
- Անվախ սրտով, գիտակցված եմ ես բարբառում,
Կարարավես, թե կգուլես՝ միևնույն է:
Անդ ընկած է Ագամեմնոնն՝ ամուսինն իմ, 1405
Մեռած է նա, ահա՛, մայի՛ր. այս աջ ձեռքս
Սպանեց նրան արդարաբար: Գործն արված է:
ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Ո՛վ կին, ի՞նչ է քեզ պատահել,
ի՞նչ թունավոր

Պտղով է քեզ հողը սնել, հոսում ծովից ի՞նչ ժահրոտ
ջուր ես դու ըմպել:

Մոլեգնած ես, ժողովուրդը քեզ կանիծի, 1410

Մերծված ես դու, մեկուսացվա՛ծ, քաղաքը քեզ
արտաքսո՛ւմ է 1410

Զարհուրելի ատելությամբ:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Սպառնում ես ինձ այս քաղաքից
վտարելով,

Ատելությամբ ու ճգովքով ժողովրդի:

Իսկ ամուսնուս չե՛ս հանդգնում դու մեղադրել: 1415

Զե՛ որ, ինչպես խոտաճարակ մի կեճդանու,

Գեղեցկագեղմ մեծ խաշինքի մի ոչխարի,

Զոհաբերեց նա սիրասուն իմ զավակին,

Որ հանդարտվեճ քամիները թըրակիական:

Արդյո՞ք հենց նա չէր արժանի արտաքսվելու, 1420

Նման կեղտոտ մեղքի համար: Իմ արարքը

Զափազանց խիստ ես դու դատում, ուստի՝ լսի՛ր

Սպառնալիքն իմ: Պատրաստ եմ ես մաքառելու.

Եթե քո ձեռքը ինձ հաղթի, իշխի՛ր վրաս,

Բայց եթե այլ ելք տան գործին աստվածները, 1425

Թեկուզ և ուշ՝ կտվորես խոհեմ լինել:

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Օ՛, ի՛նչ խրոխտ, մեծամիտ ես դու

բարբառում,

Անտիստրոփե

Քոնվել է հոգիդ հախտուն մի մոլուցքով,

հարբեցրել է արյունը քեզ,

Աչքերիդ մեջ արյան բծեր են բոցկտում:

Սակայն գիտցի՛ր. մի օր, լքված դու ամենքից ու

անպատիվ,

1430

Մահն այս մահով պիտի քավես:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Իսկ դու լսիր իմ երդումը նվիրական:

Իմ զավակի վրեժով եմ ես քեզ երդվում,

Մեծ Ատեով, ինձ աջակից էրիճիսով.

Զարհուրանքը ոտք չի դնի այս հարկի տակ,

1435

Քանի դեռ հուրն իմ օջախում բորբոքում է

Ինձ մշտապես հավատարիմ էգիսթոսը:

Իմ քաջության ասպարն է նա միշտ հուսալի:

Մեկնված է այստեղ կնոջն անարգողը,

Որ ամեն մի Քրիստեիսի բերկրաբարն էր Իլիոնի տակ: 1440
 Նրա կողքին գերուհին է գուշակուհի,
 Ում հետ մահիճն էր նա կիսում, անկողնակիցն իր
 Մտերիմ. նավի վրա նույնպես նրանք
 Բարշ են եկել միշտ միասին: Ստացա՛ն իրենց
 Վարձն արժանի: Հարճն այս, նման մի կարապի, 1445
 Սյստեղ երգեց մահից առաջ երգը վերջին:
 Ո՛հ, իր մահնի այդ խորտիկն այրն այստեղ բերեց,
 Ող առավել շքեղ լինի իմ խնջույքը:
 ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Ա՛խ, եթե ինձ արագահաս ու

դյուրին մահ, Ստորոփե 1
 Հիվանդագին տանջանքից զերծ 1450
 Մի անվախճան, հավերժական քո՛ւն շնորհեր
 Ծակատագիրը այս պահին: Զրկվե՛ց կյանքից
 Բարի հսկիչը քաղաքի,
 Սպանվա՛ծ է նա կնոջ ձեռքով,
 Կնոջ ձեռքը մարե՛ց նրա կյանքն առհավետ: 1455
 Ավա՛ղ, ավա՛ղ, օ՛, Հեղինե խելակորույս,
 Քանի՛ հոգի, քանի՛ բյուր մարդ
 Տրոյայի տակ կործանեցիր դու միայնակ:
 Խսկ այս օրը
 Ներկվեց արյամբ՝ անջնջելի՛ ու անմոռա՛ց, 1460
 Հանձին քեզ՝ այս գերդաստանը մտավ մի ոխ,
 Մի չարի՛ք հեզ այրի համար:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ծակատագրից կյանքիդ վախճանը մի՛
 խնդրիր

Եվ մի՛ ոգբա: 1465
 Հեղինեի դեմ դու իզուր մի՛ բորբոքվիր,
 Իբր թե նա նահատակել է միայնակ
 Դանաչացի բյուր քաջերի հոգիները,
 Ցավեր բերել մեզ անամոք:

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Օ՛ հանտալի զույգ զարմերի

տունը մտած Անիտատրոփե 1
 Զազիր հրեշ, որ իշխում էս 1470
 Հոգով իրար նման երկու կանանց վրա:
 Ա՛խ, իմ սիրտը տառապո՛ւմ է ու բզկտվո՛ւմ:
 Ահա՛ նա, ժանտ ագռավի պես,

Կանգնած է աստ, դիերի մոտ,

Եվ գարշելի հիմն է կոռում հաղթանակի:

1475

Ավա՛ղ, ավա՛ղ, օ՛ Հեղինե խելակորույս,

Քանի՛ հոգի, քանի՛ բյուր մարդ

Տրոյայի տակ կործանեցիր դու միայնակ:

Իսկ այս օրը

Ներկվեց արյամբ՝ անջնջելի՛ ու անմոռա՛ց,

Հանձին քեզ՝ այս գերդաստանը մտավ մի ոխ,

Մի չարի՛ք հեզ այրի համար:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Վերջապես ճիշտ խոսքեր ելան
քո բերանից.

Անվանեցիր

Դու մեր տոհմի երիցս անեղ չար հրեշին:

Մեր սրտերում նրա կամքով է միշտ ծնվում

Տենչը արյան. հին ցավը դեռ չապաքինված՝

1480

Սաղմնավորվում են նոր վերքեր:

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Ներբողո՛ւմ ես այս տանն իշխող

Սարովե ?

Մեծ հրեշին և մոլեգին Ցասմանը դու:

Եղո՛ւկ, եղո՛ւկ, զգվելի է

Մահվան ծարավ ժանտ հրեշի քո այդ գովքը:

1485

Ավա՛ղ, Ջևան է ամենագործ

Սկզբնապատճառն ամեն բանի:

Ի՞նչ է լինում մարդկության մեջ, առանց Ջևանի ցանկանալու,

Ամենայն ինչ աստծու կամքով է կատարվում:

Ավա՛ղ, ավա՛ղ, արքա՛, արքա՛,

1490

Ինչպե՛ս, ինչպե՛ս ես քեզ ողբամ,

Սիրող սիրտս ի՞նչ կարող է քեզ բարբառել:

Ընկար դու գարշ սարդոստայնը

Ու զոհ դարձար մի անաստված եղեռնության:

Օ՛, ի՞նչ անարգ մահճի մեջ ես այժմ պառկած,

1495

Եվ քեզ այդպես խարդախորեն

Երկսայր սակրով սպանեց քո կի՛նը սեփական:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Դու ճշում ես, որ իմ ձեռքի արարքն է սա:

Մի՛ կոչիր ինձ

Ատրիդեսի ամուսնակից,

1500

Քանզի, անշունչ այս դիակի կնոջ տեսքով,

Անագորույն հին Վրեժն էր,

Որ, Ատրեսի պիղծ խնջույքի համար հիմա,
Մանուկների մահվան դիմաց
Զոհեց հասուն տղամարդու:

1505

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Ասել է թե՛ անմեղ ես դու:

Անտիստրոփե 2

Ո՛վ է արդյոք, ո՛վ վկան քո անմեղության,
Ո՛վ, ո՛վ, աաա՛, աջակի՛ցդ՝
Հնամենի Ո՞խն այս տոհմի մեջ բուն դրած,
Որը, իբրև մի սև Արես,
Հավետ քայլում է ազգակից
Մարդկանց արյան գետի միջով՝ դեպի այնտեղ,
որտեղ լափված

1510

Մանուկների արյունն արյամբ է հատուցվում:

Ավա՛ղ, ավա՛ղ, արքա՛, արքա՛,

Ինչպե՛ս, ինչպե՛ս ես քեզ ողբամ,

1515

Սիրող սիրտս ի՞նչ կարող է քեզ բարբառել:

Ընկար դու գարշ սարդոստայնը

Ու զոհ դարձար մի անասոված եղեռնության:

Յ՛, ի՛նչ անարգ մահի՛ն մեջ ես ալժմ սառկած,

Եվ քեզ այդպես խարդախորեն

1520

Երկսայր սակրով սպանեց քո կիճը սեփական:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Իսկ մի՞թե այս տունը մաղթով ու
ճենգությամբ

Նա չանարգեց,

Երբ որ իմ և իր գա՛մսկին

Զոհաբերեց. օ՛ չարաբախտ Իփիգենիա:

1525

Յքդ, ստացել է առժանի վարձ:

Թող Հադեսում չաղավի նա մեծաճայն,

Թե ընկել է սրի գարկից.

Դա վաստակն էր նրա արդար:

ԵՐԶԱԽՈՒՄԲ.— Վարանել եմ, զրկվել եմ ես զգաստ
մտքից,

Ստրոփե 3 1530

Որն ինձ կտար խոհեմ խորհուրդ:

Դեպ ո՛ր գնալ. խարխլվա՛ծ է օջախը այս:

Սահմոկած եմ, սասանվում է ապարանքը

Որոտմունքից. հեղեղ դարձավ հար կաթկթող

անձրևն արյան...

Ծակատագիրն, աղետալի մի նոր գործի համար արդեն

1535

- Նոր հեսանով արդարության շեղքն է սրում:
 Օ՛ր մայր երկիր,
 Երանի՛ ինձ կլանեիր,
 Չտեսնեի՛ ես հողեղենն անկողնու մեջ
 Նրա դազաղն արծաթեղենն: 1540
- Ո՛վ կթաղի նրան արդյոք, ո՛վ կսգա:
 Միգուցե դո՛ւ, որ սպանեցիր քո սեփական
 Ամուսնակցին:
 Կհանդգնե՛ս նրա հոգուն,
 Իր գործած մեծ սխրամքի դիմաց՝ ձոնել 1545
 Քո կեղծ ողբի գարշ պարզեր:
 Ովքե՛ր արդյոք աստվածակերպ
 Այրի շիրմին պիտի ողբան
 Եվ, թափելով դառն արցունքներ,
 Աննենգ սրտով լկկե՛ն վշտից: 1550
- ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Քո հոգալ չէ դրա մասին բարբառելը,
 Զի մեր ձեռքով է նա ընկել:
 Մենք ենք սպանել՝ մե՛նք էլ նրան պիտի թաղենք:
 Ապարանքում նրա վրա չեն ողբալու:

 Անդ իր դուստր Իփիգենիան զվարթաղեն, 1555
 Ինչպես հարկն է՝
 Չարիքների արագահոս գետի մոտ
 Հորը կընդունի
 Եվ գրկելով կհամբուրի:
- ԵՐԳՉԱՆՈՒՄԲ.— Պարսավանքի դիմաց լսում եմ
 պարսավանք, Անտիստրոփե 8 1560
 Հեշտ չէ վճիռ կայացնելը,
 Զի սպանված է սպանողն, իր մեղքն է հատուցել...
 Գիտեմ միայն, որ քանի դեռ Զևսն է գահին,
 Մեղսագործը կհատուցի. դա սրբազան մի օրենք է:
 Հավերժական ուղեկիցն է Արհավիրքն այս գերդաստանի, 1565
 Ո՛վ անեծքի սերմից տունը պիտի մաքրի:
 Օ՛ր մայր երկիր,
 Երանի՛ ինձ կլանեիր,
 Չտեսնեի՛ ես հողեղենն անկողնու մեջ

Նրա դագաղն արծաթեղեն:

Ո՞վ կթաղի նրան, արդյոք ո՞վ կագա:

Միգուցե դո՞ւ, որ սպանեցիր քո սեփական

Ամուսնակցին:

Կհանդգնե՞ս նրա հոգուն,

Իր գործած մեծ սխրբանքի դիմաց՝ ձոնել

Քո կեղծ ողբի գարշ սլարգեր:

Ովքե՞ր արդյոք աստվածակերպ

Այրի շիրմին պիտի ողբան

Եվ, թափելով դառն արցունքներ,

Աննենգ սրտով լկվեն վշտից:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Համընկնում է գործս խոսքին քո թևավոր.

Ծշմարտացի դու խոսեցիր:

Ես ուխտում եմ Պիսթենեսի տոհմի դեհն,

Որ կհաշտվեմ անցյալի հետ, որքան էլ դա

1570

Ծանր լինի, միայն թե նա այսուհետև

Հեռանա այս ապարանքից ու մի այլ զարմ

Ոչնչացնի եղբայրասպան ոճիրներով:

Թող ինձ մնա

Ժառանգական ինչքի չնչին մասը, միայն՝

1575

Տոհմը փրկվի՝

Կրքից միմյանց կոտորելու:

(Գնում է ապարանք):

ԷԶՍՈՂՈՍ

(Ապարանքից թիկնապահներով դուրս է գալիս Էգիսթոսը):

ԷԳԻՍԹՈՍ.— Բարերա՛ր լույս վրիժառու այս տվնջյան,

Հիմա՛ կասեմ, որ սուր աչքով եմ միշտ նայում

Ոխակալ դիք երկրային ժանտ արարքներին:

Աստ ընկած է այրն իմ ոտխ՝ ծածկված հյուսկեն

1580

Մի սըքողով. Էրիմիսներն են դա հյուսել:

Իր հոր ձեռքի անգութ արարքը նա քավեց:

Մտրեսն՝ արքան այս եզերքի, հայրը նրա,

Թիեստեսին՝ իր եղբորն ու իմ ծնողին,

Ջերթ Արգոսի իշխանության հավակնորդի,

1585

Վտարանդեց իր պալատից ու ոստանից:

Երբ տարաբախտ Թիեատեսը աղերսանքով
Դարձյալ եկաւ այս օջախը, նրան անխախտ
խոստում տրվեց,

Որ իր արշամբ չի պղծվի հողը հայրենի:
Սակայն հորս արա ծնողը անաստված՝ 1590

Բիրտ Ատրեսը, ճիգով անենեզ երևալու,
Արևոտ մի օր շինծու սիրով ճաշի կանչեց

Եվ մեծարեց մտնել նրա զավակների:
Հյուրից գաղտնի՝ ոտնաթաթերն ու մատները
Կտրել էր նա, որ պիղծ ճաշը անհայտ մնա: 1595

Երբ անգետ հայրս օրհասական այդ խորտիկից
Վերցընելով մի պատառիկ՝ սկսեց ուտել,
Ծչաց հանկարծ՝ կռահելով գործն անալոր:

Նա թավալվեց, ժայթքեց կերածը նողկանքով,
Ապա ցաւամբ շրջեց սեղանն աքացելով 1600

Եվ Պելոպսի տոհմն անիծեց անեղորեմն,
Որ սերունդը Պիսթենեսի ջնջվի մահով նույնանման:

Ահա ինչու՝ արդ տեսնում ես սրան մեռած,
Իսկ ես արդար դրդիչն էի այդ սպանության:
Երրորդ զավակն եմ տարաբախտ իմ ծնողի, 1605

Երբ բարորի մանուկ էի, արտաքուլեցի ես նրա հետ:
Արդարությունն ինձ սնուցեց, այս պալատը բերեց դարձյալ.

Երբ հեռու էր սա իր երկրից, այստեղ դարան ես լարեցի՝
Դավադրության որոգայթը միշտ հյուսելով:
Արդ, երբ ընկաւ սա ծուղակը արդարության, 1610

Նույնիսկ մեռնելն այժմ հաճո ինձ կլինի:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Էգիսթ, գարշ է, երբ մարդ
մեղքով է պարծենում:

Դու ասում ես, որ քո կամքով այրը սպանվեց,
Որ միայնակ դու նյութեցիր սիրտս ճմրդ սպանությունը:
Գիտցի՛ր. գլուխդ չես փրկի դատաստանից, 1615
Ժողովուրդը կքարկոծի քեզ նգովքով:

ԷԳԻՍԹՈՍ.— Նստած ցածի թիերի մոտ՝ սպառնո՞ւմ ես ինձ՝
Տիրակալիս, ում ձեռքին է դեկը նալի:

Դու կիմանաս, թե ծեր գլխով ի՞նչ դժվար է
Բռնի կերպով խոհեմության դասեր առնել: 1620

Շղթաները և քաղցն, անգամ ծերի համար,
Մտքի երկու բժիշկներ են հիանալի:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Դե ի՞նչ, մեռի՛ր, քո վախճանը
հույժ հաճելի ինձ կլինի:

(Ապարանքից դուրս է գալիս Կլիտեմնեստրան և
կանգնեցնում նրանց):

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ո՛հ, պետք չէ, ո՛վ սիրելիս, չարիքները
աղատացնել:

Առանց այդ էլ աղետների շատ հարուստ բերք մենք
հնձեցինք:

1655

Բավ է, որքան վշտեր տեսանք, չարժե նորից արյուն թափել:
Պալա՛տ մտիր, դուք էլ ծերեր, բախա՛խն հլու՛ տո՛ւն գնացեք,
Քանի դեռ չի ծնվել նոր ցավ. բավարարվե՛նք կատարվածով:
Եթե չարյաց վախճանն էր սա, մենք գոհությամբ էլ չենք սգա,
Թեպետ մաղձը աստվածների դաժանորեն լլկել է մեզ:

1660

Ահա՛ կարծիքն իմ կանացի, եթե կուզեք այն իմանալ:

ԷԳԻՍԹՈՍ.— Իսկ երբ սա իր լպիրշ լեզվի ծաղիկներն է ինձ
մատուցո՞ւմ,

Ժանտ մի դևի ներշնչանքով նետում վրաս լկտի խոսքե՛ր:

Զգո՛ն իշխողը վիրավորանք բնավ չպետք է հանդուրժի:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ներհատուկ չէ արգոսացուն քծնել
այրին եղեռնագործ:

1665

ԷԳԻՍԹՈՍ.— Կա՛ց. դեռ մի օր դու կստանաս ինձնից
պատիժդ արժանի:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Եթե մինչ այդ աստվածները
Օրեստեսին տուն չբերեն:

ԷԳԻՍԹՈՍ.— Գիտե՛մ. նա՛ էլ՝ աստանդական, միշտ սնվում է
աին հույսերով:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Դու հղփացիր՝ արդարությունն
անարգելով, քանի դեռ կաս:

ԷԳԻՍԹՈՍ.— Կհատուցես դու իմ առաջ քո այդ տխմար
լեզվի համար:

1670

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Աքաղաղը հոխորտում է իր մարիի
թևերի տակ:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ականջ մի՛ դիր նրանց դատարկ այդ
հաչոցին: Այս պալատում

Իշխելու ենք լոկ ես ու դու, և ամեն ինչ լավ կընթանա:

(Բոլորը գնում են):

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Դե ի՞նչ, մեռի՛ր, քո վախճանը
հույժ հաճելի ինձ կլինի:

(Ապարանքից դուրս է գալիս Կլիտեմնեստրան և
կանգնեցնում նրանց):

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ո՛հ, պետք չէ, ո՛վ սիրելիս, չարիքները
աղատացնել:

Առանց այդ էլ աղետների շատ հարուստ բերք մենք
հնձեցինք:

1655

Բավ է, որքան վշտեր տեսանք, չարժե նորից արյուն թափել:
Պալա՛տ մտիր, դուք էլ ծերեր, բախա՛ին հյու՛ տո՛ւն գնացեք,
Քանի դեռ չի ծնվել նոր ցավ. բավարարվե՛նք կատարվածով:
Եթե չարյաց վախճանն էր սա, մենք գոհությամբ էլ չենք սգա,
Թեպետ մաղձը աստվածների դաժանորեն լլկել է մեզ:

1660

Ահա՛ կարծիքն իմ կանացի, եթե կուզեք այն իմանալ:

ԷԳԻՍԹՈՍ.— Իսկ երբ սա իր լպիրշ լեզվի ծաղիկներն է ինձ
մատուցո՞ւմ,

Ժանտ մի դևի ներշնչանքով նետում վրաս լկտի խոսքե՛ր:

Զգո՛ն իշխողը վիրավորանք բնավ չպետք է հանդուրժի:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ներհատուկ չէ արգոսացուն քծնել
այրին եղեռնագործ:

1665

ԷԳԻՍԹՈՍ.— Կա՛ց. դեռ մի օր դու կստանաս ինձնից
պատիժդ արժանի:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Եթե մինչ այդ աստվածները
Օրեստեսին տուն չքերեն:

ԷԳԻՍԹՈՍ.— Գիտե՛մ. նա՛ էլ՝ աստանդական, միշտ սնվում է
աին հույսերով:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Դու հղփացիր՝ արդարությունն
անարգելով, քանի դեռ կաս:

ԷԳԻՍԹՈՍ.— Կհատուցես դու իմ առաջ քո այդ տխմար
լեզվի համար:

1670

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Աքաղաղը հոխորտում է իր մարիի
թևերի տակ:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ականջ մի՛ դիր նրանց դատարկ այդ
հաչոցին: Այն պալատում

Իշխելու ենք լոկ ես ու դու, և ամեն ինչ լավ կընթանա:

(Բոլորը՝ գնում՝ են):

ՔՈՒՓՈՐՆԵՐ

Թարգմանությունը՝
ԱՐԱՄ ԹՈՓՅԱՆԻ

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԵՐ

ՕՐԵՍՏԵՍ— Ագամեմնոնի հրդիւն

ՊԻԼԱԴԵՍ— Նրա ընկերը

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ— բաղկացած Ճալնարկու կանաչից

ԷԼԵԿՏՐԱ— Օրեստեսի ջուլը

ԴԱՅԱԿ

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ

ԷԳԻՍԹՈՍ

ԾԱՌԱ

(Օրքեստրայի վրա Ագամեմնոնի շիրիմը, ետևում ապարանքն է, որի առջև՝ Զևսի, Ապոլլոնի, Հերմեսի արձանները: Գալիս են Օրեստեսն ու Պիլադեսը):

ՕՐԵՍԵՍ.— Անդրաշխարհի Հերմես, հորս գահի հսկիչ,

Դարձի՛ր փրկիչ ու զորավիգ աղերսողիս:

Վերադարձել, եկել եմ այս հողը կրկին,

Կանգնած հորս շիրմաքրի՛ն՝ աղաչում եմ,

Որ ինձ անսա, ակա՛նջ դնի: Նվիրել եմ

Իմ հոգածու Ինաքոսին մի մազափունջ,

Երկրորդն ահա, հա՛յր իմ, քեզ եմ ձոնում տխուր:

Ավա՛ղ, կողքիդ չեմ ողբացել վախճանը քո,

Չեմ կարկառել քո դիակին ձեռքերը իմ...

(Երգչախմբի ուղեկցությամբ հայտնվում է Էլեկտրան):

Ի՞նչ եմ տեսնում: Ինչո՞ւ է խումբը այն կանանց

Գալիս ալստեղ՝ հագած սգո սև հանդերձներ:

Ի՞նչ ենթադրեմ... Արդյո՞ք դարձյալ դժբախտություն,

Արդյո՞ք տանը մի նոր վիշտ է այժմ տիրել:

Գուցե նրանք կամենում են ուրախացնե՛լ

Հորս հեղմամբ, մեղմե՛լ ոխը մեռյալների:

Այդպես էլ կա: Կարծեմ տեսնում եմ նրանց մեջ

Էլեկտրային՝ քրոջը իմ, վշտից լկլկալ:

Օ՛ Զևս, օգնի՛ր ինձ ծնողիս մահվան համար

Վրեժ լուծել, սատա՛ր եղիր դու այդ գործում:

Մի կողմ քաշվենք, ո՛վ Պիլադես, ականջ դնենք,

Թե ինչ աղոթք կուղղեն նրանք աստվածներին:

(Օրեստեսն ու Պիլադեսը մի կողմ են գնում: Էլեկտրան ձայնարկուների հետ ժոտենում է գերեզմանին):

ԵՐԳՉԱՆՈՒՄԲ.— Մեզ պալատից են առաքել.

Ստորոպե 1

Ընծաներ ենք բերել շիրմին: Ողբով ծեծում ենք
կուրծքը մեր,

Վառվում են մեր այտերն արևոտ, բաց վերքերից,
Թարմ հետքերից եղունգների:

25

Վաղո՛ւց արդեն հագեցել է սիրտը լացով...

Չարալկյալ մորմոքի մեջ

Պատուել ենք զգեստները մեր,

Ծածկույթները մեր կրծքերի:

30

Արհալիրքները անժպիտ

Հարվածում են մեզ անդադար:

Քստմնելի Չարհուրանքը՝

Անտիստորոպե 1

Երազադյութն այս պալատի, գիշերվա մեջ մոլեգնելով,

Ողջ ծանրությամբ փլվեց հանկարծ անդորրաշունչ

35

Ննջարանի վրա կնոջ:

Ներսից լսվեց սրտապատառ մի բղավոց...

Մեկնիչներն այդ ժամտ երազի

Դից անունից բարբառեցին.

«Սպանողների դեմ ուղղված

Բարկությունն էր դա ստորերկրյա,

40

Պարսալանքը ցատումնալի»:

Անսեր սիրո այս սլարգևով

Ստորոպե 2

Նա չարիքն է ուզում կանխել:

Թ՛ մայր երկիր...

Մեզ կարգադրել է գալ այստեղ

45

Կինն անաստված. տուկալի է

Այդ բանն ասելը ինձ համար,

Թափված արյունն ինչպե՞ս կարող է նա քսվել...

Ավա՛ղ, օջա՛խ ասերջանիկ,

Ավա՛ղ, ավա՛ղ, ավերվա՛ծ տուն.

50

Մթին, մարդկանց միշտ ատելի

Խավարն է այս տունը պատել

Մեր արքայի մահվան օրից:

Արքայական շուքն՝ անցյալում

Անտիստորոպե 2

Անխոցելի, անդիմալյա,

55

Մարդկանց սրտում
 Խոր ակնածանք առաջացնող,
 Էլ չի իշխում: Բուն է դրել
 Զարհուրանքը... Բախտն է դարձել
 Մարդկանց աստվածն ու զորեղ է նա աստըծուց: 60
 Բայց զգոն է Արդարը միշտ.
 Ոմանք լույսով են պատծվում
 Ոմանց սպասում է պատուհաս
 Իրենց կյանքի աղջամուղջին,
 Այլոց՝ փրկում է ցալզը մութ: 65

Անդ, ուր առանց տարհոսելու պաղել է բիծը արյունի, Ստորոտի 3
 Արյամբ սնված հողը վրեժ է միշտ ծնում:
 Չարիքն ահեղ դանդաղում է մինչ այն պահը,
 Երբ կուռճանա հանցավորի մեջ մեղքի ախտը ահավոր:

Կկործանվի նա, ով պղծեց ամուսնական
 այս օջախը: Անտիստորոտի 3 70

Եթե անգամ բոլոր գետերը աշխարհի
 Միանալով կազմեն մեկ գետ, նրա ջրով
 Չի մաքրվի արյան բիծը ապականված, պիղծ ձեռքերից:

ԷՊԻԴՐՈՍ

Ծակատագիրն ավերել է քաղաքը մեր,
 Աստվածները արտաքսել են ինձ հայրական իմ օջախից, 75
 Ստրկություն է ինձ վիճակվել:
 Օ՛հ, ստիպված եմ ես դրվատել
 Ինձ իշխողի արարքները, լինեն արդար, թե՛ անարդար:
 Հարկավոր է բռնի խեղդե՛լ
 Ատելությունը իմ սրտի... 80
 Դեմքս թաքցրած հագուստի՝ տակ,
 Ծածուկ ցավից ընդարմացած՝
 Ողբում եմ բախտն իմ տերերի:

ԷՊԻՍՏՈԳՐԻՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԷԼԵԿՏՐԱ.— Ո՛վ ստորուկ կանաք, ապարանքի հոգատարներ.
 Ուղեկցեցիք դուք ինձ մինչև այս շիրիմը,

- Արդ, օգնեցե՛ք ինձ օգտակար մի խորհրդով:
 Ազո տխուր իմ հեղումը կատարելիս՝
 Ի՞նչ աղոթքով, հաճո խոսքով հորս դիմեմ:
 Արդյո՞ք ասել. «Սիրելին իր սիրելիին,
 Կի՞նը՝ մայրն իմ, քեզ՝ ամուսնուդ, առաքել է այս պարգևը»: 90
 Ո՛չ, այդ ասել չեմ հանդգնի՝ հորս շիրմին
 Սուրբ այս նվերը թափելիս, կկարկամեմ:
 Գուցե խոսեմ, ինչպես սովոր եմ միշտ մարդիկ.
 «Թող այս ընծան ուղարկողին աստվածները արժանին տան»,
 Ասել է թե՛ չարիքների դիմաց՝ չարիք: 95
 Կամ գուցե լուռ, անարգանքով (չէ՞ որ այդպես
 Հայրս զոհվեց) հողին շփեմ հեղուկը այս
 Եվ սափորը, որպես մի աղբ դեմ նետելով,
 Գնամ կրկին, առանց հայացքս շրջելու:
 Սիրելիներ՛, օգնեցե՛ք ինձ, խորհո՛ւրդ տվեք: 100
 Մե՞նք ընդհանուր թշնամություն եմք բաժանում,
 Մի թաքցրեք ձեր սրտում ոչինչ երկյուղելով.
 Ծակասագրին միշտ անխտիր ենթակա եմ
 Ե՛վ ստրկացվածն այլոց ձեռքով, և՛ ազատը:
 Արդ, խոսեցե՛ք, եթե խոհեմ խորհուրդ կտաք: 105
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Հարգում եմ ես հորդ դամբանն
 ինչպես բազին.
 Խոսքիդ հյու՛ կխոսեմ այժմ ի սրտե:
ԷԼԵԿՏՐԱ.— Այո՛, խոսի՛ր, թե հարգում ես այս շիրիմը:
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Երբ դու հեղես, հավատարիմ
 մարդկանց համար աղո՛թք արա:
ԷԼԵԿՏՐԱ.— Արդյոք իմ ո՞ր մերձավորին ես անվանեմ
 հավատարիմ: 110
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Նախ քեզ, ապա բոլոր նրանց,
 որ ատում են Էգիսթոսին:
ԷԼԵԿՏՐԱ.— Այսինքն՝ ինձ և քեզ համա՛ր աղոթք անեմ:
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ես հուշեցի, մնացյալը՝
 ինքդ խորհիր:
ԷԼԵԿՏՐԱ.— Բայց ուրիշ ո՞ւմ ես համարեմ դաշնակիցն իմ:
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Օրեստեսին, թեպետև նա
 տարագիր է: 115
ԷԼԵԿՏՐԱ.— Այո՛, իրավ, շատ տեղին էր հիշեցումդ:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Նաև հորդ սպանողներին

չմոռանաւ:

ԷԼԵԿՏՐԱ.— Բայց ի՞նչ ասել. ես չգիտեմ, թելադրի՛ր ինձ:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Դու աղոթիր, որ մի աստված կամ

մարդ նրանց մոտ հայտնվի:

ԷԼԵԿՏՐԱ.— Վրիժառո՞ւ արդյոք կանչեմ, թե՞ դատավոր:

120

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Կանչիր նրան, ով կսպանի

սպանողներին:

ԷԼԵԿՏՐԱ.— Բայց բարեպա՞շտ կլինի այդ աղերսանքով

դից դիմելը:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Հարկավ, քանզի չարիքի դեմ

չարիքով ես դու հատուցում:

ԷԼԵԿՏՐԱ.— Ո՛ր երկնային ու երկրային բաներներից

մեծագույնդ.

124

Յգնակա՛նս եղիր, Հերմե՛ս, և տարփողի՛ր

124ա

Խոսքս ի լուր ստորերկրյա այն ուժերի,

125

Որ հսկում են ապարանքը իմ հայրական,

Ի լուր երկրի, որ ծնում է ամենայն ինչ,

Հղիանում հար նորանոր պտուղներով:

Արդ, հեղում եմ ես կատարում գերեզմանին

Եվ, կոչելով հորս, ասում. հա՛յր, խղճա՛ ինձ

130

Ու Օրեստին քեզ սիրելի, տո՛ւր մեզ կանգնել այս

տան գլուխ:

Մեր մայրն ասես վաճառել է մեզ, արտաքսել՝

Փոխարենը ձեռք բերելով Էգիսթոսին.

Գիտցի՛ր, նա էր աջակիցը քո սպանության:

Ես նման եմ մի ստրկուհու, իսկ Օրեստը արքորյալ է՝

135

Ջրկված ինչքից ժառանգական: Քո խոնջանքի

Արդյունքները նրանք մսխում են զեխությանը:

Թող Օրեստին բարի դիպվածն այստեղ բերի,

Աղաչում եմ, հա՛յր, ակա՛նջ դիր աղերսանքիս:

Տո՛ւր ինձ, ո՛վ հայր, իմ չար մորից խոհեմ լինել

140

Եվ ձեռքերս հավերժորեն անքիժ պահել:

Սա էր աղոթքը ինձ համար, իսկ մեղսագործ ոսոխներս

Թող շուտ տեսնեն քո սպանության վրեժխնդրին,

Թող Արդարը մահդ նրանց մահով քալի:

Մտիպված եղա իմ գեղեցիկ աղոթքի մեջ

145

Անեժք խառնել, անագործուն մի աղերսանք:

Արդ, հղիք մեզ ընդերքներից բերկրանք, և թող
 Քեզ աստարեն աստվածները, Երկիրն, Արդարը հաղթական:
 Այս աղոթքով՝ ընծան հեղում եմ ես ամա,
 Իսկ դուք ծնալ համեմեցեք ձեր կականով
 Ու դամբանին երգեցեք մի տխուր պեան:

150

(Էլեկտրան հեղում է կատարում գերեզմանին):

ԵՐԳՉԱՆՈՒՄԲ.— Հորդ արտասուք դուք թափեցեք՝ ընկընելով

Ծիրմին ընկած մեր արքայի:

Չարիքի դեմ այն մեր բարու ապավենն է,

Մաքրագործողը պիղծ մեղքի:

155

Հեղվեց ընծան, լսի՛ր, լսի՛ր

Խոսքը տանջված այս սրտերի,

Ո՛վ պատվելի մեր տիրակալ:

Եղո՛ւկ, եղո՛ւկ,

Երանի՛ գար միզակակիր

160

Խիզախ մի այր, փրկիչը տան,

Կամ մի Արես՝ ձեռքում սեղմած կոթն իր սրի,

Ի գործ դներ այս կովի մեջ

Սկյութականն նետ սրաթոփչ:

ԷԼԵԿՏՐԱ.— Հողի խմած պարգևը հայրս ընդունեց:

165

Այժմ դուք ինձ օգնեցեք մի նոր խորհրդով:

ԵՐԳՉԱՆՈՒՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Խոսի՛ր իսկույն, թպրտում է
 երկշոտ սիրտս:

ԷԼԵԿՏՐԱ.— Ծիրմին գտա այս կտրված մազափունջը:

ԵՐԳՉԱՆՈՒՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Արդյոք այդի՞ է պատկանում,
 թե՞ աղջկա:

ԷԼԵԿՏՐԱ.— Այդ հանելուկն ամեն ոք շատ հեշտ կլուծի:

170

ԵՐԳՉԱՆՈՒՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Անկարող է ծերը լինել

դեռահասի պես դյուրընկալ:

ԷԼԵԿՏՐԱ.— Ո՛վ կարող էր կտրել խոպոպն ինձնից բացի:

ԵՐԳՉԱՆՈՒՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ուրիշներն էլ, սակայն նրանք
 ոտխներ են:

ԷԼԵԿՏՐԱ.— Նայի՛ր, որքա՛ն մման է այս մազափունջը...

ԵՐԳՉԱՆՈՒՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Նմա՛ն, ինչի՛ն, տե՛նչո՛ւմ եմ ես
 այդ իմանալ:

175

ԷԼԵԿՏՐԱ.— Իմ մագերին, բոլորովին նույնն եմ տեսքով:

ԵՐԳՉԱՆՈՒՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Մի՞թե Օրեստն է այդ ընծան
 ձոնել թաքուն:

ԷԼԵԿՏՐԱ.— Այո՛, նրա խոսուպն է սա անտարակոյս:

ԵՐԳՉԱԽՍԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Սակայն ինչպե՞ս է հանդգնել

նա գալ այստեղ:

ԷԼԵԿՏՐԱ.— Հղել է այս փունջը որպէս հորը ընծա:

180

ԵՐԳՉԱԽՍԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Օ՛, դու դարձյալ արցունքաբեր

խոսք ասացիր,

Մի՛թե նրա ոտքն այս հողին չի դիպչելու:

ԷԼԵԿՏՐԱ.— Մի դառնություն հորդեց հանկարծ իմ սրտի մեջ,

Կրծքիս ասես հարվածեցին սուր սլաքով,

Փոթորկալի, անդիմադիր մի պոռթկումով

185

Արցունք թափվեց ծարավատանջ իմ աչքերից,

Երբ ես տեսա մազափունջը. ուրիշ ոչ ոք

Մեր քաղաքից չէր պատվի հորս այդ ձևով:

Եղեռնագործը նույնպէս այն չէր պարզկի.

Մայրս է, այո՛, բայց այդ անվանն արժանի՝ չէ,

190

Զավակներին չի սիրում այդ կինն անաստված:

Օ՛, եթե ես այժմ հաստատ իմանայի,

Որ նվերն է սա մարդկանցից ամենից շատ

Ինձ սիրելի Օրեստեսի... Յնցվում է սիրտս հույսերից:

Ավա՛ղ, եթե այս խոսուպը

Զայն ունենար և բանքերս լինէր հիմա,

195

Ինձ կազատէր մի տանջալի երկվությունից

Ու պարզ կասէր՝ արդյո՞ք պարգև է թշնամո՛ւ

Եվ արժան է քամահրանքով դեն նետվելու,

Թե՛ դամբանի այդ մեծարանքն ու նվերը

Հարազատ է ինձ և ինձ հետ պիտի սգա:

200

Կոչում եմ դից, քանզի նրա՛նք գիտեն միայն,

Թե մորիկը ուր կտանի նավն իմ բախտի,

Եվ եթե մեզ փրկություն է վիճակվելու,

Փոքրիկ սերմից վիթխարի ծառ կգոյանա:

Ո՛հ, հետքեր կան. սա մի երկրորդ նշան է մեզ,

205

Ու այս ոտքը իմին նմա՛ն է չափազանց:

Բայց տեսնում եմ երկու հոգու ոտնահետքեր,

Մեկն իրենն է, մյուսն՝ ինչ-որ մի ուղեկցի:

Այս կրակի ուրվագիծը իմն է ասես,

Ոտքս հետքին ճշգրտորեն համընկնում է.

210

Օ՛, տանջվում եմ, խիստ անհամագիստ է իմ հոգին:

(Դամբանաբլրի հետևից ելնում է Օրեստեսը):

ՕՐԵՍՏԵՍ.— Աղերսի՛ր դից, որ քո մյուս աղոթքներն էլ

իրագործվեն այս մեկի պես քարեհաջող:

ԷԼԵԿՏՐԱ.— Իսկ ո՞րն արդեն նրանց կամքով իրագործվեց:

ՕՐԵՍՏԵՍ.— Աչքիդ առաջ կանգնած է նա, ում համար

դու աղոթք արիր:

215

ԷԼԵԿՏՐԱ.— Բայց ի՞նչ գիտես, թե ում էի այժմ կոչում:

ՕՐԵՍՏԵՍ.— Օրեստեսին, որի համար շատ ես տանջվել:

ԷԼԵԿՏՐԱ.— Մի՞թե իրոք իմ աղերսանքը կատարվեց:

ՕՐԵՍՏԵՍ.— Օրեստեսն էմ, մի՛ որոնիր քեզ ինձանից

սիրելի մարդ:

ԷԼԵԿՏՐԱ.— Իսկ եթե դու, օտարակա՛ն, ցանկանում ես

խորամանկե՛լ:

220

ՕՐԵՍՏԵՍ.— Ուրեմն՝ ես դավ եմ նյութում ինքս իմ դեմ:

ԷԼԵԿՏՐԱ.— Կամ ուզում ես իմ դաժան բախտը ծանակե՛լ:

ՕՐԵՍՏԵՍ.— Այդ դեպքում ես սեփական բախտս կծաղրեմ:

ԷԼԵԿՏՐԱ.— Ուրեմն՝ ես Օրեստեսի հե՛տ եմ խոսում:

ՕՐԵՍՏԵՍ.— Չես ճանաչում, երբ կանգնած եմ ես քո առջև,

225

Իսկ քիչ առաջ մազափունջս նկատելով

Եվ տնտղելով գետնի վրա հետքերը իմ՝

Դու ցնծացիր, ասես թե ինձ տեսել էիր:

Նայի՛ր ապա, դի՛ր խոսրոպն՝ այս կտրած տեղը,

Եղբորդ հերքն է՝ քո մազերի՞ն այնքա՛ն նման:

230

Իսկ հագո՞ւստս. չէ՞ որ ձեռքիդ ստեղծածն է այն,

Ինքդ ես հյուսել պատկերներն այս զազանների:

(Էլեկտրան լալիս է):

Ո՛հ, զսպի՛ր քեզ, թող հրճվանքից սիրտդ չարբի:

Հիշի՛ր, որ մեր հարազատներն ատում են մեզ:

ԷԼԵԿՏՐԱ.— Սիրելի՞դ իմ, մեր հայրական տան պահապա՛ն:

235

Արցունքներիս, փրկությանս ու տոհմի՛ս հույս,

Հուժկու ձեռքով հորդ տունը ե՛տ նվաճիր:

Աչքի՛ս բերկրանք. բառապատկեց բախտը սերս
քո նկատմամբ:

Ծակատագիրը հայր դարձրեց քեզ ինձ համար,

Նաև պիտի սիրելի մայր քեզ անվանեմ,

240

Քանզի մորս արդարաբար ատում եմ ես.

Քույրըս ես դու, զի նա սպանվեց անօթորեն,

Հավատարիմ եղբայրըս ես և տերը իմ:

Թող սատարեն Արդարությունն ու Ուժը քեզ,

- Եվ թող երրորդ դաշնակիցդ լինի Ջևառ ամենագոր: 245
- ՕՐԵՍԵՍ.— Ջևառ, Ջևառ, եղիր ականատես՝ ան այս ամենի,
 Նայի՛ր արծիվ հորից գրկված զավակներին:
 Նա կործանվեց զազիր իժի օղակների
 Մեջ գալարուն: Որք մնացած իր ձագերին
 Քաղցն է տանջում, քանզի վեր է նրանց ուժից 250
 Իրենց հոր պես որս բերել բույնը անտերունջ:
 Էլեկտրայի և իմ մասին այս բանն ասվեց.
 Քո աչքերի սոջն զարմեր են որբացած,
 Երկուսիս էլ վտարել են մեր օջախից:
 Եթե վնոել ես զոհերով շոալորեն քեզ պատվող հոր 255
 Զավակներին ոչնչացնել, էլ ո՞ւմ ձեռքից
 Այդքան առատ, ճոխ պարգևներ դու կտանաս,
 Թե չորանա արքայական տոհմի բունը,
 Ո՞վ կզոհի բագիններիդ պարարտ ցուլեր.
 Եթե ջնջես դու սերունդը արծիվների, 260
 Հար կգրկվես մարդկանց հղվող քո հուսալի բանբերներից:
 Օգնի՛ր, դյուրավ դու կարող ես փրկել այս տունը փառավոր,
 Որը հիմա փլուզված է հիմնահատակ:
 ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Օ՛ մանուկներ, ձեր հայրական 265
 տան փրկիչներ,
 Սիրելիներ՛ս, լռեցե՛ք. ձեզ կլսեն,
 Լեզվին գերի՛ կարող է մեկն այս ամենը
 Հասցնել պալատ: Օ՛, երանի՛ ես տեսնեի
 Նրանց դիերը կպրահոտ կրակի մեջ... 270
- ՕՐԵՍԵՍ.— Լոքախաղ չի խարդախի, զորավոր է խոսքը նրա.
 Նա վտանգին ընդառաջ գալ հրամայեց 275
 Եվ ըստառնաց ինձ մեծագոյ՝ մարդկային ջերմ
 Սիրտը լափող բյուր ցրտաշունչ աղետներով,
 Եթե հորս սպանողներին չվճարեմ
 Նմանատիպ բիրտ սպանությամբ: Ասաց, որ ես,
 Մի մոլեգին ցուլի նման, կոչնչացնեմ ինչքս ամբողջ, 280
 Որ, կրելով բազում ահեղ պատուհասներ,
 Մեղքիս դիմաց կհատուցեմ և իմ հոգով:
 Քանզի, ասաց, ստորերկրյա ոխը ահավոր
 Ժանտ ախտեր է բերում մարդկանց արշունակից:
 Զարհուրելի վարակն է մաշկն այնժամ պատում,
 Իր անողորմ ժանիքներով կրծում հոգին տանջահարված,

Չագիր ախտը մարդկանց դարձնում է ալեհեր:
 «Էրիհիսներն,— սասաց,— քեզ հար կհալածեն,
 Քանզի նրանց կառաքի քո հոր արշունը»:
 Նաև ապառնաց, որ ընդերքից, պարսոքն ուրացող
 արյունակցին,

285

Մթնում անգամ վրեժի նետը կհասնի:
 Մոլեգնություն, գիշերային զարհուրանքներ,
 Միշտ հսկում է նրան մեռյալը անարգված,
 Պարզ նշմարում մեզո՛ւմ իսկ և, հանկարծ հոնքերը կիտելով,
 Պղնձակուռ խարազանով արտաքսում է քաղաքից դուրս:

290

Յ՛, այդպիսին ձեռքի մեջ չի բռնի գավաթ,
 Զի մասնակցի երբևիցե նա սուրբ հեղման,
 Նրան անտես զայրույթը հոր պիտի վանի
 Բագիններից, չի ընդունի նրան ոչ ոք իր հարկի տակ,
 Եվ, բոլորին քամահրելի ու ստելի,

295

Մարմնով հլուծված՝ կկործանվի նա չարաչար:
 Ինչպե՛ս նման գուշակության չհավատալ...
 Եթե նույնիսկ չհավատամ՝ հարկ է գործել:
 Ամենայն ինչ այժմ համգում է մի բանի.
 Պատվերն սատծու, հորս մահվան կսկիծը մեծ,

300

Աղքատության՝ ինձ պատճառած տառապանքը,
 Նաև այն, որ ավերողները Իլիոնի՝
 Մեր քաղաքի բնակիչները մեծափառ,
 Ներկայումս ենթարկվում են երկու կնոջ.
 Այն այրն ունի կանացի սիրտ, կհամոզվեք դուք
 շատ շուտով:

305

ԿՈՍՄՈՍ

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Մեծ Մոյրանե՛ր, Զևսի կամքով

Գործը հասցրեք դուք վախճանին.

Ինքն՝ Արդարն է մեզ ուղեկից:

Թող չար լեզվին պատախաճեն

Զար լեզվով, զի Արդարության

Զորեղ ձայնն է դա պահանջում.

Արյունալի զարկի դեմ՝ զարկ արյունալի,

Զարագործներն իրենց պատիժը պիտ կրեն,

Այդպես է մեզ ուսուցանում առածը հին:

310

ՕՐԵՍՏԵՍ.— Օ՛, տարաբախտ դու իմ ծնող,
 Ես ի՞նչ խոսքով կամ ի՞նչ գործով
 Լույս առաքեմ քո հեռավոր
 Մահվան մահիճը ստորերկրյա,
 Քեզ պարուրող խավարի դեմ:
 Թող մեր ողբը եղերաձայն
 Մի ամոքիչ նվեր լինի
 Իմ մախնիներ Ատրիդների:

Ստրոփե 1 315

320

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Օ՛ զավակս, հանգուցյալի
 Հոգուն ունակ չէ սպանելու
 Հրի զորեղ երախն անգամ.
 Ի հայտ կգա քինոտ հոգու ոխը մի օր:
 Սգում են մահը սպանվածի,
 Եվ հայտնվում է սգի վրա վրիժառուն,
 Զի ծնող հոր մահվան ողբը,
 Արդարությանը հետամուտ,
 Վրեժի է կոչում անեղ:

Ստրոփե 2

325

330

ԷԼԵԿՏՐԱ.— Ականջ դիր, հայր, դու մահ իմ
 Արտասավալիր ողբ ու կոծին:
 Զույգ զավակների քո շիրմին
 Երգում են մի մահվան սգերգ:
 Թող դամբանդ նեցուկ լինի
 Տնանկներից աղերսարկու:
 Որտե՞ղ է մեր Բարին արդյոք,
 Մի՞թե չարիքն անխորտակ է:

Անտիստրոփե 1

335

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Եթե աստվածը ցանկանա,
 Դամբանական եղերերգի տեղ կհնչեն
 Զվարթաձայն մեղեդիներ,
 Եվ արքայի ապարանքում պեաններով
 Կընդունեն մոր ու սիրելի իշխողներին:

340

ՕՐԵՍՏԵՍ.— Օ՛, եթե դու Իլիոնի տակ
 Մի լիկիացու ձեռքով, հայր իմ,
 Ընկընեի՛ր տեգով խոցված,
 Տոմը լոկ փառք կժառանգեր,
 Զավակներիդ ամենուրեք ու հավիտյա՞մ
 Կնայելի՞ճ հիացմունքով:

Ստրոփե 8 345

350

Անդրծովյան երկրի մեջ
Կունենայիր դու մի վսեմ շիրմաբլուր,
Եվ մենք այս վիշտն առավել հեշտ կտանեինք:

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Ընկերների մեջ զինակից,

Անտիստրոփե 2

355

Որոնք որ մեծ փառքով ընկան,
Նա հիմա էլ երկրի տակ
Գերապատիվ ու փառահեղ մի արքա է,
Կոչնականն է նա ստորերկրյա
Արքայության հզորագույն իշխողների,
Զի արքա էր, մինչ ապրում էր,
Եվ, մինչև պահն օրհասական,
Զեռքին մական կար ենթարկող:

360

ԷԼԵԿՏՐԱ.— Ո՛չ, ես չեի ցանկա, հա՛յր իմ,

Անտիստրոփե 3

Որ Տրոյայի պարսպի տակ

365

Դու ընկնեիր ճիզակահար:

Եվ թաղվեիր Սկամանդրի մոտ:

Ավելի շոտ՝ քեզ սպանողներն արյունապարտ

Թող կործանվեն ձեռքով իրենց

Հարազատի, ինչպես որ դու:

Աստ և հեռու եզերքներում՝ մահապարզև

370

Նրանց բախտը կիմանան հույժ թեթև սրտով:

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Օ՛ր զավակս, դա ինձ համար ոսկուց անգամ

Թանկ կլինեիր, երանելի ամեն բախտից էլ ցանկալի:

Լավ խոսեցիր, և կիրանան խոսքերը քո:

Ծառաչում է արդեն երկնղի խարազանը,

375

Զորավիզ են ձեզ ուժերը անդրաշխարհի,

Մեր ոխերիմ իշխողների ձեռքերից դեռ

Մաքրագործված չէ աղտն արյան:

Հաղթանակը զավակներին է մնալու:

ՕՐԵՍՏԵՍ.— Այդ խոսքերդ նետերի պես

Ստրոփե 4 380

Խոցեցին իմ ակամջները:

Դիո՛ւ, Դիո՛ւ, ընդերքներից

Արհավիրք ես դու առաքում

Զարանենգ ու լպիրշ մարդկանց,

Պատուհասի՛ր այդկերպ նաև մորն ինձ ծնած:

385

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Կերգե՛մ ցնծուն, երբ որ զարկված՝

Ստրոփե 5

Ծչա այն այրը մահագույծ,
 Երբ դի դառնա կողակիցն իր:
 Ինչո՞ւ թաքցնել
 Այն, ինչ թռչում է ի սրտե,
 Իսկ մեր սրտի նալաքթին
 Հոգեկան ժանտ հողմն է բախվում,
 Բուռըն կիրքը ատելության:

390

ԷԼԵԿՏՐԱ.— Եթե երբևէ գորավոր,
 Զևար հուժկու իր բազուկով
 Կտրեր նրանց գլուխները,
 Կրկին հալատ կառաջանար...
 Արդարություն եմ ես ուզում,
 Լսեցե՛ք ինձ, Երկի՛ր, ուժե՛ր անդրաշխարհի:

Անտիստրոփե 4

395

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Կա հին օրենք. գետնին
 ընկած արյան ցայտքը
 Ուրիշ արյուն է պահանջում:

400

Կոչում է այն պատուհասող Էրինիսին,
 Որ, նախկինում սպանվածների մահվան համար,
 Այլոց է միշտ դեպի մահը առաջնորդում:
 ՕՐԵՍՏԵՍ.— Ավա՛ղ, ավա՛ղ, ընդերքների՝

տիրակալներ,
 Ակա՛նջ դրեք մեռյալների անասարսուռ
 անեծքներին,
 Օ՛, նայեցե՛ք դուք մեզ՝ վերջին Ատրիդներին.
 Անպաշտպան ենք, օթևանից անգամ գրկված,
 Օ՛ Զևս, դեպի ո՞ր կողմ գնանք:

Ստրոփե 6 405

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Նորից, ահա, սիրտս

ցնցվեց,
 Երբ լսեցի ես այդ ողբը,
 Թևաթափ եմ եղել դարձյալ,
 Քո խոսքերից
 Կարծես իմ լյարդը սևաջավ...

Անտիստրոփե 5 410

Բայց երբ հույսը հզորանա,
 Վերացնելով այս թախիծը,
 Պիտի շողա շքեղորեն:

415

ԷԼԵԿՏՐԱ.— Ո՞րը հիշել այն բովանդակ

Անտիստրոփե 6

լկանքներից,
Այն բոլորից, ինչ կրել ենք մենք մեզ ծնած մոր
սրտնառով.

Գգվանքն անգամ ոխը բնավ չի մեղմացնի,
Մորս հանդեպ անագորույն է իմ հոգին,
Իմ մեջ ասես գայլի սիրտ է...

420

ԵՐԳ.ՉԱԽՈՒՄԲ.— Արիական ողբ ձայնելով՝ ծեծում էի ես

կուրծքը իմ՝

Ստրոփե. 7

Կիսսիսի եղերամայր կանանց մման,
Եվ շարունակ իմ ձեռքերը տեղում էին
Անող զարկեր՝ վերից, վարից, այստեղ, այնտեղ.
Աղմկալիք, մեծահատաչ հեծեծանքով
Ծեծկում էի ես ինքս, ինձ, իմ գլուխը ապերջանիկ...

425

ԷԼԵԿՏՐԱ.— Ավա՛ղ, ավա՛ղ, իմ ղխերիմ,

Ստրոփե 8

Անսրտկա՛ն մայր, ինչպե՛ս, ինչպե՛ս, հանդգնեցիր
Առանց սգո՛ սուրբ ծեսերի,
Քաղաքակից ժողովրդի,
Անսրտասուր մեր տիրակալ ալրին թաղել:

430

ՕՐԵՍՏԵՍ.— Ավա՛ղ, հորս անփառ թաղումն ակնարկեցիր: Ստրոփե 9

Նրան աղկերպ անսրտովողներն կհատուցեն

435

Աստվածների անխախտ կամքով,

Այլև կամքով իմ բազուկի.

Նրանց. սպանած՝ չեմ երկնչի մահից անգամ:

ԵՐԳ.ՉԱԽՈՒՄԲ.— Այն էլ գիտցիր, որ մարմինը մաս-մաս

արին:

Անտիստրոփե 9

Անա՛րգ վախճան և նույնպիսի անարգ թաղում.

440

Ուզում էին տառապեցնել

Քեզ մորմոքով անտանելի:

Արդ, բեցիր ողջ անարգանքը դու քո հոր:

ԷԼԵԿՏՐԱ.— Այդպես մեռավ, մեր հայրն, իսկ ինձ

անսրտվությամբ և մարդու տեղ

Անտիստրոփե 7

Չդնելով՝ մեկուսացրել էին. նրանք:

445

Փակված էի ներսում, իբրև մոլեգին շուն,

Ժպիտի տեղ կականն էր ինձ բաժին ընկել,

Հորդ արցունքը խեղդում էր իմ հառաչները...

Լսո՞ւմ ես, հա՛յր, դու դրոշմի՛ր այս խոսքերը քո սրտի մեջ:
ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ (Օրեստեսիւն).— Նրա բառերն

ականջիցդ

Անտիստրոփե 8 450

Թող ներս սահեն մտքիդ հանդարտ

ընթացքի հետ:

Գիտես եղածն, իսկ ապագան

Թող որ ցատումը քեզ հռչի:

Վայելույ Հ. քեզ վճռական հոգով գործել:

ՕՐԵՍՏԵՍ.— Քեզ եմ կոչում, հա՛յր, սատարի՛ր

զավակներին քո սիրելի:

Ստրոփե 10 455

ԷԼԵԿՏՐԱ.— Ես նույնպես, հա՛յր, քեզ եմ

ծայնում արտասվագին:

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Մենք էլ, նրանց հետ միաբան,

կոչ ենք անում.

Ակա՛նջ դիր մեզ, ելի՛ր ի լույս,

Մեզ հե՛տ, եղի՛ր ընդդեմ քո մենզ ոսխների:

ՕՐԵՍՏԵՍ.— Ուժը ուժի, և արդարը արդարի հետ

պիտի բախվեն:

Անտիստրոփե 10 460

ԷԼԵԿՏՐԱ.— Օ՛ր աստվածներ, Արդարը թող

հաղթանակի:

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Դողում եմ ես՝ այդ աղոթքները

լսելով.

Յրհաւը շատ է հապաղել,

Արդ, ժամն է մեր աղերսների իրագործման:

Օ՛ր տառապյալ, հեզ գերդաստան,

Ստրոփե 11 465

Օ՛ր դառնաղետ Արհավիրքի

Արյունահեղ սատուհասներ,

Անտանելի, ահավո՛ր վիշտ,

Օ՛ր տառապանք անմխիթար.

Թող այս օջախն ապաքինիչ

Անտիստրոփե 11 470

Դարման դրսից չակնկալի,

Ջի ի՛ր զարմը պիտի լուծի

Արյունալի վեճերը հին.

- Դա եմ երգում ընդերքի դիք:
ԵՐԳՉԱԽԵՄԲԻ ԳԼՅԱՎՈՐ.— Արդ, ստորերկրյա երանելի,
մեծ աստվածներ,
475
Ակա՛նջ դրեք մեր աղերսին, բարյացակամ՝
Նեցուկ եղեք մանուկներից,
Հաղթանակը նրա՛նց տվեք:
ՕՐԵՍՏԵՍ.— Հա՛յր, արքային վայել մահով չզոհվեցիր.
Գեթ շնորհի՛ր աղերսողիս գահը քո տան:
480
ԷԼԵԿՏՐԱ.— Ես նույնպես, հա՛յր, աղերսանքով
դիմում եմ քեզ.
Թող կործանվի՛ Էգիսթոսը ժանտ օրհասով:
ՕՐԵՍՏԵՍ.— Այնժամ մարդիկ հոգեհաշեր քեզ կընծայեն:
Իսկ եթե ոչ՝ հողաթմբում չես մեծարվի,
Բագիններից ծխացող ճոխ զոհերից դու զուրկ կմնաս:
485
ԷԼԵԿՏՐԱ.— Ես նույնպես իմ ամուսնական ողջ օժիտից
Գերեզմանիդ կնվիրեմ շատ ընծաներ,
Առաջինը քո՛ դամբանը կմեծարեմ:
ՕՐԵՍՏԵՍ.— Օ՛ հող, ճեղքվի՛ր, որ նա տեսնի պալքարը մեր:
ԷԼԵԿՏՐԱ.— Պերսեփո՛նե, օժտի՛ր նրան մեծ զորությամբ:
490
ՕՐԵՍՏԵՍ.— Հա՛յր իմ, հիշի՛ր լոգարանը ,ուր սպանվեցիր...
ԷԼԵԿՏՐԱ.— Հիշի՛ր սքողի նեղ գորգայթը չլսված...
ՕՐԵՍՏԵՍ.— Օ՛, երկաթե կապանքներո՛վ քեզ չորսացին:
ԷԼԵԿՏՐԱ.— Այլ նեղահիշուս, ամոթալի մի ծածկոցով:
ՕՐԵՍՏԵՍ.— Թող քեզ, ո՛վ հայր, յայդ անարգանքը արթնացնի:
495
ԷԼԵԿՏՐԱ.— Օ՛, բարձրացրո՛ւ դու քո գլուխը հարազատ:
ՕՐԵՍՏԵՍ.— Արդարություն՝ հղիք իբրև մեզ դաշնակից,
Խարդախություն՝ ի պատասխան խարդախության,
Եթե, պարտված, դու ուզում ես հաղթանակել:
ԷԼԵԿՏՐԱ.— Լսի՛ր նաև մի այլ աղերս, վերջի՛նը, հա՛յր:
500
Նայի՛ր շիրմիդ հեծեծանքով ծնկի եկած
Քույր ու եղբայր քո ձագերին, խղճա՛ նրանց:
Վերացումից փրկի՛ր սերունդը Պելոպսի,
Եվ այնժամ դու, թեպետ մեռած, հավերժ կապրես,
Զի մեռյալի հուշն ապրում է սերնդի հետ.
505
Միշտ խցանե լողանները թույլ չեն տալիս,
Որ քաթանե ցանցն ընկղմվի ծովանդունդը:
Ակա՛նջ դիր, հա՛յր, քեզ համար եմք այժմ սգում,
Քե՛զ կփրկես, եթե հարգես դու ողբը մեր:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Զեր ձիգ աղոթքն արժանի չէ
կշտամբանքի.

510

Դուք պատվեցիք ձեր հոր անսուգ գերեզմանը:

Բայց, Օրեստես, եթե վճռել ես դու գործել,

Հարկավոր է, որ քո՝բախտը արդեն փորձես:

ՕՐԵՍՏԵՍ.— Այո՛, ճիշտ է, բայց անհրաժեշտ մեկ հարց ունեմ.

Ինչո՞ւ հղեց մայրս ընծան այս՛ուշացած,

515

Մի՞թե ոճիոն այդպես նա հույս ունի քալել:

Զեմ հասկանում, չէ՞ որ երկշոտ այդ՝պարզևը

Մեռյալ հորս անկարեկից պիտի թողներ:

Խիստ չնչին է նվերը ժանտ մեղքի հանդեսյ.

Եթե նույնիսկ մեկն իր ամբողջ ինչքը զոհի,

520

Զուր կփորձի թափված արյունը նա սրբել...

Ես վերջացրի, եթե գիտես՝ պատասխանի՛ր:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Գիտեմ, զավակս, չէ՞ որ ես

այնտեղ էի:

Հարկադրեցին այդ բիրտ կնոջն՝ ընծա հղել

Երազներն ու սարսափները գիշերային:

525

ՕՐԵՍՏԵՍ.— Իսկ արդյոք ի՞նչ՝երազ տեսավ,

կասե՛ս ինձ ստույգ:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Պատմեց՝ իբր երազի մեջ

օձ էր ծնել:

ՕՐԵՍՏԵՍ.— Իսկ երազի վերջը արդյոք ինչպիսի՞ն էր:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Բարուրել էր նա այդ օձին,

իմչպես մանկան:

ՕՐԵՍՏԵՍ.— Ի՞նչ սնունդ էր ուզել զեռունը նորածին:

530

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Երազի մեջ մայրը նրան

կուրծք էր տվել:

ՕՐԵՍՏԵՍ.— Իսկ՝հրեշը չէ՞ր վնասել ստինքը նրա:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Նա կաթի հետ արյան

թանձրուկ էր դուրս քաշել:

ՕՐԵՍՏԵՍ.— Զուր չէ նրան այդ հղել այդ տեսիլքը:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Նա վեր:թռավ՝ սարսափի՛ ճիչ

արձակելով,

535

Տիրուհու այդ ճիչի վրա բռնկվեցին

Ցայգի մթնով շրջապատված ջահերը:տան:

Ծեգին՝ հղեց նա այս նվերը՝ հուսալով

Այդ դարմանով արհալիրքի առաջն առնել:

ՕՐԵՍՏԵՍ.— Աղերսում եմ ես այս հողին,

հորս շիրմին,

540

Որ իմ ձեռքով այդ երազը իրագործվի:

Մեկնեցի՝ այն, համընկնում է ամենայն ինչ.

Օձը ծնվեց ինձ կյանք տված մոր արգանդից,

Մայրս նրան փաթաթեց իմ խանձարուրտում,

Երախի մեջ առավ ստինքը ինձ սնուցած՝

545

Եվ կնթի հետ նա հարազատ արյուն ծծեց:

Ջուր չէ մայրս սարսափահար՝ ճիշտ արձակել,

Ջի նա կուրծք է տվել զազիր մի հրեշի,

Որը նրան անգթորեն սպանելու է: Ես այդ օձն եմ,

Նա իմ ձեռքով պիտի ընկնի. երազն այդ է նշանակում:

550

ԵՐԳՉԱՆՄԱԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Պատրաստ եմ քեզ երազադյութ

ճանաչել, թող

Այդպես լինի: Այժմ դու մեզ հրամայիր.

Ի՞նչ անենք մենք, կամ ինչի՞ց է պետք խուսափել:

ՕՐԵՍՏԵՍ.— Պարզ՝ պատվեր է. Էլեկտրան թող պալատ գնա,

Իսկ ձեզ հարկ է գաղտնի պահել իմ միտումը:

555

Այնժամ նրանք, որ նեղգությամբ արգո այրին

Սպանեցին, իրենք մույնպես, նեղգության ցանցն ընկնելով,

Կկործանվեն: Լոքսիսուն այդպես ինձ խոստացավ.

Ապուլոնը դեռ չի խաբել ոչ մի մարդու:

Որպես օտար, այլերկրացու հագուստներով,

560

Կմոտենանք Պիլադեսի հետ դռներից.

Նա զինակից եղբայրն է իմ, ընկերն այս տան:

Պառնասոսի՝ տակ ապրողի պես կխոսենք՝

Պատճենելով խոսելաձևը Փոկիսի:

Պահակները դժկամությամբ մեզ կընդունեն,

565

Ջի ի վերուստ այս օջախը պատծված է:

Մենք՝ կսպասենք, մինչ՝ պալատի մոտով անցնող

Որևէ մարդ մեզ նկատի ու բարբառի.

«Ինչո՞ւ է զոց պահում Էգիսթը ծածկ խնդրող

Մարդկանց առաջ դռները՝ իր, եթե տանն է»:

570

Այն ժամանակ դուռն շեմքից ներս մտնելով՝

Ես կտեսնեմ նրան նստած հորս գահին,

Եվ կամ՝ երես առ՝ երես մենք կհանդիպենք:

Նա անսպասման ոտքից գլուխ ինձ կզննի,

Սակայն նախքան հասցնի հարցնել. «Որտեղի՞ց ես,

Դի կդառնա՝ արագաշարժ սրով խոցված:
 Այնուհետև դեռ անհագորդ էրիմիսը
 Կկլանի արշունով լի երրորդ թասը:
 Արդ, էլեկտրա, դու! հետևիր, որ տան ներսում
 Ամենայն ինչ ընթանա ըստ մեր ծրագրի:
 Իսկ դուք, կանա՛յք, զսպեցեք ձեր լեզուները:
 Լուռ մնացեք՝ որտեղ հարկն է, ու խոսեցեք միայն տեղին:
 Մնացյալը կհոգա մա, ում դրդումով
 Ես մահաոխոս արամարտի եկա այստեղ:
 (Օրեստեսն ու Պիլադեսը մի կողմ են գնում:
 Էլեկտրան մտնում է ապարանք):

580

ՍՏԱՍԽՄՈՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԵՐԳՉԱՆՈՒՄԲ.— Սնում է հողն անհաշվելի

Ստորին 1

585

Ահագնատես հրեշների,
 Խոր ծովերի ընդերքներում
 Ծիվաղներ են վխտում զազիր:
 Երկընթի և երկրի միջև
 Բազում աստղեր կան բարձրադետ.
 Սակայն թռչող ու սողացող
 Արարածները բովանդակ
 Երեքում են մորիկների բարկությունից:

590

Ո՛վ կարող է նկարագրել
 Ժպիտի հոգին տղամարդկանց,
 Կամ կանացի լսիրշ սրտից
 Բխող կրթերն ամենունակ,
 Որ նզովք են մարդկանց գլխին:
 Զի համատեղ կյանքում իրոք
 Կանանց փշտող աններ կիրթը
 Կործանարար պատուհաս է
 Եվ զազրելի հրեշներից էլ ահավոր:

Անտիստորին 1

595

Թող գիտենա ամեն մեկը, ով լրջախոհ
 Ու խրատի արժանի է,
 Որդու մահվան պատճառ դարձած

Ստորին 2

605

Թխտիադի մասին թշվառ,
Նա համդգնեց վառելի հուրը
Ու մոխրացնել բոսոր բոցով
Ծղանը, որ հասակակից էր իր որդուն:

Մինչև այդ օրն օրհասական

610

Ապրում էր այն՝ սկսած պահից,

Երբ առաջին ճիշը լսվեց արգանդից նոր ելած մանկան:

Պարտ է նաև մեզ նգովել մեկ այլ կնոջ,

Անտիստրոփե 2

Պիղծ դասերը եղեռնագործ,

Որը, դրդված իր թշնամուց,

615

Կործանեց հորը հարազատ:

Նրան Մինոսը գայթակղեց

Մի մանյակով ոսկեդրվագ:

Երբ Նիսոսը քնի մեջ էր խորասուզվել,

Ծնահոգի դուստրը կտրեց

620

Մազը նրա անմահության,

Եվ Հերմեսը առաջնորդեց նրան աշխարհը ստորերկրյա:

Արդ, երբ դաժան ապանություններ մենք հիշեցինք,

Ստրոփե 3

Ինչպե՞ս կարող ենք մոռանալ այս տան համար

Կործանարար

Ամուսնությունը ատելի,

625

Կնոջ սրտի նյութած դավը

Իր քաջագեն ամուսնու դեմ,

Ամուսնու դեմ, որ սարսափն էր ոսոխների...

Ավա՛ղ, հանգած այս օջախում ծառայում ենք

Մենք կանացի իշխանությանը՝ վեհերոտ:

630

Լեմնու կղզում գործվեց ոճիրը մեծագույն:

Անտիստրոփե 3

Այդ պիղծ հանցանքը նգովքով, ողբով են միշտ

մարդիկ հիշում,

Ջուգադրում մեծ չարիքները

Լեմնույան այդ նախճիրի հետ...

635

Աստվածներին միշտ խորշելի

Մեղքով պղծված տոհմը կորչում է անպատիվ:

Չեն մեծարում մարդիկ նրան, ով գարշ է դից.

Իմ ասածներն արդար էին ու ճշմարիտ:

Արդարության

Ստրոփե 4

97

Սուրսայր սուրը

640

Մխրճվում է կուրծքն ամբարիշտ

Մարդկանց, ուլքեր տրորել են

Իր օրենքը

Եվ քամահրել անարգաբար

Ջուս աստղծու իշխանությունը սրբազան:

645

Անխախտ է հիմքն

Անտիսարոսի 4

Արդարության.

Օրհնալ սուր է կռանում,

Ու գաղտնամիտ էրիմիսը

Մի օր տան մեջ

650

Դարձյալ արշուն պիտի հեղի:

Հին արյան զարմ հատուցումը դա կլիմի:

ԷՊԻՍՈԴԻՈՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

(Օտարականի հագուստներ հագած Օրեստեսն ու Պիլադեսը
բախում են ապարանքի՝ դուռը):

ՕՐԵՍՏԵՍ.— Հե՛յ, դոճապա՛ն, չե՛ս լսում, որ դուռն են բախում:

Ո՞վ կա տանը, հե՛յ, դոճապա՛ն, հե՛յ, դոճապա՛ն.

Երբորդ անգամ են ես լծայնում, բացե՛ք դուռը,

655

Թե՛ չեն սիրում Էգիսթոսի տանը հյուրի:

(Ելնում է ծառան):

ԾԱՌԱ.— Լա՛վ, լսեցի, որտեղի՞ց ես և ո՞վ ես, հյո՛ւր:

ՕՐԵՍՏԵՍ.— Գնա՛, հայտնի՛ր դու տերերին ապարանքի,

Որ իրենց մոտ մի նորույթով են ես եկել:

Ծտապի՛ր, գիշերն արդեն սուրում է սև կտրքով.

660

Փամանակն է, որ հոգնաբեկ ճամփորդները

Խարիսխ գցեն հյուրամեծար մի հարկի տակ:

Թող այս տանը իշխողներից մեկը ելնի.

Տանտիրուհին կամ ավելի լավ է՝ այրը,

Որ ամոթը չմթնեցնի խոսքերը մեր:

665

Համարձակ է խոսում այրը լոկ այրի՝ հետ,

Ու ստավել հեշտ են իրար միշտ հասկանում:

(Ապարանքից դուրս է գալիս Կլիտեմնեստրան):

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Հյուրե՛ր, ի՞նչ է ձեզ հարկավոր,
աստ կգտնեք

- Մեր պալատին վայել ամեն հարմարություն.
Տաք լոգարան, հոգնությունը ցրող մահին,
Ձեզ կընդունեն այստեղ շիտակ հայացքներով:
Իսկ եթե դուք ունեք ինչ-որ կարևոր գործ,
Տղամարդկանց հոգսն է դա լոկ, կանչեմ նրանց:
ՕՐԵՍԵՍ.— Դավիթից եմ, Փոկիսից եմ այստեղ եկել:
Գործով, ուսիս ուսապարկն իմ, գալիս էի
Դեպի Արգոս, ուր ոտքերս հանգիստ պիտի վայելեին:
Ճանապարհին մի անծանոթ այր հանդիպեց,
Ասաց անունն իր՝ Ստրուփիոս Փոկիսացի,
Եվ, հարցնելով, թե դեպ ուր եմ ճանապարհվել,
Այսպես խոսեց. «Եթե Արգոս ես դու գնում,
Հայտնի՛ր խնդրեմ ծնողներին՝ Օրեստեսի,
Որ մեռել է զավակն իրենց, չմոռանա՛ս:
Կուգե՛ն արդյոք տեղափոխել նրա անշունչ հայրենիք,
Թե՛, հավիտյան աստանդական, մա՛պիտ թաղվի
Թաք հողում.
Հարցրո՛ւ նրանց և ինձ ասա՛, երբ ետ դառնաս:
Մենք ողբացինք հանգուցյալին ու պահում ենք
Նրա մոխիրը պղնձե սափորի մեջ»:
Սրանք էին նրա խոսքերն, իսկ թե արդյո՞ք
Հաղորդեցի դրանք նրան, ում որ հարկն էր,
Ես չգիտեմ. դու ինձնից խոսույ՛գ այդ կիմանաս:
ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՐԱ.— Ավա՛ղ, ավա՛ղ, ամենայն ինչ
խորտակված է հիմնահատակ:
Նգո՛վք այս տան. անկարող ենք քեզ դիմադրել:
Դու հսկեցիր: անգամ նրան, ով հեռվում լավ
թաքնված էր,
Եվ, խոցելով նրան դիպուկ քո սլաքով,
Հար գրկեցիր ինձ հարազատ իմ մարդկանցից:
Այդ՝ Օրեստը... Կարծում էի, թե փրկված է,
Թե հեռու են: Նրա ոտքերն անեղ տիղմից:
Բայց վերացա՛վ ափովիչ հույսը՝ թե վերջապես
Տունն ազատվեց չարյաց մոլի իրախճանքից:
ՕՐԵՍԵՍ.— Կցանկայի այսպիսի տանը անլիանի
Սերկալանալ ուրախատի՞թ պատահմունքով
Եվ լինել ձեզ հաճոյական մի այցելու.
Հյուրն ամենից շատ հյուրընկալ տունն է միրում:

- Սակայն գտա, որ կլիներ խիստ անազնիվ՝
Հանգուցյալի մերձավորաց տանը մնալ 705
Եվ, դրժելով խոստումս, լուրը չհայտնել:
- ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Այդուհանդերձ՝ քեզ անվայել չեն ընդունի,
Ու չես լինի մվազ հաճո հյուր այս տան մեջ:
Եթե ոչ դու՝ ուրիշը լուրը կհասցնեն:
- Սակայն բալ է, ժամն է արդեն, որ ողջ օրը 710
Երկար ուղի կտրած: հյուրերն հանգիստ առնեն:
- (Ծառաներին)
- Տղամարդկանց հարկաբաժի՛ն տարեք սրան
Եվ ուղեկից ընկերոջն իր: Հոգ կտանեք,
Որ գտնվի տանն անհրաժեշտ ամենայն ինչ:
Կատարեցե՛ք, պատվերս, ձեզ վստահում եմ: 715
Իսկ ես հայտնեմ լուրը այս տան տիրակալին.
Ինձ հարազատ մարդկանցից դեռ ես չեմ զրկվել,
Գիտեմ՝ ում հետ այդ, նորույթի վրա խորհել:
- (Կլիտեմնեստրան, Օրեստեսը և Պիլադեսը մտնում են ապարանք):
- ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Օ՛ սիրելի առքյուհիներ,
Ժամանակն է, 720
Որ Օրեստի: համար խնդրենք մենք հաղթանակ:
- ԵՐԳՉԱՆՈՒՄԲ.— Օ՛ զորեղ երկիր, օ՛ շիրմաբլուր,
Որ ամփոփում ես նավատորմիդի
Մեծ առաջնորդի մարմինը քո մեջ.
Ակա՛նջ դրեք մեզ, զորավի՛գ եղեք: 725
Արդ ժամանակն է, ու Համոգունը
Աջակիցն է մեր: Հերմեսն ընդերկրյա,
Այս դաժան կռվում, ուղղություն պիտ տա
Օրեստի սրին:
- (Ապարանքից դուրս է գալիս Օրեստեսի դայակը):
- ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Երևում է՝ հյուրը վշտով
տունը լցրեց. 730
Ահա՛ դայակն Օրեստեսի, լալիս է նա:
Հե՛յ, Կիլի՛սսա, ինչո՞ւ ելար դարպասներից,
Եվ ինչո՞ւ է վիշտը անկոչ ուղեկիցդ:
- ԴԱՅԱԿ.— Հրամայեց ինձ տիրուհի՛ն՝ հյուրերի մոտ՝
Կանչել իսկույն Էգիսթոսին, որ խոսակցի 735
Այրն այրի հետ և նրանից շուտ իմանա
Տեղեկությունը նորալուր: Ճգնում է նա

- Ծառաներին մոայլ թվալ, բայց աչքերում
Գաղտ․ հրճվանք կա․ հաճելի էր լուրը նրան։ 740
Լոկ մե՛զ, օտար հյուրերն իրենց տեղեկությամբ,
Անտանելի մի տրտմություն պատճառեցին։
Իսկ ինչպիսի՞ բերկրանք կապրի այն մյուսը՝
Իմանալով այդ նորույթը։ Վա՛յ դժբախտիս․
Երկար կյանքիս ընթացքում ինձ վիճակվել է 745
Ասորևսի տանն անտանելի շատ վիշտ կրել։
Մեկ անգամ չէ, որ տառապել է սիրտը իմ,
Սակայն այսչափ ես երբևէ չեմ արտասել։
Տոկում էի, դիմանում ողջ մորմոքներին,
Բայց սիրելի Օրեստեսը, ցավն իմ հոգու...
Նրան մորից ստանալով՝ ես սնուցել եմ, 750
Գիշերները, երբ լալիս էր, չէի քնում․
Օ՛, զուր կորան տառապանքները իմ բոլոր։
Հարկ է սնել մանկանն ինչպես գազանիկի,
Քանզի չէ՞ որ նա բարքով դեռ խելահաս չէ։
Զի հայտնի քեզ խանձարորի նորածինը 755
Ո՛չ ծարավը, ո՛չ քաղցը, ո՛չ ուրիշ պետքեր․
Մանկան փորիկը ինքն է իր տերը միակ։
Ստիպված ես դու գուշակ լինել, սխալվեցիր՝
Պիտի դարձյալ նրա բարությունը լվանաւ։
Սնուցիչ ու լվացարար էի այնժամ, 760
Կրկընակի ծառայություն մատուցելով՝
Խնամարկում էի նրան, որ ժառանգը դառնա իր հոր...
Եվ արդ նրա մահն եմ հայտնում տարաբախտիս,
Պիտի, գնամ ու այս տունը պղծող այրին
Ուրախացնեմ իր փափագած այդ նորույթով։ 765
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Իսկ տիրուհին ինչպե՞ս նրան
պատվիրեց գալ։
ԴԱՅԱԿ.— Ի՞նչը ինչպես, չհասկացա, հարցդ մեկնի՛ր։
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Արդյոք մե՞նա՛կ, թե՞ թիկնապահ
ռազմիկներով։
ԴԱՅԱԿ.— Պատվիրեց գալ նիզակակիր շքախմբով։
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Դա մի՛ հայտնիր, թե՛ ստում ես
տիրոջը քո․ 770
Թող նա անհոգ՝ մե՞նակ գա լուրն իմանալու։
Գնա՛ իսկույն և քո սիրտը ուրախ պահիր։

Լրատարը խոսքով կարող է համոզել:

ԴԱՅԱԿ.— Գուցե քե՛զ էլ բոթը հրճվանք է պատճառել:
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ջուսն ունակ է աղետն անգամ

հրճվանք դարձնել:

775

ԴԱՅԱԿ.— Ինչպե՛ս, չէ՞ որ տան հույսն՝ Օրեստը էլ չկա...

ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Օ՛րոչ, անձիրք գուշակն այդպես

կգուշակեր:

ԴԱՅԱԿ.— Ինչ ասացի՞ր, արդյո՞ք ուրիշ լուր չես լսել:

ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Փութա՛, կանչի՛ր և կատարի՛ր

հրամանը,

Իսկ մնացյալն աստվածները սիտի հոգան:

780

ԴԱՅԱԿ.— Լավ, գնում եմ, ենթարկվում եմ քո խոսքերին.

Դից օգնությամբ՝ թող լավագո՛ւյնն իրագործվի:

(Գնում է):

ՍՏԱՍԽՄՈՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ԵՐԳՉԱՆՈՒՄԲ.— Արդ, ակա՛նջ դիր աղերսողիս,

Ստրուփե . 1

Օլիմպոսյան դից ծնող Ջուս,

Տո՛ւր հաստատուն երջանկություն

785

Նրանց, ովքեր արդարության են ծարավի.

Օ՛ր Ջուս, լսի՛ր աղոթքը մեր,

Զի այս խոսքերն Արդարությունն է քեզ ձայնում:

Տան մեջ գտնվող եկվորի՛ն, Ջու՛ս,

Թշնամյաց դեմ հաղթանա՛կ տուր.

790

Եթե նրան փառավորես դու հաղթությամբ,

Հոժարաբար քեզ կրկնակի

Եվ եռակի կհատուցի ընծաներով:

Մեր սիրելի այրի որդին

Անտիստրուփե 1

Զարյաց լուծն է այժմ հագել՝

795

Իբրև անփորձ, փոքր ձիուկ.

Զսփավորի՛ր վազքը նրա, թող փրկարար

Ռիթմը նրա շարժմանն իշխի՛,

Երբ սրարշավ նա կկտրի այս՝ վազքուղին:

Տան մեջ գտնվող եկվորի՛ն, Ջու՛ս,

Թշնամյաց դեմ հաղթանա՛կ տուր.

Եթե նրան փառավորես դու հաղթությամբ,
Հոծարաբար քեզ կրկնակի
Եվ եռակի կհատուցի ընծաներով:

Դո՛ւք, աստվածներ այս օջախի, Սարուփե 2 800
Որ պալատի հարստությունն եք պահպանում,
Լսեցե՛ք մեզ բարյացակամ:
Թող հնօրյա արյունն այժմ
Արդարության թարմ արյունով մաքրագործվի,
Ու այս տանը թող ծեր ոճիրն էլ չծնի նոր զավակներ: 805

Օ՛ հոյակապ քարանձավի մեծ բնակիչ,
Թող այս տունը
Հառնի ցնծուն մի՛ հալացքով
Եվ խավարի մթին քողի ետևից թող
Զվարթատես, ջինջ աչքերով 810
Տեսնի սլայծառ լույս փրկության:

Եվ դո՛ւ եղիր մեզ աջակից, Անտիստրոփե 2
Ո՛ւ Մեայի հնարամիտ զավակ, հղի՛ր
Մի համընթաց քամի գործին:
Մութ խոսքով եմ ես քեզ դիմում, 815
Զի գիշերը պատված է՝ դեմքդ՝ մշուշով,
Ու տվեցյան լույսի ներքո նույնպես դու պարզ չես երևում:
Օ՛ հոյակապ քարանձավի մեծ բնակիչ,
Թող այս տունը
Հառնի ցնծուն մի հալացքով
Եվ խավարի մթին քողի ետևից թող
Զվարթատես, ջինջ աչքերով
Տեսնի սլայծառ լույս փրկության:

Այնժամ այս տան ազատության Ստրոփե 3
Դրվատական երգը կերգեն
Կանաչք ձայնով բարեհաջուն: 820
Ու երբ լո՛ւ կիթառների
Երաժշտությունը ողբալի,
Մենք կձայնենք. «Բարեբախտ է քաղաքը մեր,
Մեզ ասպագան միայն շահույթ է բերելու.
Մեր փրելի մարդիկ հեռու են չարիքից»: 825

Ուրեմն՝ դու խիզա՛խ եղիր, երբ կհասնի
 ժամը գործի,
 Երբ քո մայրը գոչի՝ Որդի՛ս,
 Պատասխանիր նրան՝ Հա՛յր իմ,
 Եվ անպարսավ քո հանցանքը իրագործի՛ր:

Թող Պերսեսի արի ոգին Անտիստրուփե 3 830
 Քո սրտի մեջ ներթափանցի,
 Ու դու ցասմամբ անագորույն
 Քո հարազատ մարդկանց համար,
 Որ ննջում են երկրի տակ
 Կամ ապրում այս հողի վրա, բարի՛ք գործիր: 835
 Թող արյունոտ գործը արվի պալատի մեջ,
 Ոճրագործները չարաչար մահով ընկնեն:
 Ուրեմն՝ դու խիզա՛խ եղիր, երբ կհասնի ժամը գործի,
 Երբ քո մայրը գոչի՝ Որդի՛ս,
 Պատասխանի՛ր նրան՝ Հա՛յր իմ,
 Եվ անպարսավ քո հանցանքը՝ իրագործի՛ր:

ԷՊԻՍՈԴԻՈՆ ԵՐՐՈՐԴ

(Փալիս և Էգիպթոսը):

ԷԳԻՍԹՈՍ.— Փալիս եմ՝ ո՛չ անհրավեր, կանչել են ինձ:

Իմացա, որ աստ եկել են ինչ-որ հյուրեր
 Ու լուր բերել՝ բնավին ո՛չ ուրախալի: 840

Վախճանվել է մեր Օրեստեսն, ու այս տունը,
 Որ անցյալի վերքերից դեռ տառապում է,
 Պիտի կրի սարսափելի մի նոր մորմոք:
 Բայց արդյո՞ք այդ հավաստի է, ինչպե՛ս պարզել.
 Գուցե դատարկ բարբաջ է դա երկշոտ կանանց, 845
 Որը օդում պիտի թռչի և գուր կորչի:

Կարո՞ղ ես դու ինձ համոզիչ մի խոսք ասել:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Լսել եմ ես, սակայն լավ է՝
 դու ներս գնաս

Ու իմանաս հենց հյուրերից. միջնորդի խոսքն
 անարժեք է,

Երբ կարող ես ինքդ հարցնել բանքերներից: 850

ԷԳԻՍԹՈՍ.— Գնամ, ուզում եմ իմանալ ես նրանցից՝

Արդյո՞ք մահը տեսել եմ հեճց իրեճց աչքով,
Թե՞ մութ, անատույզ համբավների եմ հալխատում.
Ինձ չեն խաբի, իմ միտքը խիստ սրատես է:

(Գնում է):

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Զե՛ւ, օ՛ Զևս, ինչպե՛ս այժմ
քեզ դիմեմ,

855

Որտեղի՞ց սկսեմ աղերսանքը իմ,

Որ խոսքս ուժով

Հալխասար լինի զգացմունքներիս:

Պիտի աղարտվեմ այժմ արյունով

Սուրսայր սրերի շեղբերն մահաբեր:

860

Կա՛մ իր արմատով պիտի կործանվի

Ագամեմնոնի սերունդը թշվառ,

Կա՛մ ազատության կրակն ու լույսը

Պիտի բռնկվեն, և որդին դառնա

Տերն այս քաղաքի ու իր հայրական մեծ հարստության:

865

Դից առաքյալը՝ Օրեստը, մեճակ

Հիմա երկուսի դեմ է կռվելու,

Թող հաղթությունը նրա՛նը լինի:

ԷԳԻՍԹՈՍԻ ԶԱՅՆԸ (ապարանքից).— Եղո՛ւկ, եղո՛ւկ, ահա՛
վերջն իմ:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Օ՛հ, լսեցե՛ք.

870

Ի՞նչ ճիշ էր դա, ի՞նչ կատարվեց պալատի մեջ:

Եկեք մի կողմ մեճք հեռանանք, որ մասնակից

Չհամարվենք արյունալի սպանությանը:

Իրագործվեց, դա պայքարի վերջաբանն էր:

(Ապարանքից դուրս է վազում ծառան և բախում կանանց
հարկաբաժնի դռները):

ԾԱՌԱ.— Եղո՛ւկ, եղո՛ւկ, զարկը գետնեց տիրոջը իմ,

875

Եղո՛ւկ, բառն այս երրորդ անգամ եմ ես գոռում:

Չկա այլևս Էգիսթոսն. իսկույն բացե՛ք

Դուռը կանանց հարկաբաժնի, սողնակները դուք հանեցե՛ք,

Թող օգնության գա ամեն ոք, ով ուժ ունի:

Սակայն ուշ է, ինչպե՛ս կօգնես հանգուցյալին...

880

Ավա՛ղ, ավա՛ղ,

Խուլերի եմ կանչում իզուր, քնածների

Հետ եմ խոսում: Ո՛ր է արդյոք Կլիտեմնեստրան.

- Վախենում եմ, որ նույն կոճղին մասն արա
Գլուխն արդար զարկը պիտի աչսօր կտրի:
(Ապարանքից դուրս է գալիս Կլիտեմնեստրան):
ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ի՞նչ պատահեց, ինչո՞ւ ես տանն
աղմուկ գցել: 885
- ԾԱՌԱ.— Սրածում եմ մեռյալները ապրողներին:
ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Օ՛ր, հասկացա՛ իմաստը քո հանելուկի.
Ով նենգել էր, ի՛նքն էլ դարձավ նենգության զոհ:
Տվե՛ք արագ ինձ տապարը օրհասաբեր,
Դեռ կտեսնենք՝ ես կպարտվե՛մ, թե՞ կհաղթեմ. 890
Ահա թե ո՛ր չարիքները մեզ բերեցին:
(Կենտրոնական դռներից դուրս են գալիս Օրեստեսն ու Պիլադեսը):
ՕՐԵՍՏԵՍ.— Քեզ եմ փնտրում, այն մյուսը՝ ստացավ լրիվ:
ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ավա՛ղ, ընկա՛ր դու, սիրելի իմ Հգիպոս:
ՕՐԵՍՏԵՍ.— Սիրում ես դու նրան, փո՛ւյթ չէ, նույն շիրմի մեջ
Դուք կպառկեք. մեռած՝ էլ չես դավաճանի: 895
ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Կա՛ց, զավա՛կս, խնայի՛ր այս կուրծքը
քո մոր.
Զե՛ որ առաջ միրհում էիր նրա վրա,
Կերակրում էր այն քեզ կաթով ակտրժահամ:
ՕՐԵՍՏԵՍ.— Օ՛ր Պիլադես, ինչպե՞ս վարվել. ահավո՛ր է
մորն սպանելը:
ՊԻԼԱԴԵՍ.— Իսկ Լոքսիասի գուշակությունը մոռացա՛ր. 900
Դու երդվեցիր նրան երդմամբ անխախտելի:
Թշնամացիր բոլորի՛ հետ, բայց ոչ աստծու:
ՕՐԵՍՏԵՍ.— Դու հաղթեցիր, խոհեմ է քո խորհուրդն իրոք:
(Կլիտեմնեստրային)
Հետևիր ինձ. կամենում եմ ես քեզ սպանել նրա կողքին,
Քանզի նրան մախրճտրեցիր դու իմ հորից: 905
Ննջիր նրա հետ հավիտյան, զի այդ այրին
Սիրում էիր, իսկ ամուսնուդ՝ խիստ խորշում:
ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Սնել եմ քեզ, քեզ հետ ուզում եմ ծերանալ:
ՕՐԵՍՏԵՍ.— Հորս սպանած՝ ինձ հետ ապրե՛լ ես ցանկանում:
ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Օ՛ր զավակս, դրա դրդիչն ինքը՝ Բախտն էր: 910
ՕՐԵՍՏԵՍ.— Դե ի՞նչ, Բախտը քո օրհասն է մասն նշույթի:
ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Զե՛ս վախենում, որդիս մորդ նգովքներից:
ՕՐԵՍՏԵՍ.— Մայրս է ինձ դժբախտության մեջ նետողը:
ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Զավակս, քեզ բարեկամի տուն հղեցի:

- ՕՐԵՍՏԵՍ.— Ծագմամբ ազատ՝ անպատվությամբ վաճառվեցի: 915
 ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐՍ.— Ի՞նչ շահ արդյոք ինձ պիտ մղեր
 քեզ վաճառել:
 ՕՐԵՍՏԵՍ.— Ամաչում եմ բացեիքաց այդ ասելուց:
 ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐՍ.— Նաև քո հոր մեղքերը դու մի մոռացիր:
 ՕՐԵՍՏԵՍ.— Տանը նստած՝ մի պարսավիր դու ռազմիկին:
 ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐՍ.— Ծանր է, որդիս, կնոջն ապրել սուսնց այրի: 920
 ՕՐԵՍՏԵՍ.— Մսխում էիք, տանը փակված, պտուղներն
 իր տատապանքի:
 ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐՍ.— Ուրեմն դու, զավակս, մորդ պիտ սպանե՛ս:
 ՕՐԵՍՏԵՍ.— Բնավ ո՛չ ես. դու ինքդ ես քեզ սպանողը:
 ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐՍ.— Զգուշացի՛ր մոր վրիժառու, ժանտ շներից:
 ՕՐԵՍՏԵՍ.— Իսկ հորի՞ցս ինչպես փրկվեմ քեզ ներելով: 925
 ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐՍ.— Զուր եմ խնդրում, անզգա ես,
 ինչպես շիրիմ:
 ՕՐԵՍՏԵՍ.— Իմ հոր բախտը նաև քո՛ բախտն է սահմանել:
 ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐՍ.— Ավա՜ղ, մի օձ եմ սնուցել ես հանձին քեզ:
 ՕՐԵՍՏԵՍ.— Իրավ՝ գիտուն գուշակ էր քո երազն անեղ.
 Դու սպանեցիր մեղանչելով, արդ՝ ի՛նքդ զոհ դարձիր մեղքի: 930
(Կլիտեմնեստրային տանում է ապարանք):
 ԵՐԳՉԱՆՍՏԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ես ողբում եմ ճակատագիրը երկուսի,
 Սակայն եթե արյունալի չարիքներին
 Տոկուն Օրեստն արդ վերջ դնի, պիտի սիրվեմ.
 Ծրագն այս տան դեռ լիովին չի շիջանել:

ԱՏԱՍԽՄՈՆ ԵՐՐՈՐԴ

- ԵՐԳՉԱՆՍՏԻ.— Արդարությունը ի վերջո Սարտիե 1 935
 Պրիամոսի տուն թափանցեց՝
 Աղետալի պատուհասով:
 Այրկերպ այսօր Ատրիդեսի տուն մտավ նա,
 Իբրև առյուծ՝ երկգլխանի, իբրև երկդեմ մի ժանտ Արեւ:
 Դից պատվերով, հղված Պիթյան Ապոլլոնից՝ 940
 Բերեց վախճանը նա չարաց:
 Պիտ ցնծա տունն արքայական,
 Զի փրկված է աղետներից, ճակատագրից օրհասաբեր.
 Զույգ պղծիչներն էլ չեն վատնի

Նրա հարուստ ունեցվածքը:

945

Ներթափանցեց այս ապարանք
Նա, ով գաղտնի դավադրությամբ
Պատուհաս էր նշույթել իսարդախ:

Անտիստրոփե 1

Միջամտեց մաքառման մեջ իրավ ձեռքով

Դուստրը Զևսի, որին մարդիկ Արդարություն են անվանում: 950

Զուր չէ տրված այդ անունը: Ցասամբ շնչեց

Եվ կործանեց նա թշնամյաց:

Պիտ ցնծա տունն արքայական,

Զի փրկված է աղետներից, ճակատագրից օրհասաբեր.

Զույգ պղծիչներն էլ չեն վատնի

Նրա հարուստ ունեցվածքը:

Պառնասյան մեծ քարանձավի տեր-տիրական

Ստրոփե 2

Լոքսիասի դրդումով է ի գործ դրել

Նա իր աննեղ գեղգությունը, 955

Քանզի ժամն էր

Վաղուց սպասված պատուհասի:

Եթե աստվածն է սլատվիրել, ապա նրա

Պատվերն երբեք անարգ մարդկանց շահ չի բերի.

Հարկ է հարգել հզորությունը երկնային: 960

Լույս, լո՛ւյս եմք մենք տեսնում դարձյալ:

Ընկան տան մեծ շղթաները,

Հառնի՛ր կրկին, ո՛ր՛վ ապարանք, շատ երկար ես

Հողին հակված դու մնացել:

Վաղվադակի ներս կմտնի այս տան
շենքից

Անտիստրոփե 2 965

Ժամանակը ամենագործ, նա օջախը

Կլվանա մեղսանքներից

Եվ կվանի

Մաքրագործմամբ նզովքն իսպառ:

Օտար եմք մենք, բայց նույնպես այս տանն եմք կենում,

970

Երջանկությունն՝ անդորրավետ ու գեղեցիկ,

Մեզ էլ անշուշտ նորից պիտի բաժին ընկնի:

Լույս, լո՛ւյս եմք մենք տեսնում դարձյալ:

Ընկան տան մեծ շղթաները,

Հառնի՛ր կրկին, ո՛վ ապարանք, շատ երկար ես
Հողին հակված դու մնացել:

ԷՔՍՈՂՈՍ

(Ապարանքից ելնում է Օրեստեսը: Ներսում երևում են
Էգիսթոսի և Կլիտեմնեստրայի դիակները):

ՕՐԵՍԵՍ.— Ահա երկու բնակիչները այս հողի,

Որ սպանեցին հորն իմ և տունն անարգեցին:

Ինչպես առաջ, երբ գոռ բազմած էին գահին,

975

Հաշտ են նրանք: Նույն օրհաւին արժանացան,

Ու անխախտ է նրանց ուխտը հավատարիմ միշտ մնալու:

Երդվել էին նրանք մեկտեղ հորս սպանել

Եվ մեկտեղ էլ մեռնել. երդումն այդ զանց չառան:

Ո՛վ վկաներ արհավիրքի, տեսե՛ք ահա

980

Այս ծածկոցը, որ տարաբախտ իմ ծնողի

Բազուկները ու ոտքերը շղթայել էր:

Ինչպե՛ս կոչեմ այն, որ լինեմ ես պերճախոս.

Որսի մի ցա՛նց, գուցե պատա՛ն հանգուցյալի,

Դագաղի սքո՛ղ կամ մի թակա՛րդ անագորույն,

985

Մի որոգա՛յթ, որից ոտքերը ելք չունեն:

Այն պետք կգար մի ոճրագործ ելուզակի,

Որ նենգ դավով կողոպտում է անցորդներին.

Չարանյութ այդ զենքը ճարտար գործածելով՝

Կորսար բլուրոց՝ հագուրդ տալով խարդախ սրտին:

990

(Ծառաներին)

Ա՛տ կանգնեցեք շրջանաձև և բա՛ց արեք

Ծածկույթը այդ, թող հայրը այն լավ նշմարի.

Ո՛չ իմ հայրը, այլ Հելիոսն ամենատես,

Թող նրան պարզ հայտնի դառնա մորս գործը:

Պիտ երբևէ նա իմ շիտակ վկան լինի,

995

Որ իմ մորը արդարաբար եմ ես սպանել:

Էգիսթոսի վախճանը հոգ չէ ինձ համար,

Զի նա ստացավ իր արժանին, զերթ գայթակղիչ:

Օ՛, մի՛թե կինն այդչափ կատի իր ամուսնուն,

Ում զարմերին նա կրել է արգանդի մեջ,

1000

Զավակներին՝ մի ժամանակ սիրած, ավա՛ղ, այժմ ոտխ...:

Թե լինէր իժ կամ ծովային մի ժամտ հրեշ,
 Կմահացներ առանց խայթի, լոկ դիպչելով,
 Այնքան ժպիրհ, չարախորհուրդ էր կինը այդ:
 Եվ մույն տան մեջ պիտ ապրեի ես մրա հետ.
 Ավելի շուտ՝ թող կործանեն աստվածները ինձ անգալակ:
 1005

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Ավա՛ղ, ավա՛ղ, գազիր մահը **Ստորոպե 1**
 Գործեց ահեղ արհավիրքներ,

Վիշտն է ծաղկում, եղո՛ւկ մրան, ով որ ողջ է:
ՕՐԵՍՏԵՍ.— Արդոք սպանե՛լ է մա, թե՞ ոչ. ահա վկան, 1010

Թիկնոցը այս որ ներկել է սուրն Էգիսթի:
 Կործանել են ժամանակն ու ցայտքերն արյան
 Պերն հանդերձի դրվագները երփնագունակ:
 Արդ, հորըս եմ հիշում կրկին. սգում եմ ես՝
 Նայելով այս օրհասական, պիղծ ծածկոցին:
 1015

Լկում են ինձ բիրտ գործերը, մորմոքները մեր սերնդի,
 Մեղանչական, անփառունակ հաղթանակն իմ:

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Անմեղ, անցավ չի բոլորում **Անտիստորոպե 1**

Կյանքն իր ոչ մի մահկանացու,
 Աղետները հաջորդում են իրար անդուլ:
 1020

ՕՐԵՍՏԵՍ.— Արդ, գիտեցե՛ք, հայտնի չէ ինձ վերջը սրա,
 Ասես շավղից դուրս սուրացին ձիերը իմ,
 Ինձ կամակոր մտածմունքներն են պացնում:
 Զարհուրանքը մի մոլեգին երգ է հնչում,
 Ու իմ սիրտը կաքավում է այդ երգի տակ:
 1025

Քանի դեռ ես ողջամիտ եմ, լսեցե՛ք ինձ, սիրելիներ.
 Կարծում եմ, որ անարդար չեմ մորս սպանել;
 Պղծիչ էր մա, դից ատելի մի այրասպան,
 Իսկ դրդիչն իմ հանդգնության Լոքսիասն էր,
 Պատգամախոսը պիթական. մա պատգամեց,
 1030

Որ այս գործը ինձ կդարձնի անհանցապարտ,
 Իսկ թե ներեմ՝ անասելի պատիժ միայն կվաստակեմ:

Օ՛, ոչ մի նետ չի հասնի իմ տառապանքի սահմաններին,
 Տեսե՛ք ահա, պատրաստվում եմ ես հետամալ.

Այս պսակով, ձեռքիս բռնած ձիթենու ճյուղ՝
 Գնում եմ հեղը Լոքսիասի, կենտրոնն երկրի:
 Անդ կաղերսեմ ես կրակի անմար բոցին
 Մաքրագործել ինձ արյունից, զի Փեբոսը
 1035

- Հրամայեց այլ օթեան չըրորնել:
Իսկ բովանդակ ժողովուրդը արգոսական 1040
Պիտ վկայի, որ արդար է իմ հանցանքը:
Հեռանում եմ, ապերջանիկ վտարանդիս,
Մեռած թե ողջ՝ եղեռնագործ պիտի կոչվի...
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Արդար գործ էս դու կատարել,
բերանիդ զուր
Մի՛ դիր լուծը պարսավական այդ խոսքերի, 1045
Մի՛ նախատիր քեզ. կտրելով զույգ դևերի գլուխները՝
Ողջ Արգոսին դու բերեցիր ազատություն:
ՕՐԵՍԵՆՍ.— Եղո՛ւկ, եղո՛ւկ,
Ահա կանայք, որ նման են Գորգոնների,
Սևազգե՛ստ են, գլուխներին գալարվում են
Զագիր օձեր. փախչե՛լ, փախչե՛լ է պետք իսկույն: 1050
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ո՛ւ սիրելի զավակ քո հոր.
Ի՞նչ տեսիլներ են քեզ տանջում:
Սրտապնդվի՛ր, մի՛ ենթարկվիր դու սոսկումին:
ՕՐԵՍԵՆՍ.— Ո՛հ, լկանքի տեսիլներ չեն սրանք քնավ.
Ինձ ծնած մոր հղած շներն են մոլեգին:
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Քո ձեռքերին արյունը թարմ է
տակավին, 1055
Դրանից է սիրտդ խռովք ներթափանցել:
ՕՐԵՍԵՆՍ.— Օ՛ տիրակալ իմ Ապոլլոն, ամբոխվո՛ւմ են,
Պիղծ արյո՛ւմ է ծորում նրանց գարշ աչքերից:
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Մեկ էլք կա լոկ. դու կդիպչես
Լրքսիասին,
Եվ կազատի նա քեզ իսպառ այդ տանջանքից: 1060
ՕՐԵՍԵՆՍ.— Դուք չեք տեսնում նրանց,
սակայն տեսնո՛ւմ եմ ես,
Հեռանում եմ, էլ չեմ կարող մնալ այստեղ:
(Փախչում է):
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Գնաս բարյավ, և բարեհաճ
քո աստվածը
Թող քեզ հսկի ու պարգևի երջանկություն:
ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Արդ, արքայական ապարանքը այս, 1065
Մոլեգին շնչով,
Ներխուժեց երրորդ փոթորիկն ահեղ:
Թիեստի ճաշը զարմերի մսով

Առաջին հողմն էր ժանտ, արհավրալից,
Երկրորդն օրհասն էր մեր թագավորի.

1070

Լոգարանի մեջ սպանվեց աքեյանց

Տիրակալ այրը:

Իսկ երրորդ հողմը աստ բերեց փրկիչ

Կամ գուցե... կորուստ:

Որտե՞ղ արդյոք, ո՞ր վախճանակետում

1075

Պիտ հանդարտվի ռխն այս տան նզովքի:

(Գնում է):

ԵՎՄԵՆԻԴՆԵՐ

Թարգմանությունը՝
ԱՐԱՄ ԹՈՓՉՅԱՆԻ

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԵՐ

ՊԻԹԻԱ— գուշակուհի

ԱՊՈԼԼՈՆ

ՕՐԵՍՏԵՍ

ԿԼԻՏԵՄԵՍՏՐԱՅԻ ՈՒՐԿԱԿԱՆԸ

ԵՎՄԵՆԻԴՆԵՐ— Էրիսխաների երգչախումբը

ԱԹԵՆԱՍ

ԵՐԹԻ ՍԱՄՆԱԿԻՑՆԵՐ

(Ապոլլոնի տաճարը Դելփիքում: Գալիս է Պիթիան):

- Պիթիս.— Աստվածներից նախ առաջին գուշակուհի
 Գեային եմ աղոթք ուղղում, ապա նրա
 Զարմ թեմիսին, որ հաջորդեց մորը գահին
 Գուշակության. այդպես զրույցն է ուսուցում:
 Նրա կամոք, առանց վեճի՝ երրորդը այդ 5
 Տեղը բազմեց Երկրի դուստր տիտան Փեթեն,
 Որ թոռանը, երբ սա ծնվեց, իբրև պարզև
 Տվեց անունը իր՝ Փեթոս, և գահը այս:
 Սա, լքելով լիճն ու ժայռերը Դելփի,
 Նախ կառանեց Ատտիկեի հյուրամեծար նավակայքում, 10
 Ապա շարժվեց դեպ ստորոտը Պաոնասոսի, այս երկիրը:
 Նրան անչափ մեծարելով ուղեկցեցին
 Հեփեստոսի որդիները ուղեկառույց.
 Վայրի հողը նրանք դարձրին հեշտ ճանապարհ:
 Իսկ աստ՝ մարդիկ ու Դելփոսը՝ նախկին արքան, 15
 Ընդունեցին եկած աստծուն հատուկ պատվով,
 Եվ Զևսն իրեն, տալով ձիրքը աստվածային,
 Կարգեց չորրորդ գուշակը այս գահի վրա.
 Պատգամախոսն է Լոքսիսան իր հայր Զևսի:
 Նախ դիմում եմ ես աղոթքով հիշյալ չորս դից, 20
 Այա կոչում Աթենասին, որի տաճարը հեռու չէ:
 Մեծարում եմ ես Կորիկյան աչրում ապրող միմփաներին.
 Այդ քարայրը դից օթևանն ու բերկրանքն է թոչունների:
 Բրոմիոսն է տերն այդ վայրերի, հիշում եմ ես.
 Այդտեղից նա գլխավորեց մենադներին՝ 25
 Հոշոտելու Պենթևսին զերթ նապաստակի:
 Աղոթում եմ ես Պլիստոսի հոսքին, ուժին

Պոսիդոնի, այլն Ջևսին ամենագործ
 Եվ գնում եմ ներս, դեպ գահը գուշակուհու:
 Թող հաջողակ լինի իմ մուտքը առավել,
 Քան նախկինում: Եթե այստեղ կան հելլեններ,
 Ինչպես կարգն է՝ թող վիճակով տաճար մտնեն:
 Կհայտնեմ այն, ինչ աստվածը կպատվիրի:

30

(Մտնում է տաճար, սակայն մի քանի վայրկյանից սարսափահար
 դուրս է թռչում):

Անպատմելի, զարհուրելի՝ մի տեսարան
 Ինձ դուրս գետեց կրկին տնից Լոքսիասի:
 Ուժաբեկ եմ, անկար՝ շարժել ոտքերը իմ,
 Ու ձեռքերս մի հեմարան են որոնում,
 Սարսափա՞ծ եմ ես պառավի, մանկան մահ...
 Երբ տաճարի պսակազարդ խորքը մտա,
 Հանկարծ, հենց անդ, որտեղ որ Պորտն է Երկրի,
 Տեսա նստած դից ասեղի մի այր, որպես աղերսարկու:
 Նոր մերկացված նրա սրից, ձեռքից կաթում էր թարմ արյուն,
 Բռնել էր նա ձիթենու մի վերձիգ ընձյուղ,
 Եվ այդ ճյուղը, ես պարզ տեսա, շատ խնամքով
 Փաթաթված էր ճերմակափայլ մի գեղմի մեջ:
 Իսկ նրանից փոքր-ինչ հեռու, նստիքներին,
 Մրափել էր սահմոկելի կանանց մի խումբ:
 Կանաչ չէին, այլ Գորգոններ. ասեմք նրանք
 Տեսքով նաև Գորգոններից էին տարբեր:
 Տեսել եմ ես նկարներում Փիմևսի ճաշը գողացող
 Հարպիաներին. նրանք ունեն թևեր, սրանք՝
 Անթև էին, բայց առավել սև ու զազիր:
 Խոկում էին, ժանտահոտ էր շունչը նրանց,
 Իսկ աչքներից մի նողկալի լորձ էր ծորում:
 Նրանց զգեստով ոչ թե տաճարը աստըծու,
 Այլ մարդկանց տուն անգամ մտնել չի վայելի:
 Ես չգիտեմ, թե այդ խումբը ինչ ցեղից է,
 Բայց ոչ մի հող չի պարծենա, որ սնելով
 Նման սերունդ՝ չի զղջացել խիստ ցավագին:
 Լուում եմ ես, մնացյալը թող որ հոգա
 Այս տաճարի մեծագոր տեղ Լոքսիասը.
 Այլոց տունը մաքրագործող գուշակը և
 Բուժարարը թող իր տունն էլ ապաքինի:

35

40

45

50

55

60

(Պիթիան գնում է: Տաճարի ներսը: Քնած էրիճիսներով
շրջապատված Օրեստեսին են մոտենում Ս.պոլլոնն ու Հերմեսը):

ԱՊՈԼԼՈՆ.— Ես չեմ լքի քեզ, մոտիկ թե հեռու լինեմ՝

Կպահպանեմ մինչև վախճանն այս ամենի:

65

Ոտխներիդ հանդեպ գթոտ չեմ լինելու:

Տե՛ս, գերի են այժմ դները մոլեգին,

Տապալել է քունն էգերին այդ գարշելի,

Տարիքն առած այդ կույսերին, որոնց հետ դեռ

Ձի մերձեցել ոչ մի աստված, մարդ կամ գազան,

70

Ծնված են լոկ չարի համար, Տարտարոսի

Ստորերկրյա չար խավարում են հավետ կենում,

Ատելի են նրանք մարդկանց, աստվածներին օլիմպոսյան:

Փախի՛ր, սակայն կորովաբեկ դու մի՛ լինիր.

Կհալածեն քեզ երկայնքով մայր ցամաքի,

75

Թափառումներն քեզ կտանեն ցամաքից դուրս,

Կանցնես ծովով, քաղաքներով ծովամիջյան:

Մի՛ վհատվիր, երբ ճաշակես տառապանքն այդ,

Իսկ երբ հասնես դու ոստանին Աթենասի,

Ծնկի՛ իջիր և գրկի՛ր կուռքը հիմավորց:

80

Անդ կլինեն դատավորներ, և ամոքիչ

Խոսք կլսենք. մենք կգտնենք այնտեղ միջոց

Ազատելու քեզ հավիտյան այդ լկանքից,

Ձի սպանել ես մորդ դու իմ թելադրանքով:

ՕՐԵՍՏԵՍ.— Տե՛ր Ապոլլոն, գիտես՝ արդար եմ ես վարվել,

85

Հայտնի է քեզ ամենն, ուստի՝ լե՛ր հոգատար.

Ձորեղ ես դու բավարար, որ բարիք գործես:

ԱՊՈԼԼՈՆ.— Հիշի՛ր, ահը սիրտդ չպետք է ընկըճի,

Իսկ դու, եղբա՛յր արյունակից, հորս զավակ

Հերմես, նրան պիտի հսկես. «Առաջնորդ» են

90

Քեզ հորջորջում, ուրեմն՝ լե՛ր հովիվը իմ իմդրարկուի:

Պատվում է Ձեւը մեծապես անճար մարդկանց

Դեպի բարին առաջնորդող ուղեցույցին:

(Ապոլլոնը, Հերմեսն ու Օրեստեսը գնում են: Հայտնվում է
Կլիտեմնեստրայի ուրվականը):

ՈՒՐՎԱԿԱՆ.— Ննջե՛լ եք դուք. քնածներն ո՛ւմ են պիտանի,

Անարգված եմ ես ձեզանից այլ հոգվոց մեջ:

95

Սպանե՛լ եմ ես, կշտամբանքն է միշտ անբաժան

Ուղեկիցն իմ մեռյալների անդրաշխարհում,

- Հաճո՞ւմ եմ անդ ամոթահար: Կրկնում եմ ձեզ՝
 Պարսապում եմ նրանք ինձ մեծ մեղադրանքով:
 Ահեղ պատիժ կրեցի իմ հարազատից,
 Աստվածներից ոչ ոք բնավ չզայրացավ,
 Երբ սրածեց մորը ձեռքը իր զավակի:
 Այս վերքերին սրտով հալացք դուք նետեցեք,
 Քանզի բնած հոգու աչքը սուր է, ցուլուն.
 Ցերեկն անտես է մնում բախտը մարդկային:
 Լակել եք միշտ դուք ընծաներն իմ բազմաթիվ,
 Անոգելից հեղումներ եմ ես կատարել ձեզ հաճելի,
 Գիշերները, ձեր ժամին, իմ վառ օջախում
 Ձե՛ր ճաշն է լոկ հուրը լափել, ո՛չ ուրիշ դից:
 Եվ սպո՛ւ ամենը մոռացված է, տրորվա՛ծ:
 Ազատվելով՝ եղնիկի պես փախուստ տվեց,
 Դյուրավ ուսանեց նա ձեր լարած որոգայթից
 Ու այժմ ձեզ պարծենալով ծանակում է:
 Ակա՛նջ դրեք, ողբում եմ ես հոգուս համար,
 Սթափվեցե՛ք, ո՛վ ստորերկրյա դիցունիներ,
 Երազական Կիտեմնեստրան ձե՛զ է կոչում:
ԵՐԳՉԱՆՈՒՄԲ (քնի մեջ հառաչում է)
 ՈՒՐՎԱԿԱՆ.— Հառաչում եք, իսկ նա հեռո՛ւ է, նա փախա՛վ,
 Քանզի նրա բարեկամներն նման չեն ձեզ:
ԵՐԳՉԱՆՈՒՄԲ (հառաչում է)
 ՈՒՐՎԱԿԱՆ.— Քնա՛ծ եք դուք, ողբս ձեզ չի գթաշարժում,
 Ազատության մեջ է Օրեստը մայրասպան:
ԵՐԳՉԱՆՈՒՄԲ (հեծեծում է)
 ՈՒՐՎԱԿԱՆ.— Հեծում եք և մնում քնած, ելե՛ք շուտով,
 Չարիք գործել՝ չե՛ որ սա է ձեր պարտքը սուկ:
ԵՐԳՉԱՆՈՒՄԲ (հեծեծում է)
 ՈՒՐՎԱԿԱՆ.— Քունն ու խոնջանքն՝ ուխտակիցները զորավոր,
 Հյուծել են արդ մոլեգնությունը ժանտ օձի:
ԵՐԳՉԱՆՈՒՄԲ (հեծեծում է կրկնակի ուժգին).— Ծանկի՛ր,
 ճանկի՛ր, ճանկի՛ր, ճանկի՛ր, ձե՛ռքդ օգիր:
ՈՒՐՎԱԿԱՆ.— Քնի մեջ էլ հալածում է նա գազանին.
 Դու հաչեցիր քերծելի պես՝ իր գործին միշտ
 Հավատարիմ. ե՛լ, թող քունը քեզ չընկընի,
 Մի՛ ենթարկվիր նինջին՝ լկանքս մոռացած:
 Թող քո սիրտը կրծի արդար պարսավը իմ.

100

105

110

115

120

125

130

135

Ողջամիտի համար այն սուր խաչթ պիտ լիներ:
 Խարանեցե՛ք նրան շնչով արյունալի,
 Խարկեցե՛ք ձեր որովայնի ժահով, հրով,
 Եվ թող կրկին հալածանքից նա տոչորվի՛:

(Զքվում է):

ԵՐԳՉՍԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Զարթնի՛ր, նրա՛ն դու զարթնեցրու,
 ինչպես ես՝ քեզ:
 Քնա՛ծ ես դեռ, ելի՛ր և միրհը թոթափի՛ր,
 Տեսնենք՝ արդյո՞ք նա մեզ իզուր չնախատեց:

140

ՊԱՐՈՂՈՍ ԱՌԱՋԻՆ

ԵՐԳՉՍԽՈՒՄԲ.— 1. Ավա՛ղ, ավա՛ղ, նախատվեցինք,
 սիրելիներ՛:

Ստորոփե 1

2. Օ՛, զո՛ւր կորան լկանքները իմ բազմաթիվ:

1. Եղո՛ւկ, եղո՛ւկ, տառապում եմ ես դառնորեն,
 Եղո՛ւկ, չարի՛ք անտանելի,

145

Ուտնեց, փախալ գազանը մեր որոգայթից,

2. Քնից պարտված՝ մեր որսը մենք բաց թողեցինք:

1. Ավա՛ղ, Զևսի զավակ, խարդախ գտնվեցիր: Անտիստորոփե 1

2. Երիտասարդ՝ անարգեցիր դու պառավ դից: 150

1. Դու հարգեցիր աղերսանքն այն պիղծ պատանու,
 Որ դահիճն է իր ծնողի:

Աստված ես դու, սակայն փախցրիր մայրասպանին,

2. Քո արարքը ո՛վ է արդար համարելու:

1. Ինձ հայտնված նախատիները անըջական, Ստորոփե 2 155

Խթանի պես ժանտ հեծյալի,

Խրվեց ուղիղ

Իմ կրծքի տակ, իմ սրտի, մեջ:

2. Ինչպես դահճի չարալկչալ

Մորակի տակ, 160

Դողում եմ ցուրտ, անտանելի զարհուրանքից:

1. Այդպես են մոր աստվածները հիմա վարվում. Անտիստորոփե 2

Նրանցն է գահն Արդարության,

Բայց այդ գահը

Արյամք պղծված է ծայրեծայր:

165

2. Դուք նայեցե՛ք, արյան մեջ է
Պորտն երկըրի,
Հղի է այն զարհուրելի մի մեղսանքով:

1. Գուշակ աստվածն ինքնահոժար ու ինքնակոչ՝
Գարշ արատով

Ստրովե 3
170

Իր սրբարանն ապականեց:
Դից օրենքը ոտնեց, հարգեց մարդկանց օրենքն
Ու խորտակեց Մոյրաների ավանդը հին:
2. Տրտմած եմ ես, բայց փախտակիմ

բաց չեմ թողնի,
Հողի տակ իսկ
Ազատություն նա չի գտնի,
Հատուցում է սպասում նրան, իր գլուխը
Էլ չի փրկի նա համարյուն ոխակալից:

Անտիստրովե 3
175

ԷՊԻՍՏՈԴԻՈՆ ԱՌԱՋԻՆ

(Տաճարից ելնում է Ապոլլոնը):

ԱՊՈԼԼՈՆ.— Դո՛ւրս, շուտափույթ հրամայում եմ հեռանալ

Այս տաճարից, գուշակարանը լքեցե՛ք, 180

Այլապես օձն՝ արծաթաշող ու թևավոր,,

Այս ոսկեթել ու պիրկ լարից առաքվելով,

Ձեզ կստիպի ցավից ժայթքել սև փրփուրով

Մակարդները մարդկանց արյան, որ լակել եք:

Սազական չէ ձեզ գտնվել այս տան ներսում, 185

Այլ անդ, որտեղ դատ վարելով կուրացնում եմ,

Կառափնատում, քարկոծում և ամորձատում,

Որ մանկածին սերմն է հոսում անպետքացած,

Որ լավում եմ ցցի հանված թշվառների 190

Թառանչները սրտակեղեք: Ահա թե ինչ

Տոներ եմ ձեզ միշտ սիրելի, ահա ինչու

Գարշ եք դուք դից: Նողկալի եք նաև տեսքով.

Կվայելեք ձեզ արնախում մի առյուծի

Այրում կենալ, այլ ոչ թե ձեր ներկայությամբ

Աղարտել այս սրբավայրի պերճությունը: 195

Արդ, հեռացե՛ք, և ինքնե՛րըդ, առանց հովվի,

Զի ձեր հոտը հաճելի չէ ոչ մի աստծոյ:
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Տե՛ր Աստուծոյ, դու ակա՛նջ դիր
մեզ քո հերթին.

Ոճիրի մեջ ոչ թե եղար լոկ համախոհ,

Այլ ձեռնարկող, ամբողջը ինքդ արեցիր:

200

ԱՊՈԼԼՈՆ.— Ինչպե՛ս, մեկնի՞ր. կտամ այդչափ քեզ ժամանակ:
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Դո՛ւ դրդեցիր այն օտարին

մորը սպանել:

ԱՊՈԼԼՈՆ.— Ես դրդեցի վրեժ լուծել իր հոր համար:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Եվ այդպիսով նոր արյունի

պատճառ դարձար:

ԱՊՈԼԼՈՆ.— Մաքրագործման համար եկավ նա իմ տաճար:

205

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ուղեկիցն ենք նրա,

ինչո՞ւ ես մեղադրում:

ԱՊՈԼԼՈՆ.— Պատշաճ չէր ձեզ այս տաճարի մեջ ոտք դնել:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Սակայն չէ՞ որ մեր պա՛րտքը

այդ ստիպեց անել:

ԱՊՈԼԼՈՆ.— Ի՞նչ պարտք է դա, պարծեցի՛ր մեծ պարգևովդ:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Մայրասպանին արտաքսում

ենք մենք տներից:

210

ԱՊՈԼԼՈՆ.— Իսկ երբ կինը սպանում է իր ամուսնակցի՞ն:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Արյունակցի արյուն չէ

նա թափում այդկերպ:

ԱՊՈԼԼՈՆ.— Ուրեմն՝ սի՛ն է, անարժե՛ք բոլորովին

Ուխտը Զևսի ու անարատ կին Հերաի:

Անպատիվ է անում այդ խոսքը Կիպրուհուն,

215

Որ տալիս է մարդկանց բերկրանքը մեծագույն:

Մահիճը, ուր բախտն է կապում կնոջն այրին,

Սուրբ է ամեն ուխտից, Դիկեն է այն հսկում:

Եվ եթե դու բաց ես թողնում այրասպանին,

Ձեռ հալածում ցաամամբ ու չես պատուհասում՝

220

Մեղք ես գործում՝ Օրեստեսին վտարելով.

Մի մեղսանքը կատաղեցրել է քեզ տաստիկ,

Իսկ մյուսի հանդեպ՝ ներող ես չափազանց:

Ոչ, թող վեճը լուծի Պալլաս աստվածուհին:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Բայց և այնպես՝ ձեռք չեմ

վերցնի ես այդ այրից:

225

ԱՊՈԼԼՈՆ.— Հեռապնդի՛ր. մի՛ խնայիր ջանք ու եռանդ:

ԵՐԳՉԱՆՍԻԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Դու մի՛ ծաղրիր ծառայությունն

իմ պատվավոր:

ԱՊՈԼԼՈՆ.— Այդ պատիվը իբրև նվե՛ր էլ չեմ ուզի:

ԵՐԳՉԱՆՍԻԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Այո՛, քանզի Զևսի գահի մոտ
մեծ ես դու:

Իսկ ես... Արյունն է՛ առաքում ինձ մայրական:

230

Պիտի նրան հետապնդեմ՝ ինչպես որսի:

(Երգչախումբը հեռանում է):

ԱՊՈԼԼՈՆ.— Նեցուկ, փրկիչ պիտի լինեմ խնդրարկուին,

Զի ահեղ է աստվածների և մարդկանց մեջ

Աղերսողի քենն, երբ նրան լքում ես դու:

(Գնում է):

ԷՊԻՍՈԴԻՈՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

(Աթենք: Աթենասի տաճարը: Օրեստեսը ծնրադրած գրկել է
աստվածուհու կուռքը):

ՕՐԵՍՏԵՍ.— Ո՛վ տիրուհի Պալլաս, եկա այստեղ կամքով

235

Լոքսիասի. վրեժխնդրին դու ընդունի՛ր

Ողորմաբար: Էլ մեղստու չեմ ձեռքերը իմ,

Բթացել է ցավը մեղքի, զի հաճել եմ

Ես մարդկանց մեջ, օջախներում օտարների:

Կտրել եմ ես ծով ու ցամաք և, տե՛ս, հիմա,

240

Լոքսիասի խոսքին հլու, եկա այստեղ,

Ո՛վ դիցունի, դեպ տաճարն ու արձանը քո.

Այստեղ պիտի մնամ, սպասեմ դատավճռի:

(Գալիս է երգչախումբը):

ԵՐԳՉԱՆՍԻԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Եկե՛ք, անշուշտ սրանք

հետքերն են այդ այրի,

Հետևեցե՛ք մունջ մատնիչի ցուցմունքներին:

245

Այսպեպ շունը վիրավորված վիթի արյան

Կաթիլներով հալածում է նրան, գտնում:

Ծանր է շնչում կուրծքս, սաստիկ տառապեցի.

Անցել եմ ես այս երկրի ողջ երկայնքով,

Անթև թռել ծովով՝ նրան միշտ հետամուտ.

250

Նրա նավից դանդաղ չէի ես սլանում:

Արդ, զգում եմ, թաքնված է աստ ինչ-որ տեղ,

ՊԱՐՈՂՈՍ ԵՐԿՐՈՐԴ

- ԵՐԿՐՈՐԴ ԷՐԻՆԻՍ.— Նայի՛ր, նայի՛ր, շրջակայքը
լավ պրպտի՛ր, 255
Որ չփախչի
Այդ մայրասպանը անպատիժ:
ԵՐՐՈՐԴ ԷՐԻՆԻՍ.— Անտարակույս՝ դարձյալ պաշտպան է
նա գտել՝
Ծնրադրելով աստվածուհու արձանի մոտ.
Դատ է սպասում իր բազուկի գործի վրա: 260
ՉՈՐՐՈՐԴ ԷՐԻՆԻՍ.— Անհնար է, որ դա լինի, քանզի թափված
Արյունը մոր, ավա՛ղ, ավա՛ղ,
Ներքաշել է հողը անդարձ:
ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ԷՐԻՆԻՍ.— Դրա դիմաց՝ ես կենդանի
քո մարմնից
Կծծեմ ողջ հյութը կարմիր, 265
Կկանգնեմ իսպառ ահեղ ըմպելիքն այդ:
ՎԵՑԵՐՈՐԴ ԷՐԻՆԻՍ.— Սմբած՝ հողի տակ կխուժես
դու կենդանի,
Կհատուցես այդկերպ մորդ մահվան համար:
ՅՈԹԵՐՈՐԴ ԷՐԻՆԻՍ.— Անդ կտեսնեն, որ մեղսագործ
բոլոր մարդիկ,
Որոնք աստծու և կամ հյուրի են անարգել, 270
Կամ մեղանչել ծնողների դեմ հարազատ,
Միշտ կրում են իրենց պատիժը վատտակած:
ՈԻԹԵՐՈՐԴ ԷՐԻՆԻՍ.— Մեծ Հադեսն է դատալորը
մարդկանց այնտեղ՝
Երկրի ներքո,
Գրանցում է իր սրտի մեջ նա ամեն բան: 275
ՕՐԵՍՏԵՍ.— Աղետներն ինձ ուսուցել են, ես լավ գիտեմ
Մաքրագործման ծեսերը ողջ, գիտեմ, թե երբ
Հարկ է խոսել և երբ՝ լռել: Այս դեպքում ինձ
Պատվիրել է խոսել գիտուն ուսուցիչն իմ:
Ձեռքիս ննջել է արդ արյունը, ցամաքել, 280

- Մաքրված եմ ես մեղսանքից մայրասպանի:
Թարմ էր այն դեռ, մինչ Փեքուսի օջախի մոտ
Խոզի արյամբ մաքրագործումն իրագործվեց:
Խոսքս սաստիկ պիտ երկարի, եթե թվեմ
Նրանց, ուլքեր ինձ հետ շփվել են անվնաս: 285
- Ծերաճում եմք, և մաքրում է ժամանակը ամեն մի բիծ...
Արդ, անարատ բերանով եմ ես քեզ կոչում,
Ո՛վ Աթենաս, այս երկրի մեծ տիրուհի.
Նեցո՛ւկ եղիր, ու դու անգեճք ձեռք կբերես
Ինձ, իմ հողը և սրգոսյան ժողովրդին,
Հար կմնանք դաշնակիցը քո անխառնախ: 290
- Գուցե այժմ երկրորդ՝ ես դու Լիբիական,
Քեզ հարազատ հոսանքի մոտ Տրիտոնիսի.
Նստած ես կամ ոտքի վրա օգնում ես դու
Ժողովրդին՝ քո սիրելի: Գուցե հովտում ես Փլեգրեյան,
Դիտում ես այն ինչպես խիզախ այր զորավար: 295
- Ինչևիցե, աստվածները մալ հեռվում են մեզ լսում.
Արդ, հայտնվի՛ր, ազատարարս դու եղիր:
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ո՛չ Լոքսիադ, ո՛չ զորությունն
Աթենասի
- Ձե՛ն սատարի քեզ, կկորչես արհամարհված: 300
- Սիրտդ երբեք խնդություն չի ճաշակելու,
Կլիմես մի անարյուն ստվեր, դևերի լափ:
Պատասխան չե՞ս տալիս, խոսքս քամահրո՞ւմ ես:
Ինձ համար են քեզ սնուցել, և իմ զոհն ես
Դու կենդանի, զոհարանի՛ն չես մորթվելու: 305
- Արդ, ականջ դիր երգիս, ահից ընդարմացի՛ր:
- Ապա՛, խմբապա՛ր եկեք մենք բո՛նենք,
Հասել է ժամը,
Որ զարհուրելի այս երգը երգենք:
Պատմենք՝ մեր խմբին ինչ է վիճակել 310
- Ծակատագիրը մարդկության հանդեպ:
Մեր ցանկությունն է՝ միշտ արդար լինել.
Նրան, ով ձեռքերն անեղծ է պահում,
Ձենք հետապնդում մենք մոլեգնաբար,
Կանցնի մա կյանքի ուղին անչարիք: 315
- Բայց եթե մեկը, ինչպես այս այրը, մեղսանք գործելով,

Փորձի թաքցընել ձեռքերն արյունոտ,
 Հանգուցյալները՝ վկաներն արդար,
 Մեզ վրիժառու կկարգեն արյան,
 Եվ կհայտնվենք նրան ի վերջո:
 (Երգչախումբը պար է զալիս Օրեստեսի շուրջը):

320

ՍՏԱՍԻՄՈՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Մա՛յր ինձ ծնած, մա՛յր իմ Գիշեր,
 Զէ՛ որ դու ինձ մեռյալների ու ողջերի
 Համար իբրև վրիժառու աշխարհ բերիր:
 Օ՛ր, ակա՛նջ դիր, Լետոյի զարմն ինձ անարգեց,
 Խլեց ինձնից այս փախստակին,
 Մինչդեռ օրեն է, որ քավի
 Նա արյունը իր մայրական:

Ստրոփե 1
325

Իմ գոհին եմ այժմ ձոնում
 Ես մեղեդին այս մոլեգին,
 Հոգեկործան ու խենթ երգը
 Էրիճիսներ ժանտ քույրերի.
 Անքնար իմ հիմնից սմբում,
 Փայտանում է սիրտը մարդկանց:

330

Ինձ վիճակված գործն այդ անգույթ
 Մոյրան ինքն է մանել, անխախտ պարտքն է դա իմ:
 Մերձավորաց արյուն թափող լսիրշ մարդկանց
 Ուղեկիցն ենք մենք անբաժան, երկրի տակ էլ
 Հալածում ենք նրան հավետ,
 Մեռնելով էլ նա չի գտնում
 Լիակատար ազատություն:

Անտիստրոփե 1
335
340

Իմ գոհին եմ այժմ ձոնում
 Ես մեղեդին այս մոլեգին,
 Հոգեկործան ու խենթ երգը
 Էրիճիսներ ժանտ քույրերի.
 Անքնար իմ հիմնից սմբում,
 Փայտանում է սիրտը մարդկանց:

345

Մեզ ի ծնե բաժին ընկալ
 Վիճակը այդ. լոկ՝ հարկ է ինձ

Ստրոփե 2

Անմահներից հեռու պահել
 Ձեռքերը իմ, ոչ մի աստված 350
 Սեղանակից չէ ինձ երբեք:
 Ինձ համար չեն հանդերձները սպիտակաթույր,
 Ծոխ տոներին չեմ մասնակցում,
 Ձի ընտրանքն իմ այլ է՝ տներ եմ խորտակում,
 Եթե Արեւն, անդ բուն դրած, 355
 Կյանք է խլում արյունակցի:
 Այնժամ, զոհիս հալածելով,
 Որքան էլ նա զորեղ լինի,
 Մարում եմ կյանքն իր թարմ արշամբ:

Ջանում եմ ես միշտ ազատել **Անտիստրոփե 2** 360
 Այլոց նման մտմտանքից,
 Քանզի այլ դիք օրեն է որ
 Անմաս մնան ինձ վիճակված
 Փույթից, դատից մեղսոտ մարդկանց.
 Նրանց զարմը՝ արշամբ պղծված ու խորշելի, 365
 Քառահարում է Ջևաը հավետ:
 Փախստակին ես ամենուր
 Վերից հասնում եմ ու ճգնում
 Ծանրածանր իմ կրունկով:
 Ջուր կփութան ոտքերն արագ, 370
 Ձի փրկվի նա մեղքից ահեղ:

Ստրոփե 3
 Գոռ փառքն արանց,
 Եթե անգամ հասնի եթեր,
 Պիտ կործանվի, անսրատվությամբ հողին հասնի՝
 Սևահանդերձ մեր այս խմբի հարձակումից,
 Մեր ոխերին խմբապարից: 375

Անտիստրոփե 3
 Իր անկումը
 Նա չի զգալում, գիտակից չէ,
 Ձի մեղքը դեպ այրն է թռչում մեզով պատված,
 Սակայն հանկարծ՝ կհամբավի դաժան մի գույժ. 380
 «Տանդ սև թուխպն է տիրացել»:

Ստրոփե 4
 Մի տևական օրենք է դա.
 Մարտար ենք միշտ չարիք նյութում
 Մենք՝ ռխակալ, սուրբ դիցուհիք,

Անողորք ենք մարդկանց հանդէս:

385

Չեն մեծարում մեզ. վտարված,

Հավետ հեռու դից կանառից՝ կենում ենք մեզք

Անլույս մեզում, և ո՛չ մեռլալ, ո՛չ ողջ մարդիկ

Չունեն ուղի մեզ հասնելու:

Կա՞ արդյոք մի մահկանացու,

Անսխառութիւ 4 390

Որ չդողա, չզարհուրի՝

Լսելով իմ ուժի մասին:

Բախտն ինքն է ինձ այն շնորհել,

Աստվածներն էլ հաստատել են.

Անխախտ է դեռ պարզւն այդ հին, իշխում եմ ես՝

395

Ոչ անպատիվ, թեպետ կենում եմ երկրի տակ,

Անարև, մութ խավարի մեջ:

ՀՊԻՍՈԴԻՈՆ ԵՐՐՈՐԴ

(Հայտնվում է Աթենասը):

ԱԹԵՆԱՍ.— Հեռու երկրում ինձ բարձրալուր մի կանչ հասավ.

Հաճում էի Սկամանդրի մոտ, այն եզերքում,

Որ, լավ գիտեք, առաջնորդներն աքեական

400

Առհավետ ինձ նվիրեցին ամբողջովին.

Դա նվաճված ինչքից բաժինն է իմ հսկա,

Մեծ Թեսևսի որդիների ընտիր ընծան:

Արդ, իմ անխոնջ ոտքերով ես անթև թռա՝

Մասանելով կլոր վահանս սուլոցով,

405

Ասես կառքով թոցնում էին ինձ հաղթ ձիեր:

Բայց տեսնում եմ արտասովոր մի խումբ այստեղ.

Չեմ երկյուղում, տեսածս լոկ ինձ ապշեցրեց:

Ո՞վ եք արդյոք, բոլորիդ եմ հարցս ուղղում,

Քեզ, ո՞վ կուռքիս առջև ծնկած օտարական,

410

Եվ ձեզ, կանա՛յք, գոյակների ի՞նչ ցեղ եք դուք:

Չեն տեսել դիք աստվածների ու մարդկանց մեջ

Կերպարանքով ձեզ նմանվող էակների:

Չեմ պարսավում, անարդար է վատաբանել

Հարևանին տգեղության համար միայն:

415

ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Դո՛ւստր Զևսի, քեզ պատասխան
կտամ հակիրճ.

- Զալլակներն ենք հավերժական մութ Գիշերվա,
 Ստորերկրյա տանն անվանում են մեզ Անեծքներ:
 ԱԹԵՆԱՍ.— Արդ, իմացա անունը ձեր ցեղին տրված:
 ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Հիմա նաև մեր զբաղմունքը
 դու կիմանաս: 420
- ԱԹԵՆԱՍ.— Այո՛, եթե հասկանալի խոսք ինձ կասես:
 ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Մարդասպանին հալածում ենք
 մենք տներից:
 ԱԹԵՆԱՍ.— Եվ որտե՞ղ է վերջը նրա թափառումի:
 ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Անդ, ուր բնավ ընտելացած չեն
 բերկրանքի:
 ԱԹԵՆԱՍ.— Դրանով ես սպառնում և ա՛յս փախստակին: 425
 ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Հանդգնել է սպանել նա մորն
 իրեն ծնած:
 ԱԹԵՆԱՍ.— Չի՞ երկնչել նա այլ Պարտքի բարկությունից:
 ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ի՞նչ խթան է, որ պիտ դրդի
 մորն սպանել:
 ԱԹԵՆԱՍ.— Բայց ես միայն մեկ կողմի խոսքը լսեցի:
 ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Նա չի երդվի, ոչ էլ երդում
 կսպհանջի: 430
- ԱԹԵՆԱՍ.— Դու ուզում ես թվա՛լ արդար, այլ ոչ լինել:
 ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ինչպե՞ս, մեկնի՛ր. իմաստությամբ
 հարուստ ես դու:
 ԱԹԵՆԱՍ.— Անարդարը երդմամբ էլ չի հաղթանակի:
 ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Որեմն՝ դու դատի՛ր, վճռի՛ր
 արդարորեն:
 ԱԹԵՆԱՍ.— Արդ, դուք գործի վճիռը ի՞նձ եք վստահում: 435
 ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Հարկավ, քանզի պատվելի է
 արժանավորն արժանապես:
 ԱԹԵՆԱՍ.— Ո՛վ հյուր, իսկ դո՞ւ ի՞նչ կխոսես. արդ քո հերթն է:
 Անվանիք քո երկիրն, ծնունդն ու չարիքը
 Քեզ վիճակված, պարսավանքից քեզ պաշտպանի՛ր:
 Վստահ արդար լինելուդ մեջ՝ գրկել ես դու 440
 Կուռքս, ծնկել իմ սրբազան օջախի մոտ:
 Խնդրարկու ես, նման արքա Իքսիոնին:
 Այս ամենին դու դյուրահաս պատասխան տուր:
 ՕՐԵՍՏԵՍ.— Ո՛վ տիրուհի Աթենաս, նախ քեզ կազատեն
 Վերջին խոսքիդ մեջ առկա մեծ մտմտանքից: 445

Կոռքիդ առաջ, գերթ աղերսող, ես չեմ ծնկել՝

Ունենալով ձեռքերիս մեջ մեղսանքի բիծ:

Քեզ կբերեմ այժմ գորեղ մի ապացույց.

Օրեն է, որ ոճրագործը անխոս մնա,

Քանի դեռ նա չի մաքրվել մի նորածին

450

Անասունի մաքրագործող թարմ արլունով:

Վաղուց արդեն ես տներում օտարների

Սրբագործվել եմ տաք արյամբ, հոսուն ջրով:

Ասում եմ սա, որ այդ փույթից ազատ լինես,

Իսկ ծննդիս մասին իսկույն դու կիմանաս.

455

Արգոսցի եմ, և հայրը իմ, ում լավ գիտես,

Ագամեմնոնն է՝ առաջնորդը մայրերի,

Իլիոն քաղաքը նրա հետ կործանեցիր:

Տուն դառնալով՝ նա զոհ գնաց անարգաբար,

Նրան սպանեց սևահոգի մայրն ինձ ծնած՝

460

Թակարդելով մի երփներանգ ծածկոցի մեջ.

Լոգարանն է վկան նրա բիրտ սպանության:

Ես տարագիր էի մինչ այդ, ապա դարձա

Եվ սպանեցի մորս, բնավ դա չեմ հերքում.

Վրեժն էր այդ իմ սիրելի հոր օրհասի:

465

Իմ համախոհ դրդիչն ինքը՝ Լոքսիասն էր.

Նա գուշակեց, որ ցավը սիրտս կխաչթի,

Եթե մահվամբ մեղսագործներն չհատուցեն:

Արդ, որոշիր՝ իրավացի՞ եմ ես, թե՞ ոչ,

Քո ցանկացած վճիռ հոժար ես կընդունեմ:

470

ԱԹԵՆԱՍ.— Դժվարին է գործը, մեկ մարդ այն չի դատի,

Սակայն և ինձ վայելույ չէ այժմ քննել

Մոլուցքի մեջ կատարված այդ սպանությունը:

Ընդունում եմ՝ իմ տաճարը մուտք ես գործել

Դու անարատ, մաքրագործված. ապահով ես

475

Ու անպարսավ, քեզ տեղ կտամ քաղաքիս մեջ:

Սակայն սրանց նույնպես դյուր բախտ չի վիճակվել,

Եվ եթե այս գործում նրանք քեզ չհաղթեն,

Մոլեգնելով՝ ողջ իմ երկրում իրենց թույնով

Կսերմանեն չարաղետ ախտ անտանելի:

480

Վարանած եմ. երկու ելքն էլ՝ պահել նրանց,

Թե՛ վտարել՝ աղետալի պիտի լինեն:

Բայց քանի որ այդ գործը ինձ է վիճակվել,

Կընտրեմ երդվյալ դաստալորներ այդ սպանության Եվ դարերի համար ատյան աստ կհիմնեմ:	485
Դուք՝ փաստարկներ, ապացույցներ կուտակեցեք, Արդարությանը երդումով սատարեցեք: Իմ քաղաքից կընտրեմ մարդկանց ազնվագույն, Որ դիպվածը դատեն նրանք անկողմնակալ՝ Իրենց ուխտին չխառնելով խարդախություն:	490
(Գնում է):	

ՄՏԱՍԻՄՈՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Խորտակված է ամեն ավանդ, Եթե այժմ նոր օրենքով Հաղթանակեն մեղսանքը և Իրավունքը մաքրասպանի: Կգայթակղի բոլոր մարդկանց	Սարուփե 1	495
Այս ոճիկի ելքը հաջող, Եվ ծնողներն այսուհետև Կկրեն բյուր տառապանքներ Սեփական բիրտ զավակներից:		
Քանզի մարդկանց հավետ հսկող Մենադների ցաւումը էլ Նրանց գործերը չի զսպի: Ողջն աղետի պիտի հասցնի. Ծուրջը չարիք լոկ տեսնելով՝ Մարդիկ միմյանց պիտ աղերսեն	Անտիսարուփե 1	500
Դադար, դարման աղետների, Բայց ամոքիչ սպեղանիներ Դժբախտը զուր պիտի փնտրի:		505
Այնժամ ոչ ոք, չարիքների Հարվածներից տառապահար, Թող չկանչի մեզ գոռալով. «Արդարությո՜ւն, Էրինիսնե՛ր, որտե՛ղ է ձեր Զորությունը»: Անշուշտ այդկերպ Ծուտով մի հայր կամ լկյալ մայր Պիտի ողբա հառաչալիր,	Սարուփե 2	515
		519

Երբ քանդվի տունն արդարության:

Երբեմն վախն օգտավետ է,
Եվ անհրաժեշտ է, որ հսկի
Սրտին՝ նրա մեջ բազմելով:
Տվայտանքը ուսուցում է խոհեմություն.

Անտիստրոփե 2

520

Եթե սիրտն ահը չսնի,
Կգտնվի՞ արդյոք մի մարդ,
Կգտնվի՞ մի ժողովուրդ՝
Արդարությունը մեծարող:

Ո՛չ գոյությունը անիշխան,
Ո՛չ բռնությունը քեզ վրա
Մի՛ դրվատիր:

Ստրոփե 3 525

Ամեն բանում
Միջինին են դիք ուժ տվել,
Նրանց՝ խախտումը հաճո չէ:
Ծշմարիտ խոսք ես ձեզ կասեմ:
Բարքն անաստված
Ծնում է լոկ հանդգնություն,
Առողջ հոգին՝
Զարմ ամենքին միշտ սիրելի՝
Փափա . էլի երջանկություն:

530

535

Արդարության զոհարանից
Երկյուղածիր դու հավիտյան,
Եվ, հետամուտ
Ծահի, դու այն

Անտիստրոփե 3

540

Մի տրորիր պիղծ ոտքերով,
Զի կսպասի քեզ հատուցում
Ժամտ Օրհասից հզորագոր:
Պատվիր պատշաճ
Պատկաստանքով ծնողներիդ,
Ակնածանքով,
Հյուրամեծար քո հարկի տակ
Դու մեծարիր միշտ հյուրերին:

545

Ով արդար է
Առանց օտար հարկադրանքի,
Նա կլինի բարեբաստիկ,

Ստրոփե 4

550

Չի կործանվի անփառունակ:

Իսկ ով մեղաց խառնակ հորձանքն է մխրճվում,
Գոռոզաբար, լկտիաբար արդարությունը անարգում,
Երբեք ստիպված նա կիջեցնի սոսագասուն իր,
Քանզի չարյաց փոթորիկից
Կիտրտակվի կայմն իր նավի:

555

Կաղաղակի

Անտիսարոփե 4

Նա հողմի մեջ անդիմադիր,
Բայց ձայնն իր չի լսի ոչ ոք:

560

Կծանակեն դիք գոռ աչրին՝

Տեսնելով, որ աղետի դեմ նա անգոր է.

Էլ խրոխտ չէ, անկարող է կոհակներից խուսանաժել:

Արդերս նախկին օրերի նավը հաջողակ,

Արդարության խոթին զարկված՝

565

Պիտի կորակի անհայտ, անուղ:

ԷՊԻՍՏՈԴԻՈՆ ՉՈՐՐՈՐԴ

(Քալիս եմ Աթենասը, դատավորները և մի մունետիկ):

ԱԹԵՆԱՍ.— Հնչի՛ր, մարդկանց հանդարտեցրո՛ւ, ո՛վ մունետիկ,

Թող տիրրենյան փողի զիլ ձայնն եթեր հասնի:

Փողահարի՛ր ամբողջ շնչով քո մարդկային,

Թող ամբոյւը որոտաձայն հնչյուն լսի:

Արդ, երբ արդեն հաւաքված է խորհուրդը մեր,

570

Պարտ է լռել և ուսանել օրենքը իմ,

Որ ստիպվեաւ սահմանել եմ ես քաղաքին.

Դատավորներն արդար վճիռ պիտի հանեն:

(Քալիս է Ապոլլոնը):

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Տե՛ր Ապոլլոն, գնա՛,

գբաղվի՛ր քո հոգւերով,

Ինչո՞ւ ես այս գործին դատմում դու մասնակից:

575

ԱՊՈԼԼՈՆ.— Եկել եմ ես որպէս վկա, զի այս աչրը

Մտել է իմ տաճարն իբրեւ աղերասարկու.

Ես եմ նրան մաքրագործել աչո ոճիրից:

Դատին ինքս նրան պաշտպան պիտի կանգնեմ,

Զի նրա մոր սպանությանը մեղասկից եմ:

580

(Աթենասին)

Ակսի՛ր դատը, վարի՛ր դու այն որպէս գիտուն:
ԱԹԵՆԱՍ.— Ակսեցե՛ք, դատն ազդարարում էմ ես բացված.

Նախ թող խոսեն մեղադրողներն՝ ի սկզբանե
Ծմաբտաբար ծանուցելով մեզ այդ գործին:
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Այստեղ մենք շատ ենք,
բայց հակիրճ պիտի խոսենք:
(Օրեստեսին)

585

Մեր հարցերին այժմ հերթով պատասխան տուր:
ԵՐԿՐՈՐԴ ԷՐԻՆԻՍ.— Նախ դու ասա՛. սպանե՞լ ես մորդ
իսկապէս:

ՕՐԵՍԵՍ.— Սպանել եմ, այո. ես չեմ ժխտի ամենահին:
ԵՐՐՈՐԴ ԷՐԻՆԻՍ.— Մեկ միավոր արդեն կորցրիր
դու երեքից:

ՕՐԵՍԵՍ.— Պարտված չեմ դեռ, ժամից վաղ մի՛ մեծաբանիր:
ՉՈՐՐՈՐԴ ԷՐԻՆԻՍ.— Այդ, հարկ է քեզ ասել՝

590

իմչպե՛ս դու սպանեցիր:
ՕՐԵՍԵՍ.— Սուրմ այս ձեռքով նրա կոկորդը խրեցի:
ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ԷՐԻՆԻՍ.— Ո՞վ համոզեց, խորհուրդ տվեց
այդպէս վարվել:

ՕՐԵՍԵՍ.— Գուշակ աստվածն, ով որ հիմա վկան է:
ՎԵՑԵՐՈՐԴ ԷՐԻՆԻՍ.— Ուրեմն՝ մորդ քեզ աստվա՞ծ դրդեց
սպանել:

595

ՕՐԵՍԵՍ.— Այո՛, և հար իմ բախտը ես չեմ պարսալի:
ՅՈԹԵՐՈՐԴ ԷՐԻՆԻՍ.— Երբ վիճակդ հանեն, այլկերպ դու
կխոսես:

ՕՐԵՍԵՍ.— Հուսամ՝ հայրս շիրմից նեցուկ ինձ կառաքի:
ՈԻԹԵՐՈՐԴ ԷՐԻՆԻՍ.— Դու, մայրասպա՛ն, մեռելո՞ց ես
սպալվի՞նում:

ՕՐԵՍԵՍ.— Պղծված էր իմ մայրը երկու ոճիրներով:
ԻՆՆԵՐՈՐԴ ԷՐԻՆԻՍ.— Ինչպե՛ս, մեկնի՛ր. դատավորները
թող խորհեն:

600

ՕՐԵՍԵՍ.— Սպանելով իր այրին՝ նաև իմ հորն սպանեց:
ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ԷՐԻՆԻՍ.— Բայց ողջ ես դու, իսկ նա մեղքն իր
քավեց մահվամբ:

ՕՐԵՍԵՍ.— Երբ ողջ էր նա, ինչո՞ւ ձեզնից չէր հալածվում:
ՏԱՍՆՄԵԿԵՐՈՐԴ ԷՐԻՆԻՍ.— Ձի համարչուն այրի չէր նա
գրկել կյանքից:

605

ՕՐԵՍԵՍ.— Մի՞թե նման մի մոր հետ ես համարչուն եմ:

ՏԱՍՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ԷՐԻՆԻՍ.— Ինչպե՞ս կարող էր քեզ անել
նա արգանդում.

Օ՛րոնագործ, ուրա՛նում է արյունը մոր:

ՕՐԵՍՏԵՍ.— Վկա՛ս եղիր, պաշտպա՛ն կանգնիր ինձ, Ապոլլո՛ն,
Եթե իրոք արդարություն եմ ես ապանել:

610

Զօխեցի, ինչ արել եմ՝ այն արված է.

Սակայն իրավ՝ եմ ես, թե ոչ՝ ինքդ վճռիր,

Ինչ դու վճռես՝ ա՛յն էլ կատեմ ես աստանին:

ԱՊՈԼԼՈՆ.— Զեզ եմ դիմում, աթենական դատավորներ,
Իրավ է նա. գուշակ եմ ես ու չեմ ստում:

615

Իմ զահից ես դեռ չեմ հայտնել գուշակություն

Ոչ մի աչքի, ոչ մի կնոջ կամ քաղաքի՝

Սոանց Զևսի հրամանի. դից հայրն է նա:

Խորհեցե՛ք այս ճշմարտության ուժի մասին

Եվ Հոր կամքին միշտ հնազանդ դուք մնացեք,

620

Զի ձեր ուխտը երբեք զուրեւ չէ Դիոսից:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Դու ստում ես, որ Զևսն ի՛նքը
քեզ թելադրեց

Օրեատեսին պատգամել, որ հորը սպանած

Իր ծնողին զրկի սա՛նն մեծարանքից:

ԱՊՈԼԼՈՆ.— Վայելո՛ւչ է բաղդատել մահն ազնիվ աչքի,

625

Որին Զևսը մեծարել էր գավազանով,

Մի նեղ կնոջ վախճանի հետ: Եվ ո՛չ մարտում,

Ահագոնի տաթոնիչ ու հեռահար

Նետի՛ց չընկավ: Ականջ դրեք, ո՛վ Աթենաս,

Սառ հաղաքված դատավորներ այս դիպվածի:

630

Արշախանքից նա, վառտակած ու հաջողակ,

Դարձավ իր տուն: Կինն ընդունեց նրան քերկրուն,

Բաղնիք տարավ, բա՜ց երբ գոտից պիտի ելներ,

Գլխին անել ծածկոց նետեց, ինչպես վրան,

Ու պերճ պողով աչքին սա՛նձած՝ նա հարվածեց...

635

Այսպիսին էր նրա վերջը, ձեզ սխառեցի

Մահը տորմի առաջնորդի, արգո մարդու,

Եվ սա սավեց, որ ցառումը կրծի, լվկի

Զեր պոռեք, զի դատը դո՛ւք պիտի վճռեք:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ըստ քեզ՝ Զևսը նախապատվում է
հայրերին:

640

Ինչո՞ւ հապա շղթայեց իր հայր Կրոնոսին.

Այդ արարքին խոսքերդ չեն համատեղվում:

Լսեցե՛ք այս, դատավորնե՛ր, վկա եք դուք:

ԱՊՈԼԼՈՆ.— Օ՛ր գարշ հրեշ, աստվածներին հակակրելի,

Չե՛ որ շղթան միշտ միջոց կա խորտակելու,

645

Ազատության բյուր միջոցներ կգտնվեն:

Բայց երբ հողը կլանել է արյունն աչրի,

Մեռյալ՝ երբեք էլ հարություն մա չի առնի:

Հայրս անգամ դրա հեռարը չգիտե.

Նա՛, որ առանց շնչակտուր իսկ լինելու,

650

Ի գորու է շրջել ամեն բան գլխիվայր:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Հապա ինչպե՛ս ես պաշտպանում

դատը նրա,

Ով հարազատ մոր արյունը հեղեց հողին:

Ինչպե՛ս կապրի մա Արգոսում, իր հոր տան մեջ,

Եվ կոխիչի բազիններին հառարակաց,

655

Ո՛վ կկիսի նրա հետ ջուրը սրբազան:

ԱՊՈԼԼՈՆ.— Այդ էլ կասեմ, և խոսքս ստույգ է, իմացի՛ր:

Զարմի ծնողը մա չէ, ով մայր է կոչվում.

Նա սերմանված պտուղի սուկ սնուցողն է:

Հայրն է ծնում, մայրը՝ զարմին, ինչպես հյուրի,

660

Ընդունում է, եթե դիք չեն եղծում նրան:

Այդ, ձեզ ցույց տամ իմ խոսքերի ապացույցը.

Հայրը ծնում է առանց մոր, աստ ձեր կողքին

Գտնվում է օլիմպացի Չևսի դուստրը:

665

Չի սնուցվել մա արգանդի խաղարի մեջ.

Ի՞նչ դիցուհուց նման զավակ ծնունդ կառներ:

Ես, ո՛վ Պալլաս, ինչ չափով որ ունակ լինեմ,

Պիտ գորացնեմ քաղաքը քո, գորքը նրա,

Սրան էլ ես առաքեցի քո օջախը,

Որ հալիոյան հավատարիմ լինի մա քեզ,

670

Հանձին նրա՝ դու ձեռք բերես նոր դաշնակցի:

Հավերժ նրա հետնորդները սերնդակից

Պիտի հարգեն ձեր այս դաշինքը անխաղախ:

ԱԹԵՆԱՍ.— Այդ, սրանց պիտ հրամայեմ խղճի մտոք

Քվեարկել, զի բավարար խոսվեց այստեղ:

675

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ես իմ բոլոր նետերն արդեն

արձակեցի,

Մնում է սուկ սպասել լուծմանը այս վեճի:

ԱԹԵՆԱՍ (Ապոլլոնին և Թրեստեսին).— Իսկ դո՞ւք,

իմչպե՞ս խոսափեմ ձեր մեղադրանքից:

ԱՊՈԼԼՈՆ.— Ինչ ասված է՝ այն ասված է. քվեարկելիս

Հարգեցե՛ք ձեր ուխտն, ո՛վ օտար դատաւորներ:

680

ԱԹԵՆԱՍ.— Ատոիկեի մարդի՛կ, օրենքս լսեցե՛ք:

Աննախաղեպ՝ արշան դատ եք այստեղ վարում.

Այստե՛տ էլ թող է՛գևսի ժողովրդի

Այս ատյանը հավերժորեն գոչառնի

Արեւ աստծու բլրի վրա: Ծամբար էին

685

Այստեղ զարկել ամագոճները, երբ կովով

Թեսևսի դեմ արշավեցին: Հին պարուպի դիմաց նրանք

Կառուցեցին բարձրաշտարակ մի նոր քաղաք

Եվ ձոնեցին այն Արեսին. այստեղից էլ՝

Անվանումը՝ Արեսպագոս: Թող բլուրն այս

690

Գիշեր ու զօր վախ, ակնածանք ձեզ ներշնչի

Եվ ետ պահի քաղաքացվոց մեղանշելոց:

Քաղաքում հար թող իմ օրենքը չանտեւալի.

Եթե վճիռ գետը տղմոտ փռակներով ապականվի,

Էլ նրա մեջ չի գտնվի խմելու ջուր:

695

Իմ հոյդորն է քաղաքացվոց՝ չհամդորժել

Ո՛չ բռնություն, ո՛չ անիշխան գոյակցություն:

Ձեր քաղաքից երբեք երկյուղը մի վանեք.

Ահին անգես՝ ոչ մեկը չի մնա շիտակ:

Արդա՛ր եղեք, երկյուղեցե՛ք մեծապատիվ այս ատյանից

700

Եվ ձեր երկրին, ձեր քաղաքին ձեռք կբերեք

Փրկիչ նեցուկ, որպիսին ոչ մի ազգ չունի

Ո՛չ սկյութական, ո՛չ Պելուպի եզերքներում:

Թող անկաշտ մնա ատյանը հավիտյան,

Վեհապատիվ ու խիստ դատող, քանզի ես այն

705

Կարգել եմ զերթ արթուն հսկիչ քնածներին:

Այսպիսին է իդատն իմ, ո՛վ քաղաքացիք,

Ուղղված է այն և գալիքին: Այժմ հարկ է ուռքի կանգնել

Ու քվեարկել, անկողմնակալ վճիռ հանել՝

Ակնածելով սուրբ երդումից: Ես վերջացրի:

710

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Խորհուրդ կոտամ ձեզ չանարգել
ձեր երկրի

Ահեղ հյուրին՝ մեր մոլեգին այս կաճառին:

ԱՊՈԼԼՈՆ.— Իսկ իմ պատվերն է ձեզ՝ հարգել իմ և Ջևաի

Գուշակությունը, վախեցեք դուք նրանից:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Զո փույթը չէ արշունալի գործին

խառնվել,

715

Էլ չես լինի դու անարատ իբրև գուշակ:

ԱՊՈԼԼՈՆ.— Ըստ քեզ՝ հա՛յրս էլ մեղասանք գործեց,

եբբ որ անասց

Աղերսանքին Իքսիոնի, ով առաջին մարդասպանն էր:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Խոսի՛ր այդպես, իսկ ես,

թե դատը չշահեմ,

Ետ կդառնամ այս երկիրը պատուհասով:

720

ԱՊՈԼԼՈՆ.— Աստվածների մեջ վաղեմի և նորագույն

Անարգ ես դու, հաղթանակն իմը կլինի:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Դու Փերեւի տանը արդեն

հարկադրեցիր

Մոյրաներին անմահություն տալ մի մարդու:

ԱՊՈԼԼՈՆ.— Զի արդար է բարեպաշտին նեցուկ լինել,

725

Մանավանդ եբբ դրա կարիքը նա ունի:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Գայթակղեցիր դու գինիով

զառամյալ դից

Եվ հինավուրց օրենքները խորտակեցիր:

ԱՊՈԼԼՈՆ.— Կա՛ց, չես շահի դու այս դատը և քո թույնը

Դուրս կծայրքես, սակայն գիտցի՛ր. ոսոխիդ այն չի վնասի:

730

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Դու, պատուհի՛, անարգում ես

պատավներին.

Բայց կսպասեմ մինչև դատի վերջաբանը,

Այնժամ կասեմ՝ կմոլեգնե՛մ, թե՞ ոչ ես այս քաղաքի մեջ:

ԱԹԵՆԱՍ.— Իմն է վերջին ձայնը, վեճը ես պիտ լուծեմ:

Նետում եմ իմ քրվեճ հոգոտ Օրեստեւի,

735

Զի մայր չէ ինձ ծնունդ տվել, և այրական

Ամենայն ինչ մոտ է արտիս, լոկ կնությունն է ինձ օտար:

Ամբողջ հոգով պատկանում եմ ես իմ հորը,

Ոստի բնավ չեմ կարեկցում այն կնոջը,

Որ սպանել է իր ամուսնուն՝ տան իշխողին:

740

Հաղթանակը Օրեստինն է, եթե անգամ

Բաշխվեճ ձայները հավասար:

(Նետում է քվեճ):

Թող հաշվարար

Դատաւորներն իսկույն հանեն քվեները սափորներից:
ՕՐԵՍԵՍ.— Օ՛ Ապոլլոն, Փերո՛ւ, վեճն ի՞նչ վերջ կունենա:
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Օ՛ աւ Գիշեր, մա՛յր, տեսնո՞ւմ ես
այս ամենը:

745

ՕՐԵՍԵՍ.— Կախաղան է ապստում ինձ կամ լույսն արեւի:
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Այսուհե՛տ էլ կապրենք պատվով,
թե՞ ամարգված կթափառենք:

ԱՊՈԼԼՈՆ.— Ծի՛շտ համրեցեք քվեները, ո՛վ օտարներ,

Հաշվարկի մեջ թող չլինի խարդախություն:

Մեկ ձայն պակաս՝ և կլինի մեծ պատուհաս,

Մեկ քվե ավել՝ և կհառնի օջախը հին:

750

ԱԹԵՆՍԱ.— Այրը փրկվեց, թեպետ արյուն է մա թափել.

Քվեները իրոք բաշխվել են հավասար:

ՕՐԵՍԵՍ.— Օ՛ Աթենաս, դու փրկեցիր օջախը իմ

Եվ հայրենի հողից զրկված արտաքսյալին

Ետ դարձրիր: Հելլենները պիտի ամեն.

«Այս արգոսցի այրը վերստին տեր է դարձել

Իր հոր ինչքին, զի Պաղլասն ու Ապոլլոնը,

Այլ երրորդ Փրկարարը ամենագործ

Մեծարեցին մահատակված մրա հորը,

Մերժեցին մոր իրավունքի պաշտպաններին»:

Իսկ ես հիմա երկրիդ և քո ժողովրդին

Հավերժական, անխախտ երդմամբ խոստանում եմ,

Հեռանալով իմ հոր տունը՝ ուխտում եմ ձեզ,

Որ արգոսյան հողում իշխող և ոչ մի այր

Չի շարժվելու թշնամական տեգով այստեղ:

Եթե մեկը իմ այս երդումը զանց առնի,

Գերեզմանիս միջից մրան ես կառաքեմ

Անտանելի արհաւիրքներ, ու կարշավի

Նա անագրու, չարագուշակ ուղիներով.

Լկանքները կհարկադրեն մրան զոջալ:

Իսկ ով աննենգ պատվի քաղաքը Պաղլասի

Եվ դաշնակից գեներով մրան միշտ սատարի,

Նրա հանդեպ ես կլինեմ բարյացակամ:

Մնաք բարյալ դու և ազգը քո ոստանի,

Ոսոխի դեմ թող մա կանգնի միշտ աննահանջ՝

Փրկիչ ուժով ու հաղթական միզակներով:

(Օրեստեսն ու Ապոլլոնը գնում են):

775

ԵՐԳ.ՉԱՍՈՒՄԲ.— Ավա՛ղ, ավա՛ղ, նոր աստվածներ,
հին օրենքը

Սարոփե 1

Դուք ոտնեցիք և խլեցիք իմ ձեռքերից մայրասպանին:

Ես՝ անպատիվ ու տարաբախտ, եղո՛ւկ, եղո՛ւկ,

780

Այս երկրի մեջ, ի պատառախան,

Պիտ թույն սփռեմ, թույնն իմ սրտի,

Ժանտ ցայտքերը կդարձնեն հողը անպտուղ,

Եվ վարակից արգանդը՝ գոց,

Ծառն՝ ամուտերն, մերկ կմնա:

785

Ավա՛ղ, ավա՛ղ, արդարություն, պիտ սերմանեմ

Այս եզերքի հողում ժանտափառ մարդակործան:

Ողբա՛լ: Ինչո՞վ դա ինձ կօգնի:

Ծանակվա՛ծ եմ,

Քաղաքացիք

790

Անտանեղի վիշտ պիտ կրեն:

Եղո՛ւկ ձեզ, ո՛վ ապերջանիկ,

Անարգ դատեր մութ Գիշերի:

ԱԹԵՆԱՍ.— Ի՛նձ լսեցեք և մի՛ վայեք մեծահատաչ,

Ջի պարտություն դուք չեք կրել, այլ իսկապես

795

Չշահեց այս դատը ոչ ոք, անարգ չեք դուք:

Այստեղ Ջևահ պայծառ վճիռը լսեցինք,

Եվ մեզ վկա եղավ ինքը՝ կանխասացը,

Որ մեղսանքից Օրեստեսը մաքրվել է:

Մի՛ մոլեգնեք և մի՛ թափեք ձեր ժանտ ոխն այս

800

Երկրի վրա, մի՛ սերմանեք անպտղություն՝

Հեղեղելով ձեր գերբնական մահաթույնը,

Որ ողջ ցանքսը կլսիի բիրտ ժանիքներով:

Ես՝ լիովին իրավասու, ուխտում եմ ձեզ

Տալ սպաստան, մի սրբավայր իմ երկրորում,

805

Որ կնտեք պերճ գահերին, օջախի մոտ,

Եվ կպատվի ձեզ ժողովուրդն այս քաղաքի:

ԵՐԳ.ՉԱՍՈՒՄԲ.— Ավա՛ղ, ավա՛ղ, նոր աստվածներ,
հին օրենքը

Անտիսարոփե 1

Դուք ոտնեցիք և խլեցիք իմ ձեռքերից մայրասպանին:

Ես՝ անպատիվ ու տարաբախտ, եղո՛ւկ, եղո՛ւկ,

810

Այս երկրի մեջ, ի պատառախան,

Պիտ թույն սփռեմ, թույնն իմ արտի,
 Ժանտ ցայտքերը կդարձնեն հողը անպտուղ,
 Եվ վարակից արգանդը՝ գոց,
 Ծառն՝ անտերև, մերկ կմնա:

815

Ավա՛ղ, սվա՛ղ, պողարոյջո՛ւն, պիտ սերմանեմ
 Այս եզերքի հողում ժանտախտ մարդավործան:
 Ողբա՛լ, ինչո՞վ դա ինձ կօգնի:
 Ծանակվա՛ծ եմ,

820

Քաղաքացիք
 Անտանդի վիշտ պիտ կրեն:
 Եղո՛ւկ ձեզ, ո՛վ ապերջանիկ,
 Անարգ դստեր մութ Գիշերի:

ԱԹԵՆԱՍ.— Անարգված չեք, մարդկանց հանդեպ ձեր
 ցամառն մեջ

825

Զո՛ւսպ եղեք, հողը մի՛ պղծեք, դիցունհիմե՛ր:
 Ենթարկվում եմ ես Զևսին, և... ասե՛լ արդյոք.
 Աստվածներից հայտնի է լույ ի՛նձ բանալին
 Այն սրահի, ուր փակի տակ շանթն է նրա:
 Բայց հարկ չկա ձեզ սպառնալու, անասցե՛ք ինձ
 Եվ մի՛ ափռեք իմ երկըրով ձեր հանդուգն,
 Առհասկիրքներ գուժող լեզվի պտուղները,
 Թող հանդարտվի ձեր դառն դիմ սև ալիքը:

830

Դուք կլինեք ինձ դրացի գերապատիվ,
 Ծնունդներից, պսակներից առաջ մարդիկ
 Զեզ կձոնեն միշտ նորիներն այս լսյն հողի,
 Ու դուք հավետ սույն խրատս կդախտեք:

835

ԵՐԳՉԱՆՈՒՄԲ.— Ա՛յս, այս վիշտը պիտի կրեմ,

Սարդիե 2

Ես՝ զառամս, պիտ երկրի տակ իջնեմ հիմա՝
 Անսլառվությամբ վարկաբեկված:
 Համակ վառվում եմ զայրույթից, արամոսանքից,
 Եղո՛ւկ, եղո՛ւկ ինձ, օ՛ր Երկիր.

840

Այս ի՛նչ ցավ է
 Իմ ողջ մարմինը հասակել:
 Ակա՛նջ դիր ինձ, մա՛յր իմ Գիշեր,
 Աստվածները իմ վաղեմի սլառիվն ալծմ
 Խորտակեցին .

845

Անպարտելի խարդախությամբ:

ԱԹԵՆԱՍ.— Ես ներում եմ ցառումդ, գի տարիքով ես:

Քո հասակի հաշվին ինձնից գիտուն ես դու,
Իայց ինձ էլ է Ձևը տվել խոհեմություն.

850

Հեռանալով օտար հողեր՝ իմ երկիրը

Դու կցանկաս, գուշակում եմ այդ բանը քեզ:

Ժամանակի հոսանքի հետ իմ քաղաքը

Նոր փառքերի պիտի հասնի, և քո գահը

Էրեթևի օջախի մոտ կսլանձացնեն

855

Արանց, կանանց թափորները. նման սլափով

Այլերկրացի մարդկանց մեջ չես գտնի երբեք:

Ուրեմն՝ մի տերմանիր աստ, իմ եզերքում

Մշտունալի պատակտումներ, մի՛ բռնկիր

Մղեգնությամբ պատանջաց սիրտն առանց գինու:

860

Մի՛ սողորիր հոգիներն իմ քաղաքացւոց՝

Աքաղաղի հանդգնությամբ, երկպառակիչ կազ մի՛ նյութիր.

Թող չլցվեն միսյանց հանդեպ անգապությամբ:

Իսկ պատերազմ օտարուստ միշտ էլ կգտնեն

Նրանք, բլբեր համակված են փառքի տենչով:

865

Չեմ ուզում ես աքլորամարտ օջախիս մեջ:

Այսպիսին է քեզ ուղղված իմ առաջարկը.

Գործել բարիք, առանալ բարիք և բարեփառ

Ապրել երկրում առտվածներին հույժ սիրելի:

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Ա՛յս, այս վիշտը պիտի

կրեմ,

Անոխաբորտիկ 2 870

Ես՝ զառամս, պիտ երկրի տակ իջնեմ հիմա՝

Անպատվությամբ վարկաբեկված:

Համակ վառվում եմ զայրույթից, սրտմտանքից,

Եղո՛ւկ, եղո՛ւկ ինձ, օ՛ր Երկիր.

Այս ի՞նչ ցալ է

875

Իմ ողջ մարմինը համակել:

Ակա՛նջ դիր ինձ, մա՛յր իմ Գիշեր,

Ատովածները իմ վաղեմի պատիվն այժմ

Խորտակեցին

Անպարտելի խարդախությամբ:

880

ԱԹԵՆԱՍ.— Բարի խորհուրդ քեզ տալուց ես չեմ ձանձրանա.

Դու չես առի, թե դիցուհին երիտասարդ

Եվ ժողովուրդն իր քաղաքի քեզ՝ զառամիդ

- Անհյուրընկալ իրենց հողից անպատվությամբ արտաքսեցին:
Ո՛չ. եթե դու հարգում ես ուժը Պիթոյի 885
- Եվ ամոքիչ ու մեղմացնող խոսքը լեզվիս,
Այստեղ մնա, իսկ եթե չես ուզում մնալ,
Դու անհրաժեշտ մի՛ ապառնա իմ այս ուսումնի
Քո ցատկերով, քո մոլուցքով ու կործանմամբ,
Զի խորհուրդ եմ այժմ տալիս քեզ այս երկրում 890
- Արդայաբար իշխել՝ հավերժ մեծապատիվ:
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ո՛վ տիրուհի Աթենաս,
Ինձ որսե՞ղ կտաս դու օթեան:
ԱԹԵՆԱՍ.— Անդ, որ չկա բնալ չարիք. համաձայնի՛ր:
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Թե հոժարեմ, ինչո՞վ արդյոք
Ինձ կպատվեն:
ԱԹԵՆԱՍ.— Ոչ մի օջախ կամքիդ դեմ չի բարգավաճի:
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Դո՞ւ կընծայես ինձ այդպիսի
հզորություն:
ԱԹԵՆԱՍ.— Կերջանկացնեմ նրանց, ովքեր քեզ կհարգեն:
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Եվ տալի՞ս ես ինձ երաշխիք
հավերժական:
ԱԹԵՆԱՍ.— Չեմ խոստանա այն, ինչը չեմ կատարելու:
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Սփռի՛ր ինձ, բարկությունս
հանդարտվում է: 900
- ԱԹԵՆԱՍ.— Եթե մնաս, ձեռք կբերես բարեկամներ:
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Արդ, ի՞նչ ես ինձ հրամայում
ցանկալ երկրիդ:
ԱԹԵՆԱՍ.— Հաղթանակ, որ տրտմությամբ չի խեղաթյուրվի:
Թող ծովերի ջրերից ու ցամաքներից,
Թող երկնքից, արևի վառ լույսով ցողված, 905
Քամիների պոքն այս երկիրը հովհարի:
Թող խաչները առատ լինեն, հողը՝ բերրի,
Թող անխտոր հավերժ ծաղկի քաղաքը իմ;
Եվ պողաքեր լինի միշտ սերմը մարդկային,
Թող ամբարիշտ մարդկանց պտուղը սոսկ կորչի, 910
Քանզի, իբրև մի այգեպան, սիրում եմ ես,
Երբ անկործան ազնիվ բույսերն են լոկ աճում:
Սա է քո հոգն, իսկ ասպարեզը ռազմական,
Զինամարտերը պանծալի իմ փուլթն եմ սոսկ,

ԿՈՍՄՈՍ ԵՐԿՐՈՐԴ

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Ընդունում եմ դրացությունը Պալլափ, Ստրուփե 1

Չեմ անպատվի քաղաքը այս,
Որ սիրում եմ Արեսը, Ջևան ամենակար:
Նեցուկն է այն աստվածների, 920
Բագինների պաշտպանն է այն և սուրբ զարդը հեղինակացի:
Գուշակում եմ բարի գալիք,
Աղոթում եմ ես լավակամ,
Որ արևի լուսե շողը հողից ծնի
Առատաբուխ, երջանկաբեր 925
Բյուր բարիքներ կենսապարզև:

ԱԹԵՆԱՍ.— Բարեմտորեն այս գործն արեցի

Ոստանիս համար. գորեղ, անողորմ
Դիցունիներին աստ բնակեցրի,
Քանզի նրանց է վիճակված վարել 930
Ողջ մարդկայինը:
Ում անչար աչքով նրանք չնայեն,
Նա չի իմանա՝ որտեղից իրեն
Աղետը զարկեց, նախնյաց մեղսանքը
Կտանի նրան դեպի հառուցում: 935
Հոխորառում էիր. կկործանվես լո՛ւտ,
Նրանց մոլուցքը քեզ հող կդարձնի:

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Ծառակործան ժանտ խորշակ, մի՛

փչիր այստեղ,

Անտիստրուփե 1

Մի՛ եղծանիր պարգևը իմ,
Մի՛ խորշակիր աչքերը թարմ ընձյուղների, 940
Քո տարածքի ներսում դու կաց:
Բույսեր լափող անագորույն ախտն այստեղ թող չմերձենա:
Թող խաշները բարգավաճեն,
Հղիանան զույգ գառներով,
Եվ այս երկրի բազմահարուստ ընդերքը թող 945
Հատուցանի շնորհը դից՝
Ծռայելով քյուր ընծաներ:

ԱԹԵՆԱՍ.— Լսո՛ւմ եք դուք,

Ո՛վ քաղաքի պահապաններ,

Ինչ եմ նրանք ձեզ ցանկանում: Մեծ եմ, հզոր

950

Էրիմիսներն անմահների կաճառի մեջ

Եվ աշխարհում ստորերկրյա, մարդկանց հանդեպ

Ակնհայտ է նրանց ուժը ու բացարձակ:

Ոմանց աչքերը կուրանում են միշտ լալուց,

Ոմանց՝ նրանք շնորհում են ցնծուն երգեր:

955

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Թող այստե՛տ չկործանի

Սարոփե 2

Մարդկանց մահը անժամանակ,

Եվ կույսերին գեղեցկատես

Առաքեցե՛ք ամուսիններ,

Դո՛ւք, զորավոր

960

Դիցուհիներ, ո՛վ Սոյրաներ,

Ո՛վ զավակներ ինձ ծնած մոր.

Ամենայն ինչ բաշխում եք դուք արդարաբար,

Իշխում բոլոր օջախներում՝

Հար սպառնալով անեղորեն

965

Արդարացի ձեր պատիժով:

Դից մեջ դուք եք բոլորից շատ մեծապատիվ:

ԱԹԵՆԱՍ.— Բերկրեցնում է ինձ իմ երկրի համար

Այս բարեհամ դից գործած բարիքը:

Պիթոյի աչքերն ինձ ափրելի եմ,

970

Քանզի հսկեցին լեզվիս, բերանիս,

Եվ անդրդվելի ժանտ էակներին հաջողվեց մեղմել,

Հաղթանակ տարավ Զևս-ճարտասանը:

Հավերժ մեր միջև

Թող լինի մրցույթ բարեգործության:

975

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Աղոթք եմ ես անում նաև,

Մանիսարոփե 2

Որ երբևէ այս ոստանում

Խռովություն չըրրոտա,

Թող չլամի հողն սև արշուն

Քաղաքացու,

980

Զի վրեժի ցասումն այնժամ

Պիտ մահվան դեմ պահանջի մահ

Ու քաղաքում ծնունդ տա նոր մեղաանքների:

Թող փոխադարձ սիրով այստեղ

Հրճվեն բոլորը միասին

985

Եվ թող ատեն միշտ մեկ սրտով.

Միասնությունն ուժեղ դեղ է մայրկանց համար:

ԱԹԵՆԱՍ.— Դեպ բարի խոսքը նա գտավ ողի,

Ձի իմաստուն է:

Ու թեպետ տեսքով սոսկալի է նա,

990

Բայց իմ ուսումնին բերեց մեծ բարիք:

(Քաղաքացիներին)

Բարեկամներին բարեկամաբար

Հար մեծարեցե՛ք, և այս ուսումը

Դուք հոչակեցե՛ք

Ձեր շիտակությամբ կատարելական:

995

ԵՐԳՉԱՒՈՒՄԲ.— Հրճվի՛ր, հրճվի՛ր հարստությամբ
քո ցնծատիթ,

Սարուիե 3

Հրճվի՛ր, ո՛վ ազգ այս քաղաքի:

Ձևս գահն է քեզ գորավիզ,

Սիրելին ես իր սիրելի կույս աղջկա,

Իմաստնացի՛ր դու օրեցօր:

1000

Միշտ պատվում է Հայրը նրանց,

Ում Պալլաքն է հովանավոր:

ԱԹԵՆԱՍ.— Հրճվեցե՛ք և դո՛ւք, ինձ՝ հարկ է այժմ

Ցույց տալ ձեզ ողին դեպ ձեր օթևան՝

Ողեկցորդների վառ ջահերի տակ:

1005

Եկե՛ք, սրբազան ողջակեզներով

Թող երկրի ներքո աղետը կանխվի,

Մնա ընդերքում, և թող Բարիքը

Իմ ուսումը դեպ հաղթանակ տանի:

Ո՛վ Կրանառսի քաղաքաբնակ

1010

Ջարմեր, հյուրերին առաջնորդեցե՛ք:

Թող բարի միաքը

Դեպ բարին մղի իմ քաղաքացվոց:

ԵՐԳՉԱՒՈՒՄԲ.— Հրճվի՛ր, հրճվի՛ր, դարձյալ խոսքս
կրկնում եմ:

Անտիստրոփե 3

Դո՛ւք, բոլո՛րդ այս քաղաքում,

1015

Մարդի՛կ և դի՛ք, որ Պալլաքի

Այս ուսումնի բնակիչներն եք մշտական.

Ով ինձ՝ հյուրիս այստեղ պատվի,

Ձի ունենա երբեք պատճառ
Իր վիճակը պարսավելու:

1020

ԷՔՍՈՂՈՍ

ԱԹԵՆԱՍ.— Հաճո եմ ինձ այդ խոսքերդ և ուխտը քո:

Արդ, կողեկցեմ քեզ լուսահորդ ջահի ցոլքով

Դեպ ընդերքը, ապարանքը քո ստորերկրյա:

Կգամ մեզ հետ կոտրա հսկող քոմոսիներ

Եվ Թեսևսի համայն երկրի զարդն՝ ազգը իմ,

1025

Մի փառաշուք թափոր՝ կանանց, մանուկների:

Ավասարդների ամբոխը մեզ կմիանա,

Ու ամենքը՝ ծիրանագույն հանդերձներով:

(Ամբոխին)

Պատի՛վ արեք, ջահերի հուրը թող վառվի՛,

1030

Եվ այսուհետ՝ մեր հող մտած բարի խոսքը

Թող հռչակի՛ իմ ուստանը երջանկությամբ:

ԵՐԹԻ ՄԱՍՆԱԿԻՑՆԵՐ.— Արդ, Գիշերի մեծ ու արգո

զառամ դատրեր,

Սարուիե 1

Ձեր օթևան դուք գնացեք

Մեր այս զվարթ թափորի հետ:

Ամեն մեկը դրվատանքի ե՛րգ թող հնչի:

1035

Այս երկրի վաղնջական ընդերքներից

Անտիսարուիե 1

Մեճք ընծաներ, բազմամեծար

Ողջակեզներ պիտի ձոնենք:

Ամեն մեկը դրվատանքի ե՛րգ թող հնչի:

Դո՛ւք, ողորմած ու բարեմիտ

Սարուիե 2 1040

Դիցունհիներ մեր սուրբ հողի, եկե՛ք մեզ հետ,

Այս ճանապարհն անցեք բերկրո՛ւն, այդ բոցակեզ

կերոններո՛վ,

Մեր երգի հետ դուք ցնծացե՛ք ուրախաձայն:

Թող Դաշի՛նքը արդ հետևի

Անտիսարուիե 2

Մեր ջահերին, զի Պաղլասի քաղաքացվոց

1045

Այդ վիճակն եմ բաժին հանել ամենատես Ջևան ու Մոյրան.

Մեր երգի հետ դուք ցնծացե՛ք ուրախաձայն:

(Բոլորը գնում են):

145

ՊՐՈՄԵԹԵՎՍԸ ՇՂԹԱՅՎԱԾ

Թարգմանությունը՝
ՀԱՄԱԶԱՍՊ ՀԱՄԱՐՁՈՒՄՅԱՆԻ

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԵՐ

ԲՈՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԵՓԵՍՏՈՍ

ՊՐՈՄԵԹԵՎՍ

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ — բաղկացած օվկիանոսիներից

ՕՎԿԻԱՆՈՍ

ԻՈ — Ինաքոսի դուստրը

ՀԵՐՄԵՍ

(Բռնությունը և Իշխանությունը բռնի բերում են Պրոմեթևսին:
Նրանց հետ է Հեփեստոսը):

ԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆ.— Արդեն հասանք մենք հեռավոր ծայրն
աշխարհի,

Սկյութական երկրի մեջն ենք ամայի:

Դո՛ւ, Հեփեստոս, պիտ կատարես Ջևաի վճիռն.

Պետք է այստեղ այս գողոգին զամել պողպատ շղթաներով
Եվ ամրասպինդ կապանքի մեջ բարձր ժայռին զառիվայր. 5

Քանզի իրոք նա գողացավ ու պարզենց մարդկությանը
Քո հուր-կրակը շողշողուն, քո վառ պսակն, հիմքն արհեստի.
Թող սովորի առմիշտ հարգել Ջևա ստածո իշխանությունն
Եվ դադարի այսուհետև սիրել մարդկանց:

ՀԵՓԵՍՏՈՍ.— Իշխանություն և Բռնություն, 10

Դուք կարդացիք Ջևաի վճիռն ահավոր,

Եվ այդ գործում ոչ մի արգելք ձեզ չեղավ:

Մինչ ես ահա տատանվում եմ,

Ի՞նչսքես, ավա՛ղ, ես հարազատ իմ աստծուն

Այստեղ զամեն փոթորկի դեմ բաց այս ժայռին: 15

Բայց պետք է որ հնազանդվեմ,

Քանզի չէ՞ որ զարհուրելի գործ կըլինի,

Եթե թողնեմ իմ հոր վճիռն անկատար:

(Դիմելով Պրոմեթևսին)

Ո՛վ գերիմաստ, հզոր զավակ բարեխորհուրդ Թեմիսի,

Ես ակամա այս անխորտակ շղթայով 20

Պիտ քեզ զամեն այստեղ՝ ժայռին այս ամայի,

Որ դու երբե՛ք մարդու երես չտեսնես, ձայն չըլես:

Այստեղ, հավերժ հրատուշոր ճառագայթով արևի

Դու կըփոխես գույնը մաշկիդ: Իսկ գիշերը, քեզ իբր հաճույք

- Լույսն արևի կը պարփակի յուր մթնագույն քողի տակ,
 Որից հետո ազագույնը ցրիվ կը տա արեգակը:
 Միշտ, համապազ քեզ պիտ մաշի տանջանքի բեռն ահավոր,
 Քանզի իրոք դեռ չի ծնված քո փրկիչը մեծահաղթ:
 Արդյունքն է սա քո մարդասեր և մեծ գործի.
 Ինքըդ աստված, աստվածների զայրույթն հուզած,
 Դու մարդկության շահն հարգեցիր չսփազանց
 Եվ փոխարենն, իբր հատուցում, դու կը դառնաս պահապան
 Այս ամայի, տխուր ժայռին հավիտյան,
 Հավերժ անքուն և միշտ կանգուն, ծունկ չըծալած
 Պիտ արձակես բյուր-բյուրավոր հեծեծանք,
 Եվ չի լինի, ավա՜ղ, երբեք վերջ ու սահման քո տանջանքին:
 Մինչդեռ Զևսի սիրտն է դաժան և անողորմ,
 Ժանտ են տերերը նորագույն իշխանության:
ԻԾԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆ.— Ի՞նչ ես իզուր տրոնջանքով դու
 դանդաղում.
 Մի՞թե իրոք ատելություն դու չես զգում դեպի սա,
 Անմահների թշնամագույն այս աստվածն,
 Որն հանդգնեց քո պարզևր գողանալ:
ՀԵՓԵՍՏՈՍ.— Մեծ է, այո՛, և ազդեցիկ
 Զորությունը ազգականի և ընկերուջ:
ԻԾԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆ.— Ծշմարիտ է: Սակայն Զևսի հրամանն է
 ահավոր,
 Իսկ խախտումը նրա կամքի՝ զարհուրելի կըլինի:
ՀԵՓԵՍՏՈՍ.— Դաժա՜ն ես դու և վիտայամբ միշտ լցված:
ԻԾԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆ.— Անիմաստ են այստեղ տրոտունջ և
 հառաչանք,
 Որոնք բնավ օգնել սրան չեն կարող,
 Ուստի և դու մի աշխատիր ունայնաբար:
ՀԵՓԵՍՏՈՍ.— Ո՛րքան, ավա՜ղ, ատելի է ինձ համար
 Այս արհեստն իմ անիծված:
ԻԾԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆ.— Ի՞նչ ես իզուր զգվանք տաժում
 դեպի արհեստն,
 Ծիշող ասած՝ արհեստն այստեղ ամենևին մեղք չունի:
ՀԵՓԵՍՏՈՍ.— Բայց երանի՜ արհեստը այս մեկ ուրիշի վիճակվեր:
ԻԾԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆ.— Բոլոր անմահ աստվածները ծանրը բեռներ
 ունեն միշտ,
 Զևսն է միայն, իբրև իշխող հայր աստված,

- Աշխատանքից միշտ ազատ:
 ՀԵՓԵՍՏՈՍ.— Ես այդ գիտեմ, ուստի քեզ հետ այդ առթիվ
 Վիճաբանել չեմ ուզում: 60
- ԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆ.— Եթե գիտես՝ գործըդ արա
 Եվ շտապիր շղթաներն այդ ամբացնել,
 Որ Զեւն աչտեղ քեզ չըտեսնի դանդաղելիս:
 ՀԵՓԵՍՏՈՍ.— Տե՛ս, սլատրատ եմ, ահալսակ,
 կապանքները ձեռքերի:
 ԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆ.— Դի՛ր ձեռքերին և կռանով մեծագոր 65
 Զա՛րկ ուժգնակի ու սիւնդ գամիր այս ժայռին:
 ՀԵՓԵՍՏՈՍ.— Ահա սլատրատ է գործն արդեն,
 Զանքս, կարծեմ, իզուր չեղավ:
 ԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆ.— Զա՛րկ և ձգի՛ր, որ այն երբե՛ք չթուանա,
 Ասլա թե ոչ, նեղ տեղն ընկած, ելք կըգտնի,
 Բանգլի չէ՞ որ վարպետ է նա: 70
 ՀԵՓԵՍՏՈՍ.— Մի ձեռքն արդեն գամիլած, մեխիլած է ամրակոտ:
 ԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆ.— Եվ մյուս ձեռքը գամիր ուժգին,
 Գամի՛ր այնպես, որ նա մնա անասան,
 Թող հաւկանա իմաստունն այդ,
 Որ Զեւն է միշտ աստվածներից իմաստնագույնն: 75
 ՀԵՓԵՍՏՈՍ.— Սակայն միայն սա՛ ունի
 Ինձ, արդարեւ, կշտամբելու իրավունք:
 ԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆ.— Վերցրո՛ւ, վերցրո՛ւ սողպատե սեպն
 Եվ սուր ծայրով ուժգին գամիր կրծքի մեջ,
 Գամի՛ր ամուր և միջանցուկ: 80
 ՀԵՓԵՍՏՈՍ.— Ավա՛ղ, ավա՛ղ, Պրոմէթէս, ողբո՛ւմ եմ քեզ,
 Բո ահռելի այդ տանջանքին նայելով:
 ԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆ.— Նորի՛ց ես դու զուր դանդաղում.
 Ո՛ւմ համար է այդ հառաչանքն. հանուն Զեւի չար թշնամո՛ւ. 85
 Զգո՛ւշ եղիր, իմ բարեկամ, տե՛ս, որ հետո այդ առթիվ
 Դու ինքըդ քեզ չըողբաս:
 ՀԵՓԵՍՏՈՍ.— Ավա՛ղ, մի՛թե դու չես տեսնում, անզգա,
 Սարսափելի՜ տեսարանն այս:
 ԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆ.— Տեսնում եմ այդ և գիտեմ,
 Արդարապես սլատոված է նա ըստ արժանվույն,
 Իսկ դու հիմա շտապ կապիր նրա կողքերն երկայթով:
 ՀԵՓԵՍՏՈՍ.— Հարկավոր չէ պատվեր տալ ինձ,
 Ինքս գիտեմ իմ անելիքն առանց քեզ:

- ԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆ.— Ո՛հ, չես կարող ինձ արգելել. 95
Ահա, ես խիստ կաղաղակեմ, կըսատվիրեմ.
Ծուտով, շուտով իջիր ցած,
Նաև ոտներն օղերի մեջ դիր ու կապիր:
ՀԵՓԵՍՏՈՍ.— Էհ, ի՛նչ կա որ, կըկատարեմ մաև այդ,
Մեծ բան չէ դա: 100
ԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆ.— Զա՛րկ, որ շղթան ոտների մեջ վարսվի
խորունկ,
Որ ծանրագին գործիդ մասին հաշիվդ տաս:
ՀԵՓԵՍՏՈՍ.— Որքա՛ն մման է ձայնդ ժանտ կերպարանքիդ:
ԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆ.— Ժամանակ չէ քնքշության,
Քեզ է հարմար քնքշանքն այդ, իսկ պարծանքն իմ 105
Կամ դժնությունն իմ բնույթի չհանդգնես կշտամբել:
ՀԵՓԵՍՏՈՍ.— Գնա՛նք: Արդեն շղթայված է մա չորս կողմից:
ԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆ (Պրոմէթեոսին).— Ահալաւիկ՝ դու հիմա
Ե՛կ, անպատվիր, գանձը շորթիր աստվածների,
Եվ այն, որ լավ հափշտակես, հանձնիր մարդկանց
մահկանացու. 110
Տեսնենք ապա, ինչպե՛ս մարդիկ քո տանջանքը պիտ ամոքեն:
«Պրոմէթեոս—մախատեսնող» սուտ անուն են տվել քեզ.
Ս՛ի՛նչդեռ հիմա քեզ է միայն հարկաւոր
Մի այդպիսի «մախատեսնող», որ ցույց տար քեզ,
Թե ինչպե՛ս դու դուրս պիտի գաս թակարդից: 115
(Հեփեստոսը, Իշխանությունը և Բոնությունը հեռանում են):
ՊՐՈՄԵԹԵՎՍ.— Ո՛հ, դու, եթեր աստվածային, և դո՛ւք,
գետեր հորդաջուր,
Հողմե՛ր, հողմե՛ր արագաթև և սրընթաց,
Դուք, ծովային ալիքների ծոր ու ծփանք բազմաբյուր,
Անմահ երկիր, կենդանության ամենամայր,
Եվ դո՛ւ, պալծառ, ամենատես շքեղ արև, 120
Կանչում եմ ձեզ, իբրև վկա. տեսե՛ք, ահա,
Ի՛նչ եմ կրում, ինքքս՝ աստված, աստվածներից.
Գեթ ձեր Քայացքն ուղղեք դեպ ինձ,
Նայե՛ք, տեսե՛ք այս տառապանքն իմ ահալոր:
Եվ որպիսի՞ ժանտ անարգանք պիտ հանդուրժեմ ես
բյուր դարեր, 125
Ի՛նչ խայտառակ դաժան կապանք արդ հորիձեց ինձ համար
Աստվածների նորածնունդ մեծ թագավորն:

- Ավա՛ղ, ալվա՛ղ, հեծում եմ ես և հառաչում դառնադառն,
Այս իմ ներկա և ապագա տառապանքից անվախճան.
- Արդյոք կըգա՞, ե՞րբ կլինի վերջ ու սահման իմ տանջանքին: 130
- Բայց ի՞նչ եղավ, ինչո՞ւ եմ ես այսպես խոսում:
2Է՞ որ գալիքն ամբողջովին ես նախապես իմացա,
2Է՞ որ չըկա անակնկալ տանջանք ու փորձ ինձ համար,
Ուստի հեշտիվ պետք է տանել, պիտ հանդուրժել
Նախապիճակ ճակատագիրն և նրա ժանտ արարքները, 135
- Քանզի ճիշտ է և բացահայտ, որ անհրաժեշտն
Անխախտ է միշտ, անհաղթելի և անշեղ:
Բայց չեմ կարող ես ոչ լռել, ոչ էլ պատմել իմ վիճակն:
Տանջվում եմ ես, չարաբաստիկ, միա՛յն, միայն նրա համար,
Որ իսկապես ստեղծեցի անմահ բարիք մարդկության: 140
- Կրակի բոցը շողշողուն, աղբյուրն ամեն արվեստի,
Եղեգնի գոս ցողունի մեջ ես գողացա,
Հորն այդ դարձավ մարդկանց համար բարիքների նոր
ճանապարհ
- Ու կատարյալ մի ուսուցիչ նրանց բոլոր գործերում.
- Մեղքըս ա՛յո է, որի համար ահա այսպես շղթայակալ 145
Դատապարտված եմ այս պատժին ու կախված բարձր
երկնքի տակ:
- Սակայն, ալվա՛ղ, ի՞նչ աղմուկ է լսվում հեռվից.
Կամ ի՞նչ անտես բուրմունք է սա: Մա՛րդ է գուցե մահկանացու,
Թե՞ մի աստված, որ գալիս է դեպի ժայռն այս հեռավոր.
Ո՞վ է գալիս, որ զարհուրանքն իմ տանջանքի տեսնի
այստեղ... 150
- Նայե՛ք, ալվա՛ղ, նայեք դժբախտ, շղթայակալ աստըծուն,
Որը միայն հանուն սիրո, դեպ մարդկությունն հուզված սիրո՝
Խշխանագոր Ջևիճ դարձավ դաժանագույն թշնամի,
Դարձավ նաև միշտ ատելի բոլոր այն մյուս աստվածներին,
Որոնք Ջևայճն ասպարանքի հաճախորդներն են անմահ... 155
- Ալվա՛ղ, կրկին, կրկին ահա լսում եմ ես ինչ որ շարժում,
Կարծես թոփչքն է այդ թևող, մոտ սավառնող թռչունների,
Իսկ եթերում կան հնչյուններ հեռվից սահող թևերի,
Վա՛յ ինձ, ալվա՛ղ, աստ մոտեցող ամեն շշուկ, ամեն բան
Զարհուրելի է թվում ինձ: 160
- (Գալիս է օվկիանոսիների երգչախումբը՝ թևավոր կառքերի վրա):

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Մի՛ վախենա, միա՛շն,

միայն քո սիրույն

Ստրուփե 1

Մենք թեկերով թեթևագույն

Թռանք, եկանք դեպ ամենի ժայռը այս,

Համոզելով մեր հոր սիրտը հազիվհազ,

Արագահոս հողմի շունչը բերեց մեզ.

165

Թնդյունն, աղմուկը երկաթի խուժեց ներս

Խորքերի մեջ քարանձավի: Եվ մենք բոքիկ,

Նույնիսկ ամոթն անտես արած, ահավասիկ

Կառքերի մեջ թևավոր

Թռանք եկանք դեպ քո վիճակն ահավոր:

170

ՊՐՈՄԵԹԵՎՍ.— Դո՛ւք եք, ավա՛ղ, ով դատրիկներ

բազմազավակ Տեթիսի,

Դո՛ւք, մանուկներ ավագագույն Օվկիանոսի,

Որ վիթխարի յուր հեղեղով հորդաշունչ

Միշտ հոսում է, պտույտ գալով աշխարհի շուրջ:

Նայե՛ք, տեսե՛ք, ինչպես ահա շղթայակապ

175

Այս ժանտ ժայռին մեխված եմ ես խայտառակ,

Անդունդի մոտ թշվառաբար և անմերժ

Պիտ պահպանեմ ժայռի գագաթն ես հավերժ:

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Տեսա՛նք, տեսա՛նք, Պրոմեթևս

թշվառ ու հեք,

Անտիստրուփե 1

Ու մեր աչքերն, արցունքով լի, քողարկեցին

180

Ահն ու սարսափն, ինչպես մեզ:

Տեսա՛նք, ինչպես խիստ չարատանջ քո մարմինն

Տոչորվում է ժայռի գլխին խայտառակ,

Երկաթաձուլ կապանքի մեջ դժընդակ:

Օրիմպոսում իշխում եմ այժմ նո՛ր տերեր,

185

Զևսը բռնի հաստատել է նոր օրենք.

Այն, ինչ իրավ մեծ էր առաջ, վերացնում է հիմա նա

Եվ ոճրաբար ոչնչացնում է հին կարգերն անխնա:

ՊՐՈՄԵԹԵՎՍ.— Ա՛յս- երանի նա ինձ նետեր սանդարամետն

անդընդոց

Կամ դեպի տունը Հադեսի, մեռյալների հյուրընկալ.

190

Կամ անխորտակ ժանտ կապանքով ինձ, շղթայված,

Թող նա նետեր դեպ տարտարոսը խավարչուտ,

Որպեսզի ինձ ո՛չ աստվածներն, ո՛չ մարդիկ
 Չտեսներին, չըծաղրեին այս ահալիոր իմ տանջանքն:
 Մինչդեռ հիմա, իբրև անբախտ և հողմերին խաղալիք, 195
 Տանջանքներս զարհուրելի և անվերջ,
 Ահալիալի տառապում եմ եթերի մեջ,
 Ինքս դարձած իմ թշնամուն մի բերկրանք:
 ԵՐԳ.ՉԱԽՈՒՄԲ.— Աստվածներից ո՞վ է սակայն այնքան

դաժան Սարուխե 2
 Կամ քարափրոտ, որ քո տանջանքը ծաղրի հեք. 200
 Ո՞վ է այնքան ծանոտ, անողորմ, բացի Ջևահ,
 Որ չըդատնա այդ վիճակում քեզ կարեկից:
 Ջևան է գոռոզ, ծանրացասում և անխնա
 Այժմ կործանում հին սերունդը Ուրանոսի,
 Եվ նա բնավ չի դադարի, մինչև սրտով չհագեմա, 205
 Կամ մինչև որ մեկն ու մեկն
 Նրա ձեռքից իշխանության գահը կորզի:

ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Եվ թեպետ ես տանջվում եմ այժմ
 կապանքի մեջ ահալիոր,
 Բայց անկասկած աստվածներին գլխավորող թագավորն
 Մի օր խափով պետք կունենա իմ օգնության,
 Որ բաց անեմ ես դավանքը ողողված նրան,
 Չար դավանքը սպառնալից, ծանրագին,
 Մահ խոտաացող մի օր նրա գավազանին ու գահին:
 Որքան էլ նա այդ ժամանակ ինձ համոզի,
 Որքան էլ պերճ ու մեղրահոտ ճառեր ասի, 215
 Թեկուզ անեղ ինձ սպառնանք կարդա սեզ,
 Ես չեմ գիշի, բաց չեմ անի գաղտնիքն երբեք,
 Մինչև որ ինձ այս ժանտալի շղթաներից չըփրկի նա,
 Եվ մինչև որ իզուր կրած առականքիս փոխարեն
 Ինձ նա արդար հատուցում տալ չըկամենա: 220

ԵՐԳ.ՉԱԽՈՒՄԲ.— Համարձակ ես, համարձակ ես դու
 իրավ, Անտիստրոփե 2
 Եվ աղետի հանդեպ դաժան՝ չես խոնարհվի դու բնավ.
 Գիտես ճառել դու չափազանց ազատախոս,
 Մինչ լցվում է վշտով, ահով մեր հոգին.
 Երկյուղած ենք մենք սաստկապես քո վիճակի, քո մասին. 225
 Ե՞րբ պիտի գա վերջ ու սահման քո տանջանքի.

Եվ կարո՞ղ ես արդյոք անցնել դու դառնության ծովն անհուն,
Զէ՞ որ սիրտն է Կրոնոսի մեծ զավակի

Միշտ անողորմ, չար ու դաժան և աննկուն:

ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Զևսն է, գիտեմ, ժանտաքարո, կամայական. 230

Նա յոր կամքը համարում է անշեղ օրենք, անձնիշխան է.

Սակայն, կարծեմ, կըգա մի օր, երբ նաև նա,

Ծակատագրի ձեռքով պարտված, կըփափկանա.

Այն ժամանակ, երբ մեղմանա նեղապատիր նրա քենն,

Մտերմական նա դաշինքի ձեռք կըմեկնի ինձ անշուշտ, 235

Իսկ ես նրան կընդառաջեմ, ապաքեն:

ԷՊԻՍՈԴԻՈՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ուրեմն ասա՛, բացահայտիր
ամեն բան,

Ու մեզ պատմիր մանրամասն.

Ի՞նչ ծանրամեղ գործի համար, ի՞նչ պատճառով

Զևսն, անողորմ Կրոնոսյանն 240

Լքվում է քեզ աղքատ անեղ չարչարանքով.

Պատմի՛ր, եթե ցալ չէ քեզ այդ կամ վնաս:

ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Ծանր է անչափ ինձ այդ մասին խոսել սպստեղ,
Ծանրագույն է նաև լռել: Խորն է վիշտը ամեն կողմից:

Երբ զայրագին աստվածները գծովեցին խիստ, ժանտալից, 245

Ու բորբոքվեց նրանց միջև կոիվն անեղ,

Ոմանք սրտանց Կրոնոսին կամեցան

Հաղթահարել և գահընկեց անել առմիշտ,

Որ նրա տեղ թագավորի Զևսը, իբրև գերալա:

Մինչդեռ ոմանք ջանում էին չնանաչել բնավ 250

Զևսին իբրև աստվածների մեծ արքա:

Անմահ երկրի և երկնքի հզոր զավակ տիտաններին

Ներշնչեցի այնժամ ես լավ, բայց անհաջող խորհուրդներ,

Սակայն նրանք լոկ ցանկացան սրտառտենչ,

Արհամարհած խարդախության միջոցներն, 255

Իշխանության գահին ուժով տիրանալ:

Մինչդեռ մայրն իմ՝ վեհ Թեմիսն ու Երկիրն անմահ,

Որ բազմաթիվ անուններով է օծտված,

Ինձ շա՛տ անգամ գուշակել է կանխավ,

Թե ի՞նչ վախճան պիտ ունենա կոիվն այդ: 260
 Մորքս խոսքով ես գիտեի ճշգրիտ,
 Որ հիրալի անհնար է աստվածներից
 Հաղթել ուժով, դեմ-հանդիման, բացահայտ,
 Այլ պիտ կուլել զաղտնի ու նենգ և խորամանկ:
 Տիտաններից ես պատմեցի այդ հանգամանքն: 265
 Ալա՜հ, նրանք գոռոզացան, ամենևին
 Չըկամեցան նույնիսկ նայել ինձ համակիր:
 Ուտի իմ մոր հետ միացած ուխտադիր՝
 Ես գերադաս համարեցի ու լավագույն՝
 Հոծարայւս լինել Ջևիհն օգնական: 270
 Միայն այդպես, իմ խորհրդով իմաստուն
 Ջևը հաղթել կարողացաւ Կրոնուին
 Յուր բազմաթիւ այն դաշնակից մեծերի հետ,
 Որոնց հետ անգույթ նետովեց միասին
 Դեպի հալերժ խաւարսումս սանդարամետն: 275
 Ահալասիկ աստվածների երկնագոր տերն
 Իմ այդ ազնիւ ծառայության փոխարեն
 Մատնել է այժմ ինձ ւսիռելի պս տանջանքին:
 Չաքակաւսկած փնէլ դեպի ընկերներն,
 Սյդ ախտով է հաճախ հիվանդ բոնակալն, 280
 Իսկ ձեր հարցին, թե ինչո՞ւ է դառնադատն
 Նա ինձ տանջում, ես ձեզ ասեմ պարզորոշ.
 Երբ որ Ջևը գտն բարձրացաւ հաղթաբար՝
 Անմիջապես աստվածներից նա բաժանեց
 Առատաձեռն ամեն տեսակ ճոխ պարզներ: 285
 Եւ այդպիսով իշխանությունն իր հաստատեց:
 Բայց անտեսեց նա մարդկային ցեղն անբախտ,
 Մարդկանց ոչինչ չշնորհեց և ավելին՝
 Ուզեց ջնջել, ոչնչացնել ողջ մարդկությունն
 Եւ փոխարեն ստեղծել մոր մի սերունդ: 290
 Ոչ ոք դրան, բացի ինձնից, չընդդիմացաւ.
 Այլ միայն ես հանդգնեցի հանդես գալ,
 Արհաւիրքից ես փրկեցի ցեղը մարդկանց,
 Թույլ չըտուի, որ նա իջնի տունն Հադեսի: 295
 Եւ փոխարենն ես շահեցի տանջանք, պատիժն այս ահեղ,
 Որք տեսնելն է զարհուրանք, իսկ կրելը է՛լ ավելի.
 Ես մարդկության փրկիչ դարձա գորովագույթ,

- Բայց ինձ, ավա՛ղ, ես չըզըտա կարեկցություն:
 Աստվածահայր մեծ թագավորն ինձ հետ վարվեց անագորո՛ւյն,
 Բայց տառապանքն իմ չարատանջ Ջևսին ամոթ կըբերի: 300
- ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Երկաթասիրտ պետք է լինի մարդն
 իսկապես
 Կամ պիտի մա յուր կրծքի տակ քար ունենա,
 Որ մա իրոք, Պրոմեթե՛ս, անկարեկից լինի քեզ,
 Ա՛յա, երանի չըտեսնեինք քո տանջանքը դառնադառն,
 Մինչ տեսնելիս խորտակվում եմ մեր սրտերը վշտահաբ: 305
- ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Բարեկամներս, այո՛,
 Անկարող եմ անվիշտ մայել այսպես ինձ:
 ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Սակայն ասա՛, գուցե դու
 Կատարել ես էլ ավելին, քան պատմեցիր:
 ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Ես բացի այդ՝ մարդկության 310
 Պարգևեցի մոռացումը ժանտ մահվան:
 ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ինչպե՛ս արդյոք դեղը գտար
 այդ աղետի:
 ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Մարդկանց արտին ներշնչեցի կույր հույսեր:
 ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Դու արդարև՝ մարդկության
 Ենթոհեղ ես մեծապարգև շահ և բարիք: 315
 ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Եվ բացի այդ՝ ես մարդկանց
 Պարգևեցի կրակի բոցը շողուն:
 ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Սակայն ասա՛, ձեռքին մարդկանց
 կարճակյաց
 Դեռ հուրը կա՞ շողշողուն:
 ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Այո՛: Եվ մա մարդուն կըտա բյուր արհեստներ: 320
 ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ա՛յդ պատճառով դատապարտեց
 Ջևսը քեզ:
 ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Խոշտանգում է ինձ անողորք և անխնա:
 ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ասա, արդյոք
 Սահման ու վերջ քո տանջանքին կըլինի՞:
 ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Ո՛չ, չի լինի, մինչև որ մա այդ բանն
 ինքը կամենա: 325
 ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ինչպե՛ս պետք է մա կամենա,
 հիմք կա՞ արդյոք հուսալու.
 Չե՞ս գիտակցում, որ դու իրոք սխալ ես.
 Բայց սխալներն հիմա հիշել ցավ կըլինի քեզ սաստիկ.
 Իսկ ինձ համար այդ կըլինի անախորժ:

Մի կողմ թողած հուշերը այդ, չե՞ս կարող դու 330
 Մի ելք փնտրել ժանտ աղետից դուրս գալու:
 ԴՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Նա, ով գերծ է ժանտ աղետից
 Կամ վիշտ չունի յուր սրտին,
 Հեշտ կարող է տալ խորհուրդներ,
 Կամ քարոզել դժբախտին: 335
 Ես նախապես լավ գիտեի այդ ամենն.
 Այո՛, այո՛. հոժարակամ
 Մեղք եմ գործել ու հանցանք,
 Չեմ բացատում, մարդկանց համար
 Փրկիչ դարձա և ապալեմ 340
 Եվ դրանով հորինեցի ես ինքըս ինձ
 Զարհուրելի և չըբաված տառապանքն:
 Թեպետ բնավ չէի կարող ես սպասել
 Ո՛հ, չարչարանք այսքան դաժան ու ժանտալից,
 Նաև երբեք չէի կարող մտածել, 345
 Որ պետք է ես ժայռի գլխին ամայի
 Հալվե՛մ, հյուծվե՛մ և չորանամ անխնա...
 Դադարեցեք ողբալ իմ վիշտն ու վիճակն,
 Այլ իջե՛ք ցած, երկրի վրա, որ իմանաք
 Գալիք անշեղ ճակատագիրն, 350
 Եվ այն՝ ինչո՞վ այս ամենը կրվերջանա:
 Հավատացե՛ք, լսեք խոսքերն իմ, ալա՜հ,
 Եվ միասին ապա ինձ հետ, որ խորունկ
 Տառապում եմ չարաբաստիկ, տանջանք կրեք նաև դուք,
 Բանգի աղետն է միշտ շրջիկ՝ մեկից մյուսին կանցնի հաճախ: 355
 ԻՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ո՛հ, մեզ համար քո կանչն ու
 խոսքն, Պրոմեթևս,
 Վիրավորիչ չեմ բնավին, և ահա տե՛ս,
 Մեր կառքերից արդեն իջանք մենք թեթև
 Ու թողեցինք եթերը ջինջ ու խորին,
 Թռչումների պայծառ և նուրբ այն ուղին, 360
 Եվ մոտեցանք, ահավասիկ, երկրին ժայռոտ,
 Փսիխագում ենք քեզ լավ լսել մինչև վերջ,
 Լսել սրտանց քո տանջանքը չարադաժան ցավիդ մեջ:

(Գալիս է Օվկիանոսը՝ հրեշակերպ և թևավոր ձիու վրա):
 ՕՎԿԻԱՆՈՍ.— Պրոմեթևս, այցելության քեզ եկա,

- Անցնելով մեծ ու հեռավոր ճանապարհն,
Եվ տես, առանց երասանի, ինքնուրույն
Քշել գիտեմ այս գիշատիչ ժիր թռչունին:
Քո տանջանքին ցավակի՛ց եմ, հավատա,
2է՞ որ դու իմ ազգականն ես հարազատ:
Ազգակցության տենչը մի կողմ՝ բացի այդ
Անկեղծ ասեմ, չըկա ոչ ոք, որին ես
Այնքան սրտանց, ջերմ սիրեի, ինչպես քեզ:
Ահալասիկ, կըհասկանաս դու իսկույն,
Որ իմ խոսքը ճշմարիտ է և իսկություն,
Որ շողոքորթ, ունայնախոս չեմ բնավ:
Հայտնիր շուտով, քեզ ի՞նչ է պետք, ի՞նչ օգնություն,
Որ էլ չասես, իբրև թե կա քեզ բարեկամ
Շատ սպեղի ջերմ, հուսալի, հավատարիմ,
Քան ինքն է հենց՝ ծեր Օվկիանոսը մտերիմ:
370
- ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Ի՞նչ եմ տեսնում, եկար և դու, որ մայես
Ժանտ իմ տանջանքին.
Ինչպե՞ս եղավ, որ կամեցար թողնել հեղեղն քո համանուն,
Կամ ժայռապատ քո բարանձավն ինքնաստեղծ
Եվ գալ այստեղ երկաթածին այս երկիրն.
Երեի դու հապճեպ եկար, որ իմ վիճակը տեսնես՝
Եվ վրդովմունք հայտնես ընդդեմ չարչարանքին այս ահեղ:
385
Տե՛ս տեսարանն այս քո աչքով. ահա Ջևի բարերարն,
Որը նրան իշխանության գահը տվեց մեծիմաց,
Ջևի կամքով այժմ ահա տառապանքի է մատնված:
ՕՎԿԻԱՆՈՍ.— Տեսնում եմ ես, Պրոմեթևս, բայց կըցանկամ
քեզ լավագույն
Մի խորհուրդ տալ, թեպետ ինքքդ իմաստուն ես խորամիտ. 390
Քեզ դու ինքքդ լա՛վ ճանաչիր և բարքդ թող գոռոզաւիրտ.
2է՞ որ հիմա աստվածներին իշխում է նոր մեծ թագավոր.
Եթե այդպես դու շարունակ խոսքեր խոսես քիրտ ու վայրագ,
Ադ Կըլսի Ջև թագավորն, թեպետ բարձր է նա բազմած,
Այն ժամանակ, ինձ հավատա, տառապանքը քո՛ մախորդ, 395
Տանջանքն անցյալ քեզ մանկական խաղ կըթվան:
Թշվառակա՛ն, զայրույթն ու կիրքն մի կողմ թող,
Եվ աղետից քեզ ազատող ելք որոնիր փրկության,
Գուցե և քեզ իմ խորհուրդը թվա նույնիսկ հնացած.
Բայց դու չէ՞ որ, Պրոմեթևս, արդեն փորձով հասկացար 400

Ամբարտաւան լեզվի արժեքն իսկական.

Սակայն դեռ դու չես խոնարհվել և սովոր չես հեզոյթյան:

Մի՞թե իրոք փափագում ես ավելի մեծ փորձանք կրել.

Արդ՝ հետևիր ուսանելի իմ խրատին,

Անպարտելի արգելքի դեմ աչքերդ բաց, իշխողն է, տե՛ս, 405

Միահեծան ժանտ թագաւորն, որ ոչ ոքի չի ենթարկվում:

Ահաւասիկ՝ ես կըգնամ և կաշխատեմ

Քեզ ազատել այդ տանջանքից, եթե միայն կարողանամ:

Իսկ դու գոռոզ խոսքերդ թող, հանգստացիր, եղիր հեզ, 410

Եվ մի՞թե դու չես հասկանում, ամենատես ով իմաստուն,

Ի՞նչ վարձ ունի և կամ պատիժ ունայնախոս չար լեզուն:

ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Նախանձում եմ ես քեզ, ահա,

Քանզի քո դեմ առայժմ չկա մեղադրանք,

Թեպետ ինձ հետ միաժամանակ

Դու հանդրգնող և մասնակից էիր սրտանց: 415

Սակայն հիմա դու իմ մասին մի՛ հոգա.

Անկասկած է, Ջեսին բնավ չես համոզի,

Հաստատափտ, կամակոր է նա չափազանց:

Ջգո՛ւշ եղիր, միգուցե քեզ

Դու այդպիսով և այդ ճամփին վնասես: 420

ՕՎԿԻԱՆՈՍ.— Քո խոսքերից և քո գործից եզրափակել

կարող եմ ես.

Դու ուրիշին ավելի լավ խրատ կըտաս, քան թե քեզ:

Մի խանգարիր դու ինձ բնավ, թող որ գնամ,

Քանզի հաւատաւ ես հույս ունեմ և խոսք կըտամ,

Որ, հիրավի, Ջեսը իբրև մի պարզև ինձ 425

Քեզ կազատի դաժանագույն այդ տանջանքից:

ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Ընդհակալ եմ քեզ սրտով և կըմնամ

շնորհալարտ,

Որ պատրաստ ես դու ինձ համար լինել անկեղծ հոգատար:

Բայց ինձ համար մի աշխատիր. ջանքդ, գիտեմ,

Իզուր կանցնի, թեկուզ գործի կամք ունենաս: 430

Հանգիստ եղիր և այս գործից հեռու կաց.

Դժբախտ եմ ես և իմ վիճակն է ծանրագին,

Բայց իմացիր. չեմ ցանկանա ես բնավ

Ուրիշներին դժբախտության առիթ տալ...

Ո՛չ, քալ լիցի: Առանց այդ էլ տանջում է ինձ 435

Վիշառ եղբայր իմ Ատլասի, որն իր ուսին

Արևմտյան սահմանի մոտ պահում է մեծ մի ծանրություն,
Երկինքն-երկիրը բաժանող վիթխարի պլանն:

Ես սաստկապես ափսոսացի նաև ահեղ հրեշիս,

Երկրի զավակ հաղթ Տիփոնին, որն էր հարյուր գլխանի.

440

Բնակիչն էր կիլիկիական նա աչրերի,

Եվ հաղթաբար ապստամբեց ընդդեմ բոլոր աստվածների:

Նրա բերնից ահագնակի մահն էր ժայթքում շչալով.

Իսկ աչքերում շանթն էր շողում, ինչպես հուրը Գորգոնի:

Սպառնում էր նա յուր ուժով գահը Զևսի կործանել.

445

Մինչդեռ Զևսը ուղղեց դեպ նա հավերժ անքուն յուր սլաքն,

Զարկեց, դարձրեց կայծակահար՝ շանթ-որոտով բոցաթուր

Եվ կործանեց նրան իբրև գոռոզ ու հեք սնապարծի:

Ծանթ-սլաքը զարկվեց ուղիղ նրա սրտին,

Այրեց այդպես, ոչնչացրեց ուժն հրեշի և կորովն.

450

Եվ նա հիմա յուր վիթխարի մեծ մարմնով, բայց ուժաթափ

Արդեն ընկած է ծովային նեղ ծոցի մոտ

Էտնա լեռան հիմքերի տակ, որի բարձր գագաթին

Հեփեստոսն է կոում, կոփում յուր երկաթը ատրաշեկ:

Արդ՝ այնտեղից դուրս կըժայթքեն բորբ կրակի հորդ գետեր,

455

Որոնք այնժամ իրենց վայրագ ծնոտներով ահագին

Պետք է լափեն սիկիլիական լայնածավալ պերճ արտերն

Խիստ կատաղած կրակի մեջ հրատարած շանթերի:

Տիփոնն այնժամ ահագնակի կըբորբոքի յուր քենն ու ռխն,

Թեպետ Զևսի կայծակներով նա հրկիզված դարձել է հող:

460

Իսկ դու, չե՞ որ ոչ անգետ ես, ոչ էլ անկործ.

Միտք էլ չըկա, որ ուսուցիչ ես դառնամ քեզ.

Փրկի՛ր դու քեզ, քո գլուխը, ինչպես գիտես:

Իսկ իմ բախտը մտադիր եմ ես սպասել,

Եվ տանջանքն այս պիտի կրեմ մինչև վերջ,

465

Քանի Զևսը յուր զայրույթին վերջ չըտա...

ՕՎԿԻԱՆՈՍ.— Ուրեմն այդպես, Պրոմեթեա, չե՞ս հասկանում
տակալին,

Որ հիվանդոտ հոգու համար բարի խորհուրդն է բժիշկ:

ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Ծիշտ է, այո՛, եթե միայն

Վշտերով լի սիրտը բուժել ժամանակին,

470

Եվ չանարգել հպարտ հոգին կոպտաբար:

ՕՎԿԻԱՆՈՍ.— Բայց ինձ ասա դու սլարգորոշ.

Ի՞նչ ես գտնում դու քեզ համար վնասակար,

- Երբ պատրաստ եմ իրոք լինել քեզ հոգաճու սրտագին:
ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Ավելորդ ջանք և միամիտ բարություն: 475
ՕՎԿԻԱՆՈՍ.— Ա՛խ, երանի նաև ես
 Գեթ այդպիսի հիվանդությամբ հիվանդանամ.
 Խմաստունն իսկ մեծ շահ ունի հիմար դառնալ շատ անգամ:
ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Եվ այդ մեղքը փաթաթեցին իմ վզին:
ՕՎԿԻԱՆՈՍ.— Բո խոսքերից պարզ է ուրեմն, որ ե՛տ պիտի
 դառնամ ես տուն: 480
ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Որպեսզի քո ողբն ու ջալանքն իմ մասին
 Քեզ չըմատնի ժանտ զայրույթին:
ՕՎԿԻԱՆՈՍ.— Նրա՛, որ նոր բազմեց գահին
 Միահեծան իշխանության:
ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Զգո՛ւյշ եղի՛ր, չըզայրացնես դու նրան: 485
ՕՎԿԻԱՆՈՍ.— Բո արկածը, Պրոմեթևս,
 Միշտ կը հիշեմ, իբրև մի դաւ խրատիչ:
ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Գնա՛, խորհի՛ր, բայց պահպանիր
 Զգացմունքդ դեպի ինձ:
ՕՎԿԻԱՆՈՍ.— Նաև առանց քո խորհրդի 490
 Պատրաստ էի ես ետ գնալ դեպի տուն,
 Քանզի արդեն չորքոտանի իմ թռչունն
 Ահավասիկ յուր ոտներով թակում է խիստ
 Անեզր ուղին եթերի մեջ, ուրախ է նա,
 Որ շատ շուտով մեր տնային ախոռում 495
 Պիտ վայելի յուր հանգիստն:
 (Օվկիանոսը հեռանում է):

ԱՍՏԱԽՈՐ ԱՌԱՋԻՆ

- ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.—** Մենք ողբում ենք աղետաբեր **Ստրոփե 1**
 Բո սև բախտը, Պրոմեթևս.
 Դառն արցունքի գետերը, տե՛ս,
 Հոսում են հորդ, դառնավեր, 500
 Ու մեր այտերն ոռոգում են վշտագին,
 Չէ՛ որ հիմա Զևսն է իշխում սուկական
 Ժանտ զորությամբ ինքնահավան օրենքի.
 Բռնակալի պես է վարվում նա դաժան
 Դեպի քոյոր մեր աստվածները նախկին: 505

Հեծեծում է ամբողջ երկիրը խառնով.
 Մեծածավալ, ջերմեռանդ
 Ողբում են քեզ և քո պատիվն,
 Եղբայրներիդ, փառքն հնավանդ.
 Արդ՝ ասիական բոլոր ազգերը սրբածես
 Դառնակսկիծ ջայլում են քեզ.
 Քո չարչարանքն աղետակոծ
 Կարեկցաբար ողբում են ջերմ, սրտանմիկ,
 Մահկանացու բյուր մարդիկ:

Անտիստրոփե 1

510

Ողբում են քեզ Կոլքիս երկրի կույս աղջիկներ,
 Որ կովի մեջ քաջագոր են և անվեհեր.
 Ողբում են քեզ և ամբոխներն սկյութացի,
 Որ ապրում են հեռու, երկրի եզերքին
 Մեռտական ծովախորշին դրացի:

Ստրոփե 2

515

Արաբները, որ ծաղիկն են քաջության,
 Եվ Կովկասի բարձունքներում լեռնաբնակ
 Քաջակորով ազգերը վես,
 Որ գետում են սրաթոփչ սուր միզակ,
 Սուգ են անում, արտոսրացալտ ողբում քեզ:

Անտիստրոփե 2

520

Մինչև հիմա մենք գիտեինք մեկին միայն
 Աղետի մեջ, երկաթաձուլ շղթայված.
 Ատլասն է այդ, անարգ եղած հզոր տիտանն,
 Որ ժանտաղի մեծ փորձանքի է մատնված.
 Նա կուսցած, յուր ուսերին պահում է միշտ
 Երկինքն ամբողջ ու երկիրը ծանր ու խիստ:

Ստրոփե 3

525

Լալիս են խոր ծովի ալիք ու անդունդ,
 Որոտում են խորունկ խորքերն երկրի տակ,
 Աղմըկում է մութ Հադեսը թունդիթունդ,
 Զինջ ջրերը աղբյուրների և գետի
 Հեծեծում են և լալիս
 Դառն աղետը, չար տանջանքը դժբախտի:

Անտիստրոփե 3

535

ԷՊԻՍՈԴԻՈՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ԴՐՈՄԵԾԵՎԱ.— Դուք չկարծեք, որ լուռ եմ ես
 Ինքնահավան գոռոզության պատճառով.

Յոորտակվում է սիրտըս ցավից, Երբ տեսնում եմ ինձ անարգված, անպատիվ:	540
Բոլոր այս նոր աստվածներին Ո՛վ էր բաշխեց պերճ պարգևներ, թե ոչ ես. Բայց այդ մասին լավ է լռել և չսխառնել Այն, ինչ արդեն հայտնի է ձեզ:	
Լսեք սակայն, որ ձեզ պատմեմ դառնագին Վիշուր մարդկանց մահկանացու.	545
Առաջ նրանք անմիտ էին, անհասկացող. Ես դարձրի նրանց խոհուն և բանական: Եվ ես հիմա հայտնում եմ այդ ոչ թե իբրև Մի կշտամբանք մարդու ցեղին,	550
Այլ որ ցույց տամ բյուր բարիքներն իմ կատարած: Առաջ մարդիկ տեսնող էին, բայց անօգուտ, Քանզի տեսնել չէին կարող. լսող էին, Սակայն բնավ չէին կարող նրանք լսել:	
Ուղիղ ինչպես ուրվականներն երազում՝	555
Ծրջում էին նրանք անփույթ ու քարշ գալիս: Զրգիտեին պիրկ աղյուսից տներ շինել լուսաշող. Զրգիտեին նույնիսկ արհեստն հյուսնության: Արագաշարժ մրջյուններին միշտ նման Ապրում էին այրերի մեջ միշտ գետնատակ, Խաղարամած և անարև:	560
Զէին կարող զանազանել նշանները Ո՛չ ձմեռվա, ո՛չ ծաղկափայլ գարունքի, Ո՛չ պտղաբեր, ճոխ ամառվա, այլ առհես ինչ Կատարվում էր առանց պայծառ գիտակցության: Մինչ ես նրանց ցույց տվեցի բարեգույթ Այգն աստղերի և մաքրամուտն.	565
Ստեղծեցի նրանց համար թիվը, իբրև վեճ ուսմունք, Հորիների ես աչքութենն, հիշողության սկզբունքն, Որ աղբյուրն է և ծնող մայրն ստեղծագործ մուսաների: Եվ նախապես իմ շնորհիվ անասուններն վայրենի Ընտելացան իբրև լծկան, լուծ տանող, Որ ծառայեն մարդուն նրանք, աշխատանքը հեշտացնող, Երասաններ սիրող ձիանց իսկ արագ Ես առաջին անգամ երկրում լծեցի կառք, Որ պերճաշուք հարուստների զարդարանքն է հիմա ճոխ:	570
	575

- Ես էի լոկ, բացի ինձնից ուրիշ ոչ ոք,
Որ առագաստն հորինեցի մեծահոգ,
Նաև նավեր, ջուրը ճեղքող, ծովընթաց:
Ես՝ դժբախտըս, տեղծեցի այդ ամենն
Մահկանացու մարդուն օգուտ և ապավեն,
Մինչդեռ, ավա՜ղ, ես ինձ համար ոչ մի ճար
Չեմ գտնում այժմ և չըգիտեմ բնավին,
Որ գեթ փրկվեմ այս աղետից դառնադատն:
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Այդ խայտառակ չարչարանքից,
արդարև,
Դու կորցրել ես քո ճշմարիտ ճանապարհն,
Ինչպես երբեմն վատթարագույն մի բժիշկ,
Որն իր հիվանդ մարմնի համար անգոր է իսկ
Գտնել դարման կամ այլ բուժիչ մի հմար:
ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Լսե՛ք, լսե՛ք, ձեզ կըպատմեմ բյուր այլ բաներ,
Որ առավել զարմանաք դուք:
Որքա՞ն, իրավ, մարդկանց համար
Հորինել եմ ես արհեստներ, հնարքներ.
Եվ ամենից կարևորը սա է նախ.
Առաջ, եթե հիվանդանար մարդն հանկարծ,
Չըգիտեին, բնավ չըկար
Ոչ խմելու, ոչ քսելու դեղ ու դարման.
Եվ հիվանդը, տառապանքով թուլացած,
Մահանում էր առանց դեղի, անօգնական,
Մինչև որ ես ցույց տվեցի, խորհուրդ տվի,
Թե հիրավի ինչպես պետք է խառնել դեղերն
Եվ ստանալ միշտ հարկավոր ճոր խառնուրդ,
Որ ճիշտ վանվի հիվանդությունն ամեն տեսակ:
Ես հիմնեցի գուշակության ձևերն, հնարքն,
Եվ մեկնեցի տեսիլները երազադյութ,
Երազների ճշանները հմայիչ,
Ծիշտ հայտնելով՝ որն է ուղիղ, որը սուտ:
Ես իմացա, ներշնչեցի մարդկության
Ծանապարհի բարդ ճշաններն,
Կորամագիլ թռչունների թռիչքների մեծ իմաստն:
Ես իմացա, թե որպիսի կենցաղ ունեն հավքերն այդ,
Որո՞նք արդյոք բարեքեր են կամ չարագույժ,
Եվ որո՞նք են միմյանց հանդեպ սիրազեղուն կամ թշնամի:

- Ես հիմնեցի բարդ ուսմունքը մարդկանց համար:
Ինչպես պետք է կատարել զոհն և սպանդն.
Իսկ կենդանու փորոտիներն ճանաչելու խելքի ուժն 615
- Ես բաց արի, ցույց տվեցի գործը տեղին,
Ինչ գույն ունեն կամ ինչպես են լյարդն ու լեղին,
Եվ որոնք են աստվածներին հաճելի:
- Միսը զոհի, նրա ազդրերը պարարտ
Ես այրեցի ու ցույց տվի դժվար արհեստը մարդկանց. 620
Ինչպե՞ս արդյոք պետք է մեկնել սուրբ կրակի նշաններն,
Մի՞նչդեռ ոչ ոք այդ բանն առաջ չըգիտեր:
Այո՛, դրանք են գործերը իմ կատարած:
Եվ բացի այդ՝ ո՞վ կարող է հանդուգն ասել,
Որ մարդկային ցեղի համար օգտամատույց, 625
Հողում թաղված ոսկին, պղինձն, երկաթն, արծաթն
Նա ինձանից ավելի վաղ է հորինել
Մարդուն իբրև գերաշնորհ ուղեցույց.
Կարծեմ ոչ ոք, եթե միայն
Գոռոզանալ չըցանկանա սնապարծ: 630
- Կարճ կտրեմ խոսքս, որ իմանաք ամեն բան.
Արհեստները ամբողջովին, ուսմունք ու ծես,
Այդ ամենը մարդկանց տվեց Պրոմեթեոսն...
- ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.**— Պետք չէ բնավ, որ չափազանց,
ո՞վ տիտան,
Մարդկանց համար լինես անվերջ օգտավետ. 635
Այլ միտք արա և մտածիր դու քո մասին,
Որ կաշկանդված ես փորձանքում բազմադետ.
Հուսով եմ, երբ կապանքներից դու դուրս գաս,
Վե՛հ կլինես, հզորագույն, հաղթական՝
Աստվածահայր Զևսից անշուշտ ոչ պակաս: 640
- ՊՐՈՄԵԹԵՎՍ.**— Ո՛չ, բնավի՛ն, ճակատագիրն ամենագոր
Իմ վիճակը չի սահմանել դեռ այդպես.
Ո՛հ, բայր տանջանք բազմաչարչար և աղետ
Պիտ հանդուրժեմ այս վիճակում տակավին,
Մինչև որ ժանտ այս կապանքից ես խույս տամ: 645
Բոլո՛ր, բոլո՛ր արհեստներից ու խելքից
Անհրաժեշտը ուժգնագույն է բայր անգամ:
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ո՞վ է սակայն Անհրաժեշտի
դեկավարն:

- ՊՐՈՄԵԹԵՎՍ.— Ծակատագիրն եռանձնադեմ,
Եվ բացի այդ՝ Էրիցիսներն վրեժխնդիր: 650
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Բայց մի՞թե Զևսն աստվածահայր
Ավելի թույլ է նրանցից և անգոր:
ՊՐՈՄԵԹԵՎՍ.— Այո՛ և նա անկարող է խուսափել
Ծակատագրից նախավիճակ:
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Բացի գահից հավերժացող 655
իշխանության,
Ի՞նչ է նրան վիճակված:
ՊՐՈՄԵԹԵՎՍ.— Հարց մի տվեք դուք այդ մասին, թողեք այդ:
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Հետևապես՝ գաղտնի՞ք է այդ
մեծագույն,
Որ ցանկացար թաքցնել դու:
ՊՐՈՄԵԹԵՎՍ.— Ժամանակը դեռ չի հասել այդ բանի, 660
Դուք կարող եք այլ խոսք ասել,
Իսկ այդ մասին դուք հիշեցեք միայն գաղտ.
Մինչ գաղտնիքն այդ խորունկ պահված սրտիս մեջ,
Ես խույս կըտամ այս տանջանքից,
Այս ահռելի շղթաներից իմ անբախտ: 665

ՍՅԱՍԻՍՈՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

- Թող որ հզոր աշխարհատերն ամենակալ՝ Ստրոփե 1
Զևսը բնավ ինձ հակառակ չըլիցի,
Իսկ ես երբեք չեմ դադարի օրն ի բուն
Աստվածներին զոհեր բերել սիրակարոտ,
Եզներ զոհել պարարտագույն: 670
Իմ ծնող հայր Օվկիանոսի ջրերին մերձ,
Գոռոզամիտ խոսքերից զերծ
Ես բնավին չեմ մեղանչի
Եվ ուխտն այս սուրբ թող իմ սրտում չըհանգչի:
Քաղցր է անչափ կյանք ունենալ
արևաշատ, Անտիստրոփե 1 675
Լի հույներով քաղցր ու պայծառ խրախճանք.
Եվ գուրգուրել, սնել բերկրանքն անընդհատ,
Որ նա շողա սրտին լույսեր ու փափագ:

Բայց դողում եմ ես սարսափից, տեսնելով քեզ,
Բյուրապատիժ սողետի մեջ դառնալեր.
Չըդողալով, չըքաշվելով Զևսից անգամ
Մարդկանց դու խոր և չափազանց անձնվեր
Անհունաբա՛ր միշտ սիրեցիր, Պրոմէթէս:

680

Ալլա՛հ, դու իմ սիրազեղուն բարեկամ,
Գիտե՛ս արդյոք. շնորհատուր քո բարության
Շնորհապարտ չեմ լինի.

Ստրոփե 2

685

Կամ կարճակյաց մարդու սերը ի՞նչ գին ունի:
Մարդկանցից ո՛վ քեզ այժմ կօգնի ժրաջան:
Չե՛ս տեսնում դու անընդունակ,
Հիվանդագին անգորությունը նրանց.

690

Երազական տեսիլներից հանգումակ
Ծրջում է կույր, շղթայակապ ցեղը մարդկանց:
Ո՛չ, չեմ կարող մահկանացու մարդիկ երբե՛ք
Խախտել, շեղել Զևսի հիմնած կարգն ու օրենք:

Քո ժանտալի տառապանքը տեսնելուն պես **Անտիստրոփե 2** 695

Ես խորապես այդ հասկացա, Պրոմէթէս,
Ալլա՛հ, երգն այդ բնա՛լ, բնա՛լ նման չի

Հարսանեկան այն նվագի՛ն երգիչի,
Որն հնչեցի սրտանց ես քեզ մի ժամանակ,

700

Քո հոյակապ ննջարանում նորապսակ,
Ուր սղջրկան մայրը լվաց բարեմիտ:

Երբ բերեցիր բազմատեսակ դու օծիտն
Եվ համոզվեց այնժամ մեր քույրն՝

Մեր համահայր Հեսիոնեն

Քեզ ձեռք մեկնել, քեզ կողակից դառնալ կին:

705

(Վազեվազ և մոլեզմած գալիս է Իոն, որի ճակատին կովի
եղջյուրներ են):

ԷՊԻՍՈԴԻՈՆ ԵՐԲՈՐԳ

ԻՈ.— Ի՞նչ տեղ է սա, ի՞նչ ցեղ է սա, կամ ո՞վ է նա՝

Արդ՝ հողմահար ժայռերի մեջ շղթայված,

Որն այստեղից նայում է ինձ.

Ինձ ասացե՛ք, ալլա՛հ, նա ի՞նչ մեղքի համար

- Զարչարվում է այդպես գամված 710
 Այդքան դաժան ու անխնա:
 Երկրե երկիր շրջելով հեք,
 Ո՛ր եմ եկել, ինձ ասացե՛ք,
 Կրկին խայթում է անբախտիս դաժան բռուն,
 Հալածում է ինձ ուրվականն Արգոսի, 715
 Ի՞նչ է, տեսեք, մայում մա գոռ,
 Ժանտ հովիվը հազար-հազար աչքերի տեր,
 Տե՛ս, գալիս է, աչքն ինձ ուղղած, մենգապատիր,
 Նրան մեռած չի ընդունում լուր մեջ երկիր:
 Մի՞նչ մա այդպես չարչարում է ինձ ահաբեք: 720
 Գեղեզմանից ու խորքերից անդունդի
 Նա դուրս եկած՝ հալածում է ինձ անոթի
 Այս ծովային լայն ափերով ավազուտ:

 Երգ է հասնում իմ ականջին անխոռվ. Ստորոպե
 Սրի՛նզն է այդ այն մոմակերտ եղեգնի. 725
 Ա՛խ, հնչում է ինչպես նվագ քնաբեր...
 Վա՛յ ինձ, ավա՛ղ,
 Ես ո՛ր եկա թափառելով, կամ ո՛ր հասա,
 Իսկ դո՛ւ, զավակ Կրոնոսի, գեթ ինձ ասա.
 Ինչո՞ւ դու ինձ վիճակեցիր տանջանքն այս ժանտ, 730
 Ինձ, բոռերից սարսափահար, ահաբեկված,
 Ի՞նչ ես տանջում.
 Ո՛ր է քշում խենթ աղջկան թշվառական,
 Քեզ եմ կանչում,
 Գեթ կայծակով այրիր, արա հրակեզ, 735
 Կամ հողի տակ ինձ թաղիր:
 Ինձ ծովերի խոր անդունդը դու մետիր,
 Որ ձկներից ալմտեղ ուտեստ դառնամ ես.
 Լսի՛ր, լսի՛ր աղերսանքն իմ,
 Անմահների աստվածահայր մեծ արքա, 740
 Ծատ եմ շրջել ես տանջահար,
 Բայց չըգիտեմ ու չեմ տեսնում մի հանգիստ.
 Ե՛րբ կըլինի, ե՛րբ կըլինի, ե՛րբ պիտի գա
 Վերջ ու սահման իմ տանջանքին,
 Արդյոք լսո՞ւմ ես աղերսը դառնադառն 745
 Դու չարաբախտ կով-աղջկա...

ՊՐՈՍԵԹԵՎՍ.— Ինչպե՞ս, ավա՛ղ, ես չըլսեմ բիրտ բոռից
 Խորունկ խայթված կույս աղջկան Ինաքոսի.
 Որն իր սիրով բոցավառեց սիրտը Ջևաի,
 Ուստի նրան խանդող Հերան
 Ամենուրեք հալածում է ժանտալից:

750

ԻՈ.— Դու որտեղի՞ց հորս գիտես, կամ ո՞վ ես դու,
 Գեթ ինձ ասա, ո՛վ տառապյալ դառնավեր,
 Որ այդքան ճիշտ և ազդու
 Ինձ հայտնեցիր վիշտն ու աղետն իմ ահաբեր:
 Դու լավ գիտես. հայտնի՛ է քեզ
 Իմ ժանտաժուտ հիվանդությունն աստվածատուր,
 Որ խայթում է կուրծքըս ահեղ,
 Այրում ինձ բոցակեզ.
 Ահավասիկ թափառում եմ ես ամեն տեղ,
 Վիշտս անկերջ ու անսահման, սիրտըս հուր:
 Վա՛յ ինձ, վա՛յ ինձ.
 Գերաչարչար ուտյուններով ու սովահար՝
 Իբրև շրջկեն այստեղ հասա ես արագ.
 Չար Հերաչի ծանրացատում քենն է վայրագ,
 Որ հալածում, խորտակում է ինձ դաժան:
 Ավա՛ղ, ասե՛ք. կա՞ արդյոք
 Մեկը ինձ պես այսքան անբախտ ու թշվառ:
 Գեթ ինձ ասա՛ և պարզորոշ գեթ հայտնի՛ր.
 Դեռ մի՞նչն ե՞րբ ես պիտ կրեմ տանջանքն այս.
 Իմ ցավերին կա՞ մի դարման, դեղ ու ճար:
 Ցույց տուր, ասա, եթե գիտես.
 Խոսի՛ր շուտով, տուր պատասխան
 Այս չարաբախտ և շրջմոլիկ աղջրկան...

755

760

765

770

ՊՐՈՍԵԹԵՎՍ.— Ծշմարտացի ես քեզ կասեմ բացահայտ,
 Այն, ինչ իրավ դու իմանալ ցանկանաս.
 Գաղտնիք, ակնարկ կամ կասկածանք թույլ չեմ տա ինձ,
 Այլ ամեն բան քեզ կըպատմեմ անպակաս,
 Ինչպես պետք է խոսքն հորդորիչ՝ բարեկամին.
 Ես եմ այստեղ, Պրոմեթևսն,
 Որ պարգևեց հուրն անբասիր՝ մարդկանց ցեղին:

775

780

ԻՈ.— Ա՛խ, ապաբախտ Պրոմեթևս,
 Ո՛վ մարդկության մեծ բարերար, ինչո՞ւ ես դու

- Այդպէս կրում դաժանաբար
Տանջանքների ժանտ պատիժն այդ բազմաշարշար: 785
- ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Ես նոր այստեղ ավարտեցի ողբն աղետիս
ամբողջովին:
- ԻՈ.— Բայց չե՞ս ուզում լինել նաև
Դու դէպի ինձ պարգևատու, ողորմած:
- ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Ասա միայն, ինչ որ իրոք կըցանկանաս,
Ես ամեն բան բաց կանենք քեզ: 790
- ԻՈ.— Ո՞ւմ պատվերն է արդյոք այդ,
Քեզ ո՞վ գամեց ծայրին այդպէս:
- ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Կամքը Ջևաի, նաև ձեռքը Հեփեստոսի:
- ԻՈ.— Ի՞նչ մեղք ունես, որ կրում ես այդ պատիժն:
- ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Ես այդ մասին 795
Բավականին արդեն այստեղ պատմեցի:
- ԻՈ.— Լսիր նաև գեթ մի խոսք.
Ես ե՞րբ, արդյոք, պիտ դադարեմ թափառել.
Ե՞րբ կըլինի վերջն ու սահմանն իմ տանջանքի:
- ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Բայց քեզ համար շատ ավելի լավ կըլինի, 800
Եթե բնավ այդ չիմանաս:
- ԻՈ.— Դու մի՛ ծածկիր,
Թեկուզ լինի այդ տանջալից մի գալիք:
- ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Այդ պարգևը անհա ես քեզ անմերժ կըտամ:
- ԻՈ.— Էլ ինչո՞ւ ես դու դանդաղում, պատմի՛ր, լսե՛մ ամեն բան: 805
- ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Ուրախությամբ,
Բայց մի՛գուցե սիրտըդ հուզվի, հեկեկա՛:
- ԻՈ.— Պատմիր, խնդրեմ, և իմ մասին մի՛ հոգա:
- ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Եթե այդ ես դու ցանկանում, 810
Ահա՛վասիկ՝ ես կըպատմեմ, լսի՛ր ինձ:
- ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ո՛չ, սպասի՛ր տակաւին,
Թող ինքը դեռ փոքր-ինչ հաճույք մեզ պատճառի
Եվ նախապէս պատմի վիճակն իր ժանտալի,
Թող յուր գլխով անցած աղետը ցույց տա
Եվ փորձանքը ամբողջ պատմի մեզ այստեղ, 815
Իսկ հետո դու պատմիր նրա գալիքն ահեղ:
- ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Լսիր, Իո, քո պարտքն է,
Որ դու սրանց այդ հաճույքը պատճառես,
Եվ մանավանդ որ քույրերն են սրանք քո հոր.
Լսա՛վ է, եթե յուր վշտերը լալիս է մարդ, 820

Կամ ողբ անում այնտեղ միայն, ուր լսողներն
Պատրաստ են ջերմ կարեկցության արցունք թափել:

ԻՈ.— Ես չըգիտեմ, ինչպես պիտի մերժեմ ձեզ.

Ահա, պատմեմ ես պարզ խոսքով ձեզ ամեն բան,

Որ կամեցաք: Այն, ամոթից և սրտակեղ

Լաց կըլիմեմ ես վշտահար, ավա՛ղ, վա՛շ ինձ,

Եթե պատմեմ աստվածառաք այն մորիկն,

Որն էությունն իմ ջախջախեց դժընդակ,

Այլև դեմքս այլանդակեց մա վայրագ:

Կախարդական վառ երազներն

Ներս խուժելով իմ կուսական մեջարանն,

Գիշերները գլխիս վերև սուրսուրալիս,

Խոսքեր էին ինձ փսփսում միշտ քաղցրաձայն.

«Ո՛ր երջանիկ ու գեղեցիկ կույս սղջիկ,

Ի՛նչ ես մնում կուսության մեջ դու երկար,

Երբ վիճակված է մեծափստ քեզ հարսանիք.

Խոր տուփանքի սուր սլաքով ցավագար

Խայթված է Ջևան աստվածահայր՝

Եվ տեճում է անմահական յուր գգվանքի

Հավերժացող սիրով քեզ հետ միանալ:

Այլ սլացիր դեպ Լերնեյան դաշտը պաշտոն,

Որ կան քո հոր ճոխ եզանոցն ու նախիրն,

Այնտեղ, ահա, հագուրդ կտաս Ջևանի աչքին,

Նաև նրա սիրակարոտ վեճ ցանկությանն»:

Ինձ՝ անբախտիս այդ թևավոր սերն երազներն

Գալիս էին, հուզում էին ամեն գիշեր:

Եվ վերջապես հանդգնեցի ես մի օր

Գիշերային տեսիլների այցը պատմել իմ մեծ հորն:

Եվ մա հղեց աստվածաճար շատ բանքերներ

Դեպի Պիթոն, դեպ Դոդոնե, որ իմանա,

Ինչպես վարվել, ինչպես խոսքով կամ գործով

Գոհացում տալ աստվածների պահանջին:

Սուրհանդակներն վերադարձան ու հայտնեցին

Մութ, անորոշ և անհնար շատ-շատ բաներ,

Առեղծվածի պատասխաններ անիմաց:

Եվ վերջապես եկավ հասալ Ինսքոսին

Գուշակության բացահայտ խոսքը ոչ բարի,

Որն անկասկած խիստ պատվեր էր և հրաման.

825

830

835

845

850

855

- Աքսորել ինձ հայրենիքից և մեր տնից,
Որ տարագիր և միշտ մենակ
Ես թափառեմ երկրե-երկիր երկնքի տակ.
Որ ես անվերջ շրջեմ, հասնեմ մինչ հեռավոր
Եվ ծայրագույն սահմանները աշխարհի:
Սակայն եթե իմ հայրը այդ չըցանկանա,
Զևսն հրաշունչ իր կայծակով պիտ հարվածի
Եվ խորտակի ցեղը նրա անխընա:
Արդ՝ ենթարկված Լոքսիաի գուշակման,
Հայրս տնից ինձ վտարեց աքսորանքի,
Բայց ոչ կամավ, այլ ակամա, քանզի Զևսի
Կամքն էր ահեղ, որ նրան խիստ սանձահարեց:
Այնժամ դեմքըս և իմ հոգին
Իսկույն, խստիվ այլանդակված, փոփոխվեցին,
Ու ես դարձա եղջյուրավոր,
Ինչպես ահա տեսնում եք ինձ ձեր առջև:
Ահավասիկ՝ բոռերի սուր խայթով խայթված,
Միշտ տարագիր, հալածական և մոլեգնած,
Արագ, հուժկու ոստյուններով նետվեցի ես
Դեպի հեռո՞ւն, դեպի Կերքնիան քաղցրաջուր,
Դեպ Լերնեյան ջինջ աղբյուրն:
Մինչ ժանտ Արգուր երկրածին, բյուր աչքերով,
Ինքը դաժան ու զայրագին, ինձ ամեն տեղ
Հետևում էր, իբրև հավերժ մի պահապան:
Մահը սակայն ոչնչացրեց հանկարծ նրան,
Իսկ ես, ավա՛ղ, խայթված խայթով ժանտ բոռի,
Ահա այսպես թափառում եմ երկրե երկիր,
Միշտ մոլեգին, գլխիս մտրակն աստվածների...
Անցյալը իմ դու լսեցիր, պատմիր հիմա
Դու իմ գալիքն և աղետներն իմ գուշակիր:
Սակայն իբրև ինձ կարեկից մի վկա
Սուտ խոսքերով զուր չամոքես.
Սուտ խոսելուց ավելի ցած և ստոր
Եվ ավելի ամոթալի բան չըկա:
ԵՐԳՉՍԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Բավական է, լոհ'ր, ավա՛ղ.
Երբե՛ք, երբե՛ք չէի կարծում բնավ ես,
Որ անսովոր քո պատմությունն իսկապես
Պիտ վրդովի խողովությունն իմ խստիվ:

- Այո՛, երբե՛ք չէի կարծում, որ անպատիվ
Քո տանջանքը դաժանագույն և ահեղ,
Իբր ցրտաշունչ և սրասայր մի պսեղ
Պիտ թափանցի մեր հոգու խորքը խոռով...
Ծակատագի՛ր, ճակատագի՛ր, ավա՛ղ, Իո,
Մենք սարսում ենք, թո վիճակը տեսնելով:
ՊՐՈՄԵԹԵՎՍ.— Վաղածամ է ահաբեկման ձեր լացն ու կոծ,
Սպասեցեք, որ իմանաք մնացյալն:
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Պատմի՛ր շուտով և մի ծածկիր,
Քանզի հաճույք է իսկապես տանջվողին
Լսել գալիք աղետներն իր կանխաբար:
ՊՐՈՄԵԹԵՎՍ.— Արդ՛ ինչպես որ դուք կամեցաք, հեշտությամբ
Կատարեցի ես առաջին ձեր խնդիրն,
Իսկ սա հիմա յուր խոսքերով պատմեց ձեզ
Անցյալ վիճակն իր մեծատանջ և չարաչար:
Լսե՛ք հիմա, թե այսուհետ որքան դաժան,
Բազմատխուր չարչարանք է վիճակված
Ժանտ Հերալից՝ թշվառագույն այս աղջըկան:
Իսկ դու, դատրիկ Ինաքոսի,
Իմ խոսքերը ամուր պահիր սրտիդ մեջ,
Որ տանջալից թափառումիդ վերջն իմանաս:
Նախ՝ այստեղից կուղղվես դեպի արևելք
Եվ կընթանաս դու դաշտերով անհերկ, անվար,
Ակյութական ջրջիկ ազգին կըհասնես,
Որն ապրում է գեղեցկանիվ, վերևն հյուսված
Սալերի մեջ դյուրաշարժ,
Եվ զինված է աղեղներով հեռաձիգ:
Քայց այդ ցեղին չըմոտենաս,
Այլ պացի՛ր, մի կողմ թողած նրանց երկիրն.
Եվ մերձ անցիր դեպ այն ափունքն ու ժայռերն,
Որ հնչում է բարձր աղաղակն ափքների,
Անավասիկ՝ այդ վայրերից դեպի ձախ
Վաղուց ի վեր բնակվում են քալիբները.
Երկաթագործ են միշտ նրանք, բայց վայրենի,
Ահհյուրընկալ. դու նրանցից խուսափիր:
Այնուհետև կանցնես դեպի գետն Անգուսպ,
Որը այդպես արդարացի է կոչվում:
Այդ գետն անցնել դու չըփորձես բնավին,
900
905
910
915
920
925
930
935

Անանցանելի է իրոք նա և դժվարին.

Այլ կը հասնես անդ Կովկասին բարձրադիր,

Որ բարձրագույնն է լեռներից: Գետն այդ վարար

Այնտեղից է ծնվում ցասկոտ և կորովի:

Արդ՝ անցնելով լեռնաբարձունքն երկնահաս,

940

Դու կը թեքվես դեպի հարավ և քո ճամփին

Կը հանդիպես բանակ զարկած ցեղն ամազոն,

Որն ապրում է Թեմիսկիրում,

Թերմոդոնի ափերին մերձ. (ամազոններն

Ատում են միշտ տղամարդկանց): Անդ Սալմիդեսն

945

Դունչն իր ժաշոտ պիրկ ցցել է ծովի մեջ.

Խորթ մայր է նա միշտ նավերին ծովագնաց

Եվ յներին ժանտ թշնամի նավորդների:

Ամազոններն ուրախությամբ ցույց կը տան քեզ

Ուղին դեպի Կիմերական պարանոցն.

950

Այնտեղ մի անցք կա ծովային նեղ և անձուկ,

Բայց դու կանցնես այդ նեղուցը համարձակ,

Հետո կուղղվես դեպ նեղուցը Մեոտական:

Ծովն այդ կանցնես: Մինչ մարդկանց մեջ կը մնա

Քո հիշատակն հավիտյան,

955

Քանզի նեղուցն Բոսպոր անունը կըստանա:

Ահավասիկ՝ կանցնես այդպես դու Եվրոպան

Եվ կը հասնես անդ Ասիական ցամաքին:

Ձեզ չի՞ թվում, որ հիրավի միակերպ

Ժանտ է և խիստ, դեպի ամենքն անագորույն

960

Աստվածահայր մեծ թագավորը գերագույն:

Նա ինքն աստված, բայց միացավ այս կույսի հետ,

Եվ ժանտ ձգեց դեգերման մեջ մեծադետ:

Իսկ դու, աղջիկ, ամուսնության ճամփին վես

Խի՛ստ դառնադառն փեսացու ես գտել քեզ:

965

Եվ ինչ հիմա դու լսեցիր ինձնից այստեղ,

Սկիզբն է լոկ աղետների քո ահեղ:

ԻՈ.— Ավա՛ղ, վա՛շ ինձ, վա՛շ ինձ:

ՊՐՈՄԵԹԵՎՍ.— Դու արդե՞ն իսկ սկսեցիր լացուկոծն.

Ապա ինչպե՞ս պիտ հանդուրժես,

970

Երբ իմանաս դառն աղետներն հետագա:

ԵՐԳՉՍԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ասա՛, ասա՛, էլ ի՞նչ տանջանք

Սա պիտ կրի առաջիկա յուր ճամփին:

- ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Դեռ կործանիչ տառապանքի անհուն ծով:
ԻՈ.— Էլ ի՞նչ օգուտ այս կյանքը ինձ,
 Լալ չէ՞ր լինի, որ հենց հիմա, շուտափույթ
 Ես այս ժպտից ինձ նետեի դեպ անդունդ,
 Այդպես գետնին խիստ զարկվելով միանգամից
 Կազատվեի տառապանքից այս անգութ,
 Քանզի լա՛վ է, որ մի անգամ մարդ մահանա,
 Քան ամեն օր և անսահման
 Տանջանքի մեջ միշտ հալ ու մաշ դառնանա:
ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Որքան, սալա՛ղ, քեզ պիտ թվար ծանրագին
 Աղետալից իմ տանջանքը դառնալեր.
 Ինձ մահանալ չի կարելի, ինձ մահ չըկա,
 Միայն մահը ինձ աղետից կըփրկեր:
 Բայց վերջ չըկա տառապանքիս ժանտ ու մեծ,
 Մինչև մի օր
 Անագորոյն Ջևադ լինի գահընկեց:
ԻՈ.— Մի՞թե Ջևադ
 Երբևիցե լինելու է գահագուրկ:
ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Եվ դու, կարծեմ, պիտ հրճվես,
 Եթե իրավ մի այդպիսի գործ լինի:
ԻՈ.— Այո՛, հարկավ, քանզի չէ՞ որ
 Ջևադից եմ ես կրում այսքան վիշտ ու ցավ:
ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Ծշմարիտը այդ է, այո՛,
 Լա՛վ իմացիր, այդպիսի բան կըկատարվի:
ԻՈ.— Բայց ո՞վ պետք է հափշտակի
 Աստվածահայր արքայի մեծ գավազանն:
ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Ամմտաբար
 Նա ինքն իրեն գավազանից կըզրկի:
ԻՈ.— Սակայն ինչպե՛ս. ասա, եթե վնաս չէ այդ:
ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Ամուսնական կապ կըստեղծի,
 Այնուհետև ինքը սաստիկ կըզոջա:
ԻՈ.— Անմահի՞ հետ, թե՞ կնոջ հետ մահկանացու,
 Պատասխանի՛ր, եթե միայն կարելի է:
ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Այդ հարցը թո՛ղ, խոսելն անգամ այդ մասին
 Արգելված է խստապես:
ԻՈ.— Կի՞նը ուրեմն նրան գահից կըզրկի:
ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Նա մի գավակ կըծնի,

975

980

985

990

995

1000

1005

1010

- Որն իր հորից գորավոր է լինելու:
 ԻՈ.— Նա չի՞ կարող ճակատագիրն այդ վանել:
 ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Եվ ոչ մի կերպ,
 Մինչև որ ես այս կապանքից դուրս չըգամ:
 ԻՈ.— Ո՞վ կարող է, Ջևսի կամքին հակառակ,
 1015
 Այդ կապանքից քեզ փրկել:
 ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Նա լինելու է քո տոհմից:
 ԻՈ.— Ի՞նչ ասացիր: Եվ մի՞թե
 Չարչարանքից քեզ կազատի իմ գավալին:
 ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Տառք պորտ հետո, երրորդ պորտից: 1020
 ԻՈ.— Գուշակումն այդ հեշտ հասկանալ չեմ կարող:
 ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Ջուր մի փորձիր քո ցավն ու վիշտն իմանալ:
 ԻՈ.— Գեթ մի զրկիր ինձ այն բանից,
 Որը արդեն խոստացար:
 ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Երկու գաղտնիք. միայն մեկը քեզ կընծայեմ: 1025
 ԻՈ.— Բայց ո՞ր մեկը, հայտնի՞ր դու ինձ, որ ընտրեմ:
 ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Ընտրիր, ահա ես կհայտնեմ.
 Կամ քո գալիքն, քեզ սպասող տառապանքն,
 Կամ էլ կասեմ, ով պիտ փրկի ինձ կապանքից:
 ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ծա՛տ ավելի լավ կըլիցի, 1030
 Եթե հաճույքն այդ պարգևես նրան և մեզ,
 Որ այդպիսով քո խոստումը չխախտվի:
 Պատմիր նրան դաժան տանջանքն իր գալիք,
 Իսկ մեզ ասա՛, փափագում եմք սրտագին,
 Ո՞վ է արդյոք, որ պիտ լինի քո փրկիչն: 1035
 ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.— Երբ դուք այդքան փափագում եք,
 Ջեզ կըպատմեմ, քանզի մերժել չեմ կարող.
 Իսկ քեզ, Իո, ես կըհայտնեմ մանրամասն
 Քո տարաբախտ բազմաշրջիկ թափառումն,
 Որ գրես այդ քո հուշերի և հոգուդ մեջ: 1040
 Դո՛ւ, անցնելով ցամաքները բաժանող
 Խոր հոսանքը, կըգաս այնտեղ, ուր փառապանծ
 Արեգակն է ծագում պայծառ, լուսաճե՛մ.
 Այնտեղ ծովն է միշտ մըռնչում մեծաձայն.
 Ծովը թողա՛ծ՝ Կիսթենեին կրհասնես 1045
 Ու Գորգոնյան դաշտը կըգաս: Ապրում եմ անդ
 Ավագագույն երեք դատրերը Փորկիսի,
 Որոնք նմա՛ն են արտաքուստ կարապետի.

- Այդ երեքն էլ միականի են իրոք,
 Քանզի միայն մեկ աչք ունի յուրաքանչյուրն, 1050
 Եվ մեկ ատամ: Ոչ արևն է նայում նրանց
 Ծառագայթով իր լուսեղեն, ոչ լուսինն:
 Ահա այնտեղ բնակվում են մերձակա
 Գորգոնները, երեք քույրով մարդատյաց.
 Թևավոր են նրանք, հուժկու և դաժան, 1055
 Օձեր ունեն իրենց գլխին, իբրև սարսափ,
 Եվ ով նայի, կը մահանա անխուսափ.
 Ես պատմեցի քեզ այդ իբրև զգուշացում:
 Սակայն լսի՛ր, պատմեմ մի այլ տեսարան,
 Որն անեղ է և ծանրագին մի վտանգ. 1060
 Զգուշացիր, այնտեղ են միշտ Զևսի շներն,
 Սրակտուց, հավերժ անձալն ժանտ Գրիպսներն:
 Զգուշացիր արիմասպյան մահ զորքից,
 Միականի և ձիավոր, սպարում է նա
 Պլուտոնի հեղեղի մոտ ոսկեհոս: 1065
 Նրանց բնավ չըմոտենաս, այլ անցիր
 Դեպ հեռավոր և անծանոթ մի երկիր,
 Դեպ՝ սևագորշ մի ազգություն,
 Որն ապրում է ակունքի մոտ արևի,
 Ուր սահում է Էթովսյա գետն հոսանուտ: 1070
 Դու կընթանաս այնտեղ նրա ավերին,
 Մինչև հասնես ջրվեժներին մեծագոշ:
 Այնտեղ ահա սեզ Բիրլոսյան լեռների
 Սուրբ Նեղոսն է աստվածային
 Առաջ նետում ալիքներն իր քաղցրահամ: 1075
 Այդ հորդահոս գետի ավով անցնելիս,
 Կըգաս շուտով եռանկյունի մի աշխարհ,
 Որ Նեղոսի գետաբերանն է սրբազան.
 Այնտեղ, Իո, քեզ, մահ քո սերընդին
 Վիճակված է հիմնել քաղաք մի հեռավոր: 1080
 Արդ՝ եթե կա իմ խոսքերի՝ պատմածի մեջ
 Մի որևէ դժվարիմաց, խրթին բան,
 Հարց տուր կրկին, և կիմանաս պարզասես,
 Քանզի ունեմ ես շատ ազատ ժամանակ,
 Ծառ ավելին, քան կըցանկամ: 1085
- ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Եթե իրավ էլի ունես ասելիք

- Սրա գալիք տաժանելի ճամփի մասին,
 • Պատմիր շուտով: Սակայն եթե խոսքըդ արդեն
 Ավարտված է, հաճույք արա հիմա մեզ,
 Հիշիր նաև մեր խնդիրն: 1090
- ՊՐՈՍԵՐԵՎՍ.— Արդեն լսեց սա վախճանն իր ճանապարհի.
 Բայց որպեսզի լավ հասկանա,
 Որ ունայն չէր իմ ասածը, պետք է հայտնեմ,
 Իբր ապացույց իմ խոսքերի ճշմարտության,
 Թե իսկապես ինչ է կրել նա իր կյանքում: 1095
- Մինչ անցքերի մեծ մասը ես բաց կըթողնեմ,
 Եվ կըսկըսեմ հեք թափառման վերջերից:
 Երբ դու եկար, երկրին հասար Մոլոսայան,
 Ուր Դոդոնն է բազմած բարձր լեռան ուսին,
 Ուր կա գուշակ և Թեսպրոտյան գահը Զևսի,
 Սնակնկալ անդ կատարվեց մի գերահրաշք. 1100
- Տերևախիտ և սոսափող կաղնիներն,
 Հմայքով լի, ողջունեցին քեզ սիրացայտ.
 Եվ հնչեցին գուշակություն բացահայտ,
 Որ վիճակված է քեզ լինել աստվածահայր 1105
- Զևս արքային պատվելի կին, փա՞ռք էր քեզ այդ:
 Իսկ այնտեղից ճանապարհով ծովափնյա
 Դու մոլեգնած շեշտ ուղղվեցիր դեպ հեռուն,
 Դեպ Հոեայի ծովածոցը ընդարձակ. 1110
- Բայց ետ դարձար դու վազելվազ և վրդովված:
 Արդ սերունդներն, խոսքըս դրան հավաստիք,
 Բազմաչարչար թափառումիդ հիշատակ,
 Քո անունով կանվանեն ծովն Իոնիական: 1115
- Թող լինի սա մի ապացույց, որ իմ ոգին
 Ընդունակ է նախատեսել ավելի շատ,
 Քան կարող է հայտնի դառնալ ուրիշներին:
 Մնացյալը ձեզ և սրան պատմեմ մեկտեղ,
 Հետքը բռնած իմ ընդհատած խոսքերի:
 Երկրի հեռու ծայրերի մոտ, ահավասիկ,
 Կա Կանոբոս մի հին քաղաք. Նեդոսն է անդ. 1120
- Տիղմից կազմել ջրաքերուկ գետաբերան.
 Զևսը այնտեղ ետ կտա քեզ բանական ուժն
 Եվ գիտակցող քո մտքերի պարզ Ոգին,
 Երբ քեզ փարվի ձեռքով սիրող, հաղթական:

- Այնտեղ ապա դու կըծնես սև Էպսիին,
 Որին տրված համանունը ցույց կըտա,
 Որ ծնված է ինքը Զեսից հրաշագան:
 Նա պտղավետ կապրի երկրում, որ Նեղոսն
 Ոռոգում է յուր ջրերով հորդահոս:
 Այնուհետև նրա սերունդն հիմնգերորդ՝ 1125
 Հիսուն հոգի, հիսուն զավակ քույր աղջիկ,
 Պիտ ետ դառնա և պիտի գա կրկին Արգոս,
 Բայց ոչ կամավ, այլ փախեփախ՝ խույս տալով
 Քեռու զավակ փեսաների վտանգից:
 Նրանք, ինչպես ճուռակներն են շատ անգամ 1130
 Դաժանաբար հետապնդում աղավնյաց,
 Լցված կրքով դեպ ազգակից ամուսնությունն,
 Եվ ձգտելով դեպ անօրենն անձգտելի,
 Պիտ հալածեն հիսուն մատաղ քույրերին:
 Բայց թույլ չի տա ապօրինի գործն աստված,
 Այլ կըմատնի փեսաներին նա մահվան:
 Եվ հիրավի. նրանց երկիրն Պելասգյան,
 Ժամատ Արեսի ներշնչումով դժբնդակ
 Եվ քույրերի ձեռքով գիշերն սպանված,
 Պիտ ընդունի յուր հողի մեջ, յուր կրծքի տակ, 1145
 Երբ նրանցից ամեն մեկին հարսնացուն յուր
 Անակնկալ սպանելու է քնած տեղ՝
 Խոր վարսելով նրա կրծքին երկապոյի սուրն:
 Թող այդպիսի մի Կիսրուհի այցի գար
 Իմ թշնամուն: Սերը սակայն այդ քույրերից 1150
 Մեկին միայն կըկախարդի, միայն այդ մեկն
 Այն մութ գիշերն յուր ամուսնուն չի սպանի.
 Այլ առավել նա գերադաս կըհամարի
 Կոչվել անգոր, քան թե լինել մարդասպան:
 Եվ քույրերից միայն այդ մեկն կըծնի 1155
 Տոհմը ամբողջ Արգոսական արքաների:
 Երկար է խոսքն, եթե քալի ամեն բան.
 Արդ՝ այդ տոհմից առաջ կըգա մի մեծ կտրիճ,
 Մեծահոշակ աղեղի տեր քաջագոր,
 Հերոս՝ որն և ինձ կըփրկի տանջանքից: 1160
 Մայրն իմ՝ Թեմիս տիտանուհին, գուշակեց այդ,
 Բայց թե ինչպե՞ս, խոսքն է արդեն շատ երկար.

- Եթե նույնիսկ դու ամեն ինչ իմանաս,
Այդ քեզ բնավ լիներու չէ օգտակար:
- ԺՈ.— Ավա՛ղ, վա՛յ ինձ, ավա՛ղ, վա՛յ ինձ, 1165
Ողջ եւոթյամբ ցնցվում եմ ես ահա նորից,
Տենչի խաղթը այրում է ինձ անկրակ,
Իմ հոգին է և իմ միտքն է կարծես խորտակ,
Ա՛խ, սարսափից սիրտս է զարկում դառնացավ:
Միտքս ահա հանգչում է խուլ հարվածներից, 1170
Գլուխն է իմ պտույտի մեջ երերում,
Եվ ամեն ինչ շուտ է գալիս աչքիս դեմ:
Գիտակցությունս եմ կորցնում ես. ահա կրկին
Մոլեգնությունն է ինձ իշխող: Նա է, նա,
Որ նետում է դեպի փախուստն ահաբեկ, 1175
Դեպի անվերջ, հուժկու վազքը խեղճացնող.
Համբ է դառնում լեզուս անգամ,
Որ անզոր է և կարկամ.
Եվ խոսեքրն իմ, այս բառերը խառնիճադանջ,
Հոսում են հորդ, ինչպես վայրագ ալիքներ. 1180
Խո՛ր զստանցանք, դո՛ւ ես քշում ինձ հեռունեք...
(Իոն, մոլեգնած, փախչում, հեռանում է):

ՄՏԱՍԽՄՈՆ ԵՐՐՈՐԴ

- ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Նա է միայն իմաստունը լուսավոր, Ստրոփե
Ով առաջինն ինքն համոզվեց
Եվ ամենքին խրատ տվեց,
Որ հավասարն հավասարի հետ միանա. 1185
Միայն այդպես ամուսնության գործի մեջ
Մարդ երջանիկ կյանք կունենա:
Իսկ հասարակ և աղքատ մարդն, երանի՛
Երբե՛ք, երբեք չպարծենա՛, չբորոնի՛
Միրո հմայքն, մտերմությունն 1190
Հարուստներից ու մարդկանցից մեծանուն:

Թող որ երբե՛ք, ճակատագիր մեծագոր, Անտիստրոփե
Ես չըդառնամ արքա Ջևիհն
Մեկ մահիճում ամուսին:

Թող որ բնավ աստվածներից մեկն ու մեկին
 Ես կողակից կամ հարսնացու չըդառնամ:
 Սարսափում եմ, սարսափի մեջ ահագին,
 Երբ նայում եմ տղամարդկանց չըսիրող
 Գեղեցկափայլ Իո կույսին,
 Որին Հերան դատապարտեց
 Թափառումի տաժանելի այդ վիճակին:

1195

1200

ԷՊԻԴՐԱ

Երկյուղ չունեմ, չեմ վախենա
 Ինձ հավասար մարդու գնալ.
 Ամուսնությունն հավասարի
 Սարսափելի չէ բնավ:
 Բայց թող երբեք, քսվ լիցի,
 Աստվածների սերը դեպ ինձ չըդառնա...
 Թող անխուսափ աչքով նրանք
 Ինձ չընայեն չարադավ.
 Քանզի սերն է նրանց անգութ, անխնա,
 Սերը, որ միշտ կոհիլ է լոկ:
 Անվերջ կոհիլ անհույս, տխուր.
 Ես այդ ղեկքում չեի կարող մի ելք գտնել.
 Կամ մտածել որևիցե մի միջոց,
 Որ վախճուտ քո ժանտ կամքից, Զևս երկնատեր,
 Հնար լիներ խուսափել:

1205

1210

1215

ՔԵՍՈՐՈՍ

ՊՐՈՍԵԹԵՎՍ.— Թող իր սիրով Զևսը լինի վեա ու դաժան,
 Սակայն շուտով կըխոնարհվի: Արդեն իսկ
 Պատրաստում է կորստաբեր նա հարսանիք,
 Որն անխուսափ նրան գահից իշխանության
 Անակնկալ ցած կընետի գահավեժ,
 Իսկ նզովքը աստվածահայր Կրոնոսի,
 Որով որդուն յուր անիծեց, իբրև վրեժ,
 Երբ նախակերտ յուր մեծ գահից զուրկ եղավ,
 Մի օր անշուշտ արդարացի կըկատարվի.

1220

1225

- Իսկ թե ինչպե՞ս պետք է վաճել այդ աղետն,
Աստվածներից և ոչ մեկը ճիրավի,
Բացի ինձնից, այդ գաղտնիքը չըգիտի:
Ես եմ միայն, որ ճիշտ գիտեմ գաղտնիքն այդ,
Թող որ առայժմ Ջևան իր գահին բազմի ազատ,
Հույսն իր դրած երկնադղորդ
Որոտների շանթի վրա ահաբեկիչ.
Թող դեռ մետի շանթ, սլաքներ հրակաշձակ,
Բաց չի օգնի նրան ոչինչ,
Նրա անկումն է անխուսափ և դժբաղդակ:
Ո՞չ, չի օգնի նրան կայծակն հրատարած,
Այլ գահավեժ պիտ մա ընկնի անփառունակ:
Ինքը լուր դեմ կըպատրաստի անեղ փորձանք,
Մի այնպիսի անպարտելի քաջագործ,
Որ կըգտնի կայծակից շատ ավելի հաղթ
Ոչնչացնող ու գերագոր մի կրակ,
Կըհորինի ահագնագույն դըղըրդյուն,
Բյուրապատիկ ավելի խիստ, քան որոտն:
Եվ կըգարկի՛, կըջախջախի՛ մի օր մա
Ծովը սաստող Պոսիդոնի երկրադղորդ
Ու մեծափորձ երեքարձենը կտրուկ:
Այն ժամանակ Ջևաը, պարտված, կիմանա.
Մեկ չէ բնավ իշխող լինել կամ ստրուկ:
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ինչ որ ինքքդ փափագաստեճ
կըցանկանաս,
Այն էլ հիմա գուշակում ես դու Ջևաին:
ՊՐՈՄԵԹԵՎՍ.— Այն եմ ասում, այն եմ ուզում ես միայն,
Ինչ անխուսափ պիտ կատարվի:
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Հավատալու բա՞ն է արդյոք.
Մի՞թե պետք է մեկը իշխի Ջևաի վրա:
ՊՐՈՄԵԹԵՎՍ.— Եվ առավել մա ծանրագին
Տանջանք ու վիշտ պետք է կրի, քան թե ես:
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Եվ ինչպե՞ս դու չես սարսափում
Սպառնանքի այդ խոսքերը ասելիս:
ՊՐՈՄԵԹԵՎՍ.— Ինչի՞ց պետք է ես վախենամ,
Քանի որ ինձ մահն իսկապես չի վիճակված:
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Կարող է մա քո պատիժն,
Քո տանջանքը բազմապատկել ավելի:

1230

1235

1240

1245

1250

1255

1260

- ՊՐՈՄԵԹԵՎՍ.— Թող որ անի, ինչ ցանկանա,
 Պատրաստ եմ ես ամեն բանի:
 ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Իմաստուն եմ անշուշտ նրանք, 1265
 Ովքեր գիտեն երկրպագել Նեմեսիսին:
 ՊՐՈՄԵԹԵՎՍ.— Աղո՛թք արեք, հարգանք տվեք բյուրապատիկ,
 Առնիշտ, անվերջ շողոթոյթե՛ք դուք նրանց,
 Ովքեր դաժան իշխում եմ միշտ ձեր գլխին,
 Իսկ ես երբե՛ք: Ջևաի մասին 1270
 Անգամ խորհել կամ մտածել չեմ ուզում:
 Ինչպես գիտի, թող որ իշխի առժամանակ,
 Թող նա գործի. սակայն երկար
 Նա չի մնա աստվածներին արքա և տեր:
 Բայց տեսնում եմ, գալիս է նա, ահավասիկ, 1275
 Ջևա արքայի արագավազ մունետիկն,
 Որն հնազանդ ծառայում է նոր իշխողին:
 Նա գալիս է և բերում, է երևի
 Աստվածներից որևէ նոր մի համբավ:
(Գալիս է Հերմեսը):
 ՀԵՐՄԵՍ.— Քե՛զ եմ ասում, մենգապատիր ո՛վ կծվակիծ. 1280
 Հավերժակյաց աստվածների հանդեպ դու,
 Մեղապարտ ես գլխովին:
 Սուրբ կրակը դու գողացար, գող ու սնանկ,
 Մահկանացու և կարճակյաց մարդկանց համար
 Իբրև պատիվ ու հարգանք: 1285
 Պատվիրում է ահա քեզ նա՛, աստվածահայրն,
 Որ դու հայտնես բացահայտ.
 Արդյոք այդ ի՞նչ ամուսնություն է սպասվում,
 Որը, ինչպես կարծում ես դու, պիտ շորթի
 Եվ գրավի իշխանությունը նրա. 1290
 Արդ՝ ամեն ինչ դու պարզապես ասա մեզ
 Ու գործն առանց այլևայլի բաց արա:
 Պրոմեթե՛ս, պատմիր իսկույն, որ ստիպված
 Երկրորդ անգամ ճանապարհն այս չանցնեմ ես:
 Ջևաք, գիտես, չի փափկանա և կամակոր 1295
 Քո վարմունքից նա նրբապիրտ չի դառնա:
 ՊՐՈՄԵԹԵՎՍ.— Արտասանել ճոռոմ խոսքն այդ ամբարտալան
 Կարող է լոկ քծնող ստրուկն աստվածների:
 Դեռ նոր եք դուք թագավորում, նոր իշխողներ,

- Եվ կարծում եք արդեն հպարտ ու մեծամիտ,
Որ վիշտն, աղետն և փորձանքը բնավ ձեզ,
Զեր ապարանքն այցելության չըպետք է գան:
Մինչդեռ ահա իմ այս աչքով տեսել եմ ես՝
Ինչպես երկու բռնակալներ մեծագոր
- Ցած նետվեցին գահընկեց,
Ահավասիկ՝ նաև հիմա կըտեսնեմ,
Ինչպես երրորդ իշխողը մեծ
Ամոթանքով պիտ կործանվի գահավեժ:
Եվ մի՞թե դու կարծում էիր, ողորմելի,
Որ նորածագ աստվածներիդ առջև ես,
Իբրև գերի իմ անարժան հեզության,
Կըսարսափեմ, կըխոնարհվեմ ստորուկի պես.
Օն անդր ո՛չ, շատ եմ հեռու ես այդ բանից:
Ուստի շուտով անապարիբ ետ դառնալ,
Գնա այդ նույն ճանապարհով, որով եկար,
Քանզի ինձնից քո հարցերին պատասխան
Զե՛ս ստանա դու երբեք:
- ՀԵՐՄԵՍ.**— Ծիշտ այդպիսի գոռոզությանը
Եվ վարմունքով միշտ մեծամիտ՝ դու հասցրիր
Քո դժբախտ նավն առապարին աղետի:
ՊՐՈՄԵԹԵՎՍ.— Բայց իմացիր, որ քո քսու ճորտության հետ
Եվ չեմ փոխի տանջանքը ու վիշտը իմ:
- ՀԵՐՄԵՍ.**— Ի՞նչ ես կարծում. լա՛վ է միթե ավելի
Ծորտ ու ծառա դառնալ ժայռին,
Քան թե Զեսին լինել բանքեր հավատարիմ:
ՊՐՈՄԵԹԵՎՍ.— Ծիշտ է, այո՛, վիրավորանք պատճառողին
Պիտ վճարել վիրավորանք ոխերիմ:
- ՀԵՐՄԵՍ.**— Պարծենում ես դու երևի
Նույնիսկ դաժան տանջանքի մեջ:
ՊՐՈՄԵԹԵՎՍ.— Պարծենում եմ, ահա տե՛ս.
Եվ այսպիսի երջանկություն կըցանկամ
Ես դիտերիմ իմ թշնամուն, նաև քե՛զ:
- ՀԵՐՄԵՍ.**— Քո չարաբախտ տանջանքի մեջ
Նաև ի՞նձ ես դու մեղավոր ճանաչում:
ՊՐՈՄԵԹԵՎՍ.— Այո՛, կասեմ ես բացա՛հայտ.
Ատում եմ ես բոլո՛ր, բոլո՛ր աստվածներին:
Ինձ, բարության փոխարեն,

- Տանջանք ու դավ վճարեցին անօրենն:
ՀԵՐՄԵՍ.— Դու, տեսնում եմ, ճիշտ հիվանդ ես խենթությամբ:
ՊՐՈՍԵԹԵՎՍ.— Հիվանդ եմ ես, եթե միայն 1340
 Ատելությունն ու զզվանքը դեպ թշնամին
 Հիվանդություն է իրոք:
ՀԵՐՄԵՍ.— Դու իսկապես անտանելի կլինեիր
 Երջանկության մեջ նաև:
ՊՐՈՍԵԹԵՎՍ.— Ավա՛ղ, ավա՛ղ: 1345
ՀԵՐՄԵՍ.— Ջևախն այդ բառն անձանոթ է:
ՊՐՈՍԵԹԵՎՍ.— Ժամանակին կըսովորի՝ ամեն բան:
ՀԵՐՄԵՍ.— Մինչ դու բնավ
 Ձեռն սովորել կյանքում լինել խելամիտ: 1350
ՊՐՈՍԵԹԵՎՍ.— Եթե խելոք լինեի ես, 1355
 Ձեի խոսի ես քեզ նման ճորտի հետ:
ՀԵՐՄԵՍ.— Դու վերջապես չե՞ս ցանկանում ասել այն,
 Ինչ քեզանից պահանջում է աստվածահայրն:
ՊՐՈՍԵԹԵՎՍ.— Այս, ինչպե՞ս չէ. այս լավության փոխարեն
 Հարկավոր էր նրան հաճույք պատճառել... 1360
ՀԵՐՄԵՍ.— Բավական է.
 Ծաղրո՞ւմ ես ինձ, ինչպես փոքրիկ մի մանուկի:
ՊՐՈՍԵԹԵՎՍ.— Նայե՛ք սրան... և մի՞թե դու
 Ավելի խենթ և հիմար չես, քան մի մանուկ,
 Երբ հույս ունես դու ճապուկ, 1365
 Թե հիրավի գաղտնիքը քեզ ես բաց կանեմ:
 Ո՛չ, դեռ չընկա այնպիսի ցավ ու չարչարանք,
 Խարդախություն խորամանկ,
 Որոնցով ինձ կարողանար Ջևան ստիպել,
 Որ ես հայտնեմ գաղտնիքն այդ: 1370
 Երբեք, երբեք այդ չի լինի, մինչև որ նա
 Ինձ չազատի այս կապանքից խայտառակ:
 Որքան կուզե թող նա նետի,
 Չորս կողմ ցրի խիստ բոցավառ շանթ ու կայծակ.
 Թող բորբոքի նա մոլեգնած
 Ծերմակաթև բութ ու բորան, փոթորիկ, 1375
 Մրրիկներով խառնաշփոթ, համատարած
 Թող պարուրի և թունդ ծածկի նա երկինքն.
 Եվ կատաղած ու կործանիչ
 Թող խորտակի նա անխնա ամե՛ն ինչ. 1380

- Օ՛ն անդր, ո՛չ, չեմ խոնարհվի, չեմ հայտնի ես,
Թե ում ձեռքով պետք է լինի նա գահավեժ:
- ՀԵՐՄԵՍ.— Լա՛վ մտածիր, արդյոք հիմա կօգնի՞ այդ քեզ:
- ՊՐՈՄԵԹԵՎՍ.— Վաղուց եմ ես այդ մտածել ու որոշել անասան:
- ՀԵՐՄԵՍ.— Ե՛կ սիրտ արա, համաձայնի՛ր. 1385
- Դո՛ւ, հիմարի, խեղճի մեկը,
Տանջանքի մեջ գեթ սովորի՛ր, խելքի՛ եկ:
- ՊՐՈՄԵԹԵՎՍ.— Ջուր եմ թափում դու սյոքան ջանք ու եռանդ.
Ահավասի՛կ, ինչպես ալիք, խուլ եմ ես:
Իսկ դու երբե՛ք, ամենևին չմտածես, 1390
Որ իսկ և իսկ Ջևսի առջև ահաբեկ
Կարող եմ ես, ինչպես երկշոտ կնամարդ,
Ձեռքս մեկնել իմ թշնամուն չարանենգ
Եվ պաղատել, դառն աղերսել խոնարհ ու հեք,
Որ նա խղճա և կապանքից փրկի ինձ.. 1395
Ո՛չ, այդ երբե՛ք գլուխ չի գա,
Քանզի անչափ հեռու եմ ես այդ ամենից:
- ՀԵՐՄԵՍ.— Ծառ խոսեցի ես այստեղ գուր, ապարդյուն,
Իզուր խոսքեր շռայլեցի,
Քանզի ոչինչ եմ քեզ համար խոսք ու խրատ 1400
Եվ չեմ ազդում նրանք բնավ քո սրտին:
Ինչպես անփորձ և նոր լծված մի հովատակ,
Սանճճ ես անվերջ դու կրծոտում,
Ջուր մղելով կոխվն ընդդեմ երասանի:
Բայց անգոր է խարդախությունն այդ խորամանկ, 1405
Անօգուտ է և մեծամիտ գոռոզությունն,
Երբ ապիկար տերը նրա յուր սրտում
Հանդգնության և չար գործի տենչ ունի:
Եթե խոսքն իմ կատարելու միտք չունես,
Լավ մտածիր և քեզ նայիր հեռատես. 1410
Աղետների և դժնության մրրիկն ահեղ
Պիտ քո գլխին զարհուրելի բորբոքվի
Եվ դրժընդակ ու անխուսափ քեզ կործանի:
Նախ կըզարկի հայրըս շանթով հրակալծակ,
Կըջախջախի քո ժայռը այդ սրածայր, 1415
Խարանները քարածայռի քեզ կըթաղեն իրենց տակ:
Կանցնի երկա՛ր, շա՛տ ժամանակ, անթի՛վ դարեր,
Մի՛նչև որ դու տեսնես կրկին լույս աշխարհին.

- Այնժամ Զևսի թեւավոր շունն՝ արծիւն հաղթ,
 Արյունաբբու, ժանտ և ագահ, կարմրաթույր,
 1420
 Կըհարձակվի ամենօրյա իբր անկոչ հյուր,
 Կըկտրատի մարմինը քո տարաբախտ.
 Եվ ամեն օր մարմնիդ վրա ժանտաւի
 Քո սև, կրծած լարողը պիտ նա կոցահարի:
 Քո տանջանքին բնավ վախճան դու չըսպասես,
 1425
 Մինչև որ մեկն աստվածներից
 Չըցանկանա հոժարական և անքիծ,
 Փոխարինել քո չարչարանքն, քո վիշտն ու քեզ,
 Մինչև որ նա քո փոխարեն չիջնի խավար տունն Հադեսի,
 1430
 Խորքը անդունդ, սանդարամետ տարտարոսի:
 Լա՛վ մտածիր, ունայն խոսքեր չես վատնում ես,
 Ոչ էլ գործ է սա մի դատարկ և սնապարծ.
 Զևսի լեզուն ստել երբեք չի՝ կարող,
 Կըկատարվի, ինչ որ ասի մեծ աստվածն:
 Զգո՛ւյշ եղիր, որ քո համատ տենչանքն այդ
 1435
 Անմոտաբար այժմ գերադաս չըհամարես՝
 Բարեխրատ խոհեմության համեմատ:
- ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.—** Մենք կարծում ենք, որ ճիշտ խոսեց,
 Հերմեսն այստեղ բարեխորհուրդ խոսք ասաց քեզ,
 Արդարացի՝ ողդեց նա այդ հորդորանքն,
 1440
 Որ միշտ ուղին խոհեմության դու ընտրես՝
 Լսի՛ր նրան: Չէ՞ որ սխալը
 Իմաստուն մարդու համար ամոթ չի:
- ՊՐՈՄԵԹԵՎԱ.—** Այն, ինչ ասաց, լավ գիտեի ես վաղուց,
 Ամոթալի և խաչտառակ գործ չըհաշվեք,
 1445
 Երբ թշնամին յուր թշնամուց կրում է ժանտ չարչարանք:
 Թող որ թափի նա իմ գլխին, ինչպես տարալի,
 Գալարածն ու երկասյրի շանթ ու կայծակ,
 Թո՛ղ թնդյունից ահագնագույն որոտների
 1450
 Եվ կատաղի արշավանքից մրրիկների
 Խորունկ ցնցվեն եթերն ամբողջ և տիեզերքն,
 Թո՛ղ մոնչան ուժգին թափով հողմն ու քամին,
 Թո՛ղ սասանի երկիրն համայն յուր հիմքերով հավերժական.
 Այդ ընդհանուր, խիստ մոլեգնած բլրընկման մեջ վայրենի՝
 1455
 Թող բորբոքի դաժանաբար և վեր հանի
 Անասատ ծովի հուզմունքն, ալիքն աղմկող

- Եվ խառնակի անդ աստղերի ուղիները բյուրաբոց.
 Հորձանքի մեջ աշխարհակալ անհրաժեշտի,
 Թող մարմինն իմ նա անողոք վերցնի, նետի
 Դեպ տարտարոս, սանդարամետոն անդրնոց, 1460
 Ես անմահ եմ, նա բնավիճ ինձ սպանել չի կարող:
- ՀԵՐՄԵՍ.—** Այդպիսի խոսք կամ այդ կարծիքն ու մտքերն
 Պետք է իրոք խելագարից միայն լսել:
 Տեսե՛ք, երբ սա չի ցանկանում
 Յուր խենթությունը սանձել, 1465
 Էլ ինչո՞վ է խելագարից տարբերվում:
(ՅՎԿԻԱՆՈՒՆԻՆԵՐԻՆ)
 Դուք, որ այստեղ կարեկից եք
 Սրա դաժան տառապանքին,
 Արդ, հեռացե՛ք դուք այստեղից շուտափույթ,
 Որ չըցնցի, վնաս չըտա ձեր սրտերին 1470
 Որոտների թնդյունն ահեղ, գոռոցն անգույթ:
- ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.—** Այդ ի՞նչ խոսք էր, որ ասացիր.
 Լավ է մի այլ խորհուրդ տաւ մեզ, որ լսենք,
 Իսկ անտեղի խոսքը հաշվի չենք առնի մենք:
 Ինչո՞ւ ես դու մեզ հեռացնում հարկադիր, 1475
 Կուգենք այստեղ մենք նրա հետ սրտանց տանջվել ու ողբալ,
 Իսկ ստորին և խաղդախին սաստիկ ստել մենք գիտենք.
 Քանզի չէ՞ որ ժամտ վարմունքն է դավաճանի ատելի,
 Ամենավատ ու խայտառակ մի ոճիր:
- ՀԵՐՄԵՍ.—** Սակայն հիշեք, ձեզ ասացի կանխապես, 1480
 Հորդորեցի, -որ դուք զգույշ լինեք խիստ:
 Իսկ երբ ընկնեք աղետի մեջ, էլ իզուր
 Չըտրտնջաք դուք ձեր բախտից չարագույժ
 Եվ կամ բնավ չըհանդգնեք խոսել անվերջ,
 Թե Զևսը ձեզ հանկարծ ձգեց փորձանքի մեջ: 1485
 Մեղքը ձերն է և ոչ նրա, իսկ աղետը ձեզ կըբռնի
 Թակարդի մեջ, ոչ թե հանկարծ ու գաղտնի,
 Այլ ձեր մեղքից. որ գործեցիք դուք անզգույշ և անգետ:
- ՊՐՈՄԵԹԵՎՍ.—** Տեսե՛ք, ահա, ոչ թե միայն դատարկ խոսքով,
 այլ իսկապես
 Դողդողում է երկիրն ամբողջ խուլաբար: 1490
 Խուլ դղորդով մորճացին և թնդացին որոտներն.
 Արդ՝ բոցափայլ շողշողում են շեկ շանթերի գալարներն,

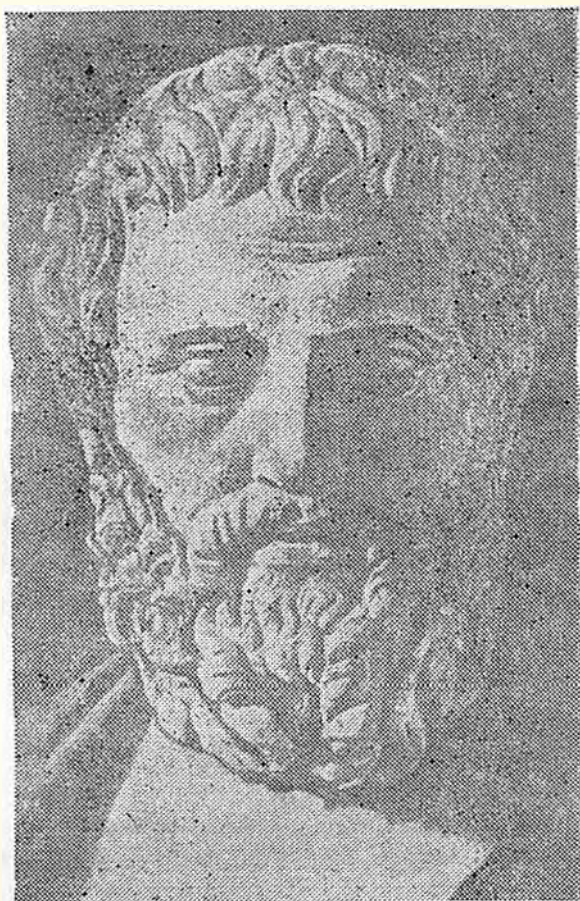
Պտույտի մեջ մրրիկն ու հողմն գալարում են խիտ փոշին,
Աղմղկում են փոթորիկներն ահագնակի
Եվ թռչում են միմյանց հանդեպ արշավանքի: 1495

Ողջ տիեզերքը խառնիճաղանջ,
Երկինք, երկիրն է շփոթվում մեծականջ:
Այս արհավիրքն ահաբեկիչ,
Մրրիկն ահեղ, ժանտածուտ,
Խոլ հողմերի շունչն ու ճիչ, 1500

Այս ամենը նա է քշում ինձ վրա՝
Աստվածահայր Զևսն ռխակալ և անգութ:
Երկի՛ր, երկի՛ր, ո՛վ սուրբ իմ մայր, և դո՛ւ, եթե՛ր տիեզերքի,
Որ սփռում ես մի՛շտ, ամենուր լույսըդ պայծառ,
Տեսե՛ք, ինչպե՛ս տառապում եմ ես անարդար... 1505

(Թնդում ինն որոտները, շողշողում և զարկում են կայծակները,
Պրոմեթեոսն իր ժայռով գահավիժում է երկրի տակ):

ՍՈՓՈԿԼԵՍ

ԱՆՏԻԳՈՆԵ

ԷԴԻՊՈՒՍ ԱՐՔԱ

□

ԱՆՏԻԳՈՆԵ

Թարգմանությունը՝
ՀԱՄԱԶԱՍԴ ՀԱՄԱԲԱՐՁՈՒՄՅԱՆԻ

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԵՐ

ԱՆՏԻԳՈՆԵ— Կրեոնի ազգականուհին, Հեմոնի հարսնացուն

ԻՍՄԵՆԵ— Նրա ջուլղը

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ— բաղկացած Թեբեի ծերերից

ԿՐԵՈՆ— Թեբեի արքան

ՊԱՀԱԿ

ՀԵՄՈՆ— Կրեոնի որդին

ՏԻՐԵՍԻԱՍ— կույր գուշակ

ԵԿՐԻՊԻԿԵ— Կրեոնի կինը

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ

(Հրապարակ Կրեոնի պալատի առջև, Թերեք քաղաքում: Բեմից դեպի արքայական պալատը՝ տանում են երեք դուռ: Աջ կողմից գալիս է Անտիգոնեն՝ սգազգեստի մեջ: Մոտենալով դռներից մեկին՝ նա թափում է դուռը: Դուռն է գալիս ծառան, որին և դիմում է Անտիգոնեն: Ծառան հեռանում է, որից հետո դուռն է գալիս Իսմենեն):

ԱՆՏԻԳՈՆԵ.— Լսի՛ր, լսի՛ր, արյունակից

Եվ հարազատ Իսմենեն քույր,

Այն աղետներն ահալոր,

Որ վիճակված էին մեր հորն՝ Էդիպուսին,

Զևսի կամքով պիտի տեղան և մեր գլխին:

5

Աղետալից և ժանտ բաժակը դառնության

Չենք դատարկել մենք տակավին, թե՛ դու, թե՛ ես:

Ո՛հ, որքան վիշտ և չարաչար առականք,

Անպատիվ գործ և պղծություն նողկալի,

Ժանտ հալածանք, զարհուրելի արհալիրք

10

Մեզ մեր ճամփին սպասում են տակավին:

Լսե՛լ ես դու, գիտե՛ս արդյոք, որ քիչ առաջ

Իշխան ու զորապետ կարգված Կրեոնն ահեղ

Մի նոր հրաման հայտարարեց մեր քաղաքին.

Եվ այն, ահա, ինչ մեզ համար և մեր սրտին՝

15

Հույժ սիրելի ու նվիրական է առհավետ,

Մատնված է այժմ պղծության և ծաղրանքի:

Տեղյա՛կ չես դու, մի՛թե այդ քեզ անհայտ է դեռ:

ԻՍՄԵՆԵ.— Ներո՛ղ եղիր, Անտիգոնե, գիտեմ միայն,

Որ մեր երկու եղբայրը միևնույն օրում

20

Եվ փոխադարձ՝ կովի դաշտում սպանվեցին,

Իրար ձեռքից դաժանաբար մահն ընդունած:

193

Իսկ երբ գիշերն այնուհետև վրա հասավ,
Երբ Արգոսի զորագնդերն անհետացան,
Ահավասիկ՝ այն օրվանից և մինչ այսօր
Մեր սիրելի եղբայրների բախտի մասին
Ես ոչ մի բան էլ չըզիտեմ ու չեմ լսել,
Ոչ վշտալի, ոչ բարեբախտ:

25

ԱՆՏԻՓՈՆԵ.— Ես, հիրավի, այդ գիտեի,
Ուստի և քեզ դուրս կանչեցի,
Որ առանձին այստեղ խոսեմ:

30

ԻՍՄԵՆԵ.— Ի՞նչ կա արդյոք, ի՞նչ գույժ ունես հաղորդելու.

Դու, ակներև, մտատանջված ես չափազանց:

ԱՆՏԻՓՈՆԵ.— Եղբայրներից միայն մեկին թաղման ծեսով
Կրեոնն հարգեց: Մինչդեռ մյուսն, ահավասիկ՝

35

Պատվագուրկ է և անարգված: Էտեոկլեսին

Արդարացի և օրենքի պատշաճությամբ

Թաղեց արդեն, ուստի այնտեղ, անդրաշխարհում,

Էտեոկլեսին պատիվ ու փառք է վիճակված.

40

Մինչ դին Պոլիսիկի մնաց անթաղ, անարգ:

Ասում են, պատվիրված է ողջ ժողովրդին,

Նրան չըթաղել, ոչ էլ սգալ կամ ողբ ասել.

Այլ պիտ մնա ընկած անթաղ, անողբասաց,

Որ քաղցրալից և ցնծավետ ուտեստ դառնա

Նրա մարմինն արագաչու թռչուններին:

45

Ահա հրամանը, որ Կրեոնն ազդարարեց

Համայն ժողովրդին, ուստի և՛ քեզ, և՛ ինձ.

Վա՛յ դժբախտիս, այո՛, և ինձ: Ահա, շուտով

Այստեղ է մա գալու, որպեսզի ինքն անձամբ

Հրապարակի իր քիրտ հրամանն, որը մա

50

Թեթև մի գործ չի համարում. ընդհակառակն՝

Պատվիրազանցն, անմիջապես մահվան մատնված,

Քարկոծվելով, հրապարակում կընկնի տապաստ:

Ահա, ինչու քեզ կանչեցի, իսկ դու հիմա

Ասա, թե որն արդյոք բարվոք պիտի դասես.

55

Լի՞ծել ազնի՞վ, թե՞ ստոր զավակ ազնիվ մարդու:

ԻՍՄԵՆԵ.— Ես ինչացո՞ւ եմ, քույր, ի՞նչ ուժ կա իմ ձեռքում:

Դու լավ գիտես. հանգույցն այս խիստ և ամրապինդ

Ես չեմ կարող ոչ արձակել և ոչ կապել:

- ԱՆՏԻԳՈՆԵ.— Կարո՞ղ ես դու արդյոք լինել մասնակից
Թե՛ ձեռնարկած գործիս և թե՛ պատժին, առա՛:
- ԻՍՄԵՆԵ.— Ի՞նչ գործ է այդ և ի՞նչ ես ձեռնարկել, քույրիկ,
Եվ ի՞նչ վտանգ կամ ի՞նչ պատիժ է քեզ սպառնում:
- ԱՆՏԻԳՈՆԵ.— Հոժա՞ր ես դու, որ մենք դիակը մեր եղբոր
Վերցնենք, թաղենք քոջական մեր ձեռքով:
- ԻՍՄԵՆԵ.— Մի՞թե իրոք դու մտադիր ես այդ անել,
Չէ՞ որ խստիվ այդ արգելված է քաղաքին:
- ԱՆՏԻԳՈՆԵ.— Այո՛, անշուշտ ես եղբորս, որ մասն քո
Եղբայրն է, եթե դու անգամ չցանկանաս,
Պիտի թաղեմ, որ չլինեմ պիղծ դավաճան:
- ԻՍՄԵՆԵ.— Եվ դու հրամանը Կրեոնի պիտի խախտե՞ս:
Այդքան սրտո՞տ ես դու: Այդչափ կհանդգնե՞ս:
- ԱՆՏԻԳՈՆԵ.— Նա չի կարող արգելք լինել,
Որ հետևեմ սրտիս զգացումներին:
- ԻՍՄԵՆԵ.— Օ՛, քո՛ւյր իմ, քո՛ւյր իմ, գեթ մտածիր.
Ինչպե՞ս մեր հայրը կործանվեց, իբր ասելի, անփառավոր.
Կամ ինչպե՞ս մա, ինքը իրեն եղեռնության մեջ բռնած,
Յուր ժանոռ ձեռքով ինքնակամ պոկեց, հանեց յուր
զույգ աչքերն.
- Ինչպե՞ս մրա մայր-ամուսինը, ավա՛ղ,
Երկու բառից մեկ ահավո՛ր էության,
Խորտակեց կյանքն իր պարանի պիրկ հանգուցով ոլորուն:
Հիշիր մաս երրորդ աղետն, ինչպե՞ս երկու մեր եղբայրներն
Մեկ օրվա մեջ ինքնասպան, դժբախտությանն անձնատուր,
Կործանվեցին միմյանց ձեռքով, մույն օրհասով:
- Իսկ այժմ միայն մենք ենք մնացել: Տե՛ս, առավել խայտառակ,
Անարգամահ մենք կլինենք, եթե խախտենք մենք հանկարծ
Կամքն արքայի, իշխանության և օրենքին հակառակ:
- Բայց պետք է, որ կշռադատես. կին ենք ծնված մենք իսկապես,
Եվ չենք կարող մարտել ընդդեմ տղամարդկանց:
- Չէ՞ որ մրանք գերազանց են իշխանությամբ կորույի:
- Պիտ համբերենք, թեկուզ մույնիսկ խոսքեր լսենք դառնադառն:
Եվ ես ահա ստորերկրյա հոգիներին կաղոթեմ,
Որ գեթ մերում ինձ ստանամ իմ ակամա մեղքի համար:
- Իսկ անսասան իշխողներին ես կըմնամ հնազանդ,
Քանզի իրոք անխմաստ է և միտք չունի այդ ձեռնարկը:

- ԱՆՏԻԳՈՆԵ.— Կարո՞ղ ես դու արդյոք լինել մասնակից
Թե՛ ձեռնարկած գործիս և թե՛ պատժին, ասա՛:
- ԻՍՄԵՆԵ.— Ի՞նչ գործ է այդ և ի՞նչ ես ձեռնարկել, քույրիկ,
Եվ ի՞նչ վտանգ կամ ի՞նչ պատիժ է քեզ սպառնում:
- ԱՆՏԻԳՈՆԵ.— Հոժա՞ր ես դու, որ մենք դիակը մեր եղբոր
Վերցնենք, թաղենք քողջական մեր ձեռքով: 65
- ԻՍՄԵՆԵ.— Մի՞թե իրոք դու մտադիր ես այդ անել,
Զե՞ որ խստիվ այդ արգելված է քաղաքին:
- ԱՆՏԻԳՈՆԵ.— Այո՛, անշուշտ ես եղբորս, որ նաև քո
Եղբայրն է, եթե դու անգամ չցանկանաս,
Պիտի թաղեմ, որ չլինեմ պիղծ դավաճան: 70
- ԻՍՄԵՆԵ.— Եվ դու հրամանը Կրեոնի պիտի խախտե՞ս:
Այդքան սրտո՞ւտ ես դու: Այդչափ կհանդգնե՞ս:
- ԱՆՏԻԳՈՆԵ.— Նա չի կարող արգելք լինել,
Որ հեռուեմ սրտիս զգացումներից:
- ԻՍՄԵՆԵ.— Օ՛, քո՛ւր իմ, քո՛ւր իմ, գեթ մտածիր. 75
Ինչպե՞ս մեր հայրը կործանվեց, իբր ատելի, անփառավոր.
Կամ ինչպե՞ս նա, ինքը իրեն եղեռնության մեջ բռնած,
Յուր ժամոտ ձեռքով ինքնական պոկեց, հանեց յուր
զույգ աչքերն.
- Ինչպե՞ս նրա մայր-ամուսինը, ավա՛ղ,
Երկու բառից մեկ ահավո՛ր էություն, 80
Խորտակեց կյանքն իր պարանի պիրկ հանգուցով ոլորուն:
Հիշիր նաև երրորդ աղետն, ինչպե՞ս երկու մեր եղբայրներն
Մեկ օրվա մեջ ինքնասպան, դժբախտությանն անձնատուր,
Կործանվեցին միմյանց ձեռքով, նույն օրհասով:
- Իսկ այժմ միացն մենք եմք մնացել: Տե՛ս, առավել խաչատուակ, 85
Անարգաման մենք կլինենք, եթե խախտենք մենք հանկարծ
Կամքն արքայի, իշխանության և օրենքին հակառակ:
Բայց պետք է, որ կշռադատես. կին եմք ծնված մենք իսկապես,
Եվ չենք կարող մարտել ընդդեմ տղամարդկանց:
- Զե՞ որ նրանք գերազանց են իշխանությամբ կորովի: 90
Պիտ համբերենք, թեկուզ նույնիսկ խոսքեր լսենք դառնադառն:
Եվ ես ահա ստորերկրյա հոգիներին կաղոթեմ,
Որ գեթ ներում ինձ ստանան իմ ակամա մեղքի համար:
Իսկ անասան իշխողներին ես կըմնամ հնազանդ,
Քանզի իրոք անիմաստ է և միտք չունի այդ ձեռնարկը: 95

Ոչ մի վտանգ կամ արհավիրք, որքան էլ այն ահեղ լինի,
Ինձ բնավին չի խանգարի մա՛հն ընդունել, մա՛հը վսեմ:
(Գնում է):

125

ԻՍՄԵՆԵ.— Քո միտքն այդ է, գնա՛ս բարի: Անուրջներն են
քո անմիտ:

Բարեկամի համար թեպետ ճշմարիտ ես և սիրելի:
(Գնում է պալատ):

ՊԱՐՈՂՈՍ

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Օ՛ր արևի փայլենազարդ ճառագայթ,

Ծողյունը քո գեղեցկափառ

130

Նախ սփռեցիր Թեքե քաղաքին յթնադուռ,

Հանդես եկար պերճապայծառ

Լույս օրերի վառ հայացքին ոսկեհուր,

Եվ հորդահոս Դիրկե գետի հոսանքին

Դու ժպտացիր լուսացալտ:

135

Իսկ դու, քաղաք, կովի եկած Արգոսի զորքն

Եվ քաջերին, զինված ճերմակ վահաններով,

Խիստ գամեցիր քո սանձերով քաջասուր

Ու մատնեցիր ժանտ փախուստին մահակուլ:

Եվ բարձրացավ մեր երկրի դեմ զորքն այդ պարթև,

140

Պոլիսիկի ցասկոտ ճառով քաջալեր:

Անթիվ գեներն աղմկեցին քաջավազ,

Սաղավարտները շողացին թափամազ,

Ինչպես արծիվն է սավառնում երկրի վերև՝

Տարածելով յուր ձյունափայլ ճերմակ թևերն...

145

Արծրվի պես կանգնեց և նա կոտորների բարձունքին.

Արյունարբու միզակներով մոլեգին

Նա պաշարեց հաղթ պարիսպներն յթնադուռն.

Բայց անկարող եղավ ըմպել արյունը մեր հաղթական:

Աշտարակի պսակներին վեհացնող՝

150

Չարժանացավ հեփեստոսյան մարտահորդոր կուպրը հրկեզ:

Նա կովի մեջ, մատնված ահեղ խուճապի,

Եվ զգալով զորությունը անկործան

Մարտի կանգնած անպարտելի վիշապի՝

Ետ նահանջեց յուր թիկունքը վահան դարձրած:

155

Զևան երկնագոր խիստ ատում է ճառերն հանդուգն,
 Երբ որ վերուստ նա նկատեց նրանց ահեղ,
 Առաջընթաց հուժկու հոսանքն ինչպես հեղեղ,
 Եվ ոսկեկոտ գոռոզությամբ հնչող աղմուկն,
 Զարկեց շանթով և զորությամբ շանթ-կրակի 160
 Նա տապալեց ժանտ թշնամուն այն ժամանակ,
 Երբ նա արդե՛ն, բերանը բաց, ուզեց գոչել «հաղթանա՜կ»։

Քաջն հրակիր, նետվելով ցած, տապաւտ ընկավ,
 զարկվեց գետին,
 Թշնամանքով խելագարված ու մոլեգին,
 Իբրև հրեշ զարհուրելի ատելության, 165
 Որ տենչում էր զավթել քաղաքն երկնագով.
 Բայց վաստակեց նա այլ վիճակ։

Իսկ մյուս զորքը ջարդվեց ձեռքով Արեսի,
 Որ մեծափառ հովանավորն է անառիկ քաղաքի։
 Յոթ առաջնորդ առընթեր յոթ դարսպաների, 170
 Քաջալերված մարտակոծով հալասար,
 Զևսին թողին իբր հաղթանակ պղնձաձույլ գեներ ու զարդ։
 Միայն նրանք՝ մեկ հոր, մի մոր զավակներն,
 Խիստ քինահույզ, լցված տենչով ատելության,
 Միմյանց կրծքին անդ ուղղեցին միզակը հաղթ, 175
 Երկուսն էլ նույն մահվան վճիռն ստացան։

Մինչ բազմասայլ մեր Թեբեի պարտահատույց հաղթությունն
 Պարգևում է մեզ պսակներ փառապանծ,
 Որ մոռացման թանձր մեզով պատենք առմիշտ կովի տարին։
 Թող ծավալվեն խմբապարերն գիշերընթաց 180
 Եվ հրճվանքի խինդով լցնեն աստվածների տաճարներն։
 Իսկ դո՛ւ, Բաբոս, մեր քաղաքում հաղթագույն,
 Երկրաստասան առաջնորդն ես խմբապարի։

Ահավասիկ և թագավորն այս երկրի, 185
 Մենեկկայան Կրեոնը մեծահոշակ և կորովի,
 Որ պատգամով աստվածների դարձավ արքա,
 Գալիս է նա, մտածումքով իր հուզված։
 Առիթն այդ էր, որ առաքեց նա բանբերներ
 Ծուտ կանչելու ավագանուն հրապարակ՝
 Արքայական և ընդհանուր ժողովի։ 190

(Զգեստավորված իբրև գորապետ և շրջապատված թիկնապահներով՝ դաշտի կողմից գալիս է Կրեոնը: Նա տանջահար դեմք ունի: Նախ նա ողջունում է աստվածներին և ապա դիմում է ծերերին):

ԿՐԵՈՆ.— Աստվածները, քաղաքացի՛ք, մեր այս քաղաքն
հաստատուն

Մատնեցին խիստ ալեկոծման, բայց փրկված է և կանգուն.

Ամեն մեկիդ առանձնակի ուղարկելով սուրհանդակ,

Ես կանչեցի ձեզ խորհրդի: Ես լավ գիտեմ,

Դուք մեր գահին, իշխանությանն եղել եք միշտ հավատարիմ, 195

Ինչպես Լալոս թագավորի ժամանակ,

Այնպես հետո, երբ Էդիպը բարձրացավ գահ:

Երբ վերջապես նա մահացավ և իշխեցին նրա որդիք,

Նաև նրանց դուք մեծարող հանդիսացաք

Խորհուրդներով ձեր իմաստուն և վստահ. 200

Նրանք սակայն կովամարտում բացառիկ,

Միևնույն օրը երկուսով, մեկ վիճակի արժանացած,

Ապանվեցին միմյանց ձեռքով ու խայտառակ ջախջախված:

Արդ՝ կործանված արքաների իշխանությունն,

Այլ գահը ես ստացա, իբրև նրանց մեծ ազգական: 205

Սակայն մի բան. անհնար է դրսևորել մարդու բաղձանքն

Ել հասկանալ նրա հոգին ու կարծիքներն, մինչև որ նա

Մեր հնավանդ օրենքների կիրառման մեջ հանդես չըգա:

Ահա ինչպես ես միտք ունեմ կառավարել մեր քաղաքն,

Պետք չէ բնավ, որ իշխողը կատարի սղն, 210

Ինչ որ ինքն է լոկ համարում առաքինի կամ լավագույն:

Մինչդեռ ստոր, երկչոտ է նա, ով սիրում է լուրջուն

Եվ խայտառակ երկյոտի դեմ փակ է պահում յուր բերանն:

Այդ եղել է իմ սկզբունքն, մտածում եմ և այժմ այդպես:

Եվ բացի այդ՝ նաև նրան ես ոչինչ եմ համարում, 215

Ով առավել բարձր է դասում սերն անձնական բարեկամի,

Քան հայրենիքն: Ես այդպես չեմ, վկա է Զևսն ամենատես:

Բնավ անտես ես չեմ անի, եթե տեսնեմ, հիրավի,

Որ բարության հագուստի մեջ սողսողում է ոճիրը նողկ:

Առավել ևս չեմ հանդուրժի, այլ կլինեմ անողոք, 220

Եթե սերն իմ շահագործի հայրենիքիս թշնամին:

Համոզված եմ, հայրենի՛քն է այն ամրապինդ հիմնաքարն,
Որն կարող է լինել փրկիչ. նրա վրա լիովին
Կարելի է հիմնել և՛ սերն, և՛ ճանապարհն երջանկության:

Ա՛յդ եմ օրենք ես ճանաչում՝ քաղաքի փա՛ռքն հոգալիս.
Այդպես է և այն հրամանն, որ արձակել եմ արդեն
Ես Էդիպի զավակների, երկու զոհված եղբոր մասին:

Նախ իմ խոսքը Էտեոկլիին ես նվիրեմ.

Իբրև հերոս, նա քաջարի և մարտական

Ծառ մեծ գործեր աստ կատարեց. կովեց խիզա՛խ

Եվ կործանվեց հանուն յուր մեծ հայրենիքի,

Ուստի նրան թաղել պատվով, հանձնել հողին,

Եվ կատարել թաղման խնջույք պատվական,

Վսեմափալ ու մեծանուն հերոսներին հավասար:

Իսկ մյուս որդին Պոլիսիկն էր անավասիկ.

Աքսորված էր նա մեր երկրից, բայց, աքսորից ետ գալով,

Նա կամեցավ աստվածներին միշտ հարազատ յուր հայրենիքն

Ոչնչացնե՛լ, հրկե՛զ անել, մատնել սրի և կրակի:

Նա ձգտում էր դաժանաբար հագեցնալ

Հորդ արյունով հայրենական ժողովրդի,

Նաև մատնել շա՛տ շատերին ստրկական դառնության:

Ուստի ոչ ոք թող քաղաքում չըհանդգնի թաղել նրան.

Զըհանդգնի հանձնել հողին կամ ողբ անել նրա վրա,

Այլ պետք է որ նրա մարմինն անթաղ մնա

Ու խալտառակ ուտե՛ս դառնա թռչուններին ու շներին,

Ինչպես արդեն ես այդ մասին արձակել եմ հրաման:

Իմ միտքն այդ է: Եվ չի կարող առիթ լինել ինձ համար,

Որ առավել չարի՛քն հարգվի, քան ճշմարիտը բարության:

Եղեք և դուք հայրենիքին հավատարիմ ու ազնիվ,

Որ վաստակեք փառք ու պատիվ թե՛ այս կյանքում, թե՛

մահից ետ:

(Կարճատև լուրջուն: Ծերերը խորհրդակցում են միմյանց հետ,
կարծես թեր ու դեմ կարծիքներ են արտահայտում: Ոմանք,
ձեռքերը վեր կարկառած, դիմում են աստվածներին. վերջում
գերիշխող է դառնում Կրեոնի կողմնակիցների կարծիք):

ԵՐԳՉԱԽՍԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ծիշտ այդպե՛ս ես դու ըմբռնում,

ո՛վ Կրեոն Մեմեկեսյան,

Թշնամանքը դեպ հայրենիք և բարիքը նրա սուրբ,

Քանզի իրոք ենթակա եմ քո անասան իշխանությանն

Ե՛վ մեռյալներն, և՛ ապրողներն, իսկ կամքը քո օրենք է մեզ:
ԿՐԵՈՆ.— Եվ անհա դուք պիտ հետևեք, որ պատվերը կատարվի:
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Դիակն վերցնելն, համեմայն դեպս,
մի՛միայն

260

Մատչելի է մարդկանց երիտասարդ:
ԿՐԵՈՆ.— Ծիշտ է, սակայն դիակի մոտ կարգված պահակ
կա արդեն:
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Իսկ մե՞զ դու ինչ կըպատվիրես:
ԿՐԵՈՆ.— Ընդմիշտ՝ մարդկանց օրինազանց

265

Ո՛չ ընդունել, ո՛չ երես տալ:
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Իրավ, չըկա ոչ մի հիմար՝
մահապատժին սիրահար:
ԿՐԵՈՆ.— Այո՛, վարձն է մահապատիժ, որ կըստանա օրինազանցն,
Սակայն հուզը շահեստի՝
Հաճախ դեպի կործանումն է մղել մարդկանց:
(Գալիս է պահակը):

ՊԱՀԱԿ.— Ես չե՛մ կարող չստել, արքա՛, որ իրոք ժիր,
շնչասպառ

270

Թունդ ու թեթև և ոտքերն իմ կոտրատելով այստեղ եկա:
Հոգսը հաճախ ստիպում էր ինձ ընդհատել ճանապարհն
Եվ կանգ առնել: Ուզում էի ես ետ դառնալ, գնալ տուն:
Մերթ իմ հոգին ինձ ասում էր՝ տարբեր մտքի եկթակա.
«Ո՛ր ես գնում, դժբա՛խտ, այդպես: Չե՛ս ափսոսում կյանքդ
կայտառ.

275

Թշվառ, կրկի՛ն դանդաղում ես. մինչ կիմանա Կրեոնն
Մի այլ մարդուց, և վիճակդ կլինի խիստ դառնադառն»:
Միտքս այդպես գալարելով, շարժվում էի դանդաղաքայլ.
Այլ մտքերից և կարճ ուղին երկարատև կըդառնա:
Վերջը, սակայն, այստեղ գալու միտքը հաղթեց, ու ես եկա:
Քեզ ասելիք թեպետ չունեմ, բայց կըհայտնեմ սկզբից
Եվ հույս ունեմ, կըկատարեմ նպատակըս, ո՛վ արքա:
Չե՛ որ ոչ ոք չի խուսափի ճակատագրից:

ԿՐԵՈՆ.— Ի՞նչ կա, ասա, վհատվելու տեղիք չըկա:

ՊԱՀԱԿ.— Նախ կըցանկամ քեզ հաղորդել ես իմ մասին.

285

Ես չեմ գործի կատարողը: Ո՛վ է արել, չգիտեմ,
Եվ չարիքի համար այստեղ պատասխանողն ե՛ս չեմ քո դեմ:
ԿՐԵՈՆ.— Ի՞նչ ես խոսքը դես-դեն գցում, շո՛ւ-մո՛ւտ տալիս
գործի շուրջն.

- Ի՞նչ նոր բան կա մեզ հայտնելու, պատմի՛ր իսկույն:
ՊԱՀԱԿ.— Սարսափի դեմ՝ որքա՛ն ասես կըղանդաղի մարդն
 ականա: 290
- ԿՐԵՈՒ.**— Եթե շուտով խոսքըդ ասես, շատ շուտով էլ կազատվես:
ՊԱՀԱԿ.— Ասեմ անա, դիակը այն քիչ առաջ
 Թաղվեց արդեն, և չքացավ թշվառն ընդմիջտ,
 Միայն փոշի ցանկեց վերուստ, և կատարվեց ծեսը սուրբ:
ԿՐԵՈՒ.— Ինչ ասացի՛ր, և ի՞նչ մարդ էր, ո՛վ հանդգնեց
 կատարել այդ: 295
- ՊԱՀԱԿ.**— Ես չգիտեմ: Հողը այնտեղ պնդագույն է, խիստ ամուր.
 Կացինն անգամ, բահն ու բրիչն այնտեղ քերծել չեն կարող:
 Հողի վրա հետք չի մնում անիվներից սլացող,
 Ինչպե՛ս գտնել գողին այդտեղ, երբ ամենուր հետք չըկա.
 Երբ առաջին անգամ հայտնեց մեզ օրապահն այդ մասին, 300
 Գործն ամենքիս հրաշք թվաց, մենք ապշեցինք:
 Բայց դիակը ոչ թե խորունկ շիրիմի տակ հող մտավ,
 Այլ լոկ փոշին բարակ շերտով ծածկեց վերուստ, որ անկատար
 Չմնա ծեսն պղծությանից փարատող:
 Ծորջը չըկար շուն ու գազան, դին քաշքշող կամ գիշատող: 305
 Հայհոյեցի՛նք միմյանց սաստիկ, և սկսվեց վեճ,
 Պահակի դեմ պահակն ասաց ապացույցներ, մեղադրանք.
 Քիչ էր մնում՝ բռնակոիվ, ծեծ առաջ գար.
 Մարդ էլ չկար՝ իբր՝ արգելակ այդ անպատի՛վ իրարանցման:
 Եվ ամեն ոք ճիգ էր թափում մյուսի վզին փաթաթել մեղքն. 310
 Բայց չպարզվեց գործը բնավ, մեղքն իր՝ ծխտուն էր
 ամեն մեկն:
- Եվ պատրաստ էր ամեն մեկը թեկուզ լծվել, ժայռը քարշ տալ,
 Կրակն ընկնել կամ կրակի միջով անցնել:
 Աստվածներին վկա բերած՝ երդվում էր խիստ յուրաքանչյուրն,
 Որ գործն ինքը չի կատարել և չի եղել մասնակից 315
 Ո՛չ խորհրդով, ո՛չ արարքով: Վիճում էինք անվերջ, անդուլ.
 Արդյունք չկար: Այդ միջոցին մի խոսք ասաց մեկը մեզմից,
 Եվ ամենքը սարսափի մեջ տապաւստ ընկան անաբեկ,
 Ոչ առարկել կարողացանք, ոչ էլ ծխտել խելացի:
 Խոսքը այս էր. չթաքցնել բնավ ոչինչ, այլ շուտափույթ 320
 Գալ դեսյի քեզ և բացահայտ դատաստանիդ, քո առաջ
 Պարզ ամեն ինչ խոստովանել: Գերադասն էր այդ ամենից:
 Եվ նետեցին իսկույն վիճակ. թշվառ վիճակն ինձ ընկավ.

Երանությունն էս ստացա: Եվ արդ՝ քո դեմ կանգնած եմ ես,
Բայց ստիպված և ակամա, գիտես դու այդ,
Քանզի բանքերն վատ լուրերի հանդուրժելի չէ, իրավ:
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Տե՛ս, թագավոր, գուցե այստեղ
աստվածական մի գաղտնիք կա.

325

Լա՛ւլ մտածիր, մտորմունքդ կշռադատիր և հոգա:
ԿՐԵՈՆ.— Լոկի՛ր, ծերուկ, այդ խոսքերով արեկոծում ես իմ հոգին,
Ծերության հետ ձեռք ես բերել և խեղություն՝

330

Անտանելի խոսք խոսեցիր, մի՞թե իրավ աստվածներն
Կարող էին այդպես հոգալ այդ մեռյալի մարմնի մասին:
Մի՞թե նրան հարգում էին իբրև մի մեծ բարեգործի.
Կարո՞ղ էին թաղել նրան, ով մեր երկիրն եկավ՝
իրոք մտադրված

Հրով-արով ոչնչացնել տաճարները սյունազարդ.

335

Եվ կործանել յուր հայրենիքն, օրենքները և նրա փառքն:
Եթե նա ճիշտ ոճրագործ էր և մեղապարտ,
Կարելի՞ է, որ աստվածներն այդքան նրան մեծարեն:
Ո՛չ, այդպես չէ: Վաղուց է ես նկատել եմ ինչ-որ վտանգ.

Կա քաղաքում մարդկանց մեջ դժգոհության տրտունջ
իմ դեմ,

340

Ըմբոստ վիզը չի հանդուրժում լուծն օրենքի, արդարության:
Ուստի իմ դեմ աստ ցանում են՝ և հորիմում գաղտնի դավաճ:
Այդ է աղբյուրն և այս դեպքի: Տեսնում եմ՝ ես և լա՛ւլ գիտեմ.
Վարձն է միայն գլուխ բերել խափանումը իմ պատվերի:

Դո՛ւ ես, արծաթ, որ իսկապես կյանքում մարդկանց

345

Այլանդակում, լողկ ես դարձնում օրենքների գորությունն,
Դո՛ւ ես, որ մերթ խորտակում ես շեն քաղաքները
փառասպանծ,

Եվ դուրս գետում մահկանացու մարդկանց իրենց օջախից:

Դո՛ւ ես իրոք, որ շեղում ես ճանապարհից վեճ հոգին
Եվ ներշնչում մարդկանց հաճախ գործեր մոլի ու խայտառակ:

350

Դո՛ւ ես, արծաթ, քաջալերում, որ մարդիկ միշտ ամեն տեղ
Զարին մատնված, խարդախ լինեն կամ անօրեն ու դրժընդակ:
Սակայն կգա՛ և ժամանակ, երբ այդ մարդիկ, որ անդադար
Կատարում են այդ ամենը վարձկանի պես և շահադետ,
Կըստանան խիստ, արդարագույն դատաստանի պատիժն
ահեղ:

355

(Պահակին)

Եվ արդ, հիմա, քանզի Զևսն է աղբյուրը իմ մեծարանքի,
Խոսքըս լսիր, որ հայտնում եմ երդըմնակոտ.

Եթե թաղման հանցագործին դուք չըգտնեք ինքնահոժար
Եվ չըբերեք նրան շուտով այստեղ ինձ մոտ, աչքիս առաջ,
Բավ չի լինի ձեզ միմիայն տունն Հադեսի, իբրև պատիժ, 360
Այլ կենդանի, կախված պիտի դուք վճարեք ինձ անողորձ՝
Փոխարենն այդ հանդըզմության, որ հասկանաք այնուհետև,
Թե որտեղ է ձեզ վայելուչ լինել իրոք շահախնդիր,
Կամ գողանալն ինչպես է պետք: Եվ կիմանաք դուք
հաստատուն,

Որ շահեստը սիրելի չէ միշտ, ամենուր ինձ անխտիր: 365

Քանզի իրավ այդ անամոթ կաշառումից ավելի շուտ
Դու քեզ փորձա՞նք ձեռք կրբերես, քան իսկական բարի օգուտ:

ՊԱՀԱԿ.— Թույլ կըտա՞ն ինձ խոսել արդյոք, թե՞ շուտ գամ ես,
գնամ, կորչեմ:

ԿՐԵՈՆ.— Չե՞ս նկատում ինչպես ահա ինձ հուզեցիր, ռխերի՛մ:

ՊԱՀԱԿ.— Ինչի՞ց ես դու խիստ տառապում, ականջների՞ց,
թե՞ հոգեպես: 370

ԿՐԵՈՆ.— Ինչպե՞ս. արդեն դու միտք ունես կարգի բերել
վըշտե՞րը իմ:

ՊԱՀԱԿ.— Ես ականջդ գրոհեցի, մինչ սիրտն է քո վշտահար:

ԿՐԵՈՆ.— Երևում է, դու շատախոս ես բացահայտ:

ՊԱՀԱԿ.— Թեկուզ այդպես. բայց արդարև ես չեմ արել
գործը այդ:

ԿՐԵՈՆ.— Դո՛ւ ես, և այն էլ արծաթով՝ հոգիդ հանած վաճառքի: 375

ՊԱՀԱԿ.— Համոզմունքդ ահավոր է, բայց քո միտքն է՝ միայն
պատրանք:

ԿՐԵՈՆ.— Պատրանք հաշվիր դու կարծիքն իմ, սակայն եթե
անհապաղ

Հանցավորին դու չըգտնես, նոր կիմանաս՝

Որքա՞ն դառն է շահամոլ կիրքն արցունքի մեջ չարաղետ:
(Գնում է):

ՊԱՀԱԿ.— Հարկավ, անչափ լավ կըլինի, եթե իրոք գըտնեն նրան, 380

Կըգտնվի՞ արդյոք, թե՞ ոչ, պատահմունքի գործ է այդ:

Սակայն այլևս դու քո աչքով էլ չես տեսնի ինձ այստեղ,

Քանզի բնավ հույս չունեի, որ ես այդպես կըփրկվեմ.

Ողորմության համար ես միշտ

Աստվածների՛ն շնորհապարտ պիտ լինեմ:

385

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Բնության մեջ կա բյուրավոր
հրաշալիք,

Սարոփե 1

Մարդն է սակայն հրաշագույնն ամենից շատ:

Հողմերի տակ, ուր հնչում է փոթորիկն,

Սահում է նա ծովերի մեջ ալեգարդ՝

Ծորքն՝ իր անեղ և լեռնացած ալիքներ:

390

Աստվածներից վեհն է Երկիր դիցունհին,

Նրա կրծքում միշտ՝ անսպառ, ժրաջան

Տարեցության շուտ է տալիս նա գութանն

Եվ ձգում է միշտ արորը ժրածիր ձին:

Երամները թռչունների թեթևաթև

Անտիսարոփե 1

395

Բազմություններն գազանների վայրենասուն,

Ծովում ապրող էակներին բազմաբյուր

Եկթարկել է նա յուր կամքին կորովագույն:

Եվ բոլորի վրա հմուտ քաջամարդն

Յուր քաջուր ցանցն է նետում միշտ հպարտ:

400

Հնազանդ է նրա ուժին խորամիտ՝

Առյուծն հզոր ու վայրի,

Զին թավաբաշ՝ նրա կամքին անձնատուր

Ընդունում է լուծն իր վզին թավախիտ,

Նրան հլու է լեռնային անգուսպ ցուլն:

405

Նա ստեղծեց խոսք ու բարբառ, միտքը ժիր,

Սարոփե 2

Օրենքները շեն քաղաքի և ժողովներն.

Իսկ բացօթյա և դառնաշունչ ցրտերի դեմ

Եվ անձրևի սլաքներին դիմադիր՝

Նա հորինեց հարմարագույն միջոցներ:

410

Բազմահմուտ, միշտ խորիմաց և խելոք՝

Ոչ մի գործում թույլ չի լինի կամ անօգ.

Մահն է միայն հավերժ անհապառ ու դժխեմ,

Լոկ Հադեսից խուսափելու ճա՛ր՝ չըկա:

Հիվանդության նոր տանջանքին եկթակա,

415

Բայց ժիր խելքով մաքառում է նրա դեմ:

Իսկ ում համար իմաստությունն է միշտ արհեստ, Անտիսարոփե 2

Կարող է նա հուսափափազ և համեստ,

Կիրքը զսպած, անցնել ուղին գոյության:

Ով հարգում է հայրենիքի օրենքն ընտիր,
Ծշմարտության սերն ու երդումն աստվածադիր,
Նա սահում է ճանապարհով ազնվության:

420

Ով պետական դիրքն ստացած բարձրաստիճան,
Զոր խառնում է հանդը գնաբար յուր սրտի մեջ
Սուտն ու կեղծիքն և գեղեցիկը սրբաբար,
Հայրենագուրկ նա կըլինի և անարժան.

425

Քանզի բնավ չի կարող նա ո՛չ հյո՛ւր լինել սրտատենչ,
Ո՛չ էլ արդար գործ կատարել մեծափառ:

ԷՊԻՍՈԴԻՈՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

(Դաշտի կողմից գալիս են պահակն ու Անտիգոնեն):

ԵՐԳ. ՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Կաշկանդել է մի զորություն ինձ
գերազոր.

Տատանվում եմ, չեմ կարող իսկ կշռադատել միտքս անհազ.

430

Քեզ եմ տեսնում, Անտիգոնե.

Դո՛ւ ես արդյոք դժբա՛խտ գալակ

Դժբախտագույն էդիպոս հոր.

Ինչո՛ւ եմ քեզ բռնել, ավա՛ղ: Մի՞թե դու,

Անհնազանդ դեսի օրենքն արքայական,

435

Անմտաբար խախտել ես այն:

ՊԱՀԱԿ.— Սա է, այո՛, հանցագործը: Մենք բռնեցինք սրան այնտեղ՝
Թաղման ծեսը կատարելիս: Ո՛ր է ապա Կրեոնն:

ԵՐԳ. ՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ապարանքից նա դուրս կըգա, երբ
անհրաժեշտ լինի այդ:

ԿՐԵՈՆ (երգչախմբին).— Ի՞նչ կա, ասեք, ի՞նչ պատահմունք
գուգարիպեց իմ գալստյանն:

440

ՊԱՀԱԿ.— Ո՛վ թագավոր, մարդ երդումով պետք է երբեք
խոստում չանի,

Եթե խաբի, դրան ընդդեմ այլ ապագա հանդես կըգա:

Ես, օրինակ, թունդ խոստացա, որ էլ երբե՛ք չեմ գա այստեղ.

Քանզի խորունկ ազդեց սրտիս քո ապառնանքն:

Բայց, անկասկած, դու լավ գիտես, որ խնդությունն անակնկալ

445

Ծառ ավելի բարձր է և լավ, քան հրճվանք, եթե կա:

Ես արդ՝ եկա, թեպետ խստիվ երդվել էի ետ չըգալ,

Եվ բերել եմ այժմ այս կույսին, որին այնտեղ ես բռնեցի

- Գերեզմանը հարդարելիս: Ավելորդ է վիճակն այստեղ:
Ի՛մն է գյուտը, ո՛չ ուրիշի: Ես եմ գտել իրոք այդ: 450
Ուտի, արքա՛, վերցրու սրան, դատիր, պատժիր,
Ինչպես ինքըդ այդ կամենաս, բայց արձակիր ինձ շուտով
Եվ ազատիր մեղադրանքից:
- ԿՐԵՈՆ.— Դո՛ւ ես միթե սրան բերել: Որտե՛ղ, ինչպե՛ս բռնեցիր:
ՊԱՀԱԿ.— Ծիշտ սա ինքն էր թաղում դիակն, 455
Իսկ մնացյալն ես ասացի ամեն ինչ:
- ԿՐԵՈՆ.— Հասկանո՞ւմ ես, ի՞նչ ես ասում.
Ծշմարի՛տ է խոսքըդ արդյոք:
- ՊԱՀԱԿ.— Ես իսկ և իսկ սրան տեսա,
Երբ թաղում էր այնտեղ դիակն՝ 460
Քո պատվերին հակառակ:
Ասում եմ պա՛րզ և բացահայտ:
- ԿՐԵՈՆ.— Ինչպե՛ս տեսար. ինչպե՛ս ապա բռնեցիր:
ՊԱՀԱԿ.— Ահավափիկ՝ գործը այսպես կատարվեց,
Քո մեծաւաստ սպառնանքից խիստ ազդված 465
Եվ հեռացա և գնացի ճիշտ այնտեղ:
Ապա փոշին, որով ծածկված էր դիակն,
Մենք մաքրեցինք ու հեռացրինք շուտափույթ,
Ու մերկացավ բոլորովին արդեն խոնարվ մեռյալի դին:
Եվ նստեցինք բլրակի մենք գագաթին, հողմի տակ, 470
Քանզի մարմինն ապականիչ հոտ ուներ:
Երբ ննջում էր այդ վիճակում ամեն մեկը մեզանից,
Հայհոյանքով ոչ աղմուկով արթնացնում էր մեկ ուրիշն,
Որ չըթողնի գործը ոչ ոք անուշադիր:
- Ժամանակը անցավ այդպես. երկնքի մեջտեղն ուղիղ 475
Բռնեց շրջանն լուսալայծառ արեգակի:
Տոթն սկսվեց, մենք շոգեցինք: Երկրի կրծքից անակնկալ
Վեր բարձրացավ ժանտ, որոտագին փոթորիկ,
Որը, ուղղված դեպի երկինք, լցրեց ամբողջ դաշտավայրն,
Տերևաթափ արեց անուտը իսկույն, 480
Եվ, տարածված, բռնեց աղբյես եթերն ամբողջ՝ անասահման:
Փակ աչքերով մենք հանդուրժում էինք աղետն աստվածային:
Սպասեցինք աղբյես երկար ժամանակ:
Շուրջն հանդարտվեց: Մենք, բաց արած մեր աչքերը, մի
կույս տեսանք,
- Նա հառաչում, դառն լալիս էր ինչպես՝ թռչնակն, 485

Որն, ետ դարձած դեպ յոր ձագերն, տեսնում է անդ վշտալի՝
Ամայացած բունն իր դատարկ և որբացած անկողինն:
Այդպես և նա. երբ որ տեսավ դիակ՝ աշդպես մերկացած,
Նա դառնադառն, զի՛լ հեկեկաց և անթօեց խստաբար
Այդ սրբապիղծ գործը անող չար մարդկանց.

490

Եվ սկսեց ապա ձեռքով ցանել փոշին դիակին:
Այնուհետև, վեր բարձրացրած գեղեցկակերտ գավաթը յոր,
Երեք անգամ մարմնի վրա հեղումն արեց սրբաբար:
Երբ մենք տեսանք, մոտ վազեցինք, իսկ նա կանգնեց
հաստատուն,

Տեղն ու տեղը բռնված՝ իսպառ չահաբեկվեց.

495

Եվ սկսեցինք մենք հարց ու փորձ գործի մասին:
Իսկ նա ոչինչ չբացատրեց, խոստովանեց ամեն բան:

Հանելի՜ էր այդ ինձ համար, բայց և տխու՛ր,
Քանզի չէ՞ որ քաղցրալի է, երբ մարդ խույս տա աղետից,
Վշտաբեր է, երբ փորձանքի մատնվում է մարդ
պատվական:

500

Մինչ ամեն բան կատարվում է յուրահատուկ,

Իսկ ես այդպես այդ փորձանքից ձեռք բերեցի փրկություն:

ԿՐԵՈՆ (Անտրգոնեին).— Բո՞ գործն է այս: Ի՞նչ ես թեքել դու
գլուխդ դեպի ցած.

Ողի՛ղն ասա. ծխտո՛ւմ ես այդ: Գուցե ստում է պահակն:

ԱՆՏԻԳՈՆԵ.— Ասեմ, այդ՛: Գործը ես եմ կատարել,
Չեմ բացալի:

505

ԿՐԵՈՆ (պահակին).— Կարող ես դու արդեն գնալ, ուր ցանկանաս.

Այժմ ազատ ես, այս ծանրագին մեղադրանքից դուրս եկար:

(Պահակը հեռանում է):

Իսկ դու հիմա ինձ պարզ ասա, ակնարկները թողած քո,

Գիտե՛իր դու, ի՞նչ բացահայտ արգելված է գործը այդ:

510

ԱՆՏԻԳՈՆԵ.— Ես գիտեի: Ամենքին այդ ակներև էր և բացորոշ:

ԿՐԵՈՆ.— Ապա ինչպե՞ս հանդգնեցիր խախտել օրենքն:

ԱՆՏԻԳՈՆԵ.— Որովհետև՝ այդ օրենքն է երկրային,

Չի հաստատված Զևսի կամքով երկնավոր:

Չի ստեղծել այն նաև հավե՛րժ ճշմարտությունն, որն

համակյաց

515

Աստվածների հետ ապրում է ստորերկրյա աշխարհում:

Բո այդ օրենքն, որ հիշեցիր, հորինել են միայն մարդիկ,

Եվ օրենքն այդ մահկանացու մարդկանց կամքով միայն
ծնված,

Անկարող է բնավ մրցել, կամ ավելի հզոր լինել,

Քան չըզրված և անկործան օրենքը այն, 520

Որը անմահ կերտվածն է վեհ հավերժական աստվածների:

Լոկ աչսօր չէ, ոչ էլ երեկ, որ գործում է այդ վեհ օրենքն

Մարդկանց միջև, երկրի վրա, այլ մշտապես և հավիտյան:

Եվ չգիտե նույնիսկ ոչ ոք, թե ե՞րբ է նա ծագել իրոք:

Այդ օրենքն է, որն էս բնավ չէի կարող անտեսել, 525

Որի անհուն գորության դեմ սարսափում է ամեն մարդ,

Որի համար աստվածների դատաստանին պետք է ես

Տամ պատասխան: Քո օրենքից եւ գերադաս հաշվեցի այդ:

Եվ ի՞նչ պիտի քո օրենքով ինձ սպառնաս, թե ոչ միայն՝

Մա՛հ տարածում. մինչ շահավետ է այդպիսի մահն՝ ինձ

համար: 530

Ծառ շատերին, ինչպես և ինձ, որ կյանք ունեմ դառն ու դաժան,

Մահը միայն շահ կրբերի, շահ ու բերկրանք մեծափառ:

Ո՛չ, ես բնավ չեմ վըշտանա աշօրինակ ճակատագրից:

Սակայն եթե իմ եղբայրը, նա միամոր իբրև զավակ,

Մահից հետո անթաղ մնար, և դին՝ առանց մեծարանքի, 535

Այդ կլիներ ինձ ահեղ վիշտ, սիրտս ցավն այդ չէր հանդուրժի:

Եվ դու հիմա իմ ասածներն համարում ես անիմաստ,

Մինչ կարող եմ ես քեզ հարց տալ դատապարտիչ.

Ո՛ր է այստեղ անմտությանը իր անիմաստ, դո՛ւ, թե՛ ես:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ծիշտ որ դաժան հոր ոգին է հուզված

դաժան զավակի՛ մեջ, 540

Աղետալի ժանտ վշտերից չի ընկնված տակավին:

ԿՐԵՈՆ.— Ահալափկ՝ լա՛ւլ իմացեք, որքա՛ն դաժան լինի ոգին,

Այնքան հեշտով նա կրհասնի յուր անկումին: Թող պի՛նդ երկաթն

Հնոցի մեջ է՛լ ավելի և ուժգնագույն շիկանա,

Որպեսզի այն կրակի մեջ ջախջախվի հե՛շտ և անխնա: 545

Գիտեմ, բավ է փոքրիկ սանձն, որ զսավի ձին բորբոքված,

Եվ վաչել չէ գոռոգությունը նրան,

Ով, հիրավի, ենթակա է մեծագործի իշխանությանն:

Սա՛ է, տեսեք, մեղապարտը, որ մեղանչեց հոժարակամ,

Եվ սա խախտեց օրենքն՝ արդեն սահմանված. 550

Մեղանչում է նաև հիմա, երկրորդ անգամ, երբ մեծապարծ

Վիտանում է յուր արարքով և ինձ ծաղրում անպատկառ:

Արդ՝ քաջամարդ չեմ լինի ես, թող սա լինի տղամարդ,
Եթե թողնեմ, իբրև իշխող, որ անպատիժ մնա սա,
Թեկուզ լինի ինձ համար

555

Ավելի մերձ, քան իմ քույրը արշունակից, հարազատ,
Ավելի մերձ, քան տնային մեր սիրելի Զեան աստված:
Սա և քույրը չեն խուսափի դաժանագույն, արդար պատժից,
Զի երկուսով մեղանչել են հավատար,
Միասին են մտադրվել թաղման գործը կատարել:

560

Կանչե՛ք շուտով Իսմենեին, տանը տեսա ես նրան,
Ալեկոծված հուզմունքի մեջ, խիստ մոլեգին ու խելագուրկ.
Այո՛, այո՛, ով սիրում է նյութել դավանքը գաղտնի,
Նա յուր սրտում դավաճանի գահն է սնում զզվելի:

Բայց առավել անվայել է, ով հանցանքի մեջ բռնված,

565

Աշխատում է ոճիրն անգով զուգել խոսքի պչրանքով:

ԱՆՏԻԳՈՆԵ.— Ի՞նչ է միտքդ: Ի՞նչ կարող ես դու ինձ անել
ավելին,

Քան սպանելը և չարչարանքը մահվան:

ԿՐԵՈՆ.— Ե՛ս: Բացի այդ ուրիշ ոչինչ: Ես կարող եմ այդքան
միայն:

ԱՆՏԻԳՈՆԵ.— Էլ ինչո՞ւ ես գուր դանդաղում: Քո ճառերն են ինձ
անհաճո.

570

Երբե՛ք, երբե՛ք ես չեմ հաշտվի նրանց հետ,
Նույնպես և քեզ դուր չի գալիս քաջ արարքն իմ,
Բայց ես՝ չէ՛ որ կարող էի փառք ունենալ վերջ ի վերջո,
Ավելի վե՛հ ու փառավոր, քան այն, որ ես հանդգնեցի
Թաղել եղբորն իմ հարազատ մեծարանքով արդարացի:
(Երգչախմբին)

575

Տեսնում եմ՝ արդ կողմնակից եք դուք իմ մտքին, եթե ճիշտ
Զարհուրանքը չի կաշկանդել ձեր լեզուն:

Մի՛նչդեռ իրոք երջանիկ են թագավորներն, քանզի նրանք
Միշտ կարող են գործել, խոսել և կատարել,

Ինչպես իրենք սրտի սիրով կըցանկանան:

580

ԿՐԵՈՆ.— Եվ մի՞թե դու, միայն դու ես սերնդի մեջ Կադմուսյան
Ամենագեւոն և՛ ամենից խորիմացն:

ԱՆՏԻԳՈՆԵ.— Ամենագե՛տ, ոչ բնավ. ավելի ճիշտ ամենալուռ:

ԿՐԵՈՆ.— Ձե՛ս ամաչում քո մտքերից այդ համար:

ԱՆՏԻԳՈՆԵ.— Ամոթալի՛չէ բնավ՝

Եղբորն հարգել միամայր:

585

- ԿՐԵՈՆ.— Իսկ եղբայր չէ՞ր նա, որ մարտեց նրա դեմ և մահացավ:
ԱՆՏԻՓՈՆԵ.— Այո՛, և նա եղբայր էր ինձ արշունակից:
- ԿՐԵՈՆ.— Ինչո՞ւ ասաւ անարգեցիկ նրա պատիւն ու փառքը:
ԱՆՏԻՓՈՆԵ.— Հանգուցյալը ինձ չի դատի դրա համար:
- ԿՐԵՈՆ.— Բայց դու նրան և պղծվածից 590
- Չո՛ր հավասար դարձիր:
- ԱՆՏԻՓՈՆԵ.— Նա կործանվեց ոչ իբր ստրուկ, այլ իբր եղբայր:
- ԿՐԵՈՆ.— Մինչդեռ մեկը կործանում էր յուր հայրեմիքն,
Իսկ երկրորդը՝ նրա պաշտպանն էր գերագույն: 595
- ԱՆՏԻՓՈՆԵ.— Բայց և անպես՝ անխորտակ է կամքն հաղեսյան օրենքի:
- ԿՐԵՈՆ.— Չի՛ կարելի, որ ազնվագույնն և ստորը հավասարվեն!
- ԱՆՏԻՓՈՆԵ.— Սակայն ոչ ոք դեռ չգիտե, արդյոք այդպէ՞ս
Պիտի դատեն ստորերկրյա աշխարհում:
- ԿՐԵՈՆ.— Թշնամանքը մահից հետո 600
- Նույնպես ապրում է, սիրելի՛ս:
- ԱՆՏԻՓՈՆԵ.— Ատելությունն ինձնից հեռո՛ւ,
Ես ծնվա՛ծ եմ սիրո համար:
- ԿՐԵՈՆ.— Ուրեմն՝ իջի՛ր սանդարամետ, իբրև սիրույդ պարագա,
Եվ այնտեղ էլ փրկի՛ր նրանց, իսկ ես քանի կենդանի եմ, 605
- Մտադիր չեմ լինել կնոջ ենթակա:
- (Պալատից դուրս է գալիս Իսմենեն):
- ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ահալլա՜սիկ՝ և Իսմենեն մուտքի մոտ,
Յուր մահացած եղբոր սիրով վշտահար,
Այտերն ահա կարծես արյամբ են ցողված.
Արտաւալում է նա դառնադառն, իսկ հոնքերն 610
- Խոր տխրության ամպի թխալով են ծածկված:
- ԿՐԵՈՆ.— Դու, որ տանն իմ սողսողալով իբրև օձ,
Գաղտ ինձ խայթում, ըմպում էիր իմ արյունն:
Իսկ ես, ալա՛ղ, միշտ անգիտակ և միամիտ
Անում էի ընդդեմ գահիս երկու ստո՛ր թշնամանք. 615
- Ե՛կ, ինձ ասա՛. խոստովանո՞ւմ ես արդյոք.
Որ եղել ես դու իսկապես այդ թաղումին մասնակից,
Թե՛ երդումով պիտի ծխտես գործն այդ դաժան:
- ԻՍՄԵՆԵ (Անտիգոնէին).— Դու մեղավոր ճանաչեցի՞ր քեզ արդեն.
Եթե այո, քեզ համերաշխ 620
- Նույնը կանես նաև ես.
Մեղատրանքը ես կընդունեմ,

Իբրև թե քեզ ես եղել եմ համախոհ:
ԱՆՏԻՓՈՆՆԵ.— Ո՛չ, կրկին ո՛չ: Այդ չի՛ լինի ճշմարտությանն
հակառակ,

Ապրի՛ր, այստեղ, իսկ ի՛նձ մա՛հ է վիճակված:
ԻՍՄԵՆՆԵ.— Բայց դո՛ւ, դժբախտ. երբ կրակն ես ընկել արդեն,
Զեմ ամաչի, եթե իրոք ես մասնակցեմ քո տանջանքին:
ԱՆՏԻՓՈՆՆԵ.— Մեղանշողին գիտե Հադեսմ՝

Անդ աշխարհում սանդարամետ.

Մերը սակայն խոսքի մեջ չէ,
Գործով է սերն հավերժական, ցնծավե՛տ:

ԻՍՄԵՆՆԵ.— Քո՛ւյր իմ, դու ինձ մի՛ անարգիր.

Թույլ տուր սակայն, որ՝ անբաժան

Մենք մահաճանք միասին

Ու մեր մահով սրբագործենք մեռյալներին:

ԱՆՏԻՓՈՆՆԵ.— Դու չես մեռնի: Ինչ որ՝ ինքդ չես կատարել,

Դո՛ւ քեզ արարք մի համարիր:

Ես մահաճամ, բա՛վ է այդքանն:

ԻՍՄԵՆՆԵ.— Բայց առանց քեզ ո՛վ լույս կըտա,

Ո՛վ սեր կըտա իմ կյանքին:

ԱՆՏԻՓՈՆՆԵ.— Հարցում արա դու այդ մասին Կրեոնին.

Ծա՛տ էիր դու նրա մասին հոգատարված:

ԻՍՄԵՆՆԵ.— Ի՛նչ ես տանջում իզուր դու ինձ.

Վիշտըս այդպես չե՛ս ամոքի:

ԱՆՏԻՓՈՆՆԵ.— Բեզ խնայի՛ր, չար նախանձից դու խուսափել
չե՛ս կարող: -

ԻՍՄԵՆՆԵ.— Ավա՛ղ, դժբախտ. ինչպե՛ս քեզնից, քո վիճակից
զրկվեմ ես:

ԱՆՏԻՓՈՆՆԵ.— Բեզ եմ թողնում ես կյանքը,

Ապրի՛ր այստեղ, իսկ ինձ մահն է վիճակված:

ԻՍՄԵՆՆԵ.— Սակայն չե՛ որ իմ խոսքերում ամոթաբեր ոչի՛նչ չըկար:

ԱՆՏԻՓՈՆՆԵ.— Լավագույնը քեզ է մնում, իսկ մնացյալն ես

կըհոգամ:

ԻՍՄԵՆՆԵ.— Բայց մեղքը մեր բնավ մեկ չէ, ոչ էլ գործը հավասար:

ԱՆՏԻՓՈՆՆԵ.— Հանգիստ եղիր, քոնն է կյանքը: Մի՛նչ վաղուց է
իմ հոգին

Արդեն նետվել մահվան գիրկը, որ հարգանք տա մեռյալներին:

ԿՐԵՈՆ.— Այս աղջիկներն, համոզված եմ, խելավորույս են լիովին.

Մեկը նոր է խելքից զրկված, իսկ երկրորդը դեռ մանկուց: 655

ԻՍՄԵՆԵ.— Այո՛, արքա՛, դժնության մեջ աղետաբեր

խելքահան ենք, էլ բնատուր խելք չունենք:

ԿՐԵՈՆ.— Պարզ է, որ դու խելաթափ ես և անգետ,

Քանզի կյանքդ դու կապել ես չարագործի հանցանքի հետ:

ԻՍՄԵՆԵ.— Ո՛հ, ի՞նչ անեմ, առանց սրա չեմ կարող ես՝ ապրել
երբեք:

660

ԿՐԵՈՆ.— Բայց մի ասա. «առանց սրա», քանզի արդեն նա չըկա:

ԻՍՄԵՆԵ.— Մի՛թե, մի՛թե պիտ սպանեա հարսնացուփն քո զավակի:

ԿՐԵՈՆ.— Ցանքսի համար հարկհարագույն վարելահող կըզտենենք:

ԻՍՄԵՆԵ.— Մի՛թե ոչինչ պիտ համարես կապը՝ նրանց՝ սիրատուչոր:

ԿՐԵՈՆ.— Ո՛հ, զգվում եմ, չեմ ցանկանա անպիտան կին իմ

զավակին:

665

ԱՆՏԻՓՈՆԵ.— Այդպե՛ս, Հեմո՛ն իմ սիրելի, անարգում է հայրդ քեզ:

ԿՐԵՈՆ.— Ե՛վ դու արդեն, և՛ սերը քո ատելի եք չափազանց:

ԻՍՄԵՆԵ.— Անջատե՛լ ես միթե ուզում դու սրանից քո որդուն:

ԿՐԵՈՆ.— Մահն է եկել, ինքը Հադե՛սն, նա վերջ կտա դրանց սիրույն:

ԵՐԳՉԱՆՍԻՄԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Քո վճիռն է, կարծեմ, սրան մատնել

մահվա՛ն:

670

ԿՐԵՈՆ.— Ե՛վ ձեր, և՛ իմ: Պետք չէ ասկայն զուր դանդաղել:

Դո՛ւք, պահակներ, սրանց իսկույն այժմ՝ ներս տարեք,

Այս զույգ կանանց հսկողության տակ պահեք,

Ազատագուրկ թող մնամ՝ դեռ:

(Անտիգոնեին)

675

Գիտեմ, դու շատ խիզախ ես,

Բայց և խիզախն, անկասկած,

Ընկնում է խոր հուզմունքի մեջ,

Երբ մահն է մոտ արդեն կանգնած:

(Պահակները, շրջապատելով Իսմենեին և Անտիգոնեին,

նրանց ներս են տանում պալատ: Կրեոնը մնում է նստաբանին
մոայն նստած):

ՍՏԱՍԽՄՈՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ԵՐԳՉԱՆՍԻՄԻ.— Երջանիկ է, ով իր կյանքում դեռ չի փորձել

մեղք ու ոճիր,

Ստրոփե 1

Սակայն եթե սասանված է տունըդ կամքով աստվածների,

680

Բլո՛ւր-բլուրերն են սերունդներից դժբախտության ենթակա.

Ինչպես ծովում, հուզմունքի մեջ դըժընդակ՝
 Ալիքները փոթորկալից և անողոք
 Թրակիական ժանտ հողմերի շնչի տակ
 Դուրս են նետում ջրի երեսն անդունդների սև դժոխքն 685
 Եվ մթագույն տիղմն ու ավազն հատակի,
 Խիստ դողդոջուն և հողմահար՝
 Դուրս են գալիս լույս աշխարհ,
 Աղմկում են հառաչանքով խորախոր
 Ժայռերը գոռ ափունքի: 690

Տեսնում եմ ես Լաբդակիոյան տան ոճիրը
 վաղընջյան. **Անտիստրոփե 1**
 Կաշկանդել է նա իբր աղետ սերունդների կյանքն ամբողջ
 Եվ չի կարող տոհմի մեղքը քալել ցեղի մեկ գավակն.
 Ինքն աստվածն է կործանողը, և հո՛ւյս չըկա փրկության:
 Ստորերկրյա աստվածների մանգաղն է ժանտ, 695
 Արյունալի և դաժան:
 Հնձում է սյն վերջին ծաղիկն, ցեղի վերջին ճառագայթն,
 Որն Էդիպի հին օջախին լույս էր ափում տակավին:
 Այո՛, խոսքի անմտությունն խաչթող օձ է հոգու համար:

Ջես արարիչ, ո՛վ կարող է ցեղից արդյոք
 մարդկային **Ստրոփե 2 700**
 Յուր վեաությամբ խորտակել քո գործությունն:
 Եվ երազը կախարդական, գործերը բյո՛ւր, բյուրազգի,
 Վազքն անընդհատ ժամանակի՝
 Անկարող են շեղել կամքը քո գերագույն:
 Հավե՛րժ ես դու, չես ծերանա, ամենակալ. 705
 Քեզ շոյում է Օլիմպոսի շողյունը միշտ լուսափայլ:

Սակայն անխափս է օրենքը մարդուն տրված
 Կյանքում և՛ ալժմ, և՛ անցյալում, և՛ գալիքում,
 Եվ չի կարող բնավ ոչ ոք ճամփին յուր՝
 Խույս տալ պատժից օրհասական, ընդհանուր, 710
 Որքան էլ նա ջանք թափի կամ խիստ տոկս:

Խարուսիկ են նաև հույները մարդկանց, **Անտիստրոփե 2**
 Շատ շատերին խոստանում են փառք և օգուտ,
 Մինչ շատերին հաճախ նետում փորձանքի մեջ ժանտաժուտ,
 Թեթևամիտ էրոսների խարդախ ցանցն: 715

Մերթ անցնում է մարդն իր ճամփի ելևէջն,
 Բայց չի տեսնում չարիքը նա դըժընդակ,
 Մերթ անցնելիս ընկնում է կրակի մեջ,
 Նրան կիզում և այրում է բոլր կրակն:
 Եվ հիրավի՝ իմաստալի խոսք է ասված.
 Երբ մեր հոգին, մեր միտքն անփորձ
 Արհավիրքի կողմն է մղում ինքն աստված,
 Մենք միշտ չարիքն համարում ենք վսեմ գործ
 Եվ այդպիսով միայն մի կարճ ժամանակ
 Մենք աղետից օրհասական գերծ կըմնանք:

720

725

ԷՊԻՍՈՂԻՈՆ ԵՐՐՈՐԴ

(Դաշտի կողմից երևում է մոտեցող Հեմոնը: Նրան նկատում
 և ճանաչում է երգչախումբն ու այդ մասին հայտնում է
 Կրեոնին):

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Հեմոնին եմ տեսնում, ահա՛:

Վերջինն է նա

Զավակներից քո, միևնույն արև:

Ահավասիկ՝ դեմքն է տխուր ու ցավագար.

Գուցե գիտե օրհասական վիճակն

Անտիգոնե հարսնացուի

730

Եվ տանջվում է սիրո վշտով, հիրավի:

ԿՐԵՈՆ.— Այո՛, շա՛տ լավ գլխի ընկար, շուտ իմացար:

Ո՛հ, իմ որդյակ, գուցե իրոք դու, լսելով իմ վերջին

Վճիռն ընդդեմ հարսնացուիդ,՝ զայրացած ես քո հոր դեմ,

Թե՛ մշտապես հավատարիմ պիտի մնաս քո ծնողին,

735

Թեկուզ ի՛նչ էլ նա կատարի:

ՀԵՄՈՆ.— Հա՛յր իմ, այո՛, քոնն եմ ես միշտ, և քո կամքը վսեմական

Վեհ ուղղություն միշտ՝ կտա ինձ: Իմն եմ հաշվում ես քո վճիռն,

Եվ ես բնավ սերն ու հմայքն ամուսնության՝ չե՛մ համարի

Ավելի վեհ կամ գերազանց, քան խորհուրդը քո բարի:

740

ԿՐԵՈՆ.— Ծիշտ այդպես է, ո՛վ իմ զավակ, ավելի վեհ ոչինչ չկա,

Քան հայրական միտքն ու խրատը բարեբեր,

Որոնց հանդեպ իրոք պետք է ետ նահանջի ամեն բան:

Եվ միայն այն նպատակով փափագում ենք մենք զավակներ,

Որ, ծնվելով, միշտ հնազանդ լինեն իրենց օջախին,
 Որ մեծարեն բարեկամին՝ հոր հարգանքին հավասար,
 Իսկ թշնամուն՝ միայն լինեն վրեժխնդիր, խստասիրտ:
 Եթե զավակն իր ծնողին անօգուտ է, անուշադիր,
 Ի՞նչ կարող է նրա մասին ծնողն ասել ուրիշին,
 Թե ոչ լոկ այն, որ յուր համար վիշտ է ծնել նա խորին,

750

Իսկ թշնամուն ծաղրանքի լա՛վ առարկա:
 Մի՛ թող, որդյա՛կ, որ կանացի հաճույքն ու կիրքն
 Հաղթահարեն և կաշկանդեն քո հոգին:

755

Լա՛վ իմացիր, եթե դառնա ստոր մի կին քեզ կողակից,
 Գրկախառնումն այդ կրքերի քեզ ցրտաշունչ փոթորիկ,
 Չըկա այլ վերք ավելի ժանտ, քան ընկերը ստոր ու վատ:
 Այո՛, որդի, ձգիր նրան, ատի՛ր սրտանց. թշնամի է նա մեզ միշտ:

Նոր փեսացու թող որոնի նա դժոխքում, ուր կա Հադեսն:
 Հանցանքի մեջ արդեն նրան ես բացահայտ մերկացրի:

760

Ողջ քաղաքում լոկ նա՛ եղավ իմ պատվերին անհնազանդ.

Քաղաքի դեմ ես չեմ կարող լինել հիմա ստախոս,
 Նրան պիտի մատնեմ մահվան: Թող մեր ազգի հովանավոր
 Զևսին կանչի նա օգնության: Եթե թույլ տամ, որ գծոտության
 Սերմերն աճեն մեր ցեղի մեջ, ավելի խիստ

765

Նրանք կաճեն մեր ցեղից դուրս:

Նա, ով իրոք յուր տան մեջ օգտակար ու անբասիր է,
 Եվ պետության՝ գործերի մեջ նա կրլինի արդարացի:

Իսկ ով գոռոզ, ոտնակոխ է օրենքն անում բռնաբար
 Եվ ջանում է իշխանությանն ընդդեմ իշխել ինքնապարծ,

770

Նա իմ կողմից խրախուսանք գտնել խսպառ չի կարող:

Ով քաղաքի իշխող տերն է, պետք է նրան հնազանդվել
 Թե՛ մեծ, թե՛ փոքր գործերի մեջ, արդարացի և անարդար:

Եթե այդպես է մարդն իրոք, ես վստահ եմ, նա քաջունակ
 Կարող է միշտ իշխել վսեմ, նաև լինել հնազանդ:

775

Եվ ռազմական փոթորկի մեջ նա կրջանա հաղթանակել

Ու մարտակից քեզ կրլինի արդարասեր ու քաջարի:

Մինչ անիշխան կացությունն է չարիքների վատթարագույնն.

Նա կործանում է քաղաքներ, ընտանիքի և տան մեջ

Մուծում է նա ավերածի դաժան թույն:

780

Միությունը քալքաչելով նա դաշնակից հզոր զորքի՝

Նրան մատնում է փախստյան: Չորքն է սակայն փրկիչ ու վեհ,
 Երբ լիովին հնազանդ է և օրենքին պահապան:

Այդպէս ուրեմն. եղի՛ր պաշտպան իշխանությանն, օրինակիր,
 Եվ բնավին, երբեք կնոջ ազդեցության չընթարկվե՛ս:
 Եթե պիտի մենք տապալվենք, լավ կըլի՛նի, եթե անկմանն 785
 Արժանանանք տղամարդու ձեռքով ընտիր,
 Քան իբրև գոհ, հաղթահարված տենչով կնոջ գեղեցկության:
 ԵՐԳՉԱԽՍԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Դու, կարծում ենք, եթե միայն մեզ
 թույլ տա մեր ծերությունը,
 Խոսք ասացիր, ինչպէս միայն խոսել գիտի իմաստունն:
 ՀԵՄՈՆ.— Այո՛, հա՛յր իմ, իմաստությունն ամենագոր և 790
 բարձրագույն
 Պարգևն է ճիշտ, աստվածներից, մարդկանց տրված իբր
 հասույթ:
 Մինչ չե՛մ կարող, չեմ էլ ուզում կարող լինել,
 Ապացուցել, որ խոսեցիր դու իսկապէս անիրավ:
 Բայց, հիրավի, ճշմարտություն կա հակադի՛ր և կարծիքում:
 Դու չըգիտես և չես կարող տեսնել ճիշտը, 795
 Թե ժողովուրդն ինչ է խոսում, ինչ է անում նա արդյոք,
 Եվ կամ ում է նա կշտամբում: Այդ ես գիտեմ, ես եմ վկա:
 Քո հայացքից սարսափում է ամբոխն անհայտ.
 Եվ չեն հասնում քեզ այն խոսքերն, որոնք լսելն տհաճ է քեզ:
 Մինչ ես անտես, սովերի տակ՝ ճիշտ լսում եմ ամեն բան: 800
 Քո զավակին ողջ քաղաքն է այժմ ափսոսում.
 Ձայն է հնչում ամենուրեք. «Մի՛թե պետք է մատնի մահվան
 Նա, որ բնավ կործանումի արժանի չէ ամենից շատ,
 Նա, որ վսեմ քաջարությամբ՝ փառավոր է և անբիծ.
 Նա, որ արդար չըհանդուրժեց, որ եղբայրն իր անթաղ մնա 805
 Եվ գիշատիչ թռչուններից ու շներից անարգվի:
 Մի՛թե. մի՛թե չըպետք է մենք նրան սրտա՛նց մեծարենք
 Պսակներով արժանափառ և ոսկեշող»:
 Այդպէս համբալն է տարածվում լուրջան մեջ մթագույն:
 Մինչ ինձ համար, հա՛յր իմ, չըկա գործ ավելի մեծարժեք, 810
 Քան պատիվը քո փառապանծ, քան դիրքը քո քաջանուն:
 Քանզի անշուշտ որդու համար փարթամաճիս փառքը հոր
 Ավելի մեծ և պերճաշուք զարդարանք է և շնորհք.
 Ինչպէս և փառքն ազնիվ որդու յոր հոր պարծանքն է անշուշտ:
 Թո՛ղ քո հսկարտ այդ վարմունքը և մի կարծիր ինքնագոր,՝ 815
 Որ իբրև թե այնտե՛ղ է՝ լոկ ճշմարտության վսեմ լույսն,
 Որտեղ միայն դու ես տեսնում քո մտքերով մեծահույս:

Եվ նա՛, ով գուր կարծում է դեռ, որ միայն ինքն է քաջամիտ,
Քաջալեզու, որ միմիայն յուր հոգին է ճշմարիտ,
Անշուշտ մի օր կմերկանա, և կըտեսնեն ակներև 820
Ունայնասեր բարքը նրա ու գովեստը սնապարծ:

Մա՛րդ ես դու լոկ: Որքան էլ որ իմաստնագույն լինես դու,
Ամոթ չէ քեզ լավ հասկանալ և ըմբռնել անմոլոր,
Որ վայել չէ լինել դաժան կամ կամակոր չափազանց:
Երբ հեղեղը մորկահույզ՝ անձրևաշատ եղանակին 825

Ահագնակի, հորդ սահում է դեպի հովիտ, դեպի հեռուն,
Արմատախիլ ոչնչացնում, ջախջախում է ծառերը հաստ,
Մինչ դիմանում և փրկվում են միայն ճյուղերը ճկուն:
Նույնը նաև ժանտ մավատին. երբ նա, լարած սարքը նավի,
Մորիկների բրոնկման մեջ ընթանում է կամակոր, 830
Նավը նրա կործանվելով, դեպի անդունդ կընետվի,
Եվ ծովային գործը նրա կուլ կգընա խոր ծովում:

Ուրեմն, հա՛յր իմ, գիջող եղիր և բրոնկվող սիրտդ զսպիր.
Թույլ տուր և ինձ, թեպետ փոքր եմ, երիտասարդ,
Որ նաև ես քեզ խոսքն ասեմ իմ խելամուտ. 835

Այն քաջին եմ ես համարում լոկ բանիմաց ու իմաստուն,
Ով յուր սրտում է միշտ պահում յուր գիտությունն, իբրև գանձ:
Եվ թեպետև քչերին է հասնում գանձը աչդ վսեմ,
Բայց և խրատը խոսքերի՝ գործ է վսեմ իբր ուսմունք:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ծջմարիտ է, ո՛վ թագավոր, եթե
տեղին է խոսքն ասված: 840

Թե երկուսդ էլ ճիշտ ասացիք,
Ապա ուրեմն օգտակար են խրատն, ուսումը փոխադարձ:

ԿՐԵՈՆ.— Այլույթի մեջ ենք արդեն մենք իբրև ծեր,

Եվ վայել չէ, որ նորատին ուսում տա մեզ:

ՀԵՄՈՆ.— Ծջմարիտ է ուսուցանողն: Եթե դեռահաս եմ տակավին, 845

Պետք չէ տեսնել միայն հասակն, պետք է նայել և գործին:

ԿՐԵՈՆ.— Մի՞թե գործ է մեծարանքը ըմբոստության և հանցանքի:

ՀԵՄՈՆ.— Ո՛չ, ես բնավ չխնդրեցի ոճիրն հարգել վատամուն:

ԿՐԵՈՆ.— Իսկ դու նրան չես համարում նույն աչդ մեղքին
պատկանող:

ՀԵՄՈՆ.— Ո՛չ ես, ո՛չ Թեքե քաղաքի մեծ ժողովուրդն
համախորհուրդ: 850

ԿՐԵՈՆ.— Կարո՞ղ է ինձ հրամաններ տալ քաղաքի ժողովուրդն:

ՀԵՄՈՆ.— Տե՛ս, դու արդեն լրիվ նոր խոսք ասացիր:

ԿՐԵՈՆ.— Բայց ո՞ւմ կամքով պետք է իշխեմ ես այս երկրին,
Իմ սեփական, թե ուրիշի:

ՀԵՄՈՆ.— Ո՛չ, չի կարող քաղաքն ամբողջ դառնալ
մի մարդ:

855

ԿՐԵՈՆ.— Մինչդեռ ա՛յլ կերպ չեն հասկանում թագավորներն,
Ի՞նչ է արդյոք «ծողովուրդն»:

ՀԵՄՈՆ.— Կարո՞ղ ես դու միահեծան, բարվոք իշխել
Անապատում ամայի:

ԿՐԵՈՆ.— Երևում է, որ դու սաստիկ ենթարկված ես միայն կնոջ: 860

ՀԵՄՈՆ.— Եթե իրավ դու ես կինն այդ: Քո մասին եմ ես հոգատար:

ԿՐԵՈՆ.— Ո՛հ, դժնաբարք և վատախոս դա՛տ ես վարում դու
քո հոր դեմ:

ՀԵՄՈՆ.— Դատ չեմ վարում ես քո դեմ,

Այլ քո սխալը շեշտեցի:

ԿՐԵՈՆ.— Սխալվում եմ, բայց հարգելով իշխանությունն իմ
ինքնագո:

865

ՀԵՄՈՆ.— Ո՛չ, չես հարգում, այլ ոտնատակ ես դու անում

Աստվածների պատիվն անգամ:

ԿՐԵՈՆ.— Ո՛հ, զազրելի դու դժնաբարք,

Ստոր կնոջ հաճոյակամ:

ՀԵՄՈՆ.— Ես ոչ մի վատ, խայտառակ գործ չեմ կատարում: 870

ԿՐԵՈՆ.— Սակայն ամեն մի խոսքը քո նրա մասին է միայն:

ՀԵՄՈՆ.— Ե՛վ քո, և՛ իմ, աստվածների՝,

Մեռյալների՝ մասին նաև:

ԿՐԵՈՆ.— Կնոջ ստոր՝ւկ և վատախոս դու զավակ:

ՀԵՄՈՆ.— Դու խոսելու հաճույքն ունես,

875

Բայց խոսողին չե՛ս լսում:

ԿՐԵՈՆ.— Նրան երբեք դու կենդանի

Քեզ իբրև կին չե՛ս ստանա:

ՀԵՄՈՆ.— Կըմահանա նա, հիրավի, բայց ոչ մենակ,

Կրիտորակվի և մեկ ուրիշն:

880

ԿՐԵՈՆ.— Սպառնանքո՞վ ես ցույց տալիս

Հանդըզնության քաջ արվեստն:

ՀԵՄՈՆ.— Ո՛չ մի սպառնանք.

Ունայնամիտ մարդուն արդյոք խոսքն ի՞նչ կանի:

ԿՐԵՈՆ.— Ունայնամիտ մարդու սանիկն

885

Ուսուցանել ինձ չի՛ կարող:

219

ՀԵՄՈՆ.— Եթե ինձ հայր չըլիներ,

Կանվանեի խելագար:

ԿՐԵՈՆ.— Արդարախոս ես չափազանց:

Օլիմպոսը մեզ վկա,

Որ, հրճվանք չէ այս բնավին,

Պարսավանքով հայհոյեցիր:

(Պահակներին)

Ներս բերեք շուտ ոճրագործին մեղսակիր,

Որ տեղն ու տեղն, աչքի առաջ փեսացուն՝

Իսկույն նրան մատնեմ մահվան:

890

895

ՀԵՄՈՆ.— Ո՛չ, ո՛չ. երբե՛ք չի լիճի այդ, զուր մի՛ կարծիր,

Զի մահանա նա իմ առաջ, աչքիս դեմ.

Ո՛չ հարսնացուն կըտեսնի ինձ և իմ աչքերն

Եվ ո՛չ էլ դու: Փնտրիր դու քեզ

Այլ սիրելի և խելագար ընկերներ:

(Գնում է: Կրեոնը, մնալով մենակ, փոքր-ինչ հանգստանում է:

Ծերուկները սկսում են փսփսալ իրար հետ):

900

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Զայրույթից է, արքա, այդպես քայլում արագ ու շեշտակի.

Վշտացած է նա ծանրագին, բորբո՛քն է այդ հասակի:

ԿՐԵՈՆ.— Թո՛ղ հեռանա և ավելի սնապարծ՝

Ինքը իրեն թող համարի նա ատոված,

Բայց այդպիսով նա կույսերին բնավ մահից չի փրկի:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Որոշել ես երկուսին էլ մատնել մահվա՛ն:

905

ԿՐԵՈՆ.— Ո՛չ, ո՛չ, մեկը չի մասնակցել,

Լավ է, որ այդ հիշեցիր:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Սակայն մյուսին ինչպե՛ս պիտի մահվան մատնես:

910

ԿՐԵՈՆ.— Այնտեղ, փայրում այն ամայի, ուր հետք չկա մարդկային,

Փորել կտամ ես ժայռի՝ տակ մի վիմակերտ դամբարան

Եվ անդ նրան պիտի փակեմ ես կենդանի և վեմատույզ.

Կըտամ նա՛ն փոքր-ինչ ուտեստ, եղած ծեսին համաձայն,

Որ գերծ մնա քաղաքը մեր: այդ արարքից պղծալի:

Թող աղերսի նա Հադեսին անդ աղոթքով մեծահույս,

Քանզի նա մյուս աստվածներից նրան է խիստ մեծարում:

Գուցե Հադեսն իրավ փրկի մահից նրան,

Իսկ եթե ոչ, նա կիմանա այն ծամանակ,

915

Որ մի ունայն աշխատանք է մեռյալների մեծարանքն:
(Գնում է):

920

ՍՏԱՍԻՍՏՆ ԵՐՐՈՐԴ

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Դու ես, Էրոս, մարտակոչվում միշտ հաղթապանծ,
Դու ես, Էրոս, արտին տալիս խանդ ու թախանձ,
Եվ կույսերի քնքշության մեջ նրբատենչ
Դու ես շողում սիրատուչոր գիշերվա մեջ:
Ծրջում ես դու ծովերի տակ, ծովածիր,
Դաշտերի մեջ դու գահ ունես քաջընտիր:

925

Ո՛հ, չի կարող անմահներից քեզ ոչ ոք
Յուր արտի մեջ չտալ շքեղ ապաստան.
Նվաճել ես դու կարճակյաց մարդուն իրոք,
Նվ կյանքում միշտ մոլեգնում ես անկործան:

930

Արդարասեր խելքը հաճախ, միտքը պայծառ՝
Առականքի մեջ ես նետում չարախիճդ.
Դու ես և այժմ թշնամանքը անարդար
Այս հարազատ մարդկանց սրտում հիմնել պիճդ:

Բայց հայացքը մատաղ կույսի
Հաղթանակեց սիրո տենչով երջանկաբեր,
Սիրո շանթով հզորագույն,
Որն իշխում է նույնիսկ, նույնիսկ
Գերաշնորհ օրենքների սահմանից վեր:
Ո՛հ, Ափրոդիտ աստվածուհի,
Տեճանքն է քո՝
Անպարտելի, ամենագո:

935

940

ԷՊԻՍՈԴԻՈՆ ՉՈՐՐՈՐԴ

(Ջախ կողմի դռնից դուրս է գալիս պահակներով շրջապատված
Անտիգոնեն: Ծերուկներին տեսնելով՝ նա դիմում է նրանց):

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ո՛հ, ի՞նչ է սա: Տեսնելով այս՝
իճքս անգամ

Օրենքների խիստ սահմանից դուրս կրգամ.

- Չեմ էլ կարող դադարեցնել արդեն անդու
Արտասուքիս խիստ վարարող հեղեղն այս:
Արդ տանում եմ Անտիգոնե չքնաղ կույսին
Դեպի հավերժ յուր օթեանն ամենակույ:
ԱՆՏԻԳՈՆԵ.— Ա՛խ, մայեք ինձ, հայրենակից քաղաքացիք.
Ես անցնում եմ վերջի՛ն ուղին 945
Եվ մայում եմ վերջի՛ն անգամ արևին:
Լույսը նրա շողշողազարդ, գեղեցիկ,
Երբե՛ք, երբե՛ք էլ չեմ տեսնի իմ ճամփին:
Հադեսն ահա տանում է ինձ կենդանի
Դեպ խավարչո՛ւտ, ժանտ ափունքը Աքերոնի, 955
Եվ գնո՛ւմ եմ՝ զրկված զարդից հարսանիքի.
Չե՛ն ողջունում, չե՛ն ողջունում ավա՛ղ ինձ
Քաղցր հնչյուններն հարսանեկան քաղցր երգի:
Ես եմ, այո՛, մահը միայն ինձ հոգածու,
Դառն ու դաժան Աքերոնին հարանացու: 960
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Դո՛ւ մեծագույլ, դո՛ւ, անբասիր և
փառունակ,
Գնում ես այժմ դեպի հովիտն սուվերների,
Չե՛ն խորտակել, չե՛ն կործանել քեզ տակավին
Ժանտ վերքերը արյունալի, հիվանդագին.
Չի կտրատել սուրը մաև քո մարմինն, 965
Այլ իջնում ես դու ողջ-առողջ, ինքնաբար,
Դու գնում ես կենդանավետ ու մենակ
Դեպի օրենքը Հադեսի, դեպ մեռյալներն մույթ աշխարհի:
ԱՆՏԻԳՈՆԵ.— Կա մարդկանց մեջ համբավ և լուր քազմատխուր,
Որ կործանվեց երբեմն այսպես վշտագին 970
Փռոյուզիական Տանտալոսի վատաբախտ հյուրն
Անդ Սիպիլոս լեռան բարձր գագաթին.
Նիոբե՛ն էր, որն հաղթահար դարձավ քար:
Նրան, խիստ պինդ հագուստի մեջ վիմական
Ոռոգում եմ անձրևները դառնադառն: 975
Նրա համար չըկա ձմեռ, չըկա բուք.
Ջայլակոծի հորդ արցունքով հեղեղված,
Ողողում է մա ժայռերի մերկ բարձունքն:
Նույն վիճակին մատնում է այժմ ինձ աստված:
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Բայց մա չե՛ որ դիցուհի էր,
աստվածածագ, 980

- Իսկ մենք միայն մահկանացու, մարդկանց զավակ,
Մինչ կործանվում է մահապարտ նա, որ գոռոզ՝
Յուր կյանքն հաշվում է հավասար
Ամենագետ աստվածներին:
- ԱՆՏԻԳՈՆԵ.— Ի՞նչ միտք ունեն կշտամբանքի խոսքերն այդ. 985
2Է՞ որ հանուն հայրենական աստվածների
Հեռանում եմ, հանդըգնությունն իմ բացահայտ,
Այլևս երկար ես չեմ մնա կենդանի:
Ո՛հ, իմ քաղաք մեծահարուստ, ցեղակիցներ սրտատենչ.
Եվ դու, և դու, շողշողազարդ Դիրկե աղբյուր, 990
Գեղեցկաապլ Թեբե քաղաքի թաղ անտառ,
Ախ, բոլորդ Վկա եղեք միահամուռ,
Ինչպես դաժան գետում է ինձ մահվան ձեռքն,
Զո՛ւրկ ծեսերից սրբագործող օրենքի,
Զո՛ւրկ արցունքից բարեկամի, հարգանքի. 995
Փակում եմ ինձ շիրիմ դարձած բլուրի տակ,
Գերեզմանում այդ անտառի, դժբերդակ:
Ավա՛ղ, որքա՛ն դժբախտ եմ ես ու թշվառ,
Էլ ես չըկամ մարդկանց մեջ, այլ վտարված եմ,
Ո՛չ կենդանի եմ իսկապես, ո՛չ էլ մեռած: 1000
- ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Քաջագործի վերջին սահմանը դու
անցար
Եվ լուսաշող ճշմարտության ուղղված գահին՝
Քաջաբանիկ խոսքն ասացիր դու մեծափառ
Եվ գնում ես այժմ ինքնական, ո՛վ զավակ,
Արժանացած այդպես քո հոր վիճակին: 1005
- ԱՆՏԻԳՈՆԵ.— Ա՛խ, հիշեցիր դաժանագույն դու իմ ցավերն,
Իմ ժանտալի և ահավոր տառապանքն,
Մեծահոշակ ու փառավոր իմ հոր վիճակն
Եվ մեծափառ Լաբդակիդյան ամբողջ ցեղի
Ճակատագիրն անասելի՛, աղետաբե՛ր: 1010
Օ՛հ, մայրական դու չարաղետ, դժբախտ մահիճ,
Ժանտ անկողին, քո մեջ, ավա՛ղ, ամուսնությամբ
Կապվեց մայրը յուր որդու հետ հարազատ:
Իմ տարաբախտ մա՛յրը, այո՛, իմ մեծ հոր հետ:
Եվ ես նրանց արյունից եմ կործանիչ, 1015
Այդ արյունից եմ ես ահա ծնվել թշվառ:
Իսկ այժմ, ավա՛ղ, ես անիծված և ամուրի

- Հեռանում եմ լույս արեւից աշխարհի: .
 Եվ դո՛ւ, եղբա՛յր, չարաբաստի՛կ իմ եղբայր,
 Սերը փորձած ամուսնության, մահացար 1020
 Ու տանում ես ահա վասիկ մահ ինձ
 Դեպ հեռացած մեռյալների մութ աշխարհին:
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Պետք է հարգել աստվածներին՝
 բարեպաշտ,
 Իշխանության տերը, սակալն, մշտապես
 Պետք է լինի իշխանության պաշտպանը մեծ, 1025
 Որ չխախտվի, չտապալվի գահն անհաշտ:
 Իսկ քեզ՝ քո միտքն ինքնահոծար յուր կրակով կործանեց:
ԱՆՏԻԳՈՆԵ.— Ախ, գնում եմ անողբասաց, անբարեկամ,
 Հարսանիքիս քաղցրահնչուն երգերից զուրկ.
 Անցնում եմ ես այս ճանապարհն վերջին անգամ: 1030
 Եվ իրավունք չունեմ երբեք, հեք ու անհույս,
 Տեսնել կրկին իմ սրբափալ աչքի լույսն:
 Մեկը չկա, որ արտասվի ողբանվազ,
 Չըկա ընկեր, որ սգալի ողբա թշվառ իմ վիճակն:
(Պալատից դուրս է գալիս Կրեոնը):
ԿՐԵՈՆ.— Այտե՛նդ է սա տակավին: Մի՛ խանգարեք. 1035
 Թող որ այդպես մահից առաջ երգն իր երգի
 Եվ ողբն անի հեծեծանքով արտոսրախառն,
 Թող մահամերձ՝ արուսասնի տրտունջի խոսքն:
(Պահակներին)
 Բավական է վերջապես.
 Տարեք շուտով և փակեցեք սրան այնտեղ 1040
 Կամարաշեն բլուրի տակ, ինչպես արդեն ասել եմ ձեզ.
 Թող մա լքված, մեռակ մնա: Եթե պետք է, թող մահանա,
 Կամ ինքն իր հետ մա, տակավին կենդանի,
 Թող անձավում մեռության մեջ ամուսնանա:
 Եվ այդպիսով՝ մենք կըմնանք գեթ մաքուր, 1045
 Սրբագործված ժանտ պղծանքից մրա գործի:
 Վտարելով կյանքի լույսից մրան՝ արդար ես կվարվեմ:
(Կրեոնի հրամանը լսելով՝ պահակները փորձում են
Անտիգոնեին բռնել և տանել, բայց Անտիգոնեն մրանց
ձեռքից ազատվում է և խոսքով դառնում է
երգչախմբին):

ԱՆՏԻԳՈՆԵ.— Ո՛հ, դու բլուր դամբանական, ո՛հ, հարսնաբան,

Դո՛ւ, գետնափոր, հալերժապան ժանտ օթեան:՝
 Արդ՝ գալիս եմ ես դեպի ձեզ, հարազատներ՝ իմ մեռյալ, 1050
 Դեպ ձե՛զ, որոնց որ կործանված,
 Արդեն իր մոտ ընդունել է Պերսեփոնեն հյուրընկալ:
 Ես գալիս եմ, բայց վաղածամ, դաժան մահը ինձ պարգև,
 Թեպետ բախտն էր խոստացել ինձ կյանք հարատև և անքիծ,
 Բայց հույս ունեմ ես սրտագին, տեճշում եմ ես խանդավառ 1055
 Գալ դեպի քեզ, հայր իմ, իբրև սիրահամբույր սրտակից,
 Գալ դեպի քեզ, մայր իմ, իբրև սիրամեծար քո դստրիկն,
 Եվ դեպի քեզ, մեռա՛ծ եղբայր, իբր անձնագոհ սիրող քույր:
 Երբ, հայր ու մայր, դուք մահացաք, սուրբ օրեքին հակառակ,
 Ես իմ ձեռքով ձեզ լվացի, զոհ բերեցի ձեր շիրիմին: 1060
 Բե՛զ, Պոլիսիկ, ես թաղեցի, հողին հանձնած քո մարմինն,
 Որի համար և ստացա արդ՝ պատիժը այս դժնդակ:
 Պատվագուրկ եմ ես հանուն քեզ, բայց վարվեցի խելացի,
 Ես չե՛մ գղջում: Եթե իրոք ես լինեի որդոց մայր,
 Կամ վշտաբեկ, իբրև այրի, որի մարդն է մահացած, 1065
 Ես պետության կամքին ընդդեմ չեի վարվի բռնաբար:
 Մինչ խոսում է իմ մեջ արյան, ազգակցության վեհ օրենքն.
 Արդ, մահացած ամուսնու տեղ, կըգտնվի այլ ամուսին:
 Ա՛յլ ամուսնուց կարելի է և այլ զավակ ունենալ:
 Մինչդեռ եթե հայր ու մայրըս դժոխքում են, տանն Հադեսի, 1070
 Մի՛այլ եղբայր ես չեմ գտնի այլևս երբե՛ք:
 Ա՛խ, իմ եղբայր, նրա համար, որ չափազանց հարգեցի քեզ,
 Կրեոնը իմ արարքը օրինազանց՝ մեղք համարեց
 Եվ ահռելի հանդգնություն: Եվ արդ՝ հիմա կալանքի տակ
 Տանում են ինձ դեպի մահվան օթեանն: 1075
 Ջուրկ մահիճից ամուսնական, զուրկ հարսնական քաղցր երգից,
 Դեռ չփորձած ամուսնության քաղցրությունը բերկրալի,
 Դեռ չըհասած զավակների մայր լինելու խնդության,
 Ես ամորի և միայնակ, առանց սիրող ընկերոջ,
 Բայց կեճառնի արդ մտնում եմ մահաբերան դամբարանն: 1080
 Ո՛ր է, ասեք այն աստվածը, որի օրենքն ես խախտեցի.
 Գեթ ես, դժբախտու ճայեմ նրանց, աստվածներին,
 Նայե՛մ, ալա՛ղ, և հարցում տամ. չե՛ն ցանկանում լինել
 արդյոք

Ինձ՝ թշվառիս, հովանավոր և կարեկից:

2Է՛ որ վե՛մ գործի համար ես սփո՛ծ, անարգ ճանաչվեցի, 1085

- Եվ երբ նրան յոր մեջ փակեց դամբանական անջարանն: 1115
 Վսեմափայլ յոր մեծ ցեղի պատիվն էր նա, ո՛վ զավակ,
 Զնան էր նաև նրա կրծքին ցողել անձրև ոսկեցայտ:
 Ահալոր է ճակատագրի մեծ զորությունն հաղթանակող.
 Ո՛չ աշխարհի գանձն ու ոսկին փարթամ ու ճոխ,
 Ո՛չ մարտական զենքն ու զորքը կորուվալիր, 1120
 Ո՛չ պարիսպներն, ո՛չ աղիքներն մրկածայթ,
 Ո՛չ նավերն իսկ զրահակիր,
 Ո՛չ, չե՛ն կարող խույս տալ երբե՛ք
 Նրա կամքից անշեղ ու ժանտ:
 Պատժվեց նաև Դրիասի ցասկոտ որդին՝ 1125
 Էդոնական մեծ թագավորն, որի քենը թունալոր
 Զգաց նույնիսկ Դիոնիսոս աստվածն հզոր:
 Փակվեց և նա անձալի մեջ վիմակառույց,
 Եվ թառամեց անդ նրա քենը գոռոզ.
 Կատաղաբար ու ծաղրանքով պարսավում էր նա աստղծուն, 1130
 Հայհոյում էր բաբոսունի նա կանանց,
 Միրո բորբոքն, հուրն ու կիրքը ոգեշնչված,
 Այլև վսեմ, սրնգահար մուսաների երգը խնդուն:
 Ահալափի՝ անդ, ուր կապույտ ժայռերի մոտ անասան՝
 Կայուն սահման կա իսկապես երկու խորունկ ծովերի, 1135
 Ուր ահռելի Սալմոդեսը թրակիական
 Սպասում է յողորդներին Բոսպորի,
 Արեան այնտեղ քաղաքի մոտ
 Կույր Փինևսի զավակների
 Վերքն անիծյալ նկատեց. 1140
 Կործանվեցին նրանք խորթ մոր ձեռքով վայրագ,
 Մանուկների աչքերի մեջ լույսը մարեց միատեղ.
 Մինչ ատրը չէր, որ խափանեց աչքերի լույսն,
 Այլ արշունոտ ձեռքում շարժվող ջուլհակի սուր և ժանտ ասեղն:
 Նրանք, դժբախտ, մաշվում էին դամբարանում դժընդակ. 1145
 Լալիս էին և հեծեծում, իբրև զավակ
 Զարաբաստիկ և թշվառ մոր ամուսնության,
 Որը սակայն ծագում ուներ վաղնջական.
 Մայրն էր նրա Էրեթթևայան արքայադուստրն,
 Որի հայրը թագավորն էր արթնական: 1150
 Թեթևաթե մրրիկները մի օր նրա հոր համար՝
 Մի հեռավոր բարձր լեռան անձալի մեջ

Արագավազ, մորկահույզ ձին ծնեցին, Բորեսսին.

Եվ այդ նծույզն էր արդյունքը աստվածների մասնակցության:

Արդ՝ հասկացավ արքայադուստրն այն ժամանակ

1155

Հավերժական ճակատագրի զորությունը, ո՛ր զավակ:

(Պահակներն Անտիգոնեին տանում են):

ԷՊԻՍՈԴԻՈՆ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

(Կրեոնը նստած է քարաշեն նստարանի վրա. գալիս է Տիրեսիասը):

ՏԻՐԵՍԻԱՍ.— Թեքեական մեծ իշխաններ, մենք երկուսով ահա
Եկանք

Ծանախարհով մի ընդհանուր, մի զույգ աչքով երկու հոգի,

Աչք ունեցողն առաջնորդն է ինձ պես կույրի:

ԿՐԵՈՆ.— Ի՞նչ նոր բան կա, ասա՛, ծերուկ Տիրեսիաս:

1160

ՏԻՐԵՍԻԱՍ.— Ես կըհայտնեմ, բայց գուշակին պետք է լինել
հնազանդ:

ԿՐԵՈՆ.— Թող բարիքը մեր քաղաքի պարզև լի՞նի քեզ արժանի:

Իմ տեսածը կամ Դոմ փորձը՝ միայն օգուտ է ցույց տալիս:

ՏԻՐԵՍԻԱՍ.— Բայց դու նորից ածելու սուր քերանին ես
ման գալիս:

ԿՐԵՈՆ.— Ի՞նչ կա արդյոք քո խոսքի մեջ,

1165

Կարծես ինչ-որ ձաղն է հնչում երկյուղի:

ՏԻՐԵՍԻԱՍ.— Այդ կիմանաս դու՝ լսելով այժմ արվեստիս
նշաններն.

Նստած էի ես իմ գահին վաղնջական,

Անդ, ուր իրոք ամեն տեսակ թռչունների կայանն է իմ:

Եվ լսեցի անհայտ մի ձայն, ժանտ մի կոհնչ թռչունների,

1170

Մի սղաղակ խիստ մոլեգին, վայրենի ու չարաղետ:

Արյունալի մագիլներով թռչուններն

Ահագնակի ջարդում, հոշում էին միմյանց.

Եվ հնչում էր հաղթ թևերի աղմուկն հեռվից անիմաց:

Սարաափի մեջ՝ իսկույն ևեթ կամեցա ես

1175

Հրահրված զոհ կատարել մեհյանի մոտ ամենակեզ,

Բայց չվառվեց հեփեստոսյան հուրն հզոր,

Չըշողշողաց զոհի տակից: Միայն մզլած հեղուկն ազդրի

Սկսեց հոսել մոխրի վրա կաթի՛լ-կաթի՛լ ու հաճարտ.

Ծխում էր այն թշշալով: Մինչդեռ լեղին թաղանթից

1180

Տայտելով դուրս, տարածվում էր դեսփ վերև և ամենուր:

Եվ ծորում էր զոհաբերված ազդրը ծածկող

Պարարտ ճարպը՝ մերկացնելով միսը տակից:

Այդպես, ահա, ամհետացան, ամհայտ դարձան իմ գուշակման

Սուրբ նշաններն, իսկ այդ ամենն ինձ ցույց տվեց այս

պատանին,

1185

Քանզի սա է ինձ առաջնորդ, իսկ ես ամբողջ ժողովրդին:

Ահավասիկ՝ ողջ քաղաքն է հիվանդագին վիճակի մեջ,

Ո՛վ արքա, քո մտադրության պատճառով:

Գեշ դիակից պղծված եմ խիստ կրակաբանն ու մեհյանն.

Թռչուններին և շներին աշժմ ուտեստի առարկա

1190

Դարձել է դին Էդիպուսի դժբախտ որդու,

Ուստի աղոթք զոհամատույց չեն ընդունում սատվածներն,

Չեն ընդունում նաև ազդրերը զոհերի,

Իսկ թռչուններն, մեռած մարդու պարարտ արյունը ճաշակած,

Չեն արձակում իմաստայի «բարեկշան» հնչյուններ:

1195

Ուրեմն, որդյակ, լավ մտածիր, դու խելքի եկ բաժնիսց.

Սխալանքը հատկությունն է բոլոր մարդկանց:

Երբ սխալված է մարդն իրոք, երբե՛ք անգետ չի լինի նա,

Ոչ էլ անբախտ, եթե միայն վայր ընկնելիս

Տեղում անշարժ նա չմնա, այլ խելացի վե՛ր բարձրանա:

1200

Տգիտության մեղքն է լինել ինքնահավան և ինքնավամ:

Ե՛կ դու զիջիր այդ մեղադրին: Ընկած մարդուն չե՛ն հարվածի.

Քաջություն չէ ապանվածին սպանելը երկրորդ անգամ:

Բարեխոս եմ ես քեզ համար, լավն եմ խոսում՝ քեզ բարեհայց.

Լսիր խրատն իմ հաճությամբ, որն սուսցի ես սրտանց:

1205

ԿՐԵՈՆ.—Ո՛հ, ծերունի, դուք ամենքըդ քաջաղեղներըդ գերադաս, ինձ եք բռնել իբրև նշան ձեր նետերի.

Եվ արդ հիմա արդեն միայն գուշակությունն է ինձ պակաս,

Գուշակումները անկատար: Տոհմիս կողմից լիովին

Գնահատված և վաճառված եմ ես արդեն: Վաճառեցե՛ք,

1210

Ինձ վաճառքի հաճեք իբրև շահեստով լի մի աղբյուր,

Որքան կուզեք, դուք ձեռք բերեք, բերել տվեք քաջաբար

Հնդկաստանից բազում ոսկի, կամ Սարդիսից քահրիբար,

Սակայն նրան բնավ թաղել թույլ չեմ տա ես:

Թեկուզ ինքը Չևսի արծիվն, հատիշտակած դիակը գեշ,

1215

Տանի հասցեի վերև այնտեղ, Չևսի գահին երկնաբերձ,

Չե՛մ վախենա և պղծանքը հողին բնավ չեմ հանձնի:

- Քանզի գիտեմ, ես լավ գիտեմ համոզված,
 Որ չի կարող աստվածներին պղծել անմիտ մահկանացուն:
 Ո՛չ, ո՛չ, ծերուկ, ո՛վ Տիրեափաս, այդպես անթաղ նա կըլի՜նի: 1220
- Բայց իմացի՛ր, որ մեծ մարդկանց իմաստությունը նույնիսկ
 Առականքի միշտ կըփոխվի, երբ միտումով շահագետ՝
 Փորձեն նողկանքը պարուրել պերճապայծառ բառերի մեջ:
- ՏԻՐԵՍԻԱՍ.— Ավա՛ղ, մարդիկ, ո՛վ է ձեզնից ընդունակ
 Վսեմ գործը արժանաբար կշռադատել և հասկանալ: 1225
- ԿՐԵՈՆ.— Ի՞նչ գործ է այդ, ի՞նչ ընդհանուր գործի մասին է
 խոսքդ այժմ:
- ՏԻՐԵՍԻԱՍ.— Թե որքա՛ն բարձր և հզոր է իսկապես
 Խոհեմությունն ամեն տեսակ այլ գործերից:
- ԿՐԵՈՆ.— Սակայն որքա՛ն, կարծում եմ ես,
 Տգիտությունն է ավելի աղետալից: 1230
- ՏԻՐԵՍԻԱՍ.— Այդպես արդեն քո անձնական հիվանդությունն
 հայտնեցիր:
- ԿՐԵՈՆ.— Մի՞նչ ես բնավ չեմ ցանկանում
 Մարգարեին պատասխանել հայհոյանքով անարժան:
- ՏԻՐԵՍԻԱՍ.— Բայց ասացիր, որ իբրև թե՛ գուշակելիս ստում եմ ես:
- ԿՐԵՈՆ.— Գուշակներին հատուկ է, ճիշտ, ազահությունն
 արծաթասեր: 1235
- ՏԻՐԵՍԻԱՍ.— Մի՞նչ հատուկ է արքաներին շահամոլ կիրքը
 բռնության:
- ԿՐԵՈՆ.— Գիտե՛ս, որ դու թագավորի դեմ ես ասում խոսքերն այդ:
- ՏԻՐԵՍԻԱՍ.— Գիտեմ, սակայն քո փառքերով իշխանական
 Դու ի՛նձ միայն պետք է լինես շնորհապարտ:
- ԿՐԵՈՆ.— Իմաստուն ես դու, ո՛վ գուշակ, սակայն նաև
 անազնիվ: 1240
- ՏԻՐԵՍԻԱՍ.— Զգուշացի՛ր, քանզի արդեն
 Բորբոքեցիր խորքում հոգուս՝ գուշակումներն իմ սրբալույս:
- ԿՐԵՈՆ.— Թող բորբոքվեն, որպեսզի գեթ
 Անշահասեր հանդես գան:
- ՏԻՐԵՍԻԱՍ.— Ուրեմն այդպես՝ կարծում ես դու,
 Որ գործում եմ ես, հիրավի, իբր վաճառված, կաշառակեր: 1245
- ԿՐԵՈՆ.— Այո՛, այդպես: Պետք չէ բնավ,
 Որ իմ պատիվն շահագործեն և դուրս բերեն վաճառքի:
- ՏԻՐԵՍԻԱՍ.— Բայց լա՛վ հիշիր, շատ չի անցնի ժամանակ,
 Եւտ չեն սահի արագավազ անիվները արևի, 1250

Եվ մահացած դու կըտեսնես

Ամենամերձ, արշունակից և փրելի քո մարդուն,
Նա կըլինի մահվան գրկում այլ մեռյալի փոխարեն,
Եվ, իբր արդար մի հատուցում քո արարքին,
Կըկործանվի՝ կյանքն իր անքախտ, մահամատույց:

1255

Դու կրկնակի մեղապարտ ես իսկական,
Կույսի հոգին, որ տակավին լույս աշխարհին կըպատկանի,
Դու, ամբարիշտ, դամբարանի մեջ փակեցիր կենդանի:
Իսկ դիակն այն, որ բաժինն է ստորերկրյա աստվածների,

Դու պահում՝ ես աշտմ պատվագուրկ, անթաղ ու սիղծ և անծես:
Մինչդեռ այդ դին չի պատկանում բնավ ո՛չ քեզ,

Եվ ո՛չ բարձրյալ աստվածներին, և դու սակայն

Ստիպում ես անթաղ թողնել, որ անմահներն՝ հանդուրժեն այդ:

Բայց պատժարար Էրինիսներն՝ վրեժխնդիր, ժանտաժուտ,

Որ հյու են աստվածներին և Հադեսին դարանամուտ,

1265

Կըհետևեն և կըստեղծեն արժանավոր քեզ թակարդ,

Եվ կընետվես դու նրա մեջ աղետակոծ ու պատժապարտ:

Դու պնդում ես, որ իբրև թե գուշակում եմ ես շահադետ,

Արծաթասեր, ոգևորված միտումներով շահագործի:

Տես, ժամանակը չի դանդաղի, և քո տան մեջ չարաղետ

Բազում կանայք, տղամարդիկ ողբ կըսկսեն ջայլակոծի:

Եվ քաղաքները քինահույզ, վրդովմունքից բորբոքված,

Հանդես կըգան քո դեմ լարած արդարացի թշնամանք,

Երբ թոշուններն ու գազաններն և կամ շները սոված

Անդ տարածեն նրանց շուրջը սիղծ դիակի կտորտանք,

1275

Երբ ամբարիշտ պղծագործվեն սրբավայրերը պետության:

Քո ասելով՝ քաջաղեղ եմ ես, հիրավի.

Արդ՝ զայրացած ծանրացառում, իրոք իբրև քաջաղեղ՝

Քո սրտի մեջ բյուր պաքներ ես վարսեցի այժմ անեղ.

1280

Դու չես փրկվի երբեք նրանց ժանտ կրակից կորովի:

Տա՛ր, պատանի, ինձ դեպի տուն, քանզի փրտը ծերուկի

Պետք չէ հանձնել ջահելների հանդըգնությանն անպառ.

Բայց կըմաղթեմ, որ ունենան խաղաղ լեզու ու մեղմ ճառ՝

Բանական միտք և բարեգութ, վսեմ հոգի:

(Գնում է):

ԵՐԳՉԱԽԱՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Արքա՛, գնաց գուշակն ահա,

1285

բայց գուշակեց սոսկալի.

Մինչ ես գիտեմ, այն օրվանից անցել է շա՛տ, շա՛տ, ժամանակ,

231

- Երբ սևագույն վարսերը իմ դարձան ճերմակ,
 Բայց բնավիճ ես չեմ հիշում, որ մա իրոք, երբևիցե
 Սուտ գուշակում արած լինի կյանքում հզոր քաղաքի:
- ԿՐԵՈՆ.—** Ես ինքս այդ հասկանում եմ, բայց բռնկվեց իմ հոգին. 1290
 Զիջե՛լ արդյոք, բայց գործն է այդ անավոր,
 Մինչ առավել անոնելի է և դաժան՝
 Հոգին թաղել սարսափի մեջ դժբախտության:
- ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.—** Եղի՛ր զգոն և հետևիր խոհեմության,
 Արքա ես դու, ով Կրեոն Մենեկևսյան: 1295
- ԿՐԵՈՆ.—** Բայց ի՞նչ պետք է, որ կատարեմ: Համաձայն եմ,
 ասա՛ շուտ:
- ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.—** Գնա՛, կուսի՛ն շուտ ազատի՛ր այն
 դամբանից գետնափոր,
 Իսկ դիակը անթաղ թողած հանձնիր հողին գերեզմանի:
- ԿՐԵՈՆ.—** Ի՞նչ ես կարծում, ընդունեմ այդ և կատարե՛մ:
- ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.—** Այո՛, արքա, և շուտափույթ:
- Ծոսապող է ճակատագիրն.** 1300
- Մեղապարտին շուտ կրհասնեն աստվածներից ուղարկված
 Ժանտ աղետներն արագավազ, չարախնդիր:
- ԿՐԵՈՆ.—** Ավա՛ղ, ավա՛ղ, դժվարին է այդ կատարել
 Եվ այդպիսով սանձահարել իմ հոգին:
 Բայց մաքառել ես չեմ կարող ընդդեմ հզոր 1305
 Անհրաժեշտի օրենքի:
- ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.—** Գնա՛ շուտով, ինքդ անձամբ կատարի՛ր,
 Գործն ուրիշին մի՛ հանձնիր:
- ԿՐԵՈՆ.—** Այո՛, գնա՛մ, գնա՛մ շուտով: Եկե՛ք, վազե՛ք, իմ ծառաներ.
 Դուք բոլորը՝ թե՛ բացակա և թե՛ ներկա, 1310
 Վերցրեք շուտով դուք կացիներն և շտապե՛ք դեսպի բլուրն:
 Իսկ ե՛ս, այո՛, ձեր ետևից կգամ և ես, անավասիկ,
 Ես եմ կապել հանգույցը ժանտ,՝ պիտ արձակեմ ես, ստիպված:
 Այո՛, միայն մա կարող է կյանքն ավարտել երջանիկ,
 Ով ապրում է խղճմտանքի բարձր օրենքով չըզրված: 1315

ՍՏԱՍԻՍՈՆ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

- ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.—** Դու, բազմանուն, **Ստրոփե 1**
 Կաղմոսածին հարսնացուի փարթամաշող գեղեցկություն,

Ձևս աստծու որոտաձայն շանթ կայծակի դու զավակ,
Դու լցրել ես ողջ Իտալիան մեծափառ.

Դու իշխում ես իբրև արքա,

1320

Էլևսիայան մարգերի մեջ հմայակ,

Որն ազգերի ասպաստանն է գերակա:

Ծողշողում ես դո՛ւ Դեմետեր

Աստվածունիու կրծքի վրա:

Դու ես, Բաքոս, մեր իշխողը աստվածափառ,

1325

Մայրաքաղաք Թեբեն է քեզ գեղեցկատես բնակավայր:

Դու ապրում ես Իսմենոսի հորդ հոսանքի

Խոնավակերտ սլն ափերին,

Ուր հնչում են բաքոսուհիք երգերն անզուսպ հրճվանքի,

Ուր երբեմըն ցանքալը աճեց վիշապածին:

1330

Սլանում ես դու հաղթաբար՝ երկգլխանի լեռից
վեր,

Անտիստրոփե 1

Անդ, ուր ծուխն է վեր բարձրանում շողշողում.

Այնտեղ, ուր ժիր ցատկոտում են Կորիկյան

Հավերժահարս Նիմփաներն

Եվ մոլեգնած բաքոսուհի կանանց խմբերն:

1335

Կարկաշահոս Կաստալիա աղբյուրն այնտեղ

Խոխոջում է յուր գրույցը անպակաս:

Դու ես, Բաքոս, երկնաբուխ

Բաղեղնազարդ զուգել բարձունքն Նիսա լեռան.

Դու ես սնում բազմապտուղ,

1340

Կանաչազգեստ տերև ու թուփ խաղողաբեր:

Դո՛ւ ես, դո՛ւ ես, որ հնչելով քո երգերն

Միշտ գալիս ես անմահական մեր Թեբեին այցելության:

Դու ամենից միշտ գերազանց Թեբե քաղաքն ես սիրում, **Ստրոփե 2**

Այն, որ եղավ քո շանթածին մոր օթևանն մեծապանծ:

1345

Ե՛կ նաև այժմ դու, ո՛վ Բաքոս երկնային.

Քո սիրելի մեծ քաղաքն են բռնի մաշում մեղքն ու ոճիրն:

Թողած բարձունքը Պառնասի, նեղուցն անցած բազմահառաչ՝

Ե՛կ և մաքրիր քո սրբավայրն բարեհաճ:

Բույլքն աստղերի երկնաշող,

Անտիստրոփե 2

1350

Փարթամ հանդեսը երկնքի հրավառ,

Քո պատվին են փայլում այդպես մեծափառ,

2Է՞ որ դու ես գիշերային բերկրանքների մեծ իշխողն:
 Դու, երկնագոր Ջևաի զավակ,
 Ծուտ հանդես եկ՝ քեզ ողեկցող բաքոսունի կանանց հետ. 1355
 Թող քաղաքում՝ գիշերն ամբողջ ցնծավետ
 Թնդան, հնչեն խելացնոր՝ խմբապարերն աճապառ,
 Բաքո՛ւ, Բաքո՛ւ, դու ես նրանց միշտ երկնաշունչ ղեկավար:

ԷՔՍՈՐՈՍ

- (Երեկոյան մթնշաղն է. դաշտի կողմից զալիս է սուրհանդակը՝
 Կրեոնի ծառան, որը գնացել էր Պոլիմիկեսի դիակը թաղելու):
 ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Ամփիոնի և Կադմոսյան տան բնակիչ հարևաններ,
 Կյանքը մարդու, ինչպես էլ այն լինի թեկուզ, 1360
 Հարկավոր չէ ո՛չ պարսավել, ո՛չ էլ գովել տակավին.
 Պատահարն է իշխողն հզոր: Երջանկավետը մեծահույս
 Եվ դժբախտը՝ միշտ հավասար ենթակա են նրա կամքին.
 Մեկին վեր է բարձրացնում նա, մյուսին նետում է անդունդ,
 Ինչպե՛ս կամ ե՛րբ, այդ չի ասի գուշակն անգամ
 մեծախորհուրդ: 1365
 Իմ կարծիքով՝ Կրեոնն էր երջանիկը արժանագով,
 Որն ազատեց ժանտ թշնամուց Կադմոսական երկիրն համայն,
 Իշխանությամբ միահեծան իշխում էր նա փառաշուք:
 Գեղեցկատես զավակը մեծ փառքն էր նրա:
 Կործանված է այժմ ամեն ինչ: Եվ, հիրավի, երբ վերանա 1370
 Մարդու կյանքի և գոյության բերկրանքի լույսն,
 Նրա կյանքը կյանք չէ բնավ... Անտարակույս՝
 Միայն շրջիկ և կենդանի դիակ է նա:
 Եղի՛ր հարուստ և քո տան մեջ որքան կուգես հավաքիր
 Գանձն աշխարհի, կյանքըդ թեկուզ պսակիր 1375
 Արքայական փառք ու պատվով, սակայն եթե դու, իրավ,
 Ջուրկ ես կյանքի ցնծությունից, քո փառքն ու մեծ քո համբավն
 Արժանի չեն նույնիսկ ծխի ունայնական ստվերին:
- ԵՐԳՉԱՆՍԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ի՞նչ դառնության առարկա է
 արքայական տունն արդյոք:
 ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Մեկը մեռավ, սակայն մահվան պատճառն է
 դեռ կենդանի: 1380

ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ո՛վ էր սակայն սպանող: Ի՛նչ սպանեց,
շուտ ասա՛:

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Կործանված է Հեմոնն արդեն... նա սպանվեց
ինքնակամ:

ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Յուր հո՛ր ձեռքով, թե՛ սեփական
յուր ձեռքով:

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Ինքն իր ձեռքով նա սպանվեց: Հուր գայրույթն
էր մահվան պատճառն:

ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ավա՛ղ, գուշակ, դու ճշմարիտն
ասացիր:

1385

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Այդպես, այո՛. կատարվեց այն, ինչ սահմանեց
նա իրոք:

ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Լո՛ի՛ր: Ահա տեսնում ես դու:

Եվրիդիկե դժբախտն է այս,
Թագուհին է Կրեոնի: Թերևս որդու պատուհասն
Ապարանքից նրան շտապ կանչեց դուրս:

**(Պալատից դուրս են գալիս Եվրիդիկեն՝ Կրեոնի կինը, և
երկու ստրկուհիներ):**

ԵՎՐԻԴԻԿԵ.— Ե՛ս, հիրավի, քաղաքացիք, այդ խոսքերը լսեցի, 1390

Երբ կամեցա ուղևորվել, որ դիցունի Պալլասին
Զերմ աղոթքով ես աղոթեմ: Հենց որ դուռը ետ քաշեցի,
Որ միգը իր տեղը գցեմ, թնդաց իսկույն իմ ականջին
Ընտանիքիս դժբախտության աղաղակն այդ բոթաբեր:
Ես վաչր ընկա մեջքիս վրա ուշագնաց.

1395

Այդ վիճակում, ահավասիկ, ինձ վերցրին ծառաներն:
Այնուհետև այստեղ եկա: Խոսք ասացեք ինձ ճշմարիտ,
Ծա՛տ եմ կրել ես տառապանք, աղետներով եմ փորձված:

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Միրափափագ ով թագունի, ես ամեն ինչ տեսա,
գիտեմ,

Եվ քեզ առանց այլևայլի խոսքը կասեմ ճշմարտության. 1400

Արդ՝ ամոքիչ խոսքի կարիք այստեղ չըկա:

Ինչո՞ւ ասել այնպիսի խոսք, որ քիչ հետո

Ստության մեջ գուր մերկանա, ոչ, ճշմարիտն է փառահեղ:

Իբր ուղեկից քո ամուսնուն, եկա, հասա ես այստեղ,

Դաշտավայրի բլուրի մոտն, ուր ընկած էր՝ շնակեր

1405

Պոլիմեկի դին, շներից ժանտ հոշոտված և ահեղ:

Մենք աղոթքով աղերսեցինք անդ Հեկատե աստվածուհուն,

Այլև հզոր Պլուտոնին, որ գեթ լինեն ողորմասեր

Եվ ցաւման քենը մոռացած, տան թողութիւն:
 Այնուհետև դին լվացինք մենք ջրի մեջ սրբազան 1410
 Եվ, ձիթենու ճյուղերի մեջ թարմագեղ,
 Հրկիզեցինք այնտեղ իսկույն
 Ու թաղեցինք բլուրի տակ՝ բարձրակատար և հարազատ:
 Հետո անցանք դէպի դամբանը վիմափակ այն կուշի,
 Որ գետնամուտ հարսնացուն էր Հադեսի: 1415
 Ահա վաւիկ, այդ ծիսագործի դամբարանից գետնատակ
 Հեռից հեռու լավեց մի ճիշ և ահոելի աղաղակ,
 Որն իսկապէս՝ մեր թագաւոր Կրեոնին էր ուղղված
 Եվ ցուցնունք էր անում նրան: Անհայտ ձայնը նորից թնդաց
 Ու տարածվեց ավելի մերձ արքայի շուրջն ապարաստ: 1420
 Բացականչեց արքան իսկույն՝ խոսք ասելով լալագին.
 «Ավա՛ղ, որքա՛ն թշվառ եմ ես, ավա՛ղ, ավա՛ղ, իմ հոգին
 Գուշակում է ինչ-որ աղետ ահաւոր,
 Մինչ իմ ուղին դառնադառն է և դաժա՛ն:
 Զայնն է գուցե այդ իմ որդու, որ շոյում է իմ ականջն: 1425
 Ծո՛ւտ, ծառանե՛ր, վագե՛ք, վերցրե՛ք դամբարանի վերին քարն
 Եվ վիմարգել այն երդիկից, անցքից ուղիղ նայեք ներս.
 Լա՛վ իմացեք, ոգիներն են այսպէս խաբում ինձ չարաչար,
 Թե՛ իսկապէս աղաղակն է, ձայնը կանչող իմ զավակի»: 1430
 Ահաբեկված արքան վհատ աչքապէս գոռաց ուղղակի:
 Ծուռ տվեցինք մենք դամբանի վերին ծայրին դրված վեմն,
 Անցքը բացվեց: Ներս նայեցինք մենք դեմառդեմ.
 Կախված էր նա յուր հագուստի ոլոր գոտու օղակից,
 Իսկ Հեմոնը յուր գրկի մեջ նրան բռնած,
 Անիծում էր յուր գետնատակ հարսանիքն այդ դառնակակիծ, 1435
 Վճիռն ահեղ յուր ծնող հոր և կործանումն ահոելի:
 Երբ Կրեոնն այդ նկատեց, հառաչանքով, ահրնկեց
 Ծուռ ներս մտաւ դամբանի, մեջ և հեծեծաց ու կանչեց.
 «Ո՛հ, դու դժբախտ, այս ի՞նչ գործ է, որ արեցիր,
 Ո՛ր էր խելքդ: Ո՛ր պատուհասն այսպէս դրդեց քեզ
 վշտահար: 1440
 Դո՛ւրս եկ, որդյա՛կ, այս դամբանից, դո՛ւրս եկ իսկույն.
 Աղաչում եմ ես քեզ, հանո՛ւն աստվածների հովանավոր»:
 Նայեց որդին արհամարհող ժանտ հայացքով, վայրենաբար.
 Եվ առարկեց յուր ծնողին նա կատաղի, դեմ-հանդիման:
 Ապա քաշեց սուրն երկապրի, ուղղեց հարվածն դէպի հայրն. 1445

Նա խույս տվեց, և վրիպեց հարվածն այն:
 Հետո անքախտն, սակայն արդեն ինքնակամ,
 Խիստ կատաղած ու մոլեգին, սուրը ամուր սեղմած ձեռքին,
 Վարսեց իսկույն յուր կրծքի մեջ: Գիտակցության մեջ տակավին,
 Նա ջերմ գրկեց, սեղմեց կրծքին կույսի դիակը չարաղետ. 1450
 Նույնիսկ հոգին ավանդելիս՝ թոշնած այտը մեռած կույսի
 Նա ոռոգեց կաթիլներով կարմիր արյան:
 Երկու դիակ իրար կողքի ընկած էին այնտեղ դաժան,
 Իսկ հարսնության չարաբաւտիկ ուխտը կնքեց տունն Հադեսի:
 Արդ, սղետն այս խրատական թող դաս լինի մարդկանց
 համար, 1455

Անմտությունն ամենամեծ դժբախտության հիմքն է չար:

(Եվբիդիկեն գնում է):

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ի՞նչ բան էր սա: Վերադարձավ ու
 ետ գնաց թագուհին,

Բայց մոռնջ ու լուռ, ո՛չ լավն ասաց և ո՛չ վատն:

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Զարմացած եմ ահա և ես: Բայց հույս ունեմ,
 համոզված եմ.

2ըկամեցավ դժբախտությունն իր զավակի, ցավն իր սրտի 1460

Արտոսրախտն ողբալ այստեղ, ներկայությամբ ժողովրդի,

Այլ վիշտը յուր գաղտնի պահած, նա ներս գնաց,

Որպեսզի անդ ընտանիքում, ծառաների հետ միասին,

Խոր վերքերը յուր դառնության սգա սրտանց ու լալագին:

Անհմաստ չէ վարմունքը այդ: 1465

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Չեմ հասկանում: Թվում է ինձ, որ այդ
 անխոս լուրջությունն

Ծատ ավելի դառնալի է, քան եթե նա

Խելացնոր սղաղակեր և ողբ աներ անխնա:

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Ճիշտ է: Եթե վիշտը գաղտնի նրա սրտի

Քողարկված է այժմ լուրջան ծածկույթի տակ,

1470

Տուն կըմտնեմ և կիմանամ.

Դու ճշմարիտ խոսք ասացիր,

Ծատ ավելի վշտալի է լուրջությունն այդ,

Քան ողբագին լաց ու կական:

(Դաշտի կողմից դանդաղ ու տխուր վերադառնում է Կրեոնը

ծառաների հետ: Ոմանք ձեռներին ունեն ջահեր: Կրեոնը յուր

ձեռքերի վրա բերում է Հեմոնի դիակը, իսկ ծառաները՝ Ան-

տիգոնեի դին):

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ահա և նա. թագավորը ինքն է
գալիս,

1475

Զեռքին նշան բռնած ունի, հետքն անմոռաց,
Եթե խիղճս թույլ տա ասել, հանցանքը չէ այդ ուրիշի,
Աղետն է այդ յուր սեփական սխալմունքի:

ԿՐԵՈՆ.— Դո՛ւ ես, ավա՛ղ. իմ խելագո՛ւրկ խելքի հանցանքն,
Մեղք մահացու իմ կառնակոր ցանկության:

1480

Տեսե՛ք և դուք, բարեկամներ ազգական,
Սպանողին դըժընդակ,
Սպանվածին ողբալի,
Դժբախտ արդյունքն իմ մեղապարտ մտքերի:

1485

Ո՛հ, իմ զավակ, քեզ դեռահաս
Հնձեց այսպես օրհասը:

Ավա՛ղ, ավա՛ղ.

Կործանվեցիր և մահացար այսքան վաղ,

Ոչ սեփական քո կամքով,

Այլ իմ հոգու չարահոժար հանցանքով:

1490

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ծշմարտություն, ինչո՞ւ դու ուշ
հանդես եկար:

ԿՐԵՈՆ.— Ավա՛ղ, ավա՛ղ.

Ես, ապաքախտ, ըմբռնեցի արդեն այդ:

Իմ գլուխը, չար գլուխը աստվածն անհայտ

Զգեց այս մեծ աղետի մեջ բազմաչարչար.

1495

Իմ մտքերը նա հորդորեց դեպ ճանապարհն այս վայրագ.

Նա ստիպեց ոտնահարել կյանքի բերկրանքը վերին,

Այդ է, ավա՛ղ, մահկանացու մարդու ջանքը վշտագին:

ՍՈՒՐԶԱՆԴԱԿ.— Ո՛հ, թագավոր իշխանատեր,

Դու գալիս ես դեպի տուն,

1500

Դու բերում ես ցավն անավոր, դառնություն:

Մինչ քո տանը տեսնելու ես դու իսկույն՝

Դժբախտության ճո՛ր վշտեր:

ԿՐԵՈՆ.— Ի՞նչ կա, ասեք, վշտաբեկ.

Կամ մի՞թե կա աղետներից առավել մեծ

1505

Եվ գերագույն մի աղետ:

ՍՈՒՐԶԱՆԴԱԿ.— Արդ մահացալ ինքը արդեն թագուհին՝

Մայրն այդ թշվառ մեռածի՝

Դրա, որ ինքն յուր հարվածով արդեն եղավ ինքնասպան:

ԿՐԵՈՆ.— Ավա՛ղ, ավա՛ղ. ո՞ր ես դժոխք դու Հադեսի,

1510

- Անմաքրելի և զազրագույն նալակայան,
Ե՛լ, ինձ լսիր, շուտ մահակով արա ինձ:
Օ՛ր, դո՛ւ, որ ժանտ լուրն հաշտնեցիր չարագուշակ
Եվ աղետով դժժնդակ
Զախջախեցիր դու իմ հոգին դառնակսկիծ, 1515
Կործանելածին վշտագին
Խորտակեցիր դու կրկին:
Այո՛, որդյակ, ես հանձնեցի քեզ օրհասին,
Խո՛սքըդ խոսիր, նահատակված դեռահաս:
Ավա՛ղ, անհիտ մի կոտորած, ժանտ մահացան, 1520
Որդուս մահին, ա՛խ, միացավ և իմ կնոջ մահը դաժան:
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ինչ որ պետք էր, արդեն տեսար,
Եվ էլ չկա ոչինչ գաղտնի:
ԿՐԵՈՆ.— Ավա՛ղ, ալա՛ղ.
Զարհուրելի՛ վիշտ ու կական,
Տեսնում եմ ես աղետն երկրորդ դաժանության:
Վա՛յ ինձ, վա՛յ ինձ, ինչի՞ է պետք ինձ այլևս կյանքը իմ.
Ինչո՞ւ սուրել և սպասել նոր վիճակի,
Երբ ձեռքերիս բռնած ունեմ թայրմ դիակը իմ զավակի,
Իսկ աչքիս դեմ ցցված է արդ՝ մի այլ աղետ, մի նոր զոհ: 1530
Ա՛ն քեզ, ալա՛ղ, զույգ մահարձան,
Ապարա՛խտ մայր և հեք զավակ ինքնասպան:
ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Մեհյանի մոտ սուր դանակով նա սրբաձեռ
Յուր աչքերի լույսը կտրեց՝ կործանումով աղետալի,
Բայց նախասպեռ ողբաց փիճակը անվաճի Մեգարեսի, 1535
Մահը ողբաց սպերջանիկ Հեմոնի,
Վերջ ի վերջո հառաչանքով անիծեց քեզ
Իբրև դաժան որդեսպանի:
ԿՐԵՈՆ.— Ավա՛ղ, ալա՛ղ, սարսում եմ ես զարհուրանքից,
Չըկա՛ միթե, բարեկամներ, մեկը ձեզմից,
Որը իսկույն արդարացի, դեմ-հանդիման
Սուրը վարսի իմ կրծքի մեջ, սուրն երկասյրի ու դաժան:
Դժբախտ եմ ես: Ա՛խ, բախտս չար, օրն իմ խավար,
Թշվառ եմ ես, թշվառագույն.
Ա՛խ, բորթոքվեց իմ սրտի մեջ 1545
Երկրի բոլոր ժանա ցավերի կրակն անվերջ:
ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Այո՛, աղապես: Մեղքը երկու աղետների,
Երկու մահվան

- Հանգուցյալը վերագրում էր միայն՝ քեզ:
ԿՐԵՈՆ.— Սակայն ինչպե՞ս
 Նա սպանվեց, կյանքից զրկվեց: 1550
ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Կործքն իր ինքը պատռեց սրով, ինքը անձամբ,
 իր ձեռքով,
 Երբ իմացավ յոր զավակի մահվան բոթը:
ԿՐԵՈՆ.— Այո՛, վա՛յ ինձ, վա՛յ իմ գլխին ու գործին.
 Ավա՛ղ, չըկա, մեկը չըկա մահկանացու մարդկանցից,
 Որ ինձ լինի այս աղետում, այս մեղքի մեջ կարեկից: 1555
 Ես եմ, այո՛, սպանել քեզ, ես՝ մահաբերս.
 Ես եմ մահվան պատճառը:
 Տարե՛ք, տարե՛ք, ինձ շուտ տարե՛ք, ծառանե՛ր,
 Տարե՛ք շուտով, տարե՛ք հեռուն, դեպ խավարը կործանիչ,
 Ինձ, որ իրավ ոչինչ էի և առավել դարձա ոչինչ: 1560
ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Շատուն, իրավ, հորդորիչ է և համոզիչ,
 Եթե իրոք աղետներից կա մի օգուտ իրական,
 Աղետալի տառապանքի վերջն է միայն
 Ամենամեծ օգուտն իրոք:
ԿՐԵՈՆ.— Ե՛կ, շուտով ե՛կ դու, իմ օրհաս, 1465
 Կյանքիս վերջի՛ն, վերջի՛ն ժամ.
 Ամենավեհ, ամենաբարձր ու փարթամ
 Պարգևը ինձ դո՛ւ կլինես, եթե գաս:
 Վերջին դու ժամ, վերջին սահման գոյության,
 Ե՛կ դու շուտով, որ ես վաղվա 1570
 Արշալույսին չարժանանա՛մ:
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Չի դանդաղի, նա կըգա,
 Բայց դու միայն պարտքդ անշեղ կատարիր,
 Իսկ մնացյալն իբրև գալիք անխուսափ
 Անշուշտ կգա, և այդ մասին կասկած չկա: 1575
ԿՐԵՈՆ.— Սակայն այն եմ ես աղերսում ցալիս մեջ,
 Ինչ ամենքին է ցանկալի ու սրտատենչ:
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Մի՛ աղերսիր, իզուր է այդ,
 Մի՛նչ նախօրոք վիճակվածն է անխուսափ.
 Երբե՛ք, երբե՛ք մահկանացուն չի կարող 1580
 Խույս տալ, փրկվել յոր վիճակից միշտ անհայտ:
ԿՐԵՈՆ.— Տարե՛ք, տարե՛ք, իբրև անմիտ խելագարի
 Ինձ դեպ հեռուն, մի ամայնի, խուլ անկյուն,
 Ինձ, որ աչապես քեզ ականա սպանեցի, ո՛վ զավակ,

Եվ քեզ, իմ կին: Ավա՛ղ, վա՛յ ինձ, դժբախտիս: 1585

Երկու կողմից՝ և՛ աստ, և՛ անդ մահն է շնչում դժընդակ,
Ասե՛ք, արդյոք անեծքը չէ՞ սա կյանքիս:

Արդ ամեն ինչ շուրջս սխալ է, այլանդակ, այլալված.

Ա՛խ, իմ գլխին ճակատագիրն թափեց դաժան մի կրակ,

Անտանելի ու ծանրագին մի հարված: 1590

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Խոհեմության բարքն է, այո՛, անբիծ

Երջանկության առաջին վեհ օրենքը միշտ.

Երբե՛ք, երբե՛ք պետք չէ լինել դեպ աստվածներն ամբարիշտ,

Իսկ մեծամիտ վիսության տեր գոռոզին,

Իբրև պառոյժ արժանապարտ, 1595

Հասնելու է ժանտ աղետի մի հարված,

Որ ծերության գեթ հասակում խրատ լինի անմոռաց:

(Բոլորը գնում են):

ԷԴԻՊՈՒՍ ԱՐՔԱ

Թարգմանությունը՝
ՀԱՄԱԶԱՍԴ ՀԱՄԱՐՁՈՒՄՅԱՆԻ

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԵՐ

ԷԴԻՊՈՒՍ— Թեբեի արքան
ՔՐՄԱՊԵՏ

ԿՐԵՈՆ— Իոկաստեի տղայորդ

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ— բաղկացած Թեբեի ծերերից

ՏԻՐԵՍԻԱՍ— կույր գուշակ

ԻՈԿԱՍՏԵ— Էդիպոսի կինը

ԿՈՐՆԹՈՍՅԱՆ ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ

ԼԱՅՈՍԻ ՀՈԿԻԿԸ

ԷԴԻՊՈՒՍԻ ՏՆԱՍՈՒՆ ԺԱՌԱՆ

(Գործողությունը կատարվում է Թերե քաղաքում, արքայական պալատին կից հրապարակում: Հավաքված են բազմաթիվ քրմեր, քրմապետներ, մանուկներ, երիտասարդներ՝ ձեռքերին ձիթենու ճյուղեր: Պալատից դուրս է գալիս Էդիպոս թագավորը):

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ո՛վ կադմոսյան հիմնավորց տան զավակներ,

Ձեր ձեռքերին ճյուղեր բռնած աղերսական,

Ինչո՞ւ եք դուք աջատեղ տխուր հալաքված.

Մինչ՝ ոչ հեռու, քաղաքի մեջ խունկն է ծխում,

Եվ հնչում են երգն աղոթքի և հեծեծանքն:

5

Ես չուզեցի լսել ձեր հայցն բանքերների բերանով,

Այլ ես, Էդիպոս մեծ արքան, ամենուրեք հոչակված,

Ինքքս անձամբ ահավասիկ այստեղ եկա:

Խոսի՛ր, դիցուք, դու, ծերունիդ, խոսելն իրոք վայել է քեզ,

Դու կարող ես ձայնդ հնչել. ինչո՞ւ եք դուք այստեղ եկել,

10

Ա՛հն է արդյոք ձեզ աստ բերել, թե՞ ձեր սերը գորովագութ:

Ինչ որ սրդար կըցանկանաք, կըկատարեմ, ձեզ կօգնեմ,

Քանզի սիրտն իմ ոչ անփույթ է, ոչ անզգա.

Կարեկից եմ ձեզ, զավակներ, ձեր կարիքը կըհոգսմ ես:

ՔՐՄԱՊԵՏ.— Արքա՛ Էդիպոս, ո՛վ երկրի իշխանատեր,

15

Տեսնում ես դու, շուրջը քո սուրբ մեհյանների

Հավաքվել ենք սհա բոլոր հասակների մենք՝ մարդիկ,

Նույնիսկ նրանք, որ տակափին թևեր չունեն թռչելու,

Նաև քրմերն, որ ծանրացած են ալեգարդ ծերությանը:

Եվ ե՛ս՝ Ձևի քուրմն իսկական, ու բազմաթիվ դեռահասներ:

20

Պաակակիր ամբոխն ամբողջ մատած է արդ

Ծուրջը երկու տաճարների Պալլափ,

Այլև քնթեր Իսմենոսի գուշակ մոխրի:

Ինքդ գիտեա, ժանտ աղետն է գրկել արդեն ողջ քաղաքն.

Մրրկահույզ անդունդների բերանն է բաց,
 Ու ճար չըկա արյոյունահեղ այեկոծման դեմ դաժան:
 Կործանվում են բերրի հողում ծիլ ու բույս,
 Խորտակվում են մախիրներով անասուններն,
 Անպտուղ են դառնում նույնիսկ ծնունդները մեր կանանց,
 Մինչդեռ աստվածն, հուր տարածող, դաժանագույն
 ժանտախտով,

25

30

Ազգն է մատնել տառապանքի. կործանվում է Կադմոսի տունն,
 Եվ հրճվում է նույնիսկ դժոխքն հառաչանքով այս դառնավեր:

Աստված չես դու, գիտեմ ես աչդ,
 Քեզ հավասար աստվածների՞ն չեմ համարում,
 Մենք, մեր որդիք, այստեղ գալով, դիմում ենք վեհ քո օջախին
 Մեր գոյության փոթորկալից արիքներում տարաբախտ,
 Պատուհաւի սղեւներում, մարդկանց մեջ

35

Առաջինն ես դու մեզ համար, աստվածներից ողարկված:
 Արդ, դո՛ւ էիր, որ Կադմոսյան քաղաքն եկած,

40

Ազատեցիր մեզ ժանտաժուտ այն տուրքից,
 Որ վճարում էինք անբալ գարհոտանքի երգիչին:
 Մինչ քեզ չէինք մենք ուսուցել հանելուկի պատասխանն,
 Այն իմացար աստվածների ներշնչումով դո՛ւ միայն,
 Եվ կյանքը մեր դու փրկեցիր արհալիրքից:

45

Դո՛ւ ես, Էդիպոս, ամենքից վսեմագույն, երկնակամ.
 Մենք բոլորը թախանձագին սղերսում ենք ահա քեզ,
 Մի ճա՛ր գտիր, մի օգնություն մեզ գտիր,
 Դո՛ւ ես միայն, որ լսում ես աստվածների պատգամներն,
 Դու լավ գիտես նաև մարդկանց միտքն ու տենչը.

50

Դու կարող ես քո մեծափորձ հմտության
 Խորհուրդներով հիմա փրկել կյանքը մեր:
 Դու, մարդկանց մեջ ամենագոր, վսեմափայլ,

Դարձի՛ր, եղի՛ր մեր քաղաքին բարեգործ:
 Եղիր նրան դու հոգատար, ինչպես որ քեզ երկիրն ամբողջ
 Անլաճում է վսեմ փրկիչ քո բարերար գործի համար:

55

Թող քո հգոր իշխանության փառքն հիշելիս՝
 Երբե՛ք, երբե՛ք չարտասանեն սերունդներն.

«Մեր գոյությանն ընծայեց նա փրկության լույս,
 Բայց մեր կյանքին նրա օրոք և աղետներ տիրեցին»:

Եղի՛ր դու միշտ մեզ բարերար, և այն բարի նշանակն,
 Որ մեր քաղաքը քեզ բերեց մի ժամանակ,

60

Թող նաև այժմ քաջազների քեզ դեպի գործը փրկության:
Եթե սրտանց ցանկանում ես և այսուհետ իշխել երկրին,
Թո՛ղ որ փրկվեն մարդիկ հանուն իշխանական քո փառքի,
Քանզի անգոր և անկարող են իսկապես 65

Պատվար լինել պարսպային աշտարակը կամ մակույկն,
Եթե չըկան, կործանված են մարդիկ իբրև կենդանի գորք:
ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ո՛հ, իմ թշվառ դուք զավակներ, անտեղյա՛կ չեմ ես
բնավ,

Ձեր տենչանքը կարոտակեզ, ձեր տանջանքը լա՛վ գիտեմ.
Տառապում եք դուք բոլորդ հիվանդագին, ցավագար, 70
Բայց ձեր ցավով տանջվում եմ ես, ձեզ, բոլորիդ հավասար:
Ամեն մեկը ձեզնից, իրավ, յուր անձնական վիշտն ունի՝

Եվ տանջվում է լոկ յուր ցավով: Մինչ իմ հոգին
Տառապում է և՛ ինձ համար, և՛ ձեր ցավով,
Ե՛վ բովանդակ այս քաղաքի բյո՛ւր հոգսերով անապառ: 75
Դուք, քա՛վ լիցի, քնած տեղից չե՛ք արթնացրել բնավ ինձ,
Ես շա՛տ երկար և անդադար լաց եմ եղել դառնադառն,
Միտքս շրջող, ձեզ հոգատար, շատ է անցել ճանապարհ:
Եվ ես մի ճար միայն գտա, իբրև բուժիչ մի միջոց.

Եվ այդ արդեն կատարված է, Կրեոնին Մենեկևսյան՝ 80
Իմ աներոջ որդուն Դելփիք ուղարկեցի,
Փեթոսի տուն, որ նա այնտեղ հարցում անի.

Ի՞նչ օգնությամբ, ի՞նչ աղոթքով ես կարող եմ փրկել քաղաքն:
Օրերն եմ ես արդեն հաշվում, ապաստում եմ անհամազիտ.
Նա ի՞նչ եղավ, ինչո՞ւ չեկալ. անցավ արդեն շատ ժամանակ: 85
Իսկ երբ նա գա, կիրագործեմ ես ամեն ինչ ճշմարտությամբ:

Լավը կանեմ, կկատարեմ, ինչ հայտնել է ինքն աստված:
ՔՐՄԱՊԵՏ.— Ահա բարի և ճշանակ, քո այդ խոսքերն հնչելիս,
Սրանք իսկույն գուշակեցին Կրեոնի վերադարձն:
ԷԴԻՊՈՒՍ.— Տե՛ր Աստվո՛ն, հայացքում իր բերկրություն կա
յուսավառ. 90

Գեթ ոչ պակաս բերկրանք լինի և փրկարար իր խոսքում:
ՔՐՄԱՊԵՏ.— Բայց հավատա՛, գաղիքն է լավ. քանզի ահա
գլխին ունի
Փարթամ հյուսված բազմածաղիկ դափնեպսակ:
ԷԴԻՊՈՒՍ.— Այդ կիմանանք մենք շատ շուտով: Արդեն ահա մոտ
եկավ նա:

Ո՛վ իշխանագն իմ խնամի, Մենեկևսի դու զավակ, 95

Ի՞նչ պատգամ ես դու մեզ բերել աստըծուց:

ԿՐԵՈՒՆ.— Բարենպաստ: Աղետն անգամ

Մենք հաշվում ենք երջանկություն, երբ վերջն է լավ և բարի:

ԷԴԻԴՈՒՍ.— Բայց ի՞նչ ասաց աստվածն իրոք. անորոշ է խոսքը քո,

Ո՛չ խիզախ է, ո՛չ երկչոտ:

100

ԿՐԵՈՒՆ.— Պատրաստ եմ ես խոսքը պատմել բացահայտ,

Սակայն գուցե մենք մե՛րս գնանք և այնտե՛ղ:

ԷԴԻԴՈՒՍ.— Ասա՛ այստեղ, ամենքի դեմ: Վիշտն ու ցավերը սրանց

Ավելի են տանջում հոգիս, քան դառնությունն իմ անձնական:

ԿՐԵՈՒՆ.— Ահալլախիկ, երբ գնացի, հառա ալմտեղ աստըծուն, 105

Իմ հարցումիմ՝ արքա Փեքոսն հալտնեց պատգամն իր բացահայտ

«Ոչնչացրե՛ք Թեքե երկրում սեփած վարակը պղծագործ,

Որպեսզի այն անբուժելի չըդառնա»:

ԷԴԻԴՈՒՍ.— Ինչպե՛ս արդյոք ոչնչացնել. և ի՞նչ աղետ. կամ ի՞նչ

վարակ:

ԿՐԵՈՒՆ.— «Աքսորելով, կամ լվանալ արշամբ արյուն,

110

Այն արյունը, որը տանջում, ալեկոծում է քաղաքն»:

ԷԴԻԴՈՒՍ.— Այդ ի՞նչ մարդու արշան մասին է խոսք ասում

աստվածն այդպես:

ԿՐԵՈՒՆ.— Մեր իսկ երկրի իշխանատեր թագավորի՝ Լայուսի,

Որն իշխում էր այս քաղաքին քեզնից առաջ:

ԷԴԻԴՈՒՍ.— Գիտեմ, միայն լսել եմ ես, բայց չեմ տեսել նրան

բնավ:

115

ԿՐԵՈՒՆ.— Սպանվեց նա մի ժամանակ: Պատգամն այդ է վրեժխնդիր,

Պահանջում է մարդասպանին մեղապարտ:

ԷԴԻԴՈՒՍ.— Որտե՛ղ է նա, ո՞ր երկրորում. ինչպե՛ս գտնել հետքն

հինավուրց

Եվ անխնաց եղեռնության:

ԿՐԵՈՒՆ.— Այստե՛ղ, ասաց, որոնողը հեշտ կըգտնի,

120

Թեպետ աչքից խույս է տալիս անհետրելի:

ԷԴԻԴՈՒՍ.— Բայց որտե՛ղ է Լայուն ընկել, դաշտո՞ւմ արդյոք,

թե՞ լուր տան մեջ.

Օտար երկրո՞ւմ, թե՞ սպանվեց մարտավովում ընդհանուր:

ԿՐԵՈՒՆ.— Յուր ասելով՝ գնացել էր գուշակի մոտ, իբրև հարցուկ.

Մի՞նչ այնտեղից ետ չդարձալ դեպի տուն:

125

ԷԴԻԴՈՒՍ.— Իսկ սուրհանդա՞րկն և կամ նրա ուղեկիցնե՞րն,

մի՞թե չըկան,

Մի՞թե չեղալ գեթ ապացույց կամ որևէ լուր բերող:

ԿՐԵՈՆ.— Բոլորն էին անդ սպանվել, բացի մեկից, որը սակայն,
Սարսափահար փախուստ տալով, ոչինչ ասել չէր կարող.
Մի բան միայն հայտնեց նա: 130

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Նա ի՞նչ ասաց, այդ մի բանից շատ բան գտնել կարող
ենք մենք.

Հուշի ծայրը ձեռքից բռնած, գործըդ կանես կատարյալ:

ԿՐԵՈՆ.— Նա հաղորդեց. մեկ ավագա՛կ չի հանդիպել,
եվ չի սպանվել նա գորությանը միայն մեկի.

Կործանվել է նա բազմության ձեռքերով: 135

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ավագակը չէր հանդրգեի այդ գործն անել ինքնակամ,
Եթե իրոք չըմասնակցեր արժաթի ուժն այստեղից:

ԿՐԵՈՆ.— Ես այդպես էլ կարծում եմ հենց: Մինչ կործանված Լայոսին
Այդ չարաղետ փորձանքի մեջ ոչ ոք չօգնեց, պաշտպան չեղավ:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ի՞նչ խոչընդոտ կար այդ գործին: Սպանված էր ձեր
թագավորն. 140

Ի՞նչ էր պատճառն, որ չըգտաք ոճրագործին:

ԿՐԵՈՆ.— Զարհուրելի երգն էր միայն Սիփևսի,
Որ տանջում էր մեզ ահաբեր.

Եվ տոկալի տանջանքի մեջ անհայտ մնաց ոճիրն այդ:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Սակայն կրկին և ակզբից ես այդ գործը կըպարզեմ, 145

Քանզի Փեբոսն արժանալուր և դու նաև արժանաբար

Խոր հուզեցիք իմ հոգսերը սպանվածի համար այժմ:

Ուստի և ինձ դուք հաշվեցեք ձեզ մարտակից,

Իսկ վրեժը ես կլուծեմ հաճումն երկրի և աստըծու:

Չէ՞ որ այդպես ես հոգատար կըդառնամ 150

Ոչ թե օտար և հեռավոր մարդկանց համար,

Այլ ես ինքըս տուկ ինձ համար, որ աղետը ինձնից վանեմ:

Մարդասպանը, ով էլ որ նա իրոք լիճի,

Նույն իր ձեռքով կարող է միշտ և ինձ լինել վրեժխնդիր.

Ես, Լայոսի գործն հոգալով, պաշտպանում եմ նաև ինձ: 155

(Ամբոխին)

Ուրեմն իսկույն, ո՛վ զավակներ, նստարանները թողած,

Ծոռտ վեր կացեք և բարձրացրեք աղերսանքի ճյուղերը:

Թող մեկն ու մեկն շուտ հավաքի կադմոսական ժողովրդին,

Ես ամեն ինչ կըկատարեմ: Կամքովն անմահ աստվածների

Կա՛մ կլինենք մենք երջանիկ, կա՛մ պետք է մենք խորտակվենք: 160

(Գնում է պալատ):

ՔՐՄԱՊԵՏ.— Ո՛հ, վեր կացեք դուք, զավակներ, մենք հանումն այն ողորմության

Այստեղ եկանք, որը արդեն հայտնեց մա.

Իսկ Փեքոսը, գուշակության պատգամը մեզ ուղարկողն,
Թող այժմ լինի մեզ փրկարար և ժանտախտը վերացնի:
(Ամբոխը ցրվում է):

ՊԱՐՈՂՈՍ

(Գալիս է երգչախումբը):

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Ո՛հ դուք, ո՛հ դուք, Ջևսի ճառեր
քաղցրաձայն,

Ստորին 1 165

Ի՞նչ եք բերել դուք Դելփիքից ոսկեհոս
Թեքե քաղաքին փառավոր:

Սիրոս ահից դողդողում է, ուստոտում է կրծքիս տակ:

Դու, Դելոսի աղեղնաձիգ աստված Պեան,

Ինչպե՞ս, ասա՛, ես կատարեմ պաշտամունքդ սրբազան,

170

Նո՛ր ծեսերով, թե՛ հին կարգով. ասա դու ինձ սրտատենչ՝
Ոսկեճամանչ հույսի զավակ, անմահական դու Համբավ...

Նախ, Աթենաս, անմահագործ Ջևսի դստրիկ, կանչում եմ
քեզ

Անտիստորին 1

Եվ քո բրոջն՝ Արտեմիսին երկնագոր,

Որ բազմած է հրապարակի կլոր գահին փառապանծ,

175

Եվ քե՛զ, և քե՛զ, ով հեռաձիգ հզոր Փեքոս,

Դուք երեքով մահահալած, հանդես եկեք ինձ վկա,

Եթե երբեմն, քաղաքիս մեծ աղետների ժամանակ,

Դուք մեզանից վանում էիք բոցն ու կրակն արհավիրքի,

Ո՛հ, մաև ա՛յժմ եկե՛ք, եկե՛ք:

180

Ավա՛ղ, ավա՛ղ, մաշում եմ ինձ բյուր-բյուրավոր
աղետներն.

Ստորին 2

Ողջ ժողովուրդն է ցավի մեջ, հիվանդությամբ տառապած.

Ջուրկ է միտքն իմ սլաքներից, մահը վանել չի կարող,

Էլ չեն աճում փառապարզ երկրի փաթթամ պտուղներն:

Ծննդական երկունքի մեջ դառնական

185

Հառաչում եմ կանաչ անվերջ, բայց փրկության ճար չկա:

Նաչի՛ր, ահա հոգիները, արագաթև թռչունի պես, խմբերով,

Ահագնակի կայծակներից արվելի ժիր, արընթաց
Սլանում են դեպի արիունքն հրածուփ,
Դեպի այն կողմն, ուր իշխում է աստվածն անանց խավարի: 190

Լիքն է քաղաքը անհամար կոտորածով. **Անտիստրոփե 2**
Եվ ժանտաժոտ, գետնաթափալ դիակները մահակով
Անողբակոծ տարածված են ամենուր.
Անթիլ կանաչք, նաև մայրերն ալեհեր
Մեհյանների եզերքներին հեծեծում են դառնադառն, 195
Ո՛հ, փրկություն աղերսելով աղետակոծ տանջանքից:
Մինչ շողում է պեան երգը, իսկ սուրնթեր
Թնդում է ողբը վշտակիր հառաչանքի:
Հանուն դրան, Ջևաի դատրիկ, գեղեցկատես և ոսկեհուր,
Մեզ փրկության պաշտպանություն առաքիր: 200

Աղերսագին աղաչում եմ. ո՛հ, լսիր ինձ, **Ստրոփե 3**
Ահեղաձայն և կորովի Արեաին,
Որն այրում է մեզ անվահան և անաղիճ,
Դու ե՛տ մղիր, մատնի՛ր նրան փախուստի,
Վանի՛ր նրան հայրենական սահմաններից, 205
Զգիր նրան Ամփիտրիտեի մեջարանը մթնագույն,
Նետիր դեպի փոյուզիական
Անհյուրընկալ նավակայանն,
Թող նա բաժին դառնա այնտեղ ալիքներին մորկահույզ,
Քանզի ինչ որ գիշերն է մեզ թողնում գաղտուկ, 210
Օր-ցերեկն է շորթում, տանում իբրև տուրք:
Եվ դո՛ւ, Ջևա հայր, ահեղագույն և հրասույզ
Կայծակների անմահ տեր,
Զա՛րկ, խորտակիր նրան շանթով մահաբեր:

Դու, լիկիյան հզոր արքա, **Անտիստրոփե 3** 215
Զգի՛ր լարը ոսկեհյուս.
Քո սլաքներն անպարտելի, ո՛վ գերակա,
Նետիր շուտով և տարածիր ամենուր:
Եվ դո՛ւ, և դո՛ւ, հրատարած Արտեմիս,
Որ ցրում ես լիկիական բարձունքներից շողշողուն հուր, 220
Ե՛կ և ուղիոր դեպ թշնամին նետերը քո մահասպիտո:
Կանչո՛ւմ եմ քեզ, ո՛վ երկնահաս,
Ոսկեպանույճ և զինելետ, ո՛վ Բաքոս,

Որ մեծագորքո քո անունով հորջորջել ես երկիրն այս,
 Մեհադաների ոգեշնչող ուղեկից,
 Ե՛կ նաև դու: Ո՛հ, հանդես եկ քո ջահերով շողշողուն,
 Բեր հաղթական քո կրակը երկնքից,
 Զա՛րկ ահարկու և տապալի՛ր աստվածներից
 Ամենագեշ և անպատիվ աստըծուն:

225

ԷՊԻԿՐԻՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԷԴԻԿՐԻՆ (ԵՐԳՅԱԼԱՔԻՆ).— Աղերսո՛ւմ ես. ի՞նչ ես խնդրում:

Եթե խոսքերն իմ հարգել

230

Դու ցանկանաս, հիվանդությանն հնազանդ,
 Ծուտ օգնություն, տառապանքի թեթևություն կրտսանաս:
 Ասեմ խոսքն իմ, բայց ասածիս ինքս եմ օտար և անմատույց,
 Օտար եմ ես և հանցանքին: Առանց երկար հարց ու փորձի
 Հետքը անջուշտ կըգտնեի, եթե լինե՛ր որևէ ցույց կամ նշան: 235
 Եվ արդ, հիմա ես, իբր վերջին քաղաքացին այս քաղաքի,
 Զեզ բոլորիդ, կաղմույաններ, հայտնում եմ իմ այս պատվերն.
 Ով տեղյակ է ձեզմից իրոք և ճիշտ գիտե ա՛յն մարդուն,
 Որի ձեռքով կործանված է արքա Լայոսն Լաբդակոսյան,
 Թող նա իսկույն, պատվիրում եմ, գա և հալոնի այդ ամենն
 ինձ. 240

Իսկ եթե նա, ինքը իրեն համարելով մեղապարտ,
 Վախենում է այդ բանն անել, արդ, տալիս եմ ես հավաստիք.
 Թող հավատա, որ թշնամի չի համարվի նա բնավ,

Եվ այս երկրից կհեռանա նա լիովին անվնաս:

Սակայն եթե մեկն ու մեկըդ իրոք գիտի իրագել

245

Մեկ ուրիշի կամ էլ օտար մի անհատի,

Որ հենց նա է մարդասպանը, թող չլռի՝ թաքցնելով այդ:

Կըհատուցեմ նրան վարձով և գթությամբ իմ առատ:

Եթե սակայն դուք լուռ մնաք հանուն մի՛րս՝ բարեկամի

Կամ անձնապես ահաբեկված անտես անեք պատվերն իմ, 250

Արդ, այդ դեպքում ես կըվարի՛եմ ձեզ հետ ինչպես թշնամի:

Եվ լսեցե՛ք, ահալափի, իմ հրամանն այդ մասին.

Պատվիրում եմ, որ այդ մարդուն, թեկուզ ով էլ լինի. նա,

Իմ երկրի մեջ, ուր իշխում եմ ես գահակալ, իբրև արքա,

Բնավ ոչ ոք ո՛չ ընդունի, ո՛չ էլ խոսի նրա հետ,

255

Թող թույլ չտա մասնակցելու աստվածային աղոթքին,
Եվ արքայազն զոհաբերմանն կամ սուրբ ջրին մերձենալու:
Պետք է բոլորը տներից դուրս վերնդնեն այդ մարդուն,
Քանզի նա է ժամոտ պղծություննը մեր մեջ,
Ինչպես հայտնեց այդ պիթական աստվածն ինձ

260

Գուշակությամբ խորհրդալի և բացահայտ:

Ուրեմն այսպես, այս գործի մեջ ես կըլինեմ այսուհետև
Ժիր մարտակից և՛ աստըծուն, և՛ հանգուցյալ թագավորին:
Արդ, այն գաղտնի ոճրագործին անիծում եմ ես խստաբար.
Թեկուզ մենակ թաքնված լինի՜ր կամ բազմության հետ միասին,

265

Ինքը դժբախտ թող կյանք վարի աղետակոծ ու թշվառ:

Երբվում եմ ես, եթե իրավ իմ գիտությամբ ոճրագործն

Գտնվում է նույնիսկ իմ տանն, իմ հարկի տակ,

Թող իմ հայտնած նույն այդ նզովքն ինձ վիճակվի չարաչար:

Եվ նոր, խստիվ պահանջում եմ, որ կատարվի այս ամենն,

270

Նախ հանուն ինձ և աստըծու, ապա հանուն այս երկրի,

Որն անպտուղ և մեղսամած տառապում է տարաբախտ:

Եթե նույնիսկ գործն այդ իրոք աստվածառաք չլիներ,

Եվ ա՛յդ դեպքում հանցագործին դուք պարտավոր եք փրկորել

Հանուն միայն սրբագործման, քանզի չէ՞ որ սպանվածն

275

Քաջամարդ էր վսեմաւիայլ և քաջարի թագավոր:

Ուստի և դուք պետք է փնտրեք: Այստեղի տերն ե՛ս եմ հիմա,

Իմն է գահը իշխանության, որին առաջ տիրում էր նա.

Նույն մահիճը և նույն կինը պատկանում է հիմա ինձ:

Նույն ընդհանուր զավակներին, եթե դժբախտ չըլիներ նա

280

Սերընդի մեջ, տեր-տիրական պիտ լինեի միայն ես:

Երբ աղետի կրակն արդեն նրա գլխին է թափված,

Ես նրա տեղն հանդես կըգամ իբրև հայր:

Կըպաշտպանեմ նրա պատիվն ու բաց կանեմ ես ամեն բան,

Որ շուտափույթ հայտնաբերվի մարդասպանն,

285

Որի ձեռքով սպանված է արքան, որդին Լաբդակոսի,

Թոռն հարազատ Պոլիդորի, պապն էր նրա ինքը Կադմոսն,

Որը սակայն ծագում ուներ Ագեմորից հեռմաշ:

Ահավառիկ, ես ջերմեռանդ աղոթում եմ աստվածներին.

Թող անիծված լինի հավերժ նա, ով խախտի իմ պատվերն,

290

Թող ցանքափ տեղ ոչինչ չըտա նրան երկիրն,

Թող նրա կինն չըբեր դառնա և զավակներ չըծնի,

Թող խորտակի նրան օրհասն դժբախտությամբ վշտահար:

- Իսկ ձեզ, բոլոր կադմոսյաններ, որ հոժար եք իմ կամքին,
Թող անխափան և միշտ լինի ճշմարտությունը մարտակից, 295
Այլ բոլոր աստվածները հավիտյանս հավիտենից:
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Բանի որ դու այդ ամենքը ինձ
նողնեցիր, կարող եմ ես
Սսել, արքա՛, չեմ սպանել և չըգիտեմ սպանողին.
Իսկ փնտրելու գործի մասին, թող Փեքոսը, որ գուշակեց,
Հայտնաբերի և ինքն ասի՝ ո՛վ է ոճիրը կատարել: 300
ԷԴԻՊՈՒՍ.— Արդարացի դու խոսեցիր, ամկայն բնավ մարդ չի
կարող
Հարկադրել աստվածներին՝ գործ կատարել ակամա:
ԵՐԿՐՈՐԴ ԾԵՐՈՒԿ.— Ես կարող եմ երկրորդն ասել, իբրև կարծիք:
ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ասա, թեկուզ երրորդ, կարծիքն, միայն խոսիր ուղղամիտ:
ԵՐԿՐՈՐԴ ԾԵՐՈՒԿ.— Ես կարծում եմ՝ իշխանազոր Տիրեսիասն
յուր գիտությամբ 305
Հզոր Փեքոս թագավորից իսկ պակաս չէ: Ուստի, արքա՛,
Դու նրանից գործն ավելի ճիշտ կիմանաս:
ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ես անհույս չեմ և այդ առթիվ. արել եմ գործն
Ու խորհրդով Կրեոնի ուղարկել եմ երկու բանբեր:
Զարմանում եմ, որ մինչև այժմ նա չկա: 310
ԵՐՐՈՐԴ ԾԵՐՈՒԿ.— Բայց կա նաև երրորդ համբավն, ավելի մուս
և հնամյա:
ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ի՞նչ լուր է այդ: Պետք է քննել ամեն մի լուր,
անկասկած:
ԵՐՐՈՐԴ ԾԵՐՈՒԿ.— Խոսում էին, որ սպանվել է նա ձեռքով
ճամփորդների:
ԷԴԻՊՈՒՍ.— Լսել եմ այդ: Սակայն ոչ ոք սպանողին չի տեսել:
ԵՐՐՈՐԴ ԾԵՐՈՒԿ.— Մինչդեռ եթե ոճրագործն է անն զգալու
ընդունակ, 315
Չի հանդուրժի նա՝ լսելով ամենքը քո դժբերակ:
ԷԴԻՊՈՒՍ.— Բայց ով գործից չի սարսափում, չի սարսափի և
խոսքից:
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ահա և նա, մերկացնողը իսկական.
Տե՛ս, բերում են աստվածական գուշակին:
Մարդկանց մեջ նա ճշմարտության ջատագովն է: 320
(Քալիս է կույր Տիրեսիասը, ցույր ձեռքին. նրան առաջնոր-
դում է մի մանուկ):
ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ո՛հ, Տիրեսիաս ամենատես, դու լավ գիտես

Երկնայինը և երկրայինն, տեսանելին և անտեսն.

Զորկ ես թեպէտ աշքի լուսից, բայց գիտակցում ես արդե՞ն,
Թե որպիսի՝ ժանտախտի է մատնելած ահա մեր քաղաքն,

325

Ընդդէմ դրան, իբրեւ արդար պաշտպանի,

Քեզ ենք միայն մենք ճանաչում փրկարար,

Քանզի դու չես լսել, թե ինչ ասաց բանբերն,

Փեքոսն արդե՞ն հայտնել է մեզ յոյս պատգամն,

Որ մենք միայն սյն ժամանակ այս ժանտախտից կազատվենք,

330

Մենք շուտափույց մատնենք մահվան կամ աքսորենք

երկրից ոուրս:

Դու տեղյակ ես և լավ գիտես գուշակումներն թռչունների,

Հայտնի են քեզ և մարգարե ճանապարհները զանազան:

Ահա վափկ, փրկիր դու քեզ, փրկիր քաղաքն, փրկիր և ինձ,

Եվ բոլորիս գեթ ազատիր սպանվածի պղծանքից:

335

Դու ես հույսը մեր փրկության: Օգնությունը, մարդուն հասցրած,

Գործ է անշուշտ ազնվաբարո ու վսեմ:

ՏԻՐԵՍԻԱՍ.— Ավա՛ղ, ավա՛ղ, ահալոր ես դու, գիտություն,

Եթե իրոք իմանալուց շահ չըկա:

Թեպէտ ես լավ ու հաստատունն գիտեի այդ,

340

Բայց մոռացա, քանզի ալստեղ ես ալլալէս չէի գա:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ի՞նչ կա տակայն. ինչո՞ւ տխուր խոսք ասացիր:

ՏԻՐԵՍԻԱՍ.— Ե՛կ, ինձ լսի՛ր, թող ինձ ազատ, որ գնամ տուն.

Ծա՛տ ավելի հեշտ կլի՞նի, որ դու կրես քո վիճակն,

Իսկ ես միայն իմ գիտության մեջ մնամ...

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Օրինալոր չես խոսում դու և չես սիրում քո քաղաքն.

Գուշակումը թաքցնելով՝ զրկանք կտաս հայրենիքիդ:

ՏԻՐԵՍԻԱՍ.— Ես տեսնում եմ, որ խոսքերն այդ օգուտ չեն քեզ

բնավին,

Եվ միգուցե նույնը զգամ նաև ես:

(Ուզում է հեռանալ):

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Հանուն անմահ աստվածների, եթե միշտ

350

Գործը գիտես, ո՞հ, մի մերժիր անողոք,

Մենք բոլորս աղերսում ենք քո դէմ ահա ճնկաչոք:

ՏԻՐԵՍԻԱՍ.— Խելագուրկ եք դուք բոլորը: Երբե՛ք, երբե՛ք

Չեմ ասի այն, ինչ կրստիպես.

Քեզ չեմ հայտնի աղետը քո դժբախտության:

355

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ի՞նչ խոսք էր այդ: Դու լավ գիտես և չե՞ս ասում:

Մտադիր եւ դավաճանել և քաղաքը կործանե՛լ:
ՏԻՐԵՍԻԱՍ.— Եւ չեմ կարող տանջել ո՛չ ինձ և ո՛չ քեզ.

Ինչո՞ւ եւս զուր այդպէս խոսում,

Երբե՛ք ոչինչ եւ չեմ հայտնի:

360

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ո՛հ դու դաժա՛ն, վատթարագո՛ւյն.

Քո վարմունքից կվրդովվի, կզայրանա քարն անգամ.

Արդ, վերջապէս հայտնելո՞ւ եւս, ո՛վ դաժան,

Թե՛ պիտ մնաս այդպէս անգութ և անխախտ:

ՏԻՐԵՍԻԱՍ.— Կշտամբում եւս դու իմ բնույթն, մինչ ավելի քոնն է
քեզ մոտ,

365

Ձեւ ակառում դու քարիքը քո, այլ զուր ի՛նձ եւ պարսաւում:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ո՛վ կարող է, քո ժանտ խոսքերը լսելիս,

Չզայրանալ. դու քաղաքն եւ խայտառակում անվայել:

ՏԻՐԵՍԻԱՍ.— Թեկուզ թաքցնեմ եւ լուռչամք, դա կբացվի ինքն
իրեն:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ուստի և դու պարտաւոր եւս ինձ այդ ասել ուղղակի: 370

ՏԻՐԵՍԻԱՍ.— Ոչինչ այլեւս եւ չեմ ասի, թեկուզ վայրագ դու
զայրանաս,

Թեկուզ սրտով ահագնակի բորբոքվես:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Պետք է արդեն եւ ճիշտն ասեմ, զայրացած եմ քանզի
սաստիկ.

Լալ իմացիր, որ իսկ և իսկ դո՛ւ եւս, կարծեմ,

Մասնակիցն այս եղելությանն, կատարել եւս ինքդ այդ բանն,

375

Թեպետ գուցե ոչ քո ձեռքով: Ի դեպ, եթե ունենայիր

Դու աչքի լույս, ճիշտ կասեիր, որ քո գործն է այդ իրոք:

ՏԻՐԵՍԻԱՍ.— Ա՛յդ էր միթե ճշմարտությունը խոսքերիդ.

Թե այդպէս է, եւ քեզ ահա կպատվիրեմ, որ կատարես

Դու ինքքդ քո դատավճիռն: Էլ չդիմես այսուհետև

380

Բնալ ո՛չ ինձ, ո՛չ էլ սրանց: Դու եւ միայն այս երկրի

Չարադաժան և անաստված եղեոնագործն:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Եվ դու այդպէս հանդգնեցիր այդ խո՛սքն ասել, անամոք.

Ջուր եւ կարծում, որ խույս կտաս դու պատժից:

ՏԻՐԵՍԻԱՍ.— Եւ արդեն իսկ խուսափեցի,

385

Քանզի իրոք ճշմարտությամբ հզոր եմ եւս:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ո՛վ է, ասա, քեզ ուսուցողն: Արվեստը այդ քոնը չէ:

ՏԻՐԵՍԻԱՍ.— Դու եւ միայն, դու դրդեցիր ինձ ակամա ասել այդ:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ի՞նչ ասացիր, կրկնիր նորից, որ ավելի լա՛վ
հասկանամ:

ՏԻՐԵՍԻԱՍ.— Իբրև թե դու չհասկացա՞ր, 390

Թե՛ փորձում ես խոսքեր քաշել ինձնից այդպես:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Այնքան էլ լավ չհասկացա, որ իմանամ, նորի՛ց ասա:

ՏԻՐԵՍԻԱՍ.— Ասում եմ, արդ մարդասպանն այն,

Որը ամհայտ է տակավին, դու նա իրոք:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Թեկուզ լինի այդ քո անձին մեծ հաճույք, 395

Բայց նույն չար խոսքն երկու անգամ զուր չես կարող ասել դու:

ՏԻՐԵՍԻԱՍ.— Կասեմ ահա, որ առավել մեծ ցասումով բորբոքվես:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ասա՛ որքան հարկավոր ես համարում,

Քանի որ զուր և ունայն է քո ասածն:

ՏԻՐԵՍԻԱՍ.— Ասեմ. անգետ կապված ես դու ամենամերձ
մարդկանց հետ, 400

Խիստ խայտառակ, զագիր կապով, բայց չես տեսնում քո աղետն:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Դու կարծում ես, որ կարող ես մի՞շտ անպատիժ
խոսել այդ:

ՏԻՐԵՍԻԱՍ.— Այո՛, այդպես, եթե միայն ճշմարտությունն

Իրոք ունի գեթ որևէ ուժ ու կորով:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ունի, այո՛, բայց քեզնից զատ: Օտար ես դու
ճշմարտության, 405

Քանզի զուրկ ես դու և՛ խելքից, և՛ աչքերից,

Ե՛վ կորովից հիշողության:

ՏԻՐԵՍԻԱՍ.— Անարգեցիր այդպես դու ինձ, ինքդ ես թեսես
թշվառագույն

Եվ ամենքից շուտով անարգ ու անպատիվ կդառնաս:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ո՛հ դու սամիկ ժանտ խավարի. դու չես կարող,
հիրավի, 410

Վնասել ինձ, նաև նրանց, ով տեսնում է արևի լույսն:

ՏԻՐԵՍԻԱՍ.— Բայց իմ ձեռքով չի լինելու

Քո անկումը օրհասական, այլ պիտի գա

Ինքն Ապոլլոնն ամենագոր, որ յուր ձեռքով

Քո ահավոր կործանումը կատարի: 415

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ասա սակայն, ո՛ւմ դավանքն է այդ իրապես.

Կրեոնի՞, թե՛ միայն քո:

ՏԻՐԵՍԻԱՍ.— Թող որ բնավ Կրեոնը ցավ չդառնա քո սրտին,

Դու ես, որ կաս ժանտ աղետը, քո էությանը ստեղծված:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ավա՛ղ, ոսկի, իշխանություն, օ՛ խելք, որ այս
նախանձաբեկ 420

Կյանքի բոլոր արվեստներից մեծագույնն ես, գերագորը.

Որքա՛ն մեր մեջ կան գաղտնացած նախանձ ու կիրք:
 Հանուն միայն այս քաղաքի իշխանության, որն իսկապէս
 Տրված է ինձ ոչ իմ կամքով, այլ իբր պարգև փառավոր,
 Այժմ Կրեոնն՝ հավատարիմ և մեծագույն իմ բարեկամն, 425
 Գաղտնի ու նեղ կամեցում է ինձ արքորել գահընկեց,
 Ուստի դէպ ինձ նա ուղարկեց նեղապատիր այս գուշակին,
 Այս խորամանկ սրիկային, որն իմատուն է միայն
 Ծահեւտի մեջ, բայց կույր է միշտ գուշակության արվեստում:
 Արդ, ինձ ասա, ե՞րբ է եղել քո գուշակումն պարզ և ընտիր, 430
 Եվ ինչո՞ւ դու այն ժամանակ, երբ կար հրեշն այստեղ երգիչ,
 Այս քաղաքի բնակչությանն խոսք չասացիր մի փրկարար:
 Մինչ չէր կարող և ոչ մի մարդ հանելուկն այն հասկանալ.
 Պետք էր այդտեղ խոր զորություն գուշակությանն:
 Նույնպէս և դու չհասկացար ո՛չ հմայքով թռչունների, 435
 Ո՛չ էլ անմահ աստվածների ներշնչմամբ,
 Այլ եկա ես՝ Էդիպուսը, գուշակությանն անտեղյակ,
 Ու փորձանքին վերջ տվեցի. ես իմ խելքով այդ հասկացա
 Եվ ոչ թոյիչքը հավքերի հետագոտող ուսմունքով:
 Եվ ջանում ես ահալասիկ ինձ գահընկե՛ց անել դու՛ 440
 Փափագելով Կրեոնի գահին լինել մերձակից:
 Կարծեմ արցունք, ողբ և աղետ, իբր հստոցում,
 Կխոստանա այս գործը քեզ և նրան,
 Որ միտք ունէր արքագործել քաղաքը այս անխնա:
 Եվ եթե դու, համոզված եմ, չի՞նքիր մի՛ ծերուկ, 445
 Ժանտ արծեքք այս դավանքի տանջանքիդ մեջ կրճգայիր:
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Մենք կարծում ենք, որ, արդարև, և՛
 նա խոսեց զայրացած
 Ու գորք ցասկոտ խոսքեր ասաց, և՛ դու, արքա, ո՛վ զորություն:
 Բայց կարևորն ա՛յդ չէ հիմա. պետք է հոգալ, ինչպե՛ս արդյոք
 Ավելի լավ գլուխ բերել գուշակությունն աստվածների: 450
ՏԻՐԵՍԻԱՍ.— Իշխանավոր ես դու թեպետ, սակայն ես քեզ
 հավասար եմ
 Իրավունքով պատասխանի: Իշխանատեր եմ նաև ես:
 Քեզ բնավին ես ծառա չեմ, այլ միմիայն Լոքսիասին:
 Խնամքի տակ Կրեոնի չեմ գտնվում ես բնավ,
 Եվ քանի որ դու այժմ այստեղ կուրությունն իմ կշտամբեցիր, 455
 Ասում եմ քեզ, դու աչք ունես, բայց չես տեսնում հիրավի՛
 Ինչ աղետի մեջ ես թաղված անագորոյն,

Որտե՛ղ, ո՛ւմ հետ ես ապրում դու: Գիտե՛ս, ո՛վ է ծնողը քո.
Մոռացել ես, քո մերձ մարդկանց թշնամի ես դու դաժան
Եվ հենց այստեղ, երկրի վրա, և՛ այնտեղ իսկ, երկրի տակ: 460

Ծուտով հաճումն քո հոր ու մոր, ահեղ Ոգին Անեծքի
Կհալածի քեզ այս երկրից, իբրև վրեժ ահարկու:
Լույսն արևի տեսնում ես այժմ, բայց աչքերդ կխավարեն:
Ծուտո՞վ, շուտո՞վ ժամը կգա, երբ դու բնավ
Քո ահավոր հաուսչանքին ոչ մի կայան չես գտնի, 465

Կիթերոնն իսկ քո հեծեծին չի տա նույնիսկ պատասխան,
Երբ որ իրոք դու իմանաս այն ահուելի ամուսնությունն,
Որի համար հաջողությամբ նավըդ դեպ տուն լող տվեց,
Բայց և այնտեղ՝ քո հարկի տակ վիճակված է քեզ, ավա՛ղ,
Որ միշտ լինես դու անկայան: Դու չըգիտես տակավին
Բազմաբազում այլ աղետներն, չես հասկանում, ո՛վ թշվառ,
Որ ինքդ քեզ և քո որդոց լինելու ես հավատար:
Հիմա արդեն կարող ես դու անարգել ինձ, Կրեոնին,
Բայց իմացի՛ր, որ մարդկանց մեջ մեկը չըկա,
Որի վիճակն ավելի ժանդ և ավելի տխուր լինի, 475
Քան քո վիճակը չարաղետ և դառնադառն:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Մի՛թե, ավա՛ղ, անտանելի ճաղը սրա պետք է լսել:

Դու չե՛ս կորչի, չե՛ս չքանա վերջապես, կորի՛ր շուտով
Եվ ետ գնա, գեթ իմ տնից շուտ հեռացիր:

ՏԻՐԵՍԻԱՍ.— Ինքս բնավ ես չեի գա, եթե դու ինձ չկանչեիր: 480

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Չգիտեի, սակայն, որ ես հիմար խոսքեր պիտ լսեմ.

Քեզ այլապես չեի կանչի ես իմ տուն:

ՏԻՐԵՍԻԱՍ.— Հիմարներ ես մեզ համարում, այդպիսին է քո
կարծիքն.

Մինչ իմաստուն էին հաշվում մեզ երբեմն քո ծնողները:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ո՛ւմ հիշեցիր, ո՛ր ծնողներն: Դեռ սպասիր,
Ո՛վ է ծնել ինձ իրոք: 485

ՏԻՐԵՍԻԱՍ.— Այս իսկ օրը քեզ կծնի և կործանման կմատնի:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Մոտ ևս խոսում դու չափազանց, խոսքերն եմ քո
անեղծված:

ՏԻՐԵՍԻԱՍ.— Բայց այսպիսի անեղծվածներ դու քաջաբար գիտես
լուծել:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Վատաբանիր այդպես դու ինձ, 490

Մինչ մեծ գործ է հիրավի իմ կատարածն:

ՏԻՐԵՍԻԱՍ.— Եվ կործանեց քեզ միմիայն հաջողությունն այդ իզուր:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Հոգ չէ՛ բնավ, եթե քաղաքն ազատեցի ես իրավ:

ՏԻՐԵՍԻԱՍ.— Հիմա արդեն ես կգնա՛մ:

(Տղային)

Իսկ դու, մանուկ, առաջնորդիր և ինձ տար:

495

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Թող շուտ տանի, քանզի ներկա գտնվելով

Վիշտ ես միայն ինձ պատճառում.

Գեթ չէ՛մ տանջվի, եթե միայն հեռանա:

ՏԻՐԵՍԻԱՍ.— Բայց ասեմ այն, ինչի համար ես եկա.

500

Սոսկալի չէ քո դեմքը ինձ: Դու կործանել ինձ չես կարող:

Եվ ես ահա ասում եմ քեզ, այն մարդը հենց,

Որին դու ժիր որոնում ես՝ սպառնալով անխրնա,

Իբր Լալոսի սպանողին, ահավասի՛կ այստեղ է հենց,

Իբր անսովոր, օտարազգի մի գաղթական:

505

Բայց նա շուտով հանդես կգա, իբրև բնիկ Թեբեացի

Ու բնավին նա չի խնդա եղելությանը կատարված:

Նա, աչքի տեր, կկուրանա և կզրկվի աչքերից,

Նա, ինքն հարուստ, կաղքատանա: Ցուպը ձեռքին, տարագիր,

Ցուպով ուղի բաց անելով, օտար երկիր կգնա:

510

Զավակներին միանգամից նա կդառնա հայր ու եղբայր

Եվ կլինի իրեն ծնած կնոջ համար՝

Ե՛վ ամուսին անկողնակից, և՛ որդի: Իսկ հոր համար՝

Իբր հարազատ արու զավակ և հայրասպան:

Ահավասիկ, -տուն մտնելիս, լավ մտածիր այս մասին,

515

Իսկ եթե քեզ, հայտնելով այս, սուտ խոսեցի,

Ասա, որ ես չեմ հասկանում գործը բնավ գուշակման:

ԱՏԱՍԽՈՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԵՐԳՉԱՆՈՒՄԲ.— Արդ ո՛վ է նա, որին նշեց աստվածախոս Սարոփե 1

Ժայռը հզոր Դելփիքի.

Նա, որ ձեռքով արյունահեղ

520

Գործեց ոճիրն անասելի, անլսելի՝ ժանտ մեղքը:

Նժույգի պես մրկաթե, կորովալից

Եվ շուտափույթ, առագալուր

Թող շարժվի նա

Եվ հեռանա ու փախուստ տա մեզանից:

525

Քանզի հուժկու կհարձակվի իր կայծակով բոցավառ

Նրա վրա Ջևսի զավակն զինակիր.

Կհետևենք նրան նաև աննահանջ

Վրիժառու ժանտ ոգիներն:

Պառնասոսի բարձունքներից ձյունազարդ **Անտիստրոփե 1** 530

Նոր շողշողաց Համքավի լուրն,

Որ ամենքը և ամենուր

Փնտրեն մարդուն այդ անհայտ,

Քանզի շրջում է նա անդուլ

Անտառներում վայրի ու թավ 535

Եվ այրերում,

Ժայռերի մեջ, ինչպես դաժան վայրենի ցուլ:

Նա, չարաքախտ և փախուստով իր թշվառ,

Խույս է տալիս երկրի սրբոցից ամեն կերպ,

Հուժկու հնչող գուշակության ձայներից. 540

Սակայն նրանք հավերժաբար կենդանաշունջ

Թռչկոտում են, սուրսուրում են նրա շուրջն:

Ահագնացայտ, անեղ մտքեր

Ստրոփե 2

Այժմ բորբոքեց իմ սրտի մեջ հավահման.

Ո՛չ կարող եմ ես հավատալ, ո՛չ կարող եմ բացասել այդ, 545

Ո՛հ, ինչ ասեմ, տարակուսած եմ միայն:

Մինչ հույսերով թևավորված

Ես չեմ նայում ո՛չ անցյալին, ո՛չ օրերի՛ն ապագա:

Պոլիբոսի զավակի մեջ՝ Լաբդակոսյան ցեղին ընդդեմ

Ո՛չ գծտություն և ո՛չ կոթիվ, ես լա՛վ գիտեմ, 550

Թե՛ անցյալում, թե՛ ներկայում ո՛չ եղել է, ո՛չ էլ կա:

Ո՛ր է, չկա ոչ մի վկա կամ ապացույց,

Ուստի և ես չեմ հանդրգնի

Ընդդեմ փառքին հանրամեծար և անվանի Էդիպոսի

Պաշտպան լինել Լաբդակոսյան մահին անհայտ: 555

Ամենագետ են, հիրավի, միայն Ջևսը և Ապոլլոնն. **Անտիստրոփե 2**

Միայն նրանք գիտեն վիճակը մարդկության:

Ծշմարիտ չէ մարդկանց կարծիքն, իբր գիտությունն է գաղափար

Միշտ ամենից գերազանց:

Մարդը միայն իմաստությամբ 560

Կարող է միշտ հասնել վսեմ հաղթանակի:

Եվ արդ մի՞նչն էս չիմանամ նախապես

Ծշմարտությունն այստեղ ասված նրա խոսքի,

Ո՛չ, չեմ կարող համաձայնվել, մերկացուցիչ լինել ես:
 Էդիպոսը, երբ թևավոր կույսն էր փորձանք մի դաժան,
 Հանդես եկավ իմաստությամբ իր քաջարի՝
 Եվ մեծարեց փառքով նրան ողջ քաղաքն,
 Ո՛չ, չեմ կարող ես չարագործ հաշվել նրան:

565

ԷՊԻԿՈՐԻՆ ԵՐԿՐՈՐԳ

(Գալիս է Կրեոնը):

ԿՐԵՈՆ.— Քաղաքացի՛ք, ես իմացա, որ թագավոր Էդիպոսն ինձ
 Մեղադրում է ժանտ խոսքերով զարհուրելի մեղքի մեջ.

570

Եթե իրավ աղետների փորձանքի մեջ
 Կարծում է նա, որ իրապես ե՛ս եմ նրան վնաս տալիս
 Թե՛ վարմուճքով և թե՛ խոսքով, այդ դեպքում ես,
 Արժանացած այդպիսի չար համբավին,
 Չեմ ցանկանա կյանք ունենալ երկարատև:

575

Ահավասի՛կ, այդ չարիքը

Եվ վնասն այդ, որն իբրև դավ,

Վերագրում է ինձ նա խոսքով, գործ չի բնավ հասարակ,

Այլ մեծագույն, քանզի այդպես ես ոճրագործ պիտի դառնամ

Ե՛վ քաղաքում և՛ ձեզ նման ինձ բարեկամ մարդկանց առջև: 580

ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Բայց հավատա. ավելի շուտ

Կշտամբանքն այն

Հետևանք էր ժանտ զայրույթի, քան կոռապաշտ մտքերի:

ԿՐԵՈՆ.— Սակայն ասա՞ց, որ գուշակը իմ խորհրդով էր ազդված,

Որ ես եմ հենց նրան այդպես ներշնչել,

Որպեսզի գա և սուտ ճառեր արտասանի:

585

ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ասաց, այո՛, բայց չգիտեմ, ի՞նչ իմաստով:

ԿՐԵՈՆ.— Ուրեմն այդպես, կարողացավ քաց հաչացքով, խելքը գլխին

Ինձ մեղադրել այդ գրախոս բասրանքով:

ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Այդ չգիտեմ: Ես չե՛մ կարող դատել

արարքն արքաների.

Ինքը, սակայն, արդ գալիս է՝ ապարանքից դուրս գալով:

590

(Գալիս է Էդիպոս արքան):

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Դո՛ւ ես միթե: Ինչպե՞ս, ասա, այստեղ եկար.

հանդըգնեցիր՝

Ամոթահար քո երեսով գալ, երևալ իմ հարկի տակ,

- Դո՛ւ, որ նրան սպանողն ես անվիճելի ու զագիր
 Եվ ի՛մ և ի՛մ իշխանությունն հսկիշտակող ավագակն:
 Գեթ պարզ ասա՛, աստված սիրես, արդյոք իմ մեջ ի՞նչ տեսար, 595
 Որ վճռեցիր կատարել այդ, հիմարությունն, գուցե վա՛խ:
 Կամ դու գուցե կարծում էիր, որ ես գործն այդ չե՛մ իմանա,
 Քանզի չե՛ որ ինձ մոտեցար սողսողալով, նեղապատիր:
 Ո՛հ զզվելի, բայց և անմիտ, կարծում էիր,
 Որ ես, եթե այդ իմանամ, կըհանդուրժեմ երևի: 600
 Մի՛թե ձեռնարկն այդ հիմար չէ. առանց ի՞նչքի՛
 Եվ կողմնակից ընկերների, գա՛հը որսալ թագավորի...
 Ոսկի է պետք, մաս մարդիկ, որ գործը այդ գլուխ գա:
 ԿՐԵՈՆ.— Գեթ ընդունի՛ր դու իմ խորհուրդն, այլն լսի՛ր՝
 Իմ պատասխանն այդ քո խոսքին, ապա դատիր մտածված: 605
 ԷԴԻԿՈՒՍ.— Գերազանց ես խոսելու մեջ և մեծարվեստ,
 Բայց քեզ լսել չեմ կարող,
 Թշնամին ես իմ ոխերիմ և դավադիր:
 ԿՐԵՈՆ.— Հենց այդ մամին, ասում եմ արդ՛
 Նախ և առաջ լսիր ինձ: 610
 ԷԴԻԿՈՒՍ.— Բնավ դու ինձ չհամոզես, որ դավաճան չես դու իրոք:
 ԿՐԵՈՆ.— Եթե իրավ կարծում ես դու, որ ինքնապարծ վսեմությունն
 Առանց խելքի գանձ է վաճի, սխալվում ես, բարեկամ:
 ԷԴԻԿՈՒՍ.— Սակայն եթե կարծում ես դու,
 Որ հարազատ ազգականին դավաճք սարքողն 615
 Կխուսափի ժանտ պատժից արդարացի,
 Սխալվո՛ւմ ես չարաչար:
 ԿՐԵՈՆ.— Համաձայն եմ, արդարացի դու ասացիր.
 Բայց ցույց տուր ինձ, ի՞նչ դավաճք է արդյոք այդ
 Կամ ի՞նչ վնաս, որն հասել է ինձնից քեզ:
 ԷԴԻԿՈՒՍ.— Սակայն խորհուրդն ինձ տվեցի՛ր դու, թե՛ ոչ,
 Խորհուրդ, որ ես մարդ ուղարկեմ
 Աստ կանչելու այդ փառապանծ գուշակին:
 ԿՐԵՈՆ.— Ես մասն այժմ մույն կարծիքին եմ ահա:
 ԷԴԻԿՈՒՍ.— Բայց ինձ ասա դու միայն, 625
 Որքա՛ն արդյոք ժամանակ է անցել ճիշտ,
 Երբ թագավոր Լայոսը...
 ԿՐԵՈՆ.— Այսինքքն ի՞նչ: Երբ այդ գործը կատարվե՞ց,
 Հարցրդ ես լավ չհասկացա:
 ԷԴԻԿՈՒՍ.— Անհա՛շտ կորալ՝ բռնի մահով կործանված: 630

ԿՐԵՈՆ.— Ինքդ թեկուզ հաշվի առ այդ. շատ երկար

Տարիներ են անցել արդեն:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Գործի մեջ էր ձեր գուշակը այն ժամանակ:

ԿՐԵՈՆ.— Այո, նույնքան իմաստնագույն

Եվ նույնքան էլ մեծարելի չափազանց:

635

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Արդյո՞ք մա ինձ մտաբերեց այն ժամանակ:

ԿՐԵՈՆ.— Ես չեմ լսել. իմ դեմ՝ երբե՞ք և ոչ մի տեղ:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Սպանության առթիվ, սակայն, կատարեցի՞ք

Դուք որևէ հետախուզում:

ԿՐԵՈՆ.— Եվ ինչպե՞ս չէ: Ձեի՞նք կարող այդ չանել.

640

Կատարեցինք, սակայն ոչինչ դուրս չեկավ:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ինչո՞ւ ապա ոչինչ չասաց այն ժամանակ

Իմաստնագույն գուշակն այդ:

ԿՐԵՈՆ.— Այդ չըգիտեմ: Եվ քանի որ ես չգիտեմ,

Գերադաս է լուել միայն:

645

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Մի՞նչ խելացի և լա՛վ գիտես դու գործը քո,

Լա՛վ կարող ես հայտնել այդ ինձ:

ԿՐԵՈՆ.— Այդ ի՞նչ գործ է, գեթ իմանամ.

Ինչ որ գիտեմ, անշուշտ կասեմ, չեմ թաքցնի:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Եթե դրան դու մասնակից չլինեիր,

650

Ձեր կարող մա հայտնել այստեղ բացահայտ,

Որ ե՛ս եմ հենց մարդասպանը Լայոսի:

ԿՐԵՈՆ.— Ինչ որ իրոք ասել է մա, այդ գիտես դո՛ւ,

Սակայն թույլ տուր, որ ես հիմա հարց տամ քեզ.

Պատասխանի՛ր արդարացի:

655

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Հարցրու, եթե դու խոսք ունես, թեպետ բնավ

Դու չես կարող ինձ համարել մարդասպան:

ԿՐԵՈՆ.— Ասա՛, չէ՞ որ ամուսինն ես դու իմ քրոջ:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ա՛յն, ինչ իմաստն է քո հարցի,

Անժխտելի է իրոք:

660

ԿՐԵՈՆ.— Բայց չէ՞ որ դու նրա հետ այս երկըրին

Միշտ միաբնակ և հավասար եմ իշխում:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ինչ որ ուզի, կկատարեմ ես անխախտ:

ԿՐԵՈՆ.— Սակայն չէ՞ որ երրորդն եմ ես,

Ձեզ երկուսիդ իրավունքով հավասարված:

665

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Այո՛, այո՛, դու հենց այդտեղ իսկ և իսկ

Ինձ դավաճան ընկեր դարձար:

ԿՐԵՈՆ.— Ո՛չ, բնավի՛ն, եթե միայն կըշտադատես դու ինձ պես.

Լա՛ւ վ մտածիր, ո՞վ կուզենա ձեռքը մեկնել իշխանության,
 Որն իրապես կապված է միշտ սարսափի հետ ահռելի, 670
 Եթե իրոք առանց այդ էլ կարող է նա
 Հանգիստ քնել, բայց ունենալ ազդեցություն իշխանավոր:
 Սրդ, ես երբե՛ք չեմ ցանկացել կոչմանն հասնել արքայական,
 Այլ գերադաս եմ համարում արքայի պես լինել իշխող.
 Իսկ այդպես է միայն դատում խոր մտածող ամեն մարդ: 675
 Այժմ, օրինակ, ես ամեն ի՞նչ ունեմ՝ առանց վախենալու:
 Մինչդեռ եթե ես լինեի իշխանատեր,
 Ծառ բան պետք է կատարեի ես ակամա:
 Հետևաբար, ինչո՞ւ պետք է արքայական իշխանությունն
 Ես համարեմ ավելի լա՛ւ, նախընտրելի ու գերադաս, 680
 Քան կորովը հզորության, քան միշտ անհոգ կյանքն ազդեցիկ.
 Ո՛չ, դեռ խելքից ես այնքան էլ զուրկ չեմ բնավ,
 Որ որոնեմ այլ բարիքներ կամ այլ օգուտ ինձ համար:
 Բոլորն ինձ այժմ բարևում են, միշտ ողջո՛ւյն են ինձ տալիս.
 Ով դեսփի քեզ խնդիր ունի, հաճոյաբար դիմում է ինձ, 685
 Քանզի նրանց ձգտումները կախված են միշտ ինձանից:
 Ուրեմն ինչպե՞ս կարող եմ ես արհամարհել այս բոլորն,
 Որ հանդրգնեմ ընտրել միայն քո ակնարկած ճանապարհն:
 Միտքն իմաստուն անկարող է դառնալ ոճիր ու պատուհաս:
 Ո՛չ, բնավին սիրահար չեմ ես այդպիսի հակումների, 690
 Չեմ հանդգնի ուրիշների՝ նստ օգնել նման գործում:
 Եթե կուզես գործն ստուգել, ինքըդ անձամբ գնա Դելփիք,
 Հարցում արա, ճի՞շտ եմ արդյոք ես գուշակումն հաղորդել քեզ:
 Եվ բացի այդ. եթե իրոք ապացուցես դու ճշտիւլ,
 Որ դավանքով գուշակի հետ ես եղել եմ միացած, 695
 Վճոիր իսկույն ինձ չարաղետ մահվան մատնել՝
 Այն էլ ոչ թե լոկ մի անգամ, այլ կրկնակի.
 Քեզ այդ բանում անձնատուր եմ ես ինքնակամ:
 Սրդ, իմ վզին զուր մեղք մի դիր կասկածանքով,
 Քանզի ինչպես անարդար է չարագործին անվանել լավ, 700
 Անարդար է նույնպես և այն, երբ որ լավն է համարվում վատ:
 Ասեմ և այս, իզուր վանել լավ ընկերոջ, քարեկամի՝
 Նույնն է, եթե զրկես կյանքդ սիրակարոտ պերճանքից:
 Մինչ դու հետո, ժամանակին, ճշմարիտը կհասկանաս.
 Ժամանակն է միշտ որոշում, ո՞վ է արդար և անբիժ մարդն, 705
 Մինչ կարող ես չարագործին հեշտ ճանաչել մեկ օրվա մեջ:

ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ով խելամիտ է հիրավի, նրա համար վեհ բան ասաց:

Արքա՛, հապճեպ դատատանը ճշմարիտ չէ, իսկապես:
ԷԴԻՊՈՒՍ.— Բայց թշնամին դավանքն իր գաղտ կատարում է շուտափութ,

Պետք է և ես անելիքն իմ որոշեմ շուտ և արի: 710

Մինչդեռ եթե հանգիստ մնամ, կկատարի նա գործը յուր,

Այն ժամանակ տանուկ կտամ ես անշուշտ:

ԿՐԵՈՆ.— Ի՞նչ ես ուրեմն ցանկանում դու.

Աքսորել՝ ես ուզում գուցե ինձ երկրից:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ոչ, սխալ ես. ուզում եմ քեզ տալ մահվան, 715

Այլ ոչ միայն արքորել:

ԿՐԵՈՆ.— Ուրեմն աղպես, պարզ է արդեն:

Դու չե՛ս գիշում և ինձ բ՛նավ չե՛ս հավատում:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Դու կտեսնես և կիմանաս, ինչ ասել է՝ 720

Իրոք լինել մախանձաբեկ ու դաժան:

ԿՐԵՈՆ.— Տեսնում եմ արդ, որ խելագուրվ ես արդեն:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Բայց ոչ գործում իմ սեփական:

ԿՐԵՈՆ.— Գուցե նաև ի՞մ գործի մեջ:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Չարագո՛րծ ես դու, սակայն:

ԿՐԵՈՆ.— Չե՛ս հասկանում դու իմաստը խոսքերիդ:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Բայց և այնպես՝ հնազանդվի՛ր դու իմ կամքին: 725

ԿՐԵՈՆ.— Ո՛չ, քավ լիցի, երբ իշխողն է վատախնդիր:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ո՛հ դու քաղաք, ավա՛ղ, ավա՛ղ, ժողովուրդ:

ԿՐԵՈՆ.— Դու չես միայն քաղաքի մեջ. կամ նաև ես:

ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Դադարեցեք, թագավորնե՛ր. ես տեսնում եմ ի դեպ, ահա՛,

Ապարանքից արդեն գալիս է թագուհի Իոկաստեն, 730

Նրա հանդեպ խոսվոյթյունը ձեր մեջ

Բարյացակամ թող վերջանա:

(Գալիս է Իոկաստեն):

ԻՈԿԱՍՏԵ.— Այդ ի՞նչ անմիտ վեճ կա այստեղ, ո՛վ դժբախտներ, Որն, հիրավի, բորբոքել է ձեր լեզուն.

Չե՛ք ամաչում այս տառապող համայն երկրից, 735

Այլ զբաղված եք անձնական հաշիվներով ձեր ունայն:

Դու, ամուսին, շուտ տո՛ւն գնա, նույնպես և դու, ո՛վ Կրեոն,

Մի՛ բորբոքեք առիթն անմիտ, որ չդառնա այն մեծ չարիք:

ԿՐԵՈՆ.— Քո՛ւյր հարազատ, քո ամուսին Էդիպուսը 740

- Սպառնում է ինձ ահալոր աղետներով երկակի.
- Կա՛մ արտաքսել հայրենիքից, կա՛մ ժանտաժուտ մատնել մահվան:
ԷԴԻԴՈՒՍ.— Ծիշտ է, այո՛, մեղապարտ է սա ճիշտ, ա՛յ կին,
 Եվ չարագործ է ճանաչված, դավադրաբար
 Նա սարքում է իմ կյանքի դեմ մահափորձ:
745
- ԿՐԵՈՆ.**— Թող որ զրկվեմ երջանկության ես բերկրանքից,
 Թող դառնապես արժանանամ ես անեծքին ահարկու,
 Թող կործանվեմ, գետին մտնեմ ես առմիշտ,
 Եթե իրոք կատարել եմ ես այն մեղքն,
 Որի մեջ դու մեղադրո՛ւմ ես ինձ այդպես:
750
- ԻՈԿԱՍՏԵ.**— Հանուն անմահ աստվածների, Էդի՛պուս, դու հավատա՛,
 Նամանավանդ՝ սրա դաժան երդումին
 Եվ իմ պատվին, այլև սրա՛նց,
 Այս ծերերին, որ կանգնած են մեր դեմ այստեղ:
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Աղերսում եմ, ո՛հ, հավատա, **755**
 Հոգով, սրտանց գթո՛ւտ եղիր, թագավոր:
- ԷԴԻԴՈՒՍ.**— Ի՞նչ ես ուզում, որ գիջեմ ես:
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Հարգիր սրան, որը առաջ իմաստուն
 է եղել միշտ
 Եվ հիմա էլ երդվեց երդմամբ մեծագույն:
ԷԴԻԴՈՒՍ.— Սակայն գիտե՛ս, ի՞նչ ես խնդրում դու արդյոք: **760**
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Գիտե՛մ, գիտե՛մ:
ԷԴԻԴՈՒՍ.— Հայտնիք ապա, ի՞նչ ասացիր:
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Անբասիր է քո բարեկամն ու մեղք
 չունի,
 Այդպես նրան, միայն մի մութ խոսքի ուժով,
 Զուր անպատիվ մի՛ արա:
765
- ԷԴԻԴՈՒՍ.**— Ուրեմն ահա լա՛վ իմացիր, ի՛նձանից այդ հայցելով
 Իմ կործանումն ես դու հայցում
 Կամ իսկապես իմ քսորանքն այս երկրից:
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ո՛չ, քա՛վ լիցի. վկա է ինձ լույսի
 աստված Հելիոսը՝
 Առաջնորդք բոլոր անմահ աստվածների. **770**
 Թող անընկե՛ր, անբարեկամ ես կործանվեմ դաժան մահով,
 Թող զո՛րկ մնամ ես խնամքից աստվածության,
 Եթե միայն հղացել եմ ես իմ մտքում, այդպիսի տենչ.
 Միմիայն ծանոտ պատուհասն այս հեք երկրի

Տանջանք ծնում իմ ցավագար հոգու մեջ:

Մի՞թե նրա վաղընջական աղետներին չարադեպ

Անակնկալ պիտ միանա մի նոր աղետ դառնադառն:

ԷԴԻԴՈՒՍ.— Թող որ գնա, իսկ ես, թեկուզ, կործանվեմ

Կամ խայտառակ, բռնի ուժով ես արտաքսվեմ այս երկրից:

Այժմ խղճացի կարեկցաբար, բայց քո խոսքով ազդեցիկ 780

Եվ ոչ սրա՛, որն մշտապես ատելի՛ է և դժկամ:

ԿՐԵՈՆ.— Պարզ է, այո՛, դու զիջեցիր ատելությանը, բայց կզրդաս,

Երբ որ զայրույթը վերանա: Քո դժնաբարք բնությունն

Քեզ կդառնա ժանտ պատուհաս ծանրագին,

Իբրև արդա՛ր հատուցում: 785

ԷԴԻԴՈՒՍ.— Եվ վերջապես պիտ չքանա՛ս դու, թե՛ ոչ.

Գնա՛, կորի՛ր, շուտ հեռացի՛ր իմ աչքից:

ԿՐԵՈՆ.— Ես կզրնամ, քեզնից՝ սակայն չճանաչված,

Բայց նո՛ւյնն եմ ես սրանց համար:

ԷԴԻԴՈՒՍ.— Ի՞նչ ես, ա՛յ կին, զուր դանդաղում, 790

Արդյոք շուտով ներս չե՛ս տանի դու սրան:

ԻՈՎԱՍՏԵ.— Նախ ուզում եմ ես իմանալ ողջ պատահարն:

ԵՐԳՉԱՆՍՈՒՄԲ.— Մի գրախոս, անհայտ համբավ, իբրև մի խոսք,

առաջ եկավ

Եվ տանջում է մեզ չարաչար,

Թեպետ հաստատ բասրանք է դա մի անմիտ: 795

ԻՈՎԱՍՏԵ.— Եվ երկուսն էլ արդյոք միմյանց սպառնացի՛ն:

ԵՐԳՉԱՆՍՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ճիշտ է, այո՛, երկուսո՛ւմ էլ:

ԻՈՎԱՍՏԵ.— Ի՞նչ խոսք եղավ, ի՞նչի՞ մասին:

ԵՐԳՉԱՆՍՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Բավ է, կարծեմ, երբ երկիրն է

աղետի մեջ վշտագին.

Վե՛րջ տուր խոսքին, վերացած է վեճը արդեն: 800

ԷԴԻԴՈՒՍ.— Տե՛ս, որափախ՝ վերաբերմունք՝ ես դու տաժում դեպի ինձ.

Դու, միշտ խոհեմ և բարեհաճ լավամարդ,

Անտարքեր ես այժմ դեպի ինձ և սրտով իսկ անգգա:

ԵՐԳՉԱՆՍՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ո՛հ, թագավոր, քանի՞ անգամ ասել եմ

քեզ, կրկնեմ նորից.

Լա՛վ իմացիր, խելացնոր՝ պիտ լինեմ ես, 805

Ունայնամիտ,

Եթե իրոք ես քեզ թողնեմ, դավաճանեմ,

Քեզ, որ երկիրն իմ փրկելի, աղետի մեջ տառապող,

Վեր բանեցիր դեպի կյանքը երջանկավետ ու բարեբեր:

Եղի՛ր և այժմ նրա համար դու բարեափրտ առաջնորդ: 810
ԻՈՒԿԱՍՍԵ.— Ասա, հանուն աստվածների, հայտնիր և ինձ, թագավոր,
Ի՛նչն էր, իրոք, որ բորբոքեց զայրույթը քո ահավոր:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ասեմ, ա՛յ կին, քանզի ես քեզ
Մեծարում եմ անհամեմատ. ալելի:
Կրեոնը դավադիր է, իմ դեմ դավա՛նք է նշույթում: 815
ԻՈՒԿԱՍՍԵ.— Եթե գիտես, պատմի՛ր, ասա՛

Պատճառը այդ մեղադրանքի կամ գծողության:
ԷԴԻՊՈՒՍ.— Նա ասում է, որ Լայոսի սպանողը ես եմ իրոք:
ԻՈՒԿԱՍՍԵ.— Ի՛նքն այդ գիտե, թե՞ կրկնում է միայն կարծիքն ուրիշի:
ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ուղարկել էր աստ գուշակին նեմգապատիր, 820

Իսկ ինքն ժխտում է յուր մեղքն:
ԻՈՒԿԱՍՍԵ.— Թո՛ղ պրպտումն ու այդ մտքերն և լսի՛ր ինձ:
Մահկանացու մարդկանց համար, հասկացիր,
Գուշակության զուր արվեստն է միշտ անփոփոց և անմատուց,
Եվ ես դրան, ահավասիկ, քեզ կբերեմ ճիշտ ապացույց:
Գուշակություն էր ստացել մի ժամանակ Լայոսն արքա, 825
(Ինքը Փեթոսն էր գուշակել, թե՞ ոչ, հաստատ չգիտեմ,
Բայց քրմից էր այդ նրա), որ, ենթակա յուր օրհափն,
Նա կսպանվի ինձնից ծնված որդու ձեռքով իր հարազատ:
Մինչդեռ, ինչպես պատմում են այդ, կիցքում երեք ուղիների՝
Անդ սպանել էին նրան օտարազգի սվազակներն. 830

Իսկ յուր որդուն, իմ արգանդից երեք օրվա նոր ծնունդն,
Ոտքն ու ձեռքը սափոր կապած նա ստրուկի միջոցով
Հրամայեց անմատչելի լեռան լանջից անդունդ նետել:
Այդպես ուրեմն ինքն Ապոլլոնն չկատարեց այն, որ որդին
Դառնար յուր հոր մարդասպանը, այն, որ Լայոսն այն
Ժամանակ 835

Կրեո ասրսափն յուր իսկ որդու և կործանվե՛ր նրա ձեռքով:
Այդպե՛ս եղան հարցուկների գուշակումներն հմայական:
Սակայն դրանց դու մի՛ նայիր, մի՛ մտածիր այդ մասին:
Եթե աստված դիտավորյալ որևէ բան ցանկանա, 840
Նա հեշտությամբ այդ կըհայտնի՝ և ինքն էլ հենց այդ կապի:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Այդ ամենից, որ ես հիմա նոր լսեցի,
Ա՛յ կին, աստուիկ՝ ալեկոծվեց իմ՝ հոգին,
Եվ հուզվում է միտքըս ահա ինչպես ահեղ մի մրրիկ:
ԻՈՒԿԱՍՍԵ.— Ի՛նչ հոգսով ես տանջվում արդյոք այդ ասելիս: 845
ԷԴԻՊՈՒՍ.— Քեզնից կարծեմ ես լսեցի, դու ասացիր,

Որ Լայոսը սպանվեց անդ, կիցքում երեք ուղիների:
ԻՈՎԱՍՏԵ.— Այո, այդպես պատմում էին, չի վերացել դեռ համբավն
այդ:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ի՞նչ տեղ է այդ կամ ի՞նչ երկիր,
Գիտես, ասա, որտե՞ղ արդյոք պատահարն այդ պատահեց: 850

ԻՈՎԱՍՏԵ.— Այդ երկիրը, գիտեմ, կոչվում է Փոկիս,
Իսկ ճանապարհն բաժանվում է անդ երկուսի,
Մեկը տանում է դեպ Դելփիք, մյուսը՝ Դավլիս:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ծա՛տ է անցել այն օրվանից, որքա՞ն արդյոք ժամանակ:
ԻՈՎԱՍՏԵ.— Փոքր-ինչ առաջ այն օրերից, 855

Երբ դու այստեղ, այս երկրի մեջ հանդես եկար

Ու տեր դարձար իշխանության, ու ողջ քաղաքն այդ իմացավ:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ավա՛ղ, ի՞նչ ես սահմանել դու, Ջես արարիչ,
Որ ժամտ թափես իբրև կրակ իմ գլխին: 860

ԻՈՎԱՍՏԵ.— Ի՞նչ պատահեց քեզ, Էդիպոս, ինչո՞վ ես դու հուզված
այդպես:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Բավ է, այլևս պետք չէ հարցմունք: Բայց ինձ ասա դու
իրոք,

Ի՞նչ կերպարանք ուներ Լայոսն, ի՞նչ հասակի տեր էր նա:

ԻՈՎԱՍՏԵ.— Քաջահասակ, գեղագանգուր, գլուխը նոր ալեգարի,
Տեսքով ուղիղ քեզ էր նման, քեզնից մի քիչ տարբերվում էր: 865

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ավա՛ղ դժբախտ, տեսնում եմ արդ, որ ի՛նքնակամ,
Անգիտակից՝ ես ինքս եմ ինձ մատնել ահեղ անեծծքի:

ԻՈՎԱՍՏԵ.— Ի՞նչ ասացիր: Սարսափում եմ նույնիսկ նայել քեզ,
արքա՛:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Սարսափում եմ ես վշտաբեկ,

Գուցե գուշակն էր հեռատես և ճիշտն ասաց.

Բայց կրպարզվի գործն առավել, 870

Եթե, ա՛յ կին, մի բան նաև հայտնես ինձ:

ԻՈՎԱՍՏԵ.— Ահաքեկված եմ ես թեպետ, բայց կհայտնեմ, ինչ որ
գիտեմ:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Լոկ մի քանի մարդկանց հե՛տ էր ուղևորվել թագավորն,
Թե՛ իր շուրջը ուներ բազում նա թիկնապահ զինվորներ,

Ինչպես վայել է արքային իշխանագոր: 875

ԻՈՎԱՍՏԵ.— Լոկ հինգ հոգի էին նրանք, որոնց թվում և սուրհանդակն,

Եվ Լայոսը ինքը մեռավ ընթանում էր կառքի վրա:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ավա՛ղ, ավա՛ղ, պարզ է արդեն ինձ ամեն բան:

Բայց ո՞վ, ա՛յ կին, համբարվ բերեց ձեզ այդ մասին:

ԻՌԿԱՍՍԵ.— Ստորուկ ծառան, որը փախել, ազատվել էր ինքը
մենակ:

880

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Արդյոք հիմա մեր տա՛նն է նա գտնվում:

ԻՌԿԱՍՍԵ.— Ո՛չ, իմ արքա: Երբ, հազիվ-հազ տուն դառնալով, նա
տեսավ,

Որ Լայոսի մահից հետո քո ձեռքն անցավ իշխանությունն,
Ինձ աղերսեց, ձեռքս բռնած, խոսքեր ասաց թախանձանքի,
Որ նրան գյուղ ես ուղարկեմ, դեպ արտոնելուն իբրև հովիվ, 885
Որպեսզի միշտ նա քաղաքից հեռու մնա:

Ու ես նրան արձակեցի, մինչդեռ եթե չլիներ այդ,

Ստորուկն անշուշտ կարծանանար առավել մեծ հարգանքի:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Զի՛ կարելի, որ նա կրկին և շուտափույթ ետ գա այստեղ:

ԻՌԿԱՍՍԵ.— Կարելի է: Բայց ինչո՞ւ ես փախագում այդ: 890

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Վախենում եմ, որ միգուցե քեզ արդեն

Ես հայտնեցի չափազանց շատ, շատ բաներ.

Ուստի, ա՛յ կին, ցանկանում եմ նրան շուտով տեսնել այստեղ:

ԻՌԿԱՍՍԵ.— Նա պե՛տք է գա և կգա,

Սակայն և ես արժանի եմ իմանալու ամեն բան.

895

Օ՛, թագավոր, ի՛նչ ծանրագին հոգսերով ես տառապում դու:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ինքըս մատնված անհուսալի այս վիճակին՝

Զեմ մերժի քեզ: Գտնվելով աղետի մեջ դառնադառն՝

Ո՞ւմ առավել ես պիտ պատմեմ, եթե ոչ քեզ:

Հայրն իմ, ուրեմն Պոլիքսոսն էր կորնթոսցի,

Իսկ մայրը իմ Մերոսյեն էր դորեացի: Ահավասիկ՝

Քաղաքի մեջ ես համարվում էի ավագ և քաջանուն,

Նախքան դեպքը, որն արժանի էր զարմանքի,

Որը սակայն չարժանացավ իմ ջանքերի հոգածությանն:

Մի գինեխում խնջուքի մեջ հարբած մի մարդ

905

Հայտնեց հանկարծ, որ ես իմ հոր կեղծ զավակն եմ անհարազատ:

Ես, վրդովված, հազիվ այդ օրն համբերեցի: Մյուս առավոտ

Վաղվաղակի, հետո վերցրած վիրավորիչ խոսքն ասողին,

Ես գնացի դեպ իմ հայրը, դեպի մայրն իմ հարցմունքի:

Խիստ հուզվեցին այդ առիթով նաև նրանք վշտագին:

910

Նրանց հուզմունքն ուրախություն պատճառեց ինձ, ներքուստ
սակայն

Մաշում էր ինձ կասկածն ահեղ, մինչ համբավն էր շարժվում
գաղտ:

Արդ, իմ հորից և իմ մորից այնժամ ծածուկ ես հեռացա

Եվ գնացի դեպի Դելփիք: Բայց Փերոսից պատվական
 Պատասխանի չարժանացա: Նա ետ դարձրեց ինձ այնտեղից՝ 915
 Գուշակելով պատուհասներ, մողկանք ու վիշտ աղետաբեր:
 Անդ իմացա, որ անկողնում պիտ միանամ ես իմ մոր հետ,
 Որ այնպիսի պետք է ծնեմ ես չարաղետ մի սերունդ,
 Որի դեմքից անտանելի գարշանք կզգա ամեն մարդ,
 Որ ես մահ պիտ սպանեմ իմ հարազատ ծնող հորն: 920
 Այդ լսելով՝ Կորնթոսը ես թողեցի ինքնական,
 Որ այնուհետ լոկ աստղերով ես իմանամ նրա դիրքն:
 Փախա այդպես դեպ երկրներն, ուր չէր կարող տեսնել ոչ ոք
 Նախագուշակ առականքիս ժանտ կատարումն անողոք:
 Արդ, շրջելով, եկա հասա ես այն վայրը, 925
 Որտեղ, ինչպես դու պատմեցիր, կործանվել է քո արքան:
 Ես քեզ, ա՛յ կին, պատմեմ իսկույն գործի ամբողջ ճշմարտությունն.
 Երբ ես հասա կիցքին երեք ճանապարհի, այնտեղ հանկարծ,
 Ծեպ անցնելիս, դեմ-հանդիման պատահեցին
 Մի սուրհանդակ և մի ծերուկ, զերթ հիշեցիր, բազմած կառքին: 930
 Ծանապարհից ինձ վտարել ուզեց բռնի կառապանն
 Ու նրա հետ մահ ծերուկն: Ես, զայրագին բորբոքված,
 Հարվածեցի ինձ գուր բոթող կառապանին:
 Մի՛նչդեռ ծերուկն, երբ մկատեց, որ ես կառքին մոտեցա,
 Յուր երկասյրի խարազանով հանկարծակի զարկեց գլխիս, 935
 Սակայն հատույցն իր ստացավ անհավասար. անմիջապես
 Զեռքիս հզոր գաւազանով մա, ջախջախված,
 Կառքի միջից ժանտ գլորվեց, ընկավ ցած, մեջքի վրա,
 Ապա իսկույն կոտորեցի ես մահ մյուս բոլոր անձանց:
 Եթե Լայոս թագավորի և անծանոթ այդ մարդու մեջ 940
 Կա հիրավի ազգակցություն, ապա ուրեմն կա՞ մի մարդ
 Ինձանից շատ աստվածատյաց, առավել հեք և անբախտ,
 Մի մարդ, որին երբեք ոչ ոք յուր հարկի տակ չի ընդունի,
 Ո՛չ անծանոթ օտարազգի, ո՛չ հայրենի քաղաքացին,
 Որին ոչ ոք երկրի վրա խոսք չի ասի ողջույնի, 945
 Եվ յուր տնից ամեն մի մարդ կհավածի դժընդակ:
 Արդ, ո՞վ է այդ թշվառագույնն, թե ոչ իրոք միայն ես,
 Որ անեծքին ինձ մատնեցի այս չարաղետ և անողոք:
 Արդ, պղծում եմ ես մեռածի մահի՛նը այժմ իմ այս ձեռքով,
 Որով երբեմն սպանվեց մա, ոճրագործ չե՞մ ես միթե 950
 Կամ մի՞թե ես չարագործ չեմ, ամենավատ եղեռնագործն:

- Գուցե պետք է, որ ես փախչեմ, սակայն, ավա՛ղ,
Եթե փախչեմ, չեմ կարող ես նայել նույնիսկ ծնողներիս
Կամ ոտք դնել իմ հայրենի հողի վրա. այդ անելով՝
Ամուսնությամբ իմ մոր հետ ես պետք է կապվեմ, 955
Պիտ սպանեմ հորս ծնող՝ Պոլիքսին ինձ անուցող:
Այո՛, բնավ կասկած չկա, այդ է խոսքը ճշմարիտ,
Որ ամենն այդ սահմանել է աստվածներից մեկն ու մեկն,
Իբր ամողորք մի պատուհաս՝ ինձ պես մարդուն թշվառագույն:
Բայց ո՛չ, երբե՛ք: Ո՛հ, սրբություն աստվածների երկնակյաց, 960
Ո՛հ, արեգակ, թող չտեսնեմ շողյունը քո իմ աչքով,
Թող չքանա՛մ մահկանացու մարդկանց միջից առանց հետքի,
Գեթ չտեսնեմ ինձ խայտառակ անարգված:
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Վրդովված եմք և մենք, արքա,
բայց և այնպես,
Քանի գործը չես իմացել ականատես վկայից, 965
Հույսդ բնավ մի կտրիր:
ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ի՛նչ է մնում ինձ հուսալու, աննշան է և այդ հույսն,
Բայց սպասեմ միայն հովվի գալստյան:
ԻՈԿԱՍՏԵ.— Սակայն ինչո՞վ կարող է քեզ թեթևացնել նրա գալուստն:
ԷԴԻՊՈՒՍ.— Բացատրեմ քեզ: Եթե նույնը ասի և նա,
իմչպես արդեն 970
Պատմել ես դու, արհավիրքից ես խուսափած կլինեմ:
ԻՈԿԱՍՏԵ.— Բայց ի՛նչ խոսք ես ինձնից լսել դու էապես կարևոր:
ԷԴԻՊՈՒՍ.— Դու պատմեցիր, որ իբրև թե ասել է նա,
Որ արքային սպանեցին ավազակներն:
Եթե նույնը նաև հիմա նա հաստատի, 975
Այսինքն, որ սպանողներն անդ եղել են մի քանի մարդ,
Ապա ուրեմն մարդասպանը ձեր արքայի ես չեմ բնավ,
Քանզի պարզ է, որ մեկն երբեք հավասար չէ բազմության:
Եթե ասի, որ սպանողն էր միմիայն մի ճամփորդ,
Կամկած չկա, որ ինձ վրա կընկնի մեղքը բացահայտ: 980
ԻՈԿԱՍՏԵ.— Այո՛, եթե այդ է խնդիրն, նա իսկ և իսկ այդ խոսքն ասաց
Եվ չի կարող յուր ասածը այլևս ժխտել բնավին,
Այդ լսել եմ ոչ միայն ես, այլև քաղաքը ամբողջ:
Եթե նույնիսկ հրաժարվի յուր խոսքերից,
Այդ հանգամանքն, երբեք, արքա՛, չի հաստատի 985
Արդարացի ճշմարտությունն Լոքսիասի գուշակության,
Որ իբր Լայոսն պիտ կործանվեր ինձնից ծնված որդու ձեռքով,

Մինչ չէր կարող հեք զավակն իմ նրան երբեք սպանել,
 Զի նախքան այդ ինքն էր արդեն կործանված:
 Ուստի և ես չեմ հավատում հմայանքին աստվածների
 Ո՛չ ներկայում, ո՛չ էլ գալիք գործերի մեջ սպագա: 990
 ԷԴԻԴՊՈՒՍ.— Ծարտարամիտ ես դու դատում, բայց և այնպես մի
 դանդաղիր
 Մարդ ուղարկել, որ շուտով գա ականատես գյուղացին:
 ԻՈԿԱՍՏԵ.— Արդ, կուղարկեմ ես անհապաղ, իսկ դու հիմա եկ,
 տուն գնանք,
 Զէ՛ որ միայն լավը կամեմ և հաճելին ես քո սիրույն: 995
 (Գնում է պալատ):

ԱՍԱՍԽՈՐ ԵՐԿՐՈՐԴ

ԵՐԳՉԱՆՈՒՄԲ.— Տո՛ւր ինձ, տո՛ւր ինձ, ճակատագիր, Սարոփե 1
 Տուր զորություն, որ անբասիր ես կատարեմ
 Արժանագով սրբությունը խոսքերի
 Եվ պերճանքը ամեն տեսակ վսեմափայլ գործերի,
 Որ մեծարեմ ես օրենքներն բարձրակա, 1000
 Այն օրենքներն, որ ծնունդ եմ հավերժացող ճշմարտության,
 Որոնց հայրը վսեմական ինքն է միայն, Օլիմպոսն,
 Որոնք բնավ մահկանացու մարդկանց ցեղից չեն ծնված.
 Նրանց վսեմ ծննդավայրն երկինքն է լոկ բարձրաբերձ:
 Մոռացության ենթակա չեն նրանք երբեք, 1005
 Եվ ապրում է միշտ նրանց մեջ ինքն աստվածը
 Ամենագոր, ծերացող և անեղծ:

Գոռոգություն, ծնունդ ես դու իշխանության. Անտիստրոփե 1
 Վիսությունը, որն հագեցած բարիքներով, անմտաբար
 Զի ճանաչում սահման ու չափ, այլ անօգուտ 1010
 Երջանկության վերին գագաթն է բարձրանում միշտ անփութ,
 Մինչ այնտեղից, այդ ծայրահեղ բարձունքներից, անակնկալ
 Գահավիժում է անխուսափ՝ նետվելով ցած դեպի անդունդ,
 Քանզի գոռոզն ոտքի վրա իր երերուն
 Անկարող է երկարատև այնտեղ մնալ հաստատուն: 1015
 Իսկ քեզ, աստված, աղերսում եմ սրտագին,
 Մի ընդհատիր դու քո պայքարն ճշմարտագյուտ,

Որն հորդորիչ է քաղաքին,
Աստվա՛ծ, եղիր դու ինձ հավերժ հովանավոր ու պաշտպան:

Եթե մեկը խոսքով իրոք կամ գործի մեջ **Ստրոփե 2** 1020

Խիստ գոռոզ է և մեծամիտ

Ու չի հարգում աստվածներին արտատենչ,

Չի սարսափում սողարության օրենքներից ճշմարիտ,

Թող որ նրան՝ այդ գոռոզին ժանտածուռ

Հաղթահարի ճակատագիրն աղետալի և անգութ: **1025**

Եթե, ո՛վ մարդ, շահ ես փնտրում դու անարդար

Կամ անքնին խորհուրդներն ես դարձնում կրքի առարկա

Եվ արարքից չար ու դաժան չես խուսափում խեղճաբար,

Հույս մի՛ տաժիր, թե կարող ես մեռն արդարի երկնագո

Վանել մի կերպ կրծքից քո: **1030**

Քանզի եթե գործն ամբարիշտ

Արժանանա մեծարանքի,

Էլ ինչո՞ւ է ճշմարտության երգը այսպես հնչում միշտ:

Դեպ սրբազան պորտը երկրի

Անտիստրոփե 2

Ես չեմ գնա աղոթքի,

1035

Էլ չեմ գնա ես Աբսկան սուրբ տաճարն,

Չեմ այցելի և Օլիմպիա,

Եթե իրոք չի կատարվում այն, ինչ կամքով աստվածների՝

Վիճակված է մարդկանց համար:

Սակայն եթե կորուվագույնն ես դու իրոք, Ջես երկնավոր,

Եվ ամենքին իշխում ես դու ամենագո՛ր, **1040**

Թող քո՛ անմահ իշխանության կորովից

Նա բնավին գաղտ չմնա:

Կործանվում են Լոքսիասի գուշակումներն առտվածատուր,

Անհետանում է սրբությունն աշխարհից,

Վերանում է Ապոլլոնի մեծարանքը անխնա,

1045

Չքանում է աստվածայինն ամենուր:

ԷՊԻՍՏՈԴԻՈՆ, ԵՐԵՐՈՐԴ

(Իոկաստեն դուրս է գալիս՝ ձեռքին ձիթենու ճյուղ):

ԻՈԿԱՍՏԵ.— Իշխանավոր երկրի տերեր, իմ մեջ ահա միտք հղացավ.

Ձեռքիս բռնած խունկ ու պսակ՝

273

Գնամ, շրջեմ տաճարները աստվածների,

Քանգի վշտից դժժնդակ

Ալեկոծված է չափազանց հոգին Էդիպուս արքայի,

Եվ անցյալի փորձով արդեն նա չի կարող,

Իբր անտեղյակ, ճշգրիտ դատել գործի մասին ապագա,

Այլ լսում է նրանց միայն, ով պատմում է ահ ու սարսափ, 1055

Մինչ իմ խորհուրդն անուշադիր է թողնում միշտ:

Քեզ եմ դիմում, ո՞վ Ապոլլոն Լիկիյան,

Մերձագույնն էս դու ամենից, պերճ ընծաներ եմ բերել քեզ.

Քո բարեգութք վճիռը մեզ գեթ հայտնիր,

Մենք բոլորս, երբ նետված է նա հուզմունքի ծովի մեջ, 1060

Նրան նայում ենք ահաբեկ,

Ինչպես հուզված նավավարին ահեղ ժամին փոթորկի:

(Գալիս է կորնթոսցի սուրհանդակը):

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Արդյոք ձեզնից, այլագգիներ, կարո՞ղ եմ էս գեթ
իմանալ՝

Ո՞րն է աջտեղ ապարանքը, պալատն Էդիպուս արքայի:

Կամ ավելի լավ կլինի,

Եթե հայտնեք, թե որտե՞ղ է այժմ ինքը:

ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Տունը նրա սա է ահա, օտարական,
Ինքը սակայն ներսն է հիմա.

Իսկ սա նրա ամուսինն է, մայրը նրա զավակների:

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Օ՛, արքայի դու ամուսին գերամեծար, 1070

Միշտ երջանիկ կյանք ունենաս ու մարդկանց մեջ

Հավե՛րժ ապրեն երանավետ:

ԻՈԿԱՍՏԵ.— Նույնը և քեզ ահավասիկ կցանկամ ես,

Արժանի ես նույն մաղթանքին այդ բարեսիրտ խոսքիդ համար,

Բայց ի՞նչ կարիք է քեզ բերել, ի՞նչ խոսք ունես ասելիք:

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Միայն բարիք, ով թագուհի, երջանկություն

Քո ամուսնուն և օջախին:

ԻՈԿԱՍՏԵ.— Բայց ի՞նչ բարիք, ո՞ւմ կողմից ես ուղարկված դու:

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Կորնթոսից եմ ես եկել, և խոսքը այն, որ պիտ ասեմ,

Ուրախառիթ քեզ կլինի, այլ կերպ լինել չի կարող,

Թեպետ գուցե վիճտ պատճառի:

ԻՈԿԱՍՏԵ.— Ի՞նչ կա սակայն: Ինչպե՞ս է, որ միևնույն խոսքն ու
համբավն

Երկու տարբեր ուժ ունի:

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Իսթմոսական երկրի բնիկ ժողովուրդն

- Ցանկանում է նրան կարգել թագավոր, 1085
- Այնտեղ սպրպես ահավասիկ որոշեցին:
- ԻՈՎԱՍՍԵ.— Ինչպե՞ս. մի՞թե ծեր Պոլիքսեն անդ չի իշխում տակավին:
- ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Այլևս ոչ: Նա, մահացած, գերեզմանում է արդեն:
- ԻՈՎԱՍՍԵ.— Ի՞նչ ասացիր, մեռա՞վ հայրը Էդիպոսի:
- ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Այո՛, մեռավ, 1090
- Եթե խաբսն այս ճշմարիտ չէ, ինքս եմ մահվան արժանի:
- ԻՈՎԱՍՍԵ (ծառայիմ).— Մի դանդաղիր, ո՛վ սպասյակ, շուտով գնա
Եվ արքային կանչիր, թող գա՛: Ո՛ր ես արդյոք
Դու, հմայանք աստվածային գուշակության.
- Սարսափում էր Էդիպոսը մի ժամանակ, 1095
- Որ կսպանի ինքը նրան, յուր ձեռքով,
Ուստի փախավ հայրենիքից դեպ հեռուներն,
Մինչ կործանվեց նա յուր մահով օրհասական
Եվ ո՛չ ձեռքով իր որդու:
- (Գալիս է Էդիպոսը):
- ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ո՛վ Իոկաստե, պիրատենչիկ իմ ամուսին, 1100
- Ինչո՞ւ արդյոք ասպարանքից ինձ դու կրկին կանչեցիր:
- ԻՈՎԱՍՍԵ.— Մը լավ լսիր, ի՛նչ է ասում այս մարդն, ահա,
Եվ լսելով ինքըդ դատիր: Ո՛ր մնացին
Կամ ի՞նչ եղան քո սրբազան գուշակումներն աստվածների:
- ԷԴԻՊՈՒՍ.— Բայց ո՛վ է սա: Ի՞նչ է ուզում ասել ինձ: 1105
- ԻՈՎԱՍՍԵ.— Կորնթոսից է սա եկել և բերել է քեզ համբավ,
Որ հայրը քո՛ ծեր Պոլիքսեն, այլևս չկա,
Այլ մահացել է նա արդեն:
- ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ի՞նչ ես ասում, օտարական, ինքըդ անձամբ ինձ
պատմիր:
- ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Եթե նորից և բացահայտ պետք է պատմել այդ
համբավն, 1110
- Լա՛վ, իմացիր, ոո նա գնաց ճանապարհով մեռյալների:
- ԷԴԻՊՈՒՍ.— Սպանվա՞ծ է, թե՞ կործանվեց հիվանդությամբ
պատասխական:
- ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Քի՛չ բան է պետք, որ ծերուկի կյանքը մարի:
- ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ո՛հ, երևի հիվանդությամբ է վախճանվել դժբախտն այդ:
- ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Հետևանք է մահը նաև ծեր, ակտր հասակի: 1115
- ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ավա՛ղ, կին իմ, պետք չէ հարգել զոհարանը Դելփիքի
Եվ հնչյուններն թոչունների երկնավոր,
Որոնք երբեմն ունեն եին սուրբ բարքառով գուշակման,

Որ ես մի օրս արիտ սպանեմ իմ ծնող հորն հարազատ:

Միճչդեռ հայրըս վախճանված է, արդեն պառկած հողի տակ, 1120

Իսկ ես այստեղ ընդդեմ նրա նիզակ ու սուր չեմ շարժել:

Սակայն գուցե նա մահացավ՝ վշտանալով ինձ համար:

Այդ իմաստով մի՞շտ է գուցե. ես եմ նրա մահվան պատճառն:

Միճչ տանելով յուր հետ ամբողջ այդ վաղեմի գուշակությունն՝

Ծեր Պոլիքոսն հիմա արդեն գտնվում է տանն Հադեսի, 1125

Իսկ հմայանքը իմ մամի՜ն՝ ոչի՜նչ է այժմ, փո՜ղ մի հնչյուն:

ԻՈԿԱՍՏԵ.— Այո՛: Չէ՛ որ այդ էի միշտ ես քեզ ասում, պնդում վաղուց:

ԷԴԻՒՊՈՒՍ.— Այո՛, դու միշտ ասում էիր, միճչ սարսափն էր

հետևում ինձ:

ԻՈԿԱՍՏԵ.— Այսուհետև մի հավատա

Եվ քո սրտում այդ լուրերի՜ն տեղ մի տա:

1130

ԷԴԻՒՊՈՒՍ.— Սակայն ինչպե՞ս կարող եմ ես

Չսարսափել իմ հարազատ մոր անկողինը պղծելուց:

ԻՈԿԱՍՏԵ.— Պետք չէ բնավ, որ մարդ կյանքում սարսափ զգա,

Երբ միմիայն ապրում է նա պատահմունքի գորրությամբ,

Կամ երբ չկա նախատեսված՝ անխուսափ:

1135

Մարդ ես, իրավ, ապրի՛ր, ինչպես կարող ես դու ըստ վիճակի,

Իսկ դու, Էդիպոս, այսուհետ մի վախեցիր,

Որ իբրև թե կամուսնանաս դու հարազատ քո մոր հետ:

Հին մարդկանցից շատ շատերն են տեսել իրենց երազի մեջ՝

Մոր հետ մեկտեղ, մեկ անկողնում միացած:

Բայց մոռացվել են երազներն այդ խաբուսիկ,

Ու ապրել են մարդիկ կյանքում ավելի հեշտ ու խաղաղ:

ԷԴԻՒՊՈՒՍ.— Այդ ամենը բարբառում ես դու խելացի ու չքնաղ,

Բայց քանի որ կենդանի է իմ ծնող մայրն

Եվ ապրում է նա տակավին, անխուսափ եմ սարսափներն, 1145

Ահաբեկված եմ ես իրոք, թեպետ ճարտար ես խոսում դու:

ԻՈԿԱՍՏԵ.— Բայց քեզ քո հոր գերեզմանը սիրտիա՜նք է մեծագույն:

ԷԴԻՒՊՈՒՍ.— Համաձայն եմ. մեծ հույս է այդ,

Կենդանի է մայրըս սակայն, սարսափում եմ ես դրանից:

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Ի՞նչ կին է՛ այդ, որից իրոք սարսափում ես դու

այդքան:

1150

ԷԴԻՒՊՈՒՍ.— Մերոպեն է, ո՛վ ծերունկ,

Որ կողակիցն էր Պոլիքոս թագավորի:

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Եվ ի՞նչ սարսափ է, հիդավի, ազդում նա ձեզ:

ԷԴԻՒՊՈՒՍ.— Կա ահալիոր աստվածական գուշակություն, օտարական:

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Կարելի՞ է, որ հայտնես այդ, թե՞ արգելված է
իմանալ: 1155

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Լսի՛ր, պատմեմ. գուշակել էր Լոքսիասն ինձ մի
ժամանակ,

Որ մահիճով ամուսնական ես իմ մոր հետ կըմիանամ
Եվ կըթափեմ ես իմ ձեռքով իմ հարազատ հոր արյունն,
Ուստի վաղուց ապրում եմ ես Կորնթոսից շատ՝ հեռու:
Եվ թեպետ աստ երջանիկ եմ ես չափազանց՝ ու ցնծավետ, 1160
Բայց առավել հաճելի է և սրտատենջ

Ապրել՝ այնտեղ, ծնողների գորովագույթ աչքի՛ տակ:

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Եվ այդ բանից սարսափահար՝ աքտրակա՞ն
դու դարձար:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Այո՛, ծերուկ, որպեսզի ես հայրասպան չդառնամ:

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Արդ,՝ քեզ ի՞ դեպ, իմ թագավո՛ր, ես կազատեմ
այդ սարսափից, 1165

Քանի որ աստ ես եկել եմ իբրև բարի սուրհանդակ:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Եվ կստանա՞ս քո գործին այդ՝ վարձ ու պատիվ
արժանավոր:

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Ես եկել եմ այստեղ հե՛նց այդ նպատակով,
ո՛վ արքա,

Որ դու քո տուն վերադառնաս և անդ ինձ տաս վարձ ու բարիք:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ո՛չ, ես բնավ ետ չե՛մ դառնա այնտեղ, դեպի իմ
ծնողներն: 1170

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Ո՛հ, իմ զավակ, լավ չգիտես, թե ինչ ես դու
կատարում:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ի՞նչ կա, ծերուկ, ասա շուտով, պատմի՛ր հանուն
աստվածների:

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Եվ դու նրա՞նց պատճառով լոկ
Խուսափում ես և չես ուզում վերադառնալ հայրենիք:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Երկյուղ ունեմ իսկապես, 1175

Որ միգուցե գուշակությունը Փեթոսի կատարվի:

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Խուսափում ես, որ չպղծես դու մահի՞՞ճը քո
ծնող մոր:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Այո՛, ծերուկ իմ պատվական, սարսափում եմ միշտ
այդ բանից:

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Արդ, իմացի՛ր, որ քո երկյուղն անտեղի է և իզուր:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ինչպե՞ս: Զե՛ որ ես հարազատ զավակն եմ այդ
ծնողների: 1180

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Թեկուզ այսպէս. Պոլիբոսը արշունակից չի եղել քեզ:
ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ինչ ասացի՞ր: Մի՞թե Պոլիբոսից ես չեմ ծնված:
ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Ո՛չ ավելի, քան ես ինքըս կամ ճիշտ այնքան,
որքան ես:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ինչպե՞ս կարող է այդ լինել, որ զավակը հայր չունենա:
ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Բայց և այնպէս քեզ չի ծնել ո՛չ նա, ո՛չ ես: 1185

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Թե այդպէս է, ի՞նչո՞ւ էր ինձ որդի կոչում:

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Որովհետև անզավակ էր մինչև այդ:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ինձ, օտարի ձեռքից վերցրած, կարո՞ղ էր նա այդքան
սիրել:

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Արդ, իմացի՛ր, որ իմ ձեռքից նա ընդունեց
պարգևն այդ:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Դու գնեցի՞ր, թե՞ ինձ գոար և հանձնեցիր ապա
նրան: 1190

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Քեզ ես գտա Կիթերոնի անտառապատ ձորերի
մէջ:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Եվ ի՞նչ գործով, ինչո՞ւ էիր շրջում այնտեղ, այն
վայրերում:

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Նշանակված էի այնտեղ
իբրև հովիվ մախիրների՞ն լեռնական:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Դու թափառում էիր այնտեղ իբրև վարձկա՞ն
մի հովիվ: 1195

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Ո՛հ, զավակս, քեզ ես իրոք փրկիչ դարձա այն
ժամանակ:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ինչո՞ւ էի այն ժամանակ ես հիվանդ,
Եվ որպիսի՞ աղետի մէջ ինձ գտար...

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Քո ոտքերի վիրավորված հոդերն եմ քեզ
ստույգ վկա:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ի՞նչ ես, ավա՛ղ, իզուր հիշում աղետները
վաղընջական: 1200

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Եվ ես ինքս արձակեցի այն ժամանակ
Ոտքերիդ մէջ խորունկ վարսված սիրկ կապանքն:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ինձ, տակավին բարուրի մէջ,
Մի՞թե, ավա՛ղ, կաշկանդել էր

Այդ ահավոր ծանր վիճակը խայտառակ: 1205

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Եվ անու՛ն էլ դու ստացար քո վիճակի՞ն
համաձայն:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ասա՛, հանուն աստվածների,

- Ո՛վ էր դրա մեղավորը, հա՛յրըս, մա՛յրըս, թե՛ այլ մեկը:
ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Ես չգիտեմ: Այդ կիմանա և տեղյակ է միայն նա,
Ով ինձ հանձնեց: 1210
- ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ուրեմըն քեզ այնտեղ հանձնեց մի ա՛յլ մարդ,
Եվ ո՛չ անձամբ ինքըդ գտար:
ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Ո՛չ, քեզ, արքա, անդ ինձ հանձնեց մի այլ հովիվ:
ԷԴԻՊՈՒՍ.— Իսկ ո՛վ էր նա: Գուցե դու ինձ տեղյակ դարձնես նրա
մասին:
ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Նա ինքն իրեն, կարծեմ, ծառա էր անվանում
Լայոսի: 1215
- ԷԴԻՊՈՒՍ.— Այսինքըն այն թագավորի,
Որը երբեմըն իշխում էր այս երկրի մեջ:
ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Ծիշտ է, այո՛, նախարապանը այդ արքաքի:
ԷԴԻՊՈՒՍ.— Կենդանի՞ է նա տակավին: Կարո՞ղ եմ ես տեսնել նրան:
ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Իբրև բնիկ, տեղացի՝ 1220
- Ամենից լավ դո՛ւք այդ պետք է իմանաք:
ԷԴԻՊՈՒՍ (Երգչախմբին).— Գուցե ձեզմից մեկն ու մեկը, ո՛վ
ծերուկներ,
Ծանաչում է նախարապանին, որի մասին խոսեց նա.
Եթե կա մեկն, որ տեսել է նրան գյուղում կամ այստեղ,
Թող ցույց տա մեզ, որ բաց անենք այս հանգամանքն
վերջապես: 1225
- ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Կարծեմ նա հենց այն գյուղացին է իսկ և իսկ,
Որին տեսնել դու կամեցար մի փոքր ստաջ.
Նրա մասին ամենից լավ քեզ կսլատմի Իոկաստեն:
ԷԴԻՊՈՒՍ.— Դու, Իոկաստե, գիտե՛ս արդյոք այն հովվին,
Որին այստեղ մենք կանչելու ուղարկեցինք, նա՞ է ճիշտ, 1230
Որի մասին խոսեց սա:
- ԻՈԿԱՍՏԵ.— Ո՛վ, ի՞նչ ստաջ: Ո՛չ, բնավին մի մտածիր դու իզուր,
Մի պրպտիր, այդ հիշելով, մի քրքրիր ամեն բան:
ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ո՛չ, այդ բնավ գլուխ չի գա: Այս ասացույցն իմ ձեռքին
Ես չեմ կարող չմերկացնել իսկությունը ծագումիս: 1235
- ԻՈԿԱՍՏԵ.— Աղաչում եմ ես քեզ, հանուն աստվածների,
Կյանքդ փրես. մի՛ աշխատիր և մի խոկա այդ մասին,
Բավ է որքան տանջվում եմ ես դառնալից:
ԷԴԻՊՈՒՍ.— Տոկո՛ւն եղիր, մի՛ վախենա. եթե իրոք իմ մորից
Երրորդն եմ ես, եթե նույնիսկ ստրուկ եմ ես եռակի, 1240
Ո՛չ, դրանով չես զրկվի դու քո ծագումից ազնվական:

ԻՈԿԱՍՏԵ.— Ավա՛ղ, լսի՛ր, լսի՛ր դու ինձ, մի կատարիր այդ բնավ:
ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ինձ համոզել դու չես կարող: Պիտ իմանամ գործն

հաստատ:

ԻՈԿԱՍՏԵ.— Գործին տեղյակ՝ ես լավագույն այդ խորհուրդն եմ
տալիս քեզ: 1245

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Այդ լավագույն քո խորհուրդն է, որ տանջում է
իմձ վաղուց:

ԻՈԿԱՍՏԵ.— Ավա՛ղ, դժբախտ: Գեթ դու երբե՛ք չիմանայիր, թե ով
ես դու:

ԷԴԻՊՈՒՍ (Թիկնապահներին).— Ծուտո՛ւվ, շուտո՛ւվ գտեք, բերեք
հախրապանին այստեղ ինձ մոտ,

Իսկ սա աչքտեղ թող դեռ հրճվի յուր ծագումով ազնվական:

ԻՈԿԱՍՏԵ.— Ավա՛ղ, ավա՛ղ. դժբախտ ես դու, ահա միակ խոսքն է
սա, 1250

Վերջին խոսքը, որ ունեմ քեզ ասելիք,

Էլ ոչ մի խոսք դու ինձանից լսելու չե՛ս հավիտյան:

ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ո՛վ Էդիպոս, կինըդ գնաց դաժան
վշտով ալեկոծված,

Երկնշում եմ, ո՛հ, միգուցե հանկարծ նրա լուրջությունն

Անդ բողբոջի ժանտ աղետով ահավոր: 1255

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Թող բոնկվի, ինչպես ինքը կկամենա: Սակայն ես
Ցանկանում եմ սաղմն իմանալ իմ գոյության,

Իմ ծագումը, թեկուզ լինի այն հիբրավի ստորագույն:

Հպարտ է նա, սնամիտ է կինն ըստ անհագ յուր բնույթի,

Ուստի ստոր իմ ծագումից ամոթա՛նք է զգում այդպես: 1260

Մինչդեռ իրոք զավակն եմ ես լոկ պատահար մի բախտի՛,

Որն և առատ պարգևել է ինձ անմատույց բարիքներ,

Է: Ինչո՞ւ զոր պիտ սարսափեմ ես անպատիվ լինելուց:

Բախտն է, այո՛, իմ ծնող մայրն, ամիսներն են եղել ինձ հայր,
Որոնք իրավ դարձրել են ինձ և մեծագույն, և ստոր. 1265

Արդ, դրանցից եմ ես ծնված և չեմ փոխվի,

Ուստի պետք է, որ իմանամ սկիզբն իմ ծագման:

ՍՏԱՍԻՄՈՆ ԵՐՐՈՐԴ

ԵՐԳՉԱՆՈՒՄԲ.— Ո՛հ, եթե ես գուշակ լինեմ և մարգարե՛ Ստրոփե
Հոգիս լցված իմաստությամբ լուսեղեն,

Քե՛զ, Օլիմպոս երկնագո,
 Փա՛ռք հնչելով, անվերջ պիտի՝ երկրպագեմ,
 Քե՛զ, Կիթերոն, վաղ առավոտ
 Մեղմ ժամերին լուսնալիք
 Կներբողենք, փառք՝ կընդգեմք սիրակարոտ,
 Քանզի դու ես փառապանծ 1275
 Էդիպուսին և՛ Հայրենիք, և՛ հոգածու, և՛ սնող մայր:
 Խմբապարով մենք կսկսենք փառաբանել քեզ երկար,
 Քանզի դու ես, որ բերեցիր արքաներին Թեբեի՝
 Բերկրանքի սեր և խանդավառ հիացմունք.
 Ո՛հ, դու Փեթոս, փառք ու պատիվ ևս քեզ,
 Քո երկնափառ գութն ենք տենչում սիրակեզ: 1280

Հավերժահարս հավերժակյաց կույսերից Անտիստրոփե
 Ո՛վ է ծնել քեզ, ով մանկիկ փառունակ,
 Արդյոք Պանի ընկերուհի՞ն լեռնաքնակ
 Եվ կամ գուցե պերճ փրուհի՞ն Լոքսիասի փառաշուք. 1285
 Լոքսիասի, որ փրուտ է վայրի լանջերը լերանց,
 Գուցե ինքը իշխանատերն Կիլլենեի
 Եվ կամ Բաքոս աստվածն արի,
 Որն ասրում է բարձր ուներին լեռների,
 Որոնց հետ մա ամենից շատ պար է բոնում սիրառատ: 1290

ԷՊԻՍՏՈԴԻՆ ՉՈՐՐՈՐԳ

ԷՂԻՊՈՒՍ (Երզնախմբին).— Ինչպես ահա դատողությամբ կռահում
 եմ, ծերուկներ,
 Կարծեմ իրոք մա գալիս է, հովիվը այն,
 Որին երկար սպասեցիք,
 Թեպետ երբե՛ք չեմ հանդիպել ես մրան:
(Ցույց տալով կորնթոսցի սուրհանդակին)
 Բայց հասակով իր ալևոր ծերության 1295
 Ուղիղ սրա՛ն է հավասար, իսկ մշտաներին,
 Որ բերում են մրան այստեղ, ճանաչեցի ես արդեն,
 Ծառներն են մրանք մեր տան: Ավելի ճիշտ
 Դո՛ւ, բարեկամ, այդ կիմանաս,
 Քանզի մրան դու տեսել ես շատ, շատ անգամ: 1300

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Այո՛, դու ճիշտ ճանաչեցիր, բայց և հաստատ իմացիր,

Եթե Լայոսն ունեցել է հավատարիմ, լավ ծառա,

Սա է, որ կա այդպիսին:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Նախ և առաջ հարցնում եմ քեզ, կորնթոսցի դու եկվոր,

Սա՛ է արդյոք, որի մասին հիշեցիր:

1315

(Մոտենում է հովիվը)

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Սա է, այո՛, իսկ և իսկ:

ԷԴԻՊՈՒՍ (Հովիվին).— Ինձ հայելով՝ հարցերիս ճիշտ պատասխանիր, ով ծերուկ,

Ծառայե՛լ ես դու Լայոսին, իբրև ստրուկ:

ՀՈՎԻՎ.— Այո՛, նրա ստրուկն էի, սակայն գնված չե՛մ եղել,

Մեծացել եմ նրա տան մեջ:

1310

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ի՞նչ գործ էիր դու կատարում, ինչո՞ւ էիր ապրում դու:

ՀՈՎԻՎ.— Հովիվ էի և մեծ մասամբ նախիրների պահապան:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Բայց դու որտե՞ղ, ո՞ր վայրերում էիր ապրում ավելի շատ:

ՀՈՎԻՎ.— Կիթերոնում, այն նրա շրջակայքում:

ԷԴԻՊՈՒՍ (Ցույց տալով կորնթոսցի սուրհանդակին).— Արդյոք սրան ճանաչո՞ւմ ես, ծանոթ էիր այս մարդու հետ:

1315

ՀՈՎԻՎ.— Ի՞նչ էր անում նա իրապես, ո՞ւմ մասին է խոսքդ, արքա՛:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Սրա՛ մասին, որ կանգնած է ահա քո դեմ,

Հանդիպե՛լ ես երբևիցե դու սրան:

ՀՈՎԻՎ.— Բայց ոչ այնքան,

Որպեսզի այժմ իսկույն հիշեմ և ասեմ:

1320

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Չգարմանս, ով թագավոր, գարմանալու բան չկա,

Զիմացողին ես կտրիպեմ, որ պարզ հիշի ամեն բան:

(Հովիվին)

Բայց դու, կարծեմ, չե՛ս մոռացել և կարող ես հիշել լավ, Ինչպես երբեմն շրջում էիք մենք միասին

Կիթերոնի շրջակայքում: Դու հիշո՞ւմ ես, այն ժամանակ

1325

Արածեցնում էիր այնտեղ երկու նախիր, իսկ ես մեկն:

Մենք անդ միմյանց շատ մոտ էիք երեք տարի շարունակ,

Սկսած ուղիղ վաղ գարունքից մինչև Արկտուրն:

Իսկ ձմեռը ես նախիրն իմ քշում էի դեպի իմ գոմերն,

Դու էլ քշում էիր դեպի փարախները Լայոսի:

1330

Տե՛ս, ես հիմա այդ եմ ասում, ճի՛շտ է արդյոք իմ ասածն:

ՀՈՎԻՎ.— Դու ճշմարիտն ասացիր,

Բայց վաղո՞ւց էր դա, շա՛տ վաղուց. անցել են՝ շա՛տ տարիներ:
ՍՈՒՐԶԱՆԴԱԿ.— Բայց ինձ ասա, լավ հիշո՞ւմ ես,

Այն ժամանակ դու մի մանուկ հանձնեցիր ինձ, 1335

Որ ես նրան դաստիարակեմ, իբր սեփական իմ զավակին:

ՀՈՎԻՎ.— Ինչո՞ւ է հարցն, ի՞նչ կարիք կա հիմա հարցնել այդ մասին:
ՍՈՒՐԶԱՆԴԱԿ.— Տե՛ս, թե ի՞նչ կա. սա է ահա մանուկը այն,

քարեկա՛մ:

ՀՈՎԻՎ.— Գեթ անիծվեր քո այդ լեզուն: Չըպե՛տք է դու լռես արդյոք:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Դու, ծերունի, մի կշտամբիր աչդպես նրան: Խոսքիդ

համար

1340

Ավելի շուտ կշտամբանքի դու ինքքդ ես արժանի:

ՀՈՎԻՎ.— Ո՛հ, փառապանձ իմ թագավոր, ինչո՞վ արդյոք մեղանչեցի:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Հենց նրանով, որ չես ուզում ճիշտը խոսել մանկան

մասին,

Որին արդեն հիշեց նա:

ՀՈՎԻՎ.— Նա, երևի, չի հասկանում, ինչ է խոսում, 1345

Այլ միմիայն ջանք է թափում զրախոս:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ինձ լա՛վ լսիր. թե քաղցրությամբ գործը հայտնել

չցանկանաս,

Մտրակի տակ լացակումած կըպատմես:

ՀՈՎԻՎ.— Ո՛չ, դու, հանո՞ւն աստվածների, ինձ մի ծեծիր

եվ մի տանջիր հեք ծերուկիս:

1350

ԷԴԻՊՈՒՍ (Թիկնապահներին).— Ծուտո՛ւվ, շուտո՛ւվ սրա ձեռքերն

պիրկ ոլորած կապեք մեջքին:

ՀՈՎԻՎ.— Ինչո՞ւ, ավա՛ղ, դժբախտ եմ ես. ի՞նչ ես ուզում իմանալ:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Հանձնե՛լ ես դու այն մանուկին, որի մասին հիշեց նա:

ՀՈՎԻՎ.— Հանձնել եմ, ճի՛շտ. օ՛հ, երանի

Չըբանայի, կործանվեի ես այն օրը:

1355

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Կարծանանաս այդ վիճակին, եթե չասես ճշմարիտն:

ՀՈՎԻՎ.— Եթե ասեմ, ո՛հ, ավելի՞ դաժանաբար պիտ կործանվեմ:

ԷԴԻՊՈՒՍ (Թիկնապահներին).— Չըգձգելով՝ կարծեմ կրկին

խուսափել է ուզում սա:

ՀՈՎԻՎ.— Ո՛հ, քավ լիցի, չե՞ որ արդեն ես ասացի,

Որ հանձնել եմ մի ժամանակ:

1360

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ուրի՞ց էիր վերցրել սակայն: Քո տնային զավա՞ղն

էր նա,

Թե՞ ուրիշի:

- ՀՈՎԻՎ.— Ո՛հ, ի՛մը չէր, այլ ուրիշից ես ստացա այն մանկիկին:
ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ուսի՛ց կամ ո՛ր քաղաքացուց, ո՛ր օջախից:
- ՀՈՎԻՎ.— Ո՛հ, թագավոր, գթա՛, հաճուն աստվածների,
Բաղնակա՛ն է. թո՛ղ հարց ու փորձն:
ԷԴԻՊՈՒՍ.— Կործանվա՛ծ ես, եթե նորից ես ստիպված հարցը
կրկնեմ:
- ՀՈՎԻՎ.— Արդ, իմացիր. մա Լայոսի տանն էր ծնված:
ԷԴԻՊՈՒՍ.— Սակայն ինչպե՛ս. իբրև ստրո՛նկ, թե՛ արքայի արյունից:
- ՀՈՎԻՎ.— Ավա՛ղ, արդե՛ն ստիպված եմ հայտնել ամբողջ
գարհուրանքն:
ԷԴԻՊՈՒՍ.— Իսկ ես պետք է որ այդ լսեմ մինչև վերջ:
ՀՈՎԻՎ.— Նրա զավակն էր կոչվում մա: Սակայն քո տանն,
ով թագավոր,
Ավելի լավ քեզ քո կի՛նը կրպատմի:
ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ուրեմն մա, կի՛նըս հաճե՛նեց քեզ մանկիկին:
- ՀՈՎԻՎ.— Այո՛, արքա:
ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ինչո՞ւ կամ ի՛նչ նպատակով:
ՀՈՎԻՎ.— Որ ես նրան ոչնչացնե՛մ:
ԷԴԻՊՈՒՍ.— Թշվառագույն իր զավակի՛ն:
ՀՈՎԻՎ.— Աղետաբեր և ահավոր գուշակումից ահաբեկված:
ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ի՛նչ գուշակումն:
ՀՈՎԻՎ.— Լուր կար, որ մա, եթե մնար և մեծանար,
Պիտ սպաներ յուր ծնող հորն:
ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ուրեմն ինչպե՛ս, ինչո՞ւ դու ինձ հաճընեցիր այս
ծերուկին:
- ՀՈՎԻՎ.— Արքա՛, միայն կարեկցաբար: Մտածեցի. թող տանի սա
Հեռու երկիր, որտեղից և ի՛նքն էր իրոք,
Բայց մա փրկեց քեզ մեծագույն աղետների համար միայն:
Ահավասիկ. եթե դու ես ճիշտ այն մանուկն, լա՛վ իմացիր,
Որ էլ քեզնից ավելի հեք և չարաբախտ մարդ չըկա:
ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ավա՛ղ, ավա՛ղ: Արդ ամեն ինչ կատարված է բացահայտ.
Վա՛՛յ դժբախտիս: Արևի՛ լույս, վերջին անգամ տեսնում եմ
քեզ,
Մինչ ծնվել եմ ես նրանից, ումից պետք չէր, որ ծնվեի,
Եվ կապվել եմ ամուսնության ես մահիճով նրա հետ,
Ում հետ կապվել չէր կարելի: Սպանել եմ ես նրան,
Ում սպանել պետք չէր բնավ:
(Գնում է):

- ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Ավա՛ղ, սերունդ դու մարդկային, **Ստրոփե 1** 1395
 Մահկանացու ունայն մարդիկ,
 Որքան էլ դուք բյուր-բյուրերով երկրի վրա կյանք վարեք,
 Ավա՛ղ, ձեր մեջ չկա բնավ գեթ մի մարդ,
 Որ լիճի մի՛շտ հաստատապես երջանիկ,
 Այո՛, չըկա: Երբ մեկն ու մեկն բախտավոր է կարծում իրեն, 1400
 Կարծելով այդ՝ կործանվում է նա անխուսափ:
 Այդպես ահա քո վիճակն է ինձ օրինակ,
 Քո բախտամեծ կյանքը, ավա՛ղ, ո՛վ Էդիպոս,
 Դո՛ւ, Լաջոսի դժբա՛խտ զավակ.
 Ո՛չ, հիրավի մահկանացու մարդկության մեջ 1405
 Երանավետ չկա ոչ ոք, ոչ մի մարդ:
- Ո՛հ, ինչպե՛ս դու գերազա՛նց, **Անտիստրոփե 1**
 Ծարտարագետ ու կորովի քո միզակը նետեցիր
 Եվ երկնային անմատչելի բարձունքներից
 Երջանկության ամենաճոխ փարթամությունն ստացար: 1410
 Ո՛հ, ինչպե՛ս նա կարողացավ, Ջևս արարիչ,
 Ոչնչացնել կորամագիլ, չարագուշակ ժանտ կույսին
 Եվ անասա՛ն պատվար դառնալ իմ հաշրենի ողջ երկրին՝
 Դեմ-հանդիման հաճդես գալով կործանողին ու մահվանն:
 Ուստի և դու հոչակվեցիր վսեմափա՛յլ վեհ արքա. 1415
 Ամենից շատ արժանացար դու գերհրաշ մեծարանքի,
 Թեքեական իշխաններից մեծագո՛ւյնդ,
 Դո՛ւ, թագավոր աստվածափա՛ռ, գերակա:
- Եվ այժմ ո՛վ կա արդյոք քեզնից ավելի հեք,
 թշվառագույն **Ստրոփե 2**
- Կամ առավել ապերջանիկ, մատնված վաշտագ վշտերին: 1420
 Ո՛վ կա արդյոք կյանքի անեղ պատահմունքով ավելի ժանտ,
 Ո՛վ կա քեզ պես անագորույն տառապանքով կաշկանդված:
 Վա՛յ քեզ, Էդիպոս, գերահրա՛շ, վսեմափա՛յլ մեծ արքա.
 Նավակայան դու քեզ գտար, դաժան սիրո նավակայան,
 Հոր և որդու ննջարանը դարձավ քեզ ժանտ ապարտան: 1425
 Ո՛հ, դու մտար, ամուսնական մահիճը հոր, որ կործանվես:
 Ինչպե՛ս, ինչպե՛ս կարողացավ լռելյալն
 Սրտը քո հոր, նրա մահիճն, այդքան երկար ժամանակ,

Ո՛րվ տարաբախտ, հանդուրժել քեզ,
Լուռ համբերել անասելի զարհուրանքն:

1430

Ժամանակը կաշկանդեց քեզ ականա,
Ժամանակը ամենատես.

Անտիստրոփե 2

Նա է դաժան դատում քեզ

Եվ անօրեն ամուսնության քո գործն՝ հիմա:

Նրա համար է ահավոր քեզ դատողն,

1435

Որ դու իրոք նույն մահիճի և՛ ծնվածն ես, և՛ ծնողն:

Ո՛հ, երանի՜, ո՛րվ Լաչուսի հեք զաղակ,

Զըտեսնե՛մ քեզ, չըտեսնե՛մ միշտ, հավիտյա՛ն:

Վշտացած է սիրտս խորունկ, տառապում եմ չափազանց,

Եվ ցավագար թերանն է իմ աղաղակում վշտաբեկ:

1440

Սակայն հիմա քո պատճառով, ահավասիկ,

Պիրկ փակում է աչքերը իմ խաղաղ մեզն:

ԷՔՍՈՂՈՍ

(Գալիս է Էդիպուսի տնասունն ծառան):

ԾԱՌԱ.— Դո՛ւք, որ հարգված եք այս երկրում ամենից շատ,
գերամեծար,

Ո՛հ, որպիսի՜ գործի մասին վիճակված է լսել ձեզ

Եվ որպիսի՜ դեռ աղետներ տեսնելու եք ձեր աչքով:

1445

Ավա՛ղ, ինչպե՛ս պիտ վշտանաք ողբաձայն,

Եթե իրոք ձեր սրտերը հուզված են խոր

Լաթդակոսյան հայրենի տան ցավերով:

Ավա՛ղ, կարծեմ, այնքա՛ն աղետ, այնքա՛ն մողկանք ու չարիք

Կան զաղտնացած այս օջախում, և դեռ կրկին սպասելիք

1450

Այնքա՛ն փորձանք և՛ ականա, և՛ կամովի հանդես կրգա,

Ող հիրալի անկարող են մուլնիսկ Իստրոսն ու Փասիսն

Մաքրե՛լ, զտեղ այդ ամենը և լվանալ տունն այդ անբախտ:

Սակայն բոլոր տանջանքներից ա՛յն աղետն է դառնագին

Եվ այն վիշտը, որ կրում է հոժարակամ մարդու հոգին:

1455

ԵՐԳՉԱԽՍԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Բայց առավել դառնակակիժ աղետ
լինել չի կարող,

Քան այն, որ մենք արդեն գիտենք:

Սակայն հայտնիր, դո՛ւ ինչ ունես ասելիք:

ԾԱՌԱ.— Հարկավոր չէ երկար պատմել, որ իմանաս այդ աղետն,
Մեռավ, ավա՛ղ, աստվածական Իոկաստեն։ 1460
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ավա՛ղ, թշվառ։ Սակայն ի՞նչ էր դրա
պատճառն։

ԾԱՌԱ.— Ինքը իրեն պատճառ եղավ. տառապանքիդ վիշտը,
սակայն,

Այնքան էլ խոր, խիստ չի լինի, քանզի աչքով չես տեսել դու,
Մինչ իմ արտում կենդանի է հիշողությունն այդ ահեղ։

Արդ, իմացիր՝ որքա՛ն դաժան տանջանք կրեց դժբախտն այդ. 1465

Երբ բորբոքված, հուժկու եկավ ու ներս մտավ սրահի մեջ,

Վազեց, ընկավ ամուսնական յուր մահիճի վրա իսկույն

Եվ սկսեց դաժանաբար երկու ձեռքով փետել մազերն։

Դուռը սակայն, ներս մտնելիս, զարկեց, փակեց նա ուժգին։

Կանչեց ապա վաղուց մեռած յուր ամուսին Լայոսին, 1470

Հիշեց նաև յուր զավակին աճիծյալ,

Որի ձեռքով սպանվեց հայրն, որին՝ որդուն յուր հարազատ,

Մայրը դարձավ կին, կողակից,

Որ այդպիսով աշխարհի բերի, ծնի դժբախտ զավակներ։

Ու լաց եղավ նա վշտահար, դառնակակիծ 1475

Յուր կրկնակի ամուսնական մահիճի վրա,

Որի մեջ իր ստոնքները աշխարհ եկավ իր ամուսնուց

Եվ մոր որդին՝ իր իսկ որդուց։

Ինչպես սակայն այնուհետև, նա կործանվեց, ես չիմացա,

Որովհետև հառաչանքով անդ ներս խուժեց Էդիպուսը, 1480

Ուստի և ես չմաղթեցի տեսնել կնոջ տանջանքն ամբողջ։

Նայում էի ես արքային. նա զարկվում էր ամենուր,

Պտտվում էր և պահանջում զենք ու սուր,

Որ հարձակվեր նրա վրա, ով իր կինն էր և կինը չէր,

Յուր մայրական երկու տեսակ սերմ ունեցող արտի վրա, 1485

Յուր մոր վրա, որ մայրն էր յուր զավակների։

Դողդողում էր նա մոլեգին։ Աստվածներից մեկն ու մեկն

Այդ վիճակում ողնեցույց էր անշուշտ նրան։

Մինչ մարդկանցից արշունակից ոչ ոք չըկար անդ մերձակա,

Եվ նա ահեղ աղաղակեց. կարծես ուժ կար մի գերբնական, 1490

Որ դրդում էր նրան այդպես։ Արդ, հարձակվեց նա կատաղած

Դեպի դուռը երկփեղկանի, քաշեց, հանեց նա ուժգնակի

Նիզը դուռն յուր խոր բնից ու ներս խուժեց մեղմակի մեջ։

Դժբախտ կնոջն անդ մենք տեսանք արդեն կախված.

Նա օրորվում էր՝ կախ ընկած

Ոլորված պիրկ՝ մի պարանի օղակից:

Իսկ երբ արքան տեսավ նրան, գոռաց ահեղ ու դառնաձայն
Եվ արձակեց պարանն իսկույն: Դժբախտ կինը ընկավ գետնին:
Այնուհետև մենք անդ տեսանք սարսափելի զարհուրանք.

Պոկեց իսկույն նա թագուհու պերճ հագուստից զարդարանքն՝ 1500
Ծարմանդ-քորոցը ոսկեկոտ և սրածայր, վեր բարձրացրեց
Եվ սկսեց վարսել ուժգին յուր աչքերի բբերի մեջ:

Այա բարձր բացազանչեց. «Էլ չտեսնեք այսուհետև

Զեր տիրոջը, որ չտեսնեք մինչև հիմա իմ կրածը

Ահագնագույն տանջանքն ու վիշտն, որ չտեսնեք ոճիրը ժանտ, 1505

Որ կատարել եմ ես կյանքում. այլ հարկիտյան խավարի մեջ

Պետք է նայեք միայն նրանց, որոնց տեսքն է ձեզ արգելված,

Որ չտեսնեք և չիմանաք դուք երբեք

Նաև նրանց, որոնց իրոք ուզում եք դուք փափագատենչ»:

Այդպես խորունկ հեծեճալով՝ նա ոչ միայն մի անգամ, 1510

Այլ շատ անգամ հարվածելով քանդոմ էր յուր աչաց՝ բներն,

Եվ արյունն էր թափվում արդեն յուր խորտակված աչքերից

Ու ոռոգում նրա միրուքն. բայց թափվում էր ոչ թե միայն

Կաթիլ-կաթիլ ու մեղմացալ, այլ կարկիտի, անձրևի պես,

Ինչպես մի ակ և հորդ հեղեղ արշունալից: 1515

Այդպես թնդաց և բռնկվեց արհալիրքի աղետն երկյալ,

Ու երկու մահ օրհասական՝ մեկը կնոջ, մեկն ամուսնու:

Թեպետ վաղանց բախտը նրանց արդարաճոխ

Երջանկության բախտն էր իրոք, սակայն այսօր անագորույն

Վի՛շտ, հեծեճա՛նք, դաժան տանջա՛նք, մահ, կործանում

խայտառակ,

1520

Ոճիր ու մեղք և աղետներ ամեն տեսակ,

Որ աշխարհում կան բազմապես, բռնկվեցին միանգամից:

ԵՐԳԶԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Իսկ այժմ արդյոք ի՞նչ վիճակում է
թշվառն,

Դադարե՛լ է տանջանքի ցավն:

ԾԱՌԱ.— Գոչում է խիտ, որ բաց անեն դուռը շուտով և
ցույց տան

1525

Կադմոսական զավակներին ոճրագործին հայրասպան,

Նրան, որ յուր հարազատ մորն... ո՛հ խոսք չկա, որ անվանեմ

Խայտառակ գործն այդ ամբարիշտ, որ այս տան մեջ նա չի մնա

Իբր անիծված, որ ինքն իրեն պիտ արտրի այս երկրից:

Սակայն, հարկար, անհրաժեշտ է, որ այդ գործը կատարվի 1530
 Հսկողությամբ և օգնությամբ որևէ այլ ուղեկցողի,
 Բանգի ինքը տառապում է և տանջահար է չափազանց:
 Ահա՛, շուտով ցույց կտանք քեզ: Դուսն աղմակն է շարժվում արդ,
 Դուռն է բացվում: Այո՛, շուտով դու կտեսնես մի տեսարան,
 Որն, հիրավի՛, արժանի է և թշնամու ցավակցության: 1535

ԿՈՍՄՈՍ

(Պալատից դուրս է գալիս արքա Էդիպուսը՝ ինքն իրեն կուրացրած,
 դեմքն արյունով ծածկված):

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Ո՛հ, ահալոր գործ է, իրավ, տեսնել տանջանքը
 մարդկային.

Բոլո՛ր, բոլո՛ր տանջանքներից ինձ իմ կյանքում հանդիպած
 Զարհուրելիքն սա է իրոք: Ասա, դժբախտ, թշվառագույն,
 Ի՞նչ խղական մոլեգնության մատնվեցիր դու դժնաբար,
 Ո՛ր խենթացնող չար պատուհասն այդքան դաժան հասավ
 քեզ: 1540

Ամենաժա՛նտ, դժոխածին ոգիներից ո՛ր չար ոգին
 Ոստյուն գործեց քո անողոք, ապերջանիկ բախտի վրա:
 Վա՛յ ինձ, սակայն, անկարող եմ նույնիսկ նայել քեզ, թշվա՛ռ,
 Թեպետ անչափ ցանկանում եմ հարցում անել,
 Որ շա՛տ, շա՛տ բան գեթ իմանամ, լսեմ քեզնից, 1545
 Մինչ դու միայն ժանտ սարսափ ես ազդում ինձ:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Վա՛յ ինձ, վա՛յ ինձ, դժբախտագույն եմ ես, ավա՛ղ,
 Ո՛ր երկիրն եմ ինձ, թշվառիս, տանում այսպես.
 Ո՛ր եմ թոչում, ո՛ր եմ սահում իմ հնչյուններն,
 Զայն տոբ, Ոգի. ո՛ր ես քշում ինձ արդյոք: 1550

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Դեպ արհավիրքն, ավա՛ղ, դեպի դեռ չլաված
 զարհուրանքն,

Դեպի անեղ, դեռ չտեսնված մի խայտառակ գոյություն:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ո՛հ, մթության ամպ անթափանց, Ստրոփե

Անասելի, անանցնելի ժանտ խավար,
 Որ անողոք ես հավիտյան 1555

Ավա՛ղ. վա՛յ ինձ,
 Կրկին անգամ ավա՛ղ, վա՛յ ինձ, դժբախտիս.
 Թափանցում եմ հոգուս խորքը, սրտիս մեջ
 Դաժամ ցավերն իմ վերքերի,

Հիշողությունն աղետների:

1560

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Ավա՛ղ, բնավ զարմանալի բան չկա,
Որ այդպիսի տանջանքի մեջ տառապում ես չափազանց՝
Զայնն հնչելով կրկնապատիկ աղետների:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ո՛հ, փրելիս,

Անտիստրոփե

Միա՛կն ես դու, իմ մտերիմ բարեկամ,

1565

Որ մնացիր իբր հոգատա՛ր դժբախտացած կոյրի մոտ.

Ավա՛ղ, ավա՛ղ.

Աստվածների, մահկանացու մարդկանց մեջ

Միշտ ատելի և խաչտառակ թշվառի:

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Ո՛հ, տարաբախտ դու թագավոր, որ մեծ

խելքով

1570

Աղետաբեր փորձանքի մեջ թշվառության արժանացար:

Ավա՛ղ, որքա՛ն փափագելի, լավ կլիներ ինձ համար

Մնաղ ամիշտ քեզ անծանոթ,

Զնանաչել և քո մասին երբեք ոչի՛նչ չիմանալ:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ա՛խ, երանի ժանտ խորտակվեր մա, որ երբեմն

ձորերի մեջ

1575

Իմ մանկական թույլ ոտքերից զուր արձակեց պինդ կապանքն

Եվ գո՛ւր փրկեց կործանումից կյանքն իմ անմիտ.

Մինչ եթե մա չկատարեր գործն՝ այդ բարի,

Եվ մահակուղ դառնալի ես ժայռերի մեջ ամենի,

Այս չարաղետ պատուհասն

1580

Զեր հասնի ինձ և հարազատ իմ մարդկանց:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Նույն այդ փափագն, ահավասիկ,

զգում եմ ես:

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ես այդ դեպքում աշտեղ բնավ չե՛ի գա,

Որ սպանեմ իմ հարազատ ծնող հորն,

Այնժամ մարդիկ չեին կոչի ինձ ամուսին

1585

Այն հեք կնոջ, որի ծնունդն եմ ես իրոք,

Որի արգանդն է ինձ իզո՛ւր

Աշխարհ բերել, իբրև պտուղ դառնարմատ:

Մինչ ես հիմա անաստված եմ, ոճրագործի գարշ մի զավակ,

Կողակիցն եմ այն հեք կնոջ,

1590

Որից դժբախտ ծնված եմ ես, ինքքս, ավա՛ղ:

Ախ, եթե կա ժանտ մի չարիք աշխարհում,

Բոլոր, բոլոր չարիքներից գերազանց,

- Մի արհավիրք՝ բոլոր դաժան աղետներից մեծագույն,
Ո՛հ, այդպիսին վիճակված է միմիայն ի՛նձ, Էդիպոսին: 1595
- ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Բայց չըգիտեմ, պե՛տք է արդյոք
Հաշվի առնել քո արարքը այդ գեղեցիկ...
Մինչ առավել գերադաս է բոլորովին չըլինել,
Քան, լինելով, կո՛ւր ասլրել:
- ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ինձ խրատներ զո՛ւր ես կարդում և ցուցումներ
ի՛նձ մի՛ տուր,
Որ իբրև թե արարքը իմ լսվագույնը չէ բնավ: 1600
Ես չգիտեմ, թե ի՛նչ աչքով պիտ մայեմ ես դեմքին իմ հոր
Եվ դժբախտ մոր, երբ որ իջնեմ տունն Հադեսի:
Ես այնքան եմ խիստ մեղապարտ այդ երկուսի Ակատմամբ,
Որ առավել լավ կլինե՞ր և գերադաս,
Եթե իրավ դրա համար ի՛նձ կախե՞ին բյուր անգամ: 1605
Գուցե տե՛սքն է զարկակների ի՛նձ ցանկալի, իբրև բերկրանք,
Ի՛նձնից ծնված զարկակների, այն էլ, ավա՛ղ, ի՛նչպե՛ս ծնված.
Ոչ, այդ տեսնել և հանդուրժել չէ՛իմ կարող իմ աչքերն,
Չէ՛իմ կարող նրանք մայել ու չե՛ն կարող տեսնել և այժմ
Ո՛չ մեր քաղաքն, ո՛չ հողակապ աշտարակներն, ո՛չ սրբազան 1610
Աստվածների պերճ արձաններն. զրկված եմ ես այդ ամենից,
Ես, հիրավի, դժբախտագույնն, ես, Թեբեի մեծ թագավորն,
Որի փառքն է համատարած: Այդ ամենից զրկված եմ ես,
Քանզի ի՛նքս պատվիրեցի խստաբար,
Որ աքսորե՞ն բոլոր, բոլոր այն մարդկանց, 1615
Որոնք պի՛ղծ են և անաստված, որոնք իրոք
Հանդես պիտ գան, իբրև ազգի եղեռնագործ պղծարարներ:
Ոչ, չէր կարող թշվառ Էդիպոսն այդ չանել,
Ավա՛ղ, եթե հնար լինե՞ր իմ ձեռքին,
Լսողության աղբյուրն էլ ես կփակե՛ի հավիտյան, 1620
Նոյնիսկ, մույնիսկ ականջներն իմ կլցնե՛ի ես անթափանց,
Որ լսելու զորությունն իմ անջատե՛ի իմ մարմնից,
Որպեսզի կույրն, կույր լինելով, ոչի՛նչ բնավ չլսե՛ր.
Քաղցր է ասլրել՝ աղետները գիտակցելու ջանքերից գերծ:
Ո՛հ, Կիթերոն, ի՛նչո՞ւ դու ի՛նձ ընդունեցիր 1625
Կամ, ընդունած, ի՛նչո՞ւ, ավա՛ղ, չմատնեցիր իսկույն մահվան,
Որպեսզի ես մարդկանց մեջ բնավ, բնա՛վ չլինե՛ի:
Ո՛հ, Պոլիքսոս, և դո՛ւ, և դո՛ւ, ո՛վ Կորնթոս,
Իմ վաղեմի հայրական տոսն, այդպես է՛ի քեզ անվանում,

Ինչո՞ւ, ինչո՞ւ դու սնեցիր ինձ արտաքուստ վայելչատես, 1630
Սակայն ներքուստ իբրև մի թույն, մի դառնարմատ, ժանտ պտուղ,
Աղետաբեր ու զագրելի մի Էություն...

Քանզի ես այժմ աղետ եմ լոկ աղետներից իսկ ծնված:
Ո՛հ, դուք, երեք ճանապարհներ, դու, անտառում թաքնված
մութ ձոր,

Եվ դու, կաղնուտ, և դու, երեք ուղիների նեղ հանդիպում, 1635
Դո՛ւք ծծեցիք, դո՛ւք քամեցիք արյունն իմ հոր,

Այն արյունը, որը, ավա՛ղ, թափվեց ձեռքով իմ դժընդակ:
Հիշո՞ւմ եք դուք, որպիսի գործ կատարեցի ես այնտեղ,
Ինչե՛ր, ինչե՛ր ես գործեցի այնուհետև:

Ամուսնություն զարհուրելի, ինձ ծնեցիր, ինձ սերմեցիր, 1640

Ապա ինձնից, քո ծնածից, նույն սերմը ես ընդունեցիր:

Ո՛հ, դու, արյուն ծնողական, որից, ավա՛ղ, առաջացան

Հայր ու որդի, և՛ եղբայրներ, և՛ ծնողներ,

Ե՛վ հարս, և՛ կին, և՛ իսկ մայրեր: Ո՛հ, առավել դժնաբարք

Կամ ավելի նողկ ու պատիր և զագրագույն, 1645

Ատելի գործ մարդկանց մեջ չի կարող լինել:

Պետք չէ սակայն լսել, խոսել այդ նողկալի գործի մասին.

Աղաչում եմ, հանո՛ւն անմահ աստվածների, ո՛հ, շուտ, իսկույն

Արտաքսեցեք ինձ երկրից դուրս, ծովից այն կողմ և հեռուն,

Ինձ ապանեք, հողում թաղեք, գեթ չըտեսնեն ինձ մարդիկ: 1650

Բայց մոտ եկեք, գեթ արժանի ինձ համարեք ձեր մերձության,

Ծփվեցեք ինձ, չսարսառիեք դուք թնալին պղծանքից,

Զի ուրիշը մահկանացու մարդկանց մեջ, բացի ինձնից,

Անկարող է կրել, տանել աղետները իմ դաժան:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ահա գալիս է Կրեոնն.

Քո խնդիրը կկատարի, մահ խորհուրդ կտա քեզ. 1655

Նա է հիմա միակ տերը և պահապանն այս երկրի:

(Գալիս է Կրեոնը՝ արքայական հագուստների մեջ):

ԷԴԻՊՈՒՍ.— Ավա՛ղ, ավա՛ղ, ես ի՞նչ խոսքով կարող եմ այժմ
դիմել նրան, 1660

Կամ ի՞նչ արդար վստահություն կարող է նա ցույց տալ ինձ,

Քանզի այնքան վատ վարվեցի ես նրա հետ մի փոքր առաջ:

ԿՐԵՈՆ.— Ես չեմ եկել նրա համար, որ քեզ ծաղրեմ, ո՛վ Էդիպոս,

Ոչ էլ մահ նրա համար, որ կշտամբեմ

Նոր կատարած քո վատության փոխարեն:

1665

(Երգչախմբին)

Իսկ դուք, եթե մահկանացու մարդկանց ցեղից չեք ամաշում,
 Գեթ հարգեցեք իշխանագոր Հելիոսին
 Կամ ամենքին կյանք պարգևող Արա կրակն հրաշող.
 Կարելի՞ է ցույց տալ նման ոճիր ու մեղք,
 Որն ընդունել կամ հանդուրժել չեն կարող
 Ո՛չ սուրբ անձրեւն, ո՛չ կենարար լույսն արեւի, ո՛չ երկիրն:
 Ծուտո՞վ, շուտով ներս տարեք տուն, քանզի աղետն ազգականի
 Հեշտ կարող են լսել, տեսնել արյունակից միայն մարդիկ: 1670

ԷԴԻՒՊՈՒՍ.— Արդ, քանի որ չարդարացալ երկյուղն իմ,
 Եվ քանի որ դու դեպի ինձ՝ այս գարշելի արարածիս,
 Այդքան ազնիվ, մեղմ վարվեցիր, լսի՛ր, հանուն աստվածների,
 Գեթ ինձ լսիր, հոգատար եմ ես քո համար, և ոչ ինձ:
(Այդ միջոցին դաշակը դուրս է բերում Անտիգոնն և Իսմենն քույրերին):

ԿՐԵՈՆ.— Ի՞նչ ես այդպես խիստ ցանկանում, որ կատարեմ քեզ
 համար: 1675

ԷԴԻՒՊՈՒՍ.— Ինձ այս երկրից շուտ աքսորիր և դուրս նետիր
 շուտափույթ,

Որ մարդկանցից ողջույնի խոսք ես չլսեմ բնավին:

ԿՐԵՈՆ.— Գիտցիր, որ այդ կանեւի ես, եթե կարիք չլիներ
 Աստվածների կամքն իմանալ նախապես, այսինքն այն,
 Թե ի՞նչ պետք է կատարել: 1680

ԷԴԻՒՊՈՒՍ.— Չե՞ որ արդեն հայտնաբերված է գուշակումն,
 Որ հայրապաճն ու ամբարիշտն պետք է անշուշտ կործանվի:

ԿՐԵՈՆ.— Ծիշտ է, այո՛, այդ խոսքը կար. քայց երբ գործն է
 դանդաղում,

Հարկավոր է լավ իմանալ անելիքն:

ԷԴԻՒՊՈՒՍ.— Այսպիսի հեք, թշվառագույն մարդու մասին 1685

Մի՞թե պետք է աստվածների կամքը հարցնել:

ԿՐԵՈՆ.— Եվ դու կամքին աստվածների պատրա՞ստ ես այժմ
 վատահել:

ԷԴԻՒՊՈՒՍ.— Ահավասիկ, հանձնում եմ քեզ, և աղերսում
 թախանձագին.

Նրան, որ տանն ընկած է այժմ, թաղիր պատվով, ինչպես
 կուզես, 1690

Եվ դրանով կրկատարես քո սուրբ պարտքը:

Իսկ ինձ, քանի կենդանի եմ, թող հայրենի իմ քաղաքն

Աստ մնալու և ապրելու միշտ անարժան համարի:

- Թույլ տուր, սակայն, որ եա գնամ և բնակվեմ լեռների մեջ,
Անդ, ուր բարձր Կիթերոնն է ինձ վիճակված, 1695
- Այնտեղ, ուր ինձ դեռ կենդանի իմ հայրն ու մայրն,
Կարգել էին իբր անհրաժեշտ, օրինավոր գերեզման,
Թող որ այնտեղ ես մահանամ, ուր կործանել կամեցան ինձ:
Բայց ինձ, գիտեմ, չի կործանի ոչ մահն և ոչ հիվանդությունն,
Ոչ էլ այլ բան, քանզի եթե իրոք մեռնող լինեի ես, 1700
- Չէի փրկվի, որ կատարեմ զարհուրելի աղետներ:
Տղաներիս մասին, սակայն, դու մի հոգա, Կրեոն,
Չափահաս են նրանք արդեն, կապրեն իբրև տղամարդ
Ու կյանքի մեջ ոչ մի կարիք, ոչ մի պակաս չեն զգա:
Մինչ տարաբախտ, կարեկցության դեռ արժանի դստերին, 1705
- Որոնց երբեք ուտեստները
Ինձնից անջատ և առանձին չի տրվել,
Ո՛հ, որոնց հետ ես եղել եմ միշտ շփման մեջ ու միասին,
Որոնք ինձ հետ միշտ ամեն ինչ ունեցել են անբաժան,
Ահավասիկ նրանց մասին, ո՛վ Կրեոն, դու հոգա: 1710
- Իսկ այժմ թույլ տուր, որ գեթ ձեռքով շփվեմ նրանց
Եվ աղետն իմ ողբամ ու լամ դառնակակիծ:
Թույլ տուր, արքա ազնվասիրտ,
Թույլ տուր դու ինձ, գեթ իմ ձեռքով շոշափեմ՝
Եվ ճանաչեմ, որ հիրավի իմն են նրանք, 1715
- Ինչպես երբեմն տեսնում էի նրանց աչքով իմ առջև:
Ի՞նչ ասացի.
Ավա՛ղ, հանուն աստվածների, ասեք, մի՞թե լսում եմ ես
Արտոսրացայտ ողբն ու լացը իմ սիրատենչ դստերի:
Եվ մի՞թե դու, ով Կրեոն, ցավակցաբար 1720
- Դուրս բերեցիր իմ սիրասուն զավակներին.
Ծջմարի՞տն եմ ասում արդյոք:
ԿՐԵՈՆ.— Ծիշտ ասացիր: Ես, հիրավի, թույլ տվեցի,
Որ նրանց հետ դու միասին այժմ լինես՝
Հասկանալով, թե որքա՛ն դու փափագում ես այդ սրտանց: 1725
- ԷԴԻՊՈՒՍ.**— Ո՛հ, միշտ եղիր դու օրհնված: Թող մշտապես բարի
հոգին
Քեզ ավելի ջերմ պահպանի,
Քան պահպանվել եմ ես, ավա՛ղ:
Ախ, ո՛ր էք դուք, իմ զավակներ. մոտ եկեք ինձ
Եվ շփվեցեք դուք ձեռքերի՛ն ձեր եղբոր, 1730

Այն ձեռքերին, որոնց արդյունքն է ահռելի գործը այս:
 Դուք տեսնում եք ձեր հոր երբեմնի շողշող աչքերն այս վիճակում,
 Ձեր ծնող հոր, որն, հիրավի չտեսնելով, չիմանալով,
 Ծնեց և ձեզ այն արգանդից, որից ինքն էր ծնված իրոք:
 Ձեր վիճակն եմ ես այժմ լալիս: Ո՛չ, չեմ կարող ձեզ նայել՝ 1735
 Միտք անելով բախտի մասին ձեր կարճակյաց գոյության,
 Գալիք տխուր ձեր օրերի, որ պիտ ապրեք մարդկանց մեջ:
 Այս քաղաքի բնիկներից արդյոք ո՞ւմ հետ
 Դուք կարող եք ժողով գնալ կամ մասնակցել հավաքույթի,
 Ո՛ր ցնծալետ երեկույթից, ո՛ր հանդեսից տոնակատար 1740
 Տուն պիտի գաք դուք անարցունք, առանց ողբի դառնադառն,
 Ո՛ր խնջույքից վիշտ չի հասնի ձեզ բերկրության փոխարեն:
 Իսկ երբ հասնեք ամուսնության ժամանակին,
 Կգտնվի՞ մեկը արդյոք, որ ձեզ սրտանց չարհամարհի:
 Ո՛վ իսկապես, օ՛ գավակներ, հոժարակամ կցանկանա 1745
 Այն ահռելի առականքը վերցնել այդպես յուր վրա,
 Որը ինձնից հասել է ձեզ և ապագա ձեր սերնդին:
 Էլ ի՞նչ աղետ կամ ի՞նչ չարիք կա տակավին ձեզ պակաս.
 Հայրն հարազատ հորն սպանեց, ապա սիրով մոր հետ կապվեց,
 Հետո ծնեց ձեզ նրանից, որից ինքն էր աշխարհ եկած: 1750
 Այդ է, ահա, ձեր սրտիվը, այդպես պետք է կշտամբեն ձեզ:
 Ո՛վ կդառնա խնամախոս. ոչ ոք, ոչ ոք չի անի այդ:
 Եվ դուք անշուշտ, խեղճ զավակներ, միշտ միայնակ, անպտուղ
 Պիտ թառամեք, պիտ կործանվեք ամուրի:
 Ո՛հ դու, զավակ Մենեկևսի, սլառհետև դու կլինես 1755
 Իսկական հայր սրանց համար, քանզի արդեն մենք երկուսով
 Կործանվեցինք, իբրև ծնող: Մի՛, թող, մի՛ թող, որ սրանք
 Աղքատ, անտեր, անամուսին շրջեն, մատնված պատուհասին
 Եվ մի դարձրու սրանց կյանքը դժբախտությանն իմ հավասար:
 Խղճա սրանց, որոնք այսպես դեռահաս են և կայտառ, 1760
 Սակայն բախտի հմայքից զուրկ: Դու ես սրանց տերն ապավեն,
 Երդվի՛ր ուրեմն, ո՛վ ազնվագույն, և քո ձեռքով շփվիր գեթ ինձ:
**(Կրեոնը ձեռքը մեկնում է Էդիպուսին, ապա վերջինս խոսքը
 ուղղում է Անտիգոնեին և Իսմենեին):**
 Իսկ ձեզ, դստրեր, որ միշտ լինեք դուք խելամիտ և խոհեմ,
 Ծառ խորհուրդներ կտալի ես, բայց լուկ մի բան ձեզ կմաղթեմ.
 Ապրեք այնպես, ինչպես բախտը ցույց կտա ձեզ յուր ուղին, 1765
 Բայց թող լինի ձեր կյանքն իրոք ավելի լավ, թեթևագույն,

Քան վիճակված էր այդ ձեր հորն,

Ձեր տարաբախտ ծնողին:

ԿՐԵՈՆ.— Բավ է, որքան հորդ արտասուք թափվեց արդեն,
Ժամանակն է, ներս մտեք տուն:

ԷԴԻԴՈՒՍ.— Հնազանդ եմ, թեպետ այդ ինձ հաճելի չէ: 1770

ԿՐԵՈՆ.— Ինչ որ իրոք չափավոր է, գեղեցիկ է այն անշուշտ:

ԷԴԻԴՈՒՍ.— Իսկ դու գիտե՞ս իմ ցանկությունն:

ԿՐԵՈՆ.— Ասա, որ ես, քեզ լսելով, իմանամ:

ԷԴԻԴՈՒՍ.— Աքսորիք ինձ այս երկրից:

ԿՐԵՈՆ.— Նախ պետք է ես աստվածների կամքն իմանամ: 1775

ԷԴԻԴՈՒՍ.— Բայց չե՞ որ ես ասելի եմ աստվածներին:

ԿՐԵՈՆ.— Ապա ուրեմն՝ այդ շատ շուտով կկատարվի:

ԷԴԻԴՈՒՍ.— Եվ իսկապես ճիշտ ասացիր:

ԿՐԵՈՆ.— Ինչ որ իրոք չեմ հասկանում,
Ես չեմ սիրում զուր բարբառել այդ մասին: 1780

ԷԴԻԴՈՒՍ.— Ինձ այստեղից շուտ հեռացրու:

ԿՐԵՈՆ (Յույց տալով Անտիգոնեին և Իսմենեին).— Դու հեռացիր,
սակայն սրանք թող մնան:

ԷԴԻԴՈՒՍ.— Իմ դստերից ինձ մի զրկիր:

ԿՐԵՈՆ.— Ամեն բանի մի ցանկանա տիրանալ,
Եվ այն, որի իշխողն էիր, 1785

Կյանքում քեզ միշտ չի հետևի անբաժան:

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Ո՛վ բնիկներ հայրենի Թեբե քաղաքի,

Տեսեք ահա. Էդիպուսը օրինակ ձեզ,

Մեծափառ էր նա գերազանց, իշխանագոր գերակա,

Նա, որ լուծեց խորախորհուրդ առեղծվածներն, 1790

Որի բախտին մայրում էին բյուր բյուրերը մախանձաբեկ.

Բայց ի՞նչ ահեղ դժբախտության հորձանքի մեջ նետվեց նա:

Զգույշ եղիր, մահկանացու, վերջին օրդ միշտ հիշիր

Եվ ոչ ոքի դու կանխաբար երջանկավետ չհաշվես,

Եթե կյանքի վերջին սահմանը տակավին չի անցել նա

Եվ չի փորձել դեռ յուր ճամփին դառնությամբ լի վերջին աղետն:

(Բոլորը գնում են):

ԵՎՐԻՊԻԴԵՍ

ՄԵԴԵԱ

ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ

ԻՓԻԳԵՆԻԱՆ ԱՎԼԻՍՈՒԾ

ՄԵԴԵԱ

Թարգմանությունը՝
ՀԱՄԱԶԱՍՊ ՀԱՄԱՐՁՈՒՄՅԱՆԻ

ԳՈՐԺՈՂ ԱՆՁԵՐ

ՌԱՅԱԿ

ՅԱՆՈՒԿՆԵՐԻ ՂԱՍՏԻԱՐԱԿ

ՄԵԴԵԱ

ԵՐԳՁԱՆՈՒՄԲ— բաղկացած կորնթոսյան կանանցից

ԿՐԵՈՆ— Կորնթոսի արքան

ՅԱՍՈՆ

ԷԳԵՎՍ— Աթենքի արքան

ՔՈՒՐՀԱՆԳԱԿ

ՊԵՐԵԱՅԻ ՈՐԳԻՆԵՐԸ

(Մեղեայի տունը: Գալիս է դայակը):

ԴԱՅԱԿ.— Ա՛խ, երանի Արգո նավը, որն հաջողակ

Սիմպլեգադյան սև ժայռերը անց կացավ,

Զմոտենար Կոլքիսական ափերին:

Ո՛հ, երանի Պելիոնի անտառապատ ձորի մեջ

Զկտրասուլեր և վայր չընկներ եղևնին,

5

Որ թի դարձավ ձեռքին հզոր հերոսների,

Որոնք, ավա՛ղ, արշավեցին մի ժամանակ

Ոսկեգեղմը հայթայթելու Պելիասին:

Ավա՛ղ, եթե այդ չլիներ, իմ Մեղեա թագուհին,

Հաղթահարված ահեղ ափրով Յասոնի,

10

Ծովն անցնելով՝ չէր գա երբեք դեպ պարիսպներն Իոլկոսի,

Եվ նա երբեք չէր համոզի դատրիկներին Պելիասի,

Որպեսզի անդ նրանք իրենց ծերունի հորն սպանեն:

Զեր բնակվի յուր ամուսնու և որդոց հետ Կորնթոսում,

Թեպետ այնտեղ յուր փախուստով արժանացավ

15

Երկրի ամբողջ ժողովրդի համակրանքին փառալոր.

Ինքն էլ իրոք սրտի, խորունկ ափրով դարձավ Յասոնին

Հավատարիմ, ափրանվեր ամուսին:

Իրավ, չկա երկրի վրա

Ավելի բարձր և ավելի երանավետ երջանկություն,

20

Քան այն, երբ միշտ համերաշխ են մարդն ու կինը միմյանց հետ:

Մինչ ամեն բան փոխվել է այժմ թշնամանքի.

Այն, ինչ առաջ սեր էր միայն, ատելի է դարձել այժմ,

Յասոնն ահա դավաճանած իմ թագուհուն և յուր որդոց,

Ցանկանում է փեսա դառնալ թագավորի ընտանիքին,

25

Ամուսնանալ երկրին իշխող Կրեոնի դատրիկի հետ:

Իսկ Մեղեան թշվառագույն, անարգանքից վշտաբեկ,

Վերհիշելով սուրբ երդումներն՝ ետ է կանչում մեծագույն

Խոստումները հավատարիմ և ափրատենչ մտերմության,

Աղերսում է աստվածներին՝ վկա լինել արդարացի,
Թե որքա՛ն ժանտ և ապերախտ վարվեց Յասոնն իր հանդեպ:
Երբ իմացաւ նա ամուսնու ժանտ վարմունքը դավաճան,
Քաղցած, ծարավ մատնվեց ցալին տառապանքի:
Օր ու գիշեր արցունքի մեջ մաշվում է այժմ կականալիր՝
Հայացքն անշեղ դեպի գետին սևեռած:

Չի ցանկանում վեր բարձրացնել աչքերն անգամ,
Ասեւ մի ժայռ, ինչպէս ծովի հուժկու հորձանքն,
Էլ չի լսում նա բարեկամ մարդկանց խրատն և սփոփանքն:
Բայց և հաճախ, վեր ուղղելով յոր ձյունափայլ ճերմակ վիզն,
Նա ջաշակոծ ողբում է յոր սիրելի հորն, հայրենի հողն
Եվ սուրբ օջախն, որոնց թողեց իբրև դաժան դավաճան,
Հանուն միայն յոր երախտիքն աշժ ուրացող ամուսնուն:
Եվ միայն այժմ է հասկանում վշտերի մեջ,
Թե իսկապէս որքան քաղցր է և ցնծավետ

Չբաժանվել, չհեռանալ հայրենիքից սրտատենչ:

Ատում է նա նույնիսկ որդոց յոր հարազատ,
Բերկրանք ու սեր նա չի զգում նրանց վրա նաչելիս:
Երկյուղ ունեն, գուցե նույնիսկ մտադիր է կատարել
Մի որևէ ահուելի գործ: Անգուսպ է խիստ և հիշաչար,
Նա հանդուրժել կամ մոռանալ վիրավորանքը չի կարող:
Նրան, ավա՛ղ, ես լավ գիտեմ, վախենում եմ ուստի խիստ,
Գուցե, ավա՛ղ, նա ներս խուժի յոր ննջարանն

Եվ կատաղած վարսի սուրը իր կրծքի մեջ

Կամ ապանի Կրեոնին, այլև նրա փեսային

Ու ավելի դառն աղետի, արհաւիրքի մեջ ընկնի:

Ահագնագո՛ւյն է Մեդեան, զարհուրելի բարքի տեր,

Եվ հեշտույթյամբ յոր թշնամուն նա անձնատուր չի լինի:

Արդ, տեսնում եմ, ետ եմ գալիս մարգարանից մանուկներն,

Բայց անհոգ եմ և չգիտեմ դժբախտությունն իրենց մոր:

Կա՛նք սրտանի, դու չես միբրում վիշտ և հոգւեր:

(Գալիս եմ մանուկները դաստիարակի հետ միասին):

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿ.— Իմ տիրուհու դու վաղեմի ապաստվոր,

Ի՛նչ ես կանգնել դու միայնակ դռների մոտ,

Եվ կարծես թե վիշտն էս ողբում դառնաբար:

Արդյոք ինչպե՞ս առանց քեզ

Կարողացաւ մենակ մնալ Մեդեան:

ԴԱՅԱԿ.— Ո՛հ, ծերունի, դու Յասոնի մանուկների դաստիարակ,

- Լալ ծառայի արտի համար հուզիչ է խիստ վիշտը տիրոջ,
Որն, հիրավի, ալեկոծում է հոգին:
- Արդ, այնքան եմ ես տանջահար, որ ցանկացա գալ այստեղ
Եվ ողբակոծ պատմել երկրին ու երկնքին 70
- Իմ Մեդեա իշխանուհու դժբախտության պատուհասն:
- ԴԱՍՏԻԱՐԱԿ.— Մի՞թե դժբախտը տակավին
Չի դադարել լալ ու ողբալ:
- ԴԱՅԱԿ.— Լալատես ես դու, ծերունի, սկիզբն է դեռ
Նրա դաժան տառապանքի. 75
- Կեսը նույնիսկ յուր տանջանքի
Նա չի կրել տակավին:
- ԴԱՍՏԻԱՐԱԿ.— Ո՛հ, խելագուրկ, եթե միայն
Կարելի է այդպես առել տիրոջ մասին,
Դեռ չգիտե, ի՛նչ աղետներ, ի՛նչ նոր փորձանք 80
- Կա յուր առջևն ապասելիք:
- ԴԱՅԱԿ.— Ի՛նչ կա, ավա՛ղ, ո՛վ ծերունի,
Մի՛ չարչարիր, ասա՛ ի՛նչ:
- ԴԱՍՏԻԱՐԱԿ.— Ոչի՛նչ, ոչի՛նչ: Գուցե նույնիսկ արժանի եմ
ստրջանքի, 85
- Որ այդ խոսքը ասացի:
- ԴԱՅԱԿ.— Ծերո՛ւկ, հանուն քո ծերության, բնավ ինձնից՝
Համաձառա քո ընկերից, մի՛ ծածկիր.
Իսկ ես, եթե անհրաժեշտ է, երբե՛ք բերանս բաց չեմ անի
Եվ այդ մասին խիստ լուրջուն կպահեմ:
- ԴԱՍՏԻԱՐԱԿ.— Արդ, մի անգամ, անցնելիս, 90
- Ես գնացի, հասա այնտեղ,
Գերամեծար Պիրեների աղբյուրին,
Անակնկալ անդ լսեցի՝
Բայց առերես ինձ չլսող ցույց տալով.
- Ծերունիները, նստոտած, 95
- Այդպես դամա խաղալիս՝
Խոսում էին, որ Կրեոնն՝
Մեր այս երկրի թագավորն,
Որոշել է Կորնթոսից արտաքսել դուրս,
- Աքսորել այս մանուկներին և սրանց մորն: 100
- Սակայն ինքըն չգիտեմ լավ,
Որքա՛ն արդյոք ճշմարիտ է այդ համբավն.
Կցանկայի, որ այդ երբեք չըկատարվեր:

- ԴԱՅԱԿ.— Սակայն մի՞թե Յասունն իրավ թույլ կտա,
Որ հարագատ յուր որդոց հետ վարվեն այդպես, 105
Ինքը թեպետ իսկապես
Սրանց մոր հետ խոով է այժմ և թշնամի:
- ԴԱՍՏԻԱՐԱԿ.— Նորագույն սերն է ավելի միշտ գերադաս,
Քան թե նախկին ազգակցությունն: Յասունն հիմա
Բարեկամ չէ յուր վաղեմի ընտանիքին: 110
- ԴԱՅԱԿ.— Կորա՞ծ ենք մենք: Հին աղետից
Չենք ազատվել տակավին.
Մինչդեռ արդեն նոր կսկիծ,
Նոր կրակ է թափվում ահա մեր գլխին:
- ԴԱՍՏԻԱՐԱԿ.— Բայց իմացի՛ր, ժամանակ չէ հարմարագույն, 115
Որ այդ մասին մեր տիրուհին իմանա.
Ուստի լռիր, և բերանդ դու փակ պահիր,
Ամենևին՝ և ո՛չ մի տեղ ոչ մի խոսք:
- ԴԱՅԱԿ.— Ո՛հ, մանուկներ, խեղճ մանուկներ,
Գեթ լսեցեք, թե ինչ մարդ է ձեր ծնող հայրն, 120
Բայց ես նրան չեմ անիծի, տերն է նա իմ.
Թեպետ և խիստ, դաժանաբար,
Վատ է վարվում յուր բարեկամ մարդկանց հետ:
- ԴԱՍՏԻԱՐԱԿ.— Ո՛վ կարող էր մահկանացու մարդկանցից 125
Նույնը չանել: Եվ մի՞թե դեռ չգիտես,
Որ ամեն մարդ ինքը իրեն ավելի է պիրում միշտ,
Քան ուրիշին, մերձալորին, ոմանք սակայն
Ազնվաբար են այդպես վարվում, ոմանք էլ խիստ շահախնդիր:
Ուստի պարզ է՝ երկրորդ անգամ ամուսնացող 130
Հայրը անշուշտ դադարում է այլևս պիրել
Յուր վաղեմի, նախկին կնոջ զավակներին:
- ԴԱՅԱԿ.— Տո՛ւմ գնացեք դուք, մանուկներ՝, լավ կլինի ամեն բան:
Դու, ծերունի, սրանց անջատ, առանձնակի տանը պահիր,
Մի՛ թող գոնե, որ մոտենան իրենց մորը զայրացած.
Նկատել եմ ես շատ հաճախ, որ նույնիսկ այս մանուկներին 135
Նա նայում է միշտ կատաղած, վայրագ ու ժանտ հայացքով
Եվ կարծես թե սրանց հանդեպ մտքում ունի դաժան մի գործ,
Քանզի գիտեմ, ես լա՛վ գիտեմ, չի դադարի նրա քենն,
Մինչև որ նա մեկն ու մեկին չխորտակի դժնաբար,
Բայց թող զայրույթն այդ բորնկվի թշնամու դեմ վրեժխնդիր, 140
Եվ ոչ, ավա՛ղ, յուր բարեկամ մարդկանց հանդեպ:

ՄԵԴԵԱ (տան ներսից).— Ավա՛ղ, ավա՛ղ,

Թշվառ եմ ես, դժբախտագո՛ւյն,

Անվախճան է տառապանքը դժնի կյանքիս.

Վա՛յ ինձ, ինչո՞ւ չեմ կործանվում ես, ավա՛ղ,
Ո՛ր ես, ժանտ մահ, ինչո՞ւ դեպ ինձ չես գաղիս:

145

ԴԱՅԱԿ.— Այդպես է միշտ, իմ սիրելի մանուկներ,

Խիստ մոլեգնած է ձեր մայրը, ահավասիկ,

Բորբոքված է, ինչպես վառվող բորբ կրակ:

Եվ զայրույթն է նրա արտի այդպես եռում ահռելի:

150

Ծուտո՞ւվ, շուտո՞ւվ տուն գնացե՛ք, ձեր մոր աչքին չերևաք:

Նրան այնտեղ չմոտենաք: Զգուշացե՛ք դուք խստիվ

Նրա բարքից վայրագ ու ժանտ, զարհուրելի բնույթից,

Հայացքներից հպարտ ու վէս:

Ուրեմն խկույն տուն գնացե՛ք

Եվ թաքնվեցե՛ք ներսում, այնտեղ:

155

(Մանուկները գնում են):

Պարզ է արդեն... սիրտը այրող տառապանքի դառնության

Լոկ առաջին ամպն է ահա, որ այդպես

Արդ կուտակվում է թանձրախիտ և ահեղ

Եվ շատ շուտով պիտ բռնկվի, իբրև ուժգին փոթորիկ.

160

Ա՛խ, ով գիտե, ի՞նչ կարող է դեռ կատարել անդիմադարձ,

Ծանրացատում, ժանտ վշտերից զազազած

Եվ անսահման զայրույթով լի անզուսպ հոգին:

ՄԵԴԵԱ (տան ներսից).— Վա՛յ ինձ, ավա՛ղ,

Ա՛խ, որքան ես տարաբախտ եմ և թշվառ.

165

Բյուր մեծագույն հեծեծանքի արժանի եմ ցավերն իմ:

(Նկատելով մանուկներին)

Եվ դո՛ւք, և դո՛ւք, խիստ չարաբախտ մոր զավակներ,

Գեթ կործանվե՛ք դուք ձեր հոր հետ,

Գեթ խորտակվի՛, ավեր դառնա մեր տունն ճիւղքից,

Թող չքանա՛, ոչնչանա՛ և մեր ամբողջ ընտանիքն:

170

ԴԱՅԱԿ.— Ավա՛ղ, ավա՛ղ,

Վա՛յ ինձ, վա՛յ ինձ, դժբախտ եմ ես:

Ո՛հ, ինչո՞ւ եմ քո դեմ, առա, մեղապարտ

Խեղճ մանուկներն մեղքի համար իրենց հոր,

Կամ ինչո՞ւ ես այդպես ատում դու սրանց:

175

Ավա՛ղ, թշվառ և բախտագուրկ դուք մանուկներ,

Սարսափո՞ւմ եմ, ահաբեկված եմ չափազանց...

Ո՛հ, միգուցե զարհուրելի պատուհաս է սպասում ձեզ:
 Միշտ ահավոր կրքի տեր են թագավորներն
 Եվ միշտ ասկավ, քիչ են լսում նրանք խորհուրդ կամ խրատ, 180
 Բայց առավել սիրում են խիստ հրամայել և իշխել:
 Դժվար է շատ նրանց համար զսպել կրքի տենչը դաժան:
 Մինչդեռ իրոք մարդու համար շատ ավելի
 Ցանկալի է և գերադաս՝ կյանքն հավասար,
 Ինձ, օրինակ, շա՛տ ավելի գրավիչ է և սրտատենչ 185
 Ասրել հանգիստ և ծերանալ անվտանգ,
 Բան կյանք վարել փարթամության փայլի մեջ:
 «Եղիր համեստ և չափավոր»,— խոսքերն են այդ իմաստուն,
 Վսեմափայլ ու հաղթական: Չափավոր կյանք,
 Դու ես միայն մարդկանց համար կարոտագին, 190
 Երանալետ և մեծարժեք երջանկություն.
 Մինչդեռ անմիտ գոռոզության միստուկացն,
 Հայարտությունն և գերագո մեծ պչրանքն
 Մարդուն երբեք չեն խոստանում և չեն տալիս երջանիկ կյանք:
 Հակառակը, ընտանիքի և տան համար 195
 Վաստակում են ավելի շատ վիշտ ու աղետ,
 Նամանավանդ՝ երբ դրանից զայրացած են աստվածներն:

ՉԱՐՈՂՈՍ

(Գալիս է երգչախումբը):

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Մենք լսեցինք աղաղակներ, մենք լսեցինք
 իրարանցում,
 Կուրծիսացի տիկնոջ լացը և հեծեծանքն աղեցավ.
 Չի՞ մեղմացել նա տակավին: Ի՞նչ կա, ասա, ո՛վ պառավ, 200
 Կանգնած էինք մենք դուռն մոտ և լսեցինք
 Ներսից հնչող սրտաճմլիկ ողբուկոծն:
 Ո՛հ, բնավին մենք ուրախ չենք այս տան վիշտը տեսնելով,
 Հավատա մեզ, ո՛վ կինարմատ, մենք հիրավի
 Կարելից ենք քո տիրուհու ցավերին: 205
 ԴԱՅԱԿ.— Չկա՛, չկա այս ընտանիքն, չքացել է նա արդեն.
 Տերն է նրա ամուսնությանը կապվում հիմա
 Թագավորի դստրիկի հետ,
 Մինչդեռ դժբախտ՝ իմ տիրուհին սենյակի մեջ
 Տառապում է ժանտ վշտերից հալումաշ, 210

- Խոյ է կարծես և չի լսում ոչ ոքի,
 Ոչ էլ նույնիսկ յուր բարեկամ մարդկանց խոսքերն ամոքիչ:
ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Զևա արարի՛շ, և դո՛ւ, և դո՛ւ, արևի լույս, **Սարոփե**
 Անմա՛հ երկիր, լսո՛ւմ եք դուք
 Խոր ջաշակոծն և հեծեծանքն 215
 Աղաղակող և չարաբախտ այդ կնոջ:
 Եվ մի՛թե դու տառապում ես այդքա՛ն խորունկ
 Անուանական մահճի համար փափագատենչ
 Ու հեկեկում ես այդ առթիվ սրտահույզ:
 Ի՛նչ ես զուր մահըդ կանչում, ո՛վ անգետ,
 Մահը կգա՛ ինքը հապճեպ և անկոչ.
 Լո՛ի՛ր շուտով և թո՛ղ անմիտ այդ աղերսանքն:
 Եթե իրավ քո ամուսինն բացահայտ
 Թողնում է քեզ՝ փնտրելով սերն այլ կնոջ,
 Նրա վրա մի՛ զայրանա բորբոքված,
 Քանզի Զևսն է քո սահապանն արդարագույ:
 Մի՛ վշտանա և դառնապես մի՛ ողբա
 Անուանական քո մահիճն: 225
ՄԵԴԵԱ (տան մերսից).— Ո՛հ դու, Թեմիս ամենագոր, դու,
 Արտեմիս իշխանավոր,
 Տեսե՛ք, ինչպես տանջվում եմ ես, որ անիծյալ ամուսնու հետ 230
 Կապված էի երդումներով մեծագույն:
 Օ՛, գեթ մի օր, մի ժամանակ տեսնեի ես
 Այդ ամուսնու և նրա նոր հարսնացուի դիակներն
 Բեկորներում անդ խորտակված ապարանքի,
 Քանզի նրանք հանդգնեցին վիսաբար 235
 Նախ և առաջ խիստ անարգել, անպատվել ինձ:
 Հա՛յր իմ, հա՛յր իմ, ո՞ր ես, ավա՛ղ,
 Քեզ եմ կանչում, իմ հայրենիք հեռավոր.
 Ա՛խ, չէ՞ որ ես, իբրև դաժան դավաճան,
 Ձեզ թողեցի և խայտառակ հեռացա. 240
 Այո՛, նույնիսկ, սերն իմ սրտում ահռելի,
 Սպանեցի ես հարազատ իմ եղբորն:
ԴԱՅԱԿ.— Արդ, լսո՛ւմ եք, ինչպես ահա կանչում է նա
 Այժմ Թեմիսին ուխտակատար, այլև Զևսին,
 Որը մարդկանց երդումների տերն է հսկիչ. 245
 Այո՛, հիմա իմ թագոսիրն հագուրդ կտա յուր զայրույթին՝
 Ահեղորեն կատարելով յուր վրեժը մեծագույն:

սենյակից,

Անտիստրոփե

Որպեսզի գեթ զրույց անի մեզ հետ այստեղ.

Մենք կաշխատենք մեր ամոքիչ խորհրդով

250

Գեթ փարատել նրա վշտերն ու կակիծը

Եվ մեղմացնել նրա զայրույթն ահեղ,

Քանզի իրոք պատրաստ ենք մենք բարեկամին

Տառապանքի մեջ չթողնել անկարեկից:

Գնա՛, կանչի՛ր քո թագուհուն,

255

Թող սենյակից դուրս գա այստեղ.

Չըմոռանաւ նաև հայտնել դու նրան,

Որ եկել ենք մենք փրելով այցելության:

Անապարհի՛ր քանի շուտ է, քանի դեռ նա

Չի կատարել աղետալից գործեր ահեղ,

260

Քանզի նրա զարհուրելի տանջանքները

Հեշտ կարող են նետել նրան փորձանքի մեջ:

ԴԱՅԱԿ.— Ժառ լավ եք ասում, ահա, կաշխատեմ ես այդ կատարել.

Բայց երկյուղ ունեմ, բնավ հույս չըկա,

Որ կարողանամ մի կերպ համոզել ես իմ տիրուհուն,

265

Թեպետ փրալիք ես կիրագործեմ ձեր խնդիրն իսկույն:

Երբ ստրուկներից մեկն ու մեկն հաճախ, մոտ գալով նրան,

Փորձում է խոսել կամ մի բան ասել, ո՛հ, այնպիսի՛ ժանտ,

Վայրագ, մոլեգին հալաքքով է նա մայում ամենքին,

Ինչպես առյուծ մայրն, պահապան կանգնած յուր

270

կորյունների:

Եվ ինչպե՞ս, ասեք, հիմար չանվանել

Հին, վաղնջական այն նախնի մարդկանց, որոնք, հիրավի,

Վառ խրախճանքի և հաճոյալոր խնջուքի համար,

Իբր միջոցներ խորունկ բերկրության, ցնծավետ կյանքի,

Հորինել են պերճ և զվարճաձայն երգեր ու նվագ:

275

Բայց չի մտածել ոչ ոք բնավին բազմաձայն երգով

Կամ ջերմ, հոգեզմառ քաղցր նվագով

Ջապել մեծագույն և կործանարար կրքերը մարդկանց,

Նաև ամոքել ժանտալի վիշտը տառապող սրտի

Եվ վերացնել այն, որ հենց պատճառն է, ահուելի պատճառն

280

Ընտանիքներում հաճախ կատարվող ժանտ աղետների:

Այո՛, շահավետ և լավ կլի՛մեր, դյուրին չափազանց՝

Միշտ քաղցրանվագ երգերով բուծել վշտերը մարդու:
Արդ, ի՞նչ կարիք կա խնջույքում հարուստ և փարթամաճոխ
Զուր. աղմկաձայն երգել, նվագել, քանի որ այնտեղ 285
Սեղանի առատ, ճոխ ուտեստներով, նույնիսկ առանց այդ,
Մարդիկ կստանան լիովի բերկրանք և սրտին հաճույք:
(Գնում է):

ԵՐԳՉԱՆՈՒՄԲ.— Մենք լսեցինք հեծեծանքդ բազմահատաչ,
Ո՛ւր Մեղեա տառապյալ:
Դու լալիս ես ահագնաձայն, դառնակսկիծ. 290
Անթծում ես ուխտադրուծ քո ամուսնուն՝
Դավաճանին ամուսնական սրբության:
Ո՛հ, անարդար անարգ եղած կանչում ես դու
Զևս զգոնի հզոր դատրիկ Արտեմիսին,
Այս գոյության երդումների պահապանին: 295
Աղերսագին, սրտամորմոք կանչում ես արդ
Նրան, ավա՛ղ, որ ներշնչեց երբեմն քեզ,
Ո՛ւր տարաբախտ աքսորական,
Մութ գիշերով անցնել ծովը
Եվ պանալ դեպի օտար հեռուները, 300
Դեպ անծանոթ և հեռավոր Հելլադան:

ԷՊԻՍՈԴԻՈՆ ԱՌԱՋԻՆ

(Գալիս է Մեղեան):

ՄԵԴԵԱ.— Ահա, դուրս եկա ես իմ սենյակից
Դեպի ձեզ, կանայք, ո՛ւր կորնթուհիք,
Որ դուք, հիրավի, առիթ չունենաք կշտամբելու ինձ:
Ծատ մարդկանց գիտեմ ես, ահավասիկ, 305
Որոնք հայտնի են իբրև սնապարծ կամ վեա ու հպարտ,
Եվ ի՞նչ, այդ մարդիկ արժանացել են այդ վատ համբավին.
Մի մասը՝ դեպի շրջապատն իրենց վարմունքի համար,
Ոմանք էլ՝ իրենց տնակյացության պատճառով միայն
Եվ դեպի մարդիկ սոսկ արտահայտված անտարբեր կյանքի. 310
Բայց չի՛ բնակվում ճշմարտությունը աչքերում մարդկանց:
Դեռ հոգին մարդու լավ չհասկացած, պատրաստ էնք իսկույն
Մենք մեր առաջին միայն հաշացքից ատել և նրանց,
Որոնք մեզ երբեք չարիք չեն արել, ոչ էլ վատություն:

Օտարներկրացիս պետք է սերտորեն կապվի, միանա 315
 Բնիկների հետ: Սակայն և նրանց, որոնք հարազատ,
 Հայրենի երկրում դեպ իդենց բնիկ քաղաքացիներն
 Արհամարհող են, իբր ինքնահավան, հպարտ, անխնայ,
 Բնավ չենք կարող փառաբանելով՝ գովասանք անել:
 Ես հիմա պատմեմ իմ մասին նաև. արդ վերջին հարվածն 320
 Ինձ անակնկալ շանթահարեց և կործանեց հոգիս,
 Խորտակեց կյանքս, իբրև ժանտ աղետ անսպասելի:
 Ինձ համար արդեն կորած են կյանքի հմայք ու տեղյակք,
 Ո՛հ, սիրելիներ, չեմ ուզում ապրել, կարոտ եմ մահվան:
 Եվ նա, որ իրոք ամենայն ինչ էր ինձ համար ընդմիշտ՝ 325
 Իմ ամուսինը, ընտրյալն իմ սրտի, դուք լավ գիտեք այդ,
 Այժմ հանդես եկավ իբրև մի ստոր, իբրև ամբարիշտ,
 Զազիր դավաճան: Բայց մենք՝ կանայքըս, կասեմ բացահայտ,
 Հոգի, նաև միտք ունեցող բոլոր արարածներից
 Դժբախտագո՛ւնն ենք, թշվառագույնը: Ստիպված ենք նախ 330
 Մեզ համար, ավա՛ղ, ոսկի օժիտով գնել ամուսին
 Եվ հանձնել նրան, այդ բռնակալին, մեր ստրուկ մարմինն:
 Վատթարագույնն է չարիքը վերջին, չարաղե՛տ մի գործ:
 Այսպե կանգնում է հեք կնոջ առջև մեծագույն խնդիր.
 Վսեմագո՞ւյն է ամուսինն արդյոք, թե՞ նեղապատիր: 335
 Անպատվություն է ապահարզանն, իբրև մի միջոց,
 Միճշդե՛տ չի կարող կինը հեռանալ ստոր ամուսնուց:
 Եվ այդպես ահա, նա մի նոր աշխարհ ընկնելով հանկարծ,
 Պիտի հարմարվի. նոր օրենքների, նոր վարք ու բարքին
 Իբր ամենագետ, իբրև մարգարե: Քանզի անդ նրան 340
 Հայրենի տան մեջ չէին ուսուցել, թե ինչպե՛ս արդյոք
 Նա պետք է ապրի, սերտորեն կապվի յուր ամուսնու հետ:
 Եվ լա՛վ է, եթե մեր բոլոր ջանքերն անցնեն հաջողակ,
 Եթե ամուսինն արժանավայել, կնոջն համերաշխ,
 Հանդուրժում է հաշտ յուր լուծը կրել կյանքի գոյության: 345
 Սակայն եթե ոչ, այդ մահ է,՝ ավա՛ղ, մահ կնոջ համար:
 Ամուսինն իրավ, եթե յուր տան մեջ, յուր ընտանիքում,
 Զանձրույթ զգալով, բերկրանք չի գտնում յուր սրտի համար,
 Գնում է դեպի հասակակիցներն, ընկերների մոտ,
 Որպեսզի, այնտեղ հագուրդ տա սրտին: Միճչ մենք՝
 կանայքս, 350
 Ստիպված ենք միշտ նայել լույ մեկին, մեկի աչքերին:

Ասում են հաճախ, որ տան մեջ փակված կինը անվտանգ,
Անվրդով, խաղաղ միշտ կյանք է վարում, մինչև նրանք այնտեղ
Պատերազմի մեջ ահեղ կոլում են՝ ձեռքերին նիզակ:

Անհեթեթ կարծիք: Կըցանկամ իրավ ես ավելի շուտ 355
Եռակի կովել մարտական դաշտում վահանը ձեռքիս,
Քան լոկ մեկ անգամ ծանր երկունքով ծնել մի զավակ:

Բայց ձեր վիճակը նման չէ բնավ իմ հեք վիճակին.
Դուք այստեղ ունեք և՛ հաշրական տոմս, և՛ քաղցր հայրենիք, 360
Հմայքն ու սերը լավ ծանոթների, շահեստ և օգուտ,

Հարազատ երկրի և բարօրության ամեն մի բարիք:
Մինչդեռ ես, ավա՛ղ, մեռակ եմ, օտար, հաշրենիքից զո՛ւրկ,
Խաբվա՛ծ, կեղեքվա՛ծ ձեռքով ամուսնու ստոր և անգութ:

Աքտրված եմ ես, ո՛հ, օտար երկրից. չունեմ ես այստեղ 365
Ո՛չ մայր, ո՛չ եղբայր, ո՛չ արյունակից և ո՛չ հարազատ,
Որոնց մոտ հիմա գեթ մի ապաստան գտնեի ես ինձ՝

Իմ դժբախտության այս ժանտ օրերին:
Ես, սակայն ձեզնից, ով սիրելիներ, խնդրում եմ մի բան.
Եթե ես մի կերպ միջոցներ գտնեմ, վշտիս փոխարեն 370
Իմ կրած ահեղ այս տառապանքի վրեժն առնելու

Իմ գարշ ամուսնուց և նորահարսից կամ հորից հարսի,
Լռե՛ք այդ մասին և մի մերկացրեք դուք իմ անելիքն:

Վախկոտ է կինը, մարտական գործին օգտակար չէ նա.
Սարսափում է խիստ սրից, արյունից: Բայց եթե իրոք 375
Վիրավորված է նա ամուսնության իրավունքի մեջ,

Այդ դեպքում արդեն ահեղագույն են նրա քենն ու ռխն
Եվ ժանտ վրեժի ու կոտորածի զայրույթն աղմկող:

ԵՐԳՉԱՆՍԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ծիշտ կկատարենք քո խնդիրը մենք,
այո՛, Մեդեա,

Արդարացի ես վրեժըդ լուծում դու քո ամուսնուց.

Մենք չենք զարմանում, որ ողբում ես դու քո տխուր վիճակն: 380

Բայց տե՛ս, գալիս է ինքը Կրեոնը, երկրի թագավորն,

Որպեսզի այստեղ քեզ հայտարարի յուր վճիռը նոր:

(Գալիս է Կրեոնը):

ԳՐԵՈՆ.— Քեզ եմ ասում, մոայլատես ո՛վ վհուկ,

Դո՛ւ, Մեդեա, որ զայրագին սպառնում ես քո ամուսնուն,

Պատվիրում եմ, որ իմ բոլոր երկրներից դու քո երկու

որդոց հետ

385

Շուտ հեռանաս դեպի աքսոր, այդպիսին է վճիռն իմ:

- Արդ, շուտ արա, մի՛ դանդաղիր, որ կատարես կամքն արքայի,
 Իմ անձնական պատվերն է այդ, ես դեսի տուն ետ չեմ գնա,
 Մինչև որ քեզ դուրս չընկտես սահմաններից իմ երկրի:
- ՄԵԴԵԱ.— Ո՛հ, ես դժբախտ, կործանված եմ, իմ օրհասի ժամն է
 վերջին: 390
- Հալածում եմ թշնամիներն ինձ հետամուտ, անողոր.
 Արհավիրքի մեջ եմ ահա, մինչ փրկվելու ճար չկա,
 Ու թեպետև իմ վիճակն է թշվառագույն և ծանրագին,
 Բայց և այնպես հարցում կանես: Դո՛ւ, Կրեոն, իմ արքա,
 Ի՞նչ պատճառով այդպես դու ինձ արտաքսում ես քո երկրից: 395
- ԿՐԵՈՆ.— Կարիք չկա, որ թաքցնեմ այդ: Երկյուղ ունեմ ահավասիկ,
 Որ միգուցե իմ դատրիկի կործանումին դառնաս պատճառ:
 Դեռ շատ բան կա իմ երկյուղը և կասկածանքն հաստատող.
 Իմաստուն ես դու չափազանց, չար գործերի ընդունակ,
 Եվ բացի այդ՝ համարելով քո ամուսնուն դավաճան, 400
 Նրա հանդեպ այժմ կատաղի գայրացած ես դու իրոք:
 Ես լսում եմ, քանզի արդեն ինձ հայտնել եմ այդ մարին,
 Սպառնում ես վրեժ առնել դու միևնույն ժամանակ
 Նորահարսից և փեսայից, այլև նրա աներոջից:
 Ուստի և ես ցանկանում եմ կանխել գալիք աղետներն 405
 Եվ պահպանել իմ ընտանիքն, ինձ և իմ տունն:
 Ծառ ալելի լավ կլինի, որ ես, ո՛վ կին,
 Քեզ իմ հարվածն այս ողղելով, այժմ ատելի դառնամ քեզ,
 Բան զուր ողբամ իմ բարոյությունն հետագայում:
- ՄԵԴԵԱ.— Ավա՛ղ, ավա՛ղ, 410
 Այժմ առաջի՞ն անգամը չէ, այլ շատ անգամ, ո՛վ Կրեոն,
 Որ իմ փառքը մեծահոշակ ինձ չարիք է վատասկում:
 Խելացի մարդն, որ գիտությամբ է իմաստուն, չպետք է զուր
 Որդոց միտքը ծանրաբեռնի խոր ուսմունքով չափազանց.
 Ով չափից դուրս, երկարատև անձնատուր է գիտության, 415
 Նա շահում է աղետների ատելությունն ու նախանձն
 Եվ կշտանքանքն՝ իբր հատուցում անգործության:
 Փորձիր հայտնել հիմարներին ճշմարտության բարձունքներ,
 Եվ կանկանեն նրանք իսկույն քեզ անպիտան ու տգետ:
 Սակայն եթե միշտ համարվես դու առավել խելացի, 420
 Բան ամբոխի դատաստանով հույժ իմաստուն ճանաչվողներն,
 Բաղաքի մեջ ողորմելի, թշվառագույն կդառնաս:
 Ծիշտ այդպես է և իմ վիճակն, ով Կրեոն.

Ահա ես իմ իմաստութեամբ ատելի եմ ոմանց համար,
Ոմանք անմիտ և հիմար են անվանում ի՞նձ, 425
Ոմանց համար ես մի մարդ եմ անտանելի, նույնիսկ բիրտ,
Իսկ ոմանք էլ համարում են ի՞նձ խելացի և բարեպիտո:

Միճշդե՛ն իրոք ո՛չ իմաստուն, ո՛չ մեծագով,
Այլ մի կին եմ ես հասարակ, սովորական իմ խելքով:
Մի՛թե և դու մտածում ես այլոց նման, իմ թագավո՛ր, 430
Որ իբրև թե ես կարող եմ վատ բան անել քո հանդեպ.
Ո՛հ, քավ լիցի, թո՛ղ այդ միտքը: Մի՛ Վախենա ինձնից երբեք.
Ես, իբրև կին, այս վիճակում, ո՛վ կրե՛ռն,

Արքայազոր մարդկանց հանդեպ չեմ մեղանչի բնավին:
Ի՛նչ ես արել դու ի՞նձ արդյոք, չես անպատվել թնավ դու ի՞նձ. 435
Աղջկադ ես մարդու տալիս և կարող ես, իրավացի,
Քո հավանած մարդուն ընտրել, ով հաճելի է քո սրտին:
Մի՛նչ միմիայն ես ատում եմ իմ ամուսնուն,
Իսկ դո՛ւ, գիտեմ, վարվում ես այժմ բարեխորհուրդ և իմաստուն:
Չեմ նախանձում ես քո ձերկա երջանկությունն, ահավասիկ, 440
Եվ դատրիկիդ չքնաղ բախտին, բարո՛ւլ սարքես դու հարսանիք:
Բայց մի բան եմ ես աղերսում, թո՛ղ որ մնամ ես այստեղ
Եվ բնակվեմ քո երկրի մեջ: Ծիշտ է, թեպետ
Վիրավորված եմ ես իրոք, բայց կլո՛ւեմ այդ մասին՝
Միշտ զիջելով իշխանությանը ուժգին: 445

ԿՐԵՈՆ.— Բարբառում ես դու քաղցրաձայն, երկյուղ ունեմ ես սակայն,
Որ քո սրտում կա չար դավանք, և նյութում ես դաժան մի գործ.
Ծառ ավելի հեշտ է, իրավ, պաշտպանվել
Մի կատաղի ժանտ կնոջից կամ նույնատիպ տղամարդուց,
Քան իմաստուն և լուսկյաց թշնամուց: 450
Ուստի իսկույն, շուտ այստեղից հեռացիր.

Մի՛ ճողոմիր ունայնախոս, իմ վճիռը պիտ կատարվի:
Որքան էլ դու վարվես խարդախ, մեճգապատիր,
Ոչի՛նչ այստեղ քեզ չի օգնի, մնալ այստեղ չես կարող.
Թշնամի ես, իմ թշնամին իսկական: 455

ՄԵԴԵԱ (ԾՆԿԻ զալով).— Օ՛, խնայիր հանուն դստեր քո նորահարս,
Աղերսում եմ ահա քո դեմ ծնկաչոք:

ԿՐԵՈՆ.— Բոլոր խոսքերն ավելորդ են և ունայն.

Ջուր մի փորձիր ի՞նձ համոզել, չես կարող:

ՄԵԴԵԱ.— Դու ի՞նձ ուրեմն արտաքսո՞ւմ ես և այդպես 460
Անուշադիր, անտես անում իմ աղերսանքն:

ԿՐԵՈՆ.— Քանզի քեզնից շա՛տ ավելի ես սիրում եմ իմ ընտանիքն։
ՄԵԴԵԱ.— Ո՛հ, հայրենիք, որքան ծանր է և դառնալից

Այս միջոցի՞մ հիշել քեզ։

ԿՐԵՈՆ.— Ինձ առավել սրտալի եմ և ավելի սիրատենչ 465
Իմ զավակներն, իմ հայրենիքն։

ՄԵԴԵԱ.— Ավա՛ղ, ալա՛ղ, սեր մարդկային,
Դու որպիսի՛ մեծ չարիք ես կյանքի համար։

ԿՐԵՈՆ.— Ինձ թվում է, որ չարիքի և բարության տնօրենն 470
Բա՛խտն է միայն, բա՛խտը հոգոր։

ՄԵԴԵԱ.— Ջես երկնատեր, չարչարանքիս մեղավորին
Մի՛ ազատիր վրեժից։

ԿՐԵՈՆ.— Ո՛հ, անմիտ կին. կորի՛ր շուտով և ազատի՛ր ինձ հոգսերից։
ՄԵԴԵԱ.— Ես ավելի շատ հոգս ունեմ,

Մինչև և՛ որ հոգսեր պետք չեն ինձ։ 475

ԿՐԵՈՆ.— Ջգույշ, եթե ոչ՝ կպատվիրեմ, որ ծառաներն
Քեզ ողղակի ուժով դուրս ձգեն։

ՄԵԴԵԱ (նրա ձեռքը բռնելով).— Բայց սպասիր, աղերսում եմ,
ո՛վ արքա.

Մի այլ խնդիր ես ունեմ։

ԿՐԵՈՆ.— Ա՛յ կին, կարծեմ, ուզում ես ինձ դու ավելի զայրացնել։ 480

ՄԵԴԵԱ.— Մի վախենա, կհեռանամ,

Մի այլ բան կա, որի մասին աղերսում եմ հիմա քեզ։

ԿՐԵՈՆ.— Էլ ինչո՞ւ ես դու համառում

Եվ չես ուզում կորչել, գնալ իմ երկրից։

ՄԵԴԵԱ.— Թույլ տուր մնալ ինձ լոկ մի օր, միայն այսօր, 485

Որպեսզի ես գեթ մտածեմ և իմանամ որոշակի,

Թե ո՞ր արդյոք պետք է գնամ, որտե՞ղ, ինչպե՞ս

Ես կարող եմ զավակներիս համար գտնել մի ապաստան,

Մինչև հայրը յուր որդոց մասին հոգատար չէ բնավին։

Խղճա՛ նրանց. ինքդ նույնպես հայր ես ծնող 490

Եվ ընդունակ կարեկցության։ Իմ մասին չէ, քալ լիցի,

Որ հոգածու եմ սրտագին։ Թող որ աքսոր ընկնեմ ես.

Աղերսում եմ նրանց համար թախանձագին,

Նրանց դժբախտ վիճակից է, որ լալիս եմ դառնապես։

ԿՐԵՈՆ.— Բռնակալ չեմ ես, հիրավի, ոչ էլ դաժան, անողորմ, 495

Եվ շատ հաճախ գթությունն իմ շահագործել եմ մարդիկ։

Նույնպես և այժմ գիտեմ, ա՛յ կին, որ սխալ է իմ արածն,

Սակայն հոժար կկատարեմ ես քո խնդիրն, ահավասիկ,

Բայց նախապէս հայտնիւմ եմ քեզ, եթե ճաճանչն արշալույսի
 Վաղ առաւիտտ քեզ, նաև քո զավակներին 500
 Տեսնի այստեղ, իմ երկրի մեջ, կկործանեմ քեզ իսկույն:
 Լա՛ւ հաակացիր, խոսքըս սուրք է և հաստատուն.
 Եթե պետք է, տալիս եմ քեզ միայն մի օր ժամանակ,
 Քանզի գիտեմ, մեկ օրվա մեջ չես կարող դու
 Ինձ պատճառել վիշտ ու աղետ ահարկու: 505

(Գնում է):

ԵՐԳՉԱՍԽՈՒՄԲ.— Ո՛հ, դու դժբա՛խտ և թշվա՛ռ կին.

Ավա՛ղ, ալա՛ղ,
 Մենք լալիս ենք քո համար:
 Ո՛ր կարող ես դու գնալ,
 Ո՛վ կի՛նի քեզ հյուրընկալ, 510
 Ո՛ւմ հարկի տակ դու տարագիր ու մեճակ
 Պիտ որոճես քեզ, քո որդոց ապաստան:
 Որտե՛ղ, ինչպե՛ս, ո՛ր երկրի մեջ
 Դու կգտնես քեզ փրկութիւն քո վշտերից.
 Ո՛հ, որպիսի՛ աղետների հորձանքի մեջ 515
 Ավա՛ղ, նետեց քեզ անողոք ժանտ աստվածն:

ՄԵՂԵԱ.— Արհաւի՛րքն է աղետալի ինձ հալածում ամենուր,

Բայց չկարծեք՝ ընկճված է իմ հոգին:
 Ե՛վ նորահարսն, և՛ փեսացուն, նաև նրանց միացնողն
 Ծատ փորձանքներ դեռ կտեսնեն դառնագին: 520
 Կարծում եք դուք, թե ես իզո՛ր կարողացա նրա դեմ
 Ծողոքորթել, քծնել նույնիսկ. ո՛չ, ո՛չ, երբե՛ք:
 Եթե ես շահ չունենայի, եթե չօգնեմ իմ գործին այդ,
 Ես նրա հետ չէի խռաի աղերսանքով սրտալի,
 Ձեռքը նրա չէի սեղմի, որ չսղծեմ ձեռքերդ իմ, 525
 Մինչ հիմարն այդ այնքան իրոք տգետ եղաւ և անբիտ.
 Կարող էր նա մի մերժամով նպատակներն իմ խորտակել
 Եվ արտաքսել, ինձ դուրս նետել երկրից առմիշտ:
 Մինչ թույլ տվեց այստեղ մնալ ինձ մեկ օր,
 Իսկ ես, այո՛, այդ մեկ օրում կարող եմ 530

Դիակ դարձնել անշուշտ երեք ոսոխ մարդու,
 Նորահարսին, իմ ամուսնուն և հարսի հորն:
 Դրանց կյանքը ոչնչացնող շատ մահացու ուղիներ կան:
 Բայց չգիտեմ, ո՞րն է արդյոք հարմարագույն,

Ո՞րը պետք է ես ձեռնարկեմ, սիրելիներ: 535
Արդյոք հրո՞վ տունն հրկիզեմ հարսանեկան,
Թե՞ լուռ, գաղտնի ես ներս խուժեմ անդ, մեջարան, դեպի մահիճն
Եվ սրասայր սուրը վարեմ սրտերի մեջ երկուսի:
Բայց ինձ համար անշուշտ այստեղ կա անհարմար մի
հանգամանք.

Եթե այստեղ, ծրագիրն իմ կատարելու ժամանակ, 540
Ապարանքի շենքն անցնելիս ձերբակալվեմ ես հանկարծ,
Ինձ կսպանեն ու կծաղրեն, ինձ՝ մեռածիս, իմ թշնամիք:
Բայց լավագույն, ամենամիշտ, կանանց ձեռքով լավ ստուգված,
Միջոցն է՝ արդ թունավորել նրանց թույնով:
Թող գլուխ գա գործը այդպես: 545

Դիցուք՝ նրանց սպանեցի՜. դեպ ո՞ր քաղաք, դեպի ո՞ր
Պիտ հեռանամ այնուհետև: Ո՞ր երկրի մեջ, ո՞ւմ տանը ինձ,
Իբր օտարի, կարող եմ տալ գեթ անվտանգ ապաստան:
Ո՞վ կըդառնա ինձ, ասացե՛ք, երաշխավոր ու պաշտպան:
Ո՛չ, չի լինի: Դեռ կսպասեմ քիչ ժամանակ, 550

Մինչև որ ինձ հաստատ գտնեմ ես ապաստան մի անվտանգ:
Ապա իսկույն գաղտնի ու նեղ կկատարեմ սպանությունն:
Սակայն եթե ինձ հալածի իմ անողոք ճակատագիրն,
Այն ժամանակ, սուրը ձեռքիս, խիզախությամբ զայրագին
Կհարձակվեմ, թեկուզ մահը ինձ սպառնա, 555

Եվ կապանեմ, կկոտորեմ նրանց արդեն բացեիքաց:
Արդ երդվում եմ ես անունով իմ դիցուհի Հեկատեի,
Որին անշեղ հարգում եմ ես ամենից շատ և գերարժան,
Որին նաև ընտրել եմ ինձ ես գերափառ օգնական,
Որի արձանն է միշտ դրված սրբավայրում ապարանքիս, 560
Երդվում եմ ես նրա փառքով, որ չե՛մ կարող անպատիժ
Վերք պատճառել նրանք սրտիս, թունավորել վշտով հոգիս:
Թող որ լինի հարսանիքը նրանց դժբախտ ու դառնալեր,
Իսկ աքսորն իմ, խնամությունը նորահայտ

Լինելու եմ նրանց համար դառն ու դաժան, չարաղետ: 565
Ապա, հառա՛ջ, ո՞վ Մեդեա, շուտ գործի դիր մոթերդ բյուր,
Դրսևորիտ խոր խորհուրդներ, կախարդական քո թուլչանքն,
Ծարժվիր դեպի քո մեծագույն և ահավոր նպատակն:

Այսօր եթե դու հանդես բեր քաջարության գերհանճարն...
Լա՛վ մտածիր, ինչպե՛ս ես դու անա՛րգ եղած, ապերջանիկ, 570
Մի՛ հանդուրժիր, մի՛ թող, որ քեզ ծաղրեն որդիք Միսիփոսի,

Որ Յասունի սիրունիները քեզ դարձնեն խաղալիք:
 Դատրիկն ես դու փառապանծ հոր, որ ծնունդն էր Հելիոսի:
 Պատրաստ եղիր և իմաստուն. զուր չի ասված, որ մենք՝

կանաչքս,

Անկարող ենք ազնվաբարո ձեռնարկի մեջ, բայց քաջունակ 575
 Եվ հզոր ենք ասպարեզում ամեն տեսակ չարիքների:

(Գնում է):

ՍՏԱՍԻՍՈՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Ետ են հոսում սուրբ գետերի սուրբ
 ջրերն,

Ստրոփե 1

Ոտնակոխ են պատիվն՝ արդար, իրավունքն,
 Խախտված է արդ ամեն բանի վեհ ընթացքն,
 Նեղզամիտ են մարդիկ արդեն ու խարդախ,
 Ուխտազանց են բոլորն՝ իրոք 580

Եվ ծաղրում են երդումն հանդեպ աստվածների:
 Բայց կփոխվեն դեպի լավը, դեպ փառահեղն՝
 Խոսքն ու կարծիքն այս գոյության, կյանքի մասին,
 Եվ կլինեն կանաչ մորից պատվի տեր, 585
 Կհայթայթի ցեղը կանանց մոր մեծարանք.

Կանանց մասին ոչ ոք երբեք ու բնավ
 Չի տարածի դժգույն կարծիք՝ վատհամբավ:

Դուք, մեծաաքանչ երգիչների փառավոր 590
 Ո՛վ մուսաներ վաղնջական,

Կըդադարե՞ք հնչել երգեր ու նվագ
 Ուխտադրուծ գործի՝ մասին գոյության:

Ինչո՞ւ արդյոք Փեքոսն, հզոր Ապոլլոնն՝
 Վեհ երգերի առաջնորդը գերահանձար,
 Մեզ չի տվել քաղցրահնչյուն նուրբ քնար, 595

Զիրքը երգի աստավածագոր, երկնաձոն,
 Որ հյուսեի՞նք մենք պերճ երգեր
 Տղամարդկանց արարքների՞ն նվիրված,
 Որ հնչեին երկար շարքով հին դարերն,
 Շակատագիրն ու բախտը մեր և նրանց: 800

Իսկ դու, իսկ դու, դժբախտ կին, 590

Ստրոփե 2

Սիրակարոտ կրքի ուժով մոլեգնած,
 Քո հայրական տունը, ալա՜ղ, թողեցիր
 Ու երկվորյակ ժանտ ժայռերի միջով անցար,
 Լող տվեցիր դու ավելո՞ծ ծովով խիզախ
 Եվ ապրում ես օտար երկրում, տարաբախտ:
 Դավաճանել, լքել է քեզ քո ամուսինն,
 Իսկ այժմ անտեր, խիստ անարգված և պատվազուրկ,
 Պիտ աքսորվե՛ս, պիտ հեռանա՛ս երկրից այս՝
 Միշտ տարագիր, դաժան բախտին իբրև տուրք:

605

610

2ր կատարվում երդումն արդեն սրբանվեր, **Անտիստրոփե 2**
 Իսկ ամոթը վսեմափայլ, ազնվաբար
 Հելլադական երկրից հզոր, մեծափառ
 Հեռացել է դեպի երկինք ու եթեր:
 Մինչ դու, անբախտ, զուրկ ես, չունես հայրական տուն,
 Որը դառնար քեզ ապաստան.
 Եվ ազատեր քեզ քո վշտից անագորույն:
 Ահավասիկ, ամուսնական քո մահիճին
 Տիրացել է իշխանագոր մի այլ կին,
 Արդ քո տան մեջ տերը նա է և տնօրեն.
 Քո ամուսնու տերը նա է քո փոխարեն:

615

620

ԷՊԻՍՏՈԳԻՈՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

(Գալիս է Յասոնը):

ՅԱՍՈՆ.— Ոչ միայն հիմա, այլև շատ հաճախ հատուկվել եմ ես,
 Որ վայրագ զայրույթն միշտ անողդելի չարիք է կյանքում.
 Դու, ահավասիկ, կարող էիր միշտ, աստ հյուրընկալված,
 Մնալ և ասյրել ապարանքի մեջ, եթե անտրտունջ,
 Հլու լինեիր, սրտանց հնազանդ կամքին արքայի:
 Մինչդեռ քո հիմար խոսքերի համար
 Այժմ, ահավասիկ, արժանացել ես դու աքսորանքի:
 Քո խոսքն ինձ համար ոչինչ է իրոք. կարող ես դու միշտ
 Ասել, քարոզել, որ մարդկանց մեջ հենց Յասոնն է, որ կա
 Վատթարագույնը, վերջին՝ զգվելին, այլև ամբարիշտն:
 Սակայն քեզ համար դու երջանկությունն պետք է համարես,
 Որ, արքաներին կշտամբանք տալով, անարգ անելով,

625

630

Պատժվում ես միայն, միայն արքայով:

Եվ շա՛տ, շա՛տ անգամ ես ջանք եմ թափել, որ արքայի քենն 635

Մի կերպ մեղմացնեմ իմ աղերսանքով, որ քեզ թողնի աստ:

Սակայն դու, անմի՛տ, անուղղելի ես. շարունակ անհաստ

Վատաբանում ես թագավորներին խոսքերով զազիր,

Ուստի անխուսափ արքայում եմ քեզ: Չնայած դրան՝

Ես չկամեցա խզել կապերը բարեկամության 640

Եվ ահա եկա, սրտանց կարեկից, ա՛յ կին, դեպի քեզ,

Որ դու ձեռնունայն, առանց դրամի,

Խիստ կարիքի մեջ գավակներիդ հետ արքայ չգնաս,

Քանզի, հիրապի, արքայանքի մեջ վիշտն է անսպաս:

Եվ թեպետ գիտեմ, որ: թշնամաբար ատում ես դու ինձ, 645

Սակայն քեզ համար անկարող եմ ես ցանկանալ չարիք:

ԿԵԴԵԱ.— Վախկո՛տ, դու վախկո՛տ, ամենազազիր, ալա՛ղ, իմ լեզուն

Չի կարող անգամ գեթ ոչալակել զորությանք խոսքի

Քո գարշ. տմարդի, նողկանքի արժան մեծ ստորությունն:

Ինչպե՛ս: Դու եկա՛ր, դու եկար մեզ մո՛տ: Մի՛թե դու իրոք 650

Հանդգնեցիր գալ, իբրև գերագույն վերջին ատելին:

Լինել դավաճան յուր ընտանիքին և դաժանագույն

Աղե՛տ պատճառել սիրելի անձանց, հետո պարզերես

Ու դեմ հանդիման հանդգնել նայել նրանց աչքերին,

Քաջությո՛ւն է աչք կամ հանդուրժելի մի խիզախությո՛ւն, 655

Թե՛ ամենազարշ և նողկ ոճիրը մարդկանց մեջ իրոք:

Լա՛ւլ է, որ եկար, քանզի կարող եմ թեթևացնել գեթ

Տանջանքը սրտիս, գեթ թափել հոգուս թույնը չարաղետ,

Պատմել քո մեղքերն, որ բարոյապես խորտակվե՛ս, երկչո՛տ,

Պատմեմ սկզբից, վաղանց օրերի պատմությունն է այս. 660

Տեղյակ եմ, գիտեմ բոլոր հույները, որոնք անդ քեզ հետ

Արգո նավի մեջ ճանապարհվեցին, թե ինչպե՛ս իրոք

Փրկեցի ես քեզ այնտեղ այն ժամին, երբ քեզ հանձնեցին

Լըծել հրաշունչ եզներն ու ցանել լայն արտը մահվան:

Ահեղ վիշապին, որ բազմապտույտ պառկած էր անքուն 665

Եվ պահպանում էր ոսկեգեղմն այնտեղ, ես սպանեցի

Եվ քեզ այդպիսով փրկություն գտա: Ես էի միայն,

Որ ետ դարձրի քեզ լույսն արևի և քո գոյությունն:

Դավաճանեցի ես իմ ծնող հորն, թողեցի մեր տունն

Եվ եկա քեզ հետ դեպի Պելիոն, դողված ավելի 670

Սիրո հուզմունքով, քան իմաստության ներշնչման ներքո:

Արդ, իմ շնորհիւ յորդ զաւակների ձեռքով ահարկու
 Պելիասն սպանւլէց ու մեռաւ մահով ամենադաժան,
 Որ դու վտանգից ազատվես միայն և ապրես անհոգ
 Եվ փոխարենն ինձ, ո՛ր դու զագրագործ, դաւաճանեցիր: 675
 Իբր որդոց հայր ես, բայց ամուսնանում ես մի այլ կնոջ հետ.
 Եթէ լինէիր իրոք անզավակ, գուցէ և մի կերպ
 Ներելի լինէր նոր կիրքդ, սերդ, նոր ամուսնությունն:
 Ոչի՞նչ ես գուցէ դու այժմ համարում հավատ ու երդում.
 Գուցէ կարծում ես, որ էլ չեն իշխում աշխարհին, կյանքին 680
 Աստվածները այն, որոնց անունով երդվեցիր դու խիստ,
 Կամ գուցէ հիմա նո՛ր օրենքներ են գործում մարդկանց մէջ,
 Քանզի լավ գիտես, որ դրժել ես դու երդում ու խոստում:
 Եվ ինչո՞ւ, ավա՛ղ, դու աջ ձեռքը իմ մեղմեցիր հաճախ,
 Ինչո՞ւ ես իզուր թույլ տվեցի քեզ, ո՛վ դու զագրագործ, 685
 Ծնկներս գրկել, աղերսն աչքիդ մէջ, բայց սիրտդ խարդախ:
 Սակայն ուզում եմ ես քեզ հետ խոսել այժմ իբրև ընկեր,
 Իբրև բարեկամ, թեպէտ լավ բանի հուշս չունեմ քեզնից:
 Մեկ է ինձ համար. միևն իմ հարցմունքով այժմ, ահա՛վաւիկ,
 Պարզ կմերկանա վիճակը քո ժաճտ անամոթության: 690
 Ո՛ր գնամ ես այժմ: Դեպ հա՛յր իմ ծնող, թե՛ դեպ մեր տուն,
 Որոնց ես, ավա՛ղ, հայրենիքիս հետ, դաւաճանեցի:
 Կամ գուցէ գնալ դեպի Պելիասի դատրե՛րն ապաբախտ.
 Անշուշտ, նրանք ինձ շատ լավ կընդունեն իրենց հարկի տակ,
 Որտեղ իմ ձեռքով սպանվեց հայրը նրանց դժընդակ: 695
 Մի՞թե ճիշտ չէ սա, հարազատներից զրկվեցի առմիշտ
 Եվ արդ այն մարդկանց թշնամի դարձա, որոնց իսկապէս
 Պետք չէր բնավին չարիք պատճառել: Սակայն ամենն այդ
 Ես կատարեցի հանուն քո սիրո: Եվ դրա համար
 Ինձ հելլենական բոլոր կանանց մէջ 700
 Դո՛ւ վեր հանեցիր, ինձ դո՛ւ, միայն դո՛ւ
 Պերճ երջանկություն և երանավետ կյանք պարգևեցիր.
 Ինչպե՛ս կարող եմ ես այդ ուրանալ, քանզի ես՝ դժբա՛խտս,
 Լոկ, քո մէջ գտա, քո դաժան սրտում, քո էության մէջ
 Սրբություն սրբոց, ինձ հավատարիմ և սուրբ ամուսին. 705
 Եվ դրան ահա մի անժխտելի և պարզ ապացույց
 Ա՛յն է, որ ես այժմ դառն հալածանքի, զրկանքների մէջ
 Արդ, անբարեկամ, մեճակ, անընկեր և միշտ տաքագիր՝
 Աքսոր եմ գնում որք, անօգնական զաւակներին հետ:

Կեցցե՛ս ամուսին, կեցցե՛ քեզ նման արժանավոր քաջն. 710
 Արծաճի ես դու վսեմ փառքերի, երկնային պատվի,
 Քեզ արդարագույն մեծարանք է պետք այս դառն օրերին,
 Երբ արքայական է չոր խեղճ որդոց հետ քեզ փրկող քո կինն,
 Երբ արտաքսվում է նա իբրև վերջին հեք թափառական:
 Ավա՛ղ, աստվածներ, ո՛հ, Ջևա երկնավոր, ինչո՞ւ դու
 մարդկանց 715

Նշան տվեցիր հեշտիվ տարբերել կեղծիքից ոսկին,
 Մինչ չունեն բնավ մարդկանց մարմիններն որևէ նշան,
 Որով ճանաչել կարելի լիներ նողկ արիկային:
 ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Չարհուրելի է և անբուժելի այն
 թշնամանքը,

Որ բռնկվում է ժանտ գծությունից սիրելի մարդկանց: 720
 ՅԱՍՈՆ.— Կարծեմ պետք է ես լինեմ մեծարվեստ, փայլուն ճարտասան
 Կամ իբրև նավի հմուտ նավապետ մրրիկների դեմ,
 Պետք է լայնալիր մեկնեմ, բաց անեմ առագաստը իմ,
 Որ գեթ ազատվեմ, ա՛յ կին, կծվակի՞ծ քո անգուստ լեզվից:
 Թեպետ չափազանց բարձր ես դու դասում օգնությունը քո, 725
 Բայց ես կարծում եմ, որ ինձ ծովերի ճանապարհն հաջող
 Պարգևեց միայն ինքն Ափրոդիտեն և ուրիշ ոչ ոք
 Մարդկային ցեղից և աստվածների հույլից երկնագո:
 Իմաստուն ես դու և շատ նրբամիտ, ուստի լավ գիտես,
 Թեպետ ձանձրացնել քեզ չեմ ցանկանա, որ միայն Էրոսն՝ 730
 Միրո աստվածը անխուսափելի՝ պաքենքով չոր
 Քեզ ուժգին դրդեց, իրոք ստիպեց ազատել իմ կյանքն:
 Ես չեմ ցանկանում չափազանց ուշիմ և մանրակրկիտ
 Այդ գործը քննել, լավ թե՛ վատ՝ սակայն օգնե՛լ ես դու ինձ:
 Բայց դու, ինչպե՛ս ես այդ կասպացուցեմ, ստացել ես արդեն՝ 735
 Մի բան էլ ավել ինձ ազատելու գործի փոխարեն:
 Նախ՝ ապրում ես Հելլասիայում, ոչ բարբարոս երկրում,
 Ըմբռնել ես դու այստեղ իրավունքն արդարապատում:
 Բացի այդ, իրոք, հույները բոլոր ճանաչում են քեզ
 Եվ փառաբանում իբրև իմաստուն, խելացի կնոջ, 740
 Մինչդեռ եթե դու ապրեիր հեռու ծայրում աշխարհի,
 Ոչ ոք քո մասին, քո փառքի մասին չէր խոսի երբեք:
 Ահա օրինակ բերեմ իմ մասին: Ձե՛մ ցանկանա ես
 Իմ տանն ունենալ ոսկեղեն և գանձ, գոհար ու զարդեր,
 Կամ երգեր հնչել ավելի շքեղ, քան Օրփեոսը, 745

Եթե, հիրավի, իմ վաստակներին փառք չի վիճակված:
 Իմ կատարածի արդյունքի մասին բավ է և այսքանն,
 Որքան ասացի, ստիպված եղա այդ մասին խոսել,
 Քանզի, Մեղեա, այս վեճի առիթն ստեղծեցիր դո՛ւ:
 Վերջապես դառնամ իմ ամուսնության իսկական խնդրին, 750
 Որի առիթով կշտամբում ես ինձ այդքան չարաչար:
 Ես կապացուցեմ, որ ես վարվել եմ նախ իմաստնաբար,
 Խելոք և ուշիմ, երկրորդ՝ ազնվագույն նպատակներով
 Եվ երրորդ՝ իբրև սրտատենչ ընկեր քեզ, ով Մեղեա՝
 Իմ ընտանիքի և զավակների բարիքն հոգալով: 755
(Այդ խոսքերը լսելով՝ Մեղեան վրդովմունքից ցնցվում է)
 Չուր մի՛ վրդովվիր և լսիր, հանգիստ, ինչ եմ ասում քեզ.
 Երբ զարհուրելի ժանտ աղետներով հալածված, թշվառ՝
 Իոկոս քաղաքից ես այստեղ եկա իբր արքայական,
 Ի՞նչ կարող էի ընտրել ինձ համար, իբրև նորագյուտ
 Երջանիկ վիճակ, իբր անակնկալ բախտ երանավետ, 760
 Եթե ոչ միայն ամուսնությունը կայսեր դասեր հետ:
 Չանձրավի չէ ինձ կյանքն իրավ քեզ հետ, և չեմ ատում ես
 Բնավ քո մահիճն, ինչպես կարծում ես դու խանդից դրդված:
 Հափշտակված չեմ ես նաև կրթով նոր հարսնացուի,
 Չե՛մ մրցում նաև բազմաթիվ սերունդ ունենալու մեջ, 765
 Ծա՛տ զավակ ունեմ, և դժգոհելու բնավ հիմք չըկա:
 Միճչդեռ մեծագույն նպատակն էր իմ ապրել ապահով,
 Առանց կարիքի և միշտ վայելույ: Գիտե՜ի ես լավ,
 Որ աղքատներից խորշում եմ մարդիկ, նույնիսկ ընկերներն:
 Հափշտակում էր ինձ այն փափագը, որ կարողանամ 770
 Տալ զավակներին արժանավայել վե՛մ կրթություն.
 Իսկ եթե ծնվե՞ն երկրորդ կնոջից ինձ նոր զավակներ,
 Եվ նրանց դարձնեմ քո որդոց սիրող, սրտափ եղբայր,
 Հավասարաբար մեկ ընտանիքում աճած ու սնված,
 Երբ կա բաղձանքն այս, էլ ի՞նչ կանես դու ուրիշ նոր զավակ: 775
 Միճչդեռ ինձ որդիք երկրորդ կնոջից պետք եմ, հիրավի,
 Որ նեցուկ դառնան նաև անդրանիկ մյուս զավակներին:
 Ի՞նչ կարծիք ունես, մի՞թե բաղձանքն իմ լավ չի մտածված:
 Հարկավ եթե իմ նոր ամուսնության խանդը չլիներ,
 Համոզված եմ ես, ճշմարտությունը չէիր բացառի: 780
 Այդպես եք, կանայք, ձեզ համարում եք դուք գերերջանիկ
 Եվ ամենատեր, երբ ամուսինն է հավատարիմ ձեզ:

Իսկ եթե հանկարծ ձեր ամուսնական գոռ իրավունքին
 Ու ձեր մահիճին սպառնում է չնչին, հեռավոր կասկած,
 Պատրաստ եք ինկոյն դուք ամենալավ, վսեմ գործն անգամ 785
 Դարձնել առարկա ձեր դաժանագույն չար թշնամանքի:
 Ալա՛հ, երանի կարողանային մարդիկ գեթ այլ կերպ
 Զավակներ ծնել, իսկ կանայք բնավ գեթ չլիներին,
 Եվ չէր իմանա մարդկությունն այնժամ տանջանք ու աղետ:
 ԵՐԳՉԱՆՍԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Յատն, գիտես դու զարդարել ճառերը
 քո փարթամաճոխ, 790

Բայց կարծում եմ, թեպետ իրավ իմ կարծիքն է քեզ հակառակ,
 Որ կնոջդ դավաճանելն անագնիվ մի գործ էր իրոք:
 ՄԵԴԵԱ.— Բազմաբազում մարդկանցից ես իմ կարծիքով տարբեր
 եմ միշտ:

Համոզված եմ, ահավասիկ, որ ոճրագործը ամբարիշտ,
 Որքան էլ նա կարողանա լինել փարթամ ճարտասան, 795
 Արժանի է դատապարտիչ ամենաժանտ պատիժներին.
 Լոկ գործությամբ լեզվի՛, խոսքի կարող է նա

Սուտն ու կեղծիքը զարդարել պշրանքի ճոխ հագուստի մեջ
 Եվ վիսաբար գործել անվերջ նողկ ոճիրներ և չարություն,
 Սակայն երբե՛ք նա այդպիսով լինելու չէ իմաստուն: 800

Այդպես նաև վարվում ես դու: Ուստի հիմա իմ առջև
 Թո՛ղ այդ փարթամ խոսքերը քո, ճառերն ունայն, գեղեցկաձև:
 Հարկավոր է ինձ լոկ մի խոսք, և կործանված ես դո՛ւ, ստոր.
 Եթե իրավ չէիր ուզում ինձ պատճառել դու չարիք,
 Անհրաժեշտ էր, որ իմ կամքը հարցնեիր դու արդարապես, 805
 Նախքան նորից ամուսնանալն: Մինչ դու, դաժա՛ն զազրագործ,
 Այդ ձեռնարկը կատարել ես գաղտագողի և թաքուն:

ՅԱՍՈՆ (հեզմանքով).— Ո՛հ, որպիսի՛ հարմարագույն և գեղեցիկ
 օգնական

Պիտ գտնեի հանձին քեզ, եթե իրոք նախապես
 Քեզ հարցնեի ամուսնության գործիս մասին, 810
 Մի՛նչդեռ և այժմ չես կարող դու զայել սրտիդ վայրագ
 զայրույթն:

ՄԵԴԵԱ.— Այդ չէր բնավ քեզ խանգարող խոչընդոտն.
 Զեիր ուզում կապված լինել մի՛նչ ծերությանն ակնույթն
 Օտարազգի մի կնոջ հետ, որը սակայն չէր կարող
 Քեզ խոստանալ փառք ու պատիվ, շահ և օգուտ: 815

ՅԱՍՈՆ.— Ո՛հ, չես ուզում դու հասկանալ, ո՛չ թե իրոք կնոջ սիրույն
 321

- Ամուսնանալ ես կամեցա արքայական դատրիկի հետ,
Այլ միմիայն ցանկանալով, այդ է խոսքըս, քեզ բարիք,
Միայն հաճուն ընտանիքիս բարեկեցիկ կացության,
Որպեսզի իմ և քո որդոց տամ պինդ նեցուկ 820
Զավակներով, որ պիտ ծնվեն արքայական արշունից:
- ՄԵԴԵԱ.— Պետք չէ, պետք չէ ինձ բնավ
Քո խոստացած կյանքը հարուստ, բայց տխուր,
Կյանքն երջանի՜կ, որն իմ սիրտը միշտ կկրծի դառնալեր:
ՅԱՍՈՆ.— Լա՛վ մտածիր, խոհեմ եղիր և ուշիմաց, 825
Հայացքներդդ դեռ կփոխվեն, կհասկանաս:
Վսեմագույնն, ավա՛ղ, դու վատ մի համարիր,
Բախտն երջանիկ բնավ երբեք դժբախտություն չհաշվես:
- ՄԵԴԵԱ.— Ի՞նչ կա, իրավ, կարող ես դու հեզմել, ծաղրել վիսաբար,
Քանզի ունես կորովալիր և՛ օգնական, և՛ ապավեն, 830
Իսկ ես, դժբախտ, արտոր ընկնեմ անտուն, անտեր և տարագիր:
- ՅԱՍՈՆ.— Դո՛ւ ես միայն այդ բանի մեջ մեղավոր,
Որիշներին գուր մեղապարտ մի՛ ճանաչիր:
- ՄԵԴԵԱ.— Ի՞նչ եմ արել ես, հիրավի, դավաճանե՛ղ եմ քեզ արդյոք,
Քեզ պես գուցե կի՞ն եմ առել ես կրկին: 835
- ՅԱՍՈՆ.— Արքաներին անիծել ես դու չարաչար, ամբարիշտ:
- ՄԵԴԵԱ.— Ես պիտ դառնամ մի ժա՛նտ անեծք և՛ քեզ, և՛ քո
ընտանիքին:
- ՅԱՍՈՆ.— Ես չեմ ուզում քեզ հետ անվերջ դատել, դատվել վեճի մեջ.
Թե ուզում ես վերցնել ինձնից քեզ, քո որդոց փող ու նպաստ,
Իբր օգնություն ևս օրերին քո արքայի, ասա, և ես 840
Այս իմ ձեռքով առատ տալու այժմ հոժար եմ ու պատրաստ:
Կտամ նաև ես նամակներ հաճնարարիչ
Իմ բարեկամ ծանոթներին, որ հյուրընկալ ընդունեն քեզ:
Տես դու, ա՛յ կին, եթե մերժես, վատ կվարվես և անիմաստ.
Մինչ՝ զսպելով զայրույթը քո, լավագույն շահ կունենաս: 845
- ՄԵԴԵԱ.— Ո՛չ, ես բնավ կարիք չունեմ քո բարեկամ ծանոթների,
Քեզնից ոչի՛նչ չեմ ընդունի, այդ առաջարկն է իզուր,
Քանզի պարզևս ստոր մարդու, զազրագործի
Անօգուտ է, բախտ չի բերի մեզ երբեք:
- ՅԱՍՈՆ.— Կանչում եմ ձեզ, ո՛վ աստվածներ, եղեք վկա, 850
Արդ կարեկից այժմ կամեցա ես օգնել քեզ ու քո որդոց,
Բայց ինքնապարժ դու մերժեցիր իմ բարության վսեմ գործն
Եվ վիսաբար վանում ես քեզ հավատարիմ, սիրող մարդկանց:

Այդպէս միայն կալելացնես դու քո տանջանքն և կզղջաս:
(Գնում է):

ՄԵՂԵՍ.— Վազի՛ր շուտով, մի՛ դանդաղիր, 855
Քանզի չէ՞ որ տխրում ես դու այստեղ առանց նորահարսիդ.
Ծա՛տ ժամանակ անց է արդէն, երբ դու տնից դուրս եկար:
Այժմ կատարիր քո մեղրամիսն: Թող լսեն ինձ աստվածներն,
Մի արդար օր դու կզղջաս և անիծվա՛ծ կանվանես
Քո նորագյուտ ամուսնությունն: 860

ՍՏԱՍԽՄՈՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Ո՛հ, երբ սիրո խոր հուզմունքն է
չափազանց, Սարոփե 1
Կիրքն է նաև սիրո առթիվ անչափաւոր,
Նա չր բերում երբեք մարդկանց
Ո՛չ բարի փառք և ո՛չ պատիվ:
Սակայն եթե Կիպրուհին 865
Չափաւոր է ոգեշնչում մեր հոգին,
Չի՛ք ավելի չքնաղ աստված,
Քան ինքն է նա մեծասքանչ:
Ո՛հ, դու երբե՛ք, աստվածուհիդ իշխանագոր,
Քո աղեղով ոսկեդրվագ 870
Գեթ մի՛ ձգիր դեպի մեզ
Քո անխուսափ և թունավոր սուր սլաքն:
Պետք է հարգել կյանքն անարատ համեստության՝ Անտիսարոփե 1
Վսեմագույն պարգևն անմահ աստվածների,
Թող որ ահեղ աստվածուհի Կիպրուհին 875
Մեր սրտերում երբեք, երբեք չվառի
Կիրքն ու սերը դեպ ուրիշի ամուսինն,
Թող չձգի մեզ նա անվերջ և անհագ
Թշնամանքի ու վեճի մեջ դըժընդակ.
Թող հարդարի անբիծ կանանց ամուսնությունն 880
Հաշտ, ողջախոհ, իբրև միրո սրբություն:

Ո՛հ, հայրենիք, հայրենի՛ տուն. Սարոփե 2
Գեթ մենք երբեք արքայական չդառնանք
Եվ չտեսնենք արքորի մեջ
Կարեկցության միշտ արծա՛նի, թշվառագույն, 885
323

Անօգնական, վշտակիր կյանք:
 Միայն մահով, միայն մահով ժանտալից
 Թող այն օրը խավարի,
 Երբ պիտ հասնենք մենք դառնացավ աքսորի:
 Ավա՛ղ, չկա ավելի դառն մի վիճակ,
 Քան զուրկ լինել աիրակարոտ հայրենիքից:

890

Տեսանք, տեսա՛նք դառնությունը քո վիճակի
 Եվ կարող եմք խոստովանել
 Այժմ անձամբ և ո՛չ այլոց խոսքով միայն.
 Ոչ մի քաղաք և ոչ մի մարդ, ոչ ոք անգամ
 Մերձ մարդկանցից բարեկամ
 Քեզ չիղճա՛ց, ձեռք չմեկնեց կարեկցության
 Այն ժամանակ, երբ ահավոր վշտի մեջ
 Տառապում էս դու չարաչար և անվերջ:
 Թող կործանվի՛ և չքանա ապերախսոն,
 Բարեկամին չմեծարող դաժան մարդն,
 Ա՛յն սիրատենչ բարեկամին, որը նրան
 Հանձնեց մաքուր և սուրբ սրտի բանալին:
 Ո՛հ, նա երբե՛ք մեզ բարեկամ չի լինի:

Անտիստրոփե 2

895

900

ԷՊԻՍՈԴԻՈՆ ԵՐԲՈՐԴ

(Հանկարծ գալիս է Էգևսը):

ԷԳԵՎՍ.— Ողջո՛ւյն, ողջո՛ւյն, ո՛վ Մեդեա,
 Բարեկամիս համար բնավ

905

Ես չգիտեմ ավելի պերճ նախաբան:

ՄԵԴԵԱ.— Ողջո՛ւյն և քեզ, ո՛վ Էգևս, օ՛ դու զավակ
 Խոհեմամիտ Պանդիոնի,
 Որտեղի՞ց ես դու գալիս:

910

ԷԳԵՎՍ.— Փեքոսի հիմն, վաղընջական
 Գուշակության սրբավայրից:

ՄԵԴԵԱ.— Ինչո՞ւ էիր դու գնացել դեպ աշխարհի կորընթարդն,
 Գուշակարանն այդ սրբազան:

ԷԳԵՎՍ.— Ուզում էի ես իմանալ՝

915

Ինչպե՞ս արդյոք զավակների հայր դառնամ:

ՄԵԴԵԱ.— Ո՛հ, աստվածներ, և մի՞թե դու մինչև հիմա

- Անցկացնում ես կյանքիդ օրերն անգալա՜կ:
 ԷԳԵՎՍ.— Այո՛, կամքով աստվածների,
 Անգալակ եմ տակավին: 920
- ՄԵԴԵՍ.— Ունե՛ս դու կին,
 Թե՛ ապրում ես դու ամուսին:
 ԷԳԵՎՍ.— Վաղուց է, որ իսկապէս
 Ամուսնական լուծն է դրած իմ վզին:
 ՄԵԴԵՍ.— Եվ ի՞նչ ասաց Փեքոսը քեզ 925
 Զավակների մասին արդյոք:
 ԷԳԵՎՍ.— Մարդու խելքին անմատչելի և անիմաց
 Մի պատասխան տվեց նա:
 ՄԵԴԵՍ.— Զի՞ կարելի, որ նաև ես իմանամ
 Այդ գուշակումն աստծու: 930
 ԷԳԵՎՍ.— Ո՛հ, ինչո՞ւ չէ, քանզի իրավ սրա համար
 Հարկավոր եմ իմաստալից խելք և միտք:
 ՄԵԴԵՍ.— Ի՞նչ գուշակեց: Եթե միայն կարելի է,
 Ասա, որ ես 'նույնպէս լսեմ և իմանամ:
 ԷԳԵՎՍ.— Ասաց, որ ես 935
 Տկի քերանը չբացեմ:
 ՄԵԴԵՍ.— Եվ մինչև ե՞րբ. մինչև որ դու ի՞նչ բան չամեն
 Կամ ո՞ր երկիրն մինչև չըգաս:
 ԷԳԵՎՍ.— Մինչև որ ես ետ չդառնամ
 Կրկին իմ տունն հայրենական: 940
 ՄԵԴԵՍ.— Ինչո՞ւ ապա դու կամեցար
 Ծանապարհին նավըդ ուղղել դեպ այս երկիրն:
 ԷԳԵՎՍ.— Կա իմաստուն մի թագավոր՝
 Պիտթևսը Տրեզենի:
 ՄԵԴԵՍ.— Այո՛, գիտեմ, ասում են, որ 945
 Դա Պելոպոսի սուրբ զավակն է բարեպաշտ:
 ԷԳԵՎՍ.— Ցանկանում եմ հայտնել նրան գուշակումը աստվածությանն:
 ՄԵԴԵՍ.— Այո՛, իրոք խոհեմամիտ մարդ է նա,
 Բազմահմուտ՝ այդօրինակ գործերի մեջ:
 ԷԳԵՎՍ.— Եվ բացի այդ՝ իմ գինակից ընկերներից 950
 Ամենամեծն իմ բարեկամն:
 ՄԵԴԵՍ. (տխրաձայն).— Ուրեմն այդպե՛ս. ցանկանում եմ հաջողություն
 Եվ քեզ բարի ճանապարհ:
 ԷԳԵՎՍ.— Սակայն ինչո՞ւ գումատ ես դու,
 Դեմքըդ մոռալ է, Մեդեա, 955

Իսկ հայացքդ անշափ աղոտ.

Ի՞նչ է արդյոք պատահել քեզ:

ՄԵԴԵԱ.— Ո՛հ, Էգևս, մահկանացու մարդկանց մեջ

Իմ ամուսինն ամենագարշ մարդն է իրոք:

ԷԳԵՎԱ.— Ի՞նչ ես ասում. քո վիշտը ժանտ

960

Պարզաբանիք ինձ բացահայտ:

ՄԵԴԵԱ.— Վիրավորեց Յասոնն ինձ զուր,

Նույնիսկ առանց պատճառի:

ԷԳԵՎԱ.— Ի՞նչ արեց նա: Պատմիր ստույգ և մանրամասն:

ՄԵԴԵԱ.— Ուզում է նա նոր կին բերել

965

Եվ այս տան մեջ դարձնել նրան տիրուհի:

ԷԳԵՎԱ.— Եվ մի՞թե նա հանդգնում է այդ անամոթ

Ու խայտառակ գործն անել:

ՄԵԴԵԱ.— Այո՛. նույնիսկ արհամարհում,

Ատո՛ւմ է ինձ և սերը իմ:

970

ԷԳԵՎԱ.— Արդյոք սիրում է ա՛յլ կնոջ,

Թե՞ քո մահիճն է ատելի նրա համար:

ՄԵԴԵԱ.— Ո՛հ, մեծապես սիրահարված լինելով,

Յուր ընտանիքն և սերը իմ

Արհամարհեց երդմնագանց:

975

ԷԳԵՎԱ.— Եթե իրոք զագրագործ է, ինչպես արդեն ասացիր,

Դու թող նրան և մոռացիր:

ՄԵԴԵԱ.— Իդձն է նրա և բաղձանքը սրտալի՛

Արքաների ազգակցությունն հայթայթել:

ԷԳԵՎԱ.— Խոսքըդ սակայն կարճ կտրիր,

980

Ո՛վ է նրան աղջիկ տալիս,

Ո՛վ է նրա հարսնացուն:

ՄԵԴԵԱ.— Կրեոնը, իշխող տերը և թագավորն

Կորընթական այս երկրի:

ԷԳԵՎԱ.— Այժմ հասկացա, դժբա՛խտ դու կին,

985

Ծա՛տ բան ունես տխրելու:

ՄԵԴԵԱ.— Կորած եմ ես, և բացի այդ

Ահա շուտով աքսորում են ինձ այս երկրից:

ԷԳԵՎԱ.— Ո՛վ, կամ ինչո՞ւ: Կա՞ն նորանոր աղետներ,

Որոնց մասին ցանկանում ես դու դեռ պատմել:

990

ՄԵԴԵԱ.— Կրեոնն է Կորնթոսից աքսորում ինձ:

ԷԳԵՎԱ.— Իսկ Յասոնն. միջամտել չի՞ ուզում նա:

ՄԵԴԵԱ.— Խոսքով դեմ է, բայց յուր սրտում կողմնակից է այդ քանին:

(Չորում է Էզեասի առաջ):

Աղաչում եմ ես հանուն քո ծերության,
Արքայական քո ծնկների, որոնց առջև 995

Չորած եմ ես՝ աղերսա՛նքը շրթունքիս,
Խղճա՛ դու ինձ և կարեկցիր իմ անոռելի դժբախտությանն.

Մի թող, որ ես աքսոր գնամ անապատում, տարագիր,
Բա՛ց դռները քո օջախի, ինձ ընդունիր քո երկրի մեջ,
Թող փոխարենն աստվածները, ինչպես դու ես փափագում
այդ, 1000

Ծուռ պարզեւն քեզ զավակներ ու երջանիկ կյանքի վախճան:

Դու չգիտես՝ ի՛նչ ես գտել հանձին ինձ և իմ մեջ՝

Որպիսի՛ գյուտ հրաշագործ, ի՛նչ գաղտնիքներ մեծ արվեստի:

Կվերացնեմ ես անզավակ վիճակը քո,

Եվ անպտուղ կյանքըդ իրոք դառնալու է բեղմնավոր. 1005

Մերմեր կտամ զավակների և անընդհատ սերընդի,

Քանզի ունեմ շա՛տ միջոցներ, ամե՛ն տեսակ դեղորայք:

ԷԳԵՎԱ.— Պատրաստ եմ ես, ա՛յ կին, օգնել քեզ կարեկից.

Կկատարեմ քո աղերսանքն ես մի քանի դրդումներից.

Նախ և առաջ հանուն անմահ աստվածների, 1010

Հետո, դու ինձ խոստացաք տալ սերունդ, զավակ, մի բան, որից,

Ո՛հ, զուրկ եմ ես, որն իմ սրտի ջերմ փափագն է ըղձալիր:

Այսպես կանեմ. եթե անձամբ դու ինքքդ գաս իմ երկիրն,

Ես կաշխատեմ քեզ ընդունել արդարապես և հյուրընկալ,

Քանզի ոչ ոք վարմունքը այդ ինձ արգելել չի կարող: 1015

Սակայն մի բան ես քեզ, ա՛յ կին, կզգուշացնեմ մախապես.

Ինքքս անձամբ չեմ ցանկանա քեզ դուրս բերել այս երկրից,

Այլ եթե դու, իբր աքսորված, հոժարակամ տունս գաս,

Քեզ կընդունեմ: Իմ հարկի տակ դու անվտանգ կըմնաս,

Չեմ հանձնի քեզ: Իսկ այս երկրից ինքքդ անձամբ հեռացիր, 1020

Քանզի կուզեմ լինել անմեղ և բոլորին բարեկամ:

ՄԵԴԵԱ.— Ծա՛տ լավ, այո՛, բարվոք է այդ

Եվ այդպես էլ թող լինի.

Բայց դու երդվիր,

Որպեսզի ես համոզված,

1025

Հուսով լինեմ, որ փափագն իմ կկատարես լիովին:

ԷԳԵՎԱ.— Մի՞թե դու ինձ չես հավատում:

Կամ ինչպե՛ս ես ահաբեկված դու հիրավի:

ՄԵԴԵԱ.— Հավատում եմ, բայց հզոր եմ իմ ոխերիմ թշնամիներն՝
Կրեոնը իշխանագոր և Պելիասի ընտանիքն. 1030

Եվ արդ՝ եթե կապված լինես տուրք երդումով,
Թույլ չես տա դու, որ քո երկրից դուրս հանեն ինձ:

ՄԻՆՉՂԵՆ ԵԹԵ խոսք տաս միայն, բայց երդումով աստվածային
Պարտավորված դու չլինես, հեշտ կարող ես նրանց հետ,
Բանակցության մեջ մտնելով, իբր հարգելի բարեկամ, 1035
Համաձայնել և ինձ հանձնել նրանց խստիվ պահանջին.
Քանզի չե՞ որ դժբախտ եմ ես, իրոք անզոր և անպաշտպան,
Սակայն նրանք արքաներ են ազդու, հարուստ և հզոր:

ԷԳԵՎՍ.— Ծիշտ որ, ա՛յ կին, հեռատես ես և իմաստուն:
Եթե իրոք ցանկանում ես, կկատարեմ, չե՛մ մերժի քեզ, 1040
Քանզի նաև իմ դիրքն այդպես հաստատագույն կլինի.

Ես կարող եմ քո թշնամի մարդկանց ցույց տալ այդ փաստարկված
Արդարացումն, և կլինես այդպես իրավ դու անվտանգ:

Ուստի՝ հայտնի՛ր, աստվածներից ո՞ւմ անունով երդվեմ ես:

ՄԵԴԵԱ.— Անմահ երկրի, իմ նախահայր արևի, 1045
Նաև բոլոր օլիմպական աստվածների:

ԷԳԵՎՍ.— Երդվեմ այդպես, որ ի՞նչ անեմ
Կամ ի՞նչ պետք է չկատարեմ.

Ցո՛ւյց տուր, ասա՛:

ՄԵԴԵԱ.— Որ բնավին ինձ քո երկրից չես վտարի դու անձամբ, 1050
Եվ որ իրոք իմ թշնամի նաև մարդկանց,
Եթե նրանք ցանկանան ինձ քո օջախից բռնի տանել,
Դու թույլ չես տա հոժարակամ,
Մինչև կյանքիդ վախճանն իսկ:

ԷԳԵՎՍ.— Երդվում եմ արդ երկրով անմահ, 1055
Պայծառ լույսով փայլենազարդ արևի
Ողորմությամբ հավերժ բոլոր աստվածների,
Որ սրբությամբ կկատարեմ այն, որ քեզից լսեցի:

ՄԵԴԵԱ.— Բավ է այդքանն: Սակայն եթե քո երդումիմ
Հավատարիմ դու չըմնաս, ի՞նչ կլինի: 1060

ԷԳԵՎՍ.— Կարծանանամ ես ահռելի այն պատժին,
Որին հավերժ արժանի եմ երդըմնազանց միայն մարդիկ:

ՄԵԴԵԱ.— Գնա՛ս բարի: Գործը արդեն գլուխ եկավ գերազանց:
Երբ ամեն բան ես կատարեմ, իրագործեմ իմ փափագն, 1065
Կանապարեմ ես շոտափույթ

Գալ դէպի քեզ և քո քաղաքն:

(Էզկսը գնում է):

ԵՐԳՉԱՆՈՒՄԲ (Էզկսի հետևից).— Թող Մեայի գավակն արքա՝

Ուղորդների հովանավորը գերակա,

1070

Քեզ ուղեկից դառնա բարի

Եվ հաջողակ դէպի տունը քեզ բերի:

Ո՛հ, շուտափույթ թող կատարվեն

Քո փափագներն ըղձալիր,

Քանզի գիտենք մենք հաստատ,

1075

Որ դու ազնի՜վ ես, Էզկս,

Եվ բարեսի՛րտ, իբրև մարդ:

ՄԵԴԵԱ.— Ձե՛ս երկնատեր, և դո՛ւ, և դո՛ւ, Ձեսի դատրիկ

Արդարություն,

Ո՛հ, փայլակիր արեգակի պայծառ լո՛ւյս,

Արդեն ահա գտել եմ ես ամենաճիշտ ճանապարհն,

Եվ կտանեն, բարեկամներ, ես հաղթանակն իմ վսեմ

1080

Իմ ատելի և թշնամի մարդկանց ընդդէմ:

Թշնամանքին կվճարեմ ես վրեժով չարաչար.

Կանգնի՛ր, կանգնի՛ր իմ սրտի մեջ քո մեծ գահը, ո՛վ մեծ հույս:

Ինչպե՛ս գտա ես այդ մարդուն դժվար ժամին իմ գոյության,

Եվ նա դարձավ իմ տանջակից փափագներիս նախակայան: 1085

Արդ, փառավոր ես կձգեմ մեծ խաբիսխը իմ նավի,

Երբ ժամանեմ, մտնեմ քաղաքը Պալլասի ամրապինդ:

Լսե՛ք, պատմեմ և բաց անեմ ձեզ իմ բոլոր խորհուրդներն.

Թեպետ գիտեմ, խոսքս ահեղ ձեզ չի կարող տալ հաճույք:

Ես կողարկեմ ստրկուհի ծառաներից մեկն ու մեկին

1090

Եվ կխնդրեմ, որ Յասոնը շուտ գա ինձ մոտ:

Իսկ երբ նա գա, ես նենգաբար ու շողոքորթ,

Մեղմ ու զիջող կձևանամ, խոսքեր կասեմ հաճելի,

Կհամոզեմ, որ մեր միջև, իմ կարծիքով, այսուհետ

Չկան բնավ ոչ գծողություն, ոչ այլ կարծիք տարաձայն, 1095

Որ, հիրավի, ամուսնությունն արքայական դատրիկի հետ,

Հանուն որի նա ինձ թողեց, հորդորիչ է և բանական,

Ընտանիքին մեր օգտավետ, ուշիմ ու լավ մտածված:

Ապա նրան ես կխնդրեմ, որ իմ որդոց թողնեն այստեղ:

Բայց դրանով չեմ ուզում ես զավակներիս, հիրավի,

1100

Թողնել երկրում թշնամական, որ թշնամիք իմ ղխերիմ

Պիտ վիսացած արհամարհեն և դառնապես ծաղրեն նրանց,

- Այլ միտք ունեմ նրանց ձեռքով ես նենգորեն ու չարաղէտ
Ոչնչացնել ու կործանել թագաւորի դստրիկին: 1105
- Նրանց ձեռքով հարսնացուին ես կողարկեմ ընծաներ,
Մի ոսկեկոտ շքեղ պսակ և ձեռագործ մի նուրբ զգեստ:
Իսկ մանուկներն, ընծաները անդ հանձնէիս, կաղերսեմ,
Որ գէթ իրենք ազատ մնան արքայանքից:
Երբ զարդարանքն ու հագուստը կույսը վերցնի ու հագնի,
Կկործանվի նա տանջալից և ամեն ոք, ով կաշի, 1110
- Քանզի ծծված էն նվերներն թույնով անեղ ու մահացու:
Այստեղ, ավա՛ղ, կարող էի ես դադար տալ իմ խոսքին,
Սարսափում եմ ես այն գործից, որ տակաւին
Վիճակված է ինձ կատարել. պիտ սպանեմ ես իմ որդոց,
Եվ չի փրկի նրանց մահից ոչ մի ուժ: 1115
- Երբ լիովին ոչնչացնեմ սերունդն ամբողջ Յասունի,
Կհեռանամ ես այս երկրից, որտեղ, ավա՛ղ, դաժանաբար
Ես իմ ձեռքով սպանեցի զավակներին իմ սիրատենչ,
Որ գործեցի ամենանողկ և ամբարիշտ այս ոճիրն,
Մի զագրելի եղեռնություն, որին չկա նույնիսկ անուն: 1120
- Քանզի բնավ, սիրելիներ, չի կարելի հանդուրժել,
Որ վիսաբար ծաղրանք նետի մեզ մեր դաժան թշնամին:
Թող կատարվի: Ինձ ի՛նչ օգուտ դառն իմ կյանքից, պետք չէ՛
այն ինձ,
Երբ ես չունեմ ո՛չ հայրենիք, ո՛չ սիրտիանք իմ վշտերին,
Ո՛չ բարեկամ, ո՛չ ապաստան, ո՛չ տուն ու տեղ, 1125
- Երբ ապրում եմ թշվառի պէս սրտակոտոր և անհույս:
Սխալվեցի, երբ հեռացա ես մեր տնից հայրական՝
Հավատալով երդումներին նենգապատիր, ստոր հույնի:
Բայց ես նրան, կամքով անմահ աստվածների,
Կվճարեմ չար վրեժով, կկործանեմ նրա սերունդն, 1130
- Ջավակներին, ինձնից ծնված, նա կենդանի չի տեսնի,
Եվ չի ծնի նրան զավակ նորապսակ նրա կինն,
Որը, իբրև ամենանողկ և դավաճան տարփածու,
Կխորտակվի դաժան մահով, թույնից իմ ժանտ և անխուսափ:
Թող չըհաշվե՛ն ինձ բարեսիրտ, թույլ կամ անզոր վեհերոտ 1135
- Եվ հեզ մի կին. ո՛չ, ո՛չ, երբե՛ք այդպիսին չէ Մեղեան:
Չարհուրելի՛ ատում եմ ես իմ ռիւսերիմ թշնամուն,
Բայց ուժգնակի սիրում եմ միշտ բարեկամին հավատարիմ:
Միայն այդպես կարող եմք մենք փառքն հայթայթել վեհագույն:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Քանի որ դու մեզ հայտնեցիր քո
մտածած ծրագիրն, 1140

Հանուն բարձր, վսեմագույն օրենքների մարդկային,
Հանուն նաև քո անձնական բուն բարիքի ու շահերի,
Աղաչում եմք, հորդորում եմք. մի՛ կատարիր այդ բնավ:

ՄԵԴԵԱ.— Ո՛չ, չի կարող այդ չլինել: Հեշտ է, այո՛, ձեզ համար
Եվ կարելի, այդպես դատել, մտածել... 1145

Քանզի ինձ պես չեք տառապում դուք չարաչար:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Եվ մի՞թե դու պիտ հանդգնես
զավակներդ հարազատ

Մորթել, ա՛յ կին, քո սեփական դաժան ձեռքով:

ՄԵԴԵԱ.— Այո՛: Այլ կերպ չեմ կարող ես ավելի խիստ, ավելի ծանր
Խայթել սիրտը ամուսնուս: 1150

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Բայց կլինես դու այդպիսով

Դժբախտագու՛յն, ամենահե՛ք, թշվա՛ռ կինն:

ՄԵԴԵԱ.— Թող որ լինես: Բավական է: Ավելորդ եմ արդեն հիմա
Միջնորդության ամեն տեսակ խորհուրդներն:

(Դաչակին)

Գնա՛ շուտով և Յասունին կանչի՛ր, թող գա: 1155

Այո՛, դու միշտ եղել ես ինձ հավատարիմ.

Եթե ազնիվ կին ես իրոք և սիրում ես քո տիրուհուն,

Լոկի՛ր, ոչի՛նչ դու ոչ ոքի

Չասես երբեք իմ մտքերի, գործի մասին:

(Դաչակը գնում է):

ՍՏԱՍԽՄՈՆ ԵՐՐՈՐԴ

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Աթենացի՛ք, սերունդ հավերժ
երջանիկ,

Ստրոփե 1 1160

Հնադարյան դուք զավակներ

Հավերժակյաց, երանավետ աստվածների:

Ապրում եք դուք սրբազնասուրբ երկրի մեջ՝

Երբե՛ք, երբե՛ք ավերմունքի չմատնված:

Սնվում եք դուք պտուղներով ազնվության, 1165

Անկրկնելի իմաստությամբ փառապանծ:

Քաջում եք միշտ փայլենազարդ նուրբ օդի մեջ,

Անդ, ասում են, Հարմոնիեն քաղցրատենչ,

Խարտիշագեղ, արտում անըղ ճշմարիտ՝
Ծնեց երբեմն ինը մուսա Պիերիդ: 1170

Եվ Կիպրուհին՝ սիրո հավերժ դիցուհին,
Ասում են, անդ բարեհաճ,
Գեղեցկահուս ջինջ հորձանքից Կեփիսոսի
Ջուրը հանած թարմագույն,
Նուրք հողմերի շնչով արդա՛ր, հոգեզվարճ 1175
Ոգեշնչեց, ցանեց երկրի երեսին:

Գեղեցկափայլ գանգուրները յուր վարսերի
Միշտ զարդարված պերճ պսակով
Անուշաբույր և անթառամ վարդերի՝
Նա՛ Կիպրուհին, իմաստության հետ միասին 1180
Առաքում է սեր անբասիր, իբրև նեցուկ,
Իբր համախոհ առաքինի գործերին:

Մի՛թե քաղաքն հավերժակյաց,
Որ կանգնած է սուրբ, հոսանուտ գետերի մոտ,
Մի՛թե երկիրն այժմ հյուրընկալ, սիրակարոտ, 1185
Որ սովոր է միշտ ընդունել սիրող մարդկանց,
Կարող են այժմ ընդունել քեզ՝
Եղեռնագործ և որդեսպան զազրելի մորն,
Որին նման չկա պարկեշտ կանանց մեջ:
Մտածե՛լ ես կամ տեսնո՞ւմ ես դու արդյոք 1190
Արյունն ահե՛ղ որդիական անմեղ վերքի,
Մտածե՛լ ես կամ լսո՞ւմ ես դու իրոք
Հառաչանքը ժանտ մահացող զավակի:

Ո՛չ, այդ չանես, խնայիր.
Մենք բոլորըս քո դեմ ահա ծնկաչոք 1195
Աղերսում ենք, աղաչում ենք արտամորմոք,
Գթա՛, ո՛վ կին, զավակներիդ մի՛ սպանիր:

Եվ որտեղի՞ց կգտնես դու
Խիզախություն՝ նման այդ ահարկու,
Կամ որտեղի՞ց ուժ կըստանա քո ոգին, 1200
Եվ ո՞վ կտա ժանտ ուղղություն քո ձեռքին,
Որ բարձրանա նա դժնաբար
Ընդդեմ որդոց անպաշտպան:
Եվ մի՛թե դու պիտ հանդգնես, ո՛վ դաժան,

Իրագործել ցանկությունն այդ բազմաչար: 1205

Մի՞թե արցունք չի թափվի քո աչքերից,

Երբ որ մայես, սպանելիս, քո որդոց՝

Իսկ երբ, ավա՜ղ, ծընկներիդ մոտ ընկնեն նրանք աղերսալից,

Դու չե՛ս կարող, չես հանդգնի քո ձեռքն անգութ

Անդ ոռոգել նրանց անմեղ արշամ մեջ, 1210

Թեպետ սիրտն է քո անոռելի և ժանտածո՛ւտ:

ԷՊԻՍՏՈԳԻՈՆ ՉՈՐՐՈՐԴ

(Գալիս է Յասունը):

ՅԱՍՈՆ.— Կանչել ես ինձ: Արդ ես եկա: Զայրացած ես թեպետ
իմ դեմ,

Բայց սխալ չէ քո համոզմունքն, որ պատրաստ եմ լսելու քեզ:

Ի՞նչ ես ուզում: Ի՞նչ նոր բան կա, ա՜յ կին, ասա:

ՄԵԴԵԱ.— Ներողամիտ եղիր, Յասուն, ներիր դու իմ զայրույթն ու
քեզնի 1215

Եվ քեզ հասցրած վիրավորանքն: Արդարացի, կարող ես դու,
Համուն սիրո մեր վաղեմի, ներող լինել դեպի ինձ:

Ինքքս իմ մեջ ինձ դատելով՝ հաշվի առա իմ վարմունքն

Եվ ինձ այսպես կշտամբեցի. «Ո՛հ, դու գոռո՛գ և դժբա՛խտ,
Ինչո՞ւ ես զուր դու կատաղում և զուր ատում այն մարդկանց, 1220

Որոնք միայն լավն են ուզում և բարիքը քեզ համար:

Ինչո՞ւ ես դու թշնամացել թագավորին այս երկրի

Եվ ամուսնող, որն իսկապես վաստակում է քեզ մեծ օգուտ

Ամուսնությունը թագավորի դատրիկի հետ. մա, բարեգութ,

Ցանկանում է տալ քո որդոց նոր եղբայրներ ազնվագույն: 1225

Լավ չի՞ լինի, որ ազատես ժանտ ցասումից դու սիրտը քո,

Մի՞թե կյանքը լավ չեն հոգում աստվածները երկնագո:

Կամ կարո՞ղ ես դժգոհ լինել, որ զավակներ ունես դու:

Մինչ այլ երկրից արքայվածներն, հասկանո՞ւմ ես դու, թե՞ ոչ,
Առանց այդ էլ շատ քիչ ունեն մերձ բարեկամ և ընկեր»: 1230

Այս ամենը ինքքս իմ մեջ ես քննեցի կշռադատ

Եվ զգացի ես արդարև, որ արարքն է իմ հիմար,

Որ իմ վարմունքն իմաստ չունի, և զայրույթն է իմ ունայն:

Ուստի հիմա ես հասկացա, որ քայլն է քո ճիշտ և ուշիմ,

Որ հիրավի, քո վարմունքն է լոկ արժանի գովեստի, 1235

Քանզի միայն հոգացել ես դու իմ շահը, իմ բարիքն:
Մի՛նչ ես, անմիտ, ինքս պետք է ուրախստիք
Մասնակցե՛ի քո սրտատենչ հարսանեկան խորհուրդներին:
Ինքքս պետք է հոգեզվարճ աշխատե՛ի հարսանիքիդ գործի համար:
Այո՛, սրտանց պետք է ինքս աջակցե՛ի հարսնացուին՝ 1240

Բարեշնորհ պատրաստվելու ամուսնության:
Բայց մե՛նք՝ կանա՛յքս, ես չեմ ուզում խոսքեր ասել պարսավանքի,
Ինչպես որ կա՛նք և եղել ենք, այդպես էլ կին կմնանք:
Հարկավոր չէ, որ վեճի մեջ պատասխանես դու նրանց
Հայհոյանքին հայհոյանքով, հիմարությանն հիմարությամբ: 1245

Արդ, սխալներն իմ հասկացած, զոջում եմ ես հոգետենչ
Եյ արդեն լավ գիտակցում եմ կատարվածը իմ և քո մեջ:
(Մոտենում է պալատի դռանը և կանչում):

Ո՛վ զավակներ, իմ զավակներ, շուտ դուրս եկեք սենյակից,
(Քալիս են մանուկները):

Ինձ մոտ եկեք, գրկեք սրտանց, ողջունեցե՛ք դուք ձեր հորը,
Համբուրեցե՛ք ինձ հետ նրան: Թշնամանքը դեպի մա, 1250
Ձեր մոր նման, փոխե՛ք սիրտ և սրտալի քաղցրության.

Հաշտություն կա մեր մեջ արդեն, գծտությունն է մոռացված,
Ձեռքը սեղմե՛ք սիրելի հոր: Ավա՛ղ, ծանր է և տանջալից,
Ձեզ մայելով միտք եմ անում. ի՛նչ աղետներ կըսպասեն ձեզ,
Ո՛հ, զավակներ, արդյոք երկա՛ր դեռ ժամանակ, կյանք
վարելով, 1255

Պիտի գրկե՛ք, պիտ փաշիայե՛ք ձեր ձեռքերով ձեր ծնող մորն:
Դժբա՛խտ եմ ես, և ինձ համար ծանր է, ավա՛ղ, և դառնավեր,
Պատրաստ եմ ես լաց լինելու, դողն է բռնում մարմինն իմ:
Ծիշտ է, երկար, շատ ժամանակ խոռվ էի ես ձեր հոր հետ,
Բայց այժմ արդեն վերացած է գծտությունն այդ և ես,
հաշտված, 1260

Խոր բերկրանքի ջերմ արցունքով ոռոգում՝ եմ ձեր նուրբ այտերն:
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Պայծառ արցունքն հորդ թափվում է և
մեր աչքից,

Ո՛հ, երանի ավելի մեծ դժբախտության չհանդիպեք:
ՅԱՍՈՆ.— Գովելի է այդ ամենը, ա՛յ կին, որ այժմ ասացիր,
Իսկ անցյալը ես կշտամբել չեմ կարող:
Բնական է, որ կինն հաճախ զայրանում է ամուսնու դեմ,
Երբ մա կնոջ կենդանության դեռ ժամանակ
Ամուսնությամբ կապվում է նոր, այլ կնոջ հետ: 1265

Մինչ դու հիմա լավ ես արել՝ նոր մտքերի հանգեցով.
Հանելի՛ է, որ իսկապես կարողացար ժամանակին
Անցնել այդ նոր և անսխալ ճանապարհով,
Որ անկասկած քո խելքն ուշիմ, հաղթանակող կլինի.
Հանդես եկար իբրև խոհեմ, իմաստուն կին:

1270

(Մանուկներին)

Իսկ ձեր հանդես, ո՛հ, սիրասուն իմ զավակներ, ձեր ծնող հայրն
Եղել է միշտ բարեշնորհ, բարեխնամ հոգատար

1275

Եվ զորությամբ աստվածների կատարել է ձեզ շա՛տ բարիք:

Հուսով եմ ես, որ Կորնթոս քաղաքի մեջ դուք մի օր

Սուաջնակարգ մարդ կդառնաք, ձեզ հետ մասն ձեր եղբայրներն:

Սրդ աճեցեք, իսկ մնացյալն՝ բարի գալիք ձեզ կհոգան

Ձեր սիրող հայրն ու մեկն ու մեկն աստվածներից:

1280

Գեթ տեսնե՛մ ձեզ հասունացած, բարեսնունդ, ծիր և արբուն,

Որ միշտ լինեք ձեր կյանքի մեջ իմ թշնամուն հաղթանակող:

Ինչո՞ւ ես դու, ա՛յ կին, լավիս և ոռոգում քո այտերն

Դառն արցունքի կաթիլներով շողշողուն,

Եվ քո գունատ դեմքը ինչո՞ւ մի կողմ թեքած

1285

Սրտահաճո դու չես լսում ուրախալիք խոսքերն իմ:

ՄԵԴԵԱ.— Ոչի՛նչ, ների՛ր, մտահոգ եմ այսպես ես իմ որդոց համար:

ՅԱՍՈՆ.— Հանգի՛ստ եղիր: Նրանց համար ես ամեն բան կհոգամ:

ՄԵԴԵԱ.— Օ՛հ, կաշխատեմ հանգիստ լինել, հավատում եմ քո խոսքին.

Կինը սակայն յուր կանացի բնությանը

1290

Հակված է միշտ լաց ու կոծի, արցունքի:

ՅԱՍՈՆ.— Ո՛հ, ինչո՞ւ ես դու, ապաքախտ, զուր հառաչում
որդոց մասին:

ՄԵԴԵԱ.— Ձե՛ր որ նրանց ես եմ ծնել: Ահավասիկ՝ երբ պարծեցա

Ես իմ որդոց գալիք կյանքով, արտառվեցի հոգեհույզ,

Քանզի իսկույն մտածեցի. կկատարվի՞ արդյոք այդ:

1295

Ես, տակավին, իմ ասելիքն, որի համար կանչեցի քեզ,

Ձեմ ավարտել: Ուստի լսի՛ր, որ խոսքըս ես շարունակեմ:

Երբ ցանկանում է թագավորն ինձ արտաքսել յուր երկրից,

Հասկանում եմ, որ արդարև ինձ համար

Ամենալավ և բարեբեր բարիքն է այդ:

1300

Ծի՛շտ է, գիտեմ, եթե այստեղ բնակության ես մնամ,

Քեզ և երկրի թագավորին զուր խոչընդոտ կդառնամ,

Թշնամի եմ ինձ համարում մարդիկ իրենց օջախին:

Ուստի և ես մտադիր եմ շուտ հեռանալ դեպի աքսոր,

Բայց մեր որդոց այստեղ պահիր քո ձեռքի մեջ, խնամքիդ տակ

1305

Եվ աղերսիր Կրեոնին, որ չաքսորի գեթ նրանց:

ՅԱՍՈՆ.— Բայց չգիտե՛մ, կարո՞ղ եմ ես արդյոք նրան համոզել, Թեպետ անշուշտ կփորձեմ:

ՄԵԴԵԱ.— Դիմիր սակայն հարսնացուիդ, թող նա՛ խնդրի յուր ծնող հորն,

Որ չաքսորի նա այս երկրից մանուկներին:

1310

ՅԱՍՈՆ — Ծա՛տ գեղեցիկ, ենթադրում եմ՝ կհամոզեմ ես նրան, Բանգի չե՛ որ այլ կանանց պես մի կին է նա:

ՄԵԴԵԱ.— Արդ, այդ գործում կօգնեմ ես քեզ և իմ որդոց ձեռքով նրան

Ես կուղարկեմ մի այնպիսի ընտիր ընծա,

Որ մարդկանց մեջ, համոզված եմ, գերհրա՛շ է և մեծասքանչ. 1315

Մի ձեռագործ շքեղ զգեստ և պերճ պսակ մի ոսկեկոտ:

Ծուտո՛ւվ, շուտո՛ւվ պիտ պատվիրել ստրուկներից մեկն ու մեկին,

Որ շուտափույթ այստեղ բերի զարդարանքն այդ մեծաշուք:

Բախտավո՛ր է, երանավե՛տ, և ոչ միայն մեկ անգամ,

Այլ բյուր անգամ երջանիկ է այն հարսնացուն,

1320

Ով կունենա քեզ պես ազնիվ, վսեմափայլ ամուսին

Եվ կստանա պսակն անեղծ, որ ինքն Հելիոս իմ նախահայրն

Պարգևել էր յուր թոռներին՝ երբեմն իբրև փարթամ ընծա:

Ծո՛ւտ, իմ որդիք, վերցրեք, տարեք այս գերհրաշ զարդարանքն

Եվ հանձնեցեք անդ արքայի երանափառ դստրիկին, 1325

Նա, այդ պարգևն ստանալով, երբե՛ք, երբե՛ք չի մոռանա:

ՅԱՍՈՆ.— Ո՛հ, միամիտ, ինչո՞ւ ես զուր զրկում դու քեզ: Կարծես, իրավ,

Տունն արքայի կարի՛ք ունի զգեստների: Կարծում ես դու՝

Ոսկեղե՛ն է նրան սրակաս: Պահիր այդ քեզ, մի՛ տուր նրան:

Համոզված եմ և լավ գիտեմ, հարգում է ինձ հարսնացուն, 1330

Ոչ մի գանձով ինձ չի փոխի նա բնավ:

ՄԵԴԵԱ.— Ո՛չ, ո՛չ, պարգևն գալթակդիչ է աստվածների համար
նույնիսկ,

Միևնդեռ ոսկին մահկանացու մարդկանց աչքում

Միշտ առավել ուժգնագույն է, քան բյուր ճստեր ճարտասան:

Նրան արդեն բախտն է ժպտում: Աստվածներն են նրա

համար

1335

Բարեշնորհ խնամակալ, և իշխո՞ղ է նա արդեն:

Մինչ իմ որդոց արքայանքից փրկող գործին պատրաստ եմ ես
 Տալ ոչ միայն ոսկի ու գանձ, այլև զոհել կյանքս ու հոգիս:
 Արդ, զավակներ, շո՛ւտ գնացե՛ք փարթամաճոխ ապարանքն
 Եվ պարզեն այս հրաշակերտ հանձնե՛ք ձեր հոր նոր կնոջը՝ 1340
 Իմ պատվական նոր տիրուհուն և խնդրեցե՛ք աղերսալից,
 Աղաչեցե՛ք, որ չաքտրեն ձեզ այս երկրից:
 Գլխավորը այն է, սակայն, որ ինքն անձամբ և իր ձեռքով
 Անդ ընդունի պարզևր պերճ: Ծանապարհվե՛ք հիմա շո՛ւտ
 Եվ, հաջողակ կատարելով հանձնարարված գործը ձեր, 1345
 Փափագատենչ համբավ բերե՛ք ձեր մայրիկին շուտափույթ:
 (Յասոնն ու մանուկները գնում են):

ՍՏԱՍԻՄՈՆ ՉՈՐՐՈՐԴ

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Արդե՛ն, արդե՛ն էլ հույս չըկա, հույս չունեմ
 ես, Ստորոփե 1
 Որ մանուկներն այժմ կենդանի կմնան.
 Արդ գնում են ճանապարհով նրանք մահվան:
 Եվ կընդունի ոսկի պսակը հարսնացուն, 1350
 Նա կընդունի յուր անիծված կործանումն:
 Ո՛հ, իր ձեռքով և իր գլխին խարտիշագեղ
 Նա կո՞նի այժմ դժոխքի զարդն ահեղ:
 Պերճ հագուստի և ոսկեկոտ վառ պսակի Անախատրոփե 1
 Գեղեցկությունն իր շողյունով անմահական 1355
 Կնամայի, կկախարդի հարսի հոգին.
 Հրապուրված նա կհագնի այդ զարդարանքն,
 Որ զգեստով հարսանեկան իջնի դժոխք՝
 Ստվերների, դաժան մահու մույթ աշխարհն:
 Ո՛հ, այնպիսի թակարդի մեջ կընկնի նողկ, 1360
 Որից արդեն փրկությունն է անհնար,
 Որտեղ նրան որսալու է մահվան ոգին չարադաժան:
 Իսկ դո՛ւ, իսկ դո՛ւ, ո՛հ, ամուսին դժբախտագույն, Ստորոփե 2
 Որ կամեցար թագավորին փեսա լինել արքայաշուք,
 Բայց ակամա, անգիտաբար պատրաստեցիր 1365
 Մահ և կորուստ անագործույն
 Բո նոր կնոջն և քո որդոց դեռ մանուկ,

Եվ ծաղրո՞ւմ է քեզ չարաղէտ ճակատագիրն:

Ողբում ենք մենք և քո՛, և քո՛ վիշտը դաժան,
Ո՛վ դժբախտ մայր դժբախտ որդոց.

Անտիստրոփե 2
1370

Դու շատ շուտով լինելու ես որդեսպան
Եվ քո խախտված ամուսնական իրավունքի
Վրեժխնդիրն ահագնակի:

Դու անարգ ես, վիրավորված, քանզի քեզ
Դավաճանեց ժանտ, անօրեն ամուսինդ,
Որ տուն քերի նա յուր համար մի նոր կին:

1375

ՀԴՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

(Գալիս են մանուկները և դաստիարակը):

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿ.— Ո՛վ տիրուհի, ահա և քո զավակներն.

Բեկանված է նրանց աքտրն: Արքայական հարսնացուն

Սրտահաճո անդ ընդունեց ընծան ձեռքից քո որդոց:

1380

Մանուկների վիճակն արդեն ապահով է և հանգիստ:

Սակայն ինչո՞ւ կանգնած ես դու խիստ հոգեհույզ և ալեկոծ

Եվ չես հրճվում այժմ՝ լսելով խոսքերը իմ ուրախատիթ:

ՄԵԴԵԱ.— Ավա՛ղ, ավա՛ղ:

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿ.— Ի՞նչ միտք ունի քո հառաչանքն,

Բարի լուրին չի հարմարվում այն բնավ:

1385

ՄԵԴԵԱ.— Ավա՛ղ, ավա՛ղ:

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿ.— Ցանկանալով քեզ լավագույն համբավը տալ՝

Չիմանալով գուցե վա՛տ լուր հայտնեցի:

ՄԵԴԵԱ.— Դու հայտնեցիր, ինչ որ պետք է հայտնեիր:

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿ.— Ինչո՞ւ ապա, աչքող գետնին սևեռած,

1390

Դառն արցունք ես թափում այդպես:

ՄԵԴԵԱ.— Ո՛հ, ծերունի, չեմ կարող ես լաց չլինել,

Երբ իմ զայրո՛ւյթն և աստվածներն

1395

Ինձ նետել են կրակի մեջ:

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿ.— Հանգստացի՛ր, կանցնեն օրերն և կրկին դու

Այստեղ կապրես զավակներիդ հետ միասին:

ՄԵԴԵԱ.— Նախ ես ինքքս, իբրև դժբախտ,

Ուրիշների՛ն պիտ ուղարկեմ աքտրի:

1400

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿ.— Դու չես միայն, որ անխուսափ պիտ բաժանվես
զավակներից,

Մահկանացու մարդիկ պետք է իրենց վիճակն հանդուրժեն:
ՄԵՂԵԱ.— Ես կաշխատեմ մույնը անել: Դու ներս գնա ապարանքն
Եվ պատրաստիր, ինչ որ պետք է մանուկներին մեկ օրում:
Ո՛հ, մանուկներ, իմ մանուկներ, դուք դեռ ունեք տո՛ւն,
ապաստա՛ն,

1405

Ուր դեռ կապրե՛ք, բայց սուսնց ի՛նձ, դժբախտի՛ս,
Ձեր հեք մորից, թշվառ մորից միշտ, հավիտյան անջատված,
Մինչ ես մեհա՛լ, միշտ տարագիր պիտ աքսորվեմ օտար երկիր:
Հոգեզվարճ ու բերկրակից էլ չեմ տեսնի ես, ալա՛հ,
Ձեր կյանքն երբե՛ք երջանկավետ, հարսանիքը ձեր ցնծավետ. 1410
Ձեմ զարդարի ձեզ, ձեր կնոջն, ամուսնական ձեր մահիճն,
Ո՛հ, չեմ բռնի ես իմ ձեռքով հարսանեկան ձեր ջահն ուրախ:
Թող անիծվի՛ իմ տարաբախտ չար զայրույթը ինքնապարծ...
Ավա՛հ, ձեզ զուր ես սնեցի, սրտակարո՛տ իմ մանուկներ,
Ջուր տանջվեցի չարադաժան, զուր կրեցի խոնջանք և վիշտ. 1415
Իզո՛ւր, իզո՛ւր ձեզ ծնեցի ես երկունքով դառնալեր:
Որքա՛ն, ալա՛հ, պայծառ հույսեր հյուսեց երբեմն իմ խեղճ հոգին,
Քաղցրագորով հո՛ւյս ունեի, որ ծերության իմ օրերին
Ինձ կպահեք, ինձ կսնեք դուք հոգատար և սրտացալ.
Հո՛ւյս ունեի, որ երբ մեռնեմ, դուք ձեր ձեռքով սիրամեծար 1420
Ինձ կթաղեք վայելչագեղ, հարգանքով լի՛, արժանագո՛ւլ,
Եվ մարդիկ ինձ կնախանձեն: Այդ քաղցր հույսերն, ըղձանքը վատ
Կորած են այժմ, ընդմիշտ կորած: Իսկ ես, ձեզնից միշտ
անջատված,

Պիտ կյանք վարեմ դառնակակիծ, զուրկ ու մեհակ, վշտառա՛տ,
Եվ դուք, ալա՛հ, էլ չեք տեսնի ձեր հարագառ մայրիկին. 1425
Ձեր աչքերով միշտ սիրատենչ էլ չեք նայի ձեր մորն երբե՛ք,
Քանզի արդեն վիճակված է ձեզ այլ մի կյանք, ա՛յլ գոյություն:
Ավա՛հ, ալա՛հ, ձեր հայացքն եմ տեսնում քնքուշ, սիրաշատ.
Ի՞նչ եք նայում ինձ, զավակնե՛ր, ձեր աչքերով լուսաշող,
Ի՞նչ եք ժայտում դուք ինձ այդպես ձեր ժպիտով այս վերջին: 1430
(Երգչախմբին)

Ավա՛հ, վա՛չ ինձ: Ի՞նչ անեմ ես: Ծանր է, ծա՛նր է վիճակն իմ,
Ո՛հ, թուլացավ սիրտս արդեն. ի՞նչ անեմ ես, ո՛վ կանայք,
Մինչ նայում եմ, ինձ եմ նայում զավակներիս շողշող աչերն:
Ո՛չ, ո՛չ, երբե՛ք, ես չեմ կարող: Թող հեռանա՛, թող չքանա՛,
Առմիշտ կորչի իմ դավադիր, անխնա միտքը նախկին, 1435
Ես այս երկրից դուրս կտանեմ զավակներիս ինձ հետ աքսոր:

Դ՛մն եմ սրանք: Ինչո՞ւ սրանց անմեղ մահով
 Վրե՛ժ առնեմ իմ ամուսնուց
 Եվ ինձ ապա ձգեմ այդպես տանջանքի մեջ կրկնակի:
 Ո՛չ, չեմ անի: Թող որ կորչի դավանքը իմ չարամիտ: 1440
(Մտահոգված):
 Իսկ հետո՞ ինչ: Մի՞թե պետք է հանգիստ սրտով ես հանդուրժեմ,
 Որ թշնամին, ժանտ թշնամին ինձ միշտ ծաղրի
 Ու իմ պատվին հեգնանք մետի չարախնդիր և անպատիժ:
 Օ՛հ անդր, ո՛չ, ոտքի՛ կանգնիր դու, ջախջախիչ խիզախություն.
 Ո՛հ, ամո՞թ քեզ, հազա՛ր ամոթ, իմ քաջունակ, ուշիմ սի՛րտ, 1445
 Որ հղացար այդպես քո մեջ այդքա՛ն ստոր, գարշելի միտք:
 Ջազրելի է, երբ մեր հոգին յուր գոյության դժվար ժամին
 Կարեկցության կամ գիշումի խոսք է հնչում մեր ականջին:
 Ո՛չ: Հեռացե՛ք, իմ մանուկներ, տուն գնացեք շուտափույթ,
 Թող հեռանա՛, ով՛ հիրաւի չպետք է աստ ներկա լինի 1450
 Այս անոնի զոհաբերման ծիսարանում իմ անգութ,
 Իմ զոհն այստեղ ժանտ մորթելիս: Ջե՛ռք իմ, ձե՛ռք իմ չդողա՛ս:
**(Մանուկներին ուղեկցում է մինչև դուռը, բայց շենքի մոտ
 Կանգ է առնում. ձեռքը զավակներին մեկնելով՝ լաց է լինում):**
 Ավա՛ղ, ավա՛ղ, սիրտ իմ, սիրտ իմ, մի՛ կատարիր, այդ գործը թո՛ղ.
 Օ՛ դժբախտ կին, թո՛ղ դու սրանց, խղճա՛, խղճա՛ քո որդոց:
 Ինձ հետ այնտեղ միշտ ապրելով՝ ինձ միշտ բերկրանք
 կպատճառեն: 1455

Բայց ո՛չ, անա երդվում եմ ես ժանտ դժոխքով Հադեսյան,
 Ստորերկրյա ոգիներով վրեժխնդիր ու դաժան,
 Երբե՛ք, երբե՛ք չեմ թողնի ես, որ զավակներն իմ սիրասուն
 Չար թշնամու ձեռքին դառնան լիրբ ծաղրանքի առարկա:
 Վերջացած է, կկատարվի՞ ճակատագիրն անխուսափ. 1460
 Մեկ է օրհասն, և չեն կարող սրանք մահից խո՛ւս տալ երբեք:
 Ես եմ ծնել սրանց իրոք, և ես էլ հենց կապանեմ:
 Բայց լա՛վ գիտեմ. պակն է այժմ արքայազուն հարսի գլխին,
 Կկործանվի նա չարաչար հագուստի մեջ թունավոր:
 Ո՛հ, կանգնած եմ սահալափի աղետաբեր ճանապարհին, 1465
 Բայց նրանց էլ կպատրաստեմ աղետալի ճանապարհ:
 Սակայն պետք է զավակներին սիրով գրկեմ վերջին անգամ,
 Ավա՛ղ, նրանց վերջին անգամ սիրակարոտ ողջո՛ւյնըս տամ:
 Թողե՛ք, թողե՛ք, իմ մանուկներ, որ ձեր մայրը համբուրի ձեզ,
 Ձեր ձեռքը քաղցր ու դալար: 1470

(Համբարում է մանուկներին):

Եվ որքա՛ն նուրբ, քաղցրանուշ են ձեր ձեռքերն այս սիրունիկ,
Որքա՛ն սիրուն, սրտառուշ են զանգուրագեղ ձեր գլուխներն,
Ձեր տեսքը վառ, ձեր դեմքն անմեղ, հայացքը ձեր ազնվագույն:
Ո՛հ, մանուկներ, լա՛վ եղեք միշտ և երջանիկ, սակայն այնտե՛ղ,
Իսկ երկրային ձեր բախտն, ավա՛ղ, ձեզնից արդեն շորթեց
ձեր հայրն:

1475

Սիրուն և հեզ իմ մանկիկնե՛ր, զգում եմ ես
Ձեր քաղցրությունն, սուրբ համբույրի քաղցրությունն,
Մշտաժպիտ ձեր նուրբ այտերն, ձեր մեղմագո՛ւյն անբասիր
շունչն:

Բայց հեռացե՛ք, շուտ հեռացե՛ք, էլ չեմ կարող նայել ձեզ,
Սիրտս է, ավա՛ղ, հաղթահարված դառնության մեջ վշտերի, 1480
Տեսնում եմ արդ. զարհուրելի, դաժան է իմ անելիքն:
Մինչդեռ կիրքը ուժգնագույն է իմ ուժերից բանական,
Նա աղբյուրն է այս աշխարհում միշտ մեծագույն աղետների:
(Մանուկները հեռանում են, իսկ ինքը, հայացքն ուղղած
հեռուն, լուռ նայում է):

ԵՐԳՉԱՆՈՒՄԲ.— Ես խելքով նրբագույն որոնել եմ հաճախ,

Վեճի մեջ հետախույզ եմ եղել

1485

Այն հարցին, որն իսպառ ու երբեք

Դյուրամա՛րս, մատչելի՛ չէ կանանց:

Ծիշտ է, ճի՛շտ, որ մուսալք երկնածին

Ներշնչում են հաճախ նաև մեզ

Եվ դրդում են հոգին դեպի վեր,

1490

Դեպի վեճ թռիչքներն իմաստուն,

Սակայն ոչ բոլորին,

Այլ միայն հազվագյուտ քչերին,

Բազմաբյուր շատերից լոկ մեկին:

Ծշմարի՛տ է սակայն,

1495

Որ հատուկ է, իրավ, կանանց

Ոգեշունչ արվեստի սուրբ ոգին:

Արդ լսե՛ք, որ հիմա ասեմ ձեզ.

Մարդկանց մեջ հայրերի համեմատ

Նա է լոկ ավելի երջանիկ,

1500

Ով անկին, ամուրի և անհոգ՝

Չի ծնել յուր կյանքում զավակներ:

Քանզի ճիշտ՝ ազնվական մարդիկ միշտ,

- Լինելով անտեղյակ, անծանոթ այն հարցին,
 Ի՞նչ հաճույք խնդրության, ի՞նչ վշտեր դառնալի
 Հայրերին սխառնառում են հաճախ զավակներն,
 Միշտ ազատ են հոգսից ծանրագին
 Եվ բազում ցավերից սրտավեր:
 Իսկ նրանք, որոնց տան հարկի տակ
 Կան բազում քաղցրատենչ, ծաղկաբույր մանուկներ,
 Զե՞ որ միշտ նրանց կյանքն է անհազ
 Խոնջանքի, հոգեհույզ հոգսերի
 Անխտիք և անվերջ դառնության,
 Անսահման հոգսերի,
 Որ մաշում և հուզում են ամեն ժամանակ:
 Անհրաժեշտ է իրոք նախ հոգալ,
 Թե ինչպե՞ս պիտ վարվել, ի՞նչ միջոց ձեռք սունել,
 Կամ ինչպե՞ս լավագույն և վսեմ,
 Ազնվարար կրթություն տալ նրանց,
 Կամ ինչպե՞ս հայթայթել միջոցներ
 Նրանց լուրջ, ապագա ապրուստին:
- Այդ ամենն հոգալիս՝ տակավին
 Դժբախտ հայրը բնավ չգիտի՝
 Ո՞ր որդին, իսկապես, հուսալիր,
 Լինելու է ազնի՞վ, պիտանի,
 Ո՞ր մանուկը, իրոք, անպիտան,
 Կյանքի մեջ վատամարդ պիտ լինի:
 Իբրև հայր՝ աշխատիր չարաչար,
 Սակայն դու ոչ մի կերպ չըզիտես,
 Զես կարող դու բնավ իմանալ
 Այն գաղտնի և վերջին ժանտ աղետն,
 Որ մարդու կյանքի մեջ անհաստատ՝
 Լինելու է անշե՛ղ, բայց անհայտ:
- Եվ ասենք թե հաջող, շնորհքով դու գտար
 Քո որդոց գոյության լավագույն մի նեցուկ.
 Հիմնեցիր անվտանգ, արբուն կյա՛նք երջանիկ,
 Կրթեցիր քո որդոց մեծապե՛ս փառաշուք,
 Եվ ասենք թե նրանք մեծացան անաղարտ,
 Զորացան աստըծու խնամքով, գեղեցի՛կ,
 Ազնվագույն և վսեմ դարձան մարդ.

Մինչ, ավա՛ղ, չարաչար մահն հանկարծ
Հարձակվում և շորթում է նրանց
Եվ նետում դժնի տուն Հադեսի,
Իբրև տո՛ւրք և ավա՛ր խաւարին անթափանց:

Արդոյք կա՞ ձեզ համար, ո՛վ հայրեր,

1545

Անկործան քերկրանքի խնդությոյն,
Երբ, ավա՛ղ, ամողորմ աստվածներն

Մարդու բոլոր ցաւերին արտամաշ,

Անասնմա՛ն, կեղեքիչ տանջանքին

Միացնում են նաև սաստկագոյն,

1550

Ամենից ավելի չարաղետ, դաժան վիշտ ծնողին՝

Կործանումը նրա սիրասուն զավակի:

ՄԵԴԵԱ.— Սիրելիներ՛, ահա երկար սպասում եմ, աչքըս ճամփին,

Անդ, պալատում կկատարվի՞ իմ հնարած գործն արդոյք:

Բայց տես, գալիս է Յատոնի ծառաներից մեկն ահա.

1555

Կարծես նույնիսկ շնչասպառ վազ է տալիս և երևի

Նոր աղետի՛ համբաւ ունի հայտնելու մեզ:

ԷՊԻՍՈԴԻՈՆ ՎԵՅԵՐՈՐԴ

(Գալիս է սուրհանդակը):

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Ո՛հ, Մեդեա, փախի՛ր շուտով, փախի՛ր ծովով դու
նավի մեջ

Կամ կառքի մեջ և ցամաքով, փախի՛ր, թեկուզ ոտքով լինի,

Քանզի ահեղ և անօրեն եղեռնություն կատարեցիր:

1560

ՄԵԴԵԱ.— Ի՞նչ պատահեց, որ սկտք է ես այդքա՛ն հապճեպ

Շուտով փախչեմ, հեռանամ:

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Կործանվեցին այս բոպէին ժանտ զորությամբ
քո թույնի

Ե՛վ դատրիկը թագավորի, և՛ ինքն արքա Կրեոնն:

ՄԵԴԵԱ.— Գերբերկրալի խուք ասացիր, սուրհանդա՛կ,

1565

Բարեգործ ես դու ինձ համար: Դու կլինես

Իմ սիրելի, ամենամերձ և պատվական բարեկամը:

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Ի՞նչ ես խոսում: Խելքդ մի՞թե կորցրել ես դու.

Խելագա՛ր ես գուցե, ա՛յ կին: Խելքի եկ.

Թագավորի ընտանիքն է կործանված,

1570

Մինչ համբաւն այս դու լսեցիր հոգեզվարճ

Եվ ցնծալե՛տ, առանց վախի, չե՛ս էլ դողում ահաբեկ:
ՄԵԴԵԱ.— Կարող էի քո խոսքերին պատասխանել ես տեղին,
 Բայց մի՛ շտապիր, մի՛ զայրանա, պատմի՛ր հանգիստ,
 Ինչպե՛ս արդյոք կործանվեցին: Կորախացնես ինձ կրկնակի, 1575
 Եթե իրոք մահն էր նրանց խստադուժան և ահեղ:
ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Երբ երկուսով քո զավակներն հոր հետ եկան
 Ու ներս մտան հարսի սենյակն, ուրախացանք մենք՝ ծառաներս,
 Իբրև վշտի՛ն քո ցավակից, քանզի արդեն լուր տարածվեց,
 Որ վերացել է քո նախկին գծողությունը ամուսնող հետ: 1580
 Մանուկների շուրջն հավաքված՝ մեկն համբուրեց նրանց ձեռքերն,
 Մյուսը շոյեց՝ համբույր տալով խարտիշագեղ գլուխներին:
 Այն ժամանակ և ես իսկույն մանուկների նտևից
 Կանանց բաժինն անցա ուրախ:
 Մեր տիրուհին, որը հիմա քո փոխարեն էր տան մեջ, 1585
 Քո երկվորյակ զավակներին դեռ չտեսած՝ սիրատենչ
 Եվ բարեհաճ հայացք ձգեց դեպ Յասունը՝ ամուսինն իր,
 Սակայն՝ հետո, երբ նկատեց մանուկներին,
 Իսկույն ևեթ, տհաճությամբ լցված խորունկ,
 Կկոցելով աչքերը լուր, մի կողմ թեքեց դեմքը պայծառ: 1590
 Այդ ժամանակ ամուսինը, մեղմացնելով քե՛նը կուլսի,
 Այսպես ասաց. «Մի՛ զայրանա, այլ հայացքդ դարձրու այս կողմ
 Եվ բարեսիրտ սիրի՛ր նրանց, ում սիրում է ամուսինդ,
 Արդ, ընդունիր պարգևներն այս և սղերսի՛ր սրտանց հորդ,
 Որ հաճում ինձ զավակներինս նա աքսորի չենթարկի»: 1595
 Մինչ տեսնելով պերճ զարդերը՝ խիստ մեղմացավ կույսը իսկույն
 Եվ մարդու հետ ամեն բանում համաձայնեց: Հայրն ու որդիք
 Ապարանքից հազիվ էին դեռ դուրս եկել, երբ հարսնացուն
 Վերցրեց, հազավ պերճ հագուստը խաչտաճամուկ,
 Իսկ սրսկով այն ոսկեկոտ հյուսեց վարսերն իր գանգոթ: 1600
 Այնուհետև նա սկսեց հայելու դեմ փայլեճազարդ
 Զուգել, սարքել վարսերը լուր մեծաշուք:
 Այդպես զուգված՝ նա ժպտում էր, հիանում էր սրտահաճ
 Հայելու մեջ արտացոլված լուր կերպարի ուրվակաճով.
 Հետո հանկարծ նա բազմոցից վեր կացավ 1605
 Եվ սկսեց սենյակի մեջ քայլել չորս կողմ նազանքով,
 Նա շարժում էր ճերմակ ոտքերն իր բնքշաքար, նրբագե՛ղ.
 Ման էր գալիս թեթև՛, թեթև՛, լուր ոտքերի մատներին,
 Պարզևհերով խիստ հիացած՝ շուրջն էր նայում մերթ ընդ մերթ:

Սակայն հանկարծ մեր աչքի դեմ գործ կատարվեց

զարհուրելի.

1610

Դեմքն այլայլեց խիստ սրփրթնած: Սաստիկ գունա՛տ, մահադե՛մ
Նա օրորվեց, ետ-ետ քաշվեց դողդողալով

Եվ հազիվհազ, մի կերպ հասավ, իրեն ձգեց բազմոցին,

Որպեսզի գեթ չըգլորվի գետնի վրա, չընկնի տապաւտ:

Անդ մի պառավ ստրկուհի, մտածելով, որ կույսի դեմ

1615

Ինքը Պանն է զայրացած կամ մեկն ու մեկն աստվածներից,

Սկսեց իսկույն ջերմ աղոթել բարձրաձայն:

Մինչդեռ հետո, երբ նկատեց, որ աղջկա շրթունքներին

Ծեղմակ փրփուր տարածվեց, որ աչքերը շուտ եկան,

Դեմքը դարձավ արյունաքամ, ճա՛հ, ոռնա՛ց սարսափահար, 1620

Աղաղակե՛ց վայրենագոչ: Ծառաներից մեկն իսկույն

Վազեց դեպի հոր սենյակը, իսկ երկրորդը դեպ ամուսինն,

Որ համբավ տան կույսի մասին: Մի վայրկյանում ողջ ապարանքն

Ուժգին թնոաց վազվզոցով, աղմուկի մեջ խառնաշփոթ:

Մի ակնթարթ, նույնիսկ չանցավ այնքան սակավ, կարճ

ժամանակ,

1625

Որքան պետք է ասպարեզում քաջընթացիկ վազողին,

Որ մրցության ճանապարհը անցնի արագ նա քայլով

Եվ շեշտ հասնի մրցարանում նշանակին,

Երբ դժբախտը բացեց աչքերն, ուշքի եկավ,

Ծանր հառաչեց. տառապում էր տանջանքի մեջ նա կրկնակի, 1630

Գլխի վարսերն ամուր սեղմող այն ոսկեհոտ պսակից

Ցայտում էր ծանոթ բոցն ահավոր, կրակն հզո՛ր, ամենակեր.

Իսկ նրբագեղ փայլուն զգեստն, պարզևն, ավա՛ղ, քո որդոց,

Այրում, վառում, կտրատում էր ողջ մարմինը թշվառի:

Եվ վեր թռավ նա բազմոցից ու վազ տվեց սենյակի մեջ՝

1635

Մարմինն ամբողջ բոցածավալ և բոցապատ:

Նա յուր գլուխն ու վարսերը թափահարեց՝

Կամենալով պոկել պսակն, բայց ոսկին էր սրկված գլխին:

Եվ քանի որ թափ էր տալիս վարսերն ուժգին,

Էլ ավելի բորբոքվում էր գլխի կրակն հրածորան:

1640

Տանջանքի մեջ խիստ ուժասպառ՝ նա վերջապես ընկավ գետնին:

Այդ վիճակում, բացի հորից, ոչ ոք նրան չէր ճանաչի,

Էլ չըկային պայծառ աչքերն, չքնաղ դեմքը էլ չըկար.

Վերուստ գլխից ծործորում էր արյունը մուգ, հրախառն:

Անտես թույնի ուժից ահեղ միսն էր թափվում ոսկորներից,

1645

345

Ինչպէս վառվող եղևնու հյութ, ինչպէս մի խեժ կուարի մման:
 Տեսարանն էր զարհուրելի: Չէր հանդգնում նույնիսկ ոչ ոք
 Գեթ մերձենալ, դիպչել մարմնին մեռած կնոջ,
 Քանզի նրա վիճակն արդեն մեզ խրատ էր անողոր:
 Թշվառագույն հաշորը հանկարծ, դժբախտությանն անտեղյակ, 1650
 Ներս խուժելով սենյակի մէջ, վրա վազեց դէպի դիակն:
 Նա դառնաձայն հառաչանքով գրկեց մարմինն ու ճշաց
 Եվ այս ասաց. «Ո՛հ, տարաբախտ, ապերջանիկ իմ զավա՛հ,
 Ո՛վ էր արդոյք աստվածներից, որ անսպառի՛վ, չարադաժան
 Խորտակեց քեզ: Ո՛վ ինձ, ավա՛ղ, գերեզմանիս արդեն ավին 1655
 Մատնեց անգութ այս որբության: Ո՛հ, դու որդյակ իմ սիրասուն,
 Երանի՛ թե և ե՛ս, և ե՛ս մեռնեմ քեզ հետ այժմ միասին»:
 Երբ հեծեծանքն ու ողբակոծն ծերն ավարտեց սրտանմիկ,
 Նա կամեցավ ոտքի կանգնել, բայց անհաջող. նուրբ զգեստն,
 Բաղեղի պէս, ինչպէս դափնի, պիրկ փաթաթվեց 1660
 Մարմնին իսկույն հեք ծերուկի, և սկսվեց պալքարն ահեղ.
 Ծգնում էր ծերն, որ վեր կենա, որ ազատի յուր ծնկներն,
 Բայց մեռյալն էր նրան ձգում, կաշկանդված էր նա ուժգին:
 Իսկ երբ ուժով փորձում էր նա պոկել հագուստն իր մարմնից,
 Կտրատվելով միսն էր թափում միայն յուր ծեր ոսկորներից: 1665
 Վերջ ի վերջո, չարչարանքից հաղթահարված և ուժաթափ,
 Ցած գլորվեց նա մահակույ և ավանդեց յուր հոգին:
 Այժմ ընկած են հոր և դստեր դիակները իրար կողքի.
 Արժանի է դառն արցունքի այդ վիճակը դառնադէտ:
 Բավ է այսքանն: Ուրիշ խրատ այլևս չունեմ քեզ տալիք, 1670
 Ինքըդ գիտես, թե ինչ անես, որ ազատվես դու պատժից:
 Արդ, առաջին անգամը չէ, որ մարդկային կյանքն ամբողջ
 Ես հաշվում եմ միայն մահի՛ր, ունա՛յն մի ստվեր,
 Ուստի պնդում եմ համարձակ. և սղն մարդիկ մահկանացու,
 Որոնք իրենց համարում են ամենագետ ու ճարտասան, 1675
 Արժանի են ամենից շատ հիմարագույն կոչվելու:
 Երջանիկ մարդ այս աշխարհում բնավ չըկա:
 Իսկ եթե բախտն հարստության, հաջողությունն
 Ժպտա երբեմն մեկին ավել, մյուսին պակաս,
 Երբե՛ք դու այդ երջանկություն չիմանա՛ս: 1680
 (Գնում է):

ԵՐԳՉՍԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Այսօր, Յասուն, աստվածները
 արդարաբար

Կարծեմ բազում, աղետալի՜ կրակ գլխիդ կթափեն:
 Ո՛հ, Կրեոն, թագավորի թշվառագույն դու դստրիկ,
 Դու, որ հանում ամուսնության Յասոնի,
 Ներս ես մտնում հիմա դժոխք, դարբասներով Հադեսի, 1685
 Ողբում ենք քեզ և դառնաղետ քո վիճակը, ահալասիկ:
ՄԵԴԵԱ.— Ավա՛ղ, կանա՛չք իմ սիրելի, կարծեմ շուտով ես արդեն
 Պիտ սպանեմ զավակներիս և հեռանամ երկրից այս հեք:
 Իսկ եթե ես դեռ դանդաղեմ, պիտ կոտորի իմ որդոց
 Ա՛յլ, ալելի դաժանագույն թշնամի ձեռք, 1690
 Համենայն դեպս անխուսափ է մահը նրանց.
 Եթե անշեղ այդ պիտ լինի, կկործանեմ ես, իբրև մայր.
 Ես եմ նրանց աշխարհ բերել, ես էլ պետք է ոչնչացնեմ:
 Ի՞նչ եմ պապես զուր դանդաղում. անկարո՞ղ եմ միթե ես
 Գլուխ բերել ռժիրն ահե՛ղ, որն անխուսափ է, անշե՛ղ: 1695
 Քաջալերվի՛ր, ձեռք իմ անբա՛խտ, սուրը վերցրու, սուրն ահեղ
 Վերցրո՛ւ շուտով և քաջ մտիր կյանքի տխուր ասպարեզն:
 Մի՛ վախենա. հանդո՛ւզն եղիր, մտքիցըդ հանիր գեթ մի թուպ,
 Որ դու նրանց մայրն ես ծնող: Մի՛ մտածիր, որ դու իրոք
 Նրանց սիրում ես սրտատենչ, այլ կարճատև, միայն այսօր 1700
 Գեթ մոռացիր, որ հիրավի զավակներն են նրանք քո.
 Միայն հետո, կյանքումդ ամբողջ, դու լաց եղիր նրանց համար:
 Եթե նույնիսկ սպանես դու, ո՛վ դժբախտ կին,
 Երբե՛ք, երբե՛ք չես մոռանա, որ դու սիրում էիր նրանց:
(Մտնում է պալատ):

ՍՏԱՍԻՄՈՆ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

ԵՐԳՉԱՆՈՒՄԲ.— Ո՛հ, դու երկիր, դու արևի
 ամենաշող
 Ստորոփե 1705
 Եվ լուսափյուն ճառագա՛յթ,
 Նայե՛ք, տեսե՛ք գեթ այս կնոջը կործանված,
 Քանի դեռ նա, սուրը ձեռքին արյունախանձ,
 Զի մորթոտել զավակներին հարազատ:
 Ո՛հ, դու, արև՛, լույսի աստված ճանաչագեղ, 1710
 Զե՛ որ և սա ցեղից է ձեր երկնային,
 Զեր սերո՛ւնդն է ոսկեշող:
 Ահուելի՛ է, եթե ձեռքով մարդկային

Թափվի արյունն հավերժակյաց աստվածների,
 Ե՛կ դու հիմա, լո՛ւյս արևի աստվածազարմ,
 Ե՛կ և զսպիր մոլեգնությունն ահագնակի.
 Սանձի՛ր սրան, ապարանքից դո՛ւրս վանիր
 Սրան, որին ոգիներն են վրեժխնդիր
 Դարձրել այսպես վրիժառու չար ոգի:

1715

Ավա՛ղ, իզուր դու զավակներ քեզ ծնեցիր
 սիրակարոտ,

Անտիստրոփե

1720

Նանիք և զուր դու քո որդոց խիստ սիրեցիր հոգատար:
 Դու, ո՛վ դժբախտ, որ լող տալով նեղուցն անցար
 Սիմպլեգադյան անհյուրընկալ ժայռերի մոտ:
 Ահռելի՛ կին, ինչո՞ւ արդյոք չարադաժան
 Զայրույթը այդ տիրապետեց քո սրտին.

1725

Մայր որդեսպան, ինչո՞ւ ես այժմ դու կրկին
 Պատրաստվում եմ, արյունալի սպանության:
 Դառնաղետ է և ծանր ազի՛ն մարդկանց վիճակն,
 Եթե թափեն նրանք արյունը ազգակից:

1730

Աստվածները պատժում են ժա՛նտ, դժընդա՛լ
 Որդեսպանին, նրա օջախն ու սերունդն:

(Պալատի ներսից լսվում են մանուկների ահաբեկ ձայները):

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻՑ ՄԵԿԸ.— Ավա՛ղ, ավա՛ղ, ի՞նչ անեմ ես. իմ մոր
 ձեռքից ո՛ր փախչեմ:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻՑ ԵՐԿՐՈՐԴԸ.— Ո՛հ, չգիտեմ, եղբա՛յր, եղբա՛յր
 իմ սիրելի,

Կորա՛ծ եմք մենք:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Լսո՛ւմ եք դուք աղաղակը, լսո՛ւմ եք
 այս հեծեծանքն.

1735

Ո՛հ դու թշվա՛ռ, եղեռնագո՛րծ, մահապա՛րտ կին:

Մտնե՛նք, մտնե՛նք տունը արդյոք: Պետք է, պետք է մանուկներին
 Մահից փրկել, ձեռքը զսպել արյունահե՛ղ, դժնաբա՛րք:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻՑ ՄԵԿԸ.— Ո՛հ, օգնեցե՛ք, քանի շուտ է: Հասե՛ք,
 հանո՛ւմ աստվածների,

Արդե՛ն, արդե՛ն մոտ է մահը, սուրճ է շողում մեր գլխին: 1740

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ո՛հ, դու դժբա՛խտ, քո սիրտն, ուրեմն,
 քո սիրտն իրոք

Երկաթից է կա՛մ քար է, քար,

Որ քո ծնած զավակներին
Սպանեցիր դու քո ձեռքով, անողո՞ք:

Մենք լսել ենք, գիտենք միայն մեկ օրինակ,
Ավա՜ղ, միայն մի ժանտ կնոջ անցյալի,
Որն սպանեց զավակներին յուր սիրելի:
Ինո՞ն էր այդ խելացնոր. մի ժամանակ
Խելագար էր աստվածների մա կամքով,
Երբ աքսորեց նրան հանկարծ հայրենիքից
Զևս-զգոնի ամուսինը խանդալից:

Նա բարձրաբերձ ժայռից մի օր նետովեց ծով՝
Զավակների մահով անմեղ անբախտացած,
Նա կործանվեց հորձանքների անդունդի՝ մեջ
Եվ միացավ իր զույգ որդոց սիրատենչ:
Ի՞նչ կա այստեղ ավելի ժանտ, անեղագույն, ո՞վ աստված:
Ո՞հ, կանացի բազմաշարժար դու մահի՞ն,
Ավա՜ղ, որքա՛ն ժանտ աղետներ, տանջանք և վիշտ
Ստեղծել է կյանքում քո կիրքն ամբարիշտ,
Ինչպե՛ս այստեղ հանդես եկար իբրև դահի՞ն:

ԷՔՍՈՂՈՍ

(Գալիս է Յասոնը):

ՅԱՍՈՆ.— Դո՛ւք, ո՞վ կանայք, որ կանգնած եք ապարանքի դռների
մոտ,

Ո՞ր է, ասեք, տա՛նն է արդյոք եղեռնագործ Մեդեան,
Որ կատարեց այս անօրեն, զարհուրելի եղեռնությունն,
Թե՞ հեռացավ՝ կամե՞նալով արդեն դիմել փախուստի:
Ավելի շուտ պետք է թաքնվի մա երկրի, տակ
Կամ թև առած պետք է թռչի, դեպի եթեր բարձրանա,
Որ գեթ խույս տա ժանտ վրեժից արքայական ընտանիքի:
Մի՞թե իրոք, սպանելով թագավորին այս երկրի,
Մտադիր է մա անպատիժ խույս տալ, փախչել այստեղից:
Բայց ես հիմա հոգսն եմ քաշում իմ հարազատ զավակների
Եվ ոչ նրա, որին անշուշտ պատժելու են այն մարդիկ,
Որոնց կյանքը մա խորտակեց չարադաժան:
Ես եկել եմ, որ, հիրավի, կյանքը փրկեմ իմ որդոց:

Վախենում եմ, ո՞ր միգուցե ազգականներն արքայի

Վրեժխնդիր լինեն իմ խեղճ զավակներին՝

1775

Մոր կատարած նողկ, ամբարիշտ եղեռնության փոխարեն:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ո՞ր, դու, թշվա՛ռ, դեռ չըգիտես քեզ

վիճակված պատուհասն,

Թե ոչ՝ այդպես չէիր խոսի, ո՛վ Յասուն:

ՅԱՍՈՆ.— Ի՞նչ կա արդյոք, ի՞նչ պատուհաս.

Գուցե և ինձ մտադիր է սպանել նա:

1780

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Սպանված եմ քո զավակներն ձեռքով

արդեն իրենց մոր:

ՅԱՍՈՆ.— Վա՛յ ինձ, ավա՛ղ, ի՞նչ ասացիր.

Դու ինձ արդեն, ա՛յ կին, այդպես խորտակեցիր:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Այո՛, ճիշտ է, իսկ դու հաշտվիր այն

մտքի հետ,

Որ քո որդիք էլ չըկա՛ն:

1785

ՅԱՍՈՆ.— Սակայն որտե՞ղ սպանեց նա,

Արդյո՞ք տան մեջ, թե՞ տնից դուրս:

(Մոտենալով տան դռանը)

Ծուտո՛ւվ, շուտո՛ւվ, դուք, ստրուկներ,

Զարդեք, ջախե՛ք փակերն իսկույն

1790

Եվ բաց արեք դուռն իմ առջև,

Որ ես տեսնեմ անդ տառապանքն իմ կրկնակի՝

Մահը, ավա՛ղ, իմ զուգ որդոց դաժան մահը

Եվ վրեժը՝ որդեսպանի՛ն սպառող:

1795

(Պալատի դռները բացվում են, և այնտեղից կախարդական,

թեափոր վիշապներով լծված կառքով դուրս է թռչում Մե-

դեան: Նրա ոտքերի մոտ ընկած են մանուկների դիակները:

Կառքը վեր է բարձրանում):

ՄԵԴԵԱ.— Ի՞նչ ես շարդում դռներն այդպես.

Ի՞նչ է քեզ պետք, որ ուզում ես բռնի, ուժով ներս խուժել:

Դիակներ՞ն ես փնտրում արդյոք. թե՞ սպանություն կատարողին,

Բա՛վ է, իզուր մի՛ չարչարվիր, եթե իրոք ես եմ քեզ պետք,

Ասա՛ շուտով, ի՞նչ ես ուզում: Զեղքդ սակայն ինձ չի հասնի. 1800

Տե՛ս, կառքը այս՝ պաշտպանություն թշնամու դեմ, իբրև պարգև,

Ինձ շնորհեց պապն իմ՝ Հելիոս շողշող արևն:

ՅԱՍՈՆ.— Կին զազրագործ, ո՛վ դժնաբարք դու հրե՛շ,

Որ չափազանց ատելի ես աստվածներին,

Ինձ և բոլո՛ր, բոլո՛ր մարդկանց: Դաժան մի կին, որ ժանտ
սրով

1805

Ոչնչացրեց յուր հարազատ զավակներին
Եվ ինձ, ավա՛ղ, մեկ հարվածով թողեց առմիշտ անզավակ:
Ավա՛ղ, և դո՛ւ, կատարելով այդ նողկ ոճիրն,
Հանդգնում ես նույնիսկ նայել դեպի արևն ու երկիրն:
Այս դու նզովք, թո՛ւյն անեծքի, գեթ չքանա՛ս, կորչե՛ս
առմիշտ:

1810

Նո՛ր հասկացա, թե որքա՛ն ես կույր եմ եղել ու հիմա՛ր,
Երբ բարբարոս ընտանիքից քեզ բերեցի ինքնակամ
Դեպ այս երկիրն հեղեճնական, քե՛զ, ով ժանտախտ, զագրելի օձ,
Քեզ, որ դաժան դավաճանեց յուր ծնող հորն, հայրենիքին,
Աստվածներն եմ ինձ առաքել քեզ, վրեժի չա՛ր ոգի:
Նախքան Արգո գեղեցկատես նավի վրա բարձրանալն
Կատարեցիր դու այլ ոճիր և հայրական ձեր տան մեջ
Սպանեցիր դու հարազատ քո եղբորն:

1815

Եվ այդ եղալ սկիզբն ահե՛ղ, եղեճնական քո գործերի.
Այնուհետև ինձ պես մարդու կին դարձար դու

1820

Եվ ծնեցիր դու ինձ համար պերճ զավակներ, որոնց, ավա՛ղ,
Սպանեցիր՝ թշնամացած ընդդեմ իմ նոր ամուսնության:
Դու քո որդո՛ց կործանեցիր՝ զհնված խանդի կրթով դաժան:
Այդպիսի գործ չէր կատարի երբե՛ք ոչ ոք, ո՛չ մի հույն կին:
Մինչդեռ ես քեզ համարեցի նախընտրելի և գերադաս,
Ուստի քեզ հետ ամուսնացա ես միամիտ, սիրատենձ:
Քեզ սիրելով՝ վաստակեցի ինձ թշնամի անագորույն,
Քանզի դու ճիշտ օ՛ձ ես եղել, թունավոր օձ սրտի մեջ:
Ո՛չ, կին չես դու, այլ կատաղած և անողորք մայր-առյուծ,
Ծա՛տ ավելի անգութ և ժանտ, քան Ակիլլան վայրենագույն,
Որն ապրում է Տիրրենական ծովերի մեջ անմատույց:
Բայց ի՞նչ, զուր է նախատինքն այս: Այնքան գոռոզ, հանդուգն
ես դու,

1825

1830

Որ քեզ ոչի՛նչ էլ չի օգնի, թեկուզ հազար եպերանք:
Կորի՛ր, կորի՛ր դու անամոթ, պիղծ, զագրագործ որդեսպան:
Ինձ մնում է միայն սգա՛լ, ողբալ բախտը իմ դաժան,
Ի՛նձ, թշվառի՛ս, որ զրկվեցի իմ ամուսնուց նորասպակ:
Իսկ ձե՛զ, իսկ ձե՛զ, ով զավակներ իմ քաղցրատենձ,
Որոնց սիրով և հոգատար ես սնեցի, իբրև հայր,
Այլևս երբեք չեմ տեսնի ես, կորած եք դուք, առմիշտ կորած.

1835

- Մինչ ես ինքքս պատճառ եղա ձեր կորստյան: 1840
- ՄԵԴԵԱ.— Ես շատ երկար կարող էի առարկել քեզ,
 Իբր պատասխան քո խոսքերին, եթե Ջես հայրն չիմանար,
 Թե ինչե՛ր եմ ես քեզ համար միշտ կատարել, և փոխադարձ
 Ինչո՛վ ես դու ինձ վճարել: Դու, որ իբրև դավաճան,
 Անարգեցիկ իմ մահինը և սրբությունն ամուսնական, 1845
 Չէիր կարող անշուշտ վարել կյանք երջանիկ, ցնծավետ
 Եվ ինձ մատնել անպատվության ու ծաղրի:
 Այլն դուստրը արքայական, ինքը նաև՝ Կրեոնն
 Հարսանիքիդ գործը սարքող, չպետք է ժա՛նտ, անպատի՛ժ
 Հանդգնեին դատաւարտել ինձ անարդար աքսորի: 1850
 Ուստի եթե հաճո է քեզ՝ անվանիր ինձ մայր-առյուծ,
 Կամ Տիրրենցյան ծովում ապրող ժանտ Սկիլլա,
 Մինչ այժմ ես այն կատարեցի, ինչ անշեղ էր և ինձ պետք,
 Եվ քո սրտին ես վարսեցի անբուժելի դաժան վերք:
- ՅԱՍՈՆ.— Բայց նաև դու պիտ չարչարվես՝ նույն տանջանքին
 մասնակից: 1855
- ՄԵԴԵԱ.— Թո՛ղ որ լինի: Մինչ քաղցրատենչ է ինձ համար
 չարչարանքն,
 Երբ դու բնավ էլ ինձ ծաղրել չես կարող:
- ՅԱՍՈՆ.— Խեղճ զավակներ, որքա՛ն ստոր կին է եղել ձեր մայրն,
 ալա՛ղ,
 Կամ որպիսի՞ զարհուրելի մի ճիվաղ:
- ՄԵԴԵԱ.— Խեղճ զավակներ, կործանվեցիք դուք դավանքով միայն
 ձեր հոր: 1860
- ՅԱՍՈՆ.— Բայց իմ ձեռքով չեն սպանված. դահիճը չեմ ես նրանց:
- ՄԵԴԵԱ.— Քո վիստոյամբ, այլն քո նո՛ղկ ամուսնությամբ
 նորագյուտ:
- ՅԱՍՈՆ.— Այնքան էիր քո մահի՛նը դու համարում գերադաս,
 Որ այդ առթիվ սուսնեցիր:
- ՄԵԴԵԱ.— Կարո՞ղ ես դու կնոջ համար անարգանքը մահիճի 1865
 Փոքր. աննշան վիշտ համարել:
- ՅԱՍՈՆ.— Այդ արդար է կանանց մասին բարեսիրտ,
 Մինչ դու, զազի՛ր. ոտից գո՛ւլիս ստո՛ր կին ես:
- ՄԵԴԵԱ.— Դու գիտես, որ նրանք չկան,
 Իսկ քեզ համար բավական է և այդքանն, 1870
 Որ մի՛շտ, անվե՛րջ դու տանջվես:
- ՅԱՍՈՆ.— Ես գիտեմ, որ նրանք դեռ կան

- Եվ պետք է միշտ քեզ հետևեն, իբրև ոգի վրեժխնդիր:
ՄԵԴԵԱ.— Մեղապարտին ճիշտ կդատեն աստվածներն...
ՅԱՍՈՆ.— Նրա՛նք, այո՛, ճիշտ կդատեն չարադաժան քո հոգին: 1875
ՄԵԴԵԱ.— Ատի՛ր դու ինձ, իսկ կծվակիժ քո խոսքերն
 Կարող եմ ես արհամարհել:
ՅԱՍՈՆ.— Նույնը կասեմ ես քո մասին: Մեր անջատումն հեշտ կլինի:
ՄԵԴԵԱ.— Սակայն ինչպե՛ս, ի՞նչ կարող եմ անել ես.
 Այդ չափազա՛նց ցանկալի է ճակ ինձ: 1880
ՅԱՍՈՆ.— Տուր դիակներն իմ որդոց, որ գեթ նրանց
 Ո՛ղբը անեմ և թաղեմ:
ՄԵԴԵԱ.— Ո՛չ, կրկին ո՛չ, ես դիակներն ինքքս ինձ հետ կտանեմ
 Եվ կթաղեմ սրբազնասուրբ անտառի մեջ Հերայի,
 Լեռնակեցիկ բարձունքներում, որ իմ գոռոզ թշնամին 1885
 Անդ չքանդի սուրբ գերեզմանն
 Եվ իմ որդոց քունն հավիտյան չվրդովի:
 Ես երկրի մեջ Սիսիփոսյան կհորինեմ աստվածահորն՝
 Ջոհաբերման նոր պաշտամունք, իբրև քալիչ իմ կատարած
 Դժբախտագույն սպանության և իմ որդոց անմեղ արյան: 1890
 Ինքքս անձամբ ես կգնամ դեպի Էգևս Պանդիոնյանն,
 Որ բնակվեմ անդ, երկրի մեջ Էրեքթևսյան: Իսկ դու ստո՛ր,
 Կկործանվես խիստ չարաղետ, երբ բեկորներն Արգո նավի,
 Թափվելով ցած, քո գլուխը դաժանաբար ջախջախես,
 Քանզի տեսար դու հեք վախճանն իմ տարաբախտ
 ամուսնության: 1895
ՅԱՍՈՆ.— Թո՛ղ որ, ավա՛ղ, քեզ խորտակեն վրեժխնդիր ոգիներն
 Եվ դիցունին արդարության:
ՄԵԴԵԱ.— Աստվածներից ո՛վ կցանկա
 Այժմ քեզ լսել, երդմնազա՛նց, օտարամերժ ո՛վ սրիկա:
ՅԱՍՈՆ.— Ավա՛ղ, ավա՛ղ, դու զագրագործ, պիղծ որդեսպան: 1900
ՄԵԴԵԱ.— Գնա, գնա՛ դեպի պալատն, որ լավ թաղես հարսնացուիդ:
ՅԱՍՈՆ.— Գնա՛մ, այո՛, սակայն մենակ և որդեգուրկ,
 Առանց իմ գույգ զավակների:
ՄԵԴԵԱ.— Դու արտասուք դեռ մի թափիր,
 Դեռ պիտի գա քո ծերության դառն ակույթն, սպասի՛ր: 1905
ՅԱՍՈՆ.— Ո՛հ, զավակներ իմ սիրելի և սրտատենչ:
ՄԵԴԵԱ.— Բայց մո՛րի համար և ոչ քեզ:
ՅԱՍՈՆ.— Ինչո՞ւ ապա սպանեցիր:
ՄԵԴԵԱ.— Որպեսզի քեզ մատնեմ դաժան տանջանքի:

ՅԱՍՈՆ.— Վա՛յ ինձ, որքա՛ն ես, դժբախտս, կարոտ եմ 1910

Գեթ համբույր տալ շրթունքներին իմ որդոց:

ՄԵԴԵԱ.— Միայն հիմա՞ կարոտեցիր, միայն հիմա՞ սեր զգացիր,
Մինչդեռ առաջ միտք ունեիր արտորելու:

ՅԱՍՈՆ.— Թույլ տո՛ւք, հանո՞ւն աստվածների,

Որ գեթ շոյե՛մ, ձեռքով շփե՛մ մարմնին նրանց նրբագույն: 1915

ՄԵԴԵԱ.— Ո՛հ, կրկին ո՛չ: Իզուր խոսքեր մի վատնիր:

(Մեղեան կախարդական կառքի վրա թռչում, հեռանում է):

ՅԱՍՈՆ.— Զև՛ս հայր, արդո՞ւք լսո՞ւմ ես դու, ինչպե՛ս, ալա՛ղ, մերժեց
նա ինձ,

Ինչպես եմ ես տանջվում դաժան որդեսպանից այդ անհիծված,
Այդ ատելի և զագրագործ մայր-առյուծից:

Որքան, սակայն, կարող եմ ես, որքան իմ մեջ գործություն կա, 1920

Մինչև վերջին իմ շունչը իսկ՝ անմահներին կաղերսե՛մ,

Կաղաղակե՛մ, ես կկանչեմ աստվածներին, իրրև վկա՝

Ինչպես անել մորթոտեցիր դու իմ որդոց, ինչպե՛ս անգութ

Թույլ չես տալիս ձեռք տալ նրանց դիակներին և թաղել:

Ա՛խ, երանի՛, հայր չդարձած, ես մնայի միշտ անզավակ, 1925

Որ գեթ երբե՛ք չտեսնեի, ինչպես դու, մայր,

Քո ժանտ ձեռքով կործանեցիր քո հարազատ զավակներին:

(Գնում է):

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Օլիմպոսում Զևսն երկնատեր կատարո՞ւմ է շատ
գործեր,

Բյուր-բյուրավոր անակնկալ գործ են վարում աստվածներն,

Չի կատարվում այն, ինչ հաստատ մեզ թվում է կատարվելիք,

Իսկ դեպի այն, ինչ մենք իրոք համարում եմք անհնար,

Աստվածն անշուշտ գտնելու է ճանապարհ.

Այդպես եղավ գործի վախճանը հենց այստեղ, ահալասիկ:

(Գնում է):

ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ

Թարգմանությունը՝
ՀԱՄԱԶԱՍԴ ՀԱՄԱՐՁՈՒԾԱՆԻ

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԵՐ

ԱՓՐՈԴԻՏԵ — սիրո աստվածուհին

ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ — Թեսսի որդին

ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍԻ ՈՒՂԵԿԻՑՆԵՐԸ

ԾԱՌԱ

ԵՐԳՉԱՌՈՒՄԲ — բաղկացած Տրեզեն քաղաքի կանանցից
ԴԱՅԱԿ

ՓԵՂՐԱ — Թեսսի կինը

ԹԵՄԵՎՍ — Տրեզենի և Աթենքի արքան

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ

ԱՐՏԵՄԻՍ — որսորդության և կուսության դիցուհին

(Արգոլիսի Տրեզեն քաղաքը: Արքայական ապարանքի առջևի
հրապարակը: Գալիս է Ափրոդիտեն):

- ԱՓՐՈԴԻՏԵ.— Ե՛ս եմ, ահա՛, աստվածուհին փառահեղ,
Ե՛ս, որ առմիշտ փառաբանված եմ մարդկանց մեջ,
Իսկ երկնքում անծայրածիր ինձ կոչում են Կիպրուհի:
Ե՛ս եմ, որ միշտ կորովակի, վսեմաբար
Բարձրացնում եմ և վեր հանում այն բոլորին, 5
Ով կյանք ունի և ապրում է ամենուրեք,
Պոռտոս ծովից մինչև վերջին սահմանագիծն Ատլասի:
Ով աչք ունի և տեսնում է շողքն արևի լուսավառ,
Մեծարում է ինձ սրտատենչ և հոգեզմայլ:
Ե՛ս եմ, այո, որ ահարկու և անողոր 10
Ոչնչացնում և կործանում եմ միշտ նրանց,
Ով հպարտ է. գոռոզամիտ և իմ հանդեպ ամբարտաւան:
Եվ այդ, որ ճիշտ էությանն է իմ սեփական զորության,
Հատուկ է միշտ ամբողջ ցեղին աստվածների,
Որոնց համար հաճելի է, որոնք սիրում են անխտիր 15
Մարդկանց կողմից հարգված լինել արժանապես ու սրտանց:
Ահավասիկ, ճշմարտությունն այս խոսքերի
Ես կարող եմ ապացուցել իսկույն նեթ.
Տրեզենի բոլոր բնիկ մարդկանց մեջ
Մեկն է միայն՝ ամագոնի և Թեսևսի զավակն ընտիր՝ 20
Հիպպոլիտը, վսեմափալ Պիտթևսի սահիկն անբիծ,
Որն ինձ իրոք համարում է վատթարագույնն աստվածներից.
Ժխտելով սերն ամուսնական բերկրանքի՝
Խուսափում է նա մահճից ամուսնության:
Մինչ դրա տեղ հարգում է նա Փեբոսի քույր, 25
Ջևսի դստրիկ գերամեծար Արտեմիսին:
Եվ նա, այո, անմահներից հավերժակյաց

Միայն նրան է համարում գերապատիվ.
 Կանաչազարդ անտառներում, այդ կույսի հետ անմեկին, 30
 Արագավազ նա շներով հալածում է գազաններին:
 Նա, հիրավի, համակյաց է աղեղնավոր այդ կույսի հետ,
 Միշտ միաբան և ավելի մտերմացած,
 Քան վայել է մահկանացու այդ մարդկանց:
 Ինչի՞ս է պետք այդ ամենը: Չեմ նախանձում ես բնավ: 35
 Սակայն միայն նրա համար, որ մեղանչեց իմ հանդեպ,
 Չեմ հանդուրժի, այլ այսօր իսկ ես կպատժեմ Հիպպոլիտին.
 Ահավասիկ, նոր հոգալու գործ չըկա,
 Եվ ամեն բան արդեն պատրաստ է շատ վաղուց:
 Այսպես, երբ նա Պիտթևսի տունը թողած, մի անգամ
 Աթենք եկավ, Պանդիոնի երկիրն այս, 40
 Որպեսզի սուրբ պաշտամունքի ծեսը տեսնի աստվածական,
 Գործը անա այն ժամանակ կատարվեց:
 Արդ, երբ նրան տեսավ Փեդրան՝ ազնիվ կինը նրա հոր,
 Իմ անավոր ներշնչումի ազդեցությամբ սրտատենչ,
 Հրապուրվեց, վառվեց իսկույն հուժկու սիրո կրքով անշեշ: 45
 Դեռ Տրեգեն գալուց առաջ՝ նա Պալլասի ժայռին մերձ
 Ու դեմառդեմ մեր այս երկրին, իբրև մի տուրք յուր սիրուն,
 Կանգնեց սաճար (բարձր կոթող Ափրոդիտին)
 Եվ պատվիրեց սուրբ կերտվածքը կոչել անվամբ Հիպպոլիտի:
 Այնուհետև, երբ հեռացավ Թեսևսն երկրից Կեկրոպայան 50
 Եվ, ընդունած յուր միամյա աքսորը իր հայրենիքից,
 Խուսափելով անդ Պալլասի որդոց արժան պղծանքից,
 Տեղափոխվեց յուր կնոջ հետ այս երկիրն,
 Այն օրվանից հառաչանքով հեծեծում է դժբախտն այդ,
 Բայց, տոչորված սիրո խաչքով, լուռ է միշտ արտասրացայտ: 55
 Մինչ տնեցիք, նաև բոլոր բարեկամներն ու մոտ մարդիկ
 Դեռ չըգիտեն նրա սրտի խորունկ ցավերն,
 Նրան մաշող հիվանդության գաղտնի պատճառն:
 Սակայն այդպես կիրքը սիրո չի վերանա,
 Ցավը նրա չի փարատվի: Մինչ գործը ես բաց կանեմ 60
 Եվ կհայտնեմ այդ Թեսևսին. այդպիսով նա կմերկանա,
 Երիտասարդ իմ թշնամուն հայրն անեծքով կըսպանի,
 Քանզի ծովի հզոր արքան՝ երկնասասան Պոսիդոնն,
 Վաղուց ի վեր խոստացել է իբրև պարգև Թեսևսին,
 Երեք անգամ ճիշտ կատարել նրա սրտի ցանկությունն, 65

Ինչի մասին, որ իսկապես նա աղերսի աստծուն,
Թեկուզ նրա այդ փափագը իրոք լինի անմիտ և սին:
Բայց այս գործում կկոռծանվի նաև Փեդրան փառապանծ:
Թեպետ նրան չեմ մեծարում այնքան խորունկ և սրտանց,
Որ ես, հանուն նրա սիրո, նրա համար
Իմ թշնամուն թողնեմ հիմա առանց պատժի և վրեժի,
Որն ինձ անշուշտ կվաստակի փառք և պատիվ մեծագույն:
(Հեռվից լսվում են որսորդների ձայներ և Արտեմիս աստվա-
ծուհուն փառաբանող երգեր):

70

Բայց տեսնում եմ. արդ գալիս է ինքը՝ որդին Թեևսի,
Որսորդության ծանր աշխատանքը թողել է Հիպպոլիտոն:
Այս տեղերից ես շուտափույթ պիտ հեռանամ.
Ահա նրան հետևում են օգնականներ բազմաթիվ,
Որոնք երգով փառք են հնչում աստվածուհի Արտեմիսին:
Մինչ չգիտե, անտեղյակ է ողորմելին,
Որ բացված են դռներն արդեն Հադեսի,
Որ արևի ճառագայթը լուսավոր
Ինքը տեսնում է իսկապես վերջին անգամ, վերջին օրն:
(Անհետանում է):

75

(Գալիս են Հիպպոլիտոսը և ուղեկիցները):

ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Ի՞նձ հետևեք, ի՞նձ հետևեք դուք խմբով.

Մեր երկնային հոգատարին՝

Զևսի դստրիկ Արտեմիսին

Փա՛րք հնչեցեք մեծագով:

85

ՈՒԴԵԿԻՑՆԵՐ.— Աստվածուհիդ ամենագոր, փառապասկ.

Բարձրապատիվ, գերաշնորհ, դու ցնժա.

Փա՛րք քեզ, փա՛րք քեզ, ո՛վ վեհագույն Զևսի զավակ,

Մեր աղոթքը, անմահ փառքը քեզ ընժա:

90

Զևսի դստրիկ, ո՛հ, Լետոյի կույս աղջիկ,

Հավերժական քո կուսությամբ անդրանիկ.

Ո՛վ Արտեմիս, լայճ երկնքի բյուր կույսերից

Դո՛ւ ես, դո՛ւ ես վսեմագույն և անբիծ:

Դու ապրում ես, միշտ ապրում ես փառավոր

95

Ոսկեկառույց ապարանքում գերազնիվ հոր.

Հավերժացած պալատի մեջ Զևս զգոնի,

Փա՛րք քեզ, փա՛րք քեզ, կույս երկնավոր անվանի,

Դո՛ւ ես, դո՛ւ ես, աստվածուհիդ Արտեմիս,

Պերճագույնը Յլիմպական կույսերից,

Քեզ եմք հնչում աղոթքն ու փառքը հավիտյան: 100
ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ (մոտենալով Արտեմիսի արձանին).— Քե՛զ եմ
 քերում, իմ թագուհի, պսակն այս պերճ,
 Որ փնջեցի շքեղազարդ քո մարգերում կուսական,
 Հեռվում, այնտեղ, ուր հովիվը տակավին
 Ոտք չի դրել, որ կերակրի յուր նախիրն,
 Ուր չի անցել և չի գործել երբեք երկաթն, գերանդին, 105
 Այլ միմիայն անդ անբասիր մեղուններն
 Թռչկոտում են բարեշնորհ գարունքին:
 Անդ ամոթն է, միայն ամոթն հավերժացող անմեղության
 Արդար ցողով պերճ անեցնում, սնում բույսերը վսեմ,
 Որպեսզի միշտ սուրբ ծաղիկներ քաղի, փնջի միայն նա՛, 110
 Ով բնության կույս զորությանը է առմիշտ հեզ և խոհեմ,
 Եվ ոչ կյանքի ուսմունքներով միշտ ունայն:
 Մեղապարտին ծաղիկներն են անմատչելի, անմատույց:
 Արդ, ընդունիր դու սրտատենչ, ո՛վ թագուհի գերիշխող,
 Այս ծաղկահյուս վառ պսակը իմ ձեռքերից սրբազան, 115
 Իբրև պայծառ, պերճ զարդարանք գանգուրներիդ ոսկեշող,
 Քանզի միայն ինձ է տրված մահկանացու մարդկանց մեջ
 Ենթեղության պարզևր այս աստվածակամ,
 Ի՛նձ, որ քեզ հետ համակյաց եմ և մշտապես քեզ միաբան:
 Ահավասիկ՝ աղոթելիս, սուրբ խոսքերն այս քեզ ուղղած, 120
 Ես լսում եմ, ես լսում եմ ոգեշնչող ձայնը քո,
 Բայց չեմ տեսնում ես քո դեմքը: Տո՛ւր զորություն,
 Տո՛ւր զորություն, ո՛վ երկնային,
 Որ գեթ այնպե՛ս ես ավարտեմ կյանքս այստեղ,
 Ինչպես որ այն սկսեցի ես անմեղ:
(Բազմության միջից առաջ է գալիս ծառան):

ԾԱՌԱ.— Արքա՛, միայն հավերժակյաց աստվածներին
 Պիտ համարել իշխանավոր.

Ուստի, առա՛, բարեխորհուրդ իմ խրատն
 Ընդունո՞ւմ ես դու, թե՞ ոչ:

ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Ծիշտ է, այո, և անկասկած: 130

Մի՛նչ ես անմիտ պիտ լինեի,

Եթե, իրավ, հակառակը պնդեի:

ԾԱՌԱ.— Գիտե՛ս արդյոք, կա օրենք

Մահկանացու մարդկանց համար ստեղծված:

ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Չեմ հասկանում, ինչ ես ուզու՞մ դու ասել: 135

ԾԱՌԱ.— Ի՞նչ ես կարծում. աստվածների մեջ նաև

Նույն այդ բանը կա՞, թե՞ ոչ:

ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Այո, բանգի աստվածների օրենքով է մարդն ապրում:

ԾԱՌԱ.— Ինչո՞ւ ասպա չես մեծարում դու դիցուհուն սրբազան:

ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Որի՞ն: Զգույշ, քո լեզուն քեզ մեղքի մեջ չձգի: 140

ԾԱՌԱ (ցույց տալով արձանը).— Ահավասիկ՝ հենց սրան,

Որ կանգնած է այստեղ մեր դեմ, դռների մոտ:

ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Իբրև անմեղ և անբասիր, ես միայն

Ողջունում եմ նրան հեռվից:

ԾԱՌԱ.— Մինչդեռ իրոք մեծարելի է նա միշտ 145

Եվ փառահեղ մարդկանց համար:

ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Թե՛ մարդկանցից և թե՛ նույնիսկ աստվածներից

Մեկին սա է միշտ հաճելի, մեկ ուրիշին միայն նա:

ԾԱՌԱ.— Եղիր սակայն, ինչպես պետք է, միշտ երջանիկ և խելացի:

ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Աստվածներից հաճելի չէ ինձ ոչ մեկն, 150

Որը միայն գիշերներն է հրապուրիչ և գերզմայլ:

ԾԱՌԱ.— Աստվածներին պետք է, որդյակ, մեծարանքով միշտ պատվել:

ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ (ուղեկիցներին).— Այժմ գնացեք, ուղեկիցներ,

Տուն հասնելիս պատրաստեցեք իսկույն խնջույք,

Քանգի չե՞ որ որսից հետո, իսկապես,

155

Փարթամ սեղանն է սրտալի մեծ հաճույք:

Այնուհետև պետք է իսկույն

Դուք ձիերի թիմարն անեք,

Որպեսզի ես, երբ ուտեստով հագեճամ,

Կառքը լծեմ և կատարեմ ձիարշավ,

160

Որը նրանց օգտակար է չափազանց:

(Ծերունի ծառային)

Իսկ Կիպրուհուն, ահավասիկ,

Ես ուղղում եմ բազմապատիկ իմ ողջույնն:

(Ուղեկիցների հետ գնում է պալատ):

ԾԱՌԱ (Ափրոդիտեի արձանի առջև).— Աստվածուհի, այս պատանին օրինակ չէ ինձ բնավ.

Մտածելով, թե ստրուկին ինչպե՞ս պետք է խոսել միշտ,

165

Աղոթում եմ քո արձանի առջև ահա.

Իշխանավոր դու Կիպրուհի, ո՞վ Երկնակյաց, ների՛ր նրան,

Որ տակավին երիտասարդ է, գոռոզ

Եվ խոսում է, ավա՛ղ, անմիտ ու հիմար:
Վարվի՛ր այնպես, որ իբր թե նրա խոսքերն
Դու չես լսել ու չես լսում ամենևին,
Քսենդի, չէ՞ որ ճշմարիտ է, որ աստվածներն
Իմիշտ ավելի իմաստուն են, քան մարդիկ:
(Գնում է):

170

ՊԱՐՈՂՈՍ

(Գալիս է երգչախումբը):

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Ասում են, ժայռից, ծովափին այնտեղ, **Ստրոփե 1**
Բխում է պայծառ, հոսանուտ մի ջուր, **175**
Եվ գառիվայրից թափվում է վարար՝
Կնուճը յուր մեջ ծածկող մի աղբյուր:
Եվ այնտեղ, ահա, իմ ընկերուհին,
Հորդ ջրերի մեջ շողշող աղբյուրի,
Լվացված, կարմիր հագուստն էր փռում **180**
Այն արևակեզ ժայռի լանջերին.
Այնտեղից հանկարծ առաջին անգամ
Մեզ համբավն հասավ թագուհու մառին:

Ժանտ հիվանդությամբ հալումաշ եղած՝ **Անտիստրոփե 1**
Մահիճում է միշտ այսպես վշտաբեկ. **185**
Գլուխն իր խարտյաշ նուրբ քողով ծածկած՝
Նա դուրս չի գալիս յուր տնից երբեք:
Ինչպես լսեցինք, արդեն երեք օր
Ուտեստի նշույլ չի դնում բերանն
Եվ խիստ զրկում է յուր մարմինն աղվոր **190**
Դեմենտերյան պերճ, կենարար բերքից:
Գաղտնի վշտերի տառապանքի մեջ,
Մոռացման մատնած հոգսերն իր մասին՝
Միայն ժանտալի մահվան օրհասին
Կարոտում է այժմ նա փափագատենչ: **195**

Ասա մեզ, ա՛յ կին, հայտնիր բացահայտ. **Ստրոփե 2**
Գուցե իսկապես ներշնչվա՞ծ ես դու
Ահավոր Պանի քենով դժժնակ
Կամ այլ աստծու զայրույթով հուժկու:

Գուցե սանձել է քեզ ահեղ սարսափն
 Լեռների վեհ մայր մեծ Հեկատեի,
 Կամ գերամեծար Կորիքանտների,
 Որն ազդում է միշտ սրտին անխուսափ:
 Գուցե տանջվում ես՝ իբրև մեղապարտ
 Դիկտիննայի դեմ,
 Եվ այն պատճառով, որ նրան, հպարտ,
 Չոհներ չես տվել ազնիվ ու վսեմ.
 Նրա՛ն, որ ազատ սահում է անվերջ
 Ցամաքով, ծովով,
 Եվ որին իրոք մատչելի են միշտ
 Փոթորկվող ծովի անդունդները խոր:

200

205

Կամ Էրեքթևսյան արքան մեծաշուք՝
 Քո վեհ ամուսինն ազնվազարմ, արի,
 Գուցե ա՛յլ կնոջ սիրով սրտալի
 Հրապուրված է յուր տան մեջ ծածուկ
 Ու ջերմ այդ սերը պահում է գաղտնի
 Յուր արքայական տիկնոջ մահի՜ճից:
 Գուցե Կրետե կղզուց անվանի
 Մեր նավակայանն՝ հյուրընկալ, անթիծ,
 Մի նո՛ր նավորդ է ժամանել, իրավ,
 Որ քերել է քեզ՝ մեր մեծ թագուհուն,
 Անհաճո մի լուր կամ տխուր համբավ,
 Եվ այդ լուրերը, իբրև դատըն թույն,
 Վշտով են լցրել հիմա քո հոգին
 Ու գամել այդպես քեզ քո մահի՜ճին:

Անտիստրոփե 2

215

220

225

ԷՊԴՂՈՍ

Այդպես ծանրագին է կանանց վիճակն,
 Դժբախտ ու դաժան:
 Երկունքի կրակն
 Գիտակից լույսից զրկում է նրանց,
 Եվ այդպես նրանք արժանի են միշտ
 Խոր ցավակցության և դառն արցունքի:
 Եվ փոթորիկն այդ մի անգամ հանկարծ
 Նաև իմ գլխի՛մ թնդաց ուղղակի,

230

Ես աղերսանքով դիմեցի իսկույն
 Նրան՝ Արտեմիս անմահ թագուհուն,
 Որը ծննդկան կանաչ համար միշտ
 Հովանավոր է, գթառատ և ժիր
 Ու հաղթ նետում է պաքն աղեղի:
 Աստվածների մեջ նա է ինձ համար
 Անհաղթ սլացող և գերամեծար:

235

240

ԷՊԻԿՐԵՏԻ ԱՌԱՋԻՆ

(Դայակը, ստրկուհիների հետ միասին, ապարանքից դուրս է
 բերում մահճակալը, որի մեջ պառկած է Փեդրան՝ գլուխը
 քողով ծածկված):

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Արդեն երևաց ահա դռան մոտ
 դայակը պառալ:

Արդ դուրս է բերում նա ապարանքից հիվանդ թագուհուն:
 Դեմքն է մոայլված, ան ամպի նման,
 Ո՛հ, փափագում է շուտով իմանալ իմ հուզված հոգին՝
 Ինչի՞ց է ծագել թուլությունն այդ խիստ,
 Ինչո՞ւ է այդպես դեմքով ալլալված չքնաղ թագուհին:

245

ԴԱՅԱԿ.— Ո՛հ, մահկանացու մարդկանց աղետներ,
 Տառապանք ու վիշտ, ժանտ հիվանդություն:

Ի՞նչ անեմ ես քեզ, ի՞նչ է պետք, ավա՛ղ,
 Ահա քեզ և՛ լույս, և՛ օդ մաքրագույն.

250

Արդեն իսկ տնից, փակված սենյակից

Դուրս հանեցինք քեզ այս թարմ օդի մեջ,

Քո հիվանդության մահճում ես այստեղ:

«Դո՛ւրս տարեք շուտով, գեթ դուրս տարեք ինձ»,

Այդպես էիր դու կրկնում անընդհատ:

255

Մինչ հիմա կրկին շտապում ես դու դեպի ննջարան:

Տատանվում ես խիստ, և ոչի՛նչ, ոչի՛նչ հաճելի չէ քեզ.

Չես հավանում այն, ինչ կա քո առջև արդեն պատրաստի,

Սիրելի է քեզ և միշտ հաճելի այն, որ դեռ չկա:

Ա՛յս, գերադաս է և ավելի լավ գեթ հիվանդ լինել,

260

Քան միշտ խնամել, նայել հիվանդին:

Հիվանդությունից մարմինն է տուժում, մինչդեռ խնամքից
 Տանջվում է հոգին, հոգնում են ձեռքերն:

363

Այս, կյանքը մարդկանց վշտագին է խիստ և միշտ դառնավեր,
 Անվերջ տանջանքից չկա, չես գտնի հանգիստ ու դադար: 265
 Մինչ այն գոյությունն, որը մեր սրտին դյուրին է իրոք,
 Ծածկված է անհայտ խորունկ խավարի մեզում անթափանց.
 Այդ է պատճառը, որ մենք միշտ ուժեղ սիրով ենք կապված
 Երկրային կյանքի ժպիտների հետ, թեկուզ ի՞նչ լինի,
 Քանզի անգետ ենք, ավա՛ղ, չգիտենք մյուս կյանքը գաղտնի, 270
 Որը երկիրն այս խորունկ իր խորքում թաքցրել է մեզնից.
 Մինչ առասպելը, շփոթեցնելով շեղում է մեր կամքն:

ՓԵՂՐԱՍ. (անկողնու մեջ անհանգիստ շարժվելով).— Գեթ ինձ
 բարձրացրե՛ք, գլուխս բռնեք.

Այս, սիրելիներ, թուլացել են ողջ մարմնիս անդամներն:
 Բռնի՛ր, սպասյակ, բռնի՛ր նրբագեղ, սիրուն իմ ձեռքերն, 275
 Ծանրացած է խիստ կապը իմ գլխին.

Արձակի՛ր, նետի՛ր, թող ազատ թափվե՛ն վարսերն ուսերիս:
ԴԱՅԱԿ.— Հանգի՛ստ պահիր քեզ գոնե, իմ զավակ, անվրդով եղիր,
 Այդպես ծանրագին դու մի՛ չարչարիր իզուր քո մարմինն.
 Տիրապետի՛ր քեզ, մի կորցրու քո մեջ ինքնագոր ոգին, 280
 Գիտես, որ մարդուն վիճակված է միշտ անխուսափ տանջանք:

ՓԵՂՐԱ.— Ավա՛ղ ինձ, ավա՛ղ.

Թողե՛ք սառնորակ, մաքուր աղբյուրի ջրից սրտատենջ
 Գեթ մի պուտ վերցնե՛մ, բերանս առնե՛մ, թաց անեմ շրթունքս,
 Գեթ այնտե՛ղ, այնտեղ, միշտ կանաչազարդ, ճոխ մարգերի 285
 մեջ,

Բարդի ծառի տակ պսակե՛մ ես հանգիստ:

ԴԱՅԱԿ.— Զավակ իմ, որդյակ, այդ ի՞նչ ասացիր,
 Մի լավ մտածիր, ինչե՛ր ես խոսում ժողովրդի դեմ.
 Ի՞նչ խոսք էր անմիտ, որ դուրս նետեցիր դու քո բերանից:

ՓԵՂՐԱ. (երազանքների անձնատուր եղած).— Տարե՛ք ինձ լեռներն,
 որ ես անտառում մնամ, մեծաքանչ 290

Անդ եղևնու տակ, որտեղ շները գաղտնամարտիկ
 Հետապնդում են նախշուն եղնիկներ վազքով մեծատանջ:
 Երգվում են կամքով ես աստվածների, սիրում եմ սառտիկ
 Բարձրագոչ կանչե՛լ շներին այստեղ

Եվ, թեսալական միզակն հաղթաբար 295

Վեր բարձրացնելով մինչև գանգուրներն իմ խարտիշագեղ,

Ժիր տեգեր նետել միշտ երկաթասայր:

ԴԱՅԱԿ.— Քեզ ի՞նչ պատահեց, զավակ իմ, ավա՛ղ.

- Ինչո՞ւ է հոգիդ այդպէս տանջահար:
Կամ ի՞նչ գործ ունես շներով որսի, որսորդության հետ, 300
Ինչո՞ւ ես ուզում դու փախագատենի աղբյուրի այդ ջուրն,
Մինչդեռ հենց այստեղ, քաղաքին ընթեր կա բարձր բլուր
Ջրերով հարուստ, կարող ես խմել, արտանց հագեցնալ:
- ՓԵՂՐԱ.— Տեր իմ Արտեմիս, ո՞վ աստվածուհիդ ծովամերձ լճի,
Որտեղ անդադար թնդում է դուփյուն աշխույժ ձիերի, 305
Ա՛խ, տար նաև ինձ դեպ քո ժրածիր ձիարշավարանն,
Թույլ տուր, որ ձիեր, հուժկու ճուլզներ զսպեմ էմետյան:
- ԴԱՅԱԿ.— Այդ ի՞նչ խոսք էր նոր, որ դուրս գետեցիր դու խելացնոր.
Քանի կար սաստիկ տենչում էիր դու գնալ դեպ լեռներն,
Որսին կարոտած, մինչ հիմա արդեն ձգտում ես անհագ 310
Դեպ անալեկոծ ավազուտների հուժկու ճուլզներն:
Հարկավոր է մեզ հմուտ մի գուշակ, որ լավ իմանա,
Թե ո՞ր աստվածն է խելքահան արել քեզ, ո՞վ իմ զավակ:
- ՓԵՂՐԱ.— Ա՛խ, դժբախտ եմ ես: Ի՞նչ պատահեց ինձ: Այս ի՞նչ արեցի.
Ինչպե՞ս եմ, տեսեք, մոռացել ուղին բանականության: 315
Խելագարված եմ, աստվածն է խելքից, ավա՛ղ, գրկել ինձ:
Երևի այսպէս ինձ հափշտակեց դաժան, չար ոգին:
Վա՛շ ինձ և ավա՛ղ, դժբախտ եմ ես խիստ:
Մայրի՛կ, դու կրկին գլուխն իմ ծածկիր.
Ամոթ է, ավա՛ղ, ամոթահար եմ ես իմ խոսքերից. 320
Գեթ շուտով կապիր, արցունքն է թափվում իմ խեղճ աչքերից.
Խայտառակությունն է կանգնած իմ դեմ:
Բանական դատնալ, խելքի գալ նորից, տանջալից է այդ,
Մինչդեռ խելագար, ցնորված լինել, վատ բան է անշուշտ.
Ավելի լա՛վ է՝ անգետ մնալով կործանվել առմիշտ: 325
- ԴԱՅԱԿ.— Ծածկում եմ ահա: Բայց ե՞րբ պետք է ինձ
Եվ այս մարմինն իմ շիրիմը ծածկի:
(Ծածկում է Փեղրային):
Ես շա՛տ եմ ապրել և շա՛տ ավելի, քան հարկավոր էր:
Մինչ կյանքը երկար մեզ շատ բանի մեջ ուսմունք է տալիս.
Պետք է որ մարդիկ միշտ մահկանացու, 330
Միմյանց սիրելիս, լինեն՝ չափավոր,
Իսկ սե՛րը խորունկ, հոգու խորքերից պետք չէ բնավին.
Տենչանքը սրտի և նրա կապերն պիտ լինեն այնպե՛ս,
Որ հեշտիվ քակովեն, դուրին կտրատվեն և հեշտ միանան:
Մինչ տանջալից է և խիստ ծանրագին, երբ մեկն իսկապէս 335

Միայն մեկ հոգսով ժամն տառապում է երկուսի համար,
Ինչպես ես հիմա, հանուն տիրութիւն, տանջվում եմ անվերջ:
Ասում եմ՝ պետք չէ կյանքի գործի մեջ գերագույն, մեծ ջանք.
Այն ավելի շուտ աղետ կբերի և ոչ բերկրություն,
Իսկ բարեկեցիկ վիճակի համար կշահի վտանգ:

Ուստի ես, ընդդէմ չափազանցության, պիտ գովեմ կանոնն.
«Ամեն բանի մեջ չափո՞ւն անաչի՞ր»,

Այս բանում ինձ հետ կհամաձայնեն և իմաստուններն:

ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ո՛վ հավատարիմ և բարի պառավ,
Դու, որ սնել ես Փեդրա թագուհուն այդքան պատվական, 345
Թեպետ տեսնում եմք մենք քո տիրութիւն չարչարանքը այդ,
Սակայն չգիտենք, ինչո՞վ է հիվանդ,

Եվ փափագում եմք քեզնից իմանալ, գեթ լսել մի բան:

ԴԱՅԱԿ.— Չգիտե՛մ, թեպետ փորձեցի պարզել,
Իսկ ինքը ոչինչ հայտնել չի ուզում: 350

ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Բայց ինչպե՞ս ծագեց, ինչի՞ց սկըսվեց
տանջանքը նրա:

ԴԱՅԱԿ.— Նույն հա՛րցն ես տալիս: Լոում է միայն և ուրիշ ոչինչ:

ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Եվ որքա՛ն ահա թուլացել է նա,
հալումաշ եղած:

ԴԱՅԱԿ.— Այլ կերպ չէր լինի. ուղիղ երե՛ք օր առանց ուտեստի:
ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Խելագա՞ր է նա, թե փափագում է
մահվան գալուստի՞ն: 355

ԴԱՅԱԿ.— Միայն մահանալ, ոչինչ չի ուտում, որ վերջ տա կյանքին:

ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Չարմանալի բան. մի՞թե ամուսինն
թույլ է տալիս այդ:

ԴԱՅԱԿ.— Թաքցնում է ինքը յուր հիվանդությունն.

«Հիվա՛նդ չեմ բնավ»,— այդպես է ասում:

ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Մի՞թե ամուսինն այդ չի հասկանում՝ 360
Դեմքին նայելով:

ԴԱՅԱԿ.— Ամուսինն, ի դեպ, այստեղ չէ հիմա,

Բացակա է նա:

ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Սակայն անհրաժեշտ դու չե՞ս
համարում, որ լավ աշխատես՝

Ծիշտ իմանալու հիվանդությունն այդ, խելքահան լինելն: 365

ԴԱՅԱԿ.— Ծատ եմ աշխատել, բայց ոչ մի արդյունք, հետևանք չեղավ.
Եվ հենց հիմա էլ ես ձեռք չեմ քաշի,

Այլ խիստ կջանամ, որ տեսնես և դու, իբրև մի վկա,

Թե ինչպէս իրոք դժբախտության մեջ

Ես իմ տերերին հավատարիմ եմ և ազնիւ ծառա:

370

(Փեղրային)

Ո՛հ, գեթ ինձ նայիր, սիրասուն զաւակ: Խոսքերն, որ առաջ

Այստեղ ասւեցին, ե՛կ, երկուսովս էլ մոռանա՞նք առմիշտ:

Իսկ դու մեղմացիր, մի փոքր ավելի եղիր բարեհաճ.

Հոնքըդ մի՛ կախիր, ուրախ երեսով խելքըդ հավաքի՛ր:

Ես, ահալասիկ, նախորդ ճանապարհն, որով կամեցա

375

Քեզ հետ խոսակցել և քեզ հասկանալ, թողնում եմ հիմա:

Ուստի կխոսեմ ես ավելի մեղմ և սրտահաճո:

Լսի՛ր, եթե դու հիվանդ ես գաղտնի, այլ հիվանդությամբ,

Ահա և կանայք քեզ միշտ համակիր.

Քեզ կօգնեն նրանք, իբրև կարեկից քո ամեն ցալին:

380

Իսկ եթե ցաւդ գաղտնիք չէ նաև այրերի համար,

Մի՛ քաշվիր, ասա՛, որ բժիշկներին հայտնենք այդ մասին:

Ծո՛ւտ, գոնե մի խոսք: Ի՞նչ ես, իմ զաւակ, լոռն կամակոր,

Վայել չէ լռելն. հերքիր, եթե ես սխալ խոսեցի

Կամ համաձայնիր, եթե հիրաւի, իմ ասածն է ճիշտ:

385

Գեթ մի ձա՛յն հանիր: Ծո՛ւտ այս կողմ նայիր, ո՛հ, դժբախտ եմ ես:

(Երգչախմբին)

Տեսնո՞ւմ եք, կանայք, իմ բոլոր ջանքերն իզուր են, ավա՛ղ,

Բան դուրս չի գալիս: Ինչպէս և առաջ, անտարբեր է խիստ,

Դեպ խոսողը խուլ և չի մեղմանում:

(Փեղրային)

Հասկացիր գոնե, թեկուզ ստաւել ինքնահաճ ես դու,

390

Քան ծովը դաժան, եթե մահանաս, այդպիսով միայն

Քո զաւակներին կդաւանանես, կգրկես նրանց

Առմիշտ հայրական ժառանգությունից:

Երդվում եմ նույնիսկ անվամբ ձիաւոր և իշխանագուն

Ամագոնումու, որ տեր-տիրական ծնեց քո որդոց՝

395

Թեպետ անօրեն, սակայն իր սրտով անշուշտ ազնվագույն

Մեր Հիպպոլիտին, որին լալ գիտես:

ՓԵՂՐԱ. (տեղից վեր բարձրացած).— Ա՛յս. վա՛յ ինձ, ավա՛ղ:

ԴԱՅԱԿ.— Մի՞թե հուզվեցիր դու իմ խոսքերից:

ՓԵՂՐԱ.— Ինձ, մայրիկ, ավա՛ղ, դու կործանեցիր: Աղերսում եմ

քեզ,

400

Ի սե՛ր աստծո՛ւ՝ այսուհետ լռիր այդ մարդու մասին:

367

- ԴԱՅԱԿ.— Տեսա՛ր, որ իրոք լավ գիտակցում ես: Ձեռ ուզում սակայն,
 Խելքդ հավաքած, կյանքդ պահպանել,
 Որ գեթ քո որդոց լինես օգտակար:
- ՓԵՂՐԱ.— Միրում եմ որդոց, քայց այլ մի աղետ վիճակված է ինձ, 405
 Որը սրտիս մեջ թաղել է մրրիկ:
- ԴԱՅԱԿ.— Գուցե քո անմեղ ձեռքերն են, որդյակ, իրոք արչունոտ:
 ՓԵՂՐԱ.— Ձեռքերս անմեղ են, սակայն հոգիս է պղծանքով լցված:
- ԴԱՅԱԿ.— Մի՞թե թշնամի մարդու անեծքն է
 Քեզ ձգել այդպես դժբախտության մեջ: 410
- ՓԵՂՐԱ.— Միրած բարեկամն, ավա՛ղ, ակամա
 Արդ խորտակում է ինձ՝ կամազուրկիս:
- ԴԱՅԱԿ.— Թեսև՛սն է գուցե մեղանչել քո դեմ:
 ՓԵՂՐԱ.— Գեթ ես նրա դեմ գործով մեղապարտ երբե՛ք չլինեմ:
- ԴԱՅԱԿ.— Ասա էլ ի՞նչ կա ահուելի ու ժանտ,
 Որ դրդում է քեզ գնալ դեպի մահ: 415
- ՓԵՂՐԱ.— Թող որ ես մնամ իմ ժանտ մեղքի մեջ,
 Միճչե՛ղ ես քո դեմ մեղք չեմ կատարի:
- ԴԱՅԱԿ.— Հոժարակամ՝ ո՛չ: Վիրավորված եմ սակայն ես քեզնից,
 Բայց քեզ չեմ թողնի: 420
- (Ծնկի է գալիս Փեղրայի առաջ և բռնում նրա ձեռքն ու ծնկները):**
- ՓԵՂՐԱ.— Թող, ի՞նչ ես անում այդպես բռնաբար.
 Մայրի՛կ, դու իզուր կպչում ես ձեռքիս:
- ԴԱՅԱԿ.— Ո՛չ, բաց չեմ թողնի նա՛ն ծնկներդ:
- ՓԵՂՐԱ.— Դառն է իմ վիշտը: Եթե իմանաս,
 Դու քեզ, քո սրտին տանջանք կշահես: 425
- ԴԱՅԱԿ.— Ի՞նչն է ինձ համար ավելի վատթար,
 Քան եթե քեզնից հանկարծ ես զրկվեմ:
- ՓԵՂՐԱ.— Ես կմահանամ, սակայն գործը ինձ փա՛րք կվաստակի:
- ԴԱՅԱԿ.— Էլ ի՞նչ ես թաքցնում փառահեղ գործը քեզ աղերսողից:
- ՓԵՂՐԱ.— Իմ ամոթա՛նքն եմ ուզում ես դարձնել վե՛ն ու փառահեղ: 430
- ԴԱՅԱԿ.— Եթե դու հայտնես, ուրեմն ավելի մեծագույն փառքի
 Պիտ արժանանաս, անկասկած է աչք:
- ՓԵՂՐԱ.— Հեռացի՛ր գոնե: Ի սեր աստըծու, իմ ձեռքը դու թո՛ղ:
- ԴԱՅԱԿ.— Ո՛չ, ամենևի՛ն, քանի չես տալիս, ինչ որ պետք է տալ:
- ՓԵՂՐԱ.— Կտամ, քանզի ես հարգում եմ քո ձեռքն: 435
- ԴԱՅԱԿ.— Արդ, ես կլռեմ, և խոսքը հիմա պատկանում է քեզ:
- ՓԵՂՐԱ.— Ո՛հ, մայր իմ դժբախտ, մայր չարաբաստիկ,
 Ի՞նչ զարհուրելի կրքով էիր դու, ավա՛ղ, բորբոքված:

- ԴԱՅԱԿ.— Կրթով էր լցված նա ցուլի հանդեպ.
- Սակայն դու, որդյակ, ինչո՞ւ հիշեցիր այդ մասին հիմա: 440
- ՓԵՂՐԱ.— Եվ դո՛ւ, տարաբախտ քույրիկ իմ, ավա՜ղ,
- Դիոնիսոսին ամուսին դարձած:
- ԴԱՅԱԿ.— Քեզ ի՞նչ պատահեց, սիրասուն զավակ,
- Խաչտառակում ես դու քո ցեղն այբայես:
- ՓԵՂՐԱ.— Քանզի երրորդն եմ, որ պիտ կործանվեմ: 445
- ԴԱՅԱԿ.— Սարսափն է տիրում ինձ ահավասիկ.
- Դեպ ո՞ր ես ուղղում դու քո խոսքն արդյոք:
- ՓԵՂՐԱ.— Ծա՛ր հեռվից եմք մեկք, մեր ճակատագիրն,
- Եվ նոր չէ բնավ մեր դժբախտությունն:
- ԴԱՅԱԿ.— Սակայն ավելին դեռ ես չիմացա, ուզում եմ լսել: 450
- ՓԵՂՐԱ.— Ավա՜ղ, երանի դու ինձ հայտնես այն,
- Ինչ արդ ասելու վիճակված է ինձ:
- ԴԱՅԱԿ.— Բայց ես գուշակ չեմ, ոչ էլ մարգարե,
- Որ հայտնաբերեմ գաղտնիքները քո:
- ՓԵՂՐԱ.— Արդյոք ի՞նչ է այն, 455
- Որ մարդկանց կյանքում անվանվում է «սեր»:
- ԴԱՅԱԿ.— Գերագույն հաճույք և դաժան տանջանք:
- ՓԵՂՐԱ.— Մինչդեռ ինձ, ավա՜ղ,
- Ինձ վիճակված է երկրորդը միայն:
- ԴԱՅԱԿ.— Այդ ի՞նչ ասացիր, սիրասո՛ւն՝ զավակ,
- Սիրահարվա՞ծ ես: Ասա՛. ո՞ւմ արդյոք:
- ՓԵՂՐԱ.— Ով էլ որ լինի՝ ամազոնից է նա աշխարհ եկել:
- ԴԱՅԱԿ.— Հիպպոլիտն արդյոք:
- ՓԵՂՐԱ.— Դու անվանեցիր, ինձնից չես լսել:
- (Դեմքը ծածկում և մտնում է անկողին):**
- ԴԱՅԱԿ.— Որդյակ իմ, ավա՜ղ, այդ ի՞նչ ասացիր. 465
- Կործանված եմ ես, առմիշտ խորտակված,
- Կանա՛լք, չեմ կարող աղետն այս տանել,
- Չեմ կարող, ավա՜ղ, այս կյանքն հանդուրժել:
- Ա՛խ, իմ գոյության օրն է անիծված,
- Ատելի է ինձ և լույսն արևի: 470
- Ո՛չ, ո՛չ, ելք չկա, փակված է ուղին:
- Այո՛, կձգեմ առմիշտ իմ մարմինն
- Եվ հավերժապես կանջատվեմ կյանքից՝
- Դաժան, անողոք խորտակելով ինձ.
- Ա՛խ, մնաք բարի, ես չկամ այլևս: 475

- Վեհ, առաքինի և խոհեմ մարդիկ
Ակամա սիրով սիրում եմ ոճիրն,
Միտում եմ կիրքը դաժան մոլության:
Բայց ճիշտ է և այն, որ հաղթ Կիսրունիին
Ասորւմածունի չէ միայն անճշան,
Այլ ավելի մեծ և կորովագույն,
Քան մեկն ու մեկը այլ աստվածներից.
Նա, որ կործանեց Փեղրային և ինձ.
Նա, որ խորտակեց և ամբողջ մեր տունն:
- ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Զգացի՞ր, ավա՜ղ,
Լսեցի՞ր արդյոք
Դու անգսելին ու անճառելին:
Երբե՛ք չլսված, երբե՛ք չտեսնված
Տառապանք էր, որ հայտնեց թագունիին:
Թող ես կործանվե՛մ
Եվ ժանտ խորտակվե՛մ,
Նախքան քեզ նման, սիրելի դժբախտ,
Խելագորկ դառնամ: Վա՛յ քեզ, մեղապարտ:
Ո՛հ, չարաբաստիկ,
Դառնաղետ վշտով լցված է հոգիդ.
Տանջա՛նքն է սնել ձեր կյանքը, մարդիկ:
Քո մեղքն հայտնեցիր, որ դու կործանվես.
Ժամանակն այսօր ի՞նչ պիտի տա քեզ:
Կատարվելու է չլսված մի գործ,
Արհավիրքն է քեզ փորձության մատնել,
Եվ պարզ է արդեն, որ քեզ Կիսրունիին
Դեպ մահն է նետում, մահը դժընդակ,
Վա՛յ քեզ, անեծքն է շոյում քո հոգին,
Մեղստու կրետացու դու անբախտ զավակ:
- ՓԵՂՐԱ.— Կանաչք Տրեզենի, դուք, որ ապրում եք այժմ
Պելոպսյան
Այս չքնաղ երկրի նախագավիթում,
Արդ մտածել եմ ես շատ գիշերներ. երկար ժամանակ,
Թե ի՞նչն է տանում կյանքը մարդկային դեպի կործանում.
Եվ ես կարծում եմ՝ բանականության բնույթը երբեք
Չի դրդում դեպի մեղքը մոլության, քանզի շա՛տ շատերն
Կշռադատ են միշտ և հայացք ունեն խորիմաց, ուշիմ:
Իմ կարծիքն այս է. առաքինության վսեմ պատգամներն

Հասկանում ենք մենք, բայց չենք կատարում,
 Ոմանք ծուկության պատճառով միայն, ոմանք էլ հաճախ
 Ամեն մի հաճույք գերադասում են ճշմարտությունից: 515
 Միճդե՛ն այս կյանքում կան բյուրաբազում գայթակղություններ.
 Երկար զրույցներ անգործության մեջ, մեղքեր քաղցրատեճ,
 Ապա կա ամոթ, որ մեզ համար միշտ երկու տեսակ է՝
 Մեկն անմեղ բարիք և պատվին պակաս,
 Իսկ երկրորդը բեռ ընտանիքի սուրբ գոյության համար: 520
 Եթե այդ երկու գաղափարի մեջ սահման լիներ պարզ,
 Երկու տարբեր գործ մենք մեկ անունով չէինք հորջորջի:
 Եվ քանի որ ես այս ճշմարտությունն հասկացա ստույգ,
 Ձկա՛ և բնավ չի կարող լինել ոչ դեղ, ոչ հմայք,
 Որ այդ համոզմունքն իմ մեջ կործանի, 525
 Որ դեպի ուղին խելագարության ինձ նորից տանի:
 Եվ արդ, պատմեմ ձեզ խոհերիս ուղին:
 Երբ սերը՝ Էրոսն, իմ սիրտը կրծեց խայթով դառնաթույն,
 Ես մտածեցի երկար ու բարակ՝
 Ինչպե՛ս վայելույշ կրել, հանդուրժել ցավն այդ դառնավեր: 530
 Եվ ես վճռեցի հիվանդությունն իմ հանձնել լուրջան,
 Քանի լեզուն է ամեն գործի մեջ անհավատարիմ.
 Նա լավ կարող է ուղղել, խրատել ուրիշի հոգին
 Եվ մարդկանց մտքին մշտապես ունի վսեմ ուղիներ,
 Մինչ ինքն իր համար վաստակում է միշտ 535
 Բազմաթիվ փորձանք և թշնամության թույլը ռիսեթիմ:
 Երկրորդ հոգան էր իմ՝ սիրո անմիտ կիրքն հանդուրժել խելոք
 Եվ հաղթահարել այն խոհեմությամբ:
 Երրորդ վճիռն իմ կարոտն էր մահվան,
 Մահանալ, այո՛, և այդպես առմիշտ վերջ տալ ցավերին: 540
 Բայց նպատակն իմ, ո՞հ, չիրագործվեց, չկարողացա
 Ես հաղթահարել, զսպել Կիպրուհուն և կիրքը նրա:
 Իմ ժանտ վիճակում, իբրև լավագույն մրցակից միջոց,
 Էլ ի՞նչ կարող էր հորինել, գտնել միտքն իմ ալեկոծ:
 Եվ թող չմնա գործն առաքինի անհայտ ու գաղտնի, 545
 Իսկ իմ խայտառակ, ժանտ ամոթանքին
 Ես չեմ ցանկանա ունենալ բազում նաև վկաներ:
 Ես լավ գիտեի, որ իմ վարմունքն է խայտառակ մի գործ,
 Հասկանում էի ես միշտ խորամիտ, որ կլին եմ ես լոկ,
 Ամենքի համար ժանտ առելության միայն առարկա: 550

Թող որ կործանվի ամենադաժան մահով անողոր
Այն կինն անիծյալ, որն օրինական մահիճն ամուսնու
Մի այլ մարդու հետ խաչատառակ պղծեց առաջին անգամ:
Մինչդեռ կանանց մեջ ազնվական դասի յուր սկիզբն առալ,
Խաչատառակ ծաղկեց մոլորությունն անբաւ:
555

Երբ խրախուսեն ազնվականներն ամոթալի գործն,
Ամբիոններն արդեն այդ պիտ համարեն վսեմ, պատվական:
Արդ, խտադաժան և միշտ ատում եմ ես նաև նրանց,
Որոնք իսկապէս խոսքով են միայն համե՛տ, հեզամիտ,
Մինչ գաղտնի կերպով կատարում են միշտ զազրելի գործեր:
560

Ո՛հ, դու, Կիսրունի, իշխող ծովակալ, ասա ճշմարիտ,
Ինչպե՛ս են նրանք նայում աչքերին խաբված ամուսնու,
Ինչպե՛ս չեն դողում և չեն սարսափում դաժան խաւարից,
Որ միշտ վկա է ժանտ զազրագործին, իբրև մասնակից,
Կամ չե՛ն մտածում, որ տան պատերն իսկ, կրթին ունկնդիր,
565

Մի օր բարձրաձայն պիտ աղաղակեն չար գործի մասին:
Այդ է գլխավորն և այդ է ահա, սիրելի կանայք,
Ինձ միշտ խորտակում և դեպ գերեզման կանչում անդադար,
Որ միգուցե՛ ես ամուսնուս հանդեպ և իմ որդոց դեմ
Առիթ ստեղծեմ խաչատառակության և ամոթանքի:

Թող ազատ ապրեն նրանք Աթենքում միշտ փառապալակ,
Իբրև ծաղկավետ ազատախոսներ և թող հիշեն միշտ,
Որ մայրը նրանց անարգ, անպատիվ երբեք չի անի:
Քանզի իրապէս ամենախիզախ, հզոր մարդն անգամ
Մի՛շտ կստորանա և կընկճվի սաստիկ, իբրև մի ստրուկ,
575

Երբ որ իմանա խաչատառակությունն յուր հոր և յուր մոր:
Եվ նա է միայն կյանքի պայքարում հաղթանակ տանողն,
Ով պահպանում է յուր խիղճը արդար և միշտ լուսաշող:

Մինչ ոճրագործին մերկացնում է խիստ
Ժամանակն հզոր՝ յուր առջև դրած հայելին շողշող,
580
Ինչպէս դրվում է դեռահաս կույսի առջև այն հաճախ:

Ո՛հ, ինձ այդպիսի մարդկանց շարքի մեջ չե՛ս տեսնի երբեք:

ԵՐԳՉԱՅՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ողջախոհությո՛ւն, մեծարելի ես դու
ամենուրեք,

Դու ես ստեղծում մարդկանց համար փառք:

ԴԱՅԱԿ.— Ինձ, ո՛վ թագուհի, քո դժբախտությունն, որ
հանկարծակի

Երևան եկալ, զարհուրանքի մեջ ձգեց քիչ առաջ:

Բայց այժմ խորհելով, գտնում եմ, որ ես հիմար վարվեցի:
Իմաստուն միտքը նոր մեզ ժպտում է միշտ երկրորդ հերթին:
Ոչինչ անսովոր և զարմանալի, ոչինչ արտակարգ
Քեզ չի պատահել. քենն է դիցուհու տանջում քեզ միայն. 590

Սիրահարվա՞ծ ես, բայց ի՞նչ կա այդտեղ զարմանքի արժան.
Այդպիսով միայն հետևում ես դու մարդկանց վիճակին,
Եվ ինչո՞ւ հաճում փրո, Էրոսի դու պիտ կործանես քո կյանքն
ու հոգին:

Ի՞նչ իմաստ ունի սերը այս կյանքում, սերը անխնա,
Եթե միշտ փրողն պետք է անխուսափ մահակով դառնա: 595

Կամ ո՞վ կարող է կանգնել դիմադիր
Սիրո դիցունի Կիպրուհու հզոր հեղեղների դեմ:
Ով իրոք խոնարհ գիշում է նրան, նրա ետևից
Քալում է հանգիստ հաղթ աստվածունիին: Մինչդեռ գոռոզին,
Ի՞նչ ես կարծում դու, հալածում է ժանտ, 600

Ապա որսալով, խորտակում է խիստ, ծաղրում անողորմ:
Ամենագոր է Կիպրուհին անմահ, իշխում է նա հաղթ
Անեզր երկնքում և հորձանքի մեջ անհատուակ ծովի:
Նա՛ է ամենուր ամե՛ն ինչ ծնում, ամեն բանի մայրն,
Նա՛ է սրտի մեջ միշտ կրքեր ցանում և տենչ ու կրակ, 605
Եվ մենք բոլորըս այս երկրի վրա ծնունդն ենք նրա:

Արդ՝ նա՛, ով ձեռքին ունի հնագույն վեհ գրություններն,
Ով համարձակ է միշտ ոգեշնչող մուսաների հետ,
Նա շատ լավ գիտե, ինչպես Ջևան երբեմն, խիստ կարոտատենչ,
Պերճ Սեմելեի մահիճը մտալ: Ինչպես շողշողուն 610

Արշալույսն երբեմն, սիրով կախարդված, վեհ Կեփալոսին
Բռնեց ու տարավ դեպ աստվածների երկրային կանառն:
Նրանք նաև այժմ ապրում են այնտեղ երկնքում պայծառ՝
Աստվածների հետ անբաժան ու հեզ և միշտ համակյաց,
Հաղթահարված, հնազանդ են այժմ իրենց վիճակին: 615

Իսկ դո՞ւ, մի՞թե դու հանդուրժելու չես ներկա քո վիճակն:
Կամ գուցե քո հայրն քեզ միայնակ է այս աշխարհ բերել,
Գուցե պետք են քեզ ուրիշ աստվածներ,

Եթե չես ուզում սրանց օրենքին լինել հնազանդ:
Որքա՞ն խելացի ամուսիններ կան, որոնք, տեսնելով 620

Կնոջ զգվելի դավաճանությունն, հանդուրժում են այդ
Եվ եղած փաստը անտես են անում միշտ խոհեմաբար:

Կան բազում հայրեր, որոնք որդոց հետ հանդուրժում են միշտ
Կոիվը նրանց ընդդեմ Կիպրուհու նյութած պայքարի:

Նա', ով մարդկանց մեջ խմաստուն է միշտ, 625

Խայտառակ գործը թաքցնում է անշուշտ, անհրաժեշտ է այդ.
Մարդկային կյանքին պետք չէ ծայրահեղ, անբավ խստություն,
Քանզի ծայրահեղ խստությամբ անբավ

Անկարելի է ճշտիվ կառուցել նույնիսկ տան կտուրն:

Այդպես նաև դու: Այդպիսով ընկած դժբախտության մեջ՝ 630

Ի՞նչ ես մտածում, ինչպե՞ս պետք է դու փոկվես դրանից:

Եվ քանի որ քո գործերը վսեմ և առաքինի

Այլելի շա՛տ են,

Քան վատ արարքներն, իբրև երկրածին մահկանացու մարդ,

Դու հեշտ կարող ես քո վիճակն հաշվել լա՛վ ու երջանիկ: 635

Ուրեմն թո՛ղ այդ կամակոր մտքերն, սիրելի զավակ,

Դադարիր լինել ինքնապարծ և վես, վիսություն է միշտ

Ցանկանալ լինել աստվածներից իսկ ավելի հզոր:

Սիրում ես, սիրիր, բայց խիզախաբար,

Քանզի սերը քո կամքով է նաև նույն աստվածների: 640

Եթե հիվանդ ես, հիվանդությունըդ հաղթի՛ր քաջունակ:

Կան հաղթ երդումներ, կախարդիչ ճառեր, կա հզոր թովչանք,

Որոնք կարող են բուժիչ դեղ լինել քո տկարությանն:

Ծիշա է, տղամարդն հեշտիվ չի կարող գտնել այդ գյուտերն,

Եթե չճարենք կամ չհորիմենք հարկավ մենք՝ կանայքս: 645

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Փեղրա, սա խոսեց անչափ օգտավետ
քո տառապանքին,

Սակայն ավելի մեծագույն ես դու, թեպետ քեզ համար

Գովեստն առավել անհաճո է միշտ, քան պարսավը չար.

Դառնությամբ է խիստ գովասանք լսում քո խրոխտ հոգին:

ՓԵՂՐԱ.— Չափազանց շքեղ, պերճագույն ճառեր. այդ է, հիրավի, 650

Կործանումն հարուստ, շեն քաղաքների, ընտանիքների:

Սակայն պետք չեն մեզ և մեր ականջին հաճելի ճառեր.

Թող հնչեն խոսքերն մեզ փառք ստեղծող:

ԴԱՅԱԿ.— Միտք չունի լինել այժմ գոռոզամիտ: Զուր են պերճ
խոսքերն.

Հարկավոր է շուտ, որ դու քո մարդու կարծիքն իմանաս, 655

Որ քո գաղտնիքը բաց անես նրան, խոսես ճշմարիտ:

Եթե չլիներ դաժան փորձանքի կյանքող ենթակա,

Եթե իբրև կին խոհեմ լինեիր, այլև ողջամիտ.

- Ես հանում երբի կամ քո հաճույքի այստեղ չէի գա:
 Մինչդեռ բորբոքված թնդում է արդեն մեծագույն պայքարն. 660
 Քո կյանքն եմ փրկում, երբե՛ք այդ չատես և չմոռանաս:
- ՓԵՂՐԱ.— Ավա՜ղ, սուկալի խոսքեր են դրանք. բերանդ փակի՛ր,
 Նորից խայտառակ և ցոփ այդ խոսքերն էլ չարտասանես:
 ԴԱՅԱԿ.— Այո, խայտառակ, բայց քեզ օգտավետ, քան խոսքը վնաս.
 Ալելի լավ է՝ կյանքդ փրկելու գործը կատարել, 665
 Քան անուններով լոկ պարծենալով քայլել դեսի մահն:
- ՓԵՂՐԱ.— Ի սե՛ր աստծու, հեռուն մի՛ գնա, բավ է և այդքանն.
 Դու պերճ խոսքերով ամոթանքն ես այժմ զարդարում իզուր,
 Մինչ ես իմ հոգին չեմ հանձնել սիրո սպասարկությանն:
 Եթե դու այդպես խայտառակությանն գովասանք երգես, 670
 Ո՛հ, կխորտակվեմ, ես զոհ կդառնամ այն զազիր գործին,
 Որից ուզում եմ ես, ահավասիկ, խուսափել սրտանց:
- ԴԱՅԱԿ.— Այդպես դատելով՝ չպետք է բնավ մեղանչեիր դու,
 Մինչ երբ որ մեղքն է արդեն կատարված, հնազանդվի՛ր ինձ,
 Իսկ ես կրկնակի քեզ կծառայեմ օգտավետ, ազդու: 675
 Մենք մեր տանն ունենք, հիմա հիշեցի, միտքըս լավ ընկալ,
 Դյուրիչ սիրադեղ, սիրո թուլչություն,
 Որովք ամոթ չեն և չեն վնասի քո պատվին, հոգուն,
 Քո հիվանդությանն այդ վերջ կդնի,
 Եթե դու միայն զուր չահաբեկվես, իբրև մի վախկոտ: 680
 Արդ, հարկաւոր է, որ գեթ ստանամ քո սիրեցյալից
 Որևէ նշան. վարսերից մի փունջ, հագուստի փերթիկ,
 Որ ես միացնեմ, կապեմ երկու սերն, երկու սրտի տեճն:
- ՓԵՂՐԱ.— Ի՞նչ սիրադեղ է, որևէ խմի՞չք, թե՞ մի սպեղանի:
 ԴԱՅԱԿ.— Զուր հարցեր մի՛ տուր. 685
 Որդյա՛կ, աշխատիր օգուտ ստանալ:
- ՓԵՂՐԱ.— Սարսափում եմ ես, թերևս չափազանց խորամա՛նկ
 վարվես:
- ԴԱՅԱԿ.— Ահաբեկվում ես դու ամե՛ն բանից,
 Ի՞նչն է իսկապես սարսափ ազդում քեզ:
- ՓԵՂՐԱ.— Վախենում եմ. միգուցե հայտնես 690
 Դու որևէ բան Թեւևսի որդուն:
- ԴԱՅԱԿ.— Բավ է, իմ որդյակ. ամեն ինչ կանեմ, գործը կսարքեմ:
 Գեթ դու, ծովակալ հզոր Կիպրուհի, ինձ օգնիր այստեղ,
 Մնացյալն արդեն, ինչ կա իմ մտքում և իմ գլխի մեջ,

ՍՏԱՍԻՄՈՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Էրո՛ւ, Էրո՛ւ, դո՛ւ, որ անխոնջ

Ստորոփե 1

Կիրքն ես լցնում աչքերի մեջ

Եվ սրտերում, ում հնչում ես մարտակոչ,

Սիրո փափագն ես դու ցանում քաղցրատենչ:

Բայց դեպի ինձ, ո՛վ երկնահաս,

700

Ո՛չ աղետով, ո՛չ զայրույթով

Դու չգաս:

Ո՛չ կրակի բոցերը հուր,

Ո՛չ սլաքներն վառ աստղերի

Բնավ այնքան հրացայտ չեմ կամ բոցակեղ,

705

Ինչպես հզոր սլաքները Ափրոդիտի,

Որ նետում է ձեռքով անհագ

Էրոսն անհաղթ՝ Ջևսի զավակն:

Իզո՛ւր, իզո՛ւր, Ալփետոսի հորձանքին մերձ,

Անտիստորոփե 1

Անդ Պիթոյում, սրբավայրում Փեթոսի,

710

Կոտորում ենք,

Ջոհաբերում մենք ցուլեր,

Մինչ մարդկության իշխանավոր Էրոսին,

Որն իր ձեռքին բռնած ունի սիրատարի

Ափրոդիտի մեջարանի բանալին,

715

Մենք չենք ձոնում զոհ ու պարգև,

Երբ շրջում է, նա բերում է բոլոր մարդկանց

Ժանտ աղետներ և ավերած:

Անամուսին ու անբասիր

Ստորոփե 2

Եվ ծանրագին ամուսնությանն ահլծակից

720

Էբալական կույս աղջկան ժրածիր,

Թեթևագույն, գերթ Հադեսի Բաքոսունին,

Թիավարները շորթեցին յուր տնից:

Եվ Կիարունին չքնաղ կույսին անաղարտ

Ճանապարհով արյունաճերկ, ծխալից,

725

Հարսանիքի խնջույքն արած արյունացայտ,

Մարդու տվեց Ալկմենէի զավակին:
Վա՛յ քեզ, վա՛յ քեզ և ավա՛ղ
Ամուսնության լուծն ընդունած հեք կոյսիդ:

Դուք, Թեքեի սուրբ պարիսպներ
Ծանրագին,

Անտիստրոփե 2 730

Եվ դո՛ւ, և դո՛ւ, Դիրկե աղբյուր,
Վկա եղեք դուք Կիպրոսի առաքին:
Արհավիրքում որոտների,
Հրատարած շանթերի,
Ծննդաբեր կնոջն, ավա՛ղ, փափագատենչ,

735

Որը ծնեց Ջևաի զավակ Բաքոսին,
Դրեց երբեմն սիրակարոտ անկողնու մեջ՝
Մատնելով ժանտ, մահամատույց վիճակի:
Սարսափով է ոգեշնչում ամեն ինչ,
Չարադաժան չի խնայում նա ոչինչ.

740

Թռչկոտում է, ասես մեղու,
Կիպրոսիին է, որի խաչթն է զորավոր:

ԷՊԻՍՈԴԻՈՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

(Փեդրան, դռան մոտ կանգնած, ականջ է դնում տան ներսից
լսվող ձայներին):

ՓԵԴՐԱ.— Ավա՛ղ, լոե՛ք, լոե՛ք, կանայք. կորած ենք մենք:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ի՞նչ աղետ է, ավա՛ղ, Փեդրա, որ
բռնկվեց քո տան մեջ:

ՓԵԴՐԱ.— Սպասեցե՛ք, թողեք լսեմ,

745

Ի՞նչ են խոսում այնտեղ արդյոք:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Մենք լուրս ենք, ահավասիկ,
Քո նախաբանն աղետներ է գուշակում:

ՓԵԴՐԱ.— Վա՛յ ինձ, ավա՛ղ, դժբախտ եմ ես.

Որքա՛ն պետք է տանջվեմ դեռ:

750

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Ի՞նչ ես ասում սրտահառաչ: Աղաղակողն
ո՛վ է արդյոք,

Ասա, ա՛յ կին, ի՞նչն է սարսափ ազդում քեզ,

Կամ ինչո՞վ է քո սիրտն այդպես ահաբեկված:

ՓԵԴՐԱ.— Կործանված ենք: Կանգնեք ապա այս դռան մոտ

- Եվ լսեցեք՝ ի՞նչ աղմուկ է թնդում տան մեջ:
ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Դու կանգնած ես դռների մոտ
 Եվ հուզվում ես աղաղակով, որ լսվում է տան միջից.
 Ասա՛, ասա՛, իմ թագուհի,
 Ի՞նչ աղետ կա, ի՞նչ սարսափ ես լսում դու:
ՓԵՂՐԱ.— Արդ, լսում եմ, ամազոնի որդին է այդ,
 Նա՛՝ ձիասնոր Հիպպոլիտը, որ զայրագին,
 Որոտաձայն կշտամբում է իր ծառային:
ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Ես լսում եմ ձայն, աղաղակ,
 Բայց հասկանալ չե՛մ կարող պարզ.
 Ի՞նչ ձայներ են, որ լսեցիր դուան միջից:
ՓԵՂՐԱ.— Լսում եմ պարզ. նրան կավատ է անվանում
 Եվ յուր տիրոջ իսկ մահիճին դավաճա՛ն:
ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Ավա՛ղ, փորձա՛նք: Մատնված ես դու, սիրելիս,
 Ի՞նչ պիտ անես. ի՞նչ կարող ես հնարել.
 Քո գաղտնիքն է արդեն բացված,
 Կործանո՛ւմ է, քո մա՛հն է այդ:
ՓԵՂՐԱ.— Վա՛յ ինձ, ավա՛ղ:
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Քո մտերիմ բարեկամն է քեզ մատնողն:
ՓԵՂՐԱ.— Կործանված եմ: Դժբախտությունն իմ նա հայտնե՛ց,
 Թեպետ, ավա՛ղ, սիրելով,
 Սակայն բուժեց իմ ցավերը նա վատթար:
ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Եվ ի՞նչ հետո: Ի՞նչ պիտ անես,
 Ի՞նչ հնարք կա քո ձեռքին:
ՓԵՂՐԱ.— Ոչի՛նչ, ոչի՛նչ ես չգիտեմ, բացի միայն մեկ բանից,
 Այս դառնաղետ փորձանքի դեմ միայն մի՛ դեղ, մի՛ ճար կա,
 Ոչնչանա՛լ, մահվան գիրկը նետվել շուտով:
(Մի կողմ է գնում: Գալիս են Հիպպոլիտոսն ու դայակը):
ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Ո՛հ, մա՛յր երկիր. արև՛, արև՛ ճանճաչագե՛ղ,
 լուսաափյուռ.
 Ա՛յս, որափա֛ վսեմագույն, սրբազնասուրբ խոսք լսեցի:
ԴԱՅԱԿ.— Ավա՛ղ, լռի՛ր, սուս կաց, որդյակ,
 Քանի ձայնդ չեն լսել դեռ:
ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Ինչպե՛ս, ինչպե՛ս ես կարող եմ լռել, ավա՛ղ,
 Ժանտ զարհուրանքն այս լսելով:
ԴԱՅԱԿ.— Աղաչո՛ւմ եմ արդ ծնկաշո՛ք՝
 Գեղեցկարմունկ ձեռքդ բռնած,
 Տե՛ս, քո ձեռքից եմ կախվա՛ծ:

- ՀԻՊՊՈԼԻՏՆՈՍ.— Ձե՛րքըդ, ձե՛րքըդ ինձնից հեռու, 790
 Շուտո՞վ հեռու. գեթ հագուստիս մի քըսվիր:
- ԴԱՅԱԿ.— Աղաչում եմ, ավա՛ղ, ավա՛ղ.
 Մի՛ սպանիր ինձ, քո ծնկներին ես մատա՛ղ:
- ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Ինչո՞ւ, ինչպե՛ս, քանի որ դու պնդում ես դեռ,
 Որ իբր ոչի՛նչ, ոչ մի վատ բան չեպ ստել: 795
- ԴԱՅԱԿ.— Իմ ասածը չտարածես դու բնա՛վ
 Եվ ոչ ոքի չհայտնե՛ս:
- ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Լավագույնն է, եթե ասվի,
 Հայտնի դառնա վսեմ գործը բազմությանը:
- ԴԱՅԱԿ.— Ո՛հ, իմ զավակ, երդումն երբեք չխախտե՛ս: 800
- ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Այո՛, թեպետ լեզուն երդվեց,
 Հոգին, սակայն երդումներով չի կապված:
- ԴԱՅԱԿ.— Ա՛խ, իմ որդյա՛կ, ի՞նչ ես անում.
 Կործանում ես դու բարեկամ քո մարդկանց:
- ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Դրանց մարսել ես չեմ կարող, 805
 Ոճրագործը բարեկամ չէ ինձ բնավ:
- ԴԱՅԱԿ.— Ների՛ր, զավա՛կ, սխալական եմ մարդիկ:
 (Դայակը հեռանում է դեպի Փեղրան, իսկ Հիպպոլիտոսը դի-
 մում է հանդիսականներին):
- ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Ջե՛ս, երկնատեր, ինչո՞ւ ես դու մարդկանց համար
 ստեղծել կին,
 Վատաբարո և չարաղետ այդ կեղծիքն,
 Որ արևը նաև նրա՛ն սիրո լույսն իր գերազնիվ. 810
 Քանզի եթե միտք ունեիր ցեղը մարդու բազմացնել,
 Պետք չէր բնավ, որ այդ գործը կանանց ձեռքով գլուխ գար:
 Այլ, փոխարենն այդ կեղծիքի, պետք է մարդիկ մահկանացու
 Դեպ սրբազան քո տաճարներն բերեին գիտակցորեն՝
 Ոսկի, երկաթ և պղնձի ծանր բեռներն 815
 Եվ գեեին արժանագով մանկան սերմեր,
 Յոբաքանչյուրն իր բերածին միշտ համեմատ և համարժեք:
 Այն ժամանակ մարդիկ անշուշտ կարող էին իրենց տանն
 Առանց կանանց ապրել ազատ և պատվական:
 Երեչդեռ հիմա, երբ կամենանք մենք մեր տան մեջ բերել կին, 820
 Պիտ վճարենք, պետք է վատնենք գույքը ամբողջ մեր տնային:
 Պա՛րզ է ուրեմն, թե որպիսի՛ մեծ չարիք է կինն իսկապես.
 Հայրը նրան, որ ծնել էր և սնել էր իբրև զավակ,
 Թժիտ տալով, վտարում է, դուրս է ձգում իր տնից,

Որ ազատվի՝ վատախնդիր այդ գարշանքից, 825
 Մինչ փեւացուն, վերցրած զագի՛ր, վնասակար նորատունկն,
 Տուն է բերում, պերճ զուգում է նրան ուրախ, իբրև կուռք,
 Այդ նոր գշտող զգեստներով զարդարում է նա ջերմեռանդ
 Եվ գույքն ամբողջ վատնում է նա՝ կնոջ կամքին հնազանդ:
 Ծողոքորթում է նա ստիպված ամուսնության լուծն ընդունած, 830
 Կեղծ ժպտում է նա աներոջն և խնամի լավ-լավ մարդկանց
 Եվ այդպիսով հարկադրված է անվերջ
 Նա հանդուրժող մահիճն անպետք իր կնոջ:
 Իսկ եթե կրճն է բարեմիտ, սակայն վատն են և անպիտան
 Խնամիներն, պետք է և այդ նա հանդուրժի՝ 835
 Համբերելով անզուսպ չարիքն հանուն միայն բարության:
 Լա՛վ է նույնիսկ, եթե մարդու տունը գա
 Թեթևամի՛տ և անվնաս հիմար կին:
 Խելոք կնոջն ատում են նա: Ո՛հ, իմ տան մեջ թող չլինի
 Կինն առավել մեծ խելքի տեր, քան վայել է այդ կանանց,
 Քանզի ճիշտ է, որ Կիպրոսին խելոք կնոջն 840
 Ծատ ավելի հեշտ է դարձնում նենգապատիր և զազրագործ:
 Կինն հասարակ, իբրև անճար, ծանծաղությամբ իր խելքի,
 Փրկված է միշտ խելագարի ժանտ ու լպիրշ գործերից:
 Պետք չէ բնավ. որ ծառաներն մուտք ունենան կնոջ մոտ.
 Այո՛, միայն ճանտ զազաններն անխոսունակ 845
 Թող պահապան լինեն նրան, որ խոսք չսաի նա ոչ ոքի
 Եվ ոչ ոքից պատասխանի խոսք չլսի բնավի՛ն:
 Այլապես միշտ ոճրագործ կինն նշուրում է մեղք,
 Իսկ աղախինն, իբրև նրա ջատագով,
 Դուրս է հանում տարածելու այդ զազրելի, նողկ ապրանքն: 850
(Դայակին)
 Նույնը և դո՛ւ, ստորագույն, նողկ արարած, հանդգնեցիր
 Առաջարկել ինձ իմ մեծ հոր սուրբ մահի՛ճը անբասիր,
 Եվ նողկալի այդ առաջարկն են լսեցի իմ ականջով:
 Ծուտո՛վ, շուտո՛վ գետափ գնամ, ականջներս շփեմ ջրով,
 Գեթ թոթափեմ այդ պղծանքը: Եվ մի՛թե ես, ապաքեն, 855
 Այնքան դաժան մեղասներ եմ, որ, լսելով պղծությունն այդ,
 Զցանկացա ինձ համարել ապականված ու շվայտ:
 Գիտցիր, ա՛յ կին, որ փրկված ես լոկ բարեպաշտ իմ սրբությամբ,
 Եվ եթե ես սուրբ երդմանով չկապվեի անակնկալ,
 Զեր այս ամբո՛ղջ գործն անհամբեր կպատմեի ես իմ հորը: 860

Իսկ այժմ տնից կհեռանամ, քանի թեսեսն է բացակա,
 Եվ կփակեմ ես իմ բերանն պիրկ կնիքով լուրջան:
 Այն ժամանակ միայն կգամ, երբ որ նորից հայրս ետ գա,
 Որ գեթ տեսնեմ, թե ինչպե՞ս դու, քո տիրուհին
 Հանդգնաբար պետք է նայեք այստեղ նրա աչքերին:
 Գեթ կործանվե՞ք դուք վերջապես: Իսկ ես քո պիղծ
 հանդգնությունն

865

Լա՛վ իմացա, այսուհետև չեմ հագենա ես երբեք
 Անընկճելի ատելությամբ դեպի կանայք զազրագույն:
 Թող ինձ ասեն, որ իրապես նույն բանն եմ ես կրկնում միշտ.
 Չէ՞ որ նաև նրանք են նույնն, այդ զազրագործ ամբարիշտներն: 870
 Կամ թող կանանց սովորեցնեն հեզաբարո, համեստ կյանքի,
 Կամ պետք է ինձ թույլ տան, որ միշտ
 Ես հարձակվեմ նրանց վրա կատաղի:
 (Գնում է):

ՓԵՂՐԱ.— Ո՛հ, դառնաղետ կանանց վիճակ,
 Դառնությամբ լի ու դժժընդակ.
 Եվ կա՞ արդյոք հնար ու ճար,
 Ամոքիչ խոսք, սիրո մի բա՛ռ,
 Որ արձակի և վերացնի հանգո՛ւյցն այս,
 Աղետների, արհավիրքի ժանտ պատուհասն:

880

Մեղապարտ եմ, դատավճիռն է անխախտ,
 Հատուցումն է իմ մեղքերի բացահայտ:
 Ինչպե՞ս, երկի՛ր, լո՛ւյս արևի, նաև դու,
 Ես խուսափեմ այս հարվածից մահացու:
 Ինչպե՞ս թաքցնեմ ամոթանքն իմ, սիրելիներ,
 Եվ կամ ձեզմից, ո՛վ աստվածներ, ո՛վ մարդիկ,
 Ո՛վ կլինի իմ վիճակին գորավիզ:

885

Նո՛ղկ, անօրե՛ն իմ գործերին, իմ մեղքերին
 Ո՛վ կդառնա այժմ մասնակից և ընկեր:
 Իմ չարչարանքն անկրկնելի, ժանտ և անվերջ
 Այս աշխարհում, այս կյանքի մեջ ելք չունի.

890

Ե՛ս եմ, որ կամ, դժբախտագույնն կանանց մեջ:

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Ավա՛ղ, արդեն կատարված են
 Փորձանքն, աղետն ահռելի:

Քո ծառայի հնարքներն

Գլուխ չեկան, թագուհի,

895

Այլ բռնկվեց միայն փորձանք,

Վի՛շտ քո սրտին դառնալեր:

ՓԵՂՈՍ (դայակին).—Ո՛հ, դու ստո՛ր, վատթարագույն արարած,
Կործանիչն ես դու մտերիմ քո մարդկանց,
Ի՞նչ արեցիր դու ինձ, ավա՛ղ, այս ի՞նչ ցավ էր,
Ի՞նչ կրակ էր, որ թափեցիր դու իմ գլխին:
Թող որ Ջևա՛ր՝ իմ նախահայրը երկնային,
Շանթ-հարվածով քեզ խորտակի:

900

Համբերություն գեթ չունեցար, չսպասեցիր,
Եվ ես, ահա, պիտ մահանամ անփառունակ:
Սակայն հիմա ինձ պետք է նոր մի ծրագիր.
Ջաշույթով է նրա սիրտը բորբոքված,

905

Քո պատճառով չուր հոր առաջ, երբ ետ դառնա,
Ջարհուրելի նա մեղադրանք պիտ նետի ինձ,
Այո, նաև Պիտթեսին նա կպատմի
Դժբախտ դեպքը, գործն անպատի՛վ, խաչտառա՛լ:
Եվ կլցվի երկիրը ողջ

910

Համբավներով ամոթալի՛ւ և զազի՛ր:

Ա՛խ, երանի անիծվե՛ա դու բազմապատիկ,
Ո՛ր ես, նզովք: Թող անիծվեն նաև նրանք,
Որո՞նք անկոչ կարեկից են բարեկամի՛ն՝

915

Ցույց տալով միշտ ցաւակցութո՛ւն չարաբաստիկ:

ՊԵՅԱԿ.— Ինձ, տիրուհիս, կշտամբում ես նրա համար,
Որ ձեռնարկած իմ գործն աչսպես չհաջողվեց:

Սակայն լա՛իր, քո կարծիքը, քո մտքերը
Դառնությամբ լի, վշտերով են ալեկոծված:

920

Մի՞ճ այդ առթիվ, եթե միայն ցանկանաս,
Արդարացման ես խոսք ունեմ համոզիչ.

Ես եմ սնել քեզ իսկապես, միա՛յն ես,
Ես եմ իրոք քո կարեկիցը սիրող,

Քո դառնադետ և ահավոր հիվանդության

925

Դեղն ու ճարը ես փնտրեցի, բայց անհաջող:

Ավա՛ղ, սրտանց որո՞նածիս փոխարեն

Այլ բան գտա, իմ ցանկության հակառակ:

Մի՞ճդե՛տ եթե իմ ձեռնարկը հաջողությամբ գլուխ գար,

Ինձ անկասկած կանվանեիք դուք մեծագույն իմաստուն,

930

Քանզի խելքը միշտ չափում են հաջողության համեմատ:

- ՓԵՂՐԱ.— Բաւական չէ, որ մահացու վերք հասցըրի որ իմ արտե՞ն,
Հիմա էլ նոր դասե՞ր ես դու ինձ տալիս:
- ԴԱՅԱԿ.— Ծառախո՞ւ եմ, ուրիշ ոչինչ, անխեղք, հիմա՛ր ես վարվեցի,
Բայց և այնպէս փրկության ելք կարելի է գտնել, որոյա՞ն: 935
- ՓԵՂՐԱ.— Ձայնդ կտրի՛ր: Վատ խորհուրդներ ինձ տվեցիր դու առաջ,
Վատախորհուրդ քո ձեռնարկով կրակի մեջ ես ընկա.
Ծուտ հեռացի՛ր դու այստեղից և մտածի՛ր լոկ քո մասին,
Իմ գործն ինքս լավ կհոգամ, քո օգնության կարիք չկա:
(Դայակը հեռանում է):
- Իսկ ձեզ հիմա, Տրեզենի ով գերազնիվ զավակներ, 940
Ես մի խնդիր ունեմ միայն, կատարեցեք աղերսն իմ.
Խիստ լուրջո՞ւն, գաղտնի՛ պահեք, ինչ որ լսեք դուք այստեղ:
- ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Երդվում եմ ես սուրբ անունով Ձևսի
դատրիկ Արտեմիսի,
Քո փորձանքի մասին երբե՛ք և ոչ ոքի չեմ հայտնի:
- ՓԵՂՐԱ.— Լավ ասացիր, շնորհապարտ եմ ես քո առաջ. 945
Միտքըս լարած՝ ես մեկ միջոց միայն գտա փորձանքի դեժ,
Որ փառահեղ կյանքն իմ որդոց գեթ այդպիսով պահպանէի,
Որ նաև ես դառնության մեջ թեթևություն գտնեա ինձ:
Կրեւեական տունը երբեք ես խայտառակ չեմ անի
Եվ ընդառաջ մեծ Թեսևսին դուրս չեմ գա ես՝ 950
Ամթանքի սև կնիքը իմ ճակատին,
Նրա աչքին չեմ երևա հանուն թշվառ այս կյանքի:
- ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ի՞նչ ահռելի գործ ես ուզում կատարել:
- ՓԵՂՐԱ.— Պիտ մահանալ, այդ է, այո՛, միակ ելքն,
Բայց թե ինչպե՞ս՝ կմտածեմ դեռ այդ մասին: 955
- ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Իզուր ես դու պղծաբանում:
- ՓԵՂՐԱ.— Լա՛վ, խրատնե՛ր կարդա գլխիս.
Աչսօր ևեթ ես Կիպրոսիում, որն ինձ մատնեց կործանման,
Կուրախացնեմ՝ թելը կյանքիս կտրելով:
Կխորտակվե՛մ՝ հաղթահարված սիրո կրքով դառնալեր, 960
Բայց, ընտրելով մահվան ուղին, չեմ խնայի և ուրիշին,
Որպեսզի նա չհանդգնի դժբախտությամբ իմ վիսանալ.
Մատնված դաժան և չարաբախտ նույն վիճակին, ինչպէս ես՝
Թող սովորի համեստ լինել նաև նա:
(Գնում է):

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԱՔ.— Ա՜յս, երանի՜

Ստորոպե 1 965

Քարալայների մեջ խորախոր թաքնվեմ ես
Կամ թևավոր թռչուն դառնամ՝

Աստվածների կամքով անե՛ղծ, երկնագոր,

Եվ հավքերի շրամների հետ ազատ

Միշտ դեպի վե՛ր, դեպի եթե՛ր սլանամ:

970

Կթռչեի աստուծոսաց նետի պես

Դեպ ալիքներն ծովածավալ Ադրիասի,

Դեպի ափունքն Էրիդանի ջրառատ,

Այնտե՛ղ, ուր հեք Փայեթոնի անբախտ քույրերն,

Եղբոր մահը միշտ ողբալով սրտատենչ,

975

Լույս արևից շառագունած հորձանքի մեջ

Թափում են միշտ կարեկցության սուրբ արցունքի

Սաթի մման փայլենազարդ կաթիլներ:

Կթռչեի դեպի երկիրն երանավետ,

Անտիստորոպե 1

Դեպի վայրերն Հեսպերիդներ երգիչների,

980

Ուր ծաղկում են ա՛րքն այգիներն անմահարար՝

Պտուղներով ոսկեխնձոր ու փարթամ,

Ուր ծովերի մեծ թագավորն երկնական,

Նավորդներից, հորձանքի մեջ շառագույն,

Իշխանաբար ցույց է տալիս ճանապարհն:

985

Ուր երկինքն է հաստատել յուր անեղծ սահմանն

Հաղթ ուսերին նահատակվող Ատլասի,

Ուր հոսում են հորդ աղբյուրներն ամբրոսական

Եվ ոսկեկուռ կա մեջարանը Զևսի:

Դեպի այնտե՛ղ, ուր լույսի մեջ բարեբեր

990

Կենսապարզ և կենսաբույր երկիրն հավերժ

Աստվածներին բաշխում է ճո՛խ և անմերժ

Երանության անմահական պտուղներն:

Կրետեական հեռու, փայլուն ափերից

Ստորոպե 2

Նավը երբեմն ճերմակաթև,

995

Ծեղքելով ծովն փրփրալից,

Հորձանքներով աղմկոտ,

Պալատներից հարուստ ու ճոխ, փարթամաբույն

Աթենք քերեց մեր թագուհուն՝

Ամուսնության լծի համար դառնադետ:	1000
Զարագուշակ թռչուններ՝ըռ աչն առաւիտ Ողեկցեցին Կրետե կղզուց ձեզ դեպի՝ ծով, Թե՛ դուրս եկան ձեզ ընդառաջ Փառասպսակ Աթենքի մոտ,	
Երբ, հասնելով Մունիկիա նավակայան, Նավորդները կառանցեցին նավն աշխույժ Եվ դուրս եկան սուրբ ցամաքը:	1005
Մինչ Ափրոդիտն, մեղսաթաթախ կրքերի	Անտիստրոփե 2
Հիվանդությամբ անեղ ու մեծ,	
Սիրատենցիկ սիրտը նրա խորտակեց:	1010
Զարհուրելի տանջանքներից հաղթահարված՝ Նա գնաց՝ իր ամուսնական ճնշարանն, Որ պատրաստի անդ մահացու ժանտ օղակն: Ահուելի է դեր դրոյիչ և դաժան.	
Օղակն, հագցրած ճերմակ վզին, նա կձգի՝	1015
Պարտված ուժով յուր մեղսամբ չար կրքի: Փառքն ու պատիվն համարելու՜ գերադաս՝ Մեր թագուհին դուրս կհանի հոգու խորքից Կրքի խաչքը, կրքի թույնը, իր պատուհասն Եվ կամոքի սիրտն իր սիրո տանջանքից:	1020

ԷՊԻՍՈԴԻՈՆ ԵՐԲՈՐԴ

ԴԱՅԱԿ (ճերսից).— Ավա՛ղ, շուտո՛վ, հասե՛ք շուտով,

Ո՛վ կա տան մեջ, շո՛ւտ, բոլորըդ այստե՛ղ եկեք:

Արդե՛ն, արդե՛ն մեր տիրուհին՝ արքայի կինն,

Արդ կախված է պարանով:

ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ո՛հ, կատարվեց. չկա այլևս
թագուհին,

1025

Կախվեց, վզին արդեն օղակն է մահացու:

ԴԱՅԱԿ (ճերսից).— Շուտո՛վ, շուտո՛վ, շտապեցե՛ք, սուրը բերեք
սրասայր,

Որ կտրատենք օղակը պիրկ և նրա վիզն ազատենք:

ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ա՛խ, ի՞նչ անենք, սիրելիներ, շո՛ւտ,
պալատի ճերսը մոռենք

- Եվ թագուհու վզից օղակն արձակենք: 1030
ԵԳՉԱԽՄԲԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԿԻՆ.— Ինչո՞ւ: Մի՞թե անդ չկան
Այլ ծառաներ դեռահաս.
Եվ, հիրավի, վտանգավոր է նույնիսկ
Խառնվել այստեղ այդ գործին:
- ԴԱՅԱԿ (ճերսից).— Դժբախտ դիակն ուղիղ դրեք 1035
Ալվա՛ն, տխո՛ւր դու պահապան արքայական պալատի:
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Արդե՛ն, արդե՛ն մահացել է թշվառ կինն,
Եվ լավում է. դիակն այնտեղ տեղավորում են արդեն:
(Գալիս է Թեսեսը):
ԹԵՍԵՎԱ.— Դո՛ւք, ո՛վ կանայք, արդյոք գիտե՛ք, ինչ աղմուկ կա
պալատի մեջ.
Ծառաների խիստ լաց ու կոծն հեռվից հասավ ականջիս: 1040
Իսկ ինձ, ահա, վերադարձած ուխտավորիս,
Ոչ ոք այստեղ չընդառաջեց: Փակ են իմ դեմ դռներն անգամ,
Եվ ինձ նույնիսկ ոչ ոք չասաց ողջույնի խոսք բերկրալից:
Բա՛ն է գուցե նոր պատահել Պիտթեսին ծերունի:
Թեսես արդեն հասել է նա յուր գոյության մաշրամուտին, 1045
Ծանր է սակայն. մեր տան համար խիստ վշտալի կլինի,
Եթե զրկվենք մենք փառավոր ծերուկից:
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ո՛չ, այս անգամ ծերո՛ւկը չէ, որ զոհ
գնաց օրհասին,
Դու, ո՛վ Թեսես, պիտ վշտանաս երիտասարդ մեկի մահով:
ԹԵՍԵՎԱ.— Ավա՛ն, գուցե կյանքից զրկվեց մանուկներից մեկն
ու մեկը: 1050
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Կենդանի են նրանք, մեռավ նրանց
մայրը
Մահով դաժան և տանջալի:
ԹԵՍԵՎԱ.— Ի՛նչ ես ասում, ի՞մ ամուսի՛նն: Ինչի՞ց, ալվա՛ն, չարիքի՞ց:
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Պիրկ պարանի օղակը
Վզին կապած՝ խեղդվեց արդեն: 1055
ԹԵՍԵՎԱ.— Զարհուրելի վշտի սարսո՛ւռն
Արդյոք նրան խորտակեց,
Թե՛ կար նաև մի այլ բան:
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Մենք այդքանը միայն գիտենք,
Եվ նոր եկանք մենք մեր տնից, 1060
Որ քո վշտին, արքա Թեսես,
Այստեղ լինենք կարեկից:

ԹԵՍԵՎՍ.— Ավա՛ղ, վա՛յ ինձ, դժբախտի՛ս.

Ինչի՛ս է պետք, որ ծաղկահոյու այս պսակն
Այժմ գլուխս զարդարի,

1065

Գլուխն անբախտ ուխտավորի:

(Գլխից պոկում, դեն է գցում պսակը):

Ծուտո՛ւվ, շուտո՛ւվ, դուք, ծառանե՛ր,
Զախե՛ք, ջարդե՛ք պիրկ փականքը դռների,

Պոկե՛ք շուտով դրանց բոլոր կապերը,

Որ գեթ շուտով տեսնեմ թշվառ իմ կնոջը,

1070

Որը, ավա՛ղ, այսպես դաժան մահանալով,

Եվ ի՛նձ, և ի՛նձ անագորույն կործանեց:

(Գռները քացվում են, և մահիճի վրա երևում է Փեղրայի դիակը):

ԵՐԳՉԱՆՈՒՄԲ.— Ավա՛ղ, վա՛յ քեզ, թշվառ կին.

Խորտակվեցիր ժանտ ցավերից դու դառնալեր,

Անտանելի տանջանքի մեջ

1075

Կատարեցիր, ա՛յ կին, անեղ դռ մի գործ,

Որն և տո՛ւնըդ կկործանի բնավեր:

Վա՛յ քեզ, ավա՛ղ, հանդգնության ժանտ կորով.

Բռնի մահով դու մահացար,

Մեղսապարտ էր, ամբարիշտ էր և չարաչար

1080

Քեզ աջակցող մահվան գործիքն:

Կործանվեցի՛ր անագորույն՝ քո ձեռքով

Պայքարի մեջ չարաբաւտիկ.

Ո՛ւ էր, որ քո կյանքը շորթեց, ո՛ւ թշվառ:

ԹԵՍԵՎՍ.— Ավա՛ղ, վա՛յ ինձ, վա՛յ տանջանքի՛ն իմ ահավոր,

1085

Գեթ իմացե՛ք, լավ հասկացե՛ք, քաղաքացիք,

Զարչարանքիս սահմանն է սա ծայրահեղ.

Դեռ չլսած, ամենաժանտ, ամենադառն

Վիճակն է սա, որ արդ այսպե՛ս ինձ հասավ:

1090

Ծակատագի՛ր չարադաժան և չարադավ,

Դու ջախջախիչ մեկ հարվածով խորտակեցիր

Իմ գոյությունն, իմ կյանքն ու ինձ և իմ տունն,

Դու ես, դու ես, վրեժխնդիր դաժան ռգի,

Այս բոլորի չարացատո՛ւմ կատարողն:

Քո գործն է սա, զարհուրելի այս արհավիրքն,

1095

Այս ամորսնքն անակնկալ խորտակման:

Ո՛հ, կյանք չէ սա, այլ կործանում և մահվան կիրք,

Մահ-կոտորած և տեսարան դժոխքի

Ծորջըս ծո՛ւկ կա, ես՝ դժբա՛խտ եմ:

Ծով կա, այո՛, մրրկահույզ աղետի ծով, 1100

Այնքա՛ն հուժկու, ահռելի ծով, որից դուրս գալ չե՛մ կարող ես,
Անհնա՛ր է փրկվել, խո՛ւյս տալ հորձանքներից նրա չար:

Ի՞նչ խոսք ասեմ ես քեզ, ափա՛ղ, ի՞նչ կարող եմ ասել, ա՛յ կին,
Քո տանջանքի, քո կործանման, քո ծանրածանր բախտի մասին:
Թռչունի պես դու իմ ձեռքից թռար անտես 1105

Եվ ուղղեցիր քո ժիր թռիչքն դեպի դժո՛խք, դեպի Հադե՛ս:

Վա՛յ ինձ, վա՛յ ինձ: Մե՛ծ է, մեծ է վիշտը՝ սրտիս ցավազար:

Եվ վաղուց է, շատ վաղուց է, որ կրում եմ ես պատիժն այս

Անխախտ կամքով աստվածների, իբր անխուսափ պատուհաս՝

Իմ պապերից մեկն ու մեկի եղեռնական մեղքի համար: 1110

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Մե՛նակ դո՛ւ չես, միայն դո՛ւ չես,

իմ թագավո՛ր,

Որ մատնվեցիր այդ փորձանքին ահալոր.

Ծատերը կան, շա՛տ շատերի ազնիվ կանայք

Նուցնպես, այո, կործանված են դժընդակ:

ԹԵՍԵՎՍ.— Ա՛խ, գեթ թաղվեմ ես երկրի տակ, գետի՛ն մտնեմ, 1115

Ընկնեմ այնտե՛ղ, ստորերկրյա մթության մեջ.

Կյանքը թողած՝ գեթ հեռանամ,

Առմի՛շտ սուզվեմ խավարներում անթափանց,

Քանի որ դու այլևս չկաս,

Դու, սիրելիդ իմ սրտատենչ: 1120

Ա՛խ, քո մահով, քո կորստյամբ դառնակսկիծ

Ավելի շո՛ւտ, առելի ժա՛նտ խորտակեցիր միայն ինձ:

Եվ ո՞վ է նա, որից մի կերպ ես գեթ լսեմ՝

Ինչպե՛ս արդյոք յուր մահացու ժանտ հարվածով

Օրհասն ահեղ խորտակեց քեզ, իմ անբա՛խտ կին: 1125

Եվ կա՞ արդյոք մեկն իմ տան մեջ,

Որ՞ ինձ դեպքը պատմի ստույգ,

Գուցե զուր է տունն արքայի

Պահում, սնում բազում ծառա և ստրուկ:

Վա՛յ ինձ, վա՛յ ինձ, անկրկնելի դժբախտիս. 1130

Տե՛ս, որպիսի՞ զարհուրելի կրակ թափվեց իմ գլխին

Կամ որպիսի՞ աղետ, փորձանք թունդ որոտաց իմ տան վրա.

Ո՛չ կարող եմ խոսքով ասել, ո՛չ կարող եմ հանդուրժել:

Մահն է եկել. այդ է միայն ճշմարիտը, իմ մահն է այդ,

Տունըս դատա՛րկ և սմայի, զավակներս արդեն ո՛րք, 1135

Ո՛հ, սիրելիս, տանջանքի մեջ, արցունքի մեջ դառնադառն
 Ինձ թողեցի՛ր, ինձ թաղեցի՛ր և հավիտյան դու անցար:
 Մի՞նչ արևի լույսերի մեջ ճաճանչագեղ, շողշողուն,
 Եվ գիշերներն աստղանման լույսեր սփռող լուսնի տակ
 Բոլոր, բոլոր կանանց մեջ

1140

Վսեմագույնը դու էիր, միայն դո՛ւ:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳՎԽԱՎՈՐ.— Ո՛հ, թագավո՛ր դու տարաբախտ,
 Որպիսի՛ չար և ահարկու աղետների հասավ քո տունն:

Արդ աչքերս ոռոգում է կարեկցության արցունքի ցողն:

Եվ դեռ վաղուց սարսափահար դողդողում էր իմ հոգին

1145

Գալիք դաժան աղետներից վաղընչական մեղքն հատուցող:

ԹԵՍԵՎԱ.— Ո՛հ, ի՞նչ է սա:

Ա՛յ քեզ զարմանք, ալիա՛ղ, տեսե՛ք, յուր սիրելի ձեռքի մեջ

Ամուր սեղմած ճամակ ունի: Ի՞նչ բան ունես լոր ասելիք:

Քո տանջանքի առեղծվածն է, որ հանձնում ես գուցե ինձ:

1150

Գուցե իրոք սա դժբախտի վերջին կտա՛կն է մահամերձ,

Մի խեղճ կտակ՝ աղերսանքով ինձ ուղղված:

Ա՛խ, միայն ինձ՝ յուր ամուսնուն աչքիացած,

Մեր ուրբ ու հեք զավակների բախտի հարցով,

Մեր ամայի՛ և ագալո՛ր մահճի մասին:

1155

Անբախտ խղճով, հանգիստ եղիր և անկողով,

Ո՛չ, կրկին ո՛չ. Թեսեսն երբեք թույլ չի տա,

Որ մի այլ կին երբևիցե մտնի քո տուն

Եվ ամայի քո մահիճին մերձենա:

Ալիա՛ղ, տեսե՛ք, ինչպես ճրա,

1160

Որն ինքն արդեն էլ չկա,

Ոսկի ճշանդ մատանու, իբրև կնիք,

Ոգեճնչում, հափշտակում է ինձ սաստիկ:

Սպասեցե՛ք միա՛յն, միա՛յն մեկ ակնթափո՛ք՝

Եվ կայարգվի: Ահավասիկ, բաց կանեմ ես

1165

Տախտակածալ և կտաված այս ճամակն,

Որ իմանամ՝ ի՞նչ է ողում այժմ ինձ ասել աչք դժբախտն:

(Պոկում է ճամակի կնիքը):

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Ալիա՛ղ, վա՛յ ինձ.

Եղած ցավին ավելացալ ճո՛ր սրհավի՛րք:

Տեսե՛ք, աստվածն աղետների և վշտերի

1170

Նոր կրակ է թափում ահա մեր գլխին:

Երբ ճաչում եմ այս ամենին, որ կատարվեց,

- Գոյությունն իմ, կյանքս ամբողջ
 շքանում է, անգոյության է փոխվում:
 Ասում եմ ձեզ, մեր արքայի տունն արդեն
 Կործանված է, խորտակված է, էլ չկա:
 Ո՛հ, գորավոր աստվածոսհիդ,
 Աղէքսում եմ. եթե հնար կա, լսի՛ր ինձ,
 Գեթ խնայի՛ր, մի՛ կործանիր այս օջախն:
 Ա՜խ, իմ հոգին, ինչպես գուշակ,
 Զգում է նո՛ր ու ահավոր աղետներ:
 ԹԵՍԵՎՍ.— Ավա՛ղ, սարսա՛փ, ո՛հ, ահռելի զարհուրա՛նք,
 Ամենագա՛րշ և զազրելի նողկանքներից
 Սա գերագույն և չլաված գարշանքն է ճի՛շտ...
 Ահռելի՛ գործ. ո՛չ կարող եմ խոսքով ասել,
 Ո՛չ կարող եմ հանդուրժել:
 ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Բայց ինձ ասա, ի՞նչ գործ է այդ.
 Կարո՞ղ եմ ես գեթ իմանա՛լ:
 ԹԵՍԵՎՍ.— Աղաղակո՛ւմ է ահարկու,
 Աղաղակո՛ւմ և գոռո՛ւմ է տախտակն այս,
 Ա՜խ, ո՛ր փախչեմ այս գերագույն արհավիրքից:
 Դո՛ւք եք եկել այցելության, ժա՛նտ պատուհաս,
 Ժանտ կործանում, ձեր կոկորդում թաղվեցի ես:
 Եվ որպիսի՛, ա՜խ, որպիսի՛ դաժանություն կա գրված՝
 Քո երեսին, դժոխածի՛ն դու տախտակ:
 Եվ որքա՛ն դառն և անողոր
 Երգ է լավում այս չարաբախտ տառերից:
 ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ավա՛ղ, ավա՛ղ, խոսքերիդ մեջ
 Հնչում է այժմ սկիզբը նոր աղետների:
 ԹԵՍԵՎՍ.— Ո՛չ, չե՛մ կարող, էլ չեմ կարող փականք դնել
 շրթունքիս,
 Անկարող եմ այլևս փակել դարպասները բերանիս:
 Անհնա՛ր է կործանարար այս գարշանքը հանդուրժել:
 Ա՜խ, իմացիր, գեթ իմացի՛ր
 Դու, հաչրեցի և սիրելի իմ երկիր.
 Առանց ահեղ պատկառանքի,
 Չամաչելով Զևս աստծու սուրբ աչքերից՝
 Հիպպոլիտը՝ իմ զավակը մեծագույլ,
 Փորձ է արել, զարհուրելի, բռնի մի փորձ՝
 Ավա՛ղ, պղծել իմ անկողինն:

- Կանչո՛ւմ եմ քեզ, ո՛վ Պոսիդոն, իմ մեծ հայր. 1210
- Մի ժամանակ ինձ խոստացար,
Որ կատարես ցանկություններն իմ երեք,
Արդ, կատարիր դու իմ փափագը վերջին,
Հա՛յր, սպանիր այս զազրելի իմ զավակին.
- Թող որ այսօր, մինչ վերջալույսը արևի, 1215
- Նա մահանա՛,
- Եթե իրոք ունայն չէին քո խոստումներն:
- ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ի սեր անմահ աստվածների, ո՛վ արքա,
Ծռես ետ վերցրու այդ ահեղի աղերսանքն,
Սպա թե ոչ՝ զոջալու ես դու աստիկ. 1220
- Լսի՛ր դու մեզ, երկրի տերն ես գերակա:
- ԹԵՍԵՎԱ.— Ո՛հ, չի՛ լինի այդ՝ երբե՛ք,
Նրան մաև ես իմ երկրից կաքսորեմ,
Թող որ իրոք նրան հասնի օրհաաաբեր
Երկու ահեղ պատիժներից մեկն ու մեկն. 1225
- Կամ Պոսիդոնն՝ երկրասասան մեծ աստվածն,
Կատարելով իմ աղերսը, պիտ խորտակի
Եվ շուտափույթ դեպ Հադեսյան դարպասները ուղարկի,
Կամ հենց այսօր մա, իմ կամքով քսորված,
Պիտ թափառի երկրե երկիր՝ անապատան 1230
- Կյանք վարելով թշվառագո՛յն ու դաժա՛ն:
- (Գալիս է Հիպպոլիտոսը):
- ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ի դեպ՝ ահա և քո որդին, թագավոր,
Ինչպես պետք էր, ժամանակին եկավ, հասավ.
Սակայն զսպի՛ր քո զայրույթը, արքա Թեսևս,
Դու, լինելով միշտ հեռատես, քո ցեղին 1235
- Միայն բարիք պիտ ցանկանաս լավագույն:
- ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Քո աղաղակն ես լսեցի, ուստի շտապ, հայր իմ, եկա:
Ես չըզիտեմ՝ ինչո՞ւ ես դու ժանդ հառաչում, ի՞նչ է եղել,
Եվ ուզում եմ քեզնից լսել այդ մասին:
- (Նկատելով դիակը)
- Ո՛հ, ի՞նչ է սա: Տեսնում եմ արդ՝ դիակն է սա քո կնոջ, 1240
- Մինչ արժանի է մեծագույն սա զարմանքի:
Նոր նրանից բաժանվեցի. կենդանի էր քիչ առաջ,
Ծա՛տ չի անցել դեռ ժամանակ, երբ տեսնում էր լույսն արևի:
Ի՞նչ պատահեց կամ որպիսի՞ պատահարի զոհ գնաց մա:
- Քեզնից, հայր իմ, ցանկանում եմ այդ իմանալ: 1245

Լոռում ես դու. աղետի մեջ լոռությունն է անօգուտ,
 Սիրտն ամեն բան իմանալու փափագ ունի կարոտատենչ,
 Եվ ստավել ագահ է նա այդ տենչանքով փորձանքի մեջ:
 Մինչդեռ հայր իմ, դու չես կարող իրավացի
 Թաքցնել քո մերձ բարեկամից, ավելի քան բարեկամից,
 Քեզ պատահած դժբախտության վիշտը դաժան:

1250

ԹԵՍԵՎԱ.— Ալա՜ղ, մարդիկ ունայնամիտ, որ ձգտում եք ամեն բանի,
 Փափագում եք միշտ իմանալ այս աշխարհում ամեն ինչ,
 Բայց ի՞նչ օգուտ: Ի՞նչ միտք ունի ուսմունքը խոր գիտության,
 Ի՞նչ իմաստ կա ձեր հորինած բյուր-բյուրավոր գյուտերի մեջ,
 Երբ տակալվին դուք չգիտեք, չեք իմացել ուսմունքն այն՝
 Ինչպե՞ս արդյոք խելքի բերել խելագարին կամ ինչպե՞ս
 Բանական միտք ուսուցանել խելքից լրիվ զրկվածին:

1255

ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Քո ասելով, ինչպես ես քեզ հասկացա,
 Հարկավոր է մեծահոշակ իմաստուն,
 Որն, հիրալի, կարողանա խելագարին ստիպել
 Խելոք լինել և ուշիմաց:
 Սակայն, հա՛յր իմ, մեզ համար այժմ
 Պետք չէ բնավ նուրբ զբաղմունքն իմաստության.
 Երկյուղ ունեն, միգուցե
 Չափը անցնի քո լեզուն:

1260

1265

ԹԵՍԵՎԱ.— Ո՛հ, երանի մահկանացու մարդն ունենար
 Բարեկամին ճանաչելու ճիշտ ապացույց,
 Որ մշտապես հնար լիներ լավ հասկանալ սիրտը մարդու
 Եվ իմանալ, ո՞վ է անկեղծ մեզ բարեկամ կամ թշնամի:
 Թող որ մարդիկ ունենային ընդմիշտ ուրույն երկու ձայն.
 Մեկը միայն ճշմարտության խոսքը հնչեր անկասկած,
 Իսկ երկրորդը՝ ամեն տեսակ դեպքի հարմար, որպեսզի միշտ
 Ստախոսին, սուտ ասելիս, ճշմարիտը մերկացնե՛ր:
 Եթե այդպես գործը լիներ,
 Այն ժամանակ չէին ծաղկի խաբեության պտուղներն:

1270

1275

ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Հա՛յր իմ, գուցե մեզ բարեկամ մարդկանցից մեկն,
 Ինքը իբրև ամբաստանիչ,
 Զրպարտե՛լ է ինձ քո առջև: Ես տուժում եմ իբրև անմեղ,
 Եվ մի՞թե մեզ ստորության գրոհի դեմ չի պաշտպանի
 անմեղությունն:
 Գործից ոչինչ չեմ հասկանում, անավասիկ՝
 Արդեն սարսափ եմ ազդում ինձ

1280

Ջո անիմաստ և խելագորկ ակնարկներն:
ԹԵՍԵՎՍ.— Ավա՛ղ, վա՛շ քեզ, մարդկային խելք, ո՛ր կհասնես դու
այդպիսով.

Ո՛րն է, ասե՛ք, միշտ սահմանը հանդգնության՝, գոռոզի՛: 1285

Եթե այդպես միշտ սերընդից դեպի սերունդ
Պետք է աճեն և բազմաճան մոլությունները մարդկանց,
Եվ նախորդից չար գործի մեջ միշտ գերազանց լինի հաջորդն,
Աստվածները այս երկրից դուրս պիտ ստեղծեն մի ա՛յլ աշխարհ,
Որ իսկապես հմար լինի տեղավորել այնտեղ մի կերպ
Նողկ, անարդար մարդկային ցեղն և չարության գործերը
ժանտ: 1290

(Երգչականքին)

Նայե՛ք սրան, մի լա՛վ նայեք, իմ որդին է, իմ զավակն,
Որ հանդգնեց դաժան պղծել իմ մահիճը, իմ անկողինն
Եվ մերկացած է մեռչալի կամքով, իբրև զազրագործ:
Ուրեմն, եթե դու դիմեցիր զարհուրելի այդ պղծանքին,
Գեթ քա՛ջ եղիր, ողիղ նայի՛ր իմ աչքերին: 1295

Դո՛ւ ես, անհա, մեծահոշակ, գերամեծար այն քաջ մարդն,
Որն համակյաց է մշտապես աստվածներին գերազոր.
Համեստության, անմեղության դու վե՛հ տիպար:

Էլ չեմ կարող ես հավատալ քո փառքերին.

Ո՛չ, հատուկ չէ աստվածներին տգիտություն: 1300

Պարծեցի՛ր այժմ և ուտեստով քո բուսական, անարյուն,
Մարդկանց աչքին փռի՛ փշիր, նեղգապատիր, ազատ խաբի՛ր
Եվ անարգել քեզ անվանիր Օրփեոսի աշակերտ՝
Բյուրաբազում գրվածքների տխմարությամբ ոգևորված:
Սակազն դու այժմ մերկացած ես, ճանաչված. 1305

Պատվեր կտամ ես ամենքին, որ խուսափեն միշտ մարդիկ
Քեզ պես դժնի անհատներից, որոնք խոսքով են միայն
Հրապուրիչ ու վաեմ,

Իսկ էությանմբ ամոթալի գործի վարպետ եմ խայտառակ:
Սա մահացավ, բայց դրանով քեզ ազատված չկարծես, 1310
Սրա մեջ է, ով սրիկա, քեզ մերկացնող մեծ ապացույցն.

Ո՛ր երդումը, խոսքն ու վկան պիտ նկատվեն հզորագույն՝
Որոնցով դու կարողանաս մեղքերիդ մեջ արդարանալ,
Քան մեռչալի խոսքն ու երդումը, նրա տո՛ւրբ դատաստանն:
(Յույց է տալիս նամակը)

Դու կարող ես սակայն պնդել, որ ատում էր նա միշտ քեզ, 1315

Որ յիւերիմ թշնամի է օրինական կինը միշտ
 Սպօրինի: Ծնված որդուն, որ այդպիսի խորթ զավակն
 Խորթ մոր արտին աչքի փուշ է և ատելի արարած:
 Սակայն չէ՞ որ ճիշտ է և այն, ո՛վ զազրելի սրիկա,
 Որ չէր կարող նա յուր ծաղիկ, մատաղ կյանքը 1320
 Ջոհաբերել, դարձնել անմիտ թշնամանքի առարկա:
 Մի՞թե, մի՞թե կարող էր նա յուր հոգին,
 Նաև կյանքն իր փայլեցնազարդ և՛ սիրասուն
 Ջոհել միայն ատելության անմիտ կրքին:
 Գուցե՞ նաև դու առարկես, որ կանացի հոգու մեջ 1325
 Չկա՞ բնավ կյանքը՝ սիրող զգացմունքը արտատենջ:
 Դու կարող ես ինձ առարկել, զուրկ են կրքից տղամարդիկ,
 Կնոջ հոգին է միշտ կրքով հուզվում ինչպես փոթորիկ:
 Բայց ծանոթ են ինձ շատ և շատ պատանհներ դեռահաս,
 Որոնք իրոք շա՛տ ավելի դյուրաբորբոք են կրքի մեջ, 1330
 Քան որևէ մի կույս աղջիկ:
 Մինչդեռ նրանք խուսափում են դատապարտիչ կշտամբանքից,
 Այո՛, միայն նրա համար, որ տղամարդ են ծնված:
 Բայց ասացեք, ի՞նչ կարիք կա ճոռոմախոս վե՞ն հարուցել.
 Տեսնո՞ւմ ես դու, ահավասիկ, ո՛վ գարշելի, 1335
 Արդե՞ն քո դեմ, աչքիդ առաջ այս դիակն,
 Իբր ասպացույց՝ անժխտելի, խիստ բացահայտ և անխախտ:
 Դատապարտվա՞ծ ես դու արդեն: Իսկո՞ւյն, իսկո՞ւյն
 Պիտ հեռանաս այս սուրբ երկրից: Այսուհետև և՛ Աթենքը,
 Ե՛վ մյուս բոլոր եզերքները իմ պետության, և՛ օրենքն 1340
 Օտար են քեզ ու քեզ համար փակված առմի՛շտ, հավիտյա՛ն:
 Իսկ եթե այժմ ես հեզությամբ այս ժանտ ոճիրն հանդուրժեմ,
 Չի ընդունի նույնիսկ Սիմիան՝ Իսթմոսական մեծ ավազակն,
 Որ հենց ես եմ մի ժամանակ իրեն սպանողը եղել,
 Այլ կանգնանի ինձ սնապարծ, ունայնախո՛ւ, անպե՛տք մարդ: 1345
 Չի ցանկանա խոստովանել ծովամերձ ժայռն Սկիրոնի,
 Որ չարագործ մարդկանց հանդես
 Ե՛ս եմ, որ կամ ահաբեկիչ փոթորիկ:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Մարդկայի՞մ բա՛խտ, երջանկություն,
 որքա՛ն, ավա՛ղ,

Երկրի վրա անհաստատ ես դու իսկապես. 1350
 Քո երկնաբարձ, հպարտ ու վես աշակերտներն
 Խորտակվա՞ծ են, այսպես ահա տապալված:

- ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Հա՛յր իմ, հա՛յր իմ, զարհուրելի է քո զայրույթն,
 Նաև հուզմունքը քո սրտի, այնքան դաժան և անգութ:
 Սակայն եթե արդարամիտ, ճիշտ քննության ենթարկվի 1355
 Այն գործն, իրոք, որ դրդում է արտասուսնել բառերն այդ,
 Կմերկանա և կայարզվի ճշմարտացի, բացահայտ,
 Որ քո ասածն ո՛չ պարկեշտ է, ո՛չ գեղեցիկ:
 Ես նրբախոս ճարտասան չեմ՝ բազմություն դեմ ճանելիս,
 Մինչ առավել իմաստուն եմ համարում ինձ 1360
 Հասակակից ընկերներին մեղ շրջանում:
 Եվ իսկապես, բնական է այդ հանգամանքն,
 Իրավ, նրանք, որ ոչի՛նչ են մարդկանց առջև իմաստուն,
 Ամբոխի դեմ հանդես գալիս՝ խոսում են պերճ ու ճարտար:
 Ուստի և ես ստիպված եմ, երբ աղետ կա մեր սուսջ, 1365
 Լեզվիս փականքը բաց անել: Նախ իմ խոսքը ես կսկսեմ
 Ծի՛շտ այնտեղից, որտեղից դու: Հարձակվեցիր դու ինձ վրա
 Եվ ցանկացար անակնկալ ինձ խորտակել,
 Իսկ իմ կողմից ստարկության չսպասեցիր դու բնալ:
 Նայիր, շուրջդդ. տեսնում ես դու լույսն արևի և երկիրն այս: 1370
 Մինչ այս երկրում և այս շողշող լույսի տակ
 Չկա ոչ ոք և ոչ մի մարդ ինձ պես համեստ և հեզամիտ,
 Թեպետ և դու ժխտում ես այդ: Նախ և առաջ ասովածներին
 Ես սովոր եմ լավ մեծարել, այդ է փառքն իմ իսկական:
 Միայն մա է ինձ բարեկամ և սիրելի ինձ համար, 1375
 Ով անձնատուր չէ մոլության, ով ատում է ոճրագործին,
 Ով, յուր արտում վառ պահելով միշտ ամոթի զգացմունքն,
 Չի աջակցում ոճիրներին, չի դրվատում խաչտառակին:
 Ծանոթներինս ես չեմ ծաղրում, հա՛յր իմ, երբեք,
 Այլ անկեղծ եմ, իբրև ընկեր, և՛ դեմադեմ, և՛ հեռվից: 1380
 Նամանականդ անմեղ եմ ես և այն գործում եզակի,
 Որի մեջ դու համարում ես ինձ մերկացված մեղսաարտ.
 Կիրքն անկողնի, սերը կնոջ ես չգիտեմ տակավին,
 Միշտ, հաճապագ անբասիր է և կուսական իմ մարմինն:
 Գործը կրքի գիտեմ միայն ես լսելով, 1385
 Այլ երբեմն տեսել եմ այդ մկարներում, թեպետ հաճախ
 Դրանց վրա մայելն անգամ հաճելի չէ իմ սրտին:
 Ուստի լրիվ կուսական է և մաքրագույն իմ հոգին:
 Տեսնում եմ, դու չես հավատում պարկեշտությանն իմ ողջախոհ,
 Թե այդպես է, հարկավոր է ապացուցել, ցույց տալ քեզ՝ 1390

Ի՞նչ կարող էր գայթակղության առիթ լինել ինձ համար:
 Գուցե նա յուր գեղեցկամազ մարմնով էր գերազանց
 Եղած բոլոր կանանց մեջ: Գուցե սիրտն իմ աճում էր հույս,
 Որ, տիրելով քո մահիճին, կժառանգեմ ես քո գույքն:
 Ո՛հ, այդ դեպքում պիտ լինեի ես խի՛ստ հիմար, խելակորո՛ւյս: 1395
 Գուցե, սակայն, դրդում էր ինձ քո մեծ գահի հեռանկարն:
 Ո՛հ, քաղ լիցի. խոհեմամիտ մարդու արտին
 Երբե՛ք, երբե՛ք հաճելի չէ իշխանությունն աչս աշխարհում:
 Հույժ հիմար է իրոք նա, ով մահկանացու մարդկանց մեջ
 Թագավորի իշխանության կիրքն է սնում փափագառտեմ: 1400
 Իմ բաղձանքն է, տեճչում եմ ես՝ առաջինը լինել միայն
 Ասպարեզում հելլենական մեծակրող մրցության,
 Իսկ պետության գործերի մեջ ինձ վայել է երկրորդ տեղն,
 Որ շրջանում իշխողների բարձրաստիճան ու վսեմ,
 Ընկերներիս հավատարիմ, երջանկություն միշտ վայելեմ: 1405
 Այդ վիճակում ավելի լավ կապշտպանվեմ ես վտանգից
 Ու գործերս միշտ կվարեմ ավելի հեշտ և հաջող:
 Այդ ավելի քաղցր է սրտիս և ինձ համար նախընտրելի,
 Քան արքայի իշխանությունն հուզմունքներից ավելոծվող:
 Սրդ, առաջի ես առեմ ինչ, մի բան մնաց, լրացնեմ. 1410
 Եթե այնպես, ինչպես ես եմ, վկան լինեի ինձ լսող,
 Եթե նաև այժմ կենդանի լինեի և նա՝ ինձ մեղադրողն,
 Եվ նրա դեմ ես անեի բանակոծիվն ու այս վեճն,
 Դու համոզված կտեսնեիր մեղսամածին մեղքի՛ մեջ:
 Երդվում եմ արդ ես երդումով Ջև-զգոնի երկնագոշ 1415
 Եվ քաղցր հողով հաչրենիքիս, որ ես երբե՛ք
 Չեմ մոտեցել ու չեմ դիպել քո մահիճին, քո կնոջն:
 Ո՛չ իմ մտքում, ո՛չ ցանկությամբ, ո՛չ զորությամբ իմ կամքի,
 Ոչ էլ գործով՝ երբե՛ք, երբե՛ք չեմ մեղանչել ես քո դեմ:
 Թող կործանվե՛մ չարադաժան, անփառունակ, անպատի՛վ, 1420
 Թող թափառեմ երկրե երկիր անտո՛ւն, աղքա՛տ, հայրենագո՛ւրկ,
 Թող ո՛չ երկիրն, ո՛չ էլ ծովը և իր ալիքն
 Ոսկորներիս մահից հետո ո՛չ հանգիստ տան, ո՛չ ապաստան,
 Եթե իրոք մեղանչել եմ և մեղաարտ մարդ եմ ճիշտ:
 Արդյոք ահի՛ց, արասպիահա՛ր սա խորտակեց կյանքն իր,
 Թե՛ ոչ՝ 1425
 Ես չըգիտեմ: Իսկ ավելին ասել, ավա՛ղ, ես չեմ կարող.
 Ով չէր կարող պարկեշտ լինել, հեզաբարո դարձավ հանկարծ,

Միճշդեո համեստ ճշմարտախոսն արժանացալ ամոթանքի:
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Զրպարտության դաժան գործը սո՛ւրբ
երդումով դու ժխտեցիր,

Որն իմկապես երաշխիք է, հավատարիմ ճշմարտության: 1430
ԹԵՍԵՎԱ.— Եվ մի՞թե սա ճիշտ կախա՛րդ չէ և կամ դյուրիշ մի վհո՛ւկ,
Որ փորձ արեց այժմ հեզությամբ իր հանգիստ
Հաղթահարել անեղ զայրույթն իմ հոգու
Եվ մանավանդ խայտառակել իր ծնող հորն:

ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Էլ ավելի զարմացած եմ, հա՛յր իմ, ես քո
խոհեմությամբ, 1435

Քանզի եթե ե՛ս լինեի իրոք քեզ հայր, իսկ դու որդիս,
Ո՛հ, քալ լիցի, քեզ աքսորով չէի պատժի ես բնալ.
Ես անհապաղ կապանեի քեզ չարադալ,
Եթե հանկարծ հանդգնեիր դիպչել պատվին իմ կնոջ:
ԹԵՍԵՎԱ.— Ո՛հ, որքան դու արժանագով խոսք ասացիր, 1440
Բայց դու բնալ չես մահաճա աշդ մահով,
Որն արդ օրե՛նք ես սահմանել քեզ համար:
Ծուտափույթ մահն կամ հաղեսյան ճանապարհն
Նո՛ղկ, ամբարիշտ մարդու համար թեթևագույն է չափազանց.
Դու, աքսորվա՛ծ հայրենիքից, թափառման մեջ տարագիր, 1445
Թշվա՛ռ, օտա՛ր կյանք վարելով, պիտի հաճես երկրե երկիր.
Այդ է արդար վարձն ու վճարն ոճրագործին ամբարիշտ:

ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Ավա՛ղ, մի՞թե պիտ կատարես: Իսկ վկանե՛րն,
իսկ ապացո՛ւյցն.

Մի՞թե չես տա արդարացման ինձ ժամանակ,

Այլ ուղղակի պիտ աքսորե՛ս այստեղից: 1450

ԹԵՍԵՎԱ.— Հեոո՛ւ, այո՛, անչափ հեոո՛ւ, ծովի մյուս կողմն
Եվ Ատլանտյան սահմանից դուրս, եթե միայն կարողանա՛մ.
Ա՛յս, այնքան ես դու ինձ համար խիստ ատելի և զազիր:

ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Ինչպե՛ս, առանց սուրբ երդումի՞, առանց արդար
դատաստանի՞:

Խախտած օրենքն հավատարիմ երաշխիքի, 1455

Առանց ծեսի և անհրաժեշտ գուշակության՝

Ուզում ես դու ինձ դո՛ւրս նետել այս երկրից:

ԹԵՍԵՎԱ.— Սա է, ահա, տախտակն է այս գուշակությանն ճշմաներից
Բազմապատիկ ավելի ճիշտ և գերազոր քո մեղադրողն,
Իսկ վերևում, գլխի վրա միշտ սավառնող 1460
Թռչունների մասին աչլես ես չեմ ուզում խոսել անգամ:

ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Ո՛հ, աստվածներ, մի՞թե և այժմ թույլ չեք տա ինձ,
Որ արձակեմ ես փականքներն իմ բերանի.

Զե՛ որ ես այժմ կործանվում եմ ձեր պատվին,

Քանզի ես ձեզ և ձե՛ր կամքով տված երդումն եմ մեծարում: 1465

Պե՛տք չէ սակայն, հավատ չկա: Ում որ պետք է, չեմ համոզի,

Միայն իզուր պետք է խախտվի իմ սուրբ երդումն:

ԹԵՍԵՎՍ.— Ավա՛ղ, որքան սպանի՛չ է քո սրբությունն.

Ծուտո՛վ, շուտո՛վ գեթ հեռացիր դու հայրենի այս երկրից:

ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Ո՛ր գնամ ես: Օտար երկրում ո՛վ ինձ կտա,

ապաստան,

1470

Ինձ, դժբախտի՛ս, այդպիսի ծանր մեղքի համար արտրվածիս:

ԹԵՍԵՎՍ.— Ո՛վ կարող է մեծարանքով հյուր ընդունել

Կանանց դաժան պղծագործին,

Ընտանիքի դավաճանին խալտառակ:

ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Ավա՛ղ, վերքը սրտիս մեջ է, կրծոտում է խորքը

սրտիս.

1475

Արցո՛ւնք, արցո՛ւնք, լաց կլինեմ ես դառնադառն,

Եթե իրոք այդքան ստո՛ր, զագրելի՛ եմ թվում ես:

ԹԵՍԵՎՍ.— Պետք էր միայն այն ժամանակ արցունք թափել

ու ողբալ,

Երբ, զագրելի դու մեղսագործ, անարգեցիր քո հոր կնոջն:

ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Ո՛հ, դո՛ւք, քարե՛ր, ապարանքի լո՛ւտ պատեր, 1480

Գեթ ձա՛յն հանեք, գեթ հնչեցե՛ք ձեր աղաղա՛կն.

Վկա՛ եք դուք: Արդ, ասացեք.

Մե՛ղք եմ արդյոք ես կատարել, մա՛րդ եմ արդյոք ես մեղսապարտ:

ԹԵՍԵՎՍ.— Նեճգապատիր, դիմում ես դու լուռ և անձայն վկաներին,

Մինչդեռ գործը ինքն է ահա բացահայտ,

1485

Առանց խոսքի և ցուցմունքի աղաղակում մեղքիդ մասին:

ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Ավա՛ղ, ավա՛ղ.

Ա՛խ, եթե ես դեմ հանդիման, դեմքս կանգնած ինձ տեսնեի,

Ինչպե՛ս պիտի արտասվեի ես դառնադեմ,

Որքա՛ն պիտի ես ողբայի իմ տանջանքը չարաչար:

1490

ԹԵՍԵՎՍ.— Ծառ ավելի քեզ ես սիրում, հոգատար ես քո մասին,

Քան հարազատ ծնողներիդ, ինչպես օրե՛նքն է արդարի:

ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Ավա՛ղ, մայր իմ դժբախտագույն, ո՛հ, դու ծնո՛ւնդ

դառնավեր,

Երբե՛ք, երբե՛ք չեմ ցանկանա բարեկամիս՝

Լինել զավակ ապօրինի:

1495

ԹԵՍԵՎԱ.— Ինչո՞ւ սրան դուրս չեք ձգում դուք, ծառաներ,
Զխեցի՞ք, որ ես արդեն ասացի.

Իմ վճիռն է, որ սա իսկույն արքայվի:

ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Իր գլուխը պիտի ողբա դառնաձայն,

Եթե փորձի մեկն ու մեկը ձեռք տալ ինձ:

1500

Իսկ դու անձամբ, եթե սրտիդ բաղձանքն է այդ,

Կարող ես ինձ շարտել դուրս:

ԹԵՍԵՎԱ.— Կկատարեմ նաև այդ,

Եթե իրոք չես ցանկանում հնազանդվել իմ խոսքին,

Իսկ ես բնավ չեմ ցավակցում արքայական քո վիճակին:

1505

ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Պարզ է արդեն, կատարված է ամեն ինչ:

Թշվա՞ռ եմ ես և լավ գիտեմ, հասկանում եմ առեղծվածն,

Սակայն, ավա՞ղ, ոչինչ հայտնել չեմ կարող:

Ո՞հ, կույս, դատրիկ պերճ Լետոյի, աստվածներից

Ամենաջերմ և սրտատե՞նչ սիրելիս,

1510

Դո՞ւ, համակյաց իմ երկնավոր, աստվածուհիդ իմ որսակից,

Տե՛ս, արդեն իսկ արքայվում եմ փառապասկ ես Աթենքից.

Քաղա՞ք, երկի՛ր Էրեքթեւյան, Տրեզենի չքնաղ աշխարհ,

Դո՞ւք, որ այդքան պերճ բարիքներ շնորհեցիք մատաղ կյանքիս,

Վերջին ողջույնն եմ ձեզ տալիս, մնա՞ք բարի:

1515

Վերջին խո՞սքն է, որ հնչում եմ, վերջին անգամ եմ ասում ձեզ:

Դե՛հ, շարժվեցե՛ք, երիտասարդ, հասակակից ընկերներ.

Ինձ ճանապարհ դրեք շուտով, «Գնաս բարի» ինձ ասացեք:

Ավա՞ղ, ինձնից ավելի հեզ մարդ չեք տեսնի դուք երբե՛ք,

Հայրս թեպետ բնավ այդպես չի կարծում:

1520

(Ընկերների հետ դուրս է գնում, որ հեռանա դեպի օտար եր-

կիր: Թեսեսը մտնում է պալատ):

ՍՏԱՍԽՄՈՆ ԵՐՐՈՐԴ

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Երբ միտս է գալիս նախասահմանված **Ստրուփե 1**

Կամքն աստվածների,

Անհետանում եմ տառապանքն ու վիշտն:

Բայց և հավատն իմ, հույսով պսակված,

Զքանում է միշտ,

1525

Երբ ես տեսնում եմ մարդկային գործերն

Եվ չարադաժան կյանքի դառնությունն:

Փոփոխական է կյանքը մարդկության,
Եվ միշտ փոխվում է ամեն, ամեն բան:
Հավիտենական իրադարձի մեջ 1530
Մարդկային ցեղն է հավերժ երերուն,
Միշտ թափառական, միշտ կարոտատենչ:

Եթե աստվածներն աղոթքն իմ լսեն,
Ինձ շնորհեն բախտ,
Կյանք երջանկավետ, անվրդով հոգի, 1535
Հոգսից ազատ սիրտ,
Պետք չէ բնավ ինձ իմացություն,
Ծշմարիտ հայացք, մեծագույն կարծիք:
Ինձ բավ կլինի և թեթև մի բարք 1540
Եվ այն, որ վաղվա օրը կտա գեթ,
Որ միշտ համերաշխ ուրիշների հետ
Ես ունենամ լավ ու երջանիկ կյանք:

Մթագնեց ահա կորովը խելքիս,
Թևավոր հույսն իմ խորտակվեց, չկա,
Տեսնում եմ ահա, երկինքն է վկա, 1545
Ամենափայլուն աստղը շողշողուն
Արդ հեղե՞նական երկնքից հզոր
Հեռացավ դեպի հեռո՞ւն և աքսո՞ւր:
Վա՛յ ձեզ, քաղաքի ափունք ավազուն
Եվ քե՛զ, լեռնամերձ կուսական կաղնուտ, 1550
Ուր արագավազ շներով անհագ,
Դիկտիննալի սուրբ հսկողության տակ,
Գազաններ էր նա որսում քաջունակ:

Դու երբե՞ք կառքին չես լծի ալյևս
Էնետյան ձիերն,
Չե՛ս քշի դեպի լճակի ափերն,
Դեպի ասպարեզն 1555

Քո ձեռքով զսպված ձիերը արի:
Եվ այսուհետև չեն հնչի երբեք
Հայրական տանը, ապարանքում հեք՝ 1560
Մշտախոս լարերն քաղցր քնարի:
Էլ չեն զարդարի պսակներն շողշող
Եվ փարթառհաճո՞խ՝

Ծառերը թափուտ և կանաչագգեստ,
 Ուր միշտ Լեւոն է վայելում հանգիստ:
 Աքսորված ես դու, պատանի վեհանձն,
 Եվ կույս աղջիկներն, մրցակից միմյանց,
 Էլ չե՛ն վիճելու, թե ով կլինի
 Քո փեսայությանն իրոք արժանի:

1565

ԷՊԴՂՈՍ

Քո դժբախտությանը վշտահար եմ ես
 Եվ դառնակակիծ:

1570

Անբախտ վիճակիդ համար սրտակեզ
 Արցունքն է հոսում իմ խեղճ աչքերից:
 Քո մայրը թշվառ քեզ ծնեց իզուր
 Տանջանքի համար.

1575

Այս, աստվածների կամքով երկնատուր՝
 Զայրույթն է կրծում՝ սիրտըս չարաչար:
 Օ՛ դուք Քարիսներ համերաշխ կյանքի,
 Ավա՛ղ, վշտահար

Այդ մեծ անբախտին, այդ սուրբ անմեղին
 Հայրենի հողից, հարազատ տնից
 Ինչո՞ւ մատնեցիք դուք արքայանքի:

1580

ԷՊԻԿՐԵՄՆ ԶՈՐՐՈՐԴ

(Գալիս է սուրհանդակը):

ԵՐԳԶԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Տեսնում եմ արդ, Հիպպոլիտի ուղեկիցն
 Տխուր դեմքով շտասյ գալիս է դեպի տուն:

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Կանայք, արդյոք ո՛ր գնամ ես,
 Որ գեթ գտնեմ երկրի՝ արքա Թեսևսին.

1585

Եթե գիտեք, ցույց տվեք ինձ,

Պալատո՞ւմ է մա արդյոք:

(Պալատից դուրս է գալիս Թեսևսը):

ԵՐԳԶԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ահա և մա դուրս է գալիս պալատից:

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Ես բերել եմ, Թեսևս, համբավ, որն արժանի է
 տխրության

1590

Ե՛վ քեզ համար, և՛ այն բոլոր քաղաքացի մարդկանց համար,

401

- Որ ապրում են Աթենքի մեջ և շրջանում Տրեգենի:
ԹԵՍԵՎՍ.— Ի՞նչ կա, ասա՛. մի՞թե մի նոր աղետ հասավ
Մեր այս երկու սահմանակից քաղաքներին:
- ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Հիպպոլիտը չկա այլևս: Ծիշում ասած՝ 1595
Թեպետ տեսնում է տակավին լույսն արևի,
Սակայն կյանքն իր արդեն մազից է կախված:
- ԹԵՍԵՎՍ.— Կործանվե՞ց նա, բայց ո՞ւմ ձեռքով: Գուցե իրոք
Նա ինքն իրեն վաստակեց ժա՛նտ թշնամի՝ 1600
Նրա կնոջն անպատվելով, իբր անամոթ պղծագործ,
Ինչպես վարվեց նա իսկ և իսկ յուր հոր հետ:
- ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Յուր սեփական կառքը եղավ կործանումին այդ
պատճառ,
Անե՛ծքն այլև քո բերանի, որով քո հորն՝
Ծովասասան թագավորին դու կանչեցիր՝
Վրեժխնդիր լինել ընդդեմ քո որդու: 1605
- ԹԵՍԵՎՍ.— Ո՛հ, աստվածներ: Տե՛ր՝ Պոսիդոն,
Ծջմարի՛տ, որ դու եղել ես իմ մեծ հայրն,
Քանզի արդար աղերասնքս դու լսեցիր:
Սակայն սրտմիր. ինչպե՛ս արդյոք կործանվեց նա,
Ի՞նչ միջոցով, և կամ ինչպե՛ս արդարության աստվածուհին 1610
Յուր խորտակիչ հարվածն հասցրեց ինձ խայտառակ անողին:
- ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Անդ ծովափին, ուր ալիքներն հուժկու հորձանք
են տալիս,
Քերոցներով ձիերն էինք մենք թիմարում լացակումած,
Քանզի եկավ ու մեզ հայտնեց սուրհանդակն,
Որ Հիպպոլիտն էլ չի ապրի այս երկրի մեջ, որ դու նրան 1615
Ենթարկել ես աքսորանքի դժընդակ:
Այնուհետև ինքը եկավ մեզ մոտ այնտեղ, ծովի ափն,
Նույն վշտագին յուրը բերեց: Իսկույն նրա ետևից
Եկավ նաև հասակակից ընկերների մի ամբոխ:
Ծառ ժամանակ չանցավ այլևս, վիշտը նա յուր հաղթահարած՝ 1620
Այսպես ասաց. «Տառապանքի կարիք չկա՛,
Զուր են այստեղ և՛ ափսոսանքն, և՛ հեծեծանքն.
Պետք է անշուշտ հնազանդվել հրամանին ծնող հոր:
Ծո՛ւտ, ծառաներ, կառքը լծեք ձիերը զուսպ, լծակի՛ք.
Հիմա արդեն օտար է ինձ այս քաղաքն»: 1625
Եվ մեզանից յուրաքանչյուրն գործի անցավ իսկույն նեթ:
Չանցավ այնքան, որքան պետք է անգամ մի խոսք ասելու,

Եվ ձիերը կանգնած էին արդեն առջևը մեր տիրոջ:
Իսկույն կառքի նա բազրիքից ձեռքն իր վերցրեց երասանն,
Թռավ, կանգնեց, կառքի գոգում յուր ոտքերը տեղավորեց 1630
Ու, ձեռքերն իր վեր կարկառած, աստվածներին նախ դիմեց.
«Զևն երկնատեր, թող կործանվեմ, եթե մարդ եմ ես
չարագործ,

Իսկ եթե ոչ, թող իմ ծնող հայրն հասկանա,
Քանի դեռ ես կենդանի եմ, և կամ մահից իմ հետո,
Որ իսկապես դատաւարտեց ինձ անարդար և անխնա»: 1635
Վերցրեց ապա նա մտրակը և հարվածեց ձիերին:
Մենք, ծառաներս, կառքի կողքով վազ տվեցինք մերձ ընդ մերձ,
Երասանին համարյա կից, ճանապարհով ընդարձակ
Եվ արքային ողեկեցեցինք դեպի Արգոս, Էպիդավրոս:
Երբ մեր երկրի սահմանն անցանք, մենք ամայի մի տեղ
հասանք. 1640

Անդ ծովափնյա դաշտավայր կար մի անծանոթ,
Որ Սարոնյան ծովածոցի՝ երկարությամբ էր տարածված:
Արդ, այնտեղից թնդաց հանկարծ, ինչպես Զևսի որոտն ահեղ,
Ստորերկրյա, խլացուցիչ և ահուելի մի դղրդյուն:
Ձիերն իսկույն վեր ցցեցին, դեպի երկինք 1645
Գլուխները և ականջներն: Զարհուրանքը կաշկանդեց մեզ.
Որտեղի՞ց էր այդ որոտը, դղրդոցը ահագնագույն:
Մենք նայեցինք դեպի ծովափն, որ թնդում էր որոտագոչ.
Մեր աչքի դեմ հանդես եկավ զարհուրելի մի մեծ ալիք,
Մրրկվելով, լեռնակարկառ ուղղվում էր այն դեպ երկինք, 1650
Այնքան էր մեծ և ահաբեկիչ, որ մեր աչքից ծածկեց իսկույն
Սկիրոնի բարձր ափունքն, Իսթմոսն ու ժայռն Ասկլեպիոսի:
Ալիքն ահեղ ոտեց հանկարծ՝ խիստ վիթխարի չափ ընդունած,
Ամբողջովին փրփրաթաթախ, շարժվեց ցայտուն, ծիսաց ուժգին
Եվ ծովահույզ շնչի թափով հուժկու նետվեց դեպի ափունքն, 1655
Որ քառաձի կառքն էր կանգնած: Արդ, հորձանքն այդ
ահագնագույն,

Մրրկահույզ իր զանգվածից հանկարծակի ժայթքեց մի ցուլ,
Չըտեանված, վայրենագույն և ահուելի մի հրեշ:
Դղրդյունից շուրջանակի թնդաց, գոռաց երկիրն ամբողջ,
Եվ տարածվեց շուրջն այնպիսի զարհուրելի թնդում, աղմուկ, 1660
Որին իրոք նայելն անգամ ահաբեկիչ է չափազանց:
Մինչ կործանիչ զարհուրանքը իսկույն տիրեց ձիերին,

Բայց տերը մեր, որ ձիերի բարքը գիտեր քաջահմուտ,
Ձեռքին բռնած երասաններն, ինչպես նավորդն է շարժում թին,
Սկսեց զսպել նծույգներին՝ ամբողջ մարմնով թեքված ետև: 1665
Սակա՛ն ձիերն, իբր հրաշունչ, վայրագ մրրիկ,
Կրծոտելով սանձի երկաթն բերաններում,

Սուրում էին անդ ուժգնագույն և արագ,
Ժանտ վազքի մեջ ոչինչ էին նրանց համար
Ե՛վ ձեռքը հաղթ կառավարի, և՛ երասանն ամրաձիգ, 1670
Ե՛վ ամրակոտ կառքը տիրոջ. թոչնում էին մոլեգին:

Երբ տերն, ավա՛ղ, սանձը ձեռքին, փորձ էր անում ուղղել ընթացքն
Դեպ հավասար հարթ ճանապարհն, ցույն էր հանկարծ հանդես
գալիս

Եվ առջևից զարհուրանքի մատնում իսկույն բարկ ձիերին,
Որո՞նք արագ, ահաբեկված թոչնում էին հակառակ կողմն: 1675

Մինչ երբ նրանք խելացնոր սուրում էին դեպի ծայուն,
Լուռ, առընթեր հետևում էր ցույը կառքին:

Հանկարծակի ժայռից ուժգին անհիվները պոկվեցին,
Կառքն ահարկու գահավիժեց, և մեր տերը նրա հետ:
Եվ խճմվեց խառնաշփոթ վիճակի մեջ ամեն ինչ, 1680
Ջախջախված էր կառքն ամբողջ. թոչնում էին օղի մեջ

Ծրջանակներն անհիվների և սոնակի երիթներն:

Իսկ ինքն՝ անբախտ մեր թագավորն, արդեն անգոր, խիստ խճմված
Երասանի փոկերի մեջ և կապանքում, գահավիժեց՝

Յուր սիրասուն գլուխն այնտեղ ծայռին ահեղ զարկելով: 1685

Կտրաովեցին մարմնի մասերն, ինքն ահավոր ձայն արձակեց.

«Ո՛հ, կա՛նգ առեք, դուք իմ ձիեր, մսորներում իմ սնված,

Մի՛ խորտակեք դուք ինձ իզուր: Ո՛հ, հաշրական անգութ անե՞ծք,

Անմեղ եմ ես: Ո՛վ կա, ավա՛ղ, որ ցանկանա փրկել ինձ»:

Մինչ շատ կային ցանկացողներ, մենք բոլորքս: Սակայն,
ավա՛ղ,

1690

Հեռու էինք դեպքի տեղից և չհասանք այնտեղ նրան:

Ինչպե՛ս էր նա դուրս պրծել անդ երասանի պիրկ փոկերից,

Եվ վայր ընկել, մենք չիմացանք: Բայց մահամերձ է հիմա

Ու հազիվհազ շունչ է քաշում, այլևս երկար նա չի՛ ապրի:

Մինչդեռ ձիերն ու հրեշ ցույն այն ահավոր 1695

Անհետացան և չքացան իսկույն երկրի երեսից:

Արքա, թեպետ ստրուկն եմ ես քո հոգակապ ապարանքի,

Սակայն երբե՛ք ես չեմ կարող ո՛չ հավատալ, ո՛չ ընդունել,

Որ իբրև թե մեղսապարտ էր և չարագործ քո որդին:
Թեկուզ լինեն աչքիս առջև բոլոր կանայք խեղդամահ,
Թեկուզ մույնիսկ բոլոր փարթամ եղևնիներն Իդա լեռան
Տախտակ շինեն և նրանցով բասրանք անեն զոսկարտության,
Ես այդ դեպքում էլ միշտ կըկրկնեմ իմ խոսքն անշեղ և անահ,
Որ մարդ էր նա վսեմագույն և ազնվագոհւյն:

ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ավա՛ղ, ավա՛ղ, կատարված են նոր
աղետներն արհավիրքի,
1705

Իսկ անխուսափ ճակատագրից բնավ չըկա փրկություն:
ԹԵՍԵՎԱ.— Այդ չարաղետ անցքի մասին քո պատմությունն
Ուրախությամբ ես լսեցի, սակայն հիմա,
Սիրտըս լցված մեծարանքով դեպ աստվածներն և դեպի՛ նա,
Որն հիբավի իմ զավակն էր, իմ արյունից,
Ո՛չ ուրախ եմ, ո՛չ վշտացած,
Բայց զգում եմ, որ դեպքն է խիստ աղետալից:

ՍՈՒՐԷԱՆԴԱԿ.— Սակայն հիմա մենք ի՞նչ անենք. արդյո՞ք բերենք
այստեղ նրան,

Թե՛ պետք է մենք այլ կերպ վարվենք թշվառի հետ,
Որ քո սրտին քաղցրահամ լինենք, արքա:
1715

Լավ մտածիր, եթե միայն համաձայն ես իմ խորհրդին,
Հարկավոր չէ, ո՛վ թագավոր,

Անկարելից, դաժան լինել դեպի դժբախտ քո որդին:

ԹԵՍԵՎԱ.— Բերե՛ք, բերե՛ք, որ իմ աչքով տեսնեմ նրան ես այստեղ,
Նրան ով խիստ բացասում էր, որ պղծել է իմ մահիճն,
Գեթ վրեժը աստվածների մատնանշե՛մ, իբր ապացույց:
(Սուրհանդակը հեռանում է):
1720

ՍՏԱՍԻՍՏՆ ՉՈՐՐՈՐԴ

ԵՐԳՉԱՆՈՒՄԲ.— Կիպրուհի հզոր և պարզեաստու,

Անաստան, անհաղթ աիրտն աստվածների

Եվ մարդկանց հոգին նվաճո՛ւմ ես դու:

Խայտաթև Էրոսը քեզ հետ մեկտեղ,
1725

Թափահարելով թևերն իր արագ,

Սլանում է միշտ երկրի երեսին

Եվ մեծահնչյուն, ծովով անհատակ:

Էրոսն է միայն, որ թռչում է միշտ

Եվ, շողշողալով, 1730
 Դյութում, կախարդում անշեղ ամենքին,
 Ում սիրտն ու հոգին
 Խելագար է միշտ,
 Ում մեջ անմար է բորբ կրակի բոցն:
 Կենդանի բոլոր 1735
 Արարածներին միշտ լեռնաբնակ,
 Բյուր էակներին ծովերում ապրող
 Եվ այն բոլորին, որոնց երկի՛րն է առատ սնուցում,
 Ուր արևն է վառ նետում իր հայացքն,
 Միշտ, ամենուրեք, ամենքին անշեղ իշխում է հզոր 1740
 Միայն Կիպրոսին, տիեզերքում ողջ
 Թագավորում է նա միշտ գերազոր:

ԷՔՍՈՂՈՍ

(Հանկարծ գալիս է Արտեմիսը):

ԱՐՏԵՄԻՍ.— Քեզ՝ փառապանծ Էգևսի մեծ զավակին,
 Պատվիրում եմ ես՝ Արտեմիս աստվածուհիս,
 Մեծ Լեւոյի դստրիկըս կույս՝ լսի՛ր ինձ: 1745
 Թեսևս, ինչո՞ւ ուրախացար դժբախտությամբ քո որդու,
 Որին անմեղ՝ դու անարդար ապանեցիր՝
 Հավատալով զրախորհո՛ւրդ, սո՛ւտ խոսքերին քո կնոջ,
 Արարքն անհայտ համարեցիր դու բացահայտ:
 Ինչո՞ւ, ասա, քո մարմինը դու չես թաքցնում ամոթանքից 1750
 Տարտարոսի խավարչուտում անթափանց
 Կամ ինչո՞ւ շուտ, թոչուն դարձած, չես սլանում,
 Որ ազատվես այս աշխարհում քեզ սպասող տանջանքից:
 Մարդկանց մեջ վեհ, ազնվասիրտ՝
 Այլևս երբե՛ք չես գտնի դու հանդուրժելի և լավ վիճակ: 1755
 Լսիր, Թեսևս, քո մեղքերի, դժբախտության պատմությունը,
 Բայց օգտակար չեմ լինի քեզ, այլ կըստանաս միայն վիշտ:
 Արդ ես եկա, որ հաստատեմ քո զավակի անմեղությունն,
 Որպեսզի նա արդարացած և փառահեղ մահանա,
 Որ քեզ հայտնեմ կիրքն ամուսնուդ, նաև նրա ազնիվ
 վարմունքն: 1760

Նրա սրտում խիստ թունավոր խայթը գործեց այն դիցուհու,

Որն, հիրավի, աստվածներից դժնաբարքն է և ատելին
Միշտ մեզ հաւար, որոնց արտին անմեղությունն է մեծ հաճույք:
Արդ, այդպիսով կի՛նդ ուժգին փրահարվեց քո որդուն
Ու կործանվեց յուր դայակի՝ թակարդն ընկած ակամա: 1765
Երդում վերցրած քո զավակից, որ ոչ որի չի հայտնի այդ՝
Նրան դայակն հայտնեց գաղտնի քո ամուսնու հիվանդությունն.

Մի՛նչ քո՝ որդին, իբրև ազնիվ, արդարամիտ,
Մերժեց նրա հորդորանքը և առաջարկն հանցանքի,
Իսկ սուրբ երդումն նա չխախտեց քո դէմ, իբրև բարեպաշտ, 1770
Թեպետ նրան նախատեցիր և տանջեցի՛ր չարադաժան:
Մի՛նչ քո կինը սարսափահար, մտածելով, որ արարքն իր
կմերկանա,

Գրեց, թողեց քեզ սուտ նամակը զրպարտիչ
Եվ քո որդուն կործանե՛ց նա նեղապատիր,
Իսկ դու նրան հավատացի՛ր: 1775

ԹԵՍԵՎՍ.— Ավա՛ղ, ախա՛ղ:

ԱՐՏԵՄԻՍ.— Տանջալի՛ց են քեզ խոսքերն իմ,
Բայց՝ ապամի՛ր, հանգի՛ստ լսիր. դեռ շատ և շատ պիտ: հառաչես:
Անմահ քո հայրն, հիշո՛ւմ ես դու, խոստացել էր քեզ երբեմն,
Որ քո երեք ցանկությունը կկատարի:

Մեկ ցանկությամբ, ո՛հ, դու անմի՛տ, դաժանագո՛ւյն, 1780
Խորտակեցիր ոչ թե քո չար թշնամուն,

Այլ հարազատ և ազնվաւի՛րտ քո որդուն:
Անմահ քո հայրը ծովակալ, քո ցանկությանն ի տրիտուր,
Քեզ բարեհաճ պարգևեց այն, ինչ որ իրոք խոստումն էր յուր:
Մի՛նչ դու սաստիկ մեղանշեցիր և՛ նրա դէմ, և՛ իմ առաջ, 1785

Չսպասեցիր ո՛չ վկայի և ո՛չ արդար ապացույցի,
Չցանկացար բասրանքն հանձնել քննությանն իսկ ժամանակի,
Այլ շուտափույթ, ավելի՛ շուտ, քան պետք էր այդ,
Ժանտ անեծքին դու դիմեցիր և քո որդուն խորտակեցի՛ր:

ԹԵՍԵՎՍ.— Աստվածուհիի իշխանաւոր, թող անհիծյա՛լ լինեմ ես: 1790

ԱՐՏԵՄԻՍ.— Արդ, կատարվեց գործն ահռելի,

Բայց քեզ համար կա թողություն, ներո՛ւմ կա.
Ցանկությունն էր այդ Կիպրուհու, որ կատարվի գործն այդպես,
Որպեսզի գեթ յուր զայրույթը, յուր տեճչանքը հագնեա:

Մի՛նչ կա օրեճք, աստվածներին միշտ պարտադիր, 1795
Երբեք միմյանց մե՛նք հակառակ չենք վարվում:
Երբ մեկն ու մեկն աստվածներից ունի հզոր ցանկություն,

Մյուսներն, հարկավ, չեն դիմադրում խոտափելով այդ բանից:
Լա՛վ իմացիր, եթե իմ մեջ ահը Ջևաի չի՛նք,

Զե՛ որ երբե՛ք չէի հասնի ես խայտառակ այս վիճակին, 1800

Թույլ չէի տա, որ մարդկանց մեջ մահկանացու
Ամենից շա՛տ ինձ սիրելի և փառահեղ մարդն սպանվի:

Սակայն հիմա հանցանքը քո, արքա՛ Թեւես, նախ և առաջ,
Ընորհիվ քո անգիտության, արժանի է թողության,

Եվ բացի այդ՝ քո հանգուցյալ թագուհին 1805

Ձեռնարկել էր ամեն միջոց գործո՛ւլ, խոսքո՛ւլ և ամեն կերպ,

Որ անխուսափ և մտքերիդ ամբողջ ուժով դու համոզվես:

Ուստի խելքդ մթազնա՞ծ էր գործն անելիս,

Ու այդպիսով այդ ահռելի փորձանքն եկավ քո գլխին,

Բայց վիշտ է այդ և ինձ համար, քանզի իրոք

Աստվածներին հաճելի չէ մահը մարդկանց բարեպաշտ,

Մինչդեռ վատին, չարագործին կործանում ենք մենք բնաշինը՝

Տնող-տեղով, զավակներով իր հաճուհեր:

(Որսորդները բերում են մահացու վիթավորված Հիպպոլիտոսին):

ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Տեսեք, արդեն դժբախտին են բերում
այստեղ.

Ո՛հ, դեռահաս մարմինն ամբողջ և գլուխն իր խարտիշագեղ 1815

Այլանդակված են վերքերից, ծածկված է նա արյունով:

Կամքով անմահ աստվածների՝ միանգամից այս տան գլխին

Երկու փորձանք աղետալից, երկու կրակ թափվեցին:

ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Ավա՛ղ, ավա՛ղ,

Որքա՛ն, որքա՛ն դժբախտ եմ ես: Անիրա՛ւ հայր, քո
անարդար

1820

Անեծքից է, որ ես այդպես խորտակվեցի՝ չարաչար,

Թող գա, թող գա մա՛հն իմ շուտով:

Վա՛յ ինձ, անբախտ թշվառի՛ս:

Ցա՛ւն է դաժան, կործանիչ ցավն խիստ խոշտանգում իմ գլուխն,

Ուղեղիս մեջ շարժվում է արդ վերքը ահե՛ղ, ավերիչ: 1825

Ա՛խ, կանգ առեք, գեթ թո՛ւյլ տվեք, որ մարմինըս հանգստանա,

Ո՛հ, ատելի դու ձիակառք,

Եվ դո՛ւք, և դո՛ւք, իմ ձիեր,

Որոնց, ավա՛ղ, սնել էի ես իմ ձեռքով գորովալիր,

Դո՛ւք ինձ այսպես կործանեցի՛ք, սպանեցի՛ք դժնդակ: 1830

Ավա՛ղ, ավա՛ղ: Ի սեր աստծու, ո՛ւլ ծառաներ,

Կամա՛ց, զգո՛ւք շարժեցեք ինձ,

Ձեռք մի տվեք վերքերիս.

Ո՛վ է կանգնած աջ կողմից,

Գեյթ կամացուկ և հոգատա՛ր շարժեցեք ինձ:

1835

Վերցրե՛ք, տարե՛ք գեթ միասին, միանգամից,

Ինձ՝ չարաբախտ այս թշվառին,

Որն անարդա՛ր, զուր ենթարկվեց հոր անեծքին:

Ջևա երկնային, Ջևա արարիչ, տեսնո՛ւմ ես դու,

Ինչպե՛ս ահա՛ ես, անբասիր, աստվածասեր,

1840

Ես, կուսական անմեղությամբ մարդկանց մեջ միշտ գերազանց,

Արդե՛ն մահվան ճանապարհն եմ տեսնում իմ դեմ,

Արդե՛ն, արդե՛ն ժանտ Հադեսի տունն եմ իջնում անխուսափ՝

Իզուր կյանքս կործանելով այս երկրի մեջ չարադատ:

Ո՛հ, դո՛ւ, վատասկ ունայնական. իզո՛ւր, իզո՛ւր

1845

Ես մարդկանց մեջ կյանք վարեցի միշտ անբասիր և բարեպաշտ:

Ա՛խ, ա՛խ... ալա՛հ:

Այս ժանտ ցավերն... խորտակո՛ւմ եմ ինձ այս ցավերն,

Ո՛հ, գեթ շուտով մի տեղ դրեք ինձ՝ անբախտիս,

Թող մա՛հը գա փրկարար մահըն է միայն իմ բժիշկն:

Հարվածեցե՛ք ինձ չարատանջ,

1850

Բազմապատկեր, բյուրապատիկ ուժգի՛ն արեք իմ տանջանքն,

Սուրբ բերեք: Ո՛ւր ես, ո՛ւր ես, երկապոյի տո՛ւր,

Դո՛ւ ես ինձ պետք, քե՛զ եմ ուզում փափագաւտեմ,

Քեզ վարսելով այս տարաբախտ մարմնիս մեջ՝

Գեթ կտրատեմ, կտո՛ր, կտո՛ր անեմ ես ինձ,

1855

Որ հանգիստ տամ թշվառ կյանքիս հավիտյա՛ն:

Ո՛հ, դու, անե՛ծք դաժանագույն, իմ հարազա՛տ հոր անեծք,

Արյունախա՛ռն ահեղ ճգովք իմ նախահայր պապերի,

Դուք անցել եք ժամանակի ճուղիսկ սահմանն անկործան

1860

Եվ ահռելի ձեր դառնությամբ փաթաթվա՛ծ եք իմ վզին:

Ինչո՛ւ, ասե՛ք, հի՛ն մեղքերի ոչնչացնող կրակն, ալա՛հ,

Թափվեց հանկարծ ոչ մի բանով չմեղանչած իմ գլխին:

Ալա՛հ, վա՛յ ինձ, ի՞նչ անեմ ես,

Ինչպե՛ս, ասե՛ք, կյանքս փրկեմ

1865

Այս ահաղի՛ր չարչարանքից, այս ցավերից ժանտաժուտ:

Ե՛կ դու շուտով, դու, դժոխքի մութ գիշեր,

Դու, Հադեսյան հավերժական խավարչուտ,

Ե՛կ և բե՛ր ինձ՝ հեք թշվառիս, հանգիստը քո անխուսափ:

- ԱՐՏԵՄԻՍ.— Ո՛հ, դու դժբախտ, որքա՛ն ծանր եմ քո տանջանքներն, 1870
- Որ կրում ես հաճումն ազնի՛վ, գերաշնո՛րհ քո բնության:
- ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Ահ, մի՞թե դու...
- Աստվածագոր քա՛ղցր բուրմունք: Տանջանքիս մեջ
 Զգացի՛ր քեզ: Թեթևացա՛ն կարծես մի փոքր վերքերը իմ,
 Մի՞թե ինձ հետ այստեղ ես դու, աստվածուհիդ Արտեմիս: 1875
- ԱՐՏԵՄԻՍ.— Ո՛հ, ապաբախտ, այստեղ եմ ես՝
- Աստվածներից ամենից շատ քեզ սիրողն:
- ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Տեսնո՞ւմ ես դու, իմ թագուհի,
 Ի՛նչ դառնաղետ վիճակում է Հիպպոլիտոսն:
- ԱՐՏԵՄԻՍ.— Տեսնո՞ւմ եմ, բայց արտասվելն է արգելված: 1880
- ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Ձեռ ունենա դու քեզ ընկեր և ողբորդ:
- ԱՐՏԵՄԻՍ.— Բայց մահաճում ես դու իբրև իմ սիրելին:
- ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Էլ չի լինի ո՛չ ձիավոր, ո՛չ կուռքերիդ պահապան:
- ԱՐՏԵՄԻՍ.— Գործն հորիմեց նեղգապատիր Կիպրուհին:
- ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Ավա՛ղ, ալա՛ղ, ես հիշեցի ինձ կործանող
 դիցուհուն: 1885
- ԱՐՏԵՄԻՍ.— Մեծարանքից նախանձաբեկ՝ պարկեշտության դեմ
 զայրացալ:
- ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Զգո՛ւմ եմ լավ, մեզ երեքիս կործանեց նա՛,
 Կիպրուհին:
- ԱՐՏԵՄԻՍ.— Քո հորը, քեզ, նաև նրա ամուսնակցին:
- ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Ողբում եմ ես նաև իմ հոր դժբախտությունն:
- ԱՐՏԵՄԻՍ.— Նա խաբված էր խորհուրդներով աստվածային: 1890
- ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Հայր իմ, որքա՛ն դժբախտ ես դու փորձանքի
 մեջ քեզ հասած:
- ԹԵՍԵՎՍ.— Կործանվա՛ծ եմ ես, որդյա՛լ իմ: Ատելի՛ է կյանքն
 ինձ արդեն:
- ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Ինձանից շատ, հա՛յր իմ, քե՛զ եմ ես ափսոսում
 մեղքիդ համար:
- ԹԵՍԵՎՍ.— Ա՛խ, երանի՛ քո փոխարեն ե՛ս մահանամ, զավա՛ղ իմ:
- ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Որքա՛ն, ալա՛ղ, դառնաղետ էր
 Պարգևն քո հայր Պոսիդոնի: 1895
- ԹԵՍԵՎՍ.— Ո՛հ, երանի իմ բերանով չարտասանվեր այն երբե՛ք:
- ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Ի՛նչ միտք ունե՛ր.
- Ինքդ, անձամբ ինձ սպանեիր:

ԹԵՍԵՎՍ.— Այո, կամքով աստվածների կորցրե՛լ էինք մենք մեր ուղին: 1900

ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Ա՛յս, երանք՝

Ցեղը մարդկանց կարողանար աստվածներին անիծե՛լ:

ԱՐՏԵՄԻՍ.— Հանգի՛ստ եղիր.

Եվ Կիպրոսի աստվածուհին, որ, հանուն ժանտ կրքերի, Քե՛զ, բարեպաշտ քո սրբությունն և մտքերը քո ազնիվ Մատենեց իզուր ստորերկրյա դաժանագույն խալարին, Մնալու չէ՛ միշտ անպատիժ: Օրը կըգա, երբ ես արդեն իմ պաքով անպարտելի պետք է լուծեմ քո վրեժն: 1905

Մահկանացու ես մարդկանցից կկործանեմ մեկն ու մեկին, Որին իրոք սիրում է նա ամենից շատ: 1910

Իսկ քե՛զ համար և քո պատվին, ո՛վ տանջահար նահատակ, Ես Տրեգեն քաղաքի մեջ կստեղծեմ վեհ մեծարանք.

Ամուսնության լո՛ւծն, հիրավի, դեռ չտեսած կույս աղջիկներն Նախօրեին հարսանիքի քեզ, իբրև ձոն ու պարզև, Սրտամորմոք պիտ կտրատեն փարթամաճոխ իրենց վարսե՛րն: 1915

Քե՛զ, քո փառքի՛ն դարերի մեջ երկարատև Տուրք պիտի տան արտոտախա՛ռն, խորունկ վշտով: Հիշատակին քո անմոռաց՝ կույս աղջիկներն Երգ կհնչեն կարեկցական, տխուր երգեր այն մասին՝ Ինչպես Փեղրան սիրում էր քեզ՝ կիրքն իր անհույս, դառնագին: 1920

Իսկ դու, ծերուկ, Էգեսի արգո զավակ, Վերցրո՛ւ, գրկի՛ր դու քո որդուն գորովալիր, Որին այսպես կործանեցիր ակամա, Քանգի, կամքով աստվածների, պալավելն է մարդկանց հատուկ: Եվ դո՛ւ, և դո՛ւ, Հիպպոլիտոս, լսիր քարի իմ խորհուրդն, 1925 Թո՛ղ քո զայրույթն, քո ծնող հորն զուր դառնություն մի՛ պատճառիր,

Մնաք քարի: Արգելված է ինձ իսկապես Աչքով տեսնել մեռնողներին. պղծվում է միշտ մեր հաշացքն, Երբ նայում ենք, թե ինչպես է մարդը մեռնում: Սակայն ահա տեսնո՞ւմ եմ ես, 1930 Որ դու արդեն մոտենում ես քո վախճանին: (Աճեռանում է):

ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Գնա՛ս քարի, երանավե՛տ կույս բարեպաշտ,

Անջատվեցի՜ր դու մտերիմ մեր կյանքից:

Իսկ թշնամանքն դեսպի հայրն իմ մոռացության ես կտամ,
Ինչպես արդար ցանկացար դու.

1935

Քո խորհուրդներն ես հնազանդ խում էի և առաջ:

Ավա՛ղ, արդե՛ն, արդե՛ն ծածկում է իմ աչքերն

մե՛զն անթափանց,

Հա՛յր իմ, վերցրու գեթ մարմինն իմ և ուղի՛ղ դիր:

ԹԵՍԵՎՍ.— Ավա՛ղ, որդյա՛կ, ի՞նչ ես անում, մի՛ կործանիր
դժբախտիս:

ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Մահն է եկել, տեսնում եմ ես դռներն արդեն

Հադեսի:

1940

ԹԵՍԵՎՍ.— Եվ թողնում ես հոգուս վրա մեղքի կնիք:

ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Ո՛չ, կրկին ո՛չ, ներում եմ քեզ.

Ազատվա՛ծ ես դու քո մեղքից լիովին:

ԹԵՍԵՎՍ.— Ի՞նչ ասացիր, թողություն՞ն ես ինձ տալիս,

Ազատո՞ւմ ես արյան մեղքից:

1945

ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Այո՛, և արդ

Երբվում եմ ես աղեղնավոր Արտեմիսի անունով:

ԹԵՍԵՎՍ.— Ո՛հ, սրտատենչ իմ սիրելի,

Որքա՛ն, իրավ վեհանձն ես դու դեսպի քո հայրն:

ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Ավա՛ղ, հա՛յր իմ, մնաս բարի,

1950

Եդիր դու մի՛շտ երջանիկ:

ԹԵՍԵՎՍ.— Ավա՛ղ, որքա՛ն վախճազույն է քո հոգին,

Եվ որքա՛ն դու բարեպիտ ես, որդյակ իմ:

ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Զգտի՛ր և դու,

Որ աշպիսի օրինական գեթ զավակներ ունենաս:

1955

ԹԵՍԵՎՍ.— Դո՛ւ, իմ զավա՛կ, ո՛հ մի թող ինձ, ո՛հ, ջանա՛:

ՀԻՊՊՈԼԻՏՈՍ.— Արդե՛ն, արդե՛ն ես ջանացի: Ուծասպառ եմ,
ջա՛նք չկա.

Հա՛յր իմ, ալվա՛ղ, մեռնում եմ ես, ծածկի՛ր դեմքս հագուստով:

(Թեսեսը ծածկում է արդեն մեռած որդու դեմքը):

ԹԵՍԵՎՍ.— Ո՛հ, փառասլանձ, հզո՛ր Աթենք, դու, սուրբ երկիր
Պալլասի,

Տես, որպիսի՛ վսեմ մարդուց զրկվեցիր.

1960

Ա՛խ, Կիպրուհի, դեռ շատ անգամ ես պիտ հիշեմ քո հարվածն:

(Ծառաները վերցնում, տանում են Հիպպոլիտոսի դիակը:

Թեսեսը համրաքալ հետևում է նրանց):

ԵՐԳՉՍԻՈՒՄԲ.— Վի՛շտն ընդհանուր և հանկարծ

Այժմ այցելեց այս քաղաքի բոլոր մարդկանց.

Հեղեղի պես

Թող միշտ թափվի արցունքն աղի, դառնադառն,

1965

Զի վեհ մարդու մահվան վիշտը

Անվերջ, հավերժ անմոռաց է սրտի համար:

(Գնում է):

ԻՓԻԳԵՆԻԱՆ ԱՎԼԻՍՈՒՄ

Թարգմանությունը՝
ՍԻՄՈՆ ԿՐԿՅԱՇՍՏՅԱՆԻ

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԵՐ

ԱԳԱՄԵՄՈՒՆ ԱՐՁԱ

ԺԵՐՈՒԿ — Ագամեմնոնի ծառան

ՄԵՆԵԼԱՌՍ — Ագամեմնոնի եղբայրը

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ — Ագամեմնոնի կինը

ԻՓԻԳԵՆԻԱ — Ագամեմնոնի դուստրը

ԱՔԻԼԵՍ

ՄՈՒՐՀԱՆՂԱԿ

ԵՐԳՉԱՆՈՒՄԲ — քաղկացած Ժալկիսի կանանցից

(Հույների ճամբարն Ավիսում, ճամբարի առաջ՝ Ագամեմնոն արքայի վրանը: Գիշեր է: Ագամեմնոնի վրանում ջան է վառվում: Ծերունի ծառան սպասում է դրսում: Վրանի շեմին հայտնվում է Ագամեմնոնը՝ ձեռքին՝ գրված տախտակ, որը կնքված է):

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Է՛յ, դո՛ւ, ծերուկ, ե՛կ և կանգնիր վրանի մոտ:

ԾԵՐՈՒԿ.— Ահա եկա: Ի՞նչ նոր բան ես դու մտածում,

Ագամեմնոն արքա:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Կարո՞ղ ես դու ճամփա ընկնել իսկույն:

ԾԵՐՈՒԿ.— Ես պատրաստ եմ: Ալևորիս երկար քնել չի հարկավոր.

Ծերությունը իմ կոպերին անքուն պահակ է դրել, տեր:

5

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Այդ ի՞նչ աստղ է սահում երկնի մութ կամարով:

ԾԵՐՈՒԿ.— Սիրիոսն՝ է, տեր, որ հասել է յոթձամի

Աստղաբույլին հենց երկնքի միջնամասում:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Արդեն ոչ մի ձայն չի լսվում.

Ո՛չ հավքերի կոխնչ, ո՛չ էլ ծովի շառաչ.

10

Խոր անդորր է աչծմ տիրում Եվրիպոսի՝ ծովածոցում:

ԾԵՐՈՒԿ.— Իսկ դու ինչո՞ւ խոսկահույզ պտտվում ես

Վրանից դուրս, Ագամեմնոն, իմ տիրակալ:

Ավիսում խոր լուռություն է: Պարիսպների պահակներն էլ

Արձանացած կանգնել են, տե՛ս: Ե՛կ, օհանք ներս:

15

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Նախանձում եմ ես քեզ, ծերուկ երանելի.

Նախանձում եմ քեզ մմանին, ում կյանքը միշտ

Անհայտության մեջ է անցել, բայց անվտանգ,

Փառք վայելող մարդկանց պակաս եմ նախանձում:

ԾԵՐՈՒԿ.— Կյանքը, սակայն, միշտ քեզ համար լավ է եղել:

20

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Այդ լավը, ծերուկ, շատ է խաբուսիկ.

Փառք նվաճելը քաղցր է անշուշտ,

Բայց տառապանքն է փառքին ուղեկից:

Մերթ ատուվածներն են տապալում կյանքը՝

- Դեռ այն չծաղկած, և մերթ էլ մարդկանց բազում ու դաժան 25
Ցանկությունները կործանում են այն:
- ԾԵՐՈՒԿ.—** Չեն հիացնում ինձ քաջագույն մարդուց լսած խոսքերը այդ:
Ազամեննոն, միայն բարիք վայելելու համար չէ, որ Ատրևսը
ծնել է քեզ:
Հրճվանքը և տխրությունը քեզ համար են,
Քանզի դու էլ մահկանացու ես աշխարհում: 30
Եթե նույնիսկ դու չցանկաս, աստվածների կամքն է այդպես:
Մինչ վրանում շահը իր բոլոր լույսն էր սփռում,
Ձեռքիդ բռնած տախտակն էիր գրով ծածկում,
Քերում-ջնջում էիր նորից գրածը քո: Այնուհետև
Կնքեցիր այն, ապա նորից քո կնքածը քանդեցիր դու 35
Եվ այդ սոճյա տախտակը դեն շարտեցիր,
Ու գետինը հագեցավ քո արտասուքից:
Արդեն ոչինչ չի պակասում կերպարանքիդ
Խելագարի պատկեր տալու:
Այդ ինչո՞ւ ես տանջվում թաքուն, 40
Ի՞նչ նոր ցավեր ունես, արքա՛:
Ե՛կ, ինձ դարձրու հաղորդակից քո մտքերին
Եվ փառահիբ հավատարիմ, բարի մարդուն,
Որին, հիշո՞ւմ ես, տեր արքա,
Տինդարևսը, իբրև օժիտ հարսանեկան, 45
Իր աղջկա հետ ուղարկեց քո պալատում ծառայելու:
ԱԳԱՄԵՄՈՆ.— Երեք աղջիկ ուներ Լեդան, Թեստիոսի դուստրը
չքնաղ.
- Մեկը Փեքեն, մյուսն իմ կինը՝ Կլիտեմնեստրան,
Եվ Հեղինեն. հանուն սրա Հելլադայի ազնվագույն
Ու քաջարի կտրիճները եկան իբրև փեսացուներ: 50
Եվ ամեն մեկն սպառնում էր սպանել քաջին այն սիրահար,
Ով գեղանի Հեղինեին տիրանալու բախտն ունենար:
Այս պատճառով նրա հայրը՝ Տինդարևսը,
Երկընտրանքի մեջ էր ընկել և շփոթվել:
Մեծ աղետից ինչպե՞ս պետք է նա խոսափեր. 55
Տա՛ր, թե՛ չտար իր աղջկան կտրիճներից մեկն ու մեկին:
Եվ ահա թե նա ինչպիսի՛ միտք հղացավ:
Փեսացուները թող երդվեն հանդիսավոր
Ու հաշտվեն իրար աջը վերցնելով.
Դաշն կնքեն ողջակիզվող զոհի առաջ 60

Եվ խոստանան սատար կանգնել այն կտրիճին,
 Որի կինը պետք է դառնա Տինդարևսի դուստրը չքնաղ:
 Եթե դարձյալ մեկն ու մեկը, հեղեկ լինի կամ բարբարոս,
 Առագաստից հեռացնի Հեղինեի ընտրյալին
 Եվ պալատից առևանգի գեղեցկուհուն, 65
 Այնժամ բոլորն իրենց գորքով թող արշավեն
 Այդ մեկի դեմ և կործանեն տունը նրա:
 Երբ երդվեցին նրանք այդպես ու ծերունի Տինդարևսը
 Ծարտարորեն գերազանցեց կտրիճներին իր հնարով,
 Խորհուրդ տվեց իր աղջկան՝ ընտրել ուզած փեսացուին 70
 Եվ նավարկել՝ որտեղ իրեն կառաջնորդի
 Ափրոդիտեն, սիրո շնչով եթերային:
 Եվ նա ընտրեց, երանի՜ թե չընտրեր երբեք,
 Մենելաոս Ատրևորդուն: Հետո մի օր (այս է պատմում
 Ավանդությունը արգույան) նա, ով վճռեց 75
 Ծիկացած վեճը դիցուհյաց, Փոյուգիայից
 Սպարտա եկավ ծաղկամկար իր զգեստով
 Ու ուկեշատ զարդարանքով բարբարոսի.
 Եվ, սիրելով իրեն սիրող Հեղինեին,
 Խլեց տարավ իր երկիրը, դեպի Իդա արջառաշատ, 80
 Մի՛նչ այդ՝ տնից բացակա էր Մենելաոսն Ատրևսածին:
 Վերադարձին սա զայրացավ և լուր հղեց
 Չորս ծագերը Հելլադայի՝
 Հիշեցնելով Տինդարևսին տրված երդումը վաղեմի,
 Թե՛ բոլորը պետք է օգնեն անարգվածին: 85
 Ահա այսպես հեղեկները, զինավառված
 Նիզակներով ու շողարձակ վահաններով,
 Մեծաբանակ նծուզներով ու կառքերով,
 Մեծ տորմիդով խարսխեցին Ալըլիսում:
 Ինձ էլ ահա, որպես եղբայր Մենելաոս Ատրևորդու, 90
 Զորքերի ղեկը հանձնեցին: Այդ պատիվը երանի՜ թե
 Իմ փոխարեն մեկ ուրիշին տրված լիներ:
 Բայց Ալլիսում գամել են մեզ հողմերը վատ:
 Մի՛նչդեռ գորքը այս անորոշ վիճակում էր,
 Պատգամախոս Կալքասն այսպես մեզ գուշակեց. 95
 Իմ աղջիկը՝ Իփիգենիան, պետք է զոհվի
 Աստվածուհի Արտեմիսի զոհարանում:

Միայն այդպէս, ասում էր նա, կարող ենք մենք հաջող նաւել
Ու կործանել թշնամական Փոյուզիան.

Թե չզոհենք, չեն կատարվի իղձերը մեր:

100

Անագորույն այս պատգամը երբ իմացա,
Իմ քարոզին՝ Տալթիթիոսին պատվիրեցի
Զորքի առաջ հանդիսավոր հայտարարել,
Թե դատերս ես երբեք չեմ զոհաբերի:

Բայց ի՞նչ արած: Իմ եղբայրը ճարտար խոսքով
Ինձ համոզեց կրել այս մեծ փորձությունը:

105

Եվ ես ահա իմ կնոջը գիր հղեցի,

Որ աղջկան շտապ ուղարկի այստեղ՝ Ավլիս,

Իբր նրան խոստացել եմ կնության տալ Աքիլլեսին:

Դրվատելով արժանիքներն այդ կտրիճի՝

110

Ես գրեցի, թե նա երբեք աքեւսոց հետ չի նաւի,

Մինչև իր տուն նա մեզանից կին չտանի:

Այսպէս կնոջն իմ ցանկացաւ ես համոզել՝

Դատեր համար սուտ հարսանիք հնարելով:

Հելլեններից չորսս գիտենք այդ կեղծիքը.

115

Ես, Կալքասը, Ոդիսևսն ու Մենէլաոսն Ատրևսածին:

Այդ ամենը ես, անագնիվ համարելով,

Ահա նորից ճշմարտությունը գրեցի այս տախտակին,

Որը, ծերուկ, մթության մեջ նկատեցիր, թե բացեցի ու կնքեցի:

Հիմա շտապիր իմ նամակով մեկնել Արգոս:

120

Որպէսզի քեզ հայտնի լինի, թե տախտակին

Ի՞նչ է գրված, ես բոլորը քեզ կպատմեմ,

Քանզի մեր տան հավատարիմ ծառան ես դու:

ԾԵՐՈՒԿ.— Խոսքով գրածդ բացատրիր,

Որ իմ լեզուն ներդաշնակի քո գրածին:

125

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ (կարդում է).— Լեդայի ծծունդ, իմ նախորդ գրին

Իբրև լրացում, սա եմ ուղարկում:

Մի՛ ճամփիր չքնաղ քո դատերն այստեղ,

Եվքեա կղզու ծովափը խաղաղ,

Ուր գտնվում է Ավլիսն ալեգուրկ:

130

Մեկ այլ ժամանակ մենք կկատարենք

Հիմնեցը մեր սիրելի դատեր:

ԾԵՐՈՒԿ.— Իսկ Աքիլլեսն առագաստից թե զրկվի,

Զի՛ կատաղի և զայրույթն իր արդարացի

- Նա չի՞ թափի քո կողակցի և քեզ վրա: 135
- Սարապիէլի այդ կլիճի: Խոսիր, արքա, լսում եմ քեզ:
- ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Աքիլլեսի անունը լոկ պատրվակ էր:
Հարսանիքի մասին ոչինչ Աքիլլեսը դեռ չգիտի
Ու տեղյակ չէ, թե ինչէ՞ր ենք մենք ծրագրել.
- Նա չի լսել իմ խոստումը, 140
- Թե սուգաստն իր հարսանյաց Իփիգենիան կգարդարի:
- ԾԵՐՈՒԿ.— Այդ չլուծ խիզախում է, Ագամեմնոն իմ տիրակալ,
Որ դեռատի քո աղջկան խոստացել ես զոհաբերել
Աստվածունու բազմի առաջ ի սեր համապն դամալացոց:
- ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Ավա՜ղ, հիմար մոռեր են ինձ առաջնորդել, 145
- Եվ այժմ ես գլորվում եմ աղետի մեջ:
Շտապիր, քայլերը ոտքերիդ արագացրու
Եվ մի անսա քո ծերության խարդավանքին:
- ԾԵՐՈՒԿ.— Ահա շտապում եմ, տեր արքա:
- ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Ծանապարհին, աղքտորի մոտ կամ անուստում, 150
- Դու մոռացի՞ր հանգիստը քո և քունը թող քեզ չհաղթի:
- ԾԵՐՈՒԿ.— Դու ճշմարիտ խոսք ասացիր:
- ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Ամեն անգամ երբ կհասնես ճամփաբաժան,
Զգուշ եղիր և աշալուրջ միշտ հետևիր,
Որ ոչ մի կառք չխուսափի քո հսկումից 155
- Եվ շրջանցիկ ճանապարհով իմ աղջկան
Հառաջնորդի դամալացոց հավերի մոտ:
Եթե այստեղ ընթացող կառքը նկատես,
Դո՛ւրս եկ իսկույն, կառապանից սանձը խի՛ր
Ու ե՛տ շրջիր նրանց դեպի դարպասները Միկենեի: 160
- ԾԵՐՈՒԿ.— Այդպես կանեմ:
- ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Շտապիր դուրս գալ դարպասներից:
- ԾԵՐՈՒԿ.— Տեր իմ արքա, քո աղջիկը և քո կինը
Կհալատա՞ն, որ իմ խոսքը ճշմարիտ է:
- ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Տես, կնքել եմ ես տախտակը. բավական է,
Որ կնիքը տեղ հաւցնես դու անաղարտ: 165
- Օ՛հ, շտապիր, ճերմակում է այգաբացը
Ու քառաձի արեգակին ճամփա բացում:
(Ծերունին գնում է):
- ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ (խոսում է նրա ետևից).— Օգնիր դու ինձ այս
տառապանքը տանելու:
Դեռ ոչ մի մարդ այս աշխարհում

Զի ճաշակել լիակատար երջանկություն,
 Քանզի ոչ ոք դեռ չի ծնվել առանց ցավի:
 (Մտնում է իր վրանը: Քալիս է երգչախումբը):

170

ՊԱՐՈՒՊՍ

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Ահա եկել եմ Ավլիսի

Ստրոփե 1

Այս ծովափը ավազաշատ,
 Անցել նեղուցն Եվրիպոսի,
 Ուր ջրերն են սահում անքուն:

175

Ահա, թողած իմ հարազատ
 Քալիս քաղաքը սիրելի,
 Որի ծոցում, ասիին մոտիկ,
 Խոխոցում է քնարածայն
 Զինչ աղբյուրը Արեթուսա,

180

Ահա եկել եմ տեսնելու
 Ծովագնաց այս նավերին
 Թևեր տվող թիակները
 Եվ փառապանծ աքեացոց
 Դյուցազնական կուռ շարքերը:
 Սրանք հազար նավի վրա
 Պետք է մեկնեն Տրոյայի դեմ.

185

Ագամեմնոնն ազնվազարմ,
 Մենելաոսը շիկահեր
 Նրանց տանում են դեպի մարտ
 Հանում չքնաղ Հեղինեի:
 Սրան Պարիսը կովարած՝
 Լակոնական Եվրոտասի

190

Եղեգնաշատ գետեզերքից
 Առևանգեց, տարավ իր հետ
 Որպես պարզև իրեն տրված
 Ափրոդիտե աստվածուհուց:
 Քանզի Պարիսը Կիպրոսում

195

Գեղեցկագույնը համարեց,
 Երբ այդ մասին աղբյուրի մոտ
 Վիճում էին չքնաղ Հերան,
 Պալլասը և Ափրոդիտեն:

200

Ծեղքել-անցել եմ հաշտիշատ
Անտառակը Արտեմիսի.

205

Բայց ամոթխած կույսի մման
Իսկույն այտերն իմ շիկնեցին,
Երբ զինավառ դանայացոց
Վահանների փայլը տեսա,
Եվ ականջին իմ բազմաթիվ
Նժույգների խրխիմջն հասավ:

210

Տեսա երկու Հասներին,
Մեկը զավակը Օլլևսի,
Մյուսը՝ որդին Տելամոնի,
Սալամիսի սլարծանքը վեհ:
Նրանք, իրար մոտիկ նստած,
Դամա էին խաղում հանգիստ:

215

Նրանց խաղը դիտում էին
Պրոտեսիլայն ազնվազարմ
Եվ զավակը Պոսիդոնի՝

220

Պալամեդեսը խելամիտ:
Իսկ մկանուտ Դիոմեդեսը
Սկավառակ էր նետում այնտեղ:
Նրա կողքին կանգնած տեսա
Մերիոնեսին Արեսածին,
Որ հիացնում էր բոլորին:

225

Տեսա նաև կղզիներում
Եվ սարերում հասակ առած
Ողիսևսին Լալերտածին, ՝
Իսկ նրա հետ՝ և Նիրևսին՝

230

Չքնաղագույն աքեացուն:

ԷՊՈԴՈՍ

Տեսա նաև հողմերի պես
Արագընթաց Աքիլլեսին,
Որին ծնել է Թետիսը,
Իսկ Քիրոնը դաստիարակել:
Սլանում էր նա ծովափով՝
Հագած զրահն իր ամրակուռ
Եվ մրցում էր մի քառաձի

235

Մարտակառքի ընթացքի հետ
 Ու ձգտում էր հաղթանակի:
 Կառավարն էր ձիակառքի 240
 Եվմելոսը Փերեսածին,
 Որն անընդհատ խթանում էր
 Ոսկեդրվագ կառքին լծած
 Արագավագ իր ձիերին:
 Զուգ, ճծույզները միջակա 245
 Ծողում էին արծաթափայլ,
 Իսկ ճծույզները եզրային
 Վառվում էին հրակարմիր:
 Կապած գրահն իր ամրակոտ՝
 Սլանում էր սրանց կողքից 250
 Աքիլեսը Պելևսածին:

Տեսնում են ես մավերն ահա,
 Որ խարսխել են Ավլիսում,
 Նրանց կայմերը անհամար,
 Ինչպես անտառ սոճիների: 255
 Միրմիդոնյան Արեսն աչստեղ
 Ժամանել է Փթիոտիսից
 Հիսուն մավով արագընթաց.
 Դրանց վրա Ներեսների
 Պատկերներն են ոսկեդրվագ, 260
 Նշանները Աքիլեսի:

Նրա կողքին նույնքան էլ մավ
 Արգոսցիներն են ուղարկել.
 Տալաուն է նրանց պետը,
 Մեկիստևսի որդին արի: 265
 Ատտիկեից ժամանել է
 Թեսևսի քաջ կտրին որդին
 Վաթսուն մավով. նա բերել է
 Արագընթաց կառքի վրա՝
 Աթենասին իբրև նշան 270
 Նավագների հաջողության:

ԷՊՈՂՈՍ

Տեսնում են ես բեռտացվոց,

Որոնք հիսուն մասն են բերել: Ծիշտ մույնքան էլ մասն Փոկիսից Էասն է իր հետ բերել,	275
Օլևաի մեծ, հզոր որդին: Կիկլուպաշեն Միկենեից, Նավագների գլուխն անցած, Հարյուր մասն է իր հետ բերել	280
Ագամեմնոնն Ատրեսածին: Նրան եղբայրն է ողեկցում Իր զորքերի գլուխն անցած, Որ իր կնոջը ետ բերի	285
Բարբարոսի պալատներից: Ահա տեսնում եմ Նեստորին Գերեմածին՝ Պիլոս երկրի Իմաստնագույն թագավորին:	290
Երևում են այդ մույն շարքում Տիրակալներն Էլիս երկրի, Որոնց բոլոր հելլենները Անվանում են Էպեյցիներ.	295
Եվրիտուն է մրանց արքան: Տալիյաններն են եկել, ահա, Նավորդներին դժվարահաս Էքիմադյան կղզիներից,	300
Որտեղ Մեգեսն է տիրակալ: Էասին եմ տեսնում այստեղ, Սալամիսյան կղզու սանին. Հավաքել է իր զորքը մա	305
Ողջ բանակի աջակողմում, Իր տասներկու արագընթաց Ու դյուրաշարժ մավերի հետ: Եթե հանկարծ մրանց առաջ Բարբարոսի մասն հայտնվի, Անտարակույս կկորցնի	310
Ծանապարհը իր փրկության: Այս մավերը ահա շուտով Պետք է ճեղքեն կուրծքը ծովի. Իսկ քաջերի սխրանքները Պիտի հաշվեն հար, դարեդար:	310

(Թափով գալիս է Մենելաոսը. նրան հետևում է ծերունին՝
փորձելով Մենելաոսից ետ վերցնել Ագամեմնոնի մամակը):

ԷՊԻՍՈԴԻՈՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԾԵՐՈՒԿ.— Հանդուգն ես, Մենելաոս. ամաչիր դու քո արարքից:
ՄԵՆԵԼԱՌՍ.— Մի՛ մոտեցիր. ինչքա՛ն շատ ես հավատարիմ քո
տերերին:

ԾԵՐՈՒԿ.— Մեղադրանքն այդ միայն պատիվ է ինձ համար:

ՄԵՆԵԼԱՌՍ.— Լաց կլինես, եթե այդպես չափն անց կենաս:

ԾԵՐՈՒԿ.— Քեզ վայել չէ խել տախտակը իմ ձեռքից, 315

Քանդել կնիքը տախտակի և այն կարդալ:

ՄԵՆԵԼԱՌՍ.— Բայց դու համայն հելլենների՞ն աղետ կարող ես
պատճառել:

ԾԵՐՈՒԿ.— Դու այլոց հե՛ս. այդ ամենի մասին խոսիր,

Իսկ ինձ ետ տուր այդ տախտակը:

ՄԵՆԵԼԱՌՍ.— Չէ, չեմ գիշի:

ԾԵՐՈՒԿ.— Իսկ ես այդպես չեմ հեռանա: 320

ՄԵՆԵԼԱՌՍ.— Վերջ տուր, ծերուկ. ստրուկ ես թեպետ, սակայն շատ
ես դու մեծախոս:

ԾԵՐՈՒԿ (գոռում է դեպի՝ վրանը).— Տեր իմ արքա Ագամեմնոն.
մեզ գեղում են:

Նա բռնությամբ խլեց մամակդ իմ ձեռքից

Եվ չի ուզում հաշվի առնել ոչ մի օրենք:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ (դուրս է գալիս վրանից).— Էլ, դո՛ւք, այս ի՞նչ
աղմուկ է իմ դռան առաջ. 325

Ի՞նչ անպատշաճ խոսքեր հաասն իմ ականջին:

ՄԵՆԵԼԱՌՍ.— Ե՛ս կտամ քո պատախաճը, և ոչ թե սա:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Դու այդ ինչո՞ւ, Մենելաոս,

Այդպես վիճում ես նրա հետ և սպառնում:

ՄԵՆԵԼԱՌՍ.— Նաչի՛ր ուղիղ աչքերիս մեջ, հետո կասեմ ես իմ
խոսքը: 330

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Ես Ատրևսի որդին լինեմ ու հայացքս գետնի՞ն
հառեմ վախենալուց:

ՄԵՆԵԼԱՌՍ.— Ծանաչո՞ւմ ես այս տախտակը,

Որ ծածկել ես ստորագույն շարադրանքով:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Ծանաչում եմ. վերադարձրո՛ւ այն ծերուկին:

- ՄԵՆԵԼԱՌՍ.— Այդ չի լինի, մինչև բոլոր գրվածները 335
 Ես ցույց չտամ համայն զորքին դանապացոց:
 ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Եվ դու, կնիքն իմ քանդելով, ցանկացել ես
 Անժամանակ իմանալ այն, ինչը պետք չէ:
 ՄԵՆԵԼԱՌՍ.— Այո. քո չար բախտից, ահա քանդել եմ ես քո կնիքը
 Եվ իմացել թաքունն նյութած դավերը քո: 340
 ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Այդ ումի՞ց ես դու վերցրել: Ո՛վ աստվածներ,
 Ի՞նչ անաահման լկտիություն:
 ՄԵՆԵԼԱՌՍ.— Սպասում էի, որ Արգոսից քո աղջիկը կժամանի:
 ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Այդ ինչո՞ւ ես ինձ լրտեսում: Ամոթ չէ՞ քեզ:
 ՄԵՆԵԼԱՌՍ.— Իմ կամքն այդպես ինձ թելադրեց. քո ստրուկը չեմ
 եղել երբեք: 345
 ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Չլաված բան. թույլ չես տալիս որ ի՞մ տունն իսկ
 կառավարեմ:
 ՄԵՆԵԼԱՌՍ.— Խորամանկ ես: Ուրիշ էր քո խոսքը երեկ, ուրիշ՝ այսօր:
 Գուցե վաղը կփոխվի՞ քո խոսքը նորից:
 ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Ծառ հաջող ես սրամտում. բայց նեղգամիտ,
 Ծարտար լեզուն ատելի է եղել ինձ միշտ: 350
 ՄԵՆԵԼԱՌՍ.— Իսկ ի՞նչ օգուտ կարող է տալ ընկերներին դավող
 միտքը:
 Ցանկանում եմ քո վարմունքը քննել հիմա:
 Թող զայրույթը չհեռացնի քեզ ճշմարտից,
 Իսկ ես հարցը չեմ կամենա շատ երկարել:
 Հիշիր, ինչպե՞ս ձգտում էիր գլխավորել 355
 Դանապացոց արշավանքը Իլիոնի դեմ:
 Առերևույթ թվում էիր դու անտարբեր,
 Մինչդեռ հոգում այդ միտքն էիր դու փառիսյուն:
 Ինչպե՞ս էիր համեստաբար դու մոտենում
 Ամեն մեկին ու բոլորի աջը բռնում: 360
 Բո ղոները չէին փակում մարդկանց առաջ
 Եվ ընդունում ցանկացողին՝ թե՛ ընկերոջ, թե՛ թշնամու,
 Փորձում նրանց սիրաշահել քո վարմունքով.
 Բայց երբ հասար իշխանության, դու փոխվեցիր,
 Սկսեցիր չճանաչել ընկերներին քո հնօրյա, 365
 Դարձար գոռոզ, անմատչելի և անճանաչ:
 Այս բոլորը անվայել է ազնիվ մարդուն,
 Երբ որ բախտը իշխանության դուռն է բացում նրա առաջ:
 Ազնիվ մարդը միշտ մնում է հավատարիմ ընկերներին

- Եվ իր ուժի ներածի չափ օգնում նրանց: 370
- Երբ սկզբում ես քեզ տեսա նվաստացած,
Եկա քեզ մոտ ու խոսքերով նախատեցի:
Երբ դու Ավիխ՝ ժամանեցիր ու երբ այստեղ
Համախմբվեց Հելլադայից զորքը համայն,
Դու անճարակ դարձար, քանզի զրկվեցիր 375
Քո նկատմամբ աստվածների տածած սիրուց:
Մեզ համընթաց բարենպաստ քամի չկար:
Այդ պատճառով դանաչացիք պահանջեցին
Ետ ուղարկել նավերը և Ավիսում զոր չտառապել:
Այնժամ ինչքան անօգնական էր քո տեսքը 380
Եվ մոլորված. քանզի, հազար նավերի տեր,
Անգոր եղար հարվածելու Պրիամոսին:
Դիմեցիր ինձ, քո եղբորը՝ հարցնելով խորհուրդը իմ,
Թե ի՞նչ անես, որ չզրկվես տիրությունից
Ու դրանով չկորցնես քո փառքը վեհ: 385
Այնուհետև, երբ Կալքասը սրբալայրում պատգամ տվեց,
Որ դատերդ եթե զոհես Արտեմիաի զոհարանում,
Դանաչացոց նավարկումը կհաջողվի,
Լցվեց քո սիրտը խնդությամբ ու խոստացար
Չոհաբերել քո աղջկան. ոչ բռնությամբ, այլ կամովին: 390
Լուր հղեցիր դու կնոջդ, որ ուղարկի դստրիդ այստեղ,
Իբր նրան կնության ես տալիս հերոս Աքիլլեսին:
Ինքը երկինքն է քո ասած խոսքի վկան,
Այժմ փոխել ես քո միտքը և ուրիշ գիր ես ուղարկում.
Հրաժարվում ես քո աղջկան մահին հանձնել: 395
Բայց ի՞նչ արած, քո նմաններն այնքա՛ն շատ են:
Իշխանությունն ձեռք բերելու համար անում են ամեն ինչ,
Բայց ի վերջո գահավիժում բարձունքից ցած:
Ոմանք իրենց անկման համար անմիտ մարդկանց են մեղադրում,
Մինչ ուրիշներ կործանվում են իրենց մեղքով, 400
Քանզի նրանց ձեռքն անգոր է իշխանության դեկը պահել:
Իսկ ինձ թշվառ բախտն է հուզում Հելլադայի,
Որ ցանկանում է հիասքանչ գործ կատարել,
Բայց անարժան բարբարոսի ծաղրանքին է արժանանում,
Միայն հանուն քո աղջկա ու քեզ համար: 405
Ազնվական ծագումը դեռ բավական չէ,
Որպեսզի մարդ դառնա երկրի և զորքերի առաջնորդը:

Զորավարին հարկավոր է խելք ունենալ:

Եթե մարդը խելամիտ է, երկրի դեկը հանձնիր նրան:

ԵՐԳ.ՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ահավոր է, երբ հարազատ երկու
եղբայր

410

Իրար հետ խիստ վիճում են ու թշնամանում:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Դե, հիմա էլ դառն խոսքեր ունկնդրելու հերթը
քոնն է:

Կարճ կխոսեմ. իմ աչքերը չեն բարձրանա գոռոզաբար,
Այլ կլինեմ խելոք ու գուսպ, ինչպես եղբայրն իր եղբոր հետ,
Քանզի պետք է ազնվատոհմ մարդը լինի միշտ սիրալիր: 415

Ասա, ինչո՞ւ կատաղել են արնակալած աչքերը քո,
Ասա, ո՞վ է քեզ անպատվել, ի՞նչ հատուցում ես պահանջում.
Գուցե նորից առաքինի մի կողակի՞ց ես ցանկանում:

Թե այդպիսին հիմա լիներ, մեծ հաճույքով քեզ կտայի,
Իսկ չէ՞ որ դու այդ ունեիր, սակայն անգոր եղար պահել: 420
Եվ ես ինչո՞ւ պետք է տուժեմ. մեղքս ի՞նչ է:

Գուցե փառքը իմ վաստակած արդեն հանգիստ չի՞ տալիս քեզ:

Ի՞նչ եմ ասում. արիությունը քեզ երբեք չի հրապուրել,

Դու մշտապես նախընտրել ես չքնաղ կանանց գրկում լինել.

Զզվելի է հիմար մարդու զվարճանքը այդ հեշտագին: 425

Դու ինձ անմիտ ես անվանում, մի՞նչդեռ ինքս ճիգ եմ թափում
Ողդելու քո անմտության հետևանքը:

Այժմ նորից, աստվածների քեզ շնորհած բախտից շոյված,

Ծանկանում ես քեզինքն փախած վատ կողակցին տունդ քերել:

Դու, երևի, հույս ես կապում այն երդման հետ, 430

Որ խելահեղ փեսացուներն, ամուսնական տեղնով վառված,

Տվել էին Տիմոթարեսին, թե քեզ կօգնեն քո նեղ ժամին:

Համոզված եմ, Զևսը վկա, նրանք հետին մտքեր ունեն.

Այդ է նրանց այստեղ քերել, այլ ոչ թե դու և քո ուժը:

Վերցրու քեզ հետ այդ ինքնագոհ անմիտներից և արշավիր: 435

Աստվածները անգիտակ չեն. նրանք շատ լավ գիտեն գինը

Հարկադրաբար վատ հաստատված երդումների:

Ոչ, չեմ գոհի իմ դատերը և, հակառակ արդարության,

Ես չեմ գնա վրեժ լուծելու մի անառակ կնոջ համար:

Ես չեմ ուզում օր ու գիշեր արցունք թափել կսկծալի՝ 440

Իմ հարազատ որդու հանդեպ ապօրինի իմ արարքով:

Ահա քեզ իմ պատասխանը՝ պարզ ու կտրուկ.

Թե համոզվես՝ շատ լավ, թե չէ՝ ես գիտեմ իմ անելիքը:

ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Այս խոսքերդ հակասում են քո
խոստումին,

Սակայն լավ է, որ ուզում ես դատրիդ փրկել:

445

ՄԵՆԵԼԱՌՍ.— Հազար ափսոս. բարեկամներ չունեցա ես:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Այս վարմունքով եղածից էլ կզրկվես:

ՄԵՆԵԼԱՌՍ.— Էլ ո՞վ կասի, թե նույն հորից ենք մենք ծնվել:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Խելամի՛տը կարող է ինձ եղբայր լինել, ո՛չ հիմարը:

ՄԵՆԵԼԱՌՍ.— Սակայն պետք է հարազատը կիսի վիշտը

հարազատի:

445

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Բարի գործի համար դիմիր և ոչ թե վիշտ

պատճառելու:

ՄԵՆԵԼԱՌՍ.— Դու չե՞ս ուզում Հելլադայի այս աղետը կիսել մեզ հետ:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Քեզ հետ նաև Հելլադան է պատիժ կրում

աստվածներից:

ՄԵՆԵԼԱՌՍ.— Իշխանության մականն է քեզ գոռոզացրել,

Որ հարազատ եղբորդ ես դավաճանում:

455

Այլ միջոցներ կմտածեմ, ես կգտնեմ այլ ընկերներ:

(Գալիս է սուրհանդակը):

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Համահեղին գորաց արքա Ագամեմնոն:

Ահա եկա ու բերեցի քո դստերը,

Որին տանը կոչում էիր Իփիգենիա:

Նրա հետ են նաև կինդ՝ Կլիտեմնեստրան,

460

Եվ Օրեստը մանուկ. նրանց դու տեսնելով կուրախանաս,

Քանզի երկար բացակա ես դու քո տնից:

Ծանապարհին, երբ հոգնեցին, կարկաչահոս աղբյուրի մոտ

Կանաչք հանգիստ վայելեցին ու լվացին ոտքերն իրենց:

Նծույզներին արձակեցի սեզերի մեջ արածելու,

465

Իսկ ես, իբրև տեղեկաբեր, ահա քեզ մոտ շտապեցի,

Որ դու նրանց ըստ արժանվույն կարողանաս դիմավորել:

Քո աղջկա ժամանումը հայտնի դարձավ ողջ բանակին,

Եվ բոլորը շտապում են տեսնել դստերդ գեղանի:

Բարձրատոհմիկ ազնվականն ամբոխի մոտ

470

Համարվում է երևելի ու տեսարժան:

Բոլորն իրար հարց են տալիս. այստեղ արդյոք

Հարսանի՞ք է կատարվելու, թե՞ դստերը

Կարոտել է Ագամեմնոն թագավորը

Եվ խնդրել է բերել իր մոտ: Իսկ ուրիշներն ասում էին՝

475

Գեղեցկուհուն կամենում են ընծա բերել Ավլիսի տեր

Արտեմիսին հիմենէից առաջ. տեսնես, ո՞վ կլինի իր փեսացուն:
 Օ՛հ, ուրեմն, ծաղիկներով լի զամբյուղներն այստեղ բերեք,
 Ու պսակեք ճակատներդ: Իսկ դու, արքա Մենէլաոս,
 Երգ հնչեցրու հիմենէի՛, և ամեն մի վրանի տակ 480
 Թող սրճի ձայներ լսվեն և աղմուկը պարողների:
 Թող այս օրը լուսապայծառ երջանկություն բերի կույսին:

ԱԳԱՄԵՄՈՆ.— Ընորհակալ եմ. այժմ անցիր վրանից ներս:
 Աստվածները թե մեզ օգնեն, գործը հաջող մենք կավարտենք:
(Սուրհանդակը գնում է):
 Վա՛յ դժբախտիս. ես ի՞նչ անեմ, որտեղի՞ց իմ խոսքն սկսեմ: 485
 Հարկադրական կարիքն ինչպե՞ս իր ցանցերով պատել է մեզ:
 Աստվածներն ինձ գետին զարկին և իմ բոլոր հնարքները
 Փշրվեցին՝ հանդիպելով նրանց անլուր դաժանության:
 Անհայտ մարդիկ ինչ-որ չափով բախտավոր են:
 Հրապարակաւ նրանք կարող են արտասուել 490
 Ու խոսքերով իրենց վիշտը թերթեացնել:
 Իսկ այդ նույնը մեծատոհմիկ մարդկանց վայել չեն համարում:
 Հպարտությունն է մեզ կյանքում առաջ մղում,
 Սակայն միշտ էլ մենք ամբոխի ստրուկն ենք մնում:
 Ես ամաչում եմ արտասուել մարդկանց առաջ, 945
 Իսկ չարտասուել անկարող եմ արդեն հիմա,
 Երբ անհատակ աղետների դուռն եմ հասել:
 Այժմ ես ի՞նչ պետք է ասեմ իմ կնոջը,
 Եվ ի՞նչ տեսքով, ինչպե՞ս նրան ես հանդիպեմ:
 Դժբախտության այս չար պահին նա լիովին 500
 Ինձ կործանեց իր անպատեհ այցելությամբ:
 Ա՛խ, ինչքա՛ն լավ պետք է լիներ, եթե իրոք
 Նա ժամաներ իր աղջկա հարսանիքին:
 Սակայն նրան իմ նենգ արարքն է սպասում:
 Իսկ ի՞նչ ասեմ դատապարտված թշվառ կույսին, 505
 Երբ նա դարձել է հարսնացուն մութ Հադեսի:
 Ահա նրա պաղատագին խոսքն է հնչում իմ ականջին.
 «Հաղր իմ, ճի՞շտ է, որ դու պետք է ինձ ապանես.
 Աստվածները թող այդպիսի հարսանիքներ քեզ պարգևեն,
 Եվ քո ամեն մի սիրելին թող այս օրվան արժանանա»: 510
 Իսկ Օրեստեսն այդ տեսնելով պետք է ճշա՛
 Զըմբոնելով կատարվածի էությունը:
 Զէ՛ որ նա դեռ երեխա է:

Ավա՛ղ, ինչպե՛ս կործանեցին ինձ Պարիսը և Հեղինեն,
Որոնց արարքը անառակ այս աղետի պատճառն եղավ: 515
ԵՐԳՉԱԽՄԱԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ես էլ, թեպետ օտար մի կին,
կարեկցում եմ

Աղետների մեջ տվայտող տիրակալին:
ՄԵՆԵԼԱՌՍ.— Եղբայր, աջդ տուր ինձ, և մենք կհաշտվենք:
ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ (աջն է տալիս).— Վերցրու. քոնն է հաղթանակը,
ինձ մնում է տառապանքը:

ՄԵՆԵԼԱՌՍ.— Ես Պելուպսի անունով եմ երդվում ահա, 520
Որը հայրն է իմ ու քո հոր՝ Ատրևսի,
Որ գեղգամիտ ոչ մի խորհուրդ չեմ փայփայի,
Այլ իմ սրտի անկեղծ խոսքը կասեմ ես քեզ:

Երբ ես տեսա արտասուքը քո աչքերի,
Կարեկցեցի և ինքս էլ պատրաստ էի արտասվելու: 525
Ետ եմ վերցնում ես իմ նախկին խոսքերը չար.
Խնդրում եմ քեզ, մոռացիր իմ մեղադրանքը:

Այժմ ինքս հաղորդակից եմ քո վշտին:
Ես քեզ խորհուրդ կտամ՝ դատրին քո չսպանել
Հանուն եղբոր բարօրության. ապօրինի գործ կլինի, 530
Որ դու տանջվես, իսկ ես ուրախ զվարճանամ.

Քո սիրելի դուստրը մեռնի, միևնչեռ իմը լույս վայելի:
Եվ այդ ի՞նչ եմ ես ցանկանում. թե կամե՞նամ ամուսնանալ,
Մի՞թե հիմա ես չեմ կարող սվելի լավ մի կին առնել: 535
Թե՛ նախընտրեմ ես անառակ Հեղինեին,

Իմ հարազատ եղբորն ահա կկորցնեմ
Ու, փոխարենը բարիքի, ինձ հետ չարիք ես կտանեմ:
Անմիտ էի մանկան մահն, բայց երբ արդեն
Կատարվածին ականատես եղա մոտից,

Նոր զգացի, թե որդեսպան լինելն ինչքան ծանր քան է: 540
Հետո նաև դժբախտ կույսն իմ գուրջը շարժեց
Ու հարազատ արյան ձաղնը խոսեց իմ մեջ:
Ինչո՞ւ պետք է նա իմ կնոջ համար զոհվի.

Աղջիկդ ինչո՞վ պարտական է Հեղինեին:
Զինվորները թող Ավլիսից ցրվեն զնան: 545
Ո՛վ իմ եղբայր, թող ցամաքի արտասուքը քո աչքերի,
Որ իմ աչքերն էլ չթացվեն:

Եթե պատգամն աստվածային քո դատերն է վերաբերում,
Ես չեմ ուզում պատճառ դառնալ. հրաժարվում եմ պատգամից:

Մի համարիւր ինձ թշնամի. ես մնում եմ քո եղբայրը:

550

Հավատա ինձ, Ագամեմնոն. այսուհետև

Զեմ հրաժարվի փորձությունը կիսել քեզ հետ:

Հարազատի հանդեպ սերն ինձ փոխեց ահա

Եվ ազատեց ինձ չարության ճիրաններից:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Խոսքդ ազնիվ էր, արժանի Դիոսածին

Տանտալոսին.

555

Քո փառապանծ նախնիներին դու ամոթով չթողեցիր:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Մենելաոս, արժանի ես գովասանքի:

Զեմ թաքցնում. հակառակ իմ սպասածին,

Դու քեզ պատիվ բերող խոսքով դիմեցիր ինձ:

Եղբայրների միջև կարող է վեճ ծագել

560

Հանուն կնոջ և կամ հանուն իշխանության:

Թող կորչի այն ազգակցությունն աղետալի,

Որը միայն դառնություն է մեզ պատճառում:

Բայց անողորմ ճակատագրի կամքն էր այդպես.

Ես չեմ կարող չկատարել

565

Իմ աղջկա սպանությունը արյունալի:

ՄԵՆԵԼԱՈՍ.— Ինչպե՞ս. այդ ո՞վ է ստիպում քեզ

Սպանել դստերդ հարազատ:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Այստեղ եկած աթեական զորքը համայն:

ՄԵՆԵԼԱՈՍ.— Այդ չի լինի, եթե նրան ետ ուղարկես նորից Արգոս: 570

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Դա հեշտ բան է, բայց դրանով մենք չենք կարող
գործը վճել:

ՄԵՆԵԼԱՈՍ.— Այդ ի՞նչն է քեզ խանգարում: Ամբոխի՞ց ես դու
վախենում:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Գուշակ Կալքասն այդ պատգամը կհաղորդի ողջ
բանակին:

ՄԵՆԵԼԱՈՍ.— Այդ չի լինի, թե նախապես քեզ հաջողվի սպանել
նրան:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Փառասեր է այդ անիծյալ գուշակների սերունդն
ամբողջ: 575

ՄԵՆԵԼԱՈՍ.— Անօգուտ է և անհաճո անգամ նրանց գոյությունը:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Ինձ համակած սարսափը քեզ չի՞ վախեցնում:

ՄԵՆԵԼԱՈՍ.— Ասա, ինչի՞ց հիմա պետք է մենք վախենանք:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Միսփոռի շառավիղին արդեն հայտնի է ամեն ինչ:

ՄԵՆԵԼԱՈՍ.— Ողիսեսը անկարող է մեզ վնասել: 580

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Բայց, նա շատ է խորամանկ և ամբոխավար:

ՄԵՆԵԼԱՌՍ.— Այո, շատ է փառատենն ու վտանգավոր:
ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Մի՞թե մա չի համախմբի զորքն արգոսյան,
 Որ Կալքասի պատգամները հաշտնի մրանց
 Եվ հաղորդի, որ ես դստերն իմ խոստացա 585
 Ջոհաքերել Արտեմիսի բագնի առաջ,
 Մինչդեռ հիմա ես ուզում եմ խաբել մարդկանց:
 Իր խոսքերով մա կգրգռի զորքը համայն,
 Ու ուզվիկները կսպանեն և՛ ինձ, և՛ քեզ,
 Իսկ աղջկան կառաջնորդեն զոհարանը Արտեմիսի: 590
 Եթե մույնիսկ ինձ հաջողվի Արգոս փախչել,
 Նրանք կընկնեն իմ ետևից, կգան Արգոս,
 Կկործանեն մեր քաղաքը հիմնահատակ
 Ու կավերեն պարիսպները կիկլոսաշեն:
 Օ՛հ, դժբախտս, այսափաին է վիճակը իմ: 595
 Աստված, այս ի՞նչ անել վիճակ ստեղծեցիր:
 Մենեղաոս, քեզնից միայն մի բան խնդրեմ.
 Գնա, շրջիր բանակի մեջ և զգուշացիր,
 Որ այս ամենը չիմանա Կլիտեմնեստրան,
 Մինչև դստերն իմ չուղարկեմ ես Հադեսին: 600
(Մենեղաոսը գնում է):
 Երանի՜ թե այս աղետը քիչ արտասուք մեզնից խի:
(Երգչախմբին)
 Դուք էլ, կանայք օտարական, մի խոսվեք:
(Գնում է):

ԱՅԱՍԻՄՈՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Երանի՜ մրան, ով աստվածունի **Ստրոփե**
 Ափրոդիտեի սիրո պարգևից
 Օգտվել գիտի խելամտությամբ. 605
 Երանի՜ մրան, ով չի մոլորվում
 Անմիտ կրքերից, այլ ժուժկալ է միշտ:
 Գանգրահեր Էրոսն իր կապարձի մեջ
 Գալթակղիչ երկու սլաք է պահում.
 Մեկը սլաքն է բարեբախտ կյանքի, 610
 Մյուսը՝ ցավերի ու տառապանքի:
 Ով չքնադագույն դու աստվածունի.

Երկրորդ սլաքը միշտ հեռու պահիր
 Մեր ընտանեկան առագաստներից,
 Սիրո չափավոր վայելք շնորհիր
 Ու սրբագործված մեղմ ցանկություններ:
 Թող ես ծառայեմ Ասիրողիտեին,
 Բայց չկուրանամ վայրի կրքերից:

615

Տարբեր են լինում մարդիկ ի բնե,
 Տարբեր է լինում խորհուրդը նրանց.
 Սակայն աշխարհում ամենից պայծառ
 Ծշմարտությունն է միշտ ճառագայթում:

Անտիստորիկե

620

Ամոթխած լինելն իմաստություն է,
 Իսկ կրթությունը թեև է տալիս
 Մարդու բնածին առաքինության,
 Պարզևուր նրան երկնաչին շնորհ՝

625

Անել վիճակում կողմնորոշվելու:
 Այդպիսի մարդիկ փառքով պսակված
 Անծերունական կյանք են վայելում:
 Ծառ է ցանկալի, որ մարդիկ կյանքում

630

Հետամուտ լինեն առաքինության.
 Կինը փրոտ մեջ լինի անոթխած
 Եվ հավատարիմ իր առագաստին:
 Իսկ տղամարդու հոգում բույն դրած
 Զիրքերը բազում թող փառաբանեն հայրենին նրա:

635

ԷՊԴՐՈՍ

Գանգրահեր Պարիս, ինչո՞ւ լքեցիր
 Լանջերն Իդայի, ուր արծաթափայլ
 Քո արջառներիս արածում էիր՝
 Հովվելով նրանց քո փոշուգիական
 Եղեգնյա շվու մեղմ հնչյուններով:
 Այնտեղ կովերի առինքը լցվում էր
 Անարատ կաթով, երբ աստվածուհին
 Քեզ ընտրեց իբրև վեճի դատավոր:
 Վեճը լուծելով եկար Հելլադա
 Եվ փղուկրապատ պալատը մտար՝
 Դու Հեղինեի հմայքով տարված.

640

645

433

Ինքդ հարբեցիր որպէս սիրահար,
 Ու փոխարենը դու նրա հոգին
 Ալեկոծեցիր սիրո տագնապով:
 Ահա թե ինչու ամբողջ Հելլադան
 Իբրև թշնամի, զինավառ զորքով,
 Գրոհի կգա Տրոյայի վրա:
 (Կառքով գալիս են Օրէստեսին գրկած Կլիտէմնեստրան և
 Իփիգենիան):

650

ԷՊԻՍՈԴԻՈՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Օ՛, տեսն'ք, տեսն'ք: Պայծառ է եղել
 Վեհածին մարդկանց շքեղությունը:
 Ահա գալիս են արքայադուստր
 Իփիգենիան իշխանավայել
 Եվ Կլիտէմնեստրան, արքայի կինը:
 Օ՛, դուք, անուններ բարձրատոհմիկ,
 Որ սավառնում եք բախտի թևերով:
 Դուք երջանկության բարձունքն եք հասնում
 Ու դառնում աստված մարդկանց աչքերին:
 Եկեք, շտապենք, Քալկիսի դատրեր,
 Թագունում օգնենք կառքից իջնելու,
 Որ չսայթաքի գետնին կանգնելիս:
 Քնքշորեն բռնենք նրա թևերից,
 Որ չվախենա անուշ քուն մտած
 Գեղանի որդին Ագամեմնոնի:
 Ո՛վ մեծ Արգոսի չքնաղ թագուհի,
 Դու մեր Ավիսի հյուրն ես թանկագին:

655
660
665

ՎԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Համարում եմ երջանկության բարի նշան
 Քո խոսքերի ազնիվ մաղթանքը քաղցրալուր:
 Ժամանեցի ես հուսալով, որ երջանիկ
 Ամուսնության հանդեսների մեջ կլինեմ:
 Այժմ կառքից դուք ցած առեք իմ աղջկան,
 Որին իբրև հարսնացու եմ բերել այստեղ,
 Ու երկյուղած երթով տարեք վրանից ներս:
 Դու էլ, դատրիկ իմ սիրելի, իջիր կառքից
 Ու քնքշորեն քո չքնաղ ոտքը դիր հողին:

670
675

Դուք, աղջիկներ, գրկեք նրան և օգնեցեք

Զիակառքից ցած իջնել:

680

(Կանաչք օգնում են Իփիգենիային):

Թող ձեզանից մեկն ու մեկը ձեռքս բռնի,

Որ ես իջնել կարողանամ նստարանից:

(Կանաչք մի մասը դիմում է դեպի Կլիտեմնեստրան. սա ձեռքի շարժումով կանգնեցնում է նրանց):

Նախ դուք եկեք նծույզների առաջ կանգնեք,

Քանզի նրանք վախենում են ու խրտնում:

(Դիմելով երգչախմբի գլխավորին):

Իսկ դու վերցրու այս մանկիկին՝ Օրեստեսին,

685

Ազամեմնոն թագավորի երեխային:

Ի՞նչ է, որդի, դու հոգնեցի՞ր, քունդ տարա՞վ

Ծանապարհին ձիակառքի օրորվելուց:

Զարթի՛ր հիմա, քույրդ ահա բախտավորվեց

Ու երջանիկ հիմենելի արժանացավ:

690

Մեծատոհմիկ քո գերդաստանն այսուհետև

Էլ ալելի կհոչակվի. այս օրվանից

Ազգակից ես դառնում ցեղին դու Ներեսի,

Որին մարդիկ համարում են դիցանման.

(Կանաչք Իփիգենիային օգնում են մոտենալ Կլիտեմնեստրային):

Ե՛կ, մոտեցի՛ր, ով իմ դստրիկ Իփիգենիա.

695

Նստիր ինձ մոտ և այս օտար կանաչք առաջ

Երջանկություն դու պարգևիր քո մայրիկին:

(Քալիս է Ազամեմնոնը):

Հայրդ ահա, շտապի՛ր նրան ողջունելու:

ԻՓԻԳԵՆԻԱ (նետվում է հոր գիրկը).— Մի նեղացիր, մայր իմ

անուշ, որ ես հիմա

Քեզ կանխելով առաջ անցնեմ և իմ կուրծքը

700

Կարոտակեզ հորս կրծքին ամուր սեղիմ:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ (Ազամեմնոնին).— Ո՛վ իմ արքա և իմ պարծանք

Ազամեմնոն,

Ահա եկանք մենք՝ հնազանդ քո պատվերին:

ԻՓԻԳԵՆԻԱ.— Այսքան երկար բաժանումից հետո, հայր իմ,

Թույլ տուր փարվեմ հիմա կրծքիդ:

705

Օ՛, ես ինչքա՞ն կարոտել եմ քաղցր տնաքիդ:

(Դառնալով մորը)

Ներիր մայր իմ, որ անհամբեր ես քեզանից առաջ անցա:

ՎԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Այդպես է պետք, սիրուն դստրիկ:

Դու իմ բոլոր որդիներից առավել ես հորդ սիրում:

ԻՓԻԳԵՆԻԱ.— Հայր իմ, ինչքա՛ն երջանիկ եմ քեզ տեսնելով: 710

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Հայրդ նույնպես: Դու իմ սրտի խոսքն ասացիր:

ԻՓԻԳԵՆԻԱ.— Հայր իմ, ինչքա՛ն լավ արեցիր ինձ կանչելով:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Ա՛խ, աղջիկս, ես չգիտեմ քեզ ի՞նչ ասեմ:

ԻՓԻԳԵՆԻԱ.— Դու ասացիր, թե ուրախ ես ինձ տեսնելով,

հայց քո դեմքը մոայլության ստվերն է պատել:

715

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Ձորապետն ու արքան բազում հոգսեր ունեն:

ԻՓԻԳԵՆԻԱ.— Հիմա ինձ հետ եղիր, հայր իմ, և մոռացիր

հոգսերը քո:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Ահա քեզ հետ եմ ես հիմա և ուրիշ բան չեմ
մտածում:

ԻՓԻԳԵՆԻԱ.— Որ այդպես է, վանիր դեմքիդ մոայլությունը և
ծպտա:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Տես, ուրախ եմ, որդիս, ուրախ՝ քեզ տեսնելով: 720

ԻՓԻԳԵՆԻԱ.— Ապա ինչո՞ւ արտասուք կա քո աչքերում:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Մեր հետագա բաժանումը գուցե լինի երկարատև:

ԻՓԻԳԵՆԻԱ.— Ձեմ հասկանում, ի՞նչ ես ասում, սիրելի հայր,
չեմ հասկանում:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Բո խելացի խոսքը, դստրիկ, կրկնապատկում է
վիշտը իմ:

ԻՓԻԳԵՆԻԱ.— Լավ, ես անմիտ խոսքեր կասեմ, եթե այդպես է
հաճո քեզ:

725

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ (մեկուսի).— Ձեմ դիմանում լուրջանը:

(Իփիգենիային) Ծնորհակալ եմ աղջիկս:

ԻՓԻԳԵՆԻԱ.— Մնա, հայր իմ, մեզ հետ մնա միշտ քո տանը:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Ինքս նույնպես այդ եմ ուզում, սակայն անգոր եմ
կատարել

Իմ ուզածը: Ահա թե ինչն է իմ վշտին առիթ տալիս:

ԻՓԻԳԵՆԻԱ.— Կորչեմ թող նետն ու հիզակը և մեղքերը Մեմեդայի: 730

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Այոց կորուստն առջևում է, իսկ ես արդեն
կործանված եմ:

ԻՓԻԳԵՆԻԱ.— Ինչքա՛ն երկար դու մնացիր ծովածոցում այս
Ավլիսյան:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Հիմա ես արշավանքը արգելակող պատճառներ կան:

ԻՓԻԳԵՆԻԱ.— Հայր իմ, որտե՞ղ եմ ապրում այդ փոյտփիացիք:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Ուր չպետք է երբեք ծնվեր Պրիամաժին Պարիսը
նենգ: 735

ԻՓԻԳԵՆԻԱ.— Հայր իմ, պետք է ինձ լքելով հեռո՞ւ երկիր
ճանապարհվես:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Ո՛վ աղջիկս, քեզ ու հորդ միևնույն բախտն է
վիճակված:

ԻՓԻԳԵՆԻԱ.— Երանի թե հնարավոր լիներ քեզ հետ ճանապարհվել:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Դու էլ պետք է ճանապարհվես հեռու երկիր:

ԻՓԻԳԵՆԻԱ.— Ես մո՞րս հետ պետք է մեկնեմ, թե՞ առանձին
ճանապարհվեմ: 740

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Մեճ ու մեճակ, հեռու հորից և քո մորից:

ԻՓԻԳԵՆԻԱ.— Գուցե դու նոր պալատնե՞ր ես ինձ ուղարկում:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Բավական է. աղջիկներին անվայել է այդ իմանալ:

ԻՓԻԳԵՆԻԱ.— Հայր իմ, շտապի՛ր հաղթանակով վերադառնալ
Փոյուգիալից:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Բայց առանց զոհ մատուցելու ես չեմ կարող
մեկնել հիմա: 745

ԻՓԻԳԵՆԻԱ.— Որ այդպես է, ես էլ կուզեմ զոհաբերման պահը
տեսնել:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Դու անպայման այդ կտեսնես. քանզի ինքդ
Պետք է կանգնես լվացվելու կոնքին մոտիկ:

ԻՓԻԳԵՆԻԱ.— Իսկ մենք պիտի զոհարանի առաջ պարե՞նք:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Երանի քեզ, որ անտեղյակ ես տակավին: 750

Կուզենայի ես էլ քեզ պես լինել անհոգ:

Ծթևանդ մտիր այժմ, ուր աղջիկներն են հավաքվում.

Մոտ եկ, իմ աջը համբուրի՛ր ու գնա ներս,

Քանզի հայրդ երկար պետք է բացակայի:

Օ՛, ծաղկած կուրծք, օ՛, վարդ այտեր, օ՛, գանգուրներ
ոսկեշողուն. 755

Ինչպիսի՞ ծանր տառապանք պատճառեցին ձեզ Հեղինեն

Եվ քաղաքը փոյուգիացվոց: Էլ չեմ կարող ոչինչ ասել,

Որովհետև քո ամեն մի հպումն ահա

Իմ աչքերից արտասուք է քամում առատ:

Ծթևանդ մտիր հիմա:

(Իփիգենիան գնում է, Ագամեմնոնը դիմում է Կլիտեմնեստրային):

Իսկ դու, ծնունդդ Լեդայի, 760

Ներիր իմ այս թուլությունը: Խոտվյալ է սիրտս հիմա,

Որ աղջկան պետք է հանձնեմ Աթիլեսին:

Թեև նման հրաժեշտները օրհնություն են երանելի,
Սակայն սիրտը ծնողական տառապում է ամեն անգամ,
Երբ գավակին, որին այնքան փայփայել է ու խնամել,
Պարտավոր է օտար մարդու տունն ուղարկել:

765

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Քո հուզմունքը օտարոտի չէ իմ հոգում:

Մեր աղջկա հարսանիքը պատրաստելիս՝

Ինքս նույնպես տագնապում եմ ու վշտանում,

Բայց բարքերն ու ժամանակը մեր այդ վիշտը կմեղմացնեն: 770

Փեսացուի անունը դու հայտնեցիր ինձ,

Բայց չասացիր, թե ո՞ր երկրից է նա սերում և ո՞ւմ տոհմից:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Հավերժահարս Էգիման է եղել դուստրը Սաուրուի:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Իսկ նրա հետ կենակցողը աստված էր, թե՞
մահկանացու:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Ինքը՝ Ջևար. և նա ծնեց Էակոսին:

775

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Էակոսը ո՞ւմ ունեցավ որպես ժառանգ իր
պալատում:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Նրան Պելևսը ժառանգեց. սա՛ իր հերթին

Ամուսնացավ Ներես աստծու հավերժահարս աղջկա հետ:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Այդ աղջկան աստվածները իբրև պարզև՝
շնորհեցին,

Թե՞ Պելևսը ամուսնացավ ի հեճուկս նրանց կամքի:

780

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Ջևար եղավ երաշխավոր, ու Ներևսը համաձայնեց:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Իսկ նա որտե՞ղ ամուսնացավ. ակեփրիփոր
ծովո՞ւմ արդյոք:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Պելիոն լեռան նվիրական ստորոտներում,

Որտեղ Քիրոնն է բնակվում ամենիմաց:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Այնտե՞ղ, ուր, ըստ ավանդության,

կենտավրոսներն են բնակվում:

785

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Հենց այնտեղ էլ աստվածները ամուսնացրին
քաջ Պելևսին:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Իսկ ո՞վ եղավ դաստիարակն Աքիլլեսի.

Թեսի՞սն արդյոք, թե՞ նրա հայր Պելևսը քաջ:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Նա մեծացավ Քիրոնի մոտ, որ այդպիսով

Հեռու մնա մարդկանց հատուկ վատ բարքերից:

790

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Դա շատ լավ է. այսքան խելոք դաստիարակ
Ընտրող հայրը առավել քան իմաստուն է:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Աքիլլեսը պետք է դառնա քո աղջկա ամուսինը:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Անթերի է. իսկ հունական ո՞ր քաղաքն է
տունը նրա:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Ապրում է նա Փթիոտիսի Ապիդանոս գետակի
մոտ:

795

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Այդքան հեռո՞ւ պետք է գնա մեր աղջիկը:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Բնական է, եթե նրա կիճն է դառնում:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Թող երջանիկ լինեն: Ե՞րբ ենք հարսանիքը
կատարելու:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Երբ որ լուսնի շրջանակը բարեհաջող կբոլորվի:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Իսկ մեր դստեր համար զոհեր մատուցե՛լ ես
աստվածուհուն:

800

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Մտաղիբ եմ ես մատուցել: Այդ է միակ հոգսս հիմա:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Հետո, անշուշտ, հարսանեկան խնջույք պետք է
կազմակերպես:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Նախ պետք է ես աստվածներին զոհ մատուցեմ:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Իսկ ես կանանց ո՞ր հավաքեմ խրախմանքի:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Հենց ծովափին, արգոսացվոց նավերի մոտ:

805

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Այստեղ ափի՞ն. ուրիշ հարմար տեղ չգտա՞ր:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Դու իմ խոսքը լսիր հիմա և մի վիճիր:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Դե, ի՞նչ արած. ես սովոր եմ քեզ ենթարկվել:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Ես պարտավոր եմ փեսայի կողքին լինել:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Բայց ես, իբրև հարսի մայրը, ինչպե՞ս պետք
է անգործ մնամ:

810

Իմ փոխարեն ո՞վ իբրև մայր պետք է հարսին ստաշնորդի:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Դանալյուհի կանայք կօգնեն քո աղջկա

հարսանիքին:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Նման պահին մայրը որտե՞ղ պետք է լինի:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Մեկնի՛ր Արգոս և խնամիր քո դեռատի աղջիկներին:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Որդուս լքե՛մ, իսկ ո՞վ պետք է ջահը տանի:

815

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Հարսանեկան նրա ջահը ես կտանեմ:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Այդ չէ կարգը. ինչո՞ւ ես դու մեր բարքերը
ոտնահարում:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Անվայել է, որ դու մնաս ռազմիկների շրջապատում:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Բայց լավ չէ՞, որ մայրը ներկա լինի դստեր
հարսանիքին:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Իսկ դեռատի աղջիկներիդ ինչպե՞ս տանը մեճակ
թողնես:

820

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Մեր ամրաշեն դղյակներում նրանք միշտ էլ
առանձնով են:

ԱԳԱՄԵԼՐՆ.— Հնազանդվիր:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ոչ: Թող վկա լինի Հերա աստվածուհին:

Որպես արքա դու գնա և դրսի գործերը կատարիր,

Իսկ ես այստեղ կհետևեմ հարսանիքի պատրաստության:

ԱԳԱՄԵԼՐՆ.— Ափսոս, ջանքս իզուր անցավ: Իմ հույսերը
չարդարացան,

825

Անգոր եղա իմ կնոջը ետ ուղարկել:

Իմ սիրելյաց հանդեպ ամեն խաբեության

Ես դիմեցի, բայց չարաչար պարտվեցի:

Այսուհանդերձ, պատգամախոս Կալքասի հետ

Ես կգնամ դիցուհու մոտ նրա կամքը հարցնելու

830

Իմ չար բախտի և Հելլադան ցնցող աղետների մասին:

Խելոք մարդը իր հարկի տակ պետք է պահի

Պարկեշտ կնոջ և կամ երբեք չամուսնանա:

(Գնում է):

ՍՏԱՍԽՄՈՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ— Հելլենական ողջ զորքերը ահա

Ստրուքե

Իրենց նավերով, գեև ու զրահով,

835

Ծուտով կարշավեն Սիմոն գետի

Ավազուտ ափը արծաթափրփուր:

Կհասնեն նրանք մինչև հեռավոր

Իլիոն քաղաքը տրոյական երկրի,

Մինչև Փեթրոսի դաշտերը բերրի:

840

Գիտեմ, որ այնտեղ Կասսանդրան չքնաղ

Դալարուն դափնու պսակ է հյուսել

Եվ կապել այն իր ոսկե հյուսքերին:

Ու երբ լսում է սլառգամն աստծո,

Թափահարում է նա գլուխն իր վեհ:

845

Իրենց քաղաքի շուրջը բարձրացող

Անտիստրուքե

Աշտարակների դիտակետերում

Տրոյացիները կկանգնեն ահա,

Երբ պղնձագեև Արեսը ուղարկ

Արագ և ամուր անկերի վրա
 Սիմոն գետի ափին մոտենա:
 Որոշել է նա իր զենքի ուժով
 Պրիամի տնից դեպի Հելլադա
 Ետ բերել նորից Զևսածին երկու
 Դիոսկուրոսների՝ չքնաղ քրոջը՝
 Մենելաոսի կին Հեղինեն:

850

855

ԷՊՈԴՈՍ

Արեւը կգա, ժամն ու ահարկու,
 Փոշուգիական քաղաք Պերգամի վրա,
 Եվ պարիսպները նրա քարակերտ
 Կշրջափակի մահվան թափորով
 Եվ կկործանի նա հիմնահատակ
 Տրոյացիների քաղաքը բարձրիկ,
 Իսկ Պրիամոսի տիրուհի կնոջն
 Ու աղջիկներին կտոհայի ողբալ:
 Իսկ իր ամուսնու տնից հեռացած
 Դիոսի դուստրը՝ չքնաղ Հեղինեն,
 Պետք է հորդառատ արտասուք թափի:
 Թող աստվածները երբեք իմ գլխին,
 Ոչ էլ իմ որդոց թոռների գլխին
 Այդպիսի դաժան աղետ չթափեն:
 Ահա և շուտով փոշուգիական երկրում
 Լիդիացիների ոսկեզարդ կանաչք,
 Նստած կտավի ուտայնի առաջ,
 Պետք է այսպիսի խոսքերով ողբան.
 «Ո՛ր՛վ գեղազւագույն իմ այս ծամերից
 Պետք է հեռացնի քողն արտաավաթոր
 Եվ իմ ավերված մայրենի հողից
 Ինձ խլի տանի հեռու երկրներ:
 Եթե մենք կորչենք, դու ես մեղավոր,
 Դու, երկարավիզ կարասի ծնունդ:
 Տարածված գրույցն այսպես է պատմում,
 Թե Զևս աստվածը, կարասի փոխված,
 Գայթակղեց մի օր Լեդային չքնաղ
 Ու ծնվեցիր դու: Ավանդությունն այս

860

865

875

880

ԷՊԻՍՏՈԴԻՈՆ ԵՐԲՈՐԴ

(Գալիս Է Աքիլեաը):

ԱՔԻԼԼԵՍ.— Է՛յ, որտե՞ղ է գորապետը աքեացոց.

Ծառաներից ո՞վ կգնա հաղորդելու,

Թե եկել է Աքիլեաը Պելասսածին

Եվ անհամբեր ցանկանում է տեսնել նրան:

890

Այստեղ անգործ թափառելը հաճելի չէ մեզ բոլորիս,

Զի շատերը մեզնից դեռ չեն ամուսնացել

Եվ, իրենց տունն անտեր թողած, բանակել են այստեղ ափին.

Ուրիշներն էլ տանն սպասող երեխաներ ունեն և կին:

Հելլադայով մեկ տարածված այս մոլուցքը պատերազմի

895

Բորբոքվել է աստվածների կամքով միայն:

Հիմա կասեմ ես իմ խոսքը արդարացի,

Եվ թող ամեն ոք իր կարծիքն արտահայտի:

Թողած իմ հողը հայրենի և երկիրը փարսալական՝

Ես մնում եմ Եվրիպոսի ալեփրփուր այս ծովափին

900

Ու դժվարալ սանձահարում միրմիդոնյան իմ զորքերին:

Նրանք անվերջ դիմում են ինձ և հարցնում.

«Ո՞վ Աքիլեա, ինչի՞նչ եմք արդ մենք սպասում:

Արդյո՞ք մի օր մեր նավերը պետք է նավեն դեպ Իլիոն:

Գործիր, եթե որոշել ես. թե չէ՝ մեզ տուն առաջնորդիր

905

Եվ քեզ այստեղ մի կաշկանդիր Ատրիդների ուշացումով»:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ (դուրս գալով վրանից).— Ո՞վ դու ծնունդ

հավերժահարս աստվածուհու:

Ներսում նստած՝ քո խոսքերը ես լսեցի

Ու դուրս եկա օթևանից քեզ ընդառաջ:

ԱՔԻԼԼԵՍ.— Ո՞վ դիցուհի. այս ի՞նչ ջրեղ ու գեղանի կին եմ

տեսնում:

910

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Զարմանալի չէ, որ իրար չենք ճանաչում:

Անցյալներում երբեք հներ տուն չես այցելել,

Բայց խելամիտ քո խոսքերը արժանի են գովասանքի:

ԱՔԻԼԼԵՍ.— Ո՞վ ես դու, կին, և ինչո՞ւ ես դանաչացոց մոտ

ժամանել.

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ես Լեդայի դուստրն եմ. իմ անունը՝

Կլիտեմնեստրա,

Իսկ իմ տերը Ագամեմնոն թագավորն է:

ԱՔԻԼԼԵՍ.— Խոսքդ կարճ էր, բայց ամեն ինչ դու հայտնեցիր,

Իսկ ինձ համար անվայել է մտնել կամանց հետ զրույցի:

(Ուզում է գնալ):

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ո՛ր ես գնում. մնա այստեղ, աշդ տուր ինձ, 920

Իբրև սկիզբ երանելի հարսանիքի:

ԱՔԻԼԼԵՍ.— Ի՞նչ ես ասում. աջ տամ քե՛զ: Ամաշում եմ թագավորից:

Ապօրինի բան կլինի, եթե ձեռք տամ նրա կնոջ:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ապօրինի ոչինչ չկա. իմ աղջկա փեսացուն ես,

Տո՛ւ դու ծնունդ հավերժահարս աստվածուհու:

925

ԱՔԻԼԼԵՍ.— Ի՞նչ փեսացու. ապշել եմ ես քո խոսքերից,

Եթե իրոք քո պատմածը հետևանք չէ անմտության:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Քո վարմունքը բնական է. համեստ մարդիկ

միշտ շիկնում են

Ծանոթների պատահելիս կամ հարսանյաց խոսք լսելիս:

ԱՔԻԼԼԵՍ.— Քո աղջկա ձեռքը երբեք ես չեմ խնդրել,

930

Ոչ էլ որդին Ատրլեսի խոսք է հղել հարսանիքի:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Սա ի՞նչ բան է. դու զարմացար իմ ասածից,

Բայց քո խոսքը հիմա ինձ է ապշեցնում:

ԱՔԻԼԼԵՍ.— Մենք երկուսով մոռածելու պատճառ ունենք:

Հավանաբար կ' դու, կ' ես սխալվում ենք:

935

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ավա՛ղ, ինչքա՛ն դժբախտ եմ ես: Ինձ թվում է,

Որ ես հավատ եմ բնծալել անիրական հարսանիքի

Եվ խաբվել եմ: Օ՛, ինչքան եմ ես ամաշում:

ԱՔԻԼԼԵՍ.— Ինչ-որ մեկը ցանկացել է մեզ ծանակել,

Բայց եղածը դու սրտիդ մոտ մի բնդունիր ու մոռացիր:

940

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ներող եղիր. ես չեմ կարող ուղիղ նայել քո

աչքերին,

Ակամայից խաբել եմ քեզ ու ծանակվել:

ԱՔԻԼԼԵՍ.— Դու էլ ներիր ինձ, թագուհի: Այժմ իսկույն

Ես կգնամ քո ամուսնուն հանդիպելու օթևանում:

(Կլիտեմնեստրան և Աքիլլեսը ուզում են հեռանալ: Վրանի

միջից լսվում է ծերունու ձայնը):

ԾԵՐՈՒԿ.— Հարգելի հյուր, Էակոսի դու շատավիղ.

945

Սպասիր մի պահ, ականջալուր եղիր խոսքիս,

- Նույնպէս և դու, ո՛վ Լեդայի դուստր չքնաղ:
ԱՔԻԼԼԵՍ.— Ո՛վ է այնտեղ դռան ետև դողդոջ ձայնով խոսում
այդպէս:
- ԾԵՐՈՒԿ.— Մի խեղճ ստրուկ. իմ վիճակը թույլ չի տալիս ինձ
պարծենալ:
- ԱՔԻԼԼԵՍ.— Ո՛ւմ ստրուկը: Ո՛չ իմն անշուշտ, որովհետև ես չեմ
դարձել 950
- Ագամեմնոն թագավորի ունեցվածքին հաղորդակից:
ԾԵՐՈՒԿ.— Ստրուկն եմ նրա, ով կանգնել է դռան առաջ:
- Տինդարեան է ինձ պարգևել իր աղջկան:
- ԱՔԻԼԼԵՍ.— Դե, սպասում եմ. ասա ի՞նչ ես դու կամենում ինձ
հաղորդել:
- ԾԵՐՈՒԿ.— Դուք երկուսով մեն-մենա՞րկ եք այդտեղ կանգնած: 955
- ԱՔԻԼԼԵՍ.— Մեն-մենակ եմք. դե, դո՛ւրս արի դու արքայի օթևանից:
ԾԵՐՈՒԿ (գալիս է).— Ո՛վ իմ բախտ, իմ ճակատագիր, փրկիր
նրանց, ում սիրում եմ:
- ԱՔԻԼԼԵՍ.— Նա գալիքի մասին այստեղ մաղթանք արեց,
Սակայն նրա խոսքը շատ է տագնապալի:
- ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Թե քան ունես ինձ ասելու, մի՛ հապաղիր: 960
- ԾԵՐՈՒԿ.— Դու լավ գիտես, ով տիրուհի, որ իմ կյանքում
Հավատարիմ եմ եղել քեզ ու քո որդոց:
- ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ծշմարիտ է, դու ծերացել ես իմ տանը
ծառայելով:
- ԾԵՐՈՒԿ.— Իբրև օժիտ հարսանեկան, քո հոր տնից ինձ ստացավ
Ագամեմնոն թագավորը և Միկենե քերեց քեզ հետ: 965
- ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Այո, եկար ինձ հետ Արգոս և մնացիր ընդմիշտ
ինձ մոտ:
- ԾԵՐՈՒԿ.— Այդ պատճառով քեզ առավել նվիրված եմ, քան
ամուսնուդ:
- ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Որ այդպէս է, այժմ հայտնիր գաղտնիքը քո:
- ԾԵՐՈՒԿ.— Դե, իմացիր. քո աղջկան պետք է սպանի
Հարազատ հայրն իր իսկ ձեռքով: 970
- ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ի՞նչ ես ասում, ծերուկ. խոսքդ ետ վերցրու:
Երևում է՝ խելքդ արդեն իր տեղում չէ:
- ԾԵՐՈՒԿ.— Թագավորի երկաթ թուրը պետք է կտրի
Խեղճ աղջկա պարանոցը սպիտակաթուր:
- ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Օ՛ր դժբախտ: Անմտություն՞նն է կուրացրել իմ
ամուսնուն: 975

ԾԵՐՈՒԿ.— Ամենին: Նրա միտքը լրջախոհ է այլոց համար,

Իսկ քեզ ու քո դստեր համար խանգարվել է:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Սակայն ինչո՞ւ, ո՞ր չարքերն են այդ արարքին
նրան մղում:

ԾԵՐՈՒԿ.— Գուշակ Կալքասն է պատգամել այդ գոհն անել,

Որ բանակը կարողանա ճանապարհվել:

960

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ո՞ր են մեկնում: Վա՛յ ինձ, վա՛յ իմ դժբախտ
աղջկան,

Որին հայրը պետք է սպանի իր ձեռքերով:

ԾԵՐՈՒԿ.— Մինչև հեռու պալատները Դարդանոսի,

Որպեսզի ետ իր տուն քերի Մենելասուն Հեղինենին:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ահա թե ինչ: Հեղինեի վերադարձը

985

Իմ աղջկա արյան գնո՞վ պետք է լինի:

ԾԵՐՈՒԿ.— Այժմ գիտես դու ամեն ինչ: Քո աղջկան

Հայրը պետք է զոհաբերի Արտեմիդին:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ուրեմն այս հարսանիքը պատրվակ էր,

Որով այստեղ ինձ բերեցին Միկենեից:

990

ԾԵՐՈՒԿ.— Դու հաճույքով կբերեիր քո աղջկան,

Որ կնության տալիս նրան Աքիլլեսին:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Խեղճ իմ աղջիկ: Կործանվելու համար այստեղ
ժամանեցինք:

ԾԵՐՈՒԿ.— Ձեր երկուսի բախտը դաժան եղավ այդքան.

Ազամեանոն արքան ծանր տառապանքներ սանձագերծեց:

995

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ (լալիս է).— Էլ չեմ կարող արցունքներիս հոսքը
զսպել:

ԾԵՐՈՒԿ.— Դառն է զավակ կորցնելը. ողբա՛, ողբա՛, իմ տիրուհի:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Սակայն, ծերուկ, այդ ամենը որտեղի՞ց ես դու
իմացել:

ԾԵՐՈՒԿ.— Այն նամակից, որ ինձ արքան պատվիրել էր քեզ
հասցնել:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ի՞նչ էր գրված այդ նամակում. իմ աղջկան
բերե՞լ, թե՞ ոչ:

1000

ԾԵՐՈՒԿ.— Ոչ, չբերել: Այդ ժամանակ ամուսինդ ճիշտ էր դատում:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Սակայն ո՞ր է այդ նամակը: Ինչո՞ւ դու ինձ
չհանձնեցիր:

ԾԵՐՈՒԿ.— Մենելասոսը այն խլեց: Նա է պատճառն այս աղետի:
(Գնում է):

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ո՛վ Թեախսի և Պելևսի որդի, դու մեզ լսո՛ւմ էիր:

ԱՔԻԼԼԵՍ.— Այո, ամեն ինչ լսեցի և իմ հոգին ալեկոծվեց: 1005

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Քո անունով հարսանիքը պատրվակ էր նրանց համար,

Ովքեր ուզում են սպանել իմ աղջկան:

ԱՔԻԼԼԵՍ.— Ինքս նույնպես մեղադրում եմ քո ամուսնուն:

Ու եղածը չեմ համարում ես չնչին բան:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ (գրկում է Աքիլլեսի ոտքերը).— Մահկանացու որդի անմահ աստվածուհու, 1010

Զեմ ամաշու՛մ ես քո առաջ խոնարհաբար իջնել ծնկի.

Պարտավոր եմ իմ աղջկա մասին հոգալ:

Ո՛վ դիցուհու որդի, օգնի՛ր ինձ այս ժամին դժբախտության,

Օգնի՛ր նրան, ով կոչվել էր, թեկուզև կեղծ, քո հարսնացուն:

Ես քեզ համար զարդարեցի ու քերեցի նրան այստեղ, 1015

Սակայն ահա շուտով պետք է տարվի դեսպի զոհասեղան.

Եթե նրան չպաշտպանես, ինքդ դառնում ես մեղսակից:

Թեպետև դու ամուսնությամբ չկապվեցիր իմ աղջկան,

Բայց բոլորը ենթադրում են, թե դու նրա փեսացուն ես:

Հանո՛ւն կտրին քո հասակի և քո աջի, հանո՛ւն քո մոր. 1020

Քանի որ ինձ քո անունով խաբեցին ու կործանեցին,

Ապա ինքդ պաշտպանիր ինձ՝ պաշտպանելով անունը քո:

Քո ծնկներից բացի չունեմ ես փրկության այլ ապավեն:

Այստեղ չունեմ ես բարեկամ, իսկ դու, անշուշտ, շատ ես լսել,

Թե ինչքան է դաժան ու խիստ Ագամեմնոնն Ատրևսածին: 1025

Ես, մենակ կի՛ն ու անպաշտպան, ահա Ալլիս եմ ժամանել,

Զորատեղին հանդուգն և անհնազանդ նավազների,

Որոնք, սակայն, եթե ուզեն, կարող են միշտ օգնել մարդկանց:

Ուստի եթե դու կամենաս ինձ օգնության ձեռք երկարել,

Մենք կփրկվենք. ապա թե ոչ՝ մենք անպաշտպան

կկործանվենք:

1030

ԹՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Խորն է խորհուրդը մայրական սիրո:

Հանուն իր դստեր

Մայրը պատրաստ է կովել, տառապել, պայքարել, զոհվել:

ԱՔԻԼԼԵՍ.— Հպարտ հոգիս ծարավի է ազնիվ գործի:

Դժբախտության թե հրճվանքի պահին հոգիս

Միատեսակ չափավոր է սովոր հուզվել:

1035

Խելոք է այն մահկանացուն,

Ով կենցաղում ծուծկալ է ու արդարամիտ:

Առաքինի Քիրոնն է ինձ դաւտիարակել

Ու պատվիրել կանքում լինել խոնարհ ու հեզ:

Եթե զավակը Ատրեսի մեզ խելացի առաջնորդի,

1040

Ես պատրաստ եմ հնազանդվել նրա կամքին,

Իսկ եթե վատ, ապա ես չեմ հնազանդվի:

Ես Տրոյայում նույնպես ազատ պետք է լինեմ

Եվ Արեսի փառքով հիզակն իմ պսակեմ:

(Դիմում է Կլիտոմենեստրային՝ բարձրացնելով նրան):

Իսկ քեզ, որին հարազատի ցավն է մաշել,

1045

Ես առնական իմ այս բազկի ամբողջ ուժով

Կսլաշտպանեմ ամեն տեսակ վտանգներից:

Քո աղջիկը, որը ինձ հարս է համարվել,

Երբեք իր հոր դաժան ձեռքով չի զոհվելու:

Ես չեմ դառնա քո ամուսնու ձեռքին գործիք:

1050

Թեպետ դանակ ես իմ ձեռքը չեմ վերցրել,

Բայց ուզում եմ իմ անունով սպանել դատրիդ:

Հալիստա ինձ, ամեն ինչում քո ամուսինն է մեղավոր:

Էլ չի կարող իմ անունը անքիծ մնալ,

Եթե ինձ մոտ հարսանիքի համար եկած անմեղ կույսը

1055

Իմ պատճառով տառապանքի ենթարկվի,

Անարգլի հանիրարի ու կործանվի:

Ես կլինեմ ստորագույնը արգոսացի զինվորներից,

Ես կլինեմ ոչնչություն, իսկ Մենելայն իրոք հերոս,

Ես կլինեմ ոչ թե որդին Պելևսի, այլ մի չարագործ,

1060

Թե երբևէ իմ անունը քո ամուսինն օգտագործի

Անմեղ կույսին դաժանաբար սպանելու նպատակով:

Երդվում եմ ես վեհ անունով Ներես աստծո,

Որ ծնել է իմ հարազատ մայր Թետիսին՝

Քո աղջկան ձեռք չի տալու երբեք արքան Ագամեմնոն.

1065

Նույնիսկ մատով չի դիպչելու նա քո դստեր զգեստին

անգամ:

Ապա թե ոչ՝ բարգավաճի թող քաղաքը Սիպիլոսի,

Ուր ապրում են փոյուզիացիները բարբարոս,

Իսկ փառապանձ իշխանների ծնունդ տված

Իմ երկիրը փթիտական մոռացության թող մատնվի:

1070

Ժամանակն է, որ Կալքասը պատգամախոս

Լվացվելու կոնքը բերի և ակսի գոհ մատուցել:

Պատգամախոսն ո՛վ է իրոք: Հազվադեպ է ճիշտ գուշակում,
 Մինչդեռ նրա պատգամները խաբուսիկ են լինում հաճախ:
 Դա չեմ ասում այն պատճառով, որ ձախողվեց հարսանիքը: 1075
 Բյուր գեղանի կույսեր հիմա իմ առագաստն են երագում:
 Ինձ զայրացրեց գոռոգությունն Ագամեմնոն թագավորի:
 Նախքան անունս իբրև խայծ կօգտագործեր իր դստեր դեմ,
 Նա պետք է ինձ տեղյակ պահեր: Կլիտեմնեստրան այդ դեպքում
 հեշտ

Կհամոզվեր իր աղջկան այստեղ բերել ինձ կնության: 1080

Գուցե այնժամ հարսնացուիս սիրահոժար

Ես իմ ձեռքով կհամձմեհի հելլեններին,

Եթե այդպես պիտի բացվեր ճանապարհը դեպ Իլիոն:

Ինչպե՞ս կարող էի մերժել արշավակից ընկերներին,

Եթե այդպես կպահանջեր ընդհանուրիս շահը այսօր: 1085

Զորապետաց աչքին հիմա ես չնչին մարդ եմ երևում,

Սակայն շուտով իմ սուրն հատու, դեռ Փոյուգիա ես չմեկնած,

Կներկվի ապանության արյան շիթով,

Եթե փորձի մեկն ու մեկը քո աղջկան խլել ինձնից:

-Համգստացիր, իմ թագուհի: Քեզ թվում է, 1090

Որ ես փոկիչ աստվածն եմ քո: Ես աստված չեմ,

Բայց անպայման ես կաշխատեմ դստնալ փրկիչ աստվածը քո:

ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ո՛վ քաջազուն Պելևսածին. խոսքերը
 քո արժանի են

Ե՛վ քեզ, և՛ քո դշխուհի մորը ծովածին:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Հիմա ես քեզ ի՞նչ խոսքերով գովաբանեմ: 1095

Նման դեպքում շատ է դժվար պատշաճության չափը պահել,

Քանզի պարկեշտ մարդիկ միշտ էլ խուսափում են գովեստներից:

Ամաչում եմ ես քո առաջ խղճահարող խոսքեր ասել:

Ցավը իմն է. իմ տառապանքը քեզանից շատ է հեռու,

Սակայն ազնիվ սրարք է այն, երբ հզոր մարդն իր

բարձունքից

1100

Կռանում է և օգնության ձեռք է մեկնում դժբախտներին:

Դժբախտության այս պահերին կարեկցի՛ր ինձ:

Ես սկզբում կարծում էի, թե կլինես դու իմ փեսան,

Բայց հույսերս չարդարացան: Ես զգում եմ, ո՛վ Աքիլլես,

Իմ աղջկա սպանությունը դժբախտությունն պետք է բերի 1105

Քո ապագա հարսանիքին: Զգույշ եղիր, Պելևսածին.

Դու խոսքդ լավ սկսեցիր, նույնքան էլ լավ վերջացրիր,

Գիտեմ, եթե դու ցանկանաս, իմ աղջիկը կփրկվի:
Դու կուզենա՞ս, որ նա հիմա գա ու փարվի քո ծնկներին:

Ճիշտ է, կույսին անվայել է այդպես վարվել, 1110

Բայց դու եթե այդ կամենաս, իմ աղջիկը կգա այստեղ՝

Դե՛ն նետելով իր աչքերից կուսական քողը շիկանա՞քի:

Եթե, առանց նրա գալու, դու ինձ կօգնես սիրահոժար,

Ապա թող նա տանը մնա, իր կուսական հպարտությամբ,

Թեպետև նա ամեն դեպքում պարտավոր է խոնարհ լինել: 1115

ԱՔԻԼԼԵՍ.— Ո՛չ, տիրուհի, քո աղջկան դուրս մի՛ բեր իմ առաջ
հիմա.

Այդպես նրան մենք կենթարկենք մեծ վտանգի,

Քանզի այստեղ ամբոխված այս բազմությունը, որն ազատ է

Տան հոգսերից, շատ է սիրում չարախոսել ու բամբասել:

Միևնույն է, աղերսում եք դուք ինձ, թե ոչ՝ 1120

Մեծ գոտեմարտ է առջևում ինձ սպասում:

Ձեզ անպայման պետք է փրկեմ ամեն տեսակ փորձությունից:

Հավատացե՛ք դուք ձեր լսած այս խոսքերին.

Թե խաբույմ եմ ու ծանակույմ, թող կործանվեմ,

Չկործանվեմ լոկ այն դեպքում, եթե փրկեմ քո աղջկան: 1125

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Աստվածները թող քեզ ուժ տան, որ միշտ
օգնես դժբախտներին:

ԱՔԻԼԼԵՍ.— Այժմ լսիր դու իմ խոսքը, որ մեր գործը չձախողվի:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ինչ որ ասես, պարտավոր եմ ես քեզ լսել:

ԱՔԻԼԼԵՍ.— Գուցե գնանք արքայի մոտ և համոզենք լավ մտածել:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Նա երկչուտ է, կվախենա զինվորներից: 1130

ԱՔԻԼԼԵՍ.— Խրախուսիչ խոսքը գուցե կփարատի վախը նրա:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Խաբուսիկ հույս, բայց ճարս ի՞նչ: Այժմ ասա,
նա ի՞նչ անեն:

ԱՔԻԼԼԵՍ.— Դու արքային նախ աղերսիր, որ չսպանի իր աղջկան.

Թե չլսեց, այնժամ ինձ մոտ վերադարձիր:

Իսկ եթե նա ընդառաջի, ինձ անելու բան չի մնում, 1135

Այդ զիջումը քո աղջկա փրկությունն է:

Ես այդ դեպքում կհամարեմ ինձ արքայի բարեկամը,

Եվ գորքն էլ ինձ չի մեղադրի, այլ կգովի,

Որ ես ոչ թե բռնի ուժով, այլ խելքով եմ հարցը վճռել:

Թե ամեն ինչ լավ վերջանա, քո սիրելյաց ու քեզ վրա 1140

Կիջնի անխառն ուրախություն, թեկուզ առանց իմ օգնության:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ինչքա՛ն խելոք խոսք ասացիր. ես կշարժվեմ
քո ասածով:

Իսկ եթե ինձ չհաջողվի այդ կատարել,
Որտե՞ղ նորից քեզ հանդիպեմ, և վտանգի ահեղ ժամին
Ես որտե՞ղ գամ, որ փրկարար քո բազուկին ապավինեմ: 1145

ԱՔԻԼԼԵՍ.— Թե անհրաժեշտ լինի, ես քեզ ամենուրեք
կսլաշտպանեմ,
Որ դու երբեք ընկճված ու վիրավորված
Դանաչացոց վրանների մոտով չանցնես
Եվ տունը քո հայրենական չանվանարկես:
Որովհետև հելլենների մեջ մեծափառ 1150
Տինդարևսի տունն անվանի արժանի չէ ծանալվելու:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Թող քո խոսքը լինի. այժմ պարտավոր եմ քեզ
ծառայել:
Եթե իրոք կան աստվածներ, ապա նրանք
Կվարձատրեն առաքինի գործերը քո,
Իսկ թե չկան, ապա ո՞ւմ են հարկավոր այս տագնապները: 1155
(Գնում են):

ՍՏԱՍԻՄՈՆ ԵՐԲՈՐԴ

ԵՐԳՉԱՆՈՒՄԲ.— Ո՞ւմ հարսանեկան երգերի անուշ շեշտերն են
լսվում Ստրոփե

Լիքիական վինի հնչյունների տակ,
Եվ պարողների այդ ի՞նչ ոտնաձայն
Արձագանքում է եղեգան սրնգի մեղմօրոր ձայնին:
Այդ մուսաներն են չքնաղ, գեղավարս, 1160

Որ շտապել են դեպի Պելիոն՝
Հագած մուկերը իրենց ոսկեկար,
Ներկա լինելու հերոս Պելևսի
Հարսանյաց օրվա մեծ խրախճանքին:
Պելիոն լեռը թնդում է նրանց պարերի թափից: 1165

Մեղեդիների ելևէջներով
Կենտավրոսների սարալանջերին
Փառաբանեցին նրանք Թետիսին,
Իսկ փոյուզիացի Գանիմեդեսը,
Դարդանի որդին, որին խել էր 1170

Աստվածների հայր Զևսն արծվաթև,
Ոսկե թասերով նեկտար էր բերում:
Մինչ արծաթափայլ ծովափին մոտիկ
Ներևաի հիսուն աղջիկները կույս
Ոլորապտույտ շուրջափար բռնեցին:

1175

Աստվածների այդ հարսանյաց տոնին
Կենտավրոսները եկան ձիավոր ու պսակազարդ՝
Ջեռքներին նոճու դալարուն ճյուղեր
Եվ բաքոսական գավաթներ գինու:
Ալեկտում էին նրանք բարձրագոյն.

1180

Ո՛վ հավերժահարս, դու պետք է ծնես
Այնպիսի որդի, որ թեսալական
Եթկնականարում շողշողա պայծառ:
Ինքը՝ Քիրոնը, երգում էր այսպես.
Տղան այդ պիտի Աքիլլես կոչվի,

1185

Եվ, նիզակազեն միրմիդոնական
Չորքի գլուխն անցած, նա պիտի հասնի
Մինչև Պրիամի երկիրը հեռու
Եվ այն ավերի հրով ու սրով:
Նրա մարմինը պետք է պաշտպանեն

1190

Կաղ Հեփեստոսի կուած զենքերը պերճ ու ոսկեփայլ,
Որ իբրև նվեր նա պիտի ստանա
Դիցունի մորից, չքնաղ Թետիսից:
Այսպես խրախճանում և երգում էին
Երանելիները երկնաբնակ

1195

Հերոս Պելևսի և հավերժահարս
Չքնաղ Թետիսի հարսանյաց տոնին:

ԷՊԻԴՈՍ

Արգոսցիները պետք է պաակեն
Քո գեղազանգուր գլուխը չքնաղ,
Ինչպես լեռնային ծերսերից իջած
Մի խալտաճամուկ, անմեղ ողջակեզ,
Ու քո արյունով բազինը ներկեն:

1200

Դու մեծացել ես ոչ թե սրնգի հնչյունների տակ,
Ոչ թե հոտաղի կանչին հպատակ,

Այլ հասակ առել մոր պալատներում
 Իբրև հարսնացու արքայավայել:
 Ո՛վ գիտե արժեքն ամոթխած կույսի
 Կամ առաքինի անձնավորության,
 Երբ սրբապիղծն է տիրում աշխարհին
 Եվ ազնվությունն է ոսնահարվում,
 Երբ անօրենը օրենքն է խեղդում,
 Եվ մահկանացուն չի էլ մտածում,
 Թե աստվածային զայրույթն է գրգռում:

1205

1210

ԷՊԻՍՈԴԻՈՆ ՉՈՐՐՈՐԴ

(Վրանից դուրս է գալիս Կլիտեմնեստրան):

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Վրանից դուրս եկա հոգնած և փնտրում եմ
 իմ ամուսնուն:

Սակայն ո՛ր է նա գնացել, օթևանն իր լքած այսպես: 1215

Թշվառ աղջիկս արտաւսվում է անմխիթար.

Ստիպված եղա ես ամեն ինչ նրան պատմել,

Արդեն նրան հայտնի է, որ պիտի սպանվի իր հոր ձեռքով:

Ահա ինքն է գալիս, արքան Ագամեմնոն.

Տեսեք, գալիս է որդեսպան հայրը դաժան, 1220

Որի արարքը սրբապիղծ մեզ կործանման պետք է տանի:

(Գալիս է Ագամեմնոնը):

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Ո՛վ Լեդայի ծնունդ, լավ է, որ քեզ գտա վրանից
 դուրս:

Ես ուզում եմ խոսել քեզ հետ, քանի աղջիկդ այստեղ չէ:

Հարսնացուին անվայել է իմ այս խոսքին ականջ դնել:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ի՞նչ պատահեց: Ի՞նչ ես հորից դու մտածել: 1225

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Օթևանից քո աղջկան դրկի՛ր ինձ մոտ:

Ձոհաբերման համար պատրաստ է ամեն ինչ.

Ե՛վ կոնքի մեջ ջուրը մաքուր, և՛ ալյուրը,

Որով ձեռքներս եմք շփելու, և՛ կրակը սրբագործման,

Ե՛վ երկնջները, որ պիտի հարսանիքի համար մորթենք 1230

Ու արյունով նրանց ներկենք զոհասեղանն Արտեմիսի:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Հիրավի շատ գեղեցիկ են խոսքերը քո,

Բայց քո արարքն արդյո՞ք նույնքան գեղեցիկ է:

(Դիմելով դեպի վրանը)

Աղջիկս, դո՛ւրս եկ վրանից. արդեն հիմա հայտնի է քեզ,

- Թե հալոյդ ի՛նչ է ծրագրել: Վերցրու քեզ հետ Օրեստեսին 1235
 Ու շղարշով ծածկած մեզ մօտ բեր մանկիկին:
 (Գալիս է Իփիգենիան):
 Ահա գալիս է նա՛ հլու քո պատվերին:
 Հիմա լսիր. ես կխոսեմ և՛ աղջկա, և՛ իմ մասին:
 ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Որդյակ, ինչո՞ւ արտաավում ես: Զվարթ դեմքդ
 մթագնել է:
 Ինչո՞ւ հայացքդ մշուշված թաքցնում ես դու քողի տակ: 1240
 ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Վա՛յ ինձ, վա՛յ ինձ. առաջինը ո՞ր չարիքից
 խոսեմ հիմա,
 Քանզի գլխիս թափված քոլոր աղետները
 Միատեսակ դաժան ու խիստ են ինձ համար:
 ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Ձեզ հետ աչդ ի՛նչ է պատահել: Կարծես խոսքներդ
 մեկ արած
 Եկել կանգնել եք իմ առաջ խոովադեմ ու տագնապած: 1245
 ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ո՛վ ամուսին, իմ հարցերին ազնվորեն
 պատասխանիր:
 ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Հրամայելու կարիք չկա: Սպասում եմ ես քո
 հարցին:
 ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Դու մտադիր ես սպանե՞լ մեր աղջկան:
 ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Օ՛, շատ դաժան խոսք ասացիր. անտեղի է քո
 կասկածը:
 ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Մի զաչրանա. դու պարտավոր ես իմ հարցին
 պատասխանել: 1250
 ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Խոհեմ հարց տուր, որ ես խոհեմ պատասխանեմ:
 ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Քեզ ուրիշ բան չեմ հարցնում, իսկ դու ճիշտը
 պատասխանիր:
 ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Օ՛, տարաբախտ վիճակ, դառը ճակատագիր:
 ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Մեզ երեքիս նույն անողորմ ճակատագիրն է
 վիճակվել:
 ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Բայց ես ո՞ւմ եմ վնաս տվել:
 ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Եվ դու ի՞նձ ես աչդ հարցնում: 1255
 Քո աչդ խոսքը զուրկ է ամեն մի իմաստից:
 ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ (մեկուսի).— Կործանված եմ: Իմ գաղտնիքը
 հաղորդել են արդեն նրան:
 ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Կատարելիք գործերը քո հայտնի են ինձ:
 (Ազամեմնոնը հառաչում է):
 Անպաշտան չէ, որ ամեն ինչ խոստովանես:

Քո լուկն ու հաճախակի հառաչելը մատնում են քեզ: 1260
 ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ.— Ես լուում եմ: Հանուն ինչի՞ պետք է փորձեմ
 Անարդար ու կեղծ խոսքերով այս չարիքը գունազարդել:
 ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Այժմ լսիր դու իմ խոսքը, ես ամեն ինչ պարզ
 կպատմեմ.

Իմ քերամից դու չես լսի հանելուկներ ու սկզբակներ: 1265
 Իմ զանգատը ես կսկսեմ հենց Արամից,
 Որ դու բռնի ինձ վերցրիր քեզ կնություն՝

Ապանելով իմ ամուսին Տանտալոսին
 Եվ իմ կրծքին փարված փոքրիկ երեխային
 Գազանաբար խլեցիր ու շարտեցիր: 1270
 Իսկ իմ երկու եղբայրները՝ Ջևսի երկու որդիները,
 Կրակաբաշ խեղճ ձիերով արշավանքի ելան քո դեմ,
 Եվ դու փախար ու ապաստան որոնեցիր
 Տիևդարեսի, իմ ծերունի հոր պալատում:

Նա քեզ փրկեց, և դու դարձար ինձ ամուսին: 1275
 Ես, հնազանդ, եկա քո տուն և մնացի հավատարիմ,
 Ես, որպես կին, քո տունը շեն պահեցի միշտ:
 Ամեն անգամ տուն մտնելիս հրճվում էիր,
 Իսկ մեկնելիս դու երջանիկ էիր դարձյալ:

Նման կանայք հազվադեպ են, 1280
 Իսկ վատ կանայք ինչքան ասես պատահում են:
 Քեզ ծնեցի երեք աղջիկ և մեկ տղա,

Բայց դու, ահա, դաժանաբար ինձ զրկում ես իմ մի դստրից: 1285
 Եթե հիմա քեզ հարցնեն,
 Թե աղջկան հանուն ինչի՞ ես սպանում դու,
 Ի՞նչ պատասխան կարող ես տալ. թե՞ ես պիտի 1290

Քո փոխարեն պատասխանեմ: Դու աղջկան կործանում ես,
 Որ ետ քերի քո եղբայրը Հեղինեին: Մի՞թե ճիշտ է,
 Որ անառակ կնոջ համար զոհաբերես քո աղջկան:
 Մենք սիրելիաց արյան գնով ետ ենք քերում անպիտանին:
 Ինձ թողնելով տանը մեռակ, եթե մեկնես արշավանքի, 1295
 Եթե երկար բացակայես ու թափառես օտար երկրում,
 Ի՞նչ ես կարծում, ես ի՞նչ սրտով պետք է ապրեմ քո պալատում,
 Եթե ընդմիշտ թափուր տեսնեմ աթոռները նրա նստած,
 Թափուր նրա կուսանոցը: Ես մեռ-մեռակ

Քո պալատում պիտի ողբամ եղերաձայն. 1295
 «Որդիս, քո հայրը հարազատ քեզ կործանեց,

- Եվ խոսքերով իմ հմայել ում որ իմ սիրտը ցանկանար,
Ես այդ անել կփորձեի: Բայց իմ միակ արժանիքը 1335
Արտասվելն է հիմա, քանզի միայն դրան եմ ընդունակ:
Տես, աղջիկդ աղերսագին փաթաթվում է քո ծնկներին.
Մի կործանիր ինձ տարածամ, քանզի քաղցր է լույսին նայել:
Մի՛ ուղարկիր ինձ տեսնելու խավար աշխարհը ստորգետնյա:
Առաջինը ես կոչեցի՝ քեզ իմ հայրը, դու ինձ՝ դուստր. 1340
Առաջինը ես նետվեցի քո ծնկներին,
Եվ մենք իրար գուրգուրեցինք ու սիրեցինք:
Դու ինձ հաճախ ասում էիր. «Ո՛վ իմ դստրիկ,
Երբեկիցե կտեսնե՞մ քեզ ամուսնացած ու երջանիկ,
Մշտածաղկուն և արժանի քո ծնողի՞ն»:
1345
Իսկ ես փոքրիկ իմ մատները խրում էի մորուքիդ մեջ
Ու խաղալով պատասխանում անմեղությամբ.
«Սիրելի հայր, ես կլցվեմ երանությամբ,
Երբ դու, արդեն ճերմակահեր, հյուրընկալվես իմ պալատում
Եվ ինձ թույլ տաս, որ հայրական քո խնամքին 1350
Ես հատուցեմ որդիական անկեղծ սիրով»:
Այդ խոսքերը դեռ իմ մտքից չեն ջնջվել:
Իսկ դու, ամեն ինչ մոռացած, այժմ ուզում ես ինձ սպանել:
Հանուն վսեմ նախնիներիդ՝ Պելոպսի և Ատրեսի,
Հանուն իմ մոր, որ ծնել է ինձ երկունքով 1355
Եվ հիմա էլ նոր տազնապներ է ճաշակում, ասա դու ինձ.
Հեղինեի և Պարիսի ամուսնությունն իմ ի՞նչ գործն է,
Ինչո՞ւ պետք է նրանց համար իմ դեռատի կյանքը մարի:
Թե իմ խոսքերն անկարող են քեզ համոզել,
Գոնե վերջին մի անգամ էլ դու նայիր ինձ և համբուրիր, 1360
Որ մեռնելիս գեթ համբուրող տանեմ ինձ հետ ես հիշատակ:
(Դիմում է մանուկ Օրեստեսին):
Եղբայր, թեկուզ մանուկ ես դեռ, սակայն հասի՛ր ինձ օգնության.
Դե, արտասալի՛ր դու էլ ինձ հետ, աղերսաձքով դիմիր հորդ,
Որ չսպանի քո քույրիկին: Այդ, դու դեռ երեխա ես,
Բայց չես կրող ինձ տվաչտող ցավը չզգալ: 1365
(Ազամեմնոնին)
Հայր իմ, տես նա իր լուությամբ թախանձում է քեզ անարցունք:
Աղաչանքս լսիր, կյանքս մի՛ կործանիր:
Տես, քո երկու զավակները խնդրում են քեզ պաղատագին.

Եվ խոսքերով իմ հմայել ում որ իմ սիրտը ցանկանար,
Ես այդ անել կփորձեի: Բայց իմ միակ արժանիքը 1335
Արտասպելն է հիմա, քանզի միայն դրան եմ ընդունակ:
Տես, աղջիկդ աղերսագին փաթաթվում է քո ծնկներին.

Մի կործանիր ինձ տարածամ, քանզի քաղցր է լույսին նայել:
Մի՛ ուղարկիր ինձ տեսնելու խավար աշխարհը ստորգետնյա:
Առաջինը ես կոչեցի՝ քեզ իմ հայրը, դու ինձ՝ դուստր. 1340
Առաջինը ես նետվեցի քո ծնկներին,

Եվ մենք իրար գուրգուրեցինք ու սիրեցինք:
Դու ինձ հաճախ ասում էիր. «Ո՛վ իմ դստրիկ,
Երբևիցե կտեսնե՞մ քեզ ամուսնացած ու երջանիկ,
Մշտածաղկուն և արժանի քո ծնողի՞ն»:
1345

Իսկ ես փոքրիկ իմ մատները խրում էի մորուքիդ մեջ
Ու խաղալով պատասխանում անմեղությամբ.

«Սիրելի հայր, ես կլցվեմ երանությամբ,
Երբ դու, արդեն ճերմակահեր, հյուրընկալվես իմ սրահատում
Եվ ինձ թույլ տաս, որ հայրական քո խնամքին 1350
Ես հատուցեմ որդիական անկեղծ սիրով»:

Այդ խոսքերը դեռ իմ մտքից չեն ջնջվել:
Իսկ դու, ամեն ինչ մոռացած, այժմ ուզում ես ինձ սպանել:
Հանուն վսեմ նախնիներիդ՝ Պելուպսի և Ատրևսի,
Հանուն իմ մոր, որ ծնել է ինձ երկունքով 1355

Եվ հիմա էլ նոր տազնապներ է ճաշակում, ասա դու ինձ.
Հեղինեի և Պարիսի ամուսնությունն իմ ի՞նչ գործն է,
Ինչո՞ւ պետք է նրանց համար իմ դեռատի կյանքը մարի:

Թե իմ խոսքերն անկարող են քեզ համոզել,
Գոնե վերջին մի անգամ էլ դու նայիր ինձ և համբուրիր, 1360
Որ մեռնելիս գեթ համբույրդ տանեմ ինձ հետ ես հիշատակ:

(Դիմում է մանուկ Օրեստեսին):

Եղբայր, թեկուզ մանուկ ես դեռ, սակայն հասի՛ր ինձ օգնության.

Դե, արտասովի՛ր դու էլ ինձ հետ, աղերսանքով դիմիր հորդ,
Որ չսպանի քո քույրիկին: Այո, դու դեռ երեխա ես,

Բայց չես կրող ինձ տվաշտող ցավը չզգալ: 1365

(Ագամեմնոնին)

Հայր իմ, տես նա իր լուռությամբ թախանձում է քեզ անարցունք:

Աղաչանքս լսիր, կյանքս մի՛ կործանիր:

Տես, քո երկու զավակները խնդրում են քեզ սրաղատագին.

- Մեկը՝ փոքրիկ դեռ երեխա, մյուսը՝ արդեն հասուն աղջիկ:
 Էլ ի՞նչ ասեմ: Ես, կարճ ասած, պետք է ապրեմ, 1370
 Մարդու համար շատ է քաղցր լույսին նայել,
 Իսկ խավարը անդեմակա՛ն անհրապույր է:
 Հոգեհիվանդ մարդը միայն կարող է մահն իր ցանկանալ.
 Վատ ապրելն իսկ գերադաս է լավ մեռնելուց:
ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ո՛ր անտակ դու Հեղինե.
 ամուսնությունդ անօրեն 1375
 Դժբախտության գիրկը նետեց Ատրևսի ողջ գերդաստանը:
ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ (Կլիտեմնեստրային).— Ես լավ գիտեմ ում կարեկցել
 և ում՝ ոչ:
 Ես սիրում եմ զավակներին, բայց ճար չունեմ:
 Իմ այս քայլը, Կլիտեմնեստրա, խիզախում է զարհուրելի,
 Բայց այդ քայլին չդիմելը առավել է զարհուրելի: 1380
 Այլ կերպ վարվել ես չեմ կարող, պարտավոր եմ զոհ մատուցել:
(Իփիգենիային)
 Նայի՛ր անթիվ այս մավերին և գևերին այս զորական,
 Նայի՛ր հեղին արքաներին պղնձագեմ.
 Փակ է նրանց արշավանքի ճանապարհը դեպ Իլիոն,
 Եվ նրանք չեն կարողանա գրավել բերդը Տրոյայի, 1385
 Եթե քեզ չզոհաբերեմ. գուշակ Կալքասն այդ պատգամեց:
 Բուռն կիրքը խելագրկել է զորքերը արեակա՛ն.
 Երազում եմ նրանք մավել փոշուգիական երկրի վրա,
 Որ թշնամին այսուհետև չառևանգի իրենց կանանց:
 Թե պատգամից աստվածային ես որոշեմ հրաժարվել, 1390
 Ապա զորքը կսպանի քեզ և քույրերիդ ու հորը քո:
 Օ՛, զավակս, Մեմելաոսն ինձ չի դարձրել իրեն ստրուկ,
 Ոչ էլ նրա կամքով եմ ես եկել այստեղ:
 Սիրահոժար թե ակամա քեզ զոհեցի՛ր!
 Կատարում եմ ես պատվերը Հելլադայի. 1395
 Այս ամենից հնարավոր չէ խուսափել:
 Մեր Հելլադան պետք է ազատ լինի, դստրիկ,
 Թեկուզև մեր արյան գնով ազատությունն այդ նվաճվի,
 Բր հետ այսու բարբարոսի բռնի ուժը
 Հեղինների առագաստից չառևանգի նրանց կանանց: 1400
(Գնում է):
ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Օ՛, աղջիկս, արդեն ես քո մահն եմ ողբում.
 Հայրդ մեկնում է՝ հանձնելով քեզ Հադեսին:

ԻՓԻԳԵՆԻԱ.— Դժբախտ եմ ես, մայր իմ դժբախտ.

Մեզ երկուսիս համար բախտը հյուսել է նույն երգը դաժան:
Այսուհետև երբեք, երբեք ես չեմ տեսնի
Ո՛չ արևի շողը պայծառ, ո՛չ էլ երկնի կապույտը լուս:

1405

Ավա՛ղ, ձյունոտ սարալանջեր փոշուգիսկան Իդա լեռան,
Որտեղ մի օր Պրիամոսը լքեց փոքրիկ երեխային
Եվ, զրկելով մոր խնամքից, մահվան ձեռքը հանձնեց նրան.
Իդա լեռան անունից էլ այդ երեխան
Կոչվեց Պարիս Իդայեցի:

1410

Ինչո՞ւ պիտի այդ երեխան չմահանար,
Այլ մեծանար հովիվների միջավայրո՞ւ,
Ինքն էլ դառնար հովիվ կանաչ արոտներում.

Նիմփաների ընկերությամբ ապրեք քնար սողքյուրի մոտ
Եվ գեղավարս իր գլուխը նա զարդարեք
Դալարագեղ ծաղիկներով, շուշաններով ու վարդերով:
Մի օր Պալլասն եկավ այնտեղ և սեթևեթ Ափրոդիտեն,
Եկավ այնտեղ Հերան, եկավ և Հերմեսը՝

1415

Սուրհանդակը հզոր Զևսի:

1420

Ափրոդիտեն՝ իր տարփակեզ գեղեցկությամբ,
Աթենասը՝ իր նիզակով պղնձակոտ,
Հերան՝ իբրև Զևս արքայի կինը չքնաղ,
Սկսեցին բուռն վիճել,
Թե իրենցից ո՞վ գեղեցիկ է առավել.

1425

Իսկ այդ վեճը, ով աղջիկներ, առաջնորդեց ինձ դեպի մահ,
Որով պետք է փառաբանվեն դանաչացիք:

Արտեմիսը Իլիոնի դեմ

Արշավանքի թույլտվության վարձ է ուզում,

Մինչ ինձ ծնած հայրը, օ՛ մայր իմ տարաբախտ,

1430

Դավաճանեց իր աղջկան ու հեռացավ:

Հազար անգամ դժբախտ եմ ես,

Որ տեսել եմ չարաբաստիկ Հեղինեին:

Հանուն նրա սպանվում եմ ես ու կործանվում

Սրբապիղծ ու անաստված հոր պիղծ դանակով:

1435

Երանի՛ թե այս ծովածոցը Ավլիսի

Զօրորեք իր կրծքի վրա այս նավերը պղնձաքիթ.

Երանի՛ թե այս նավատորմը անարգել

Նավեր մինչև հեռու ափերը Իլիոնի,

- Երանի՛ թե ամենագոր Զևսը գթար ինձ՝ դժբախտիս, 1440
 Ու բարձրացած հանդիպակաց քամին սանձեր
 Եվրիպոսի ալյաց վրա:
 Հնազանդ են նրան բոլոր քամիները:
 Զևսը ոմանց բարեհաջող նավարկություն է պարգևում,
 Ուրիշներին ստիպում է նստել անգործ: 1445
 Ոմանց դուրս է բերում բաց ծով, կծկում ալոց առագաստը,
 Մատնում երկար սպասումի:
 Օ՛ մարդկային դժբախտ սերունդ, բազմաշարչար,
 Օ՛ դուք մարդիկ մահկանացու:
 Այդ ինչպե՛ս եք դուք դիմանում այսքան ծանր տանջանքների: 1450
 Ավա՛ղ, ալա՛ղ, մեծ տառապանք, մեծ աղետներ
 Տինդարևսի դուստրը բերեց դանաչացոց:
 ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Կարելցում եմ քեզ չար բախտիդ համար,
 Որին դու երբեք արժանի չէիր:
 ԻՓԻԳԵՆԻԱ.— Մայր իմ, նայի՛ր, ուզմիկների խումբ եմ տեսնում: 1455
 ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Այնտեղ որդին է դիցուհու, որի համար քերել
 ենք քեզ:
 ԻՓԻԳԵՆԻԱ.— Աղախններ, դուները բաց արեք, գնամ ու թաքնվեմ:
 ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ինչո՞ւ փախչում ես, աղջիկս:
 ԻՓԻԳԵՆԻԱ.— Ամաչում եմ Աքիլլեսին հանդիպել:
 ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Սակայն ինչո՞ւ:
 ԻՓԻԳԵՆԻԱ.— Ամաչում եմ իմ տարաբախտ հարսանիքից: 1460
 ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Դժբախտ վիճակդ չի ներում լինել այդքան
 նրբանկատ,
 Սպասիր մի պահ. ամաչելու մասին հետո կմտածենք:
 (Գալիս է Աքիլլեսը՝ զինված խմբով):
 ԱՔԻԼԼԵՍ.— Ո՛վ դժբախտ կին, ո՛վ Լեդայի դուստր չքնաղ:
 ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Այո՛, դժբախտ:
 ԱՔԻԼԼԵՍ.— Զորքն աղմկում է անհանգիստ:
 ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Իսկ ի՞նչ աղմուկ է, բացատրի՛ր: 1465
 ԱՔԻԼԼԵՍ.— Պահանջում են զոհաբերել քո աղջկան:
 ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Մի՛թե չկա նրանց կամքին ընդդիմացող
 և ոչ մի մարդ:
 ԱՔԻԼԼԵՍ.— Ինքս հազիվ խուսափեցի մեծ վտանգից:
 ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ի՞նչ վտանգից:
 ԱՔԻԼԼԵՍ.— Քարկոճվելուց: 1470
 ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Մի՛թե փորձում էիր փրկել իմ աղջկան:

ԱՔԻԼԼԵՍ.— Այո:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Բայց ո՞վ համարձակվեց քեզ վրա ձեռք
բարձրացնել:

ԱՔԻԼԼԵՍ.— Հեղեմեները համայն:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Զորքը միրմիդոնյան քո կողքին չէ՞ր: 1475

ԱՔԻԼԼԵՍ.— Այո գորագունդն էր առաջին իմ թշնամին:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ուրեմն մենք հաստատապես կործանվեցինք:

ԱՔԻԼԼԵՍ.— Ինձ ծանակում էին որպես ամուսնությանը ստրկացած:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Դու, Աքիլլես, ի՞նչ պատասխան տվիր նրանց:

ԱՔԻԼԼԵՍ.— Ես ասացի. «Մի սպանեք իմ ապագա
հարսնացուին»: 1480

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ծիշտ ես արել:

ԱՔԻԼԼԵՍ.— Ես ասացի. «Նրան հայրն է ինձ խոստացել»:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Եվ Արգոսից բերել այստեղ:

ԱՔԻԼԼԵՍ.— Բայց աղաղակը ինձ հաղթեց:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ամբոխն, այո, չարիք է մեծ:

ԱՔԻԼԼԵՍ.— Ամեն գնով կփրկեմ ձեզ:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Դու կարո՞ղ ես մենակ կռվել բոլորի դեմ:

ԱՔԻԼԼԵՍ.— Տես, բերում են իմ զենքերը:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ուժդ լինի քեզ օգնական: 1485

ԱՔԻԼԼԵՍ.— Հանգիստ եղիր:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Իսկ ո՞վ կգա տանելու իմ խեղճ աղջկան:

ԱՔԻԼԼԵՍ.— Հազարներով կգան այստեղ, կգա նաև Ռդիսևսը:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ծառավի՞ղը Սիսիփոսի:

ԱՔԻԼԼԵՍ.— Այո, հենց նա:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Նա գործում է ինքնազու՞լիս, թե՞ գորքն է այդ
հանձնարարել:

ԱՔԻԼԼԵՍ.— Ընտրվել է հոծարակամ:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ընտրությունն չար ու եղկելի: 1490

ԱՔԻԼԼԵՍ.— Բայց դու հանգիստ մնա. նրան ես կգսպեմ:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Մի՞թե պետք է իմ աղջկան նա բռնությանը
խի տանի:

ԱՔԻԼԼԵՍ.— Հավանաբար կքաշքշի նրա ոսկե գանգուրներից:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Այժմ ես ի՞նչ պիտի անեմ:

ԱՔԻԼԼԵՍ.— Ամուր փարվիր քո աղջկան:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Մի՞թե այդպես մենք կարող ենք փրկել
նրան: 1495

ԱՔԻԼԼԵՍ.— Համոզված եմ, որ վախճանը այդ կլինի:

ԻՓԻԳԵՆԻԱ.— Մայր իմ, լսիր դու իմ խոսքը: Ես կարծում եմ՝

Դու անտեղի զայրանում ես ամուսնուդ դեմ.

Այս ամենին դիմանալը վեր կլինի մեր ուժերից:

Շնորհակալ պետք է լինենք Աթիլեսի օգնությունից, 1500

Սակայն պետք է զգուշանանք, որ չընդհարվի մա զորքի հետ:

Մենք այդ բանից ոչ մի օգուտ չենք ստանա,

Մինչդեռ ինքը մեզ հետ կարող է կործանվել:

Լսիր, թե ինչ խորհուրդ է ծագել իմ մտքում:

Արդեն պարզ է. պետք է մեռնեն: Բայց ես գոհ եմ, 1505

Որ չեմ մեռնի անփառունակ ու մոռացված:

Ողջ Հելլադան իր հալացքը հատել է ինձ,

Միմիայն իմ զոհաբերումը կարող է ապահովել

Նավարկումը հելլենների և կործանումը Փոյուգիայի,

Միայն այդպես հելլենների աղջիկները 1510

Այսուհետև կապահովվեն բարբարոսի արշավանքից

Ու չեն տարվի հեռու իրենց հայրենիքից:

Միայն այդպես հելլենները կհատուցեն

Կորուստը ստոր Հեղինեի, որին Պարիսն առևանգեց:

Իմ մահն ահա ազատություն կպարգևի հելլեններին, 1515

Իսկ ես հավերժ կպսակվեմ երանելի անմահությամբ:

Մի՞թե պետք է ես փոքրոգի լինեմ այնքան,

Որ իմ կյանքը բարձր դասեմ ամեն ինչից:

Ծնել ես ինձ ոչ միայն քեզ համար, մայր իմ,

Այլև համայն Հելլադայի փառքի համար: 1520

Երբ բյուրավոր այրեր ահա վահաններով զինավառված,

Երբ բազմաբյուր թիակներով մավազները ամբոխվել են

Պաշտպանելու ոտնահարված պատիվն իրենց հայրենիքի

Ու կռվելու թշնամու դեմ՝ Հելլադայի փառքի համար,

Մի՞թե պետք է այդ ամենին ես խանգարեմ իմ մի կյանքով: 1525

Արդա՞ր է սա միթե. ինչպե՞ս կարող եմք մենք արդարանալ:

Մի բան ևս. կարիք չկա, որ այս քաջը հանուն կնոջ

Մարտ սկսի աքեական զորքերի դեմ ու կործանվի:

Լավ է մեկ քաջ լույսին մայի, քան բյուր կանաչք:

Թե Արտեմիսն է կամեցել իմ մարմինը զոհ. ստանալ, 1530

Ես, մի անգոր մահկանացու, ինչպե՞ս կարող եմ դիմադրել

Աստվածուհուն: Ես ինքնակամ մկիրվում եմ Հելլադային.

Ես պատրաստ եմ, զոհաբերե՛ք ինձ և Տրոյան կործանեցե՛ք:

Այդ կործանումը կլինի հավերժական ինձ հուշարձան,

- Այն կլինի և՛ հարսանիք, և՛ որդիներ, և՛ փառք անմահ: 1535
 Բարբարոսներն երբեք չպիտի հեղեցիների վրա իշխեն:
 Բարբարոսը հեղեցիների հպատակը պիտի լինի.
 Նրանք պետք է ստրուկ լինեն, իսկ մենք՝ ազատ:
ԵՐԳՉԱՆՄԱԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Դու քաջարի ես, ո՛վ չքնաղ աղջիկ,
 Սակայն դաժան եմ ճակատագիրը և աստվածուհին: 1540
ԱՔԻԼԼԵՍ.— Ատրիդեսի զավակ. ես ինձ երջանիկ կհամարեի,
 Եթե աստված ինձ արժանի դարձներ քո առագաստին:
 Հելլադայի պարծանքն ես դու, իսկ Հելլադան՝ պարծանքը քո:
 Խոսքերը քո արժանի եմ հայրենիքին:
 Հրաժարվեցիր ընդդիմանալ աստվածուհուն 1545
 Եվ անհրաժեշտն ու պիտանին նախընտրեցիր:
 Տեսնելով քո արիությունն անօրինակ՝
 Այժմ ես քո առագաստն եմ տեղնում ուժգին:
 Վատահ եղիր, որոշել եմ ես քեզ օգնել
 Ու վերցնել ինձ կնության: Թե տիպը թող վկա լինի. 1550
 Ես կընկնվեմ, եթե կուլով անգոր լինեմ
 Կյանքդ փրկել դանաչացոց հարձակումից:
 Լավ մտածիր. մահը չարիք է ահավոր:
ԻՓԻԳԵՆԻՍ.— Ես անցել եմ արդեն սահմանը երկյուղի
 Եվ կարող եմ ազատորեն քեզ հետ խոսել: 1555
 Բավական է, ինչքան դուստրը Տինդարևսի
 Իր աննման գեղեցկությամբ մարդկանց կուլի գիրկը գետեց:
 Իմ պատճառով մի՛ կործանվիր ու մի՛ սպանիր ուրիշներին.
 Թույլ տուր, որ իմ կյանքով փրկեմ ես Հելլադան աղետներից:
ԱՔԻԼԼԵՍ.— Օ՛ գերազանց հերոսություն: Թե այդպես ես դու
 մտածում, 1560
 Ոչինչ չունեմ ես ասելու. քո խորհուրդը շատ է ազնիվ:
 Հիրավի, մարդ ինչո՞ւ պետք է ճշմարտությունը թաքցնի:
 Սակայն եթե հետագայում քո որոշումը դու փոխես,
 Վատահ եղիր, որ խոստումս կկատարեմ:
 Ես կգնամ ու զենքերով զոհարանի մոտ կսպասեմ, 1565
 Որ արգելեմ քեզ սպանել ցանկացողին:
 Իսկ դու ինքդ, երբ դանակի շեղքն զգաս պարանոցիդ,
 Իմ խոստումը հիշիր իսկույն. ես չեմ թողնի քեզ անպաշտպան:
 Այո՛, այո՛. դարանակալ պահ կմտնեմ
 Աստվածուհու սուրբ մեհյանում ու կսպասեմ քո գալստյան: 1570
ԻՓԻԳԵՆԻՍ.— Մայր իմ, ինչո՞ւ դու լռելյայն արտասվում ես:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ա՛յա, թշվառս. մի՞թե իմ այս տխրությունը
պատճառ չունի:

ԻՓԻԳԵՆԻԱ.— Մի՛ լար, մայր իմ, մի՛ թուլացրու հոգիդ, լսի՛ր
ինչ եմ ասում:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Խոսիր, աղջիկս. ես գիտեմ, սխալ խոսքեր
դու չես ասի:

ԻՓԻԳԵՆԻԱ.— Իմ պատճառով քո ծամերը դու մի՛ կտրիր 1575
Եվ մի՛ պատիր կերպարանքդ սև շղարշով:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Թե քեզանից ես գրկվեմ, ինչպե՞ս կարող
եմ դիմանալ:

ԻՓԻԳԵՆԻԱ.— Սուգ մի անի. փրկված եմ ես, կպարծենաս դու
ինձանով:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Այդ ի՞նչ խոսք է. քո մահն ինչպե՞ս ես չագամ:

ԻՓԻԳԵՆԻԱ.— Անհոգ եղիր. դամբարանն իմ դու չես տեսնի: 1580

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Սակայն ինչպե՞ս: Մի՞թե մեռյալը դամբարան
չի ունենա:

ԻՓԻԳԵՆԻԱ.— Ջլախ դուստր Արտեմիսի մեհյանն է իմ դամբարանը:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Թող քո կամքը լինի, բարի խոսք ես ասում:

ԻՓԻԳԵՆԻԱ.— Ես երջանիկ եմ. կգոհվեմ Հելլադայի փառքի համար:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ես քեզանից ի՞նչ լուր տանեմ քո քույրերին: 1585

ԻՓԻԳԵՆԻԱ.— Նրանց նույնպես դու սև շղարշ չհագցնես:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Գուցե վերջին քո սիրալիր խոսքը տանեմ
քո քույրերին:

ԻՓԻԳԵՆԻԱ.— Թող ոռջ լինեն, իսկ ե՛ս փոքրիկ Օրեստեսին
Դու մեծացրու և դարձրու ուժեղ ուսանիկ:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ի՛վ, ուրեմն, վերջին անգամ գրկիր նրան: 1590

ԻՓԻԳԵՆԻԱ (գրկում է Օրեստեսին).— Սիրունիկս, օգնեցիր մեզ
ինչքան ինքդ կարող էիր:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Իսկ Արգոսում ի՞նչ կցանկաս, որ քեզ համար
ես կատարեմ:

ԻՓԻԳԵՆԻԱ.— Քո ամուսնուն և իմ հորը մի՛ նախատիր:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Սակայն ինչպե՞ս. քո նկատմամբ նա ահավոր
գործ կատարեց:

ԻՓԻԳԵՆԻԱ.— Ակամայից է կործանում նա ինձ, հանուն

Հելլադայի:

1595

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Բայց անազնիվ ճանապարհով, որը վայել չէ
իր անվան:

ԻՓԻԳԵՆԻԱ.— Այժմ ինձ ո՞վ կընկերակցի, նախքան մարդիկ

- Իմ ծամերից բռնեն, տանեն ինձ զոհարան:
ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ինքս կգամ քեզ հետ:
ԻՓԻԳԵՆԻԱ.— Ո՛չ, ո՛չ: Ծիշտ չի լինի այդպես անել:
ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ես կբռնեմ քո քղանցքից:
ԻՓԻԳԵՆԻԱ.— Լսիր ինձ, մայր. 1600
- Մնա՛ այստեղ, և՛ ինձ համար, և՛ քեզ համար այդպես է լավ:
 Թող ինձ հորս ծառաներից որևէ մեկն առաջնորդի
 Մարգագետինն Արտեմիսի, այնտեղ ուր ես պետք է զոհվեմ:
ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Արդեն գնո՛ւմ ես, աղջիկս:
ԻՓԻԳԵՆԻԱ.— Մայր, ես էլ չեմ վերադառնա:
ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Լքո՛ւմ ես մորդ վշտաբեկ:
ԻՓԻԳԵՆԻԱ.— Այո՛, սակայն ես մեղք չունեմ: 1605
- ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.**— Սպասիր, ինձ մի՛ թողնիր մենակ:
ԻՓԻԳԵՆԻԱ.— Ո՛չ, արտասուք պետք չէ թափել:
 Դուք, աղջիկներ, իմ վախճանը փառաբանեք,
 Պեան երգեք Զևսի դուստր Արտեմիսին:
 Ուրախանա թող սերունդը դանայացոց:
Զոհաբերման զամբյուղները բերեք այստեղ 1610
 Ու կրակը զոհաբերման բորբոքեցեք:
 Զոհարանին թող մոտենա հայրս աջից,
 Քանզի կտամ հելլեններին ես փրկություն և հաղթանակ:
(Իփիգենիան պարում է երգչախմբի հետ. այնուհետև սկսում է ծիսական երգը):
 Տարեք, տարեք ինձ՝ փոշուգիական երկրի
 Ու Տըրոյայի կործանարարին: 1615
- Ծաղկահյուս պսակ կապեցեք, բերեք,
 Որով զարդարեմ ծամերս զանգուր.
 Նաև աղբյուրից ջուր բերեք մաքուր
Զոհաբերության հանդեսի համար:
Օ՛հ, շղթա բռնեք անմահ տիրուհու՝ 1620
 Վեն Արտեմիսի տաճարի շուրջը
 Եվ զոհարանի, ուր պետք է զոհվեմ:
 Իմ արյամբ պիտի ես այստեղ սրբեմ
 Տրված պատգամի խոսքերը դաժան:
Օ՛ մայր իմ, մայր իմ, օ՛ արքայակին. 1625
 Ե՛կ, այստեղ քեզ հետ մի վերջին անգամ
 Ազատություն տանք մեր արցունքներին,

- Իսկ զոհարանում մենք լաց չենք լինի:
 Օ՛ ջահել կույսեր, երգե՛ր առացեք,
 Փառաբանեցե՛ք դուք Արտեմիսին, 1630
 Հզոր տիրուհուն Քալկիսյան երկրի,
 Որտեղ Ավլիսի նեղ ծովախորշում,
 Կուլի դաշտ ձգտող սուր նիզակները
 Կաշկանդովել են իմ իսկ պատճառով:
 Բարով մնացեք, մայրենի երկիր Պելասգիական, 1635
 Եվ դու, Միկենե, քաղաք հայրենի:
 ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Դու աչդ Պերսևսի քաղա՛քն հիշեցիր,
 Որ կիկլոպների ձեռքով է կերտված:
 ԻՓԻԳԵՆԻԱ.— Դուք Հելլադայի փառքի համար եք ինձ լույս
 պարգևել,
 Ուստի մեռնելուց ես չեմ վախենում: 1640
 ԵՐԳՉԱԽՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Դու անմահ խոսքով քեզ պսակեցիր:
 ԻՓԻԳԵՆԻԱ.— Օ՛, ավա՛ղ, ավա՛ղ: Հիմա քեզ նույնպես հրաժեշտ
 եմ տալիս
 Ցերեկային ջան, Զևսի հրացուք:
 Ես պետք է մեկնեմ մեկ ուրիշ աշխարհ,
 Մեկ ուրիշ քախտ է սպասում ինձ հիմա: 1645
 Դե, մնաս բարով, լույս երանելի, դե, մնաս բարով:
 ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ.— Գալիս է, տեսեք, կործանարարը
 Փոյուգիական երկրի ու Տըրոյայի:
 Պսակազարդ է գլուխը նրա.
 Զոհաբերության տանելուց առաջ 1650
 Աղբյուրից ջուր են շաղ տալու վրան,
 Եվ արյան ծարավ դաժան դիցուհու
 Մեհյանը շուտով բարեկազմ մարմնի
 Արյան շիթերով պիտի ողողվի:
 Բյուրեղյա ջրով թասեր ձեռքնե՛րի՜ն՝ 1655
 Սպասում են քեզ հայրդ թագավոր
 Եվ աքեական զորքերը համայն՝
 Իլիոն մեկնելու տենչով անհամբեր:
 Եկե՛ք, աղերսենք մենք Արտեմիսին, հզոր դիցուհուն,
 Որ բարեհաջող վիճակ շնորհի:
 Ո՛վ աստվածուհի, դու հաճոյացիր
 Արքայադստեր զոհաբերումից
 Եվ հելլենական զորքն առաջնորդիր

Մինչև Փոյուգիայի սփը հեռավոր,

Մինչև Տրոյայի հողը չարանեմ:

1665

Իսկ զորաց արքա Ագամեմնոնը

Հաղթանակ բերի հելլեն նիզակին

Եվ նրա գլուխն արժանի լինի փառասլակի:

(Իփիգենիան գնում է. Կլիտեմնեստրան, Օրեստեսին գրկած,
հալացքով հետևում է նրան և մտնում վրան: Որոշ ժամանակից
գալիս է սուրհանդակը):

ԷՔՍՈՂՈՍ

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Ո՛վ թագուհի Կլիտեմնեստրա, Տինդարևսի
դուստր չքնաղ.

Շտապի՛ր դուրս գալ օթևանից և ականջ դիր իմ խոսքերին: 1670
ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ. (դուրս է գալիս վրանից).— Ձայնդ հասավ իմ
ականջին ու դուրս եկա ես վրանից՝

Ահաքեկված ու տանջահար: Տագնապում է սիրտս նորից.

Չլինի՞ թե իմ այս բոլոր տանջանքներին

Մի նոր աղետ պետք է բարդես քո խոսքերով:

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Քո աղջկա մասին է իմ ասելիքը.

1675

Ձարմանալի բաներ հիմա քեզ կպատմեմ:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Բավական է, մի՛ ձգձգիր. ասելիքդ ասա՛
շուտով:

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Ո՛վ թանկագին իմ տիրուհի, այժմ ամեն ինչ
կիմանաս:

Հերթով ամեն ինչ կպատմեմ, եթե լեզուս չսխալվի

Եվ իմ խոսքին չխանգարի: Տանում էինք քո աղջկան

1680

Ու երբ հասանք Արտեմիսի պուրակը սուրբ,

Նրա ծաղկած մարգագետնին,

Ուր բանակել են զորքերը աքեական,

Իսկույն մեր շուրջն ամբոխվեցին հելլենները վահանազեն:

1685

Իսկ երբ արքա Ագամեմնոնը նկատեց

Չոհաբերման համար բերված իր աղջկան,

Հառաչելով դեմքը շրջեց: Նա փորձում էր

Իր թիկնոցով դեմքը ծածկել և արցունքներն իր թաքցնել:

Իսկ աղջիկդ, իր ծնողի մոտ կանգնելով, այսպես խոսեց.

«Հայր իմ, ահա քեզ մոտ եմ ես:

1690

Տես, եկել եմ հոծարական, որ իմ կյանքը զոհաբերեմ
Աստվածունու զոհարանում հանուն երկրի իմ հայրենի,
Հանուն համայն Հելլադայի բարօրության,

Քանզի աշպես է պատգամը աստվածային:

Դուք բախտավոր եղեք ինձնով. զենքերը ձեր թող պահպակեն 1695

Հաղթանակով և դուք բարով վերադարձեք ձեր հայրենիք:

Արգոսացի ոչ մի ուազմիկ չմոտենա՝ ինձ ձեռք տալու.

Հոծարական և անխոռով իմ պարանոցը կմեկնեմ»:

Այսպես ասաց, և բոլորին հիացրեց

Առաքինի կույսի հոգին անպարտելի:

1700

Այնժամ քարոզ Տալթիբիուրը, հավատարիմ իր պաշտոնին,

Եկավ կանգնեց զորքի մեջտեղ ու լուծյուն ազդարարեց:

Իսկ Կալքասը պատգամախոս սուր դաշույնը մերկացրեց

Իր պատյանից, պատրաստ դրեց ոսկեդրվագ զամբյուղի մեջ:

Այնուհետև կույսի գլխին պսակ դրեց:

1705

Այնժամ գավակը Պելևսի խլեց զամբյուղն ու ամանը

Եվ, վազելով աստվածունու մեհյանի շուրջ, այսպես խոսեց.

«Ո՛վ Զևսածին աստվածունի, ո՛վ դու որսորդ գազանների,

Որի պայծառ լուսատուն է դանդաղ սահում գիշերվա մեջ.

Ընդունի՛ր այս զոհաբերումն իբրև ընծա,

1710

Որ ձոնում եմ զորությանդ համայն զորքերն աքեական

Ու նրանց հետ Ագամեմնոն թագավորը:

Հաճոյացի՛ր այս կուսագեղ պարանոցի մաքուր արյամբ

Եվ անվտանգ նավարկություն շնորհիր դու մեր նավերին,

Որ հիզակը մեր կարենա Տրոյայի քերդը նվաճել»:

1715

Ատրևսի զույգ որդիները և համայն զորքն աքեական

Կանգնել էին լուռ, գլխահակ, մինչդեռ քուրմը

Դանակն առավ և, մաղթանքն իր մրմնջալով,

Իր մատներով պարանոցը խոցելու տեղն էր որոշում:

Այդ ամենից տագնապած ու տխուր հոգով

1720

Կանգնել էի՝ իմ հայացքը գետնին հառած,

Երբ, օ՛ գարմանք, հանկարծ հրաշք երևաց մեծ:

Բոլորը պարզ լսել էին ուժեղ հարվածը դանակի,

Իսկ աղջիկը չկար. ոչ ոք չէր նկատել,

Թե նա որտե՞ղ անհետացավ: Քուրմը հանկարծ աղաղակեց 1725

Եվ ամբոխված զորքը համայն արձագանքեց նրա ձայնին:

Աստվածառաք մի տեսիլ էր երևացել,

Սակայն ոչ ոք իր տեսածին հավատալ չէր համարձակվում:

Չոհարանի մոտ երևաց գետնին փուլած

Մի եղջերու, որ ցնցվում էր շնչակտուր.

1730

Նրա արլամբ ողողվում էր զոհարանը աստվածունու:

Նորից Կալքասն աղաղակեց, բայց այս անգամ ուրախ ձայնով:

Նա ասում էր. «Աքեացի առաջնորդներ ու ռազմիկներ,

Տեսեք, թե ի՞նչ թանկագին զոհ պարգևեց մեզ աստվածունին.

Մեր սարերում ազատ սնված մի եղջերու:

1735

Սրա՛ն զոհեց. դա առավել հաճելի է Արտեմիսին,

Քան եթե մենք չքնաղ կույսին զոհաբերենք

Եվ աղալիսով սրբապղծենք զոհարանը աստվածունու:

Արտեմիսը այդ եղջերուն կընդունի մեծ ուրախությամբ

Եվ Իլիոնի դեմ նավելու համընթաց հողմ կշնորհի:

1740

Արիացեք, ո՛վ նավազներ, անցե՛ք գործի,

Վազե՛ք դեպի նավերը ձեր: Մենք այսօր իսկ

Պետք է լքենք այս ծովախորշը Ավլիսի,

Ծեղքենք անցնենք Էգեյան ծովն ալեփրփուր»:

Երբ ողջակեզն ամբողջովին այրվեց բոցից Հեփեստոսի,

1745

Քուրմը մաղթեց, որ մեր գորքը բարեհաջող վերադառնա:

Ագամեմնոնն ինձ ուղարկեց այս բոլորը քեզ պատմելու

Եվ ասելու, թե աստվածներն ինչպիսի՛ բախտ պարգևեցին

Ու քո դասեր փառքը համայն Հելլադայում տարածեցին:

Իմ այս բոլոր պատմածներիս ինքս եմ եղել ակամատես.

1750

Իսկ վստահ եմ, քո աղջիկը աստվածների՝ մոտ բարձրացավ:

Վիշտդ մեղմի՛ր, իմ տիրուհի, և մոռացի՛ր դառնությունը,

Որ քո հոգուն պատճառել էր ամուսինդ:

Աստվածները անակնկալ են մատուցում

Եվ փրկում են իրենց սիրած արարածին:

1755

Նույն այս օրը քո աղջկան տեսավ մեռած և կենդանի:

ԵՐԳՉԱՆՄԲԻ ԳԼԽԱՎՈՐ.— Ինչքա՛ն ուրախ եմ՝ լսելով սուրհանդակի

այս պատմածը.

Քո աղջիկը աստվածների հետ է հիմա:

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.— Ո՛վ զավակս, աստվածներից ո՞ր մեկը քեզ

առևանգեց:

Այժմ ես քեզ ինչպե՛ս կոչեմ:

1760

(Կանգնում է մտախոհ):

Գուցե նրանք այս ամենը հնարել են,

Որ իմ վիշտը մեղմեն և ինձ մխիթարեն:

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Ահա ինքն է գալիս, արքան Ագամեմնոն.

Իմ պատմածը նա իր խոսքով կհաստատի:

(Գալիս է Ագամեմնոնը):

Ա.Գ.Ա.ՄԵՄՆՈՆ.— Օ՛ր կին, պետք է ուրախ լինենք մեր աղջկա բախտի
համար. 1765

Նա դարձել է աստվածներին հաղորդակից:

Այժմ վերցրու մեր մանկիկին և Միկենե վերադարձիր,

Քանզի զորքը արդեն պատրաստ է նավելու:

Բարո՛վ մնաս. գուցե երկար դու կսպասես

Տրոյայից իմ վերադարձին: Հաջողությո՛ւն, մնա՛ս բարով: 1770

(Ագամեմնոնը գնում է. նրան հետևում է սուրհանդակը):

ԵՐԳ.ՉԱԼՍՈՒՄԲ.— Ո՛ր Ատրիդես, հաջող հասիր Փոյուզիա,

Վերադարձի՛ր բարեհաջող

Ու բեր քեզ հետ հարուստ ավար քո կործանած Տրոյայից:

(Գնում է):

ԾԱՆՈԹԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Հույն ողբերգակների անմահ ստեղծագործության հանդեպ հայերը հետաքրքրություն են դրսևորել դեռևս հեթանոսական ժամանակներում: Պատմությունից հայտնի է, որ Տիգրան Բ-ի ժամանակ Տիգրանակերտ էին հրավիրվում հույն դերասաններ, և բեմադրվում էին հունական ողբերգություններ: Պլուտարքոսը հաղորդում է, որ մ. թ. ա. 53 թվականին, երբ սուրհանդակ եկավ Արտաշատ՝ հայտնելու Խառանի ծակատամարտում հռոմեական բանակի ջախջախման լուրը, հայոց Արտավազդ Բ արքան պարթևների թագավորի հետ դիտում էր դրվագներ Եվրիպիդեսի «Բաքոստիհներ» ողբերգությունից:

Հունական թատրոնի նկատմամբ հայերի հետաքրքրությունը չի մարում նաև հետագա ժամանակներում. քաջ հայտնի է, թե 5-րդ դարում հայ մտավորականներն ինչպիսի սերտ կապերի մեջ են եղել հունական մշակույթի հետ ընդհանրապես: Այդ դարի նշանավոր գրական հուշարձաններից մեկում՝ «Պիտոլից գրքում» խոսվում է հունական դրամատուրգիայի մասին: 11-րդ դարում Գրիգոր Մագիստրոսն իր թղթերում հիշատակում է Սոփոկլեսին, Եվրիպիդեսին ու Նրանց հերոսներին:

Հունական ողբերգությունների հայերեն թարգմանությունը սկսվել է 19-րդ դարի երկրորդ կեսից: Խորհրդային շրջանում մի քանի ողբերգություններ ներկայացվել են «Հույն ողբերգակներ» գրքով, որն ընդգրկել ենք սույն ժողովածուում (տե՛ս թարգմանությունների ցանկը):

ՀԻՆ ՀՈՒՆԱԿԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԸ

Մ. թ. ա. 5-րդ դարում, երբ հանդես եկան երեք մեծ ողբերգակները, հունական ողբերգությունները սովորաբար կառուցվում էին հետևյալ կերպ. սկսվում էին պրոլոգոսով (նախերգանքով), որը ողբերգության սկիզբն էր՝ մինչև երգչախմբի առաջին ելույթը (պարոդոս): Պարոդոսից հետո սկսվում էր ողբերգության երկխոսական հատվածների՝ էպիսոդիոնների և երգչախմբային ստասիմոնների հերթագայությունը («ստասիմոն»՝ բառացի նշանակում է «կանգնած կատարվող երգ», որը պայմանական անվանում էր, քանի որ երգչախումբը ստասիմոնների ժամանակ տեղաշարժեր էր կատարում): Ողբերգություններն ավարտվում էին էքսոդոսով (վերջերգով):

Երգչախմբի առանձին ելույթներում սովորաբար հերթագայում էին ստրոփեն (երգի առաջին հատվածը, որը կատարելիս՝ երգչախումբը տեղաշարժվում էր ձախից աջ) և անտիստրոփեն (երգի երկրորդ հատվածը, որը տողերի քանակով ու տաղաչափությամբ համապատասխանում էր նախորդ ստրոփեին, և որը կատարելիս՝ երգչախումբը

վերադառնում էր նախկին տեղը): Կարող էր լինել նաև Էպոդոս (երգի երրորդ հատվածը՝ ստրոփեից և անտիստրոփեից հետո):

Ողբերգության տարբեր հատվածներում երբեմն տեղ էր գտնում նաև կոմմոսը՝ երգչախմբի և դերասանների միացյալ երգը (սովորաբար՝ տխուր երանգով):

Գործող անձերի մեջ պարտադիր լինում էր երգչախումբ (ողբերգությունը ծագել էր Դիոնիսոս աստծուն նվիրված ծեսերի ժամանակ կատարվող երգչախմբային երգերից): Երգչախումբը, որ սովորաբար հեղինակի հայացքների արտահայտիչն էր լինում, սկզբում բաղկացած էր տասներկու, իսկ հետագայում՝ տասնհինգ հոգուց: Երգչախմբի հետ սկզբնապես հանդես էր գալիս միայն մեկ դերասան. Էսքիլոսը դերասանների թիվը դարձրեց երկու, իսկ Սոփոկլեսը՝ երեք հոգի: Դերասանների թվի ավելացմանը զուգընթաց՝ աստիճանաբար նվազեց երգչախմբի դերը: Դերերը կատարում էին միայն տղամարդիկ. յուրաքանչյուր դերասան, համապատասխան դիմակներով, կարող էր մի քանի դեր կատարել:

ՀԻՆ ՀՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆԻ ԿԱՌՈՒՅՎԱԾՔԸ

Հունական թատրոնը բաղկացած էր երեք հիմնական մասից. օրբեստրա (շրջանաձև կամ պայտաձև հրապարակ, որի կենտրոնում գտնվում էր Դիոնիսոս աստծու գոհարանը. երգչախումբն ու դերասանները հանդես էին գալիս օրբեստրայի վրա), սկենե (բառացի՝ «վրան». սկզբնապես հավանաբար այն իրոք վրան էր, իսկ հետագայում վերածվեց քարե շինության, որի մեջ դերասանները զգեստափոխվում էին և դուրս գալիս օրբեստրա. սկենեն գտնվում էր օրբեստրայի հետևում) և թեատրոն (հանդիսատեսների կարգերը, որոնք կիսաշրջանաձև կառուցվում էին օրբեստրայի շուրջը՝ յուրաքանչյուր հաջորդն ավելի լայն ու բարձր, քան նախորդը):

Հունական թատրոնները բացօթյա էին, սակայն հիանալի լսելիություն ունեին: Նախադրվում էին տասնյակ հազարավոր հանդիսականների համար ու միշտ լեփ-լեցուն էին լինում:

ԷՍՔԻԼՈՍ

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Հուլյն երեք ողբերգակներից ավագն՝ Էսքիլոսը, որ համարվում է ողբերգության սկզբնավորողը, ծնվել է մ. թ. ա. 525 թվականին, Աթենքին մերձակա Էլևսիս բնակավայրում: Նրա հայրն՝ Եվփորիոնը, արիստոկրատական հարուստ տոհմի շահավիղ էր:

Մանկության տարիներից Էսքիլոսն ականատես է եղել Աթենքի ներքին բուռն պայքարին, տապալվում էր արիստոկրատիայի իշխանությունը, հաստատվում էր աթենական դեմոկրատիան: Էսքիլոսի պահպանված ողբերգություններից երևում է, որ թեպետ նա կողմնակից է եղել դեմոկրատիային («Պարսիկներ» ողբերգության մեջ նա հպարտությամբ նշում է, որ աթենացիները «ոչ մի այլի ծառա կամ հպատակ չեն հորջորջվում»), այդուհանդերձ դեմ է եղել արմատական դեմոկրատական փոփոխություն-

ներին («Եվմենիդներում» նա փառաբանում է Աթենքի ավանդական կառավարական օրգան Արեոպագոսը, որից դեմոկրատները խլել էին բարձրագույն իշխանությունը):

Եսքիլոսի կյանքը զուգահեյլ է հունա-պարսկական պատերազմի ժամանակաշրջանին: Եվփորիոնի որդիներն այդ պատերազմի խիզախ մասնակիցներն էին: Ողբերգակի եղբայրը՝ Կինեգիրոսը, ինչպես հաղորդում է Հերոդոտոսը, Մարաթոնի ճակատամարտում (490 թ.) զրկվել էր թևից և զոհվել: Եսքիլոսը նույնպես մասնակցել էր այդ ճակատամարտին ու ծանր վիրավորվել: Նա մասնակցել էր նաև Սալամինի (480 թ.) և Պլատեայի (479 թ.) ճակատամարտերին. հետաքրքիր է այն, որ Եսքիլոսի գերեզմանի մակագրության մեջ, որն, ինչպես ենթադրվում է, հենց ինքն է գրել, ոչ մի հիշատակություն չկա Եսքիլոս-ողբերգակի մասին, փառաբանվում է միայն Եսքիլոս-ոգավիկը:

Իր առաջին ողբերգությունը նա բեմադրել է 25 տարեկան հասակում, սակայն հաջողություն չի ունեցել: Ողբերգակների մրցույթում նա առաջին անգամ հաղթող է ծանաչվել մոտ 40 տարեկանում: Նրան կենդանության օրոք հաղթանակ է շնորհվել 13 անգամ:

Մոտ 472 թվականին Եսքիլոսն Աթենքից հեռացել է Սիկիլիա և այնտեղ նորից բեմադրել իր «Պարսիկներ» ողբերգությունը:

Վերադառնալով Աթենք՝ 468 թվականին ողբերգակների մրցույթում Սոփոկլեսից առաջին անգամ պարտություն է կրել, սակայն հաջորդ՝ 467 թվականին դարձյալ ծանաչվել է առաջինը:

Ողբերգակի մահվանից երկու տարի առաջ մեծ հաջողությամբ բեմադրվել է նրա «Օրեստիա» տետրալոգիան, որից հետո Եսքիլոսն անհասկանալի պատճառով նորից հեռացել է Սիկիլիա. 456 թվականին նա վախճանվել ու թաղվել է Գելե քաղաքում:

Նրա Սիկիլիա գնալու փաստն առեղծվածային է համարվել, և այդ կապակցությամբ տարբեր բացատրություններ են տրվել. ա) Եսքիլոսին վիրավորել է այն, որ աթենացիները ողբերգակների մրցույթներում սկսել են նախապատվություն տալ Սոփոկլեսին (այս բացատրությունն անհավանական է համարվում նրանով, որ Եսքիլոսի մահվանից երկու տարի առաջ բեմադրված «Օրեստիան», ինչպես ասվեց, մեծ հաջողություն է ունեցել), բ) Եսքիլոսը մեղադրվել է էլևսիսյան միստերիոնների (կրոնական խիստ գաղտնի արարողություններ) գաղտնիքների հրապարակման մեջ և մահացու վտանգից խուս տալով՝ փախել է Սիկիլիա (այս ենթադրությունը նույնպես հերքվել է. եթե Եսքիլոսն իրոք նըման հանցանք գործած լիներ, հազիվ թե նա կարողանար Աթենքից հեռանալ), գ) «Եվմենիդների» բեմադրության ժամանակ Էրինիսների երգչախումբն այնպիսի զարհուրելի տպավորություն է թողել հանդիսականների վրա, որ սարսափից երեխաներ են մահացել, իսկ հղի կանայք ժամանակից շուտ ծննդաբերել են (սա ոչ այլ ինչ է, քան նրա անձնավորության շուրջը հորինված լեգենդներից մեկը):

Հնարավոր պատճառ կարելի է համարել այն, որ Եսքիլոսը, քաղաքական հայացքների մեջ լինելով «չափավոր» դեմոկրատ, չի հանդուրժել քաղաքականության մեջ արմատական տեղաշարժերը և հեռացել է Աթենքից: Վերջապես հնարավոր է, որ նրա Սիկիլիա մեկնելու փաստի մեջ ոչ մի առեղծված էլ չկա, և մեծ ողբերգակը նորից պետք է վերադառնար Աթենք:

Նրա մահվան շուրջը հյուսվել է հետևյալ լեգենդը. երբ Եսքիլոսը նստած էր դաշտում, բարձրում թռչող արծիվը, ծերունու ճաղատ գլուխը քարի տեղ դնելով, նրա վրա է բաց թողնում մագիլներով բռնած կրիան՝ պատյանը ջախջախելու համար: Կրիան ընկնում է Եսքիլոսի գլխին և սպանում նրան:

Նա գրել է մոտ 90 դրամատիկական գրվածքներ (հիմնականում ողբերգություններ), որոնցից ամբողջությամբ մեզ հասել են յոթը («Խնդրարկուներ», «Պարսիկներ», «Յոթն

ընդդէմ Թեբէի», «Ազամեմնոն», «Քոեփորներ», «Եվմենիդներ» (վերջին երեքը մտնում են «Օրեստիա» եռերգության մեջ), «Պրոմեթէոսը շղթաւված»):

Օ Ր Ե Ս Տ Ի Ա

Էսքիլոսի՝ սլահականված միակ եռերգությունն է (տրիլոգիան): «Օրեստիալի» կազմի մեջ եղել է նաև «Պրոտոս» սատիրական դրաման, որը մեզ չի հասել: Ողջ քառերգությունը բեմադրվել է մ. թ. ա. 458 թվականին:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ

Ճաբուպան

Ազամեմնոն արքայի ապարանքն Արգոսում: Տանիքին պառկած պահակը սպասում է կրակ-ազդանշանին, որ պետք է տեղեկացնի Տրոյայի անկման, հույների հաղթանակի մասին: Ռա Նրան պատվիրել է Ազամեմնոնի կինը՝ Կլիտեմնեստրան, որ նախապես ուզում է իմանալ ամուսնու վերադարձի մասին: Գիշերվա խավարում հանկարծակի շողում է կրակը, և պահակը, ուրախության ճիչեր արձակելով, շտապում է նորությունը հայտնել Կլիտեմնեստրային: Չնայած այդ ուրախությանը՝ Նրա խոսքերում նկատվում է տագնապ, վերահաս աղետի նախազգացում...

Պահակի հեռանալուց հետո օրքեստրայի վրա հայտնվում է արգոսյան ծերունիների երգչախումբը, որ հիշում է հելլենների արշավանքի սկիզբը, հույներին հաղթանակ խոստացող կանխանշանը: Այդ կանխանշանը հաջողության հետ նաև մոտալուտ չարիք էր նշանակում: Ավլիսում Ազամեմնոնը ստիպված էր Արտեմիսին զոհաբերել իր դուստր Իփիգենիային, որպեսզի դադարեին հույների նավարկությունն արգելող հակառակ հողմերը...

Կլիտեմնեստրան, որ պալատից դուրս գալով աստվածներին զոհեր էր մատուցել, մոտենում է երգչախմբին և հայտնում նորությունը: Խույները Տրոյան գրավել են: Ծերունիները Նրա խոսքերին որոշ թերահավատությամբ են վերաբերվում, բայց քիչ անց Տրոյայից եկած բանբերը լուրը հաստատում է: Այս ողջ ժամանակ, թե՛ Կլիտեմնեստրայի խոսքերում, թե՛ երգչախմբի ելույթներում նկատելի են չարագուշակ երանգներ:

Մարտակառքով գալիս է Ազամեմնոնը, որի գերիների մեջ է գուշակուհի Կասսանդրան: Երգչախումբն անկեղծ սիրով Նրան ողջունում է և աննարկություն անում ոմանց անպատշաճ վարքի մասին: Ազամեմնոնը, աստվածներին ուղղված ողջույնի և շնորհակալական խոսքերից հետո, խոստանում է վերացնել իր քաղաքի «ախտերը»: Ապարանքից դուրս է գալիս Կլիտեմնեստրան և՛ ծոռոմ ու նենգ խոսքերով դիմավորում Ազամեմնոնին: Ապա ստրկուհիներին հրամայում է ծիրանի թանկարժեք գորգեր նետել ամուսնու ռոքերի տակ: արքան փորձում է հրաժարվել միայն աստվածներին պատշաճ այդ պատվից, բայց ի վերջո, տեղի տալով Կլիտեմնեստրայի հորդորներին, հանում է մուկերն ու գորգերի վրայով գնում պալատ: Երգչախումբը տագնապալի նախազգացումներով սպասում է դեպքերի հետագա ընթացքին: Կասսանդրան, որ դրսում էր մնացել, մոլուցքի մեջ ահեղ գուշակություններ է անում, հայտնում Ազամեմնոնի և իր մոտալուտ սպանությունը: Քիչ անց նա խիզախորեն գնում է մահվանն ընդառաջ...

Հանկարծ ապարանքից լսվում է մահացու հարված ստացած Ազամեմնոնի ծայրը: մինչ ծերունիները կորոշեն, թե ինչ է հարկավոր անել, պալատի դուռերը բացվում են, և երևում են Ազամեմնոնի ու Կասսանդրայի դիակները: Երգչախմբի առաջ է դուրս գա-

լիս արյամբ ցողված Կլիտեմնեստրան և լկտիաբար պարծենում իր ոճրագործությամբ: Ծերունիները խստությամբ դատապարտում են նրան ու սպառնում արտաքսմամբ: Կլիտեմնեստրան որպես արդարացում հիշում է Իփիգենիայի զոհաբերությունն ու իր հերթին սպառնում ծերունիներին: Նրան նույնիսկ հաջողվում է երգչախմբին որոշ կարծատն երկմտաբեք ներշնչել, որը, սակայն, իսկույն վերանում է, երբ թիկնապահներով հայտնվում է Ագամեմնոսի հորեղբոր որդին՝ Կլիտեմնեստրայի սիրեկան Էգիսթոսը: Նա գրիություն է հայտնում աստվածներին և հպարտությամբ հայտարարում, որ ինքն էր Նյութել Ագամեմնոսի սպանությունը: Ջայրացած ծերունիների և Էգիսթոսի միջև քիչ է մնում կոիվ ծագի, բայց Կլիտեմնեստրան կանխում է այն, ու երգչախմբին մնում է միայն Էգիսթոսին սպառնալ Ագամեմնոսի որդու՝ Օրեստեսի վրեժով: Կլիտեմնեստրան հանգստացնում է Էգիսթոսին և տանում պալատ:

Տող 33. «Զառս երեք «վեց» բերեց ինձ» — զառ խաղալիս երեք «վեցը» համարվում էր մեծ հաջողություն: «Զառ» խոսակցական լեզվի բառն օգտագործել ենք ստիպված, քանի որ հայերենում այդ բառն այլ հարմար հոմանիշ չունի:

Տող 36. «Տրորեց ցուլը լեզուս» — հին հունական ասացվածք:

Տող 44. «Դիոսից ստացած... գահ» — հին հույների պատկերացմամբ՝ թագավորներն իրենց իշխանությունը Զևսից էին ստանում:

Տող 80. «Եռաոտք» — այսինքն՝ ձեռնափայտով:

Տող 122. «Վեհ գուշակը» — Կալքասը:

Տող 140. «Ռ՝վ չընաղ կույս» — էպոդոսն ուղղված է Արտեմիսին:

Տողեր 168—172. «Ալլ հզոր... պարտվեց» — ակնարկում է աշխարհի առաջին տիրակալ Ուրանոսին և նրա որդի Կրոնոսին:

Տող 185. «Առաջնորդը վեհապատիվ» — Ագամեմնոնը:

Տող 246. «Երրորդ հեղման րոպեներին» — խնջույքների ժամանակ աստվածների պատվին հեղումներ էին կատարվում: Զևսին ընծայվող երրորդ հեղման ժամանակ ռանտիրոջ աղջիկը հանդիսավոր երգ էր երգում:

Տողեր 508—509. «Դիթյան աստված... նետերը քո» — իր քրմին անարգելու համար Ապոլլոնը Տրոյայի տակ նետահարել էր բազմաթիվ հույն ռազմիկների:

Տողեր 687—688. ««Հեղինե... Նավակործան»» — Էսքիլոսը Հեղինեի անունը (ծգրիտ արտասանությունն է՝ Հելենե) համահունչ է համարում «հելենալս» (նավեր կործանող) բառի հետ և այդ բառի նշանակությամբ էլ այն ստուգաբանում:

Տող 825. «2իու զարմը՝ ռազմաջոկը» — հույները Տրոյան գրավեցին խորամանկությամբ: Նրանք շինեցին մի վիթխարի փայտե ձի, որի որովայնում տեղավորվեցին հույն ամենաքաջ զինվորները: Մնացյալ բանակը լքեց ծամբարը՝ ստեղծելով այն պատրանքը, թե հույները հրաժարվել են Տրոյայի հետագա պաշարումից և հեռացել՝ իբրև նվեր թողնելով փայտե ձին: Երբ խաբված տրոյացիները ձին տարան քաղաք, գիշերը հույները ելան ձիու որովայնից և գրավեցին Տրոյան: Այդ պատճառով Էսքիլոսը հույների այդ ջոկատը կոչում է «ձիու զարմ»:

Տող 841. «Ողիսևը, թեպետև դժկամ նավեց» — Ողիսևը սկզբում խորամանկությամբ փորձել էր խուսափել հույների արշավանքին մասնակցելուց (խելագար էր ձևացել), բայց Պալամեդեսը բացահայտել էր նրա խորամանկությունը: Հետագայում Պալամեդեսը Ողիսևի դավով կործանվեց:

Տողեր 868—873. «Կնամավեր ձկնորսական մի ուռկանի ..., որ հողեղեն երեք պատան պիտի ստանա» — Կլիտեմնեստրայի՝ իբրև հավատարմության ցույց արտասանած

այս ծոռոմ ճառի մեջ արդեն էսքիլոսը վարպետորեն ցուցադրում է նրա ողջ անպատկառությունն ու դաժանությունը:

Տողեր 958—959. «Ծովն անեզերք, որ հար ծնում է...» — Ժիրանագույն ներկը ստանում էին ծովային կակղամորթներից:

Տողեր 1022—1024. «Մեկին... սանձեց Զևսը հավետ» — խոսքը բժշկության աստված Ասկլեպիոսի մասին է, որը կարողանում էր մեռյալներին կենդանացնել. իր սահմանած կարգի այդպիսի խախտման համար Զևսը նրան շանթով սպանեց:

Տող 1038. «Թշախների Պահապանի» — խոսքը Զևսի մասին է:

Տողեր 1040—1041. «Ալկմենեի որդին... լուծը ստրկության» — խոսքը մահկանացու հերոսներից մեծագույնի՝ Հերակլեսի մասին է: Նա իր տասներկու սխրագործությունները կատարել էր՝ թուլամորթ թագավոր Եվրիպեսի մոտ ծառայելիս:

Տողեր 1090—1091. «Ատելի՛ տուն, ականատես... ոճիրների» — Ատրևսի և նրա տոհմի մասին առասպելները լի են հարազատի նկատմամբ դաժան ոճիրների պատմություններով: Ատրևսը դառնում է Միկենեի արքա: Նրա եղբայր Թիեստեսը զայթակրում է Ատրևսի կնոջն ու փորձում սրա միջոցով տիրանալ գահին: Դավադրությունը բացվում է, և Ատրևսն արտաքսում է Թիեստեսին: Վերջինս Ատրևսի որդուն, որ իր խնամակալության տակ էր, համոզում է ապստամբել հոր դեմ: Դավը դարձյալ բացվում է, և Ատրևսը մահապատժի է ենթարկում որդուն՝ առանց իմանալու նրա ով լինելը: Երբ ջջմարտությունը հայտնի է դառնում, Ատրևսը դաժանորեն վրեժ է լուծում Թիեստեսից: Նա մորթում է վերջինիս որդիներին և սրանց մսով հորը կերակրում: Այնուհետև Ատրևսն անգիտաբար կնության է առնում Թիեստեսի դստերը, իսկ սա դրանից առաջ, չճանաչելով սեփական հորը, մերժեցել էր նրա հետ և հղիացել: Այդ մերժեցումից ծնվում է Էգիսթոսը: Տարիներ անց Ատրևսը նրան պատվիրում է սպանել Թիեստեսին, բայց հայրը ծանաչում է որդուն: Արյունապղծությունը բացահայտվում է, Էգիսթոսի մայրն ինքնասպան է լինում, իսկ Էգիսթոսը սպանում է Ատրևսին: «Օրեստիայում» ներկայացված են տոհմամիջյան հետագա ոճիրները:

Տողեր 1142—1145. «Գորշ սոխակին, որը... դալլայլում է... Իտի'ս կանչում» — խոսքն Աթենքի թագավորի դուստր Պրոկլենի մասին է: Նրա ամուսինը՝ Տերևսը, բռնաբարել էր Պրոկլենի քրոջը՝ Փիլոմելային և լեզուն կտրել, որ նա չկարողանա որևէ մեկին հայտնել կատարվածը: Բայց Փիլոմելան, որ անտառի մի հյուղակում պահվում էր գերության մեջ, գտավ Պրոկլենին իրագեկ դարձնելու միջոցը. նա մի սպիտակ կտորի վրա ասեղնագործեց իր հետ պատահածի պատմությունը և ուղարկեց քրոջը: Զայրացած Պրոկլենն, ամուսնուց վրեժ լուծելու համար, սպանեց որդուն՝ Իտիսին և նրա մսով կերակրեց Տերևսին: Երբ, կնոջ ոճիրն իմանալով, մոլեգնած Տերևսը սուրը մերկացրած նետվեց քույրերին սպանելու, աստվածները Պրոկլենին վերածեցին սոխակի, Փիլոմելային՝ ծիծեռնակի, իսկ Տերևսին՝ հուպոպի: Այդ օրվանից Պրոկլեն-սոխակը, զոջալով որդուն սպանելու համար, անսփոփ ողբում էր և «Իտի'ս» կանչում (հույները սոխակի դալլայլը նմանեցնում էին «իտիս» հնչյունախմբին):

Տող 1210. «Չարիք էի գուժել» — երբ Պարիսը Հեղինեի հետ մտավ Տրոյա, Կասանդրան, որ Պրիամոսի դուստրն էր ու Պարիսի քույրը, կործանում գուշակեց իրենց քաղաքին, սակայն նրան ոչ ոք չհավատաց:

Տող 1617. «Յաժի թիերի մոտ» — փոխաբերություն. հունական նավերի վրա թիավարները նստում էին երկու կամ երեք շարքով՝ մի շարքը մյուսից վերև: Յաժի շարքը շարժման դիմով հարմարվում էր վերևին:

«Քրիտիկոսներ»՝ նշանակում է «մեռյալի պատվին հեղում մատուցողներ»:

Ճաբուլան

Փոկիսից Արգոս եկած Օրեստեսն ու Պիլադեսը մոտենում են Ագամեմնոնի գերեզմանին: Օրեստեսն ընդունված սովորությամբ իր մազափունջն է ընծայում հոր շիրմին. այդ պահին երևում է Օրեստեսի քույրը՝ Էլեկտրան, ծայնարկու կանանց երգչախմբի ուղեկցությամբ: Օրեստեսն ու Պիլադեսը մի կողմ են քաշվում՝ նրանց գաղտնի հետևելու համար:

Կանանց խումբը մոտենում է գերեզմանին. երգչախմբի առաջին ելույթից երևում է, որ նրանց ուղարկել է Կլիտեմնեստրան՝ Ագամեմնոնի դամբանին հեղում կատարելու: Չարագործ կինը, որ սարսափել էր գիշերը տեսած երազից, հույս ուներ այդ ընծայով մեղմել մեռած ամուսնու ոխը...

Ծեսը կատարելիս՝ Էլեկտրան նկատում է շիրմին դրված մազափունջը, որ շատ նշման է իր մազերին: Նրա սիրտը թայրտում է. չէ՞ որ այդ պարզև միայն Օրեստեսինը կարող էր լինել: Էլեկտրան հուզմունքից չի կարողանում զսպել արցունքները և աստվածներին ուղղված աղոթքում ջերմ սեր ու կարոտ է արտահայտում Օրեստեսի նկատմամբ: Քրոջ այդ աղոթքը լսելով և համոզվելով, որ նա իր պես ատում է Կլիտեմնեստրային՝ Օրեստեսը ելնում է թաքստոցից:

Քիչ անց նա քրոջը հաղորդում է Ապոլլոնի պատգամը. որդին պետք է լուծի հոր սպանության վրեժը, այլապես չարաչար կպատժվի: Էլեկտրան և Օրեստեսն աղերսանք են ուղղում հոր շիրմին, օգնություն խնդրում նրանից, որից հետո վրիժառու որդին հայտնում է գործողությունների իր ծրագիրը...

Հաջորդ տեսարանում օտարականի հագուստներ հագած Օրեստեսն ու Պիլադեսը բախում են ապարանքի դուռը: Դուրս եկած Կլիտեմնեստրան չի ճանաչում որդուն, և վերջինս հայտնում է, թե իբր Ստրոփիոսից բերել է Օրեստեսի մահվան լուրը: Ներքուստ ուրախանալով՝ Կլիտեմնեստրան հյուրընկալում է ծամփողոցներին և Օրեստեսի պառավ դայակին ուղարկում է Էգիսթոսին կանչելու: Ծնտով միայնակ գալիս է Էգիսթոսը և մտնում պալատ (դայակը երգչախմբի խորհրդով նրան չէր հայտնել Կլիտեմնեստրայի պատվերը՝ գալ գինված թիկնապահներով): Մինչ երգչախումբն աղոթում է Օրեստեսի հաջողության համար, հանկարծ ապարանքից լսվում է մահացու խոցված Էգիսթոսի ձիչը: Իրարանցման աղմուկը լսելով՝ դուրս է նետվում Կլիտեմնեստրան և անմիջապես հասկանում կատարվածը: Նա փորձում է պաշտպանվել, բայց արդեն ուշ է. նրան մնում է միայն որդուց գութ աղերսել: Վճռական պահին Օրեստեսը դժվարանում է մորն սպանել, բայց երբ Պիլադեսը հիշեցնում է Ապոլլոնի խիստ պատվերը, Օրեստեսի ձեռքն այլևս չի դողում. նա Կլիտեմնեստրային տանում է պալատ՝ Էգիսթոսի կողքին սպանելու...

Վերջին տեսարանն է. պալատի բացված դռնից երևում են Էգիսթոսի ու Կլիտեմնեստրայի դիակները: Ելնում է Օրեստեսը՝ ձեռքին Ագամեմնոնի սպանության անխոս վկան՝ այն ծածկոցը, որով Կլիտեմնեստրան կաշկանդել էր ամուսնու ձեռքերը: Նա վկա է կանչում ողջ արգոսյան ժողովրդին, որ ինքն արդարաբար է մեղանչել, և պատրաստվում է Արգոսից գնալ Դելփիք՝ Ապոլլոնի տաճարում մաքրագործվելու:

Հանկարծ, մյուսներին անտեսանելի, նրա աչքին երևում են Կլիտեմնեստրայի վրիժառուները՝ զարհուրելի Էրինիսները: Օրեստեսը սարսափահար փախչում է. նա մեկ էլք ունի՝ պաշտպանություն որոնել Ապոլլոնի սրբավայրում:

Տող 1. «Անդրաշխարհի Հերմես» — Հերմես աստվածը մեռյալների հոգիներն առաջ-նորդում էր դեպի ստորերկրյա թագավորություն. միաժամանակ, որպես բանբեր, նա ապրողներին հայտնում էր մեռյալների կամքը:

Տող 6. «Ինաբուսին մի մագափունջ» — դեռահասության տարիքից դուրս գալով՝ պա-տանիներն իրենց մագափունջն էին ընծայում գետերի աստվածներին:

Տողեր 260—261. «Սերունդը արծիվների... բանբերներից» — արծիվները համարվում էին Զևսի ուղեկիցներն ու բանբերները:

Տող 346. «Լիկիացու» — այստեղ՝ տրոյացու:

Տող 564. «Խոսեաձևը Փոկիսի» — Հունաստանում կային բարբառներ, որոնք երբեմն զգալիորեն տարբերվում էին իրարից: Եսքիլոսի ողբերգությունները գրված են ատտիկ-յան բարբառով: Հունարեն բնագրում Օրեստեսի ակնարկվող խոսքում (սկսած 653-րդ տողից) փոկիսյան բարբառի պատճենում չկա:

Տող 606. «Թեստիադի մասին» — ակնարկում է Թեստիոս արքայի դուստր Ալթեեն: Երբ նա ծնեց նշանավոր հերոս Մելեագրոսին, նրան գուշակեցին, որ իր որդին կմեռնի այն պահին, հենց որ լրիվ այրվի օջախում ծխացող ծղանը: Այդ լսելով՝ Ալթեեն անմի-ջապես հանեց ծղանն ու թաքցրեց: Տարիներ անց, երբ նա իմացավ, որ Մելեագրոսը մի վեժի ժամանակ սպանել է իր երկու եղբայրներին, հանեց ծղանն ու նետեց կրակը: Մելեագրոսը մահացավ, իսկ Ալթեեն, հետագայում զղջալով, ինքնասպան եղավ:

Տող 614. «Պիղձ դստերը» — Սեգարայի արքա Նիսոսի գլխին կար մի ոսկե մագ, որից կախված էր արքայի կյանքը: Երբ Կրետեի թագավոր Մինոսը պաշարեց նրա ա-պարանքը, Նիսոսի դուստր Սկիլլան, հրապուրվելով Մինոսի ուղարկած ոսկե մանյակով և սիրահարվելով նրան, կտրեց հոր կախարդական մագը: Մինոսը, քաղաքը գրավելով, հրամայեց ջրահեղձ անել Սկիլլային:

Տող 631. «Լեմնոս կղզում...» — ըստ առասպելի՝ Լեմնոս կղզում կանայք սպանեցին բոլոր տղամարդկանց:

Տող 660. «Գիշերն արդեն սուրում է...» — հին հույների պատկերացմամբ՝ Գիշեր աստվածուհին իր ժամին ելնում էր սև կառքով ու երկնքով թռչում երկրի մի ծայրից մյուսը:

Տող 806. «Քարանձավի մեծ բնակիչ» — հավանաբար նկատի ունի Ապոլլոնին (953—954-րդ տողերում Ապոլլոնն անվանվում է «պառնասյան մեծ քարանձավի տե-րտիրական»):

Տող 813. «Մեայի... զավակ» — խոսքը Հերմես աստծու մասին է:

Տող 950. «Դուստրը Զևսի» — արդարության աստվածուհի Դիկեն («դիկե»՝ նշանա-կում է «արդարություն»):

Տող 1035. «Պասկ..., ձիթենու ծյուղ» — աղերսողի նշանները:

Տող 1036—1037. «Կենտրոնն երկրի... բոցին» — Ապոլլոնի դելփյան տաճարում կար մի կիսակլոր քար, որ համարվում էր երկրի կենտրոնը, «պորտը»: Իսկ տաճարի օջա-խում վառվում էր սրբազան, անմար հուրը:

Տող 1054. «Շներն են» — Էրինիսները շան նման հավատարիմ են և շան նման կատաղի:

ԵՎ ՄԵՆԻԴՆԵՐ

«Եվմենիդներ»՝ նշանակում է «բարյացակամներ»: Եսքիլոսն այսպես է անվանում Էրինիսների երգչախմբին, քանի որ ողբերգության վերջում վրիժառության դաժան աստվածուհիները դառնում են ողորմած, բարի դիցուհիներ:

Ֆարուսն

Ապոլլոնի սրբավայրը Ղեփիքում: Գալիս է գուշակուհի Պիթիան: Գուշակ աստվածուհիներին և Ապոլլոնին ուղղված սփորական աղոթքից հետո, նա մտնում է տաճար, որպեսզի սրբավայրը եկած հույներին հայտնի աստծու պատգամները: Հանկարծ Պիթիան տաճարից սարսափահար դուրս է թռչում: Ներսում նա տեսել էր խնդրարկու Օրեստեսին և նրա շուրջը մրափած զարհուրելի էրինիսներին: Պիթիան հեռանում է. Օրեստեսի մոտ են գալիս Ապոլլոնն ու Հերմեսը: Ապոլլոնն Օրեստեսին պատվիրում է գնալ Աթենք. այնտեղ պետք է դատեն մայրասպան որդուն, իսկ Հերմեսին պատվիրում է Օրեստեսին ուղեկցել:

Նրանց հեռանալուց հետո հայտնվում է Կլիտեմեստրայի ուրվականը և խստորեն պարսավում էրինիսների երգչախմբին, որ քնել են և իրենց զոհին ազատ թողել: Քնի մեջ նրա մեղադրանքները լսելով՝ էրինիսներն արթնանում են: Տաճար վերադարձած Ապոլլոնը պիղծ դիցուհիներին վտարում է իր սրբավայրից, և նրանք սուրում են Օրեստեսի հետևից:

Գործողությունը տեղափոխվում է Աթենք: Օրեստեսն Աթենքի տիրուհի Պալլասի կուռքը գրկած՝ պաշտպանություն է խնդրում նրանից: Հայտնվում են էրինիսներն ու ահեղ շուրջպար բռնում իրենց զոհի շուրջը: Գալիս է Աթենասը, որն, իմանալով կատարվածը, հրաժարվում է միայնակ դատը վճելուց, բայց խոստանում է ազնվագույն աթենացիներից ընտրել դատավորներ, որոնք արդար վճիռ կհանեն:

Հաջորդ տեսարանը. Աթենասը ժողովրդին հայտարարում է իր նոր օրենքը: Այսուհետև Աթենքում գործելու է դատավորների բարձրագույն ատյանը՝ Արեոպագոսը: Սկսվում է դատը, որին մասնակցելու է գալիս Ապոլլոնը: Նա դատավորներին սպառնում է Ջևսի ցամաք, քանզի ամեն մի գուշակություն ինքը հայտնում է միայն Ջևսի կամքով. Ջևսն է Ապոլլոնի միջոցով Օրեստեսին պատվիրել՝ լուծել Ագամեմոնի մահվան վրեժը: Էրինիսներն իրենց հերթին աթենացիներին սպառնում են չարիքներով:

Քվեարկության ժամանակ Աթենասն իր քվեն նետում է հօգուտ Օրեստեսի, քանի որ իրեն մայր չի ծնել, և կարեկցանքի արժանի չէ ընտանիքի հորն սպանած մայրը: Նա հայտնում է, որ հաղթանակն Օրեստեսինն է, եթե նույնիսկ դատավորների կեսն է միայն Օրեստեսին կողմ քվեարկել:

Չայները հավասար են բաժանվում, և փրկված Օրեստեսը, աթենացիներին խոստանալով Արգոսի հավերժ բարեկամությունը, Ապոլլոնի հետ հեռանում է: Պարտված էրինիսները ողբում են իրենց վաղեմի փառքի ու իշխանության կորուստը և աթենացիներին սպառնում կործանարար չարիքներով: Աթենասը փորձում է մեղմել նրանց զայրույթը, խոստանում է Աթենքում տալ ապաստան ու մեծ պատիվներ: Սկզբում դա չի հաջողվում, բայց ի վերջո էրինիսները հանդարտվում են և ընդունում Աթենասի առաջարկը. ահեղ աստվածուհիները վերածվում են բարի դիցուհիների, անվանվում եվմենիդներ, և հանդիսավոր թափորը նրանց տանում է դեպի իրենց ապաստանը:

Տող 9. «Լքելով լիճն... Ղեփոսի»— ըստ առասպելի՝ Լետոն Ապոլլոնին ծնել էր այստեղ հիշատակվող լճի մոտ:

Տող 13. «Հեփեստոսի որդիները»— Հեփեստոսի պաշտամունքը շատ տարածված էր Աթենքում. «Հեփեստոսի որդիներ» ասելով՝ հեղինակը հավանաբար նկատի ունի աթենացիներին:

Տողեր 107—108. «Անոգելից հեղումներ եմ ես կատարել... ձեր ժամին»— էրինիս-

Ների պատվին հեղումները կատարվում էին հատուկ ժամի, գիշերները: Հեղվում էր մաքուր կամ մեղրախառն ջուր. ընդունված չէր նրանց գինիով մեծարել:

Տոկ 162. «Նոր աստվածները» — Էրինիսները համարվում էին հին սերնդի աստվածուհիներ (այդ սերնդին իշխում էր Կրոնոսը): Ջևա, տապալելով իր հայր Կրոնոսին, հաստատեց Նոր աստվածների իշխանությունը: Սույն ողբերգության մեջ ներկայացված է աստվածների հիշումը Նոր սերունդների բախումը (Նորերի ներկայացուցիչներ են Ապոլլոնն ու Աթենասը):

Տոկ 181. «Օձն՝ արծաթաշող ու թևավոր» — այսինքն՝ Նետը:

Տոկ 285. «Ինձ հետ շփվել են անվնաս» — եթե մեղսագործի հետ շփումը վնաս չէր բերում մարդկանց, ապա նա համարվում էր մաքրագործված:

Տոկեր 289—290. «Չեղբ կբերես... արգոսյան ժողովրդին» — Օրեստեսի այս հայտարարությունն ունի քաղաքական հիմք. «Եվմենիդների» ստեղծման ժամանակ Աթենքն ու Արգոսը դաշնակիցներ էին:

Տոկեր 292—293. «Երկրում ես դու Լիբիական, ...հոսանքի մոտ Տրիտոնիսի» — այս խոսքերը Նույնպես քաղաքական հիմք ունեն: Հաջորդ տողերում Էսքիլոսն ակնարկում է Աթենասի օգնությունն «իր սիրելի» ժողովրդին. մ. թ. ա. 461 թվականին լիբիական թագավոր Ինարոսն ապստամբել էր պարսկական տիրապետության դեմ: Աթենացիները, Ինարոսի դաշնակիցների անվան տակ, մասնակցում էին կռիվներին, սակայն նրանց իրական նպատակը լիբիական հողեր ձեռք բերելն էր:

Տոկ 332. «Անքնար իմ հիմնից» — Էրինիսների այս երգը հավանաբար կատարվում էր առանց սովորական նվագակցության, այդ պատճառով անվանվում է «անքնար»:

Տոկ 335. «Մոլրան ինքն է մանել» — Մոլրաներից մեկն, ըստ առասպելի, մանում էր մարդկային կյանքի թելը, մյուսը թելն անցնացնում էր բոլոր դժվարությունների միջով, իսկ երրորդը, երբ հասնում էր մահվան ժամը, կտրում էր այն: Վերոհիշյալ արտահայտությունը հիմնված է այս պատկերացման վրա:

Տոկեր 399—403. «Սկամանդրի մոտ... Թեսևսի որդիների... ընծան» — Տրոյական պատերազմի հույն հերոսների մեջ հիշատակվում էին Թեսևսի երկու որդիները: Նրանց նվաճած տարածքները համարելով Աթենքի տիրուհու սեփականությունը՝ Էսքիլոսն արտահայտում է Սկամանդրոս գետի շրջակայքում հողեր ձեռք բերելու աթենացիների ձգտումը:

Տոկ 430. «Նա չի երդվի, ոչ էլ երդում կպահանջի» — ուզում է ասել՝ «Նրա հանցանքն այնքան ակներև է, որ նա չի երդվի, թե անմեղ է, և ոչ էլ մեզանից կպահանջի, որ երդմամբ հաստատենք մեղադրանքը»:

Տոկ 485. «Ատլան աստ կհիմնեմ» — Աթենասը հիմնադրում է Աթենքի քաղաքական ու դատական իշխանության բարձրագույն օրգանը՝ Արեոպագոսը:

Տոկ 589. «Մեկ միավոր... երեքից» — այս խոսքերը հիմնված են ըմբշամարտիկների մրցույթների այն օրենքի վրա, որ երեք անգամ տապալվողը պարտված էր համարվում:

Տոկ 663. «Հայրը ծնում է առանց մոր» — ըստ առասպելի՝ Աթենասը ծնվել էր իր հայր Ջևսի գլխից:

Տոկեր 685—690. «Բլրի վրա... Արեոպագոս» — Թեսևսն առևանգել էր ամազոնների թագուհուն: Դա Աթենքի վրա ամազոնների արշավանքի պատճառ դարձավ: Թեսևսի և ամազոնների առասպելական կռիվը տեղի էր ունեցել հիշյալ բլրի վրա. այդ պատճառով այն նվիրաբերվեց պատերազմի աստված Արեսին ու անվանվեց Արեոպագոս (Արեսի բլուր): Այդպես կոչվեց նաև այդ բլրի վրա գործող կառավարական օրգանը:

Տոկ 703. «Պելոպսի եզերքներում» — Նկատի ունի Պելոպոննեսոսը:

Տոկեր 723—724. «Փերեսի տանը... Մոլրաներին» — երբ Ապոլլոնը որպես հովիվ

Ձառայում էր թեստալական թագավոր Ադմետոսի՝ Փերեսի որդու մոտ, հարբեցրեց Սոյրա-
ներին և մահից փրկեց Ադմետոսին:

Տող 759. «Փրկարարը» — այսինքն՝ Ջևադ:

Տող 855. «Էրեքթևսի օջախի» — Նկատի ունի Էրեքթևսի պատվին Աթենքի միջնա-
բերդում կառուցված տաճարը (Էրեքթեոնը):

Տող 1023. «Ապարանքը քո ստորերկրյալ» — Էրինիսների բնակավայրն էր համար-
վում Ակրոպոլիսի (Աթենքի միջնաբերդը) ու Արեոպագոսի միջև ընկած ծածուկ մի
խորշ:

Պ Ր Ո Մ Ե Թ Ե Վ Ս Ը Ծ Ղ Թ Ա Յ Վ Ա Մ

Այս ողբերգության առաջին բեմադրության թվականը հայտնի չէ: Հնարավոր է, որ
այն մտել է տետրալոգիայի կազմի մեջ, քանի որ մեզ պատահիկներ են հասել «Պրո-
մեթևսը ազատագրված» և «Կրակաբեր Պրոմեթևս» ողբերգություններից: Երեք ողբեր-
գությունների հետ, ըստ ընդունված կարգի, հավանաբար եղել է նաև մի սատիրա-
կան դրամա, որի մասին ոչ մի տեղեկություն չունենք:

«Պրոմեթևսը շղթավաճ» ողբերգության հարուստ գաղափարական բովանդակու-
թյունը, մեծ արվեստն ու ուժը ենթադրել են տալիս, որ այն էսքիլոսի հասուն շրջանի
գործերից է:

Ֆարսույան

Բռնությունն ու Իշխանությունը Պրոմեթևսին բռնի բերում են Ակյութիա, «աշխար-
հի ծայրը»: Նրանց հետ է դատապարտալիք կարեկից Հեփեստոսը, որ, հակառակ իր
կամքի, բռնակալ Ջևսի վճռով պետք է Պրոմեթևսին գամի ժայռին և կտրծքը երկաթե
ցեց վարսի: Ահեղ վճիռն ի կատար է ածվում, դահիճները հեռանում են:

Միայնակ մնալով՝ Պրոմեթևսը, որ մինչ այդ լուռ էր, ողբում է իր ծակատագիրը,
իր տառապանքների վկա կանչում ողջ բնությանը: Այդ պատիժը նա կրում է միայն նրա
համար, որ Ջևսի կամքը խախտելով, աստվածներից գողացել է կրակն ու պարզել մարդ-
կանց. անմահ տիտանի տառապանքը դարեր պիտի տևի...

Պրոմեթևսի ողբը լսելով՝ Նրա շուրջն են հավաքվում ավագագույն տիտան Օվկիա-
նոսի դստերը՝ օվկիանոսիդները, որ կարեկից են Նրա տանջանքներին: Մարդկության
մեծ բարերարը Նրանց պատմում է, թե ինչպես է ինքը ժամանակին օգնել երախտամոռ
Ջևսին. վերջինս միայն Նրա իմաստուն խորհուրդներով է կարողացել Կրոնոսին հաղ-
թել: Նա պատմում է, որ միայն ինքը պաշտպան կանգնեց մարդկային ցեղին, երբ
Ջևսն ուզում էր այն բնաջնջել... Բայց Ջևսի իշխանությունը հավերժական չէ. Պրո-
մեթևսը գիտե, թե ինչն է կործանելու Նրան և այդ գաղտնիքը չի հայտնելու:

Գալիս է ալեհեր Օվկիանոսը. նա Պրոմեթևսին զուր փորձում է համոզել, որ չեռ-
խարտա, հնազանդ լինի տիրակալին: Նույնիսկ խոստանում է գնալ Ջևսի մոտ և Նրա
համար ներում խնդրել, բայց Պրոմեթևսը Նրա օգնությունից հրաժարվում է, և Օվկիա-
նոսը հեռանում է:

Իր բախտը ողբացող օվկիանոսիդներին Պրոմեթևսը շարունակում է պատմել այն
անթիվ բարիքների մասին, որ ինքը շնորհել է մարդկությանը... Հանկարծ հայտնվում է
Ինաքոսի աղջիկը՝ կով դարձած Իոն, որին տանջում էր խանդոտ Հերան: Պրոմեթևսը
Նրան գուշակում է ապագան. Հերայի ուղարկած ժանտ բռնից հալածված՝ Իոն պետք է
բազում երկրներ անցնի: Նա կփրկվի միայն հյուսիսային Աֆրիկայում, որտեղ դարձյալ

մարդկային կերպարանք կստանա և Ջևսից որդի կծնի. Իոյի սերնդի տասներեքերորդ շառավիղը (այսինքն՝ Հերակլեսը) կլինի Պրոմեթևսի ազատարարը...

Վերջին տեսարանը: Պրոմեթևսը նորից գուշակում է Ջևսի կործանումը. ծնվելու է նրանից հզոր մեկը և տիրակալ է դառնալու: Դա կարող է կանխել միայն ինքը՝ Պրոմեթևսը:

Հայտնվում է Ջևսի սուրհանդակ Հերմեսը, որ տառապյալին սպառնում է բռնակալի ցասմամբ ու պահանջում գաղտնիքը հայտնել: Պրոմեթևսն արհամարհանքով մերժում է նրան. նա գերադասում է ժալոխն գամված մնալ, քան թե Հերմեսի պես լինել Ջևսի ծառան...

Ջայրացած Ջևսը շանթահարում է Պրոմեթևսին, որն իր ժալոռով գահավիժում է երկրի ընդերքը:

Տող 14. «Հարազատ իմ աստծուն» — Պրոմեթևսն Ուրանոսի թոռն էր, իսկ Հեփեստոսը՝ ծոռը, մյուս կողմից երկուսն էլ կապված էին կրակի ու արհեստի հետ: Այդ պատճառով Հեփեստոսը Պրոմեթևսին անվանում է «հարազատ»:

Տող 38. «Նորագույն իշխանության» — այսինքն՝ Ջևսի իշխանության. նա տապալեց հին սերնդի աստվածների (այդ սերնդից էր նաև Պրոմեթևսը) տիրակալ Կրոնոսին ու հաստատեց իր և նոր աստվածների իշխանությունը:

Տող 112. «Պրոմեթևս-նախատեսնող» — Պրոմեթևսի անունը մեկնաբանվում էր որպես «հեռատես», «նախատեսնող»:

Տող 217. «Բաց չեմ անի գաղտնիքն» — գաղտնիքը, որով Պրոմեթևսը սպառնում է Ջևսին, այն է, որ Ջևսը չպետք է կենակցի ծովային դիցուհի Թետիսի հետ. ծակատագրով կանխորոշված էր, որ Թետիսի որդին հորից զորեղ պիտի լիներ:

Տող 454. «Հեփեստոսն է կոում» — Էտնայի գագաթը համարվում էր Հեփեստոսի դարբնոցը:

Տող 514. «Կուլքիս երկրի... աղջիկներ» — Նկատի ունի ամազոններին:

Տող 609. «Թռչունների թռիչքների մեծ իմաստն» — թռչունների թռիչքից գուշակություններ անելը Հին Հունաստանում շատ տարածված էր:

Տող 649. «Ծակատագիրն եռանձնադեմ» — Ծակատագրի աստվածուհիները՝ Մուրաները, երեքն էին:

Տողեր 714—715. «Դաժան բռն... ուրվականն Արգոսի» — Իոն Ինաքոսի դուստրն էր: Ջևսը սիրեց նրան՝ դեպի նա արթնացնելով Հերայի խանդը: Հերայի վրեժից Իոյին փրկելու համար՝ Ջևսը նրան վերածեց կովի: Հերան մի մեծ բոռ ուղարկեց Իո-կովին հալածելու և բազմաթիվ աչքեր ունեցող հսկա Արգոսին պատվիրեց նրան հսկել: Հերմեսը Ջևսի պատվերով Արգոսին քնեցրեց ու գլխատեց: Արգոսի մահվանից հետո նրա ուրվականը շարունակեց Իոյին հետապնդել:

Տող 725. «Սրի՛նգն է այդ» — սրինգը, որի նվագով Հերմեսն Արգոսին քնեցրեց ու սպանեց:

Տող 933. «Գետն անգուսպ» — Նկատի ունի Արաքս գետը:

Տող 945. «Անդ Սալմիդեսն...» — Էսքիլոսը սխալմամբ կարծում է, թե Սալմիդեստոսը գտնվում է Թեմիսկիրեի մոտ:

Տողեր 957—958. «Եվրոպան... Ասիական ցամաքին» — Էսքիլոսի պատկերացմամբ՝ Մեոտյան նեղուցը Եվրոպան բաժանում է Ասիայից:

Տող 1017. «Քո տոհմից» — Պրոմեթևսին ազատում է Հերակլեսը, որն Իոյի սերնդի տասներեքերորդ շառավիղն էր:

Տող 1044. «Ծովն է միշտ մոնչում»— հավանաբար նկատի ունի ներկայիս Կասպից ծովը:

Տող 1047. «Երեք դստերը Փորկիսի»—նկատի ունի Գրեաներին՝ Շերուքությունը մարմնավորող երեք ալեհեր աստվածուհիներին:

Տող 1077. «Եռանկյունի մի աշխարհ»— ակնարկում է Նեղոսի դելտան (հունական այբուբենի «դելտա» տառի անունից, որն ունի եռանկյունու տեսք):

Տողեր 1102—1104. «Կաղնիներն... հնչեցին գուշակություն»— Դոդոների գուշակարանի քրմերի համար Զևսի կամքն իմանալու «միջոցներից» մեկը տերևների շրշումն էր:

Տող 1131. «Հիսուն զավակ քույր աղջիկ»— խոսքն Իոլի շառավիղ Դանաոսի հիսուն դստերի (դանաիդների) մասին է: Դանաոսի եղբայր Եգիպտոսի հիսուն որդիներն ուզում էին կնության առնել դանաիդներին: Խորշելով արյունապաղծ ամուսնությունից՝ քույրերը փախան Արգոս: Փեսացուները հասան Նրանց հետևից և ուժով ստիպեցին իրենց կամքը կատարել: Դանաոսի պատվերով՝ դանաիդներն ամուսնության առաջին գիշերը սպանեցին իրենց ամուսիններին. քույրերից միայն մեկը՝ Հիպերմեստրան, խնայեց իր կողակցին: Այդ ոճրագործության համար դանիդները մեռյալների աշխարհում դաժապարտվեցին անվերջ ու անիմաստ աշխատանքի. պետք է ջրով լցնեին անհատակ կարասը:

Տող 1142. «Երկիրն Պելասգյան»— այսինքն՝ Արգոսը (այդպես էր կոչվում՝ դանաիդներին հյուրընկալող Պելասգոս առասպելական արքայի անունից):

Տող 1304. «Երկու բռնակալներ»— Ուրանոսն ու Կրոնոսը:

Տող 1414. «Հայրս»— Հերմեսը Զևսի որդին էր:

Տողեր 1426—1429. «Մինչև որ մեկն աստվածներից... չիջնի խավար տունն Հադեսի»— Պրոմեթեոսը պիտի ազատագրվեր այն ժամանակ, երբ անմահներից մեկը հանուն Նրա փրկության հրաժարվեր անմահությունից: Այդպիսի անձնագոհության գնաց իմաստուն կենտավոս Զիրոնը, որը պատահաբար վիրավորվել էր Հերակլեսի թունավոր նետով և դաժան տառապանքներ էր կրում:

ՍՈՓՈԿԼԵՍ

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Սոփոկլեսը ծնվել է մ. թ. ա. 496 թվականին, Աթենքի Կոլոնոս գեղատեսիլ խրվարձանում: Կյանքի մայրամուտին, «Էդիպուսը Կոլոնոսում» ողբերգության մեջ ծերունի Սոփոկլեսը նկարագրել է իր ծննդավայրի անմոռաց գեղեցկությունը:

Նրա հայրն ունևոր մարդ էր, գինագործական արհեստանոցի տեր, և միջոց չի խնայել՝ որդուն հիանալի մտավոր ու ֆիզիկական կրթություն տալու համար: Մանկության տարիներին արդեն Սոփոկլեսն իր հասակակիցներից առանձնացել է խելամտությամբ, երաժշտական ունակություններով ու գեղեցկությամբ: Այդ հատկանիշների շնորհիվ 16 տարեկանում նա մեծ պատվի է արժանացել. Նրան են վստահել պատանիների երգչախումբը, որ պետք է երգով փառաբաներ Սալամիսի ծակատամարտի (480 թ.) հաղթանակը: Այդ արարողության ժամանակ Սոփոկլեսը հիացմունք է պատճառել նաև իր պարով:

Նա վաղ է սկսել ողբերգություններ գրել և արդեն 28 տարեկանում ողբերգակների մրցույթում հանդես է եկել հասուն քառերգությամբ ու հաղթել 57-ամյա Էսքիլոսին: Այդ

իրադարձության մասին պատմող Պլուտարքոսի վկայությամբ՝ Սոփոկլեսի և Էսքիլոսի մրցույթի ելքը որոշվել է անսովոր ձևով. այն վճռել են ոչ թե սովորական դատավորները, այլ տասը զորագլուխները (ստրատեգոսները), որոնց թվում՝ արիստոկրատական կուսակցության առաջնորդ Կիմոնը: Դա վկայում է Սոփոկլեսի քառերգության մեծ հայրենասիրական լիցքի մասին:

Այդ շրջանում Սոփոկլեսը քաղաքական հայացքներով հարել է արիստոկրատներին, իսկ հետագայում՝ «չափավոր» դեմոկրատների խմբակցությանը, որը գլխավորում էր տաղանդավոր զորավար ու պետական գործիչ Պերիկլեսը: Մ. թ. ա. 445 թվականին Պերիկլեսը կանգնեց Աթենքի իշխանության գլուխ և տասնհինգ տարի մնաց այդ դիրքում: Նրա օրոք աթենական մշակույթը մեծ ծաղկում ապրեց՝ տալով գիտության ու արվեստի բարձրարժեք հուշարձաններ: Սոփոկլեսը Պերիկլեսի սիրելին էր, այդ ժամանակաշրջանի հույն մեծագույն ողբերգակը և աթենացիների մեջ բացառիկ սեր ու հարգանք էր վայելում: Նա զբաղեցրել է պետական պաշտոններ. 443 թվականին՝ գլխավորել է պետական գանձապահների խորհուրդը, իսկ 441 թվականին որպես ստրատեգոս արշավանքի է մեկնել Սամոս կղզի: Այդուհանդերձ, ժամանակակցի վկայությամբ՝ պետական ու ռազմական գործունեության մեջ Սոփոկլեսն առանձնապես աչքի չի ընկել:

Աթենական բեմում մեծ ողբերգակը 24 անգամ հաղթանակ է տարել: Նա հանդես է եկել իբրև թատերական արվեստի Նորարար: Ինչպես հաղորդում է Արիստոտելեսը, Սոփոկլեսն ավելացրել է դերասանների թիվը (դարձրել է երեք հոգի). դա նոր հնարավորություններ է ստեղծել ողբերգություններում գործողության դրամատիկական զարգացման համար: Ներկայացումների մեջ նա մուծել է բեմանկարներ:

Ժամանակակիցը Սոփոկլեսին հիշում է որպես կատակասեր, զրուցասեր անձնավորության: Նա երկու անգամ ամուսնացել է. նրա ավագ որդին՝ Իոփոնը, նույնպես ողբերգակ է եղել: Տեղեկություն է պահպանվել այն մասին, որ Իոփոնը, ցանկանալով շուտ ստանձնել ծերունի հոր ունեցվածքի կառավարումը, Սոփոկլեսի դեմ դատավարություն է հարուցել՝ նրան մեղադրելով «թուլամտության» մեջ: Սոփոկլեսը որդու մեղադրանքը հերքել է միայն նրանով, որ իր վերջին ողբերգությունից մի հատված է արտասանել ու մտքի պայծառությամբ հիացրել դատավորներին:

Տեղեկություն ունենք նաև այն մասին, որ 411 թվականին Սոփոկլեսը մասնակցել է արիստոկրատների կազմակերպած պետական հեղաշրջման փորձին: Փորձն անհաջողության է մատնվել, և կազմակերպիչները, որոնց թվում նաև Սոփոկլեսը, դատական պատասխանատվության են ենթարկվել: Ծերունի ողբերգակի տարիքն ու վաստակը հարգելով՝ նրան ազատ են արձակել:

Սոփոկլեսը վախճանվել է մ. թ. ա. 406 թվականին, 90 տարեկան հասակում:

Նա գրել է 123 դրամատիկական գրվածքներ, որոնցից ամբողջությամբ մեզ հասել են ընդամենը յոթ ողբերգություններ («Էասս», «Տրաքինուիներ», «Անտիգոնե», «Էդիպուս արքա», «Էլեկտրա», «Փիլոկտեստես», «Էդիպուսը Կոլոնոսում»:

Ա Ն Տ Ի Գ Ո Ն Ե

Առաջին անգամ բեմադրվել է մ. թ. ա. մոտ 442 թվականին:

Ֆարուլան

Թեքե քաղաքը: Արքայական ապարանքի առաջ հանդես են գալիս Էդիպուսի երկու դստերը՝ Անտիգոնեն ու Իսմենեն: Մտահոգված Անտիգոնեն քրոջը հայտնում է վեր-

ջին նորությունը. նոր թագավոր Կրեոնը մահվան սպառնալիքով արգելել է հողին հանձնել իրենց եղբոր՝ Պոլիսիկեսի դին: Բայց սիրող քույրն այդ հրամանին չի կարող ենթարկվել, Անտիգոնեն իր ծեռքերով թաղելու է Պոլիսիկեսին. արդյո՞ք Իսմենեն կօգնի իրեն: Ահաբեկված Իսմենեն չի հանդգնում քրոջն ընկերակցել, և Անտիգոնեն միայնակ հեռանում է՝ իր մտադրությունն իրագործելու...

Գալիս է Թեբեի թերունիների երգչախումբը, որ պատմում է նախորդ օրվա ծակատմարտի մասին: Պոլիսիկեսն արգոսյան բանակով արշավել էր հայրենի Թեբեի վրա՝ արքայական իշխանությունն իր եղբորից՝ Էտեոկլեսից խլելու: Արգոսյան զորքը պարտվեց, իսկ եղբայրները մենամարտում միմյանց սպանեցին:

Թիկնապահներով թերունիներին է մոտենում Կրեոնը և հրապարակավ կրկնում իր հրամանը. հակառակ հայրենի քաղաքի համար նահատակված Էտեոկլեսի, որ թաղվել է բոլոր պատիվներով, Պոլիսիկեսն անթաղ պիտի մնա, նրա մարմինը պիտի գիշատիչների կեր դառնա: Թերունիներն այդ հրամանն ընդունում են որոշ տարակուսանքով, մեռածին չթաղելը մեծ սրբապղծություն էր համարվում...

Հանկարծ երկշոտ քայլերով հայտնվում է Պոլիսիկեսի դիակին նշանակված պահակներից մեկը: Նա վախվիսելով Կրեոնին հայտնում է, որ իրեն անհայտ մեկը կատարել է թաղման սուրբ ծեսը: Կրեոնը մոլեգնում է և, կասկածելով պահակի վրա, նրան սպառնում մահապատժով, եթե մեղավորն իսկույն չգտնվի...

Շուտով դաշտ գնացած պահակը նորից վերադառնում է, բայց այս անգամ նա մենակ չէ: Նրա հետ է Կրեոնի հրամանը խախտող Անտիգոնեն: Սա չի ժխտում իր արարքը. արքայի վճիռն ինքը խախտել է՝ հանուն բարձրագույն, չգրված օրենքի: Կրեոնը կարգադրում է Անտիգոնեին հսկողության տակ պահել՝ շուտով նրան մահապատժի ենթարկելու համար:

Գալիս է Կրեոնի որդին՝ Հեմոնը, որ պետք է ամուսնանար Անտիգոնեի հետ: Նա հորն աղերսում է խնայել իր հարսնացուին, բայց, կտրուկ մերժում տաՆալով, հուսահատ մի մտադրությամբ հեռանում: Կրեոնն անհողորդ է, նա արձակում է Անտիգոնեի մահապատժի հրամանը: Ծառաներն Էդիպուսի դստերը տանում են ստորգետնյա դամբարանում փակելու...

Հանկարծ հայտնվում է Թեբեի կույր գուշակ Տիրեսիասը, որ Կրեոնին խորհուրդ է տալիս Պոլիսիկեսի մարմինն անմիջապես հողին հանձնել և Անտիգոնեին ազատել: Արքան նորից փորձում է անսասան մնալ, նույնիսկ թերուկին մեղադրում կաշառակերության մեջ՝ նրան խիստ զայրացնելով: Կույր թերունին գուշակում է Կրեոնի ամենասիրելի մարդկանց մոտալուտ մահն ու հեռանում:

Տիրեսիասի չարագուշակ խոսքերն ազդում են Կրեոնի վրա. երգչախումբը նույնպես նրան համոզում է գուշակին ենթարկվել: Վատ նախազգացումով՝ արքան ծառաներով նետվում է դեպի Անտիգոնեի դամբարանը, բայց արդեն ուշ է...

Վերջին տեսարանը. գալիս է Կրեոնի սուրհանդակը՝ բերելով Անտիգոնեի և Հեմոնի մահվան գույժը: Անտիգոնեն դամբարանում կախվել էր, և սիրելի հարսնացուի դիակի մոտ Հեմոնն ինքնասպան էր եղել...

Հեմոնի դիակը ծեռքերին՝ ծառաների հետ գալիս է Կրեոնը: Նրան նոր հարված է սպասում. որդու մահն իմանալով՝ ինքնասպան է եղել նրա կինը՝ Եվրիդիկեն: Վշտից խելահեղ Կրեոնը ողբում է իր ծակատագիրը, և երգչախումբը, մարդկանց խոհեմություն ուսուցող վերջին խոսքերով՝ լքում է օրքեստրան:

Տողեր 3—4. «Աղետներն ահավոր, որ վիճակված էին... Էդիպուսին» — Էդիպուսին գուշակել էին, որ կսպանի հորը և կամուսնանա մոր հետ: Էդիպուսը ջանաց խուսափել

այդ ծակատագրից, բայց ստացվեց հակառակը: Երբ նա կարծում էր, թե հեռու է ծնողներից, հանդիպեց հորը՝ Թեբեի արքա Լայոսին և ծագած վեժի ժամանակ անգիտաբար նրան սպանեց: Ապա դարձավ Թեբեի թագավոր և ամուսնացավ մոր՝ Իոկաստեի հետ: Այդ ամուսնությունից ծնվեցին երկու որդի՝ Էտեոկլեսն ու Պոլիսիկեսը, և երկու դուստր՝ Անտիգոնեն ու Իսմենեն: Հետագայում Էդիպուսը, իմանալով իր ահեղ հանցանքի և արյունապղծության մասին, կուրացրեց իրեն:

Աղետների էր դատապարտված նաև նրա սերունդը. Էտեոկլեսը դարձավ Թեբեի արքա, արտաքսյալ Պոլիսիկեսը, իշխանությունը նրանից խլելու համար, արշավեց Թեբեի վրա: Մենամարտում եղբայրները միմյանց սպանեցին. «Անտիգոնեում» նկարագրվում է դեպքերի հետագա ընթացքը:

Տող 163. «Քաջն հրակիր» — խոսքը Թեբեի դեմ ելած յոթ առաջնորդներից մեկի՝ Կապանևսի մասին է. նա այնքան զորեղ ու հանդուգն էր, որ սպառնում էր նույնիսկ աստվածներին: Նա երդվել էր Թեբեն այրել, և նրա վահանի վրա պատկերված էր մի ջահակիր: Կապանևսի հանդգնությունից զայրացած Ջևսը Թեբեի պարիսպների վրա նըրան շանթահարեց:

Տող 205. «Իբրև նրանց մեծ ազգական» — Կրեոնը Էդիպուսի մոր և կնոջ՝ հանգուցյալ Իոկաստեի եղբայրն էր:

Տող 294. «Միայն փոշի ցանվեց» — հանգուցյալի մարմինն անթաղ թողնելը մեծ մեղսանք էր համարվում (այդ պատճառով երգչախմբի ծերունիները Կրեոնին միանգամից չենթարկվեցին): Հին հույների պատկերացմամբ՝ չթաղված մեռյալի հոգին դեռևս չէր իջնում իր մշտական հանգրվանը՝ ստորերկրյա թագավորություն, այլ թափառումների մեջ էր լինում: Որպեսզի հանգուցյալի հոգին հանգիստ առներ, վատթարագույն դեպքում բավական էր համարվում նրա մարմինը փոշիով ծածկելն ու հեղում կատարելը:

Տողեր 1125—1126. «Դրիասի ցասկոտ որդին՝ Էդոնական մեծ թագավորն» — խոսքը Էդոնների (թրակիական ցեղ) արքա Լիկուրգոսի մասին է: Երբ Դիոնիսոսն իր աղմկոտ ուղեկիցների՝ բաքստիիների ու մուսանների հետ խրախճանքներով անցնում էր ողջ Հունաստանով և տարածում իր պաշտամունքը, Լիկուրգոսն անարգեց աստծուն ու դուրս թռեց Էդոնների երկրից: Որպես պատիժ՝ Ջևսը նրան զրկեց մտքից. Լիկուրգոսը խելահեղության մեջ հանցանքներ գործեց, և Էդոնները նրան փակեցին քարանձավում:

Տող 1149. «Մայրն էր նրա...» — Փինևսի առաջին կինը Բորեասի և Էրեքթևսի դստեր՝ Օրիթիայի գավակն էր:

Տողեր 1238—1239. «Քո փառքերով իշխանական դու ինձ միայն պետք է լինես շնորհապարտ» — երբ Թեբեն պաշարված էր, Տիրեսիասը Կրեոնին հայտնել էր քաղաքը փրկելու միակ միջոցը:

Տող 1250. «Անիվները արևի» — հին հույների պատկերացմամբ՝ արևի աստված Հելիոսը երկրի վրայով անցնում էր ոսկեղեն կառքով:

Տող 1330. «Ցանքը աճեց վիշապածին» — Կադմոսը, Թեբեն հիմնադրելուց առաջ, ցտիպված էր կովել ապագա քաղաքի տարածքում իշխող վիշապի (Դրակոնի) հետ: Նըրան հաղթելով՝ Կադմոսը հողի մեջ ցանեց Դրակոնի ատամները: Այդ ցանքսից բուսնեցին զինավառ ռազմիկներ, որոնք սկսեցին միմյանց դեմ կռվել: Նրանցից կենդանի մնացին միայն հինգը, որ դարձան թեբեացիների նախահայրեր:

Տող 1331. «Երկգլխանի լեռից» — խոսքը Պաոնասոսի մասին է. այն երկու գագաթ ունի:

Տող 1348. «Նեղուցը... բազմահառաչ» — նկատի ունի Եվրիպոս նեղուցը:

Այս ողբերգության առաջին բեմադրության թվականը ծջգրիտ հայտնի չէ: Ենթադրվում է, որ այն ստեղծվել ու բեմադրվել է մ. թ. ա. 429—425 թվականների միջև ընկած ժամանակահատվածում:

Ֆաբուլան

Թեբեի հրապարակում հավաքված ժողովրդի առջև է դուրս գալիս Էդիպուս արքան: Ժողովուրդը հուսահատված է. ահեղ համաճարակը ոչնչացնում է թեբեացիներին: Բոլորը հուսով նայում են Էդիպուսին, որ մի ժամանակ Թեբեն փրկել էր Սփինքսից:

Էդիպուսն արհավիրքին անտեղյակ չէ. նա արդեն իր կնոջ եղբորը՝ Կրեոնին ուղարկել է Դելփիք՝ Ապոլլոնից փրկության միջոց հարցնելու:

Կրեոնը բերում է Ապոլլոնի պատասխանը. համաճարակը կդադարի այն ժամանակ, երբ Թեբեից արտաքսվի նախկին թագավոր Լայոսին սպանողը: Ժողովրդի առջև Էդիպուսը հրաման է արձակում. թող մեղսագործն իր հանցանքը խոստովանի: Նրան վնաս չեն պատճառի, նա միայն Թեբեից կհեռանա: Իսկ եթե մեկն ու մեկը, հանցագործի անունն իմանալով, այն թաքցնի, խստորեն կպատժվի:

Կանչում են գուշակ Տիրեսիասին, որն, անշուշտ, ամեն ինչ գիտե: Ծերուկը սկզբում փորձում է պատասխանից խուսափել, բայց ի վերջո ստիպված է գաղտնիքը հայտնել. Լայոսին սպանողը հենց ինքը՝ Էդիպուսն է...

Արքան ցնցված է: Նա կասկածում է, որ Կրեոնն իր դեմ դավադրություն է կազմակերպել, և Տիրեսիասը նրանից կաշառված էր: Նա Կրեոնին իր մոտ է կանչում ու ապառնում մահապատժով:

Ամուսնու և եղբոր վեճի ժամանակ պալատից դուրս է գալիս թագուհի Իոկաստեն: Վերջինս Էդիպուսին համոզում է Կրեոնին գուր չմեղադրել և փորձում արքային հանգըստացնել. չէ՛ որ գուշակությունները հաճախ սուտ են լինում: Իր նախկին ամուսնուն՝ Լայոսին գուշակել էին, որ նա կսպանվի որդու ձեռքով: Մինչդեռ նրան, երեք ուղիների ծամփաբաժանի մոտ, ավազակներն էին սպանել: Իսկ իրենց նորածին որդուն, գուշակությունից վախենալով, Լայոսն ու Իոկաստեն կործանել էին: Արքան կասկածում է. նա Իոկաստեի ասած տեղում սպանել էր մի ծերունու ու նրա հինգ ուղեկիցներից չորսին... Եղելության վրա վերջնականապես կարող է լույս սփռել միայն հինգերորդ ուղեկիցը՝ Լայոսի տարեց ծառան, որը, Էդիպուսի արքա դառնալու օրվանից, հեռացել էր սարերը և հովվություն էր անում: Մարդ է ուղարկվում՝ նրան կանչելու:

Հանկարծ Կորնթոսից սուրհանդակ է գալիս. մեռել է արքա Պոլիբոսը (որի խնամքի տակ մեծացել էր Էդիպուսը և որին իր հայրն էր համարում), կորնթացիներն ուզում են նրա փոխարեն արքա դարձնել Էդիպուսին: Բարի նպատակով եկած սուրհանդակը, սակայն, միայն չարիք է բերում: Պարզվում է, որ Էդիպուսը Պոլիբոսի հարազատ զավակը չէ. երբ սուրհանդակը հովվություն էր անում Կիթերոնի լանջերին, նորածին Էդիպուսին նրան էր հանձնել Լայոսի հովիվը, որին հրամայված էր անօգնական մանկանը թողնել Կիթերոնի անտառներում: Այդ նորույթը ցնցում է Իոկաստեին. նրա համար արդեն ամեն ինչ պարզ է: Չարագուշակ տրամադրությամբ նա գնում է պալատ:

Էդիպուսը սպասում է վերջին վկային, որը և շուտով գալիս է: Դա հենց այն հովիվն է, որ գթացել էր Էդիպուսին և հանձնել կորնթացուն: Արքայի սպառնալիքների

տակ նա հայտնում է ողջ Ճշմարտությունը: Եղելությունը բացահայտվում է. Էդիպուսը, սպանել է իր հորը և ամուսնացել մոր հետ...

Վերջին տեսարանը. պալատից ելնում է Էդիպուսի տնասուն ծառան և զարհուրելի գուլժ հայտնում: Իոկաստեն ինքնասպան է եղել, իսկ արքան իր ձեռքով իրեն կուրացրել է: Քիչ հետո դուրս է գալիս աչքերից զրկված Էդիպուսը: Երգչախմբի ձայնակցությամբ նա ողբում է իր ճակատագիրը, ապա ինքն իրեն դատապարտում արտաքաման: Յուսլը ձեռքին նա պետք է հեռանա այն քաղաքից, որտեղ տարիներ շարունակ իշխել էր՝ իբրև երջանիկ տիրակալ...

Տող 23. «Իսմենոսի գուշակ մոխրի» — Թեբեով հոսող Իսմենոս գետի մոտ գտնվում էր Ապոլլոնի տաճարը, որտեղ գուշակություններն արվում էին այրվող զոհերի մոխրի միջոցով:

Տող 41. «Զարհուրանքի երգիչին» — խոսքը Սփինքսի մասին է: Նա ապրում էր Թեբեի մոտ և սպանում բոլոր նրանց, ովքեր չէին կարողանում լուծել իր հանելուկը: Էդիպուսն այն լուծեց ու կործանեց Սփինքսին: Դրա շնորհիվ թեբեացիները նրան դարձրին իրենց թագավոր:

Տող 171. «Նո՛ր ծեսերով, թե՛ հին կարգով» — գոյություն ունեին պաշտամունքային հին, ավանդական ծեսեր (առաջացած աստվածների հին սերնդի (տիտանների) պաշտամունքի ժամանակ) և նոր ծեսեր, որոնք աստիճանաբար արմատացան նոր աստվածների (Զևսն ու Նրա սերունդը) պաշտամունքի շրջանում:

Տող 190. «Աստվածն անանց խավարի» — այսինքն՝ Հադեսը:

Տող 199. «Զևսի դստրիկ» — նկատի ունի Աթենասին:

Տող 206. «Ամփոփրիտեի ննջարանը» — այսինքն՝ Ժովը:

Տող 221. «Նետերը քո» — Արտեմիսը, իր եղբայր Ապոլլոնի նման, համարվում էր հմուտ նետաձիգ:

Տող 519. «Ժալոը... Դելփիքի» — Ապոլլոնի դելփյան գուշակարանը գտնվում էր Պաուսանոսի ստորոտի ժալոոտ հարթության վրա: «Պատգամախոսը» մի ձեղքվածք էր, որից դուրս էին գալիս Ապոլլոնի կամքի նշանակ համարվող արբեցնող, թունավոր գոլորշիներ: Դրանց ազդեցության տակ Պիթիա քրմուհին ընկնում էր հափշտակվածության վիճակի մեջ և մեկնաբանում աստծու գուշակությունը:

Տող 527. «Զևսի զավակն» — այսինքն՝ Ապոլլոնը:

Տող 539. «Երկրի պորտից» — տե՛ս «Քոեփորների» 1036—1037-րդ տողերի ծանոթագրությունը:

Տող 549. «Պոլիբոսի զավակի» — այսինքն՝ Էդիպուսի: Երբ Լայոսն իր հովվին հրամայել էր նորածին Էդիպուսին թողնել Կիթերոնի անտառներում, հովիվը, մանկանը խղճավով, նրան հանձնել էր Կորնթոսի արքա Պոլիբոսի հովվին: Էդիպուսը մեծացել էր Պոլիբոսի խնամքի տակ և նրան համարում էր իր հարազատ հայրը:

Տող 565. «Թևավոր կույսն» — Սփինքսը:

Տող 1206. «Անունը... քո վիճակին համաձայն» — «Էդիպուս»՝ նշանակում է «ուռած ոտքերով»:

Տող 1287. «Իշխանատերն Կիլլենեի» — այսինքն՝ Հերմեսը:

Տող 1328. «Մինչև Արկտուրն» — այսինքն՝ մինչև սեպտեմբերի առաջին կեսը, երբ ծագում է Եգնարածի համաստեղության Արկտուրոս վառ աստղը:

Սոփոկլեսի կրտսեր ժամանակակից Եվրիպիդեսն, ըստ ավանդության, ծնվել է մ. թ. ա. 480 թվականին, Սալամիս կղզում, հենց Սալամիսի ծակատամարտի օրը. հունա-պարսկական պատերազմի այդ կարևորագույն իրադարձությամբ, այսպիսով, իրար են առնչվում երեք մեծ ողբերգակների կենսագրությունները: 45-ամյա էսքիլոսը Սալամիսի ծակատամարտի խիզախ զինվորներից էր, 16-ամյա Սոփոկլեսը ղեկավարեց պարսիկների դեմ հաղթանակը փառաբանող պատանիների երգչախումբը, իսկ Եվրիպիդեսն այդ օրը ծնվեց:

Եվրիպիդեսի սոցիալական ծագումը ստույգ հայտնի չէ. մեզ հասել է կասկածելի տեղեկություն այն մասին, որ նրա հայրը խանութպան էր, իսկ մայրը՝ մրգավաճառ: Նշանավոր կատակերգու Արիստոփանեսը, որ հալացքներով Եվրիպիդեսին հակառակորդ էր, իր կատակերգություններում հաճախ էր ծաղրում վերջինիս «ստոր ծագումը»:

Ավելի հավանական է այն տեղեկությունը, ըստ որի՝ Եվրիպիդեսը հարուստ տոհմի շառավիղ էր, քանի որ նա փալլուն կրթություն է ստացել: Պատանեկան տարիներին ապագա ողբերգակը նկարչական, փիլիսոփայական ընդունակություններ է ցուցաբերել, մոտ է եղել ժամանակի ազատախոհ փիլիսոփաներ Անաքսագորասի, Պրոտագորասի, Պրոդիկոսի հետ: Եվրիպիդեսի աշխարհայացքը նրանց ազդեցության տակ է ձևավորվել:

Քաղաքական հալացքներով նա հարել է «չափավոր» դեմոկրատներին (որ միջին դիրք էին գրավում խմբիշխանության ձգտող հողատեր տոհմիկ արիստոկրատիայի և ընչազուրկ ժողովրդի միջև), սակայն հասարակական կյանքի, կրոնական հարցերում մեծ ազատախոհություն է դրսևորել: Դրա հետևանքով՝ հակառակորդներ է ծնոք բերել հենց «չափավորների» մեջ:

Եվրիպիդեսի ողբերգությունները բեմադրվել սկսել են մ. թ. ա. 455 թվականից. սկզբում ընդունելություն չեն գտել, քանի որ և՛ գաղափարական, և՛ կառուցվածքային առումով նորույթներ էին: Ընդհանրապես՝ մեծ ողբերգակի դրամատիկական ժառանգությունն ըստ արժանվույն գնահատվել է միայն նրա մահվանից հետո: Կյանքի օրոք նա ողբերգակների մրցույթներում ընդամենը երեք անգամ է հաղթող ճանաչվել:

Ի տարբերություն գրուցասեր, շփվող Սոփոկլեսի՝ Եվրիպիդեսը մենասեր, մոալ մարդ էր, սիրում էր առանձնանալ ու ստեղծագործել. շատ հարուստ գրադարան ուներ: Սալամիս կղզում մի ծովահայաց քարանձավ համարվում էր Եվրիպիդեսի սիրելի աշխատատեղին:

Քաղաքական կյանքին նա չէր մասնակցում, սակայն իր գրվածքներում միշտ անդրադարձել է ժամանակի կարևոր իրադարձություններին ու խնդիրներին: Ժամանակակիցները հաճախ ծաղրում էին Եվրիպիդեսի կնատյացությունը, որը, հավանաբար, հետևանք էր նրա դժբախտ անձնական կյանքի: Նա ամուսնացել է երկու անգամ, բայց երկուսն է՝ անհաջող (տեղեկություն կա այն մասին, որ Եվրիպիդեսի կանանցից մեկը սիրային կապի մեջ է եղել նրա սեփական ստրուկի հետ):

408 թվականին, ընդունելով մակեդոնական թագավոր Արքելաոսի հրավերը, Եվրիպիդեսը հեռացել է Մակեդոնիա: Այնտեղ էլ վախճանվել է՝ մ. թ. ա. 406 թվականին, Սոփոկլեսի մահվանից մի քանի ամիս առաջ: Չար լեզուները նրա մահվան շուրջը երկու լեզենդ են հորինել. դրանցից մեկի համաձայն՝ Եվրիպիդեսին հոշոտել են շները, մյուսի՝ համաձայն՝ նրա կնատյացությունից զայրացած կանայք:

Նրա ստեղծած ավելի քան 90 դրամատիկական գրվածքներից մեզ հասել են 17 ողբերգություն («Ալեքստիս», «Մեդեա», «Հիպպոլիտոս», «Հերակլիդներ», «Հերակլես», «Հեկաբե», «Անդրոմաքե», «Խնդրարկուններ», «Իոն», «Տրոյուհիներ», «Էլեկտրա», «Իփիգենիան Տավրիսում», «Հեղինե», «Փյունիկոիհներ», «Օրեստես», «Բաքոսուհիներ», «Իփիգենիան Ավլիսում» և մեկ սատիրական դրամա («Կիկլոպ»):

ՄԵԴԵԱ

Առաջին անգամ բեմադրվել է մ. թ. ա. 431 թվականին:

Ճարույան

Կորնթոս քաղաքը. Մեդեայի տան դայակը պատմում է իր տիրուհու դժբախտության մասին: Կորեխի արքայադուստր Մեդեան օգնել էր արգոնավորդների առաջնորդ Յասոնին ձեռք բերելու ոսկեգեղմը: Այնուհետև, Յասոնին սիրելով, Նրա հետ փախել էր վերջինիս հայրենի քաղաքը՝ Իոլկոս: Հանուն Յասոնի՝ Նա երկու մեծ ոճիր էր գործել. սպանել էր իր հարազատ եղբորը և կործանել Իոլկոսի արքա Պելիասին: Վերջին հանցանքից հետո Յասոնն ու Մեդեան ստիպված էին եղել Իոլկոսից փախչել և եկել էին Կորնթոս...

Նրանք ամուսնացած են և երկու որդի ունեն, սակայն Յասոնն իր կնոջը դավաճանել է. Նա ուզում է կնության առնել կորնթոսյան արքայադուստրը: Դայակը չարագուշակ խոսքեր է ասում. վշտից խելահեղ Մեդեան ընդունակ է ամեն չարագործության...

Մեդեայի երեխաների հետ գալիս է նրանց ծեռուի դաստիարակը: Նա պատահաբար իմացել է Կորնթոսի արքայի վճիռը. Մեդեայի կրիծառու, դաժան խառնվածքից վախենալով՝ արքան ուզում է նրան իր քաղաքից արտաքսել:

Կորնթոսյան կանանց երգչախմբի հանդես գալուց հետո՝ տնից ելնում է վշտոտ Մեդեան, որ վրեժի գաղտնի միտում ունի: Քիչ անց՝ հայտնվում է Կրեոն թագավորն ու Մեդեային հրամայում շուտափույթ քաղաքից հեռանալ: Վերջինս նրանից միայն աղերսում է իրեն մեկ օր ժամանակ տալ: Արքան միամտորեն համաձայնվում է՝ չհասկանալով Մեդեայի այդ խնդրանքի իրական նպատակը...

Կրեոնի հեռանալուց հետո գալիս է Յասոնը: Նա զուր փորձում է Մեդեայի նախատիքներից պաշտպանվել ու արդարանալ. ինքն ուզում է արքային փեսա դառնալ, որպեսզի, հանձին նրա, իր որդիներին հովանավոր ձեռք բերի: Նա կնոջն առաջարկում է իր նամակները, որոնց օգնությամբ Մեդեան ապաստան կգտներ: Բայց վերջինս հրաժարվում է ամուսնու օգնությունից, և Յասոնը հեռանում է:

Հաջորդ տեսարանը. Դելփիքից Տրեզեն գնալիս՝ Կորնթոս է մտնում Աթենքի արքա Էգևը: Հանդիպելով Մեդեային՝ արքան նրան հայտնում է իր ցավը. վաղուց է, ինչ ինքն ամուսնացած է, բայց զավակ չունի: Մեդեան խոստանում է նրան իր կախարհանքով օգնել, եթե Աթենքում իրեն ապաստան տրվի: Էգևը երդվում է Մեդեային իր քաղաքում ընդունել և հեռանում:

Ապաստանն ապահովված է. Մեդեան արդեն երգչախմբին բացեիբաց հայտնում է իր ծրագիրը. նախ Նա Յասոնի հարսնացուին թունավորված զգեստ կուղարկի, որին դիպչելն անգամ մահացու կլինի: Այնուհետև, ամուսնուն անսփոփ վիշտ պատճառելու համար, կսպանի նրա զավակներին: Երգչախումբը նրան իզուր համոզում է՝ այդ մտադրությունից հրաժարվել...

Կանչելով Յասոնին՝ Մեդեան հնազանդ է ձևանում: Նա հեզորեն կենթարկվի ծա-

կատագրին և Կորնթոսից կհեռանա. միայն թե թող Յասոնն արքայադստեր միջոցով արքային համոզի՝ իր զավակներին չվտարել: Որպեսզի արքայադուստրը չմերժի, Մեղեան Նրան իր երեխաների ծեղրով ընծաներ կուղարկի. մի շքեղ զգեստ և ոսկե պսակ: Յասոնը համաձայնվում է և որդիների հետ հեռանում: Շուտով երեխաներն իրենց դաստիարակի հետ վերադառնում են. արքայադուստրն ընծաներն ընդունել է, մանուկները կման Կորնթոսում:

Զիչ անց՝ հանկարծակի եկած սուրհանդակն արքայադստեր և թագավորի մահվան լուրն է բերում: Յասոնի հարսնացուն, հազնելով թուլնով ներձաված զգեստը, զարհուրելի տանջանքների մեջ մահացել է: Դժբախտ հայրը զրկել է դստեր դիակը, և ահավոր զգեստի թույլը Նրան էլ է կործանել: Մեղեային մնում է վերջին ահեղ գործը կատարել. նա պետք է սպանի իր զավակներին: Հոգեկան ծանր տառապանքներից հետո՝ նա ի վերջո վճռական քայլերով տուն է մտնում: Շուտով տնից լսվում են դժբախտ մանուկների ծիչերը...

Վերջին տեսարանը: Գալիս է Յասոնը, որ ուզում է սպանված արքայի ազգականներից փրկել իր երեխաներին. միգուցե Նրանք մոր ոճրագործության զոհ դառնան: Սակայն Նրան ամենասարսափելի հարվածն է սպասում. Մեղեան արդեն սպանել է մանուկներին: Յասոնը նետվում է եղեռնագործ կոռճից վրեժ լուծելու, բայց Մեղեան իր պապի՝ արևի աստված Հելիոսի ընծայած կախարդական կառքով թռչում, հեռանում է՝ տանելով սպանված երեխաների դիակները:

Տողեր 12—13. «Դստրիկներին Պելիասի, որպեսզի... հորն սպանեն» — երբ Յասոնն ու Մեղեան Կոլքսից եկան Իոլկոս, իմացան, որ Պելիասը թագավոր էր դարձել՝ Յասոնի հորը, եղբորն ու մորը կործանելու գնով: Պելիասից վրեժ լուծելու համար՝ Մեղեան Նրա դստերին համոզեց իրենց ծեր հորը սպանել, մարմինը կտրատել ու եփել կաթսայում: Նա Նրանց խոստացել էր, որ դրանից հետո Պելիասը պետք է հարություն առնե՝ ջահելացած և ուժեղ: Սպանված Պելիասը բնավ հարություն չառավ, և Մեղեան ու Յասոնը, իրենց հանցանքի համար Իոլկոսից վտարվելով, գնացին Կորնթոս:

Տող 242. «Սպանեցի... իմ եղբորն» — երբ Մեղեան Յասոնի հետ Նավով փախավ Կոլքսից, Նրա հայրն՝ Էետեը, հետապնդեց Նրանց: Հորից ազատվելու համար Մեղեան սպանեց իր եղբորն ու Նրա դիակը ծովը նետեց՝ համոզված լինելով, որ Էետեը, որդուն թաղելու համար, հետապնդումը կդադարեցնի:

Տող 664. «Արտը մահվան» — Էետեը Յասոնին հանձնարարել էր դաշտում ցանել Կադմոսի սպանած Դրակոնի ատամները: Այդ ատամներից բուսնեցին զինավառ ուղիներ, և Յասոնը միայն Մեղեայի խորհրդով կարողացավ Նրանց հաղթել:

Տող 737. «Բարբարոս երկրում» — հույները բոլոր օտար ժողովուրդներին կոչում էին «բարբարոսներ»:

Տողեր 910—911. «Փեբոսի... սրբավայրից» — այսինքն՝ Դելփիքից:

Տող 913. «Աշխարհի կորնթարդն» — նկատի ունի «երկրի պորտը»:

Տող 942. «Ճանապարհին» — Դելփիքից Տրեզեն մեկնելու համար Էգևը պետք է անցներ Կորնթոսով:

Տողեր 1168—1170. «Հարմոնիեն... ինը մուսա» — առավել տարածված առասպելական պատկերացմամբ՝ մուսաների մայրը հիշողության աստվածուհի Մնեմոսինեն էր:

Տող 1170. «Պիերիդ» — մուսաների ծննդավայրն էր համարվում Պիերիան:

Տող 1884. «Անտառի մեջ Հերայի» — այսինքն՝ Հերայի տաճարի մոտ, որ գտնվում էր Կորնթոսից ոչ հեռու, բարձունքի վրա:

Տող 1892. «Երկրի մեջ Էրեբթևսյան» — այսինքն՝ Աթենքում:

Առաջին անգամ բեմադրվել է մ. թ. ա. 428 թվականին:

Ֆաբուլան

Տրեզեն քաղաքը: Թեսևս արքայի ապարանքի առջև հանդես է գալիս սիրո աստվածուհի Ափրոդիտեն: Նա զայրացած է Թեսևսի և ամազոն Հիպպոլիտեի որդու՝ Հիպպոլիտոսի վրա. վերջինս Ափրոդիտեին արհամարհում է, մերժում նրա պարզևը՝ սերը կնոջ նկատմամբ: Նա իր կյանքն անցկացնում է որսորդության մեջ, մեծարում է միայն որսորդության ու կուսության դիցուհի Արտեմիսին: Ափրոդիտեն պատժելու է Հիպպոլիտոսին. վերջինիս նկատմամբ նա սեր է ներշնչել Թեսևսի նոր կնոջը՝ Փեդրային: Այդ սերը կործանելու է Հիպպոլիտոսին:

Ափրոդիտեն անհետանում է, և օրեքստրա է գալիս Հիպպոլիտոսն՝ իր որսորդ ուղեկիցների հետ: Նա պսակ է ընծայում Արտեմիսի արձանին և մեծարանքի խոսքեր ասում նրան: Ծերունի ծառան զուր փորձում է Հիպպոլիտոսին համոզել, որ նույն ձևով մեծարի նաև Ափրոդիտեին...

Որսորդների հեռանալուց հետո գալիս է Տրեզենի կանանց երգչախումբը, իսկ քիչ անց՝ նաժիշտները, դայակի ուղեկցությամբ, մահձակալով օրեքստրա են բերում հիվանդ Փեդրային: Ոչ ոք չգիտե Փեդրայի հիվանդության պատճառը. երևում է միայն, որ նա օրեցօր ավելի ու ավելի է թուլանում: Պայակը փորձում է նրանից զաղտնիքն իմանալ. ի վերջո, նրա երկարատև հարցուփորձից հետո, Փեդրան խոստովանում է: Նա սիրահարված է Հիպպոլիտոսին և այդ ահեղ զգացմունքին չի կարողանում դիմադրել: Պայակը, իր տիրուհուն օգնելու հույսով, ծակատագրական քայլ է անում՝ նա Հիպպոլիտոսին հայտնում է Փեդրայի սիրո մասին: Թեսևսի որդին դայակի խոսքերից այնպես է զայրանում, որ նզովում է կանանց ամբողջ ցեղը: Փեդրան կործանված է. շուտով նրա հանցավոր սիրո մասին կիմանա ծառ Թեսևսը: Նա որոշում է ինքնասպան լինել, բայց իր հետ կորստյան մատնել նաև Հիպպոլիտոսին...

Հաջորդ տեսարանում գալիս է Թեսևսը, որ մինչ այդ բացակա էր քաղաքից: Ղեռտուն չմտած՝ նա իմանում է կնոջ մահվան գույժը: Երբ ողբալով մոտենում է կնոջ դիակին, նրա մարմնի վրա գտնում է մի նամակ, որում նշված է, թե իբր Հիպպոլիտոսը փորձել էր անպատվել Փեդրային, հոր մահիձը պղծել: Թեսևսն անիծում է որդուն, ծովերի տիրակալ Պոսիդոնին աղերսում նրան կործանել (Պոսիդոնը Թեսևսին խոստացել էր կատարել նրա երեք ցանկացած խնդրանքը): Երբ Հիպպոլիտոսը փորձում է Փեդրայի զրպարտանքը հերքել, Թեսևսը բնավ նրան չի լսում. նա որդուն աքսորի է դատապարտում: Հոր կամքին հնազանդ՝ Հիպպոլիտոսը կառքով Տրեզենից հեռանում է...

Պոսիդոնը չի հապաղում Թեսևսի աղերսանքն իրագործել: Մինչ երգչախումբը ողբում է արտաքսյալ Հիպպոլիտոսի բախտը, հանկարծ մի սուրհանդակ բերում է նրա կործանման լուրը. Ծովերի ահեղ տիրակալը խրտնեցրել էր Հիպպոլիտոսի ծիերին, կառքը ժայռերին էր զարկվել, Հիպպոլիտոսը մահամերձ վիճակում է:

Թեսևսն այդ լուրը սկզբում անտարբերությամբ է ընդունում, բայց վերջին տեսարանում անսպասելիորեն հայտնվում է Արտեմիս աստվածուհին, որ նրան հայտնում է ծջմարտությունը. անմեղ Հիպպոլիտոսը, Ափրոդիտեի կամքով, դարձել է Փեդրայի կրքի ու զրպարտության զոհը: Զանի՝ որ աստվածների մեջ օրենք կա՝ միմյանց չխոչընդոտել, այդ պատճառով Արտեմիսն անկարող եղավ իր սիրելի Հիպպոլիտոսի մահը կանխել:

Թեսեսին մնում է միայն խորապես զղջալ ու սգալ որդու կորուստը: Մահվանից առաջ Հիպպոլիտոսը ներում է հոր ակամա հանցանքը:

Տող 7. «Պոնտոս ծովից մինչև վերջին սահմանագիծն Ատլասի» — այսինքն՝ Ան ծովից մինչև Ատլանտյան օվկիանոս:

Տող 20. «Ամազոնի և Թեսեսի զավակն» — Հիպպոլիտոսը Թեսեսի և ամազոն Հիպպոլիտեի որդին էր:

Տող 50. «Երկրից Կեկրոպսյան» — այսինքն՝ Ատտիկեից:

Տող 212. «Էրեբքեսյան արքան» — այսինքն՝ Աթենքի արքան (Թեսեսը):

Տող 218. «Կրետե կղզուց» — Փեդրան Կրետե կղզու թագավոր Մինոսի դուստրն էր:

Տող 295. «Թեսսալական նիզակն» — թեսսալացիք համարվում էին հմուտ նիզակագործներ:

Տողեր 437—438. «Մա՛յր... ի՞նչ զարհուրելի կրքով էիր... բորբոքված» — Փեդրայի մայրը՝ Պասիփան, որ Կրետեի թագավոր Մինոսի կինն էր, պիղծ կրքով կենակցել էր Պոսիդոնի ուղարկած ծովալին ցլի հետ և ծնել Մինոտավրոս հրեշին:

Տողեր 441—442. «Տարաբայստ չուրիկ իմ... Դիոնիսոսին ամուսին բարձած» — երբ Թեսեսը, Մինոտավրոսին սպանելու համար, մեկնել էր Կրետե, Փեդրայի քույրը՝ Արիադեն, նրան մի կծիկ թել տվեց, որի օգնությամբ Թեսեսը կարողացավ Լաբիրինթոսից դուրս գալ: Թեսեսն Արիադենին իր հետ տարավ Կրետեից, բայց Նաքսոս կղզում նենգաբար նրան լքեց, և Արիադենն դարձավ Դիոնիսոս աստծու կինը:

Տողեր 505—506. «Պելոպսյան... երկրի» — Կատի ունի Պելոպոննեսոսը:

Տող 721. «Էքալական կույս աղջկան» — խոսքն Էքալիա քաղաքի արքայադուստր Իոլայի մասին է: Երբ կենտավրոս Նեստոսը փորձել էր առևանգել Հերակլեսի կնոջը՝ Ղեյանիրային, Հերակլեսը թունավոր նետով նետահարել էր նրան: Մահվանից առաջ Նեստոսը, Հերակլեսից վրեժ լուծելու համար, Ղեյանիրային նենգ խորհուրդ էր տվել. հավաքել ու պահել իր թունախառն արյունը, որն, իբր, մոռացված սերը կրկին արթնացնող «բալասան» պիտի լիներ: Շուտով Հերակլեսը սիրեց իր գերուհի Իոլային, և Ղեյանիրան անգիտաբար, ամուսնու սերն իր նկատմամբ վերադարձնելու համար, Հերակլեսին ուղարկեց Նեստոսի արվամբ ներժմված զգեստ: Երբ Հերակլեսն այն հագավ, թույլը նրան այնպիսի տառապանքներ պատճառեց, որ հերոսը նետվեց կրակի մեջ:

Տող 735. «Ծննդաբեր կնոջն» — այսինքն՝ Բաքոսի մորը՝ Ջևսի սիրեցյալ Սեմելեին: Խանդոտ Հերան, ամուսնու դավաճանությունից զայրացած, նենգաբար կործանում է Սեմելեին: Նրա խորհրդով՝ Սեմելեն պահանջում է, որ Ջևսն իրեն ներկայանա աստվածային իրական կերպարանքով, ողջ փառահեղությամբ: Ջևսը, որ սիրելիին երդվել էր նրա ցանկացած պահանջը կատարել, ստիպված նրա մոտ է գալիս՝ ձեռքից բոցեղեն կայծակ, որն այրում, մոխրացնում է Սեմելեին:

Տող 988. «Ամբոսական» — այսինքն՝ անմահական, աստվածային:

Տող 1210. «Պոսիդոն, իմ մեծ հայր» — առասպելի տարբերակներից մեկի իսմաձայն՝ Թեսեսի հայրը ոչ թե Էգևսն էր, այլ Պոսիդոնը:

Տող 1303. «Օրփեոսի աշակերտ» — գոլություն ուներ «Օրփեոսյան» խմբակցություն, որի հիմնադիրն էր համարվում առասպելական երգիչ Օրփեոսը: Այդ խմբակցության անդամները, որոնցից մեկն էր, հավանաբար, Հիպպոլիտոսը, մարդու գլխավոր նպատակը համարում էին ժուժկալ, անբասիր վարքով ապրելն ու ետմահու գոլությանը նախապատրաստվելը:

Տող 1652. «Ժայռն Ասկլեպիոսի» — բժշկության աստված Ասկլեպիոսին ընծայված ժայռը:

ԻՓԻԳԵՆԻԱՆ ԱՎԼԻՍՈՒՄ

Առաջին անգամ բեմադրվել է Եվրիպիդեսի մահից հետո, մ. թ. ա. 405 թվականին և ողբերգակաների մրցույթում ետմահու հաղթանակ է բերել հեղինակին:

Ֆարուսան

Տրոյայի դեմ արշավող հույների ծամբարն Ավլիսում: Գիշեր է: Ազամեմնոն արքան իր կնոջ՝ Կլիտեմնեստրային հասցեագրված մի նամակ է հանձնում ծերունի ծառային. այն պետք է շուտափույթ տեղ հասցնել...

Դրանից առաջ Ազամեմնոն մի այլ նամակով իր կնոջը, դստեր՝ Իփիգենիայի հետ, կանչել էր Ավլիս՝ իբր թե վերջինիս Աքիլլեսի հետ ամուսնացնելու համար: Բայց իրական նպատակն այլ էր. Արտեմիս աստվածուհին հակառակ քամիներով արգելել էր հունական նավատորմի ընթացքը: Այդ խոչընդոտը վերացնելու համար, նա պահանջում էր Իփիգենիային իրեն զոհաբերել: Ազամեմնոնը ստիպված էր եղել համաձայնվել ու իր կնոջը սուտ նամակ ուղարկել:

Այժմ նա զղջացել է. երկրորդ նամակով ուզում է Կլիտեմնեստրայի և Իփիգենիայի գալուստը կանխել: Նամակը վերցնելով՝ ծառան հեռանում է:

Ծերունու գնալուց քիչ անց, Զալկիսի կանանց երգչախմբի հանդես գալուց հետո, հանկարծ հայտնվում է Ազամեմնոնի եղբայրը՝ Մենելաոսը: Նա ծերուկի ձեռքից վերցրել է եղբոր նամակն ու կարդացել: Եղբայրների միջև վիճաբանություն է սկսվում: Մենելաոսն Ազամեմնոնին մեղադրում է փոքրագույն մեջ. չէ՞ որ, Հեղինեին առանձնելով, Պարիսն անարգել է ոչ միայն իրեն՝ Մենելաոսին, այլև բոլոր հույներին: Հելլենների պատիվը պահանջում է տրոյացիներին պատուհասել. հանուն ընդհանուր գործի՝ Իփիգենիան պետք է զոհաբերվի: Ազամեմնոնն առարկում է եղբորը. մի անառակ կնոջ պատճառով ինքը սիրելի դստերը չի զոհելու: Ափսոս նրանք վիճում են, անսպասելիորեն էլ կամ սուրհանդակը հայտնում է, որ Կլիտեմնեստրան ու Իփիգենիան, մանուկ Օրեստեսի հետ, արդեն Ավլիսում են: Ազամեմնոնը մեծ հուզմունք է ապրում. ի՞նչ խոսքերով պետք է կնոջը դիմավորի, ի՞նչ պիտի ասի Իփիգենիային, ի՞նչ սրտով պետք է իր դուստրը զոհաբերի... Նրա հուզմունքը տեսնելով՝ Մենելաոսն զգացվում է. նա նույնիսկ զղջում է իր ասածների համար և Ազամեմնոնին առաջարկում արշավանքից հրաժարվել: Բայց արդեն ուշ է. Իփիգենիան Ավլիսում է, և գուշակ Կալքասն ու Ոդիսևսը, որ ամեն ինչ գիտեն, կարող են Ազամեմնոնի դեմ գրգռել պատերազմի ծարավ ողջ հունական բանակը..

Ազամեմնոնի ընտանիքը գալիս է օրքեստրա. Իփիգենիան կարոտով հոր գիրկն է նետվում: Նրա խելացի խոսքերը, չքնաղ տեսքը կրկնապատկում են հոր վիշտը: Մեծ ծիզով արքան դեռևս թաքցնում է ծմարտությունը:

Հաջորդ տեսարանը. գալիս է Աքիլլեսը: Նա ուզում է Ազամեմնոնին տեսնել և պարզել, թե ինչու են հույներն անգործ նստել Ավլիսում: Ազամեմնոնը բացակա է. Աքիլլեսին ընդառաջ է դուրս գալիս Կլիտեմնեստրան: Երբ նա Աքիլլեսին ողջունում է՝ իբրև իր փեսայի, վերջինս զարմանում է. նա երբեք Իփիգենիայի ձեռքը չի խնդրել: Կլիտեմնեստրան նույնպես ապշած է: Այդ պահին գալիս է Ազամեմնոնի ծերունի ծառան և նրանց հայտնում ծմարտությունը: Աքիլլեսը վրդովվում է. Ազամեմնոնն իր անունն օգտագործել է իբրև սուտ խաթ: Նա երդվում է Իփիգենիային պաշտպանել և հեռանում է:

Երբ նորից գալիս է Ազամեմնոնը, նա ստիպված է Կլիտեմնեստրային ամեն ինչ խոս-

տովանել. ինքը հարկադրաբար պետք է Իփիգենիային զոհաբերի՝ հանուն ողջ Հու-
նաստանի: Սկզբում Իփիգենիան հորն աղերսում է իրեն խնայել, բայց շուտով նրա գի-
տակցությունն այնքան է հասունանում, որ նա կամովին գնում է դեպի զոհարանը...

Վերջին տեսարանը. հանկարծ Վլիտեմեստրային ներկայանում է մի սուրհանդակ:
Զոհաբերության ժամանակ հրաշք է կատարվել. աստվածուհին Իփիգենիային զոհասե-
ղանից անհետացրել է և նրա տեղը բազիլին մի եղջերու նետել: Ագամեմնոնի դուստրը
փրկված է ու գտնվում է աստվածների մոտ:

Արքան վերջին հրաժեշտն է տալիս Վլիտեմեստրային, և հունական նավատորմը
մեկնում է Տրոյա:

Տողեր 7—8. «Յոթվեցամյա աստղաբույլին»— նկատի ունի Պելլադների համաստեղու-
թյունը:

Տող 75. «Նա, ով վճռեց...»— խոսքը Տրոյայի արքա Պրիամոսի որդու՝ Պարիսի մա-
սին է: Նա պետք է լիներ երեք աստվածուհիների՝ Հերայի, Աթենասի ու Ափրոդիտեի
վեճի դատավորը, վճռեր, թե նրանցից ում պետք է տրվի «Ամենագեղեցիկին» մականգը-
րությամբ ոսկե խնձորը: Երբ Ափրոդիտեն նրան խոստացավ մահկանացու կանանցից
գեղեցկագույնի՝ Հեղինեի սերը, Պարիսը խնձորը նրան տվեց:

Տող 97. «Արտեմիսի զոհարանում»— Արտեմիսը հույների վրա զայրացած էր այն
բանի համար, որ Ագամեմնոնը (տարբերակ՝ Մենելաոսը) սպանել էր նրա սիրելի եղ-
նիկին:

Տող 167. «Քառաձի արեգակին»— հին հույների պատկերացմամբ՝ արևի աստված
Հելիոսը երկրի վրայով անցնում էր քառաձի շողշողուն կառքով:

Տող 192. «Պարիսը կովարած»— Պարիսը մեծացել էր Իդայի բարձունքներին, հով-
վի խնամքի տակ, և ինքն էլ հովվի էր դարձել:

Տող 216. «Դամա»— բնագրում ակնարկվող խաղին ծջգրիտ համապատասխանող
բառ հայերենում չկա. այդ խաղը նման է «դամային», այդ պատճառով թարգմանիչն
օգտագործել է սույն բառը:

Տող 267. «Թեսևսի քաջ, կտրիճ որդին»— նկատի ունի Թեսևսի և Փեդրայի երկու
որդիներից մեկին (Ակամասին կամ Դեմոփոնին):

Տող 277. «Կիկլոպաշեն»— կիկլոպներ— առասպելական միականի հսկաներ. Միկե-
նում կային հնադարյան վիթխարի շինություններ, որոնք, առասպելական պատկերաց-
մամբ, կառուցել էին կիկլոպները:

Տող 286. «Գերեսաձին»— այսինքն՝ Գերեսոն քաղաքի բնիկ:

Տող 579. «Սիսիփոսի շառավիղին»— այսինքն՝ Ոդիսևսին (առասպելի տարբերակ-
ներից մեկի համաձայն՝ Ոդիսևսը Սիսիփոսի որդին էր):

Տող 840. «Փեբոսի դաշտերը»— Տրոյայի շրջակայքի դաշտերն այսպես են անվան-
վում, որովհետև Ապոլլոնը տրոյացիների հովանավորն էր:

Տող 872. «Լիդիացիների»— այստեղ՝ տրոյացիների:

Տող 1191. «Կաղ Հեփեստոսի»— Հեփեստոսի մայրը՝ Հերան, նորածին որդու տգեղ
տեսքից զայրացած, նրան Օլիմպոսից ցած էր նետել, որից հետո Հեփեստոսը կաղ էր
դարձել:

Տող 1408. «Պրիամոսը լքեց... երեխային»— Պարիսի ծնվելուց առաջ գուշակները
հայտնել էին, որ նա ապագայում կործանելու է իր հայրենի քաղաքը: Այդ ծակատագրից
խուսափելու համար՝ Պրիամոսը հրամայել էր նորածին մանկանը, որպես գազանների
կեր, թողնել Իդայի անտառներում: Սակայն Պարիսը փրկվել էր. սկզբում նրան սնել էր
եգ արջը, իսկ հետո նա մեծացել էր մի հովվի խնամքի տակ:

Տող 1635. «Պելասգիական» — այսինքն՝ արգոսյան (Պելասգոս առասպելական արքայի անունից):

Տող 1637. «Պերսեսի քաղաքն» — Արգոլիսը (որի քաղաքներից մեկն էր Միկենեն) համարվում էր Պերսեսի հայրենիքը:

Տող 1709. «Որի պայծառ լուսատուն...» — Արտեմիսը նաև լուսնի աստվածուհի էր համարվում:

ՊԻՅԱԲԱՆԱԿԱՆ, ԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ԱՆՈՒՆՆԵՐԻ ԱՅԲԲԵՆԱԿԱՆ ՑԱՆԿ

ԱԲԱ (ԱԲԶ) — քաղաք՝ Փոկիսի հյուսիս-արևելքում. Աբալում գտնվում էր Ապոլլոնի հին-
նավուրց տաճարը:

ԱԳԵՆՈՐ — փյունիկյան թագավոր, Պոսիդոնի որդին, Կադմոսի հայրը:

ԱԴՐԻԱՍ — Ադրիատիկ ծովը:

ԱԹԵՆԱՍ ՊԱԼԼԱՍ — Ջևսի դուստրը, իմաստության ու ռազմի աստվածուհին, արհեստների հովանավորը:

ԱԹՈՆ — լեռ՝ Մակեդոնիայի Քալկիդիկե թերակղզում:

ԱԼԵՋՍԱՆԴՐՈՍ — Պարիսի մյուս անունը:

ԱԼԿԱՄԵՆԵ — Հերակլեսի մայրը:

ԱԼՓԵՈՍ — Պելոպոննեսոսի (հարավային Հունաստան) գլխավոր գետը:

ԱՄԱԶՈՆՆԵՐ — առասպելական միակուրծք կանանց ռազմատենչ ցեղ:

ԱՄՓԻՈՆ — Ջևսի որդին. մեծ հերոս ու երաժիշտ: Իր եղբայր Ջեթոսի հետ տիրացավ Թեբեին, և նրանք ձեռնարկեցին քաղաքի շուրջը պարիսպ կառուցելու աշխատանքը: Ամփիոնի կիթառի կախարդական հնչյունների տակ քարերն իրենք իրենց շարվում էին՝ կազմելով պարիսպը:

ԱՄՓԻՏՐԻՏԵ — Պոսիդոնի կինը:

ԱՊԻՂԱՆՈՍ — Թեսսալիայի Էնիպևս գետի վտակը:

ԱՊՅԱՆ ԵՐԿԻՐ (ԱՊԻՍ) — Պելոպոննեսոսի հին անվանումը՝ Արգոսի առասպելական արքա Ապիսի անունից:

ԱՊՈԼԼՈՆ — լուսիս և գուլափության աստվածը, արվեստների հովանավորն ու մուսաների առաջնորդը:

ԱՍԿԼԵՊԻՈՍ — բժշկության աստվածը:

ԱՍՈՊՊՈ — գետ՝ Բեոտիայի հարավում և Ատտիկեի հյուսիսում:

ԱՎԼԻՍ — քաղաք՝ Բեոտիայի ծովափին:

ԱՏԵ — խելահեղության մարմնավորումը:

ԱՏԼԱՍ — տիտան. Յապետոսի որդին և Պրոմեթևսի եղբայրը: Աստվածների դեմ տիտանների հետ կռվելու համար՝ Ջևսը նրան դատապարտեց «երկրի ծալրում», «արևմտյան սահմանի մոտ»՝ հավերժ կանգնած՝ պահել երկնակամարը (հին հույների պատկերացմամբ՝ երկնակամարը կախված էր երկրի վրա):

ԱՏՏԻԿԵ — Հունաստանի կարևորագույն մարզերից մեկը՝ Աթենք գլխավոր քաղաքով:

ԱՏՐԵԿԱ — Ագամեմնոնից ու Թիեստեսից առաջ՝ Միկենեի արքան, Ագամեմնոնի և Մենելաոսի հայրը:

ԱՐԱՔՆԵՈՆ — բարձունք՝ Արգոլիսում:

ԱՐԳԻԱՑԻՆԵՐ — նույնն է՝ հույներ:

ԱՐԳՈ— այն նավը, որով արգոնավորդները Յասոնի գլխավորությամբ նավեցին Կոլքիս՝ ոսկեզեղմը բերելու:

ԱՐԳՈՍ— 1. Պելոպոննեսոսի Արգոլիս մարզի գլխավոր քաղաքը: Հաճախ Արգոս էր անվանվում նաև ողջ Արգոլիսը:

ԱՐԳՈՍ— 2. բազմաթիվ աչքերով հսկա, որին սպանեց Հերմեսը:

ԱՐԳՈՍԱՑԻՆԵՐ— ընդհանուր իմաստով՝ հույներ:

ԱՐԵԹՈՒՍԱ— աղբյուր՝ Եվբեա կղզում:

ԱՐԵՈՂԱԳՈՍ— Արեսին նվիրաբերված բլուրը (Աթենքում) և այդ բլրի վրա գործող կառավարական օրգանը:

ԱՐԵՍ— պատերազմի աստվածը, որ միաժամանակ համարվում էր չարիքներ, համաճարակներ առաքող:

ԱՐԻԱ— մարզ՝ հին Պարսկաստանի արևելքում. պարսիկներն իրենց անվանում էին, «արիներ»:

ԱՐԻՄԱՍՊՆԵՐ— առասպելական միականի ժողովուրդ:

ԱՐՏԵՄԻԱ— Ապոլլոնի քույրը, որսորդության աստվածուհին, կենդանիների պաշտպանն. ու ծննդաբերության հովանավորը:

ԱՓՐՈՂԻՏԵ— սիրո և գեղեցկության աստվածուհին:

ԱՔԵԱՑԻՆԵՐ— նույնն է՝ հույներ (Աքեա մարզի անունից):

ԱՔԵՐՈՆ— ստորերկրյա թագավորության գետերից մեկը:

ԱՔԻԼԼԵՍ— Պելևսի և Թետիսի որդին, տրոյական պատերազմի ամենազորեղ հերոսը:

ԲԱՔՈՍ— խաղողագործության, գինու և խրախճանքների աստվածը:

ԲԱՔՈՍՈՒՀԻՆԵՐ— մոլեգին, խրախճանասեր կանայք, Բաքոսի աղմկոտ երթերի մասնակիցները:

ԲԵՈՏԻԱ— մարզ՝ Միջին Հունաստանում:

ԲԻԲԼՈՍԱՆ ԼԵՈՆԵՐ— մեզ անհայտ լեռներ՝ Աֆրիկայի հյուսիս-արևելքում:

ԲՈՍՊՈՐՈՍ— բառացի նշանակում է «կովի ուղի» կամ «կովի նեղուց»: Մեռտական նեղուցի մյուս հին անվանումը: Չպետք է շփոթել Թրակիական Բոսպորոսի (Ներկայիս Բոսֆորի) հետ:

ԲՈՐԵԱՍ— հյուսիսային քամու մարմնավորումը:

ԲՐՈՍԻՈՍ— Բաքոսի մականունը, որ նշանակում է «աղմկոտ»: Բաքոսը համարվում էր. աղմկալից խնջույքների կազմակերպիչ ու հովանավոր:

ԳԱՆԻՄԵԴԵՍ— գեղեցիկ պատանի, որին Զևսը տարավ Օլիմպոս և դարձրեց աստվածների մատուցի:

ԳԵԱ— երկրի մարմնավորումը, աստվածների նախամայրը. համարվում էր առաջին գուշակուհին:

ԳԵՐԵՆՈՆ— քաղաք՝ Մեսսենե մարզում, Նեստորի ծննդավայրը:

ԳԵՐԻՈՆ— եռագլուխ և եռամարմին հրեշ, որին սպանեց Հերակլեսը:

ԳՈՐԳՈՆՆԵՐ— հրեշավոր կանայք, որոնց գլխին օձեր էին գալարվում. նրանց դեմքին նայողը քար էր դառնում:

ԳՈՐԳՈՊԻԱ— լիճ՝ Մեգարիս մարզում, Իսթմոսում:

ԳՐԻՊՍՆԵՐ— առասպելական արարածներ՝ արժվի գլխով և առյուծի թևավոր մարմնով:

ԴԱՆԱՅԱՑԻՆԵՐ— նույնն է՝ հույներ (Արգոսի առասպելական հիմնադիր Դանաոսի անունից):

ԴԱՆԱՅԵ— Արգոսի առասպելական թագավոր Ակրիսիոսի դուստրը: Ակրիսիոսին գուշա-

կել էին, որ նա կսպանվի Ղանայեի որդու ձեռքով: Դրանից խուսափելու համար՝ նա իր կույս դստերը փակեց գետնի տակ, սակայն Զևսը ոսկե անձրևի կաթիլների տեսքով թափանցեց Ղանայեի մոտ և նրա հետ մերձեցավ: Այդ մերձեցումից ծնվեց մեծ հերոս Պերսևսը:

ՂԱՎԼԻՍ— քաղաք՝ Փոկիսում, Դելփիքից հյուսիս-արևելք:

ՂԱՐՂԱՆՈՍ— Զևսի որդին, դարդանացիների (հաճախ նույնացվում էին տրոյացիների հետ) առասպելական նախահայրը:

ՂԵԼՈՍ— կղզի՝ Էգեյան ծովում, Ապոլլոնի ծննդավայրը:

ՂԵԼՓԻԶ— քաղաք՝ Փոկիսում, Պառնասոս լեռան ստորոտին. հայտնի էր Ապոլլոնի տաճարով ու գուշակարանով:

ՂԵՄԵՏԵՐ— պտղաբերության աստվածուհին:

ՂԻԿՏԻՆՆԱ— Արտեմիսի մականունը. նշանակում է «ցանցով որս անող»:

ՂԻՈՆԻՍՈՍ— Բաքոսի մյուս անունը:

ՂԻՈՍ— Զևսի մյուս անունը:

ՂԻՈՍԿՈՒՐՈՍՆԵՐ— Զևսի և Լեդայի երկու որդիները (Կաստորն ու Պոլիդևեսը), առասպելական հայտնի հերոսներ:

ՂԻՐԿԵ— աղբյուր՝ Թեբեի մոտ:

ՂՈՂՈՆԵ— քաղաք՝ Էպիրոսում. հայտնի էր Զևսի գուշակարանով:

ՂՐԻԱՍ— Լիկուրգոսի հայրը:

ԵԹԵՐ— հին հույների պատկերացմամբ՝ օդի բարձրագույն, պայծառ ու անաղարտ շերտը:

ԵՎԲԵԱ— Էգեյան ծովի ամենամեծ կղզին (Բեոտիայի և Ատտիկեի դիմաց, Եվրիպոս նեղուցի մյուս կողմում):

ԵՎՄԵԼՈՍ— թեսալական թագավոր Փերեսի թոռը, Ադմետոսի որդին. նրա ձիերն արագավազությամբ հռչակված էին:

ԵՎՐԻՊՈՍ— նեղուց՝ Եվբեայի և Բեոտիայի միջև:

ԵՎՐՈՏԱՍ— Լակոնիկեի գլխավոր գետը:

ԶԵՎՍ— ամպրոպային աստված, աստվածների տիրակալը:

ԶԵԺԻՐՈՍ— արևմտյան քամու մարմնավորումը:

ԷԱԿՈՍ— Աքիլլեսի պապը. ազնիվ խառնվածքի շնորհիվ՝ մահվանից հետո դարձավ ստորերկրյա թագավորության դատավորներից մեկը:

ԷԱՍՆԵՐ (ԱՅԱՍՆԵՐ)— Սալամիսյան արքա Տելամոնի որդի Էասը (Մեծ Էաս), որ տրոյական պատերազմի ամենազորեղ հերոսներից էր, և Լոկրիսի արքա Օլլևսի որդի Էասը (Փոքր Էաս): Մտերիմ ընկերներ էին:

ԷԳԵՎՍ— Աթենքի առասպելական արքա, Թեսևսի հայրը. Էգեյան ծովը նրա անունն է կրում:

ԷԳԻՆԱ— Պելևսի տատը. կղզին, որտեղ նա ծնեց Էակոսին, կոչվեց նրա անունով:

ԷԳԻՊԼԱՆԿՏՈՆ— լեռ՝ Մեգարիս մարզում:

ԷԹՈՎՊԱ ԳԵՏ— հավանաբար՝ Նեղոսի վերին հոսանքը:

ԷԼԵՎՍԻՍ— բնակավայր՝ Աթենքից ոչ հեռու, Դեմետերի պաշտամունքի կենտրոնը. այնտեղ տարածված էր նաև Դիոնիսոսի պաշտամունքը:

ԷԼԻՍ— մարզ՝ Պելոպոննեսոսում:

ԷՆԵՏՆԵՐ— ձիաբույծ հին ցեղ, որ ապրում էր Ադրիատիկ ծովի հյուսիսային ափերին:

ԷՊԱՓՈՍ— Նշանակում է՝ «հպում»։ Իոն հղիանում է Ջևսի հրաշագործ հպումից, այդ պատճառով նրա որդին անվանվում է Էպափոս։

ԷՊԵՅՑԻՆԵՐ— Էլիս մարզի ժողովուրդ, որի նախահայրն էր առասպելական արքա Էպիոսը։

ԷՊԻՂԱՎՐՈՍ— քաղաք՝ Արգոլիսում։

ԷՏՆԱ— հրաբխային լեռ՝ Սիկիլիայի հյուսիս-արևելքում։

ԷՐԵԹԵՎՍ— ատտիկյան հին հերոս, Աթենասի սանը։

ԷՐԻՂԱՆՈՍ— առասպելական գետ։

ԷՐԻՆԻՄՆԵՐ— վրեժխնդրության աստվածուհիները։

ԷՐՈՍ— սիրո աստվածը։

ԷՔԱԼԻԱ— քաղաք՝ Եվբեա կղզում։

ԷՔԻՆԱՂՅԱՆ ԿՂԶԻՆԵՐ (ԷՔԻՆԱՂՆԵՐ) — ինը փոքր կղզիներ՝ Իոնիական ծովում։

ԹԵԲԵ— Բեոտիայի գլխավոր քաղաքը։

ԹԵՄԻՍ— Գեայի դուստրը, արդարադատության աստվածուհին։

ԹԵՄԻՍԿԻՐԵ— մարզ՝ Պոնտոսի արևելյան ափերին. ենթադրվում էր, որ առասպելական ամազոնների թագավորությունն այնտեղ է գտնվում։

ԹԵՍԵՎՍ— առասպելական մեծ հերոս, Աթենքի արքա, Մինոտավրոս հրեջին սպանողը։

ԹԵՍՊՐՈՏԻՍ— մերձափնյա մարզ՝ Էպիրոսի հարավ-արևմուտքում։

ԹԵՍՍԱԼԻԱ— մարզ՝ Հյուսիսային Հունաստանի արևելքում։

ԹԵՍՏԻԱՂ— Թեստիոս արքայի դուստր Ալթենն։

ԹԵՍՏԻՈՍ— Էտոլիա մարզի Պլևրոն քաղաքի արքա, Լեդայի և Ալթեեի հայրը։

ԹԵՏԻՍ— ծովային աստվածուհի, Ներևսի դուստրը, Աքիլլեսի մայրը։

ԹԵՐՄՈՂՈՆ— գետ՝ Թեմիսկիրեում։

ԹԻԵՍՏԵՍ— Ատրևսի եղբայրը, Էգիսթոսի հայրը։

ԻՂԱ— լեռնաշղթա՝ Տրոյայի մոտ։

ԻԼԻՈՆ— Տրոյայի մյուս անունը։

ԻՆԱՔՈՍ— Արգոսի առասպելական հիմնադիրը, Իոյի հայրը. մահից հետո դարձավ գետի աստվածություն։

ԻՆՈ— Կադմոսի դուստրը, որ դաստիարակել էր Ղիոնիսոսին։ Հերան, որ զայրացած էր Ջևսի և Սեմբեի սիրուց, նրանց որդուն դաստիարակելու համար Ինոյին խելահեղություն ներշնչեց, և մոլեգնած կինը սպանեց իր զավակներին։

ԻՈ— Ինաքոսի դուստրը, Ջևսի սիրեցյալը, որ ենթարկվեց Հերայի դաժան հալածանքներին։

ԻՈԼԿՈՍ— քաղաք՝ Թեսսալիայում։

ԻՈՆԻԱԿԱՆ ԾՈՎ— Միջերկրական ծովի մի մասը, որ արևմուտքից ողողում է Հունաստանի ափերը։

ԻՍԹՈՍ— Պելոպոննեսոսն ու Միջին Հունաստանն իրար միացնող Կորնթոսյան պարանոցը («խթմոս»՝ նշանակում է «պարանոց»)։

ԻՍՄԵՆՈՍ— Թեբեով հոսող գետ։

ԻՍՏՐՈՍ— Ներկայիս Դանուբ գետը։

ԻՔՍԻՈՆ— լապիթների (Թեսսալիայի առասպելական ցեղ) արքա։ Սպանեց աներոջը, որպեսզի նրան չտա իր խոստացած պարգևները։ Ապա ներում խնդրեց Ջևսից, և Ջևսը նրան մաքրագործեց՝ հիմնադրելով մաքրագործման ծեսը։

ԱՐԲՂԱԿՈՍ— Լալոսի հայրը, Էդիպոսի պապը:

ԱԿՈՆԻԿԵ— մարգ Պելոպոննեսոսում՝ Սպարտա գլխավոր քաղաքով:

ԱՅԵՐՏԵՍ— Ողիսևսի հայրը:

ԱՅՈՍ— Էդիպոսի հայրը:

ԼԵՂԱ— Տինդարևսի կինը, Կլիտեմնեստրայի և Հեդինեի մայրը:

ԼԵՄՆՈՍ— Կղզի՝ Էգեան ծովում:

ԼԵՏՈ— Հերալից առաջ՝ Զևսի կինը, Ապոլլոնի և Արտեմիսի մայրը:

ԼԵՐՆԵՅԱՆ ՂԱՅՏ— դաշտ՝ Արգոսից ոչ հեռու, Լերնե ծառային լճի մոտ:

ԼԻԲԻԱ— Կլոսիսային Աֆրիկայի հին հունական անվանումը:

ԼԻՂԻԱ— փոքրասիական հին երկիր, որ մ. թ. ա. 6-րդ դարում ընկավ պարսկական տիրապետության տակ:

ԼԻԿԻԱ— մարգ՝ Փոքր Ասիայի Կլոսիս-արևմուտքում. կար նաև Լիկիա երկիր՝ Փոքր Ասիայի հարավում:

ԼԻԿԻՅԱՆ— Ապոլլոնի մականունը. նշանակում է «գալլային»: Հնարավոր է, որ Ապոլլոնի պաշտամունքն ունեցել է տոտեմային ծագում, և սկզբնապես նա պատկերվել է գալլի տեսքով:

ԼՈՔՍԻԱՍ— Ապոլլոնի մականունը. նշանակում է՝ «ոլոր-մոլոր», «ծուռումուռ», այսինքն՝ «իր գուշակությունների մեջ խճճված» կամ «անհասկանալի, երկիմաստ գուշակություններ անող»:

ԿԱՂՄՈՍ— Թեբեի առասպելական հիմնադիրը:

ԿԱԼԶԱՍ— հունական բանակի իմաստուն գուշակը:

ԿԱՍՍԱՆՂՐԱ— Պրիամոսի դուստրը, գուշակուհի:

ԿԱՍՏԱԼԻԱ— աղբյուր՝ Պառնասոս լեռան կիրճերից մեկում. նվիրաբերված էր Ապոլլոնին ու մուսաներին:

ԿԵԿՐՈՊԱ— Ատտիկեի առաջին առասպելական արքան և Աթենքի հիմնադիրը:

ԿԵՆՏԱՎՐՈՍՆԵՐ— առասպելական արարածներ՝ ձիու մարմնով և մարդկային իրանով, ծնոքերով ու գլխով:

ԿԵՐՋԵՆԻԱ— աղբյուր՝ Արգոսից ոչ հեռու:

ԿԵՓԱԼՈՍ— գեղեցկատես որսորդ, Արշալույս աստվածուհու (Էոսի) սիրեցյալը:

ԿԵՓԻՍՈՍ— գետ՝ Ատտիկեում:

ԿԻԹԵՐՈՆ— լեռնաշղթա՝ Բեոտիայի և Ատտիկեի սահմանին:

ԿԻԼԼԵՆԵ— լեռնաշղթա՝ Արկադիա մարզի Կլոսիս-արևելյան սահմանին. Հերմեսի ծննդավայրը:

ԿԻՄՄԵՐԱԿԱՆ ՊԱՐԱՆՈՅ— Ներկայիս Կերչի թերակղզին:

ԿԻՊՐՈՒՀԻ— Ափրոդիտեի մականունը. ըստ առասպելի՝ նա ծնվել էր ծովի սպիտակ փրփուրից և ափ ելել Կիպրոս կղզում:

ԿԻՍԹԵՆԵ— առասպելական լեռնաշղթա:

ԿԻՍՍԻԱ— հին Պարսկաստանի Սուսիանե նահանգի մի մասը:

ԿՈԼՔԻՍ— արևմտյան Կրաստանի հին հունական անվանումը:

ԿՈԿԻՏՈՍ— ստորերկրյա թագավորության գետերից մեկը:

ԿՈՐԻԲԱՆՏՆԵՐ— փոլոզիական աստվածուհի Կիբելեի (բնության և աստվածների «Մեծ Մոր») քրմերը: Կիբելեին նվիրված պաշտամունքային ծեսերը խիստ աղմկոտ ու մոլեգին էին:

ԿՈՐԻԿՅԱՆ ԱՅՐ— քարանձավ՝ Դելփիքի մոտ. նվիրաբերված էր Նիմփաներին, այդ պատճառով նրանց հաճախ անվանում էին «Կորիկյան Նիմփաներ»:

ԿՈՐՆԹՈՍ— քաղաք՝ Պելոպոննեսոսի հյուսիս-արևելքում, Իսթմոսում:

ԿՐԱՆԱՊՍ— Ատտիկեի հնագույն առասպելական արքաներից մեկը:

ԿՐԵՏԵ— կղզի՝ Միջերկրական ծովում:

ԿՐՈՆՈՍ— Ուրանոսի ու Գեայի կրտսեր որդին, Ջևսի հայրը: Ուրանոսից խլեց իշխանությունը, բայց ինքն էլ տապալվեց Ջևսի ձեռքով:

ՀԱՂԵՍ— մեյուրների ստորերկրյա թագավորության տիրակալ աստվածը:

ՀԱՐՄՈՆԻԵ— Արեսի և Ափրոդիտեի դուստրը, Կադմոսը կինը:

ՀԱՐՊԻԱՆԵՐ— առասպելական արարածներ՝ կնոջ զլխով և թռչունի մարմնով. հափը տակում էին թրակիական թագավոր Փինևսի ուտելիքը, և նա մշտապես տանջվում էր սովից:

ՀԵԼԻՈՍ— արևի աստվածը:

ՀԵԼԼԱԴԱ— Ղուլն է՝ Հունաստան:

ՀԵԿԱՏԵ— կախարդանքի, տեսիլների և ուրվականների աստվածուհին:

ՀԵՂԻՆԵ— Ջևսի և Լեդայի դուստրը, Մենելաոսի կինը. Պարիսը, հյուրընկալվելով Մենելաոսի հարկի տակ, առևանգեց Հեղինեին և իր հետ տարավ Տրոյա: Պա հույն-տրոյական պատերազմի պատճառը դարձավ:

ՀԵՍԻՈՆԵ— Օվկիանոսի դուստրը, Պրոմեթևսի կինը:

ՀԵՍՊԵՐԻՓՆԵՐ— տիտան Ատլասի քաղցրաձայն դստերը, որոնք, հին հույների պատկերացմամբ, բնակվում էին Երկրի «արևմտյան սահմանի» մոտ և իրենց այգում պահպանում ոսկե պտուղներով խնձորենին:

ՀԵՐԱ— գերագույն աստվածուհին՝ Ջևսի քույրն ու կինը:

ՀԵՐՄԵՅԱՆ ԺԱՅՈ— հրվանդան՝ Լեմնոս կղզում:

ՀԵՐՄԵՍ— աստվածների բանքերն ու բանբերների հովանավոր աստվածը:

ՀԵՓԵՍՏՈՍ— հրի և դարբնության աստվածը:

ՀԻՍԵՆԵՈՍ— ամուսնության, հարսանիքի աստվածը. «հիմենոս» էին կոչվում նաև հարսանեկան երգերը:

ՀՈԵԱՅԻ ԹՈՎԱԾՈՑ— Իոնիական ծովը:

ՄԱԿԻՍՏՈՍ— լեռ՝ Եվբեա կղզում:

ՄԵԱ— հավերժահարս, Հերմեսի մայրը:

ՄԵԳԱՐԵՎՍ— Կրեոնի և Եվրիդիկեի որդին: Երբ Պոլիսիկեսն արշավեց Թեբեի վրա, Տիրեսիասը Կրեոնին հայտնեց, որ քաղաքը կփրկվի, եթե Մեգարեսը զոհաբերվի աստվածներին: Այդ իմանալով՝ Մեգարեսն ինքնակամ իրեն պարսպից ցած նետեց:

ՄԵԳԵՍ— Էլիսյան արքա Փիլևսի որդին:

ՄԵԿԻՍԵՎՍ— արգոսյան հերոս:

ՄԵՆԱԴՆԵՐ— տե՛ս ԲԱՔՈՍՈՒՀԻՆԵՐ:

ՄԵՆԵԼԱՈՍ— Տինդարևսից հետո՝ Սպարտայի արքան, Ագամեմնոնի եղբայրը, Հեղինեի ամուսինը:

ՄԵՆԵԿԵՎՍ— Կրեոնի հայրը:

ՄԵՈՏԱԿԱՆ ԼԻՃ— Ներկայիս Ազովի ծովը:

ՄԵՈՏԱԿԱՆ ՆԵՂՈՒՑ— Ազովի ծովը Սև ծովին միացնող նեղուցի հին անվանումը:

ՄԵՍՍԱԴԻՈՆ— լեռ՝ Բեոտիայի արևելյան ափին:

ՄԵՐԻՈՆԵՍ— տրոյական պատերազմի հույն հերոս, Ճարտար նետաձիգ:

ՄԻԿԵՆԵ— քաղաք՝ Արգոլիս մարզում (Ագամեմնոնը Միկենեի արքան էր):

ՄԻՆՈՍ— Կրեւտի արդարադատ արքա, Փեղրայի հայրը, որը մահվանից հետո դարձավ ստորերկրյա թագավորության դատավորներից մեկը:

ՄԻՐՄԻԴՈՆՑԻՆՆԵՐ— Փթիոտիսի ռազմատենչ ժողովուրդ, որ Աքիլլեսի գլխավորությամբ մասնակցում էր տրոյական պատերազմին:

ՄՈԼՈՍՍԻԱ— մարզ՝ Հյուսիսային Հունաստանում, Էպիրոսում:

ՄՈՅՐԱ— ծակատազրի աստվածուհի. Մոյրաները երեքն էին (Կլոթո, Լաքեսիս, Ատրոպոս):

ՄՈՒՆԻԿԻԱ— նավահանգստային փոքր քաղաք՝ Աթենքից ոչ հեռու:

ՄՈՒՍԱՆԵՐ— գիտության և արվեստի հովանավոր աստվածուհիները:

ՅԱՍՈՆ— Իոլկոսի արքա Էսոնի որդին, արգոնավորդների առաջնորդը, Մեդեայի ամուսինը:

ՆԵՄԵՍԻՍ— անօրեններին ու զոռոզներին ըստ արժանվույն պատժող աստվածուհին, հատուցման մարմնավորումը:

ՆԵՍՏՈՐ— Պելոպոննեսոսի Մեսսենե մարզի Պիլոս քաղաքի ծերունի արքան:

ՆԵՐԵՍՆԵՐ (ՆԵՐԵՆՄԵՐ)— ծովային աստվածուհիներ, Ներեսի դստերը:

ՆԵՐԵՎՍ— ծովային աստված, Թետիսի հայրը:

ՆԻՄՓԱՆԵՐ— կամ՝ հավերժահարսեր. բնության տարբեր երևույթները մարմնավորող աստվածուհիներ:

ՆԻՐԲԵ— Տանտալոսի դուստրը, Ջևսի թուղը: Հպարտ այն բանով, որ ուներ վեց որդի և վեց դուստր, համարձակվեց անարգել Ապոլլոնի և Արտեմիսի մորը՝ Լետոյին, որը միայն երկու զավակ ուներ: Դրա համար Ապոլլոնն ու Արտեմիսը նետահարեցին նրա բոլոր որդիներին ու դստերին: Անտանելի վշտից Նիրբեն քար դարձավ:

ՆԻՍԱ— լեռ, որի վրա, ըստ առասպելի, անցել էր Բաքոսի մանկությունը:

ՆԻՍՈՍ— Մեգարայի արքա, որ կործանվեց դստեր ծեղքով:

ՆԻՐԵՎՍ— տրոյական պատերազմի ամենագեղեցիկ հույն հերոսը՝ Աքիլլեսից հետո:

ՈՂԻՍԵՎՍ— Իթակե կղզու արքա, Լալերտեսի որդին. հայտնի հերոս, որ աչքի էր ընկնում հնարամտությամբ:

ՊԱԼԱՍԵՂԵՍ— տրոյական պատերազմի հույն հերոս, որ հայտնի էր իմաստությամբ ու ծարտարությամբ. կործանվեց Ողիսեսի դավով:

ՊԱԼԼԱՍ— 1. տե՛ս ԱԹԵՆԱՍ ՊԱԼԼԱՍ:

ՊԱԼԼԱՍ— 2. Թեսևսի հորեղբայրը. նրա որդիները փորձեցին Թեսևսից խլել Աթենքի իշխանությունը, բայց կործանվեցին:

ՊԱՆ— անտառների աստվածը, որը մարդկանց խելահեղությունն ու սարսափ էր ներշնչում:

ՊԱՆԴԻՈՆ— Աթենքի առասպելական արքաներից մեկը, Էգեվսի հայրը, Թեսևսի պապը:

ՊԱՌՆԱՍՈՍ— Նշանավոր լեռ՝ Փոկիսում:

ՊԱՐԻՍ— Տրոյայի արքա Պրիամոսի որդին, որ առևանգեց Հեղինենին:

ՊԵԱՆ— Ապոլլոնի մականունը, որ Նշանակում է՝ «ապաքինող»: «Պեան» էին կոչվում նաև Ապոլլոնին (երբեմն էլ՝ ավ աստվածների) ծնվող հանդիսավոր երգերը:

ՊԵԼԵՎՍ— թեսալական հայտնի հերոս, Աքիլլեսի հայրը:

ՊԵԼԻԱՍ— Իոլկոսի արքա. նա վտարել էր նախկին թագավոր Էսոնին՝ Յասոնի հորը, և տիրացել գահին: Երբ հասունացած Յասոնը հայտնվեց Իոլկոսում, Պելիասը նրան,

կործանելու համար, առաքեց Զևսին զոհաբերված սրբազան ոչխարի ոսկեզեղմը Կոլքիսից բերելու:

ՊԵԼԻՈՆ — լեո՝ Թեսսալիայի Մագնեսիա թերակղզում:

ՊԵԼՈՊՍ — Տանտալոսի որդին, Պիտթեոսի հայրը (հարավային Հունաստանի Պելոպոնեսոս անվանումը կապված է նրա անվան հետ)։ հայրը մորթել էր Պելոպսին (տե՛ս ՏԱՆՏԱԼՈՍ), բայց աստվածները նրան վերակենդանացրին: Հետագայում նա ուխտադրուժորեն սպանեց Հերմեսի որդուն՝ Սիրտիլոսին, որպեսզի նրան չտա իր խոստացած մեծ պարգևը: Սիրտիլոսը մահվանից առաջ նզովեց Պելոպսին և նրա սերունդը: Այդ նզովքն իրոք կործանարար եղավ:

ՊԵՆԹԵՎՍ — Թեբեի արքա. փորձեց ընդդիմանալ Ղիոնիսոսի պաշտամունքին, որի համար բաքոսուհիները նրան հոշոտեցին:

ՊԵՐՊԱՍՈՆ — Տրոյայի միջնաբերդը:

ՊԵՐՍԵՎՍ — Զևսի որդին. մեծ հերոս, որ սպանեց Գորգոն Մեդուսային:

ՊԵՐՍԵՓՈՆԵ — Հադեսի կինը, մեդյալների հոգիների տիրուհին:

ՊԻԵՐԻԱ — մարզ՝ Մակեդոնիայի հարավ-արևմուտքում:

ՊԻԹԻԱ — այս անունն էին կրում Ղելփիքի նշանավոր տաճարի քրմուհիները, որոնք հայտնում էին Ապոլլոնի գուշակությունը: Պիթիայի խոսքը սովորաբար մուլթ ու երկիմաստ էր լինում:

ՊԻԹՅԱՆ — Ապոլլոնի մականունը՝ Պաոնասոս լեռան ստորոտի՝ Պիթո տեղանքի անվանումից: Ապոլլոնը սպանել էր այդ տեղանքում իշխող Պիթոն օձին և այնտեղ հիմնել իր դելփյան գուշակարանը:

ՊԻԹՈ — 1. Ղելփիքի հին անվանումը:

ՊԻԹՈ (ՊԵՅԹՈ) — 2. համոզելու արվեստի աստվածուհին:

ՊԻԼԱՂԵՍ — Ստրոփիոսի որդին, Օրեստեսի ընկերը:

ՊԻԼՈՍ — քաղաք՝ Մեսսենե մարզում:

ՊԻՏԹԵՎՍ — Տրեզենի արքա, որի դուստր Էթրան դառնում է Էգևսի կինն ու Թեսևսի մայրը:

ՊԻՐԵՆԵ — աղբյուր՝ Կորնթոսում:

ՊԼԵՅԱՂՆԵՐ — տիտան Ատլասի յոթ դստերը, որոնք դարձան աստղեր:

ՊԼԻՍԹԵՆԵՍ — Ատրևսի հայրը:

ՊԼԻՍՏՈՍ — գետակ՝ Ղելփիքի մոտ:

ՊԼՈՒՏՈՆ — 1. Հադեսի մյուս անունը:

ՊԼՈՒՏՈՆ — 2. մեզ անհայտ ոսկեբեր գետ՝ հեռավոր արևմուտքում:

ՊՈԼԻԲՈՍ — Կորնթոսի արքա, որին Էդիպոսն իր հայրն էր համարում:

ՊՈԼԻՂՈՐՈՍ — թեբեական թագավոր, Կադմոսի որդին:

ՊՈՆՏՈՍ — Սև ծովը:

ՊՈՍԻՂՈՆ — ծովերի տիրակալ աստվածը, Զևսի եղբայրը:

ՊՐԻԱՍՈՍ — Տրոյայի արքա, Պարիսի հայրը:

ՊՐՈՏԵՍԻԼՈՍ — թեսսալական թագավոր. երբ հույները հասան Տրոյա, նա առաջինը նափեց ցատկեց տրոյական հողի վրա և սպանվեց (կանխագուշակված էր, որ տրոյական հողին առաջինը ոտք դնող հույնը կսպանվի):

ՍԱԼԱՍԻՍ — կղզի՝ Սարոնյան ծովածոցի հյուսիսում. Եվրիպիդեսի ծննդավայրը:

ՍԱԼՄԻՂԵՍՈՍ — քաղաք՝ Թրակիայում, Պոնտոսի ափին, Թրակիական Բոսպորոսի մոտ:

ՍԱՐԴԻՍ— Լիդիայի մայրաքաղաքը:

ՍԱՐՈՆՅԱՆ ՅՈՎԱԹՈՑ— Ատտիկեյի և Արգոլիսի միջև ընկած ծովածոց:

ՍԵՄԵԼԵ— Կադմոսի դուստրը, որ Զևսից ծնեց Դիոնիսոսին:

ՍԻՄՈՒՍ— Սկամանդրոսի վտակը:

ՍԻՄՊԼԵԳԱՂՆԵՐ (ԿԱՊՈՒՅՏ ԺԱՅՈՒՐ)— Ժայռեր՝ Պոնտոսի և Պրոպոնտիսի (ներկայիս Մարմարա ծովը) սահմանին, որոնք, ըստ առասպելի, իրար էին բախվում ու կործանում անցնող նավերը: Երբ արգոնավորդներն անվնաս անցան Սիմպլեգադների միջով, ժայռերն անշարժացան:

ՍԻՆԻՍ— ավազակ, որ ապրում էր Կորնթոսյան պարանոցում (Իսթմոսում): Նա բռնում էր անցորդներին և վալրենաբար սպանում (Ժառերը կոացնում էր, մարդկանց ոտքերը կապում դրանց կատարներին և ծառերը բաց թողնում. Թեսսը նրան սպանեց Նուլն ձևով):

ՍԻՊԻԼՈՍ— լեռ՝ Փոքր Ասիայում:

ՍԻՍԻՓՈՍ— Կորնթոսի առասպելական հիմնադիրն ու առաջին արքան: Հայտնի էր իր նենգությամբ: Փորձեց Նուլնիսկ աստվածներին խաբել, որի համար մահվանից հետո դատապարտվեց ծանր, անվերջ աշխատանքի (բարձունքն ի վեր գլորում էր մի վիթխարի քար, որը, գազաթին հասնելով, նորից ետ էր գլորվում):

ՍԻՐԻՈՍ— վառ աստղ, որ երևում է տարվա ամենաշոգ ժամանակ:

ՍԿԱՄԱՆԴՐՈՍ— գետ՝ Տրոլայի մոտ:

ՍԿԻԼԼԱ— վեցգլխանի հրեշ. բնակվում էր Իտալիան ու Սիկիլիան բաժանող Նեղուցի մոտ, մի քարանձավում, և լափում էր այն նավորդներին, որոնք նավով անցնում էին Նեղուցով:

ՍԿԻՐՈՆ— ավազակ, որ ապրում էր Ատտիկեի և Մեգարիսի սահմանին: Նա անցորդներին ստիպում էր մի ժայռի վրա իր ոտքերը լվանալ ու ապա նրանց հրում ժայռից ներքև: Սպանվեց Թեսևսի ձեռքով:

ՍԿՅՈՒԹՆԵՐ— հին քոչվոր ցեղեր, որ բնակվում էին Սև ծովից հյուսիս և արևելք ընկած տարածքում: Հմուտ նետաձիգներ էին:

ՍՊԱՐՏԱ— Լակոնիկեի գլխավոր քաղաքը:

ՍՏՐԻՄՈՆ— գետ՝ Մակեդոնիայի և Թրակիայի սահմանին:

ՍՏՐՈՓՈՍ— Օրեստեսի խնամակալը, Պիլադեսի հայրը:

ՍՓԻՆՔՍ— առասպելական արարած՝ կնոջ գլխով և առյուծի թևավոր մարմնով: Նա ապրում էր Թեբեի մոտ և սպանում բոլոր նրանց, ովքեր չէին կարողանում լուծել իր հանելուկը: Էդիպոսն այն լուծեց ու կործանեց Սփինքսին:

ՏԱԼԱՈՍ— արգոսյան հերոս:

ՏԱԼԹԻԲԻՈՍ— Ագամեմնոնի սուրիանդակը:

ՏԱՆՏԱԼՈՍ— 1. փուլոգիական (կամ լիդիական) թագավոր, Ատրիդեսների նախահայրը, Զևսի որդին: Սկզբում աստվածների սիրելին էր, մասնակցում էր նրանց խնջույքներին: Դեանից Նա այնքան գոռոզացավ, որ, աստվածներին փորձելու համար, մորթեց իր որդի Պելոպսին և նրա մոով հյուրիսարեց նրանց: Այդ ոճիրի համար աստվածները նրան դատապարտեցին էտմահու դաժան տառապանքների:

ՏԱՆՏԱԼՈՍ— 2. Ագամեմնոնի հորեղբոր՝ Թիեստեսի որդին. առասպելի քիչ տարածված մի տարբերակի համաձայն՝ Կլիտեմնեստրան սկզբնապես այս Տանտալոսի կինն էր և նրանից զավակ ուներ. Ագամեմնոնը սպանել էր Տանտալոսին ու երեխային:

ՏԱՐՏԱՐՈՍ— Երկրի ամենախոր անդունդի մարմնավորումը:

ՏԱՓՅԱՆՆԵՐ— Տափոսի (կղզի՝ Իոնիական ծովում, Ակարնանիա մարզի և Լևկաս կղզ-
գու միջև) բնակիչները:

ՏԵԹԻՍ— Ուրանոսի և Գեայի դուստրը, Օվկիանոսի կինը:

ՏԵԼԱՍՏՈՆ— սալամիսյան արքա, Մեծ Էասի հայրը:

ՏԵՎԿՐԻՂՆԵՐ— նույնն է՝ տրոյացիներ (Տրոյայի արքա Տևկրոսի անունից):

ՏԻՆՂԱՐԵՎԱ— Մենելաոսից առաջ՝ Սպարտայի արքան, Կլիտեմնեստրայի հայրը:

ՏԻՏԱՆՆԵՐ— աստվածների առաջին սերունդը, որոնց նրանց հայր Ուրանոսը այդպես
էր անվանել (հունարեն «տիտայնո» բառից, որ նշանակում է՝ «մեկնել», «տարա-
ծել»)՝ իրեն տապալելու հանդուգն գործին «ձեռք մեկնելու» համար:

ՏԻՐԵՆԱԿԱՆ ԹՈՎ— Միջերկրական ծովի այն հատվածը, որ ողողում է Իտալիայի
արևմտյան ափերն ու Սիկիլիա կղզին:

ՏԻՐԵՆԱՑԻՆԵՐ— կամ՝ Էտրուսկներ. հնագույն ցեղեր, որ բնակվում էին Իտալիայի
տարածքում. համարվում էին շեփորի հայտնագործողները:

ՏԻՓՈՆ— Գեայի որդին, հարյուր օձի գլուխներով հրեշ, որի երախներից հուր էր
ծայթքում: Նրա բնակավայրն էր համարվում փոքրասիական Կիլիկիան:

ՏՐԵՋԵՆ— քաղաք՝ Արգոլիսում:

ՏՐԻՏՈՆԻՍ— լիժ՝ Լիբիայում, որի մոտ, ըստ առասպելի, ծնվել էր Աթենասը:

ՏՐՈՅԱ— հնագույն քաղաք՝ Հելլեսպոնտոսի (այժմյան Դարդանելի) փոքրասիական ա-
փին:

ՌԻՐԱՆՈՍ— երկնքի մարմնավորումը, աստվածների նախահայրը:

ՓԱՅԵԹՈՆ— Հելիոսի որդին: Հելիոսը երգվել էր կատարել նրա ցանկացած խնդրանքը,
և Փայեթոնը նրանից խնդրեց մի օրով իրեն վստահել շողշողուն կառքը, որով Հե-
լիոսը թռչում էր երկրի վրայով: Փայեթոնն անկարող եղավ վարել Հելիոսի ամենի
ծիրին, արևային կառքն իջավ հողին շատ մոտիկ, և երկիրը սկսեց այրվել: Երկիրը
փրկելու համար Զևսը շանթահարեց Փայեթոնին, ու նա ընկավ Հրիդանոս գետը:
Փայեթոնի քույրերը, նրան ողբալով, դարձան բարդիներ, իսկ նրանց արցունքները՝
սաթ:

ՓԱՍԻՍ— Ներկայիս Ռիոն գետը (Կովկասում):

ՓԱՐՄԱԼՈՍ— թեսսալական քաղաք, որտեղ գտնվում էր Թետիսի տաճարը:

ՓԵԲԵ— Թեմիսի քույրը, Լետոիի մայրը:

ՓԵԲՈՍ— լուսի աստված Ապոլլոնի մականունը. նշանակում է՝ «լուսեղեն»:

ՓԵՐԵՍ— Թեսսալիայի Փերե քաղաքի առասպելական հիմնադիրը, Ադմետոսի հայրը,
Եվմեոսի պապը:

ՓԹԻՈՏԻՍ— մարգ՝ Թեսսալիայի հարավ-արևելքում:

ՓԻՆԵՎԱ— Սալմիդեսոսի արքա: Լքելով իր առաջին կնոջը՝ Կլեոպատրային, որ Էրեբ-
թևսի դստեր՝ Օրիթիայի և Բորեասի դուստրն էր, ամուսնացավ երկրորդ անգամ:
Կլեոպատրային նա զնդան նետեց, իսկ զավակներին, երկրորդ կնոջ զրպարտու-
թյամբ, կուրացրեց: Այդ հանցանքի համար Զևսը նրան առաջարկեց որպես հատու-
ցում ընտրել մահ կամ կուրություն: Փինսը նախընտրեց կուրությունը, արևի լույ-
սը չտեսնելը՝ դրանով զայրացնելով արևի աստված Հելիոսին: Հելիոսն իբրև պա-
տիժ նրա մոտ ուղարկեց Հարպիաներին, որոնք խլում էին Փինսի ուտելիքը:

ՓԼԵԳՐԵՅԱՆ ՀՈՎԻՏ— հրաբխային վայր՝ Իտալիայի արևմուտքում. ըստ առասպելի՝
աստվածների ու հսկա գիգանների (գիգանտների) ծակատամարտի դաշտը:

ՓՈԿԻՍ— մարգ՝ Միջին Հունաստանում, հայտնի՝ Դելփիքի սրբավայրով:

ՓՈՐԿԻՍ— Յովային աստված, Գեայի արդին:

ՓՈՅՈՒԳԻԱ— փոքրասիական հին երկիր, որտեղ գտնվում էր Տրոյան:

ՔԱԼԻԲՆԵՐ— փոքրասիական հին ժողովուրդ, որ բնակվում էր Պոնտոսի ափերին, Հաստանի սահմանների մոտ: Հայտնի երկաթագործներ էին:

ՔԱԿԻՍ— Եվբեա կղզու գլխավոր քաղաքը:

ՔԱՐԻՄՆԵՐ— երեք քույրեր, կանացի գեղեցկության, հրապուրանքի աստվածուհիները. ջերմ, անդամաճան սիրով հավիտյան կապված էին իրար:

ՔԻՐՈՆ— իմաստուն, բարի կենտավորոս, որը շատ մեծ հերոսների էր դաստիարակել:

ՔՐԻՍԵՒՍ— Ապոլլոնի քուրմ Քրիսեսի դուստրը: Տրոյայի տակ Ագամեմնոնի գերուհին էր: Երբ Քրիսեսը մեծ փրկագնով փորձեց դստերն ազատել, Ագամեմնոնը սպառնալիքներով մերժեց նրան, որովհետև սիրահարված էր Քրիսեսին: Դրա հետևանքով Ապոլլոնը նետահարեց բազմաթիվ հույներին:

ՕԼԻՍՊԻԱ— քաղաք՝ Էլիս մարզում. այնտեղ շատ տարածված էր Զևսի պաշտամունքը:

ՕԼԻՍՊՈՍ— լեռ՝ Թեսսալիայի հյուսիսում. համարվում էր աստվածների նստավայրը:

ՕՅԼԵՎՍ— լուրիսյան արքա, Փոքր Էսսի հայրը:

ՕՎԿԻԱՆՈՍ (ՕՎԵԱՆՈՍ)— Ուրանոսի ու Գեայի ավագ որդին, Պրոմեթևսի հոր՝ Յապետոսի եղբայրը. ըստ Լեսխոգոսի՝ անծայր, վիթխարի գետ, որ շրջապատում է երկիրը: Օվկիանոսն առ Տեթիսն ունեին երեք հազար որդիներ (գետեր) և երեք հազար դստեր (օվկիանոսիներ):

ՕՎԿԻԱՆՈՒՆԻՆԵՐ— Օվկիանոսի դստերը:

ՕՐՓԵՈՍ— առասպելական երգիչ, որն իր երգով նույնիսկ բնությունն էր հնազանդեցնում:

ԱՆՀՐԱՍԺԵՑ ՆՇՈՒՄ

Հունական երկինջիւններն ու հնչյունները տառադարձել ենք հետևյալ սկզբունքով. ա— բառասկզբում՝ է (բացառությամբ՝ «եթեր» բառի, որը տառադարձել ենք ավանդական, ընդունված ձևով), բառամիջում՝ ե:

ել— ի:

օւ— բառասկզբում՝ է, բառամիջում՝ ե (որպես «ոյ» տառադարձել ենք միայն «Մոյրա» անվան մեջ, որի «Մերա» ձևն անսովոր կլիներ):

է— բառասկզբում՝ է (բացառությամբ այն բառերի, որոնց մեջ բառասկզբի «է»-ին հաջորդում է «վ». այս դեպքում պահպանել ենք տառադարձության ավանդական սկզբունքը. Եվրիպիդես, Եվրիպոս և այլն), բառամիջում՝ ե:

ս— ի, բացառությամբ «սկյութներ», «փյունիկոսիներ», «Փոլուգիա» բառերի, որոնք տառադարձել ենք ընդունված ձևերով:

ֆ— փ:

չ— ջ:

Պահպանել ենք մի քանի անունների տառադարձման ավանդական ոչ ճշգրիտ ձևերը (Հեղինե, Աքիլեա, Օվկիանոս, Բաքոս, Ղեկփիք):

ՕՃԱՆԴԱԿ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

И. Х. Дворецкий, Древнегреческо-русский словарь, т. I—II, М., 1958.

Мифологический словарь, изд. третье, М., 1965.

И. С. Коган, Греческая литература, М., 1937.

С. И. Радциг, История древнегреческой литературы, М., 1959.

Античная литература, под ред. А. А. Тахо-Годи, М., 1980.

И. М. Тронский, История античной литературы, М., 1983.

Շեղքի տակ ունեցել ենք նաև հույն ողբերգակների գրվածքների հունարեն ու ռուսերեն տարբեր հրատարակությունների ծանոթագրություններ:

ՀԻՆ ՀՈՒՆԱԿԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՅԵՐԵՆ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՑԱՆԿ

ԷՍԶԻԼՈՍ

«Պրոմեթևս», թարգմանությունը՝ Ն. Տ. Ավետիքյանի, «Գործ», ամսագիր № 1, Ծուշի, 1882:

«Պարսիկներ», ֆրանսերենից թարգմանությունը՝ Ա. Հ. Չոպանյանի, «Անահիտ» ամսագիր, 5—12 համարներ, Փարիզ, 1908:

ՍՈՓՈԿԼԵՍ

«Անտիգոնե», «Էդիպուս արքա», «Էլեկտրա», թարգմանությունը՝ Հ. Ա. Բագրատունու, «Ծառակք հին և նոր ողբերգութեանց», Վենետիկ, 1869:

«Անտիգոնե», թարգմանությունը՝ Տ. Հովհաննիսյանի, «Գործ» ամսագիր, № 1, Բաքու, 1917:

ԵՎՐԻՊԻԴԵՍ

«Մեդեա», թարգմանությունը՝ Կ. Մելիք-Շահնազարյանի, «Թատրոն» հանդես, № 3, Թիֆլիս, 1895:

«Բաքոսուիիներ», ռուսերենից թարգմանությունը՝ Հ. Հ. Խաչատրյանի, «Գարուն» ամսագիր, № 8, Երևան, 1971:

1950 թ. Երևանում հրատարակվել է «Հույն ողբերգակներ» ժողովածուն, որում զետեղված են Էսքիլոսի «Պրոմեթևսը շղթայված», Սոփոկլեսի «Էդիպուս արքա», «Անտիգոնե», Եվրիպիդեսի «Մեդեա» և «Հիպպոլիտոս» ողբերգությունները (թարգմանիչ՝ Համազասպ Համբարձումյան):

ՀԻՆ ՀՈՒՆԱԿԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Հրատարակության է ներկայացրել
համալսարանի արտասահմանյան գրականության և գրականության
տեսության ամբիոնը

Հրատարակչության խմբագիր՝ Ա. Մ. Գաբրիելյան
Նկարիչ՝ Լ. Ա. Սադոյան
Գեղարվեստական խմբագիր՝ Ն. Ա. Թովմասյան
Տեխն. խմբագիր՝ Գ. Վ. Նալբանդյան
Վերստուգող սրբագրիչ՝ Ս. Վ. Ղազարյան

ԻԲ 893

Հանձնված է շարվածքի 27. 04. 1989 թ.: Ստորագրված է տպագրության 18. 12. 1989 թ.:
Չափսը $60 \times 84 \frac{1}{16}$: Թուղթ № 1: Տառատեսակը՝ «Նորք»: Տպագրության եղա-
նակը՝ «Բարձր»: Հրատարակչական 25,0 մամուլ: Տպագրական 32,0 մամուլ=29,76
պայմանական մամուլի: Տպաքանակ 30.000: Պատվեր 1065: Գինը՝ 3 ռ.:

Երևանի համալսարանի հրատարակչություն, Երևան, Մոսկվյան փ. № 1:

Издательство Ереванского университета, Ереван, ул. Мравяна № 1.

Երևանի համալսարանի տպարան, Երևան, Աբովյան փ. № 52:

Типография Ереванского университета, Ереван, ул. Абовяна № 52

«ՌԻՍԱՆՈՂԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ» ՄԱՏԵՆԱՇՄՐՈՎ ԼՈՒՅՍ ԵՆ ՏԵՍԵԼ

Մովսես Խորենացի, Հայոց պատմություն
Ագաթանգեղոս, Հայոց պատմություն
Փավստոս Բուզանդ, Հայոց պատմություն
Ղազար Փարպեցի, Հայոց պատմություն
Եղիշե, Վարդանի և Վարդանանց պատերազմի մասին
Խաչատուր Աբովյան, Վերք Հայաստանի
Եղիշե Չարենց, Պոեմներ և բանաստեղծություններ
Թովմա Արծրունի, Պատմություն տանն Արծրունյաց
Հին արևելքի պոեզիա
Ջսաներոդո դարասկզբի ռուսական բանաստեղծություն
Ֆրիդրիխ Շիլլեր, Պատմական դրամաներ
Ֆրանսիական կլասիցիզմ
Պանտե Ալիգերի, Աստվածային կատակերգություն
Վրացական պոեզիա
XX դարի արտասահմանյան արձակ, հ. 1
Գերմանական Նովելներ և պատմվածքներ
Սփյուռքահայ պատմվածք, հ. 1
Սփյուռքահայ պատմվածք, հ. 2
Սփյուռքահայ բանաստեղծություն
Ֆրանսիական պոեզիա
Վոլֆգանգ Գյոթե, Բանաստեղծություն և ծմարտություն
XX դարի արտասահմանյան դրամատուրգիա, հ. 1
XX դարի արտասահմանյան դրամատուրգիա, հ. 2
Ռուս խորհրդային պատմվածք հ. 1
Ռուս խորհրդային պատմվածք, հ. 2
Հոմերոս, Իլիական
Հոմերոս, Ոդիսական
Սալաթ-Նովա, Խաղեր
Օտարալեզու հայ գրողներ
XIX դարի ամերիկյան պատմվածք

«ՈՒՍԱՆՈՂԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐՈՎ ԼՈՒՅՍ ԿՏԵՍՆԵՆ

Ղ. Ն. Լորենս, Պատմվածքներ և վիպակներ
Հովհաննես Դրասխանալերտցի, Հայոց պատմություն

ՈՒ. Շեքսպիր, Ընտիր երկեր

Ջիվանի, Հատընտիր

Զ. Բողլեր, Չարի ծաղիկներ

Ֆ. Նիցշե, Երկեր

Ֆ. Կաֆկա, Ընտիր երկեր

Անգլիական և ամերիկյան պոեզիա

Եզնիկ Կողբացի, Եղծ աղանդոց

1567

A $\frac{11}{81932}$